ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 225 (1025) • 15-28 FEBRUARIE 2005 • 6-19 ADAR I 5765 • 16 PAGINI – 12 000 LEI

BUCUREȘTI, 14-16 februarie 2005

VIZITA CONDUCĂTORILOR CONFERINȚEI PREȘEDINȚILOR MARILOR ORGANIZAȚII EVREIEȘTI AMERICANE

SOLIDARITATE ȘI SPRIJIN PENTRU EVREII DIN ROMÂNIA

Bruhim Habaim! - am spus, nu demult, unei importante delegații a Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane.

O vizită care ne onorează, ne încurajează, ne obligă. Ne onorează pentru însemnătatea ce se acordă acestei comunități mici în strădania ei de a fi demnă de înaintașii. *Ne încurajează* pentru că vizita este, implicit, o recunoaștere a strădaniilor și reușitei noastre, în pofida dificultăților de ordin demografic și economic, de a menține viu iudaismul în România. *Ne obligă*, pentru că fondurile care vor veni, în continuare, în sprijinul comunității, vor trebui astfel folosite încât pulsul vieții evreiești să continue să bată la fel de regulat.

O vizită care ne onorează, ne încurajează, ne obligă

A fost o vizită care ne-a întărit sentimentul de familie. Fiindcă numai uniți putem rezista în fața resurecției antisemite actuale, mai acute în vestul Europei, e drept; dar care, din păcate, se manifestă și în România. A fost, de altfel, una dintre temele prioritare în discuțiile purtate, la cel mai înalt nivel, cu autoritățile statului. Fiindcă *vizita a avut și conotații politice*. Oaspeții au venit în țară la invitația ministrului Afacerilor Externe, *Răzvan Mihai Ungureanu*, și problemele discutate în cadrul întrevederilor au tratat modalități de strângere a bunelor relații româno-americane, în calitatea României de membră NATO și candidată la integrarea în UE. Oaspeții au fost, de asemenea, interesați de poziția României în redemararea procesului de pace în conflictul palestiniano-israelian. O temă nu mai puțin importantă a fost retrocedarea proprietăților evreiești confiscate în timpul legislației rasiale și în anii totalitarismului.

Vizita a fost o reeditare, în parametrii actualității, a răspunsului pe care Dumnezeu îl dă lui Moșe (care, conducându-și poporul spre Țara Făgăduinței, are în față Marea Roșie, în spate - armatele Faraonului): *„Ajută-te ca să te ajut!“*. (R.E.)

■ Primire la Președinția României

PAG. 2-3

• Extrase din alocuțiuni

• Opinii ale unor oaspeți din cadrul Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane

◆ **Marele Rabin MENACHEM HACOHEN** (din cuvântul de bun venit adresat oaspeților): *„Sunteți coloana vertebrală a forței evreiești din S.U.A. Iar forța evreiască din S.U.A. este coloana vertebrală a existenței Israelului și a existenței poporului evreu. De aceea vă sunt foarte recunoscător că ați venit să ne vizitați“.*

◆ **JAMES TISCH**, președintele Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane (din elogiul adresat comunității evreiești din România): *„Sunteți o comunitate mică, dar foarte vie, foarte activă, foarte puternică, pe care JOINT-ul o ajută și o va face în continuare. În întâlnirile la cel mai înalt nivel cu oficialitățile române, am vorbit despre relațiile dintre S.U.A. și România, care sunt foarte bune, și despre dorința de a întări acest parteneriat. Am constatat, de asemenea, legăturile strânse dintre România și Israel [...]. Cred că evreii din România se bucură de unul din cele mai bune statute în țările europene“.*

Foto: DAIS

■ Întâlniri cu primul ministru al României și cu ministrul Afacerilor Externe

◆ **EUGENE RIBAKOFF**, președintele JOINT (din răspunsul adresat participanților la întâlnirea de la Centrul Cultural Comunitar): *„Aveți norocul de a avea în fruntea obștii lideri inteligenți, culți, dinamici. Vom face tot ce ne stă în putință pentru a vă ajuta în continuare. La întâlnirile cu înalte oficialități ale statului român, am fost întâmpinați cu multă amabilitate și înțelegere. Cred că poziția autorităților față de Holocaustul din România este corectă și apreciez predarea istoriei Holocaustului în școli“.*

◆ **Dr. ZVI FEINE**, directorul Programului JOINT pentru România (din intervenția rostită la întâlnirea cu reprezentanții Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane): *„Mă adresez dvs. nu doar ca manageri care strâng fonduri, ci ca unor ambasadori ai Vieții, ca unor sacerdoți ai Binelui. Acțiunea dumneavoastră de sprijin material reprezintă un profund gest de salvare a unei comunități care face eforturi eroice în voința ei de a perpetua flacăra iudaismului în România“.*

◆ **Av. IULIAN SORIN**, secretar general al F.C.E.R. (din alocuțiunea rostită la dejunul oferit în cinstea oaspeților): *„De peste 35 de ani, de când a fost readus în țară, JOINT-ul este aerul, apa, factorul esențial al supraviețuirii noastre. În acest context, nu pot să nu-l amintesc pe dr. Zvi Feine, directorul Programului JOINT pentru România [...], atâta energie, atâta inițiativă depune ca să ne asigure programul de asistență. Este adevărat că a găsit o ușă deschisă la domnul Eugene Ribakoff, care, ca președinte al JOINT, nutrește pentru evreii din România calde sentimente de înțelegere a dificultăților prin care trece poporul român și, implicit, populația evreiască din România“.*

Vom continua să luptăm împotriva antisemitismului, a manifestărilor extremiste

• Cu prilejul primirii la Palatul Cotroceni a conducătorilor Conferinței Președinților Marilor Organizații Evreiești Americane, Președinția - într-un comunicat de presă, din 15 februarie a.c. - a relevat „bunele relații tradiționale pe care România le are cu Statul Israel, precum și necesitatea cunoașterii exacte a istoriei, în spiritul toleranței reciproce, pentru evitarea tragediei Holocaustului“.

Președintele României, **TRAIAN BĂSESCU**, a reafirmat „hotărârea autorităților române de a lupta împotriva antisemitismului, a manifestărilor extremiste și a pune în aplicare cu fermitate recomandările Comisiei Internaționale de Istorici pentru Studierea Holocaustului în România“.

• În comunicatul de presă, din 15 februarie a.c., primul ministru **CĂLIN POPESCU TĂRICEANU** a subliniat că vizita înalților oaspeți din S.U.A. se constituie într-o „premieră istorică pentru România și se înscrie în ansamblul

Să extindem și să consolidăm relațiile României cu S.U.A., Israel și marile organizații evreiești internaționale

legăturilor speciale stabilite de către țara noastră, atât cu marile organizații evreiești internaționale, cât și cu S.U.A. și cu Israelul“. Domnia-sa a exprimat „dorința comună de extindere și consolidare a acestor raporturi, importanța pe care o are cunoașterea exactă a istoriei recente și stimularea dialogului cultural și a toleranței i reciproce pentru evitarea repetării tragediei Holocaustului“.

O ocazie de a arăta care sunt prioritățile politicii noastre externe

• **MIHAI RĂZVAN UNGUREANU**, ministru de externe:

„Pentru Ministerul Afacerilor Externe a fost o ocazie rară de a se întâlni cu reprezentanții celor mai distinse organizații evreiești din S.U.A. și de a discuta acele chestiuni care reprezintă teme ale agendei interne ale actualului Executiv: chestiunea Holocaustului, chestiuni legate de restituirea proprietăților, chestiunea legată de felul în care putem onora prezența comunității evreiești pe teritoriul României. Toate aceste lucruri au fost discutate și la Palatul Cotroceni și la Palatul Victoria, cu primul ministru, și ieri și astăzi, între altele, cu mine. Este pentru noi o ocazie, totodată, de a ne face cunoscuți, de a arăta care sunt prioritățile politicii noastre externe, de a detalia relația bilaterală dintre România și S.U.A., dintre România și Israel, arătându-ne nu doar disponibilitatea, cât prietenia și interesul“.

TEMPLUL CORAL, 7 Adar 5765

IARTAIT pentru kedoșimii fără de morminte

La 7 Adar, evreii bucureșteni au comemorat cei 769 de martiri înecați prin scufundarea vasului „Struma“ în apele Mării Negre. Anul acesta - remarca președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr* -, ziua de 7 Adar din calendarul iudaic, coincide cu ziua de 24 februarie 1941, din calendarul gregorian, când a avut loc tragedia.

Continuare în pag. 13

PAG. 5

TIMIȘU DE SUS, 17-20 februarie 2005

„NEȘAMA YEHUDIT“ - UN SEMINAR CA UN MEDICAMENT PENTRU SUFLET...

PAG. 5

SOLOMON MARCUS 80

MATEMATICA ÎN REPUBLICA LITERELOR

PAG. 7

IERUSALIM – oraș la confluența mitului cu istoria

PAG. 4

Oameni care au fost, oameni care rămân

THEODOR BLUMENFELD

„Punct de reper în cronica postbelică a evreimii române“

PAG. 8-9

„ANCHETA R.E.“

Speranțe, gânduri, perspective pentru 2005

PAG. 6

7 ADAR

■ Ziua nașterii și ziua morții lui Moșe Rabeinu

■ Scufundarea vasului „Struma“

de iing. BARUCH TERCATIN

BUCUREŞTI, 14-16 februarie 2005

VIZITA CONDUCĂTORILOR CONFERINŢEI PREŞEDINŢILOR MARILOR ORGANIZAŢII EVREIEŞTI AMERICANE

Între 14-16 februarie a.c., am fost onoraţi de vizita unei importante delegaţii a Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane, condusă de *James Tisch* şi *Malcolm Hoenlein*, preşedinte şi, respectiv, vice-preşedinte executiv al C.P.M.O.E.A. Vizita, de covârşitoare însemnătate pentru comunitatea noastră, este expresia unui precept talmudic: fiecare evreu este responsabil pentru celălalt. A fost sinteza cuvântărilor de salut adresate de liderii F.C.E.R. şi C.E.B., av. *Iulian Sorin*, ing. *Osy Lazăr*. Nu mai puţin important a fost aspectul politic al vizitei. Delegaţia a vizitat Bulgaria şi România, ţări noi membre în NATO şi aspirante la integrarea în UE. Prezenţa ei în ţara noastră reafirmă bunele raporturi existente între România şi S.U.A., dorinţa de întărire a acestor legături, de combatere a oricăror forme de extremism, aşa cum s-a desprins din alocuţiunea Marelui Rabin *Menachem Hacohen*.

Cuvinte de mulţumire pentru impresionanta primire - cu muzică liturgică (Corul Templului Coral, dirijat de *Maximilian Kertesz* şi prim cantorul *Iosif Adler*) şi profană (corurile reunite ale tineretului evreu bucureştean, conduse de *Bogdan Lifşin*, solistă - *Carla Levensohn*, cu participarea actorului *Mihai Ciucă*) - au fost rostite de *James Tisch*, preşedintele C.P.M.O.E.A., *Eugene Ribakoff*, preşedintele JOINT, dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România. (În pag. 3 - extrase din alocuţiuni).

Conducătorii delegaţiei au primit în dar din partea Marelui Rabin un *sidur* editat de tineri evrei din România. Aceştia au înmânat câte o cupă de *Kiduş* Eminenţei Sale, ca şi Rabinilor *Naphtali Deutsch* şi *Abraham Ehrenfeld*. Dr. *Zvi Feine* şi *Alex Sivan*, director general al Federaţiei, au primit, tot din partea oaspeţilor, câte o cutie specială de colectat fonduri.

„Ceea ce am văzut este peste aşteptări. Suntem mândri de dumneavoastră!“
(Carolyn Greene)

La ceremoniile de primire a oaspeţilor, de la Templul Coral şi Centrul Cultural Comunitar, au participat E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, şi *Tom Delare*, adjunctul şefului de misiune diplomatică al Ambasadei S.U.A. în România, conducători ai Filialei „Sohnut“ în România, ai A.E.R.V.H., membri ai Comitetului Director al Federaţiei, preşedinţi de comunităţi din ţară.

Delegaţia a vizitat noul sediu al D.A.S.M. şi noul depozit de alimente, unde principalele direcţii ale „Programului Demnităţii“ le-au fost prezentate de preşedintele şi vice-preşedintele D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici* şi *Adam Verteş*, de responsabila Clubului „Braille“, *Franca Oprescu-Aronovici*, de directorul

Centrului Medical şi coordonatorul pe ţară al reţelei medicale, dr. *Alexandru Elias*, de directorul Căminului „Rosen“, dr. *Nadia Georgescu*, de directorul Centrului de Zi, dr. *Carmen Marcu*.

Întâlnirea cu trecutul de peste şase secole de existenţă în forme organizate a evreilor în România, de la Muzeul de Istorie, a fost urmată de necesara infuzie de optimism lucid oferită de momentul T.E.S.: spectacolul de folclor evreiesc şi secvenţe din musicalurile „Vânzătorii de haloimăs“ şi „Scripcarul pe acoperiş“ (regia - *Harry Eliad*, protagonişti - *Leonie Waldman Eliad* şi *Rudy Rosenfeld*).

Oaspeţii au avut întrevederi cu preşedintele României, *Traian Băsescu*, primul ministru *Călin Popescu Tăriceanu*, ministrul Afacerilor Externe, *Mihai Răzvan Ungureanu*, ministrul Educaţiei şi Cercetării, *Mircea Miclea*, ministrul Culturii şi Cultelor, *Mona Muscă*, vicepreşedintele Senatului, *Teodor Meleşcanu*, preşedintele Comisiei de politică externă a Camerei Deputaţilor, *Ştefan Glăvan*.

După ce, în timpul explicaţiilor primite de la conducătorii D.A.S.M., am zărit lacrimi în ochii unor urmaşi ai supravieţuitorilor Holocaustului care au emigrat în America şi au ştiut ce înseamnă lipsurile, după molipsitoarea voie bună stârnită de cântecele copiilor şi tinerilor, se cuvine o sinteză. Cred că am găsit-o în opinia unei participante, *Carolyn Greene*, director executiv asociat al C.P.M.O.E.A: „Ştiam că sunteţi o comunitate bine organizată, cu lideri de un devotament excepţional pentru bătrânii în suferinţă, cu grijă pentru tineri şi adulţi. Dar ceea ce am văzut este peste aşteptări. Suntem mândri de dumneavoastră!“.

IULIA DELEANU

Ing. OSY LAZĂR, preşedintele C.E.B.
Din cuvântul adresat oaspeţilor, la Templul Coral

Suntem încredinţaţi că ne veţi ajuta, pentru ca iudaismul în România să dăinuie

Suntem onoraţi şi ne bucurăm, din suflet, întotdeauna, să vă avem în mijlocul nostru atât pentru ceea ce reprezentaţi în cadrul Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane, cât şi ca oaspeţi dragi, de care ne leagă idealuri comune ale evreilor de pretutindeni. Vă aflaţi la Templul Coral, unul dintre cele mai importante edificii arhitectonice din ţară, declarat monument istoric, cu o vechime de peste 150 de ani. Vă aduc gândurile pline de recunoştinţă şi afecţiune ale celor pe care dumneavoastră îi ajutaţi să ducă o viaţă evreiască demnă şi care nu v-au putut întâmpina acum: oameni internaţi în căminul de bătrâni, asistaţi nedeplasabili. Vă încredinţez, cu atât mai mult cu cât sunt şi rabini în delegaţie, că ne este drag şi respectăm cuvântul Torei. Înainte de război, comunitatea noastră număra 800.000 de suflete. După război, au rămas circa 400.000 de evrei. Dintre aceştia, 97 la sută au făcut Alia. Dumneavoastră ştiţi bine ce s-a întâmplat cu evreii din Europa de Est în anii Holocaustului şi în anii totalitarismului. Recent, am avut onoarea să fiu invitat la comemorarea a 60 de ani de la eliberarea lagărului de la Auschwitz, unde şefi de state şi de guverne din întreaga lume şi-au plecat frunţile în faţa monumentului consacrat celor şase milioane de victime ale Holocaustului. În sală, sunt prezenţi supravieţuitori ai lagărelor naziste de la Auschwitz-Birkenau, ai altor lagăre naziste, supravieţuitori ai Transnistriei. Nu avem voie să lăsăm trecutul în uitare, pentru ca el să nu se mai repete. Unii dintre dumneavoastră au mai fost la noi şi ştiu că ducem o viaţă evreiască aşa cum se cuvine, fiind cetăţeni devotaţi ai României, cu dragoste pentru Israel. Vă mulţumim pentru vizită şi suntem încredinţaţi că ne veţi ajuta pentru ca iudaismul în România să continue. Am Israel Hai!

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN
Din mesajul de bun venit

[...] Mă bucur să reîntâlnesc aici oameni dragi pentru care nutresc multă apreciere. Pe Jimmy Tisch, preşedintele C.P.M.O.E.A., unul dintre marii evrei din viaţa evreiască americană. Pe prietenul meu, Eugene Ribakoff, preşedintele JOINT [...]. Acum doi ani, Eugene Ribakoff a venit în vizită în România [...]. Împreună cu Steve Schwager, a parcurs şase ore până la comunitatea din Huşi, să viziteze o tânără săracă, extraordinar de inteligentă, în pericol să-şi piardă vederea. Datorită lor, tânăra a fost operată într-un spital din Israel şi şi-a recăpătat vederea. De acolo, au călătorit la Bacău, unde au vizitat o bătrână supravieţuitoare a Holocaustului. Sunt atâtea de spus despre fiecare dintre voi! Despre Rabinul Andrew Baker, care a avut un cuvânt greu de spus când s-a hotărât ca România să fie invitată să facă parte din NATO...

În pericopa din această săptămână, se relatează momentul în care Dumnezeu îi cere lui Moşe să construiască Menora. Candelabrul trebuia să aibă trei braţe la stânga, alte trei la dreapta şi unul în centru. Fiecare din cele şase braţe, de la stânga şi de la dreapta, trebuie să-şi îndrepte lumina spre centru. Menora simbolizează poporul evreu, cu opinii de stânga şi de dreapta, dar care, toate, pleacă de la aceeaşi bază şi toate se întorc spre centru. Indiferent de opinii, de stânga sau de dreapta, priviţi spre centru! Nu vă alăturaţi curentelor extremiste!

Sunteţi coloana vertebrală a forţelor evreieşti din S.U.A.

[...] Ca preşedinţi ai Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane, sunteţi coloana vertebrală a forţei evreieşti din S.U.A. Iar forţa evreiască din S.U.A. este coloana vertebrală a existenţei Israelului şi a existenţei poporului evreu. De aceea, vă sunt foarte recunoscător că aţi venit să ne vizitaţi [...]. După ce am pierdut atâţia oameni, din atâtea generaţii, datoria noastră este de a salva fiecare suflet evreiesc, fiecare copil evreu. Şi de câte ori mă confrunt cu probleme halahice încerc să le soluţionez, nu să creez altele. Iar când va veni timpul să stau în faţa Judecăţii Divine, voi spune: „M-am gândit la cei ai căror bunici au murit în camerele de gazare sau în Transnistria şi lor trebuie să le dau răspunsuri, nu Ţie, Doamne!“. Mulţumesc Rabinului Abraham Ehrenfeld, Rabinului Naphtali Deutsch, conducătorul Filialei „Chabad Lubavich“ în România. Această comunitate este un exemplu în ceea ce priveşte colaborarea rabinică. Şi, dacă rabinii pot lucra bine împreună şi evreii din obşte pot lucra bine împreună.

Av. IULIAN SORIN, secretar general al F.C.E.R.
Din alocuţiunea rostită la Centrul Cultural Comunitar

Vizita dumneavoastră înseamnă - pentru evreii din România - o premisă pentru un viitor mai bun

[...] În opinia noastră, vizita pe care o faceţi nu este o vizită protocolară. Şi întâlnirea noastră nu este ocazională. În primul rând, pentru noi, evreii din România, vizita dumneavoastră înseamnă o premisă pentru un viitor mai bun, mai limpede. Ne întăriţi convingerea că nu suntem singuri pe lume şi că, împreună cu evreii din Israel, şi noi, fraţii voştri din România, reprezentăm o parte a poporului evreu de pretutindeni. Ştim că vă veţi întâlni cu înalte oficialităţi ale statului român şi avem convingerea că aceste întrevederi vor fi foarte valoroase şi pentru evreii din România. Suntem, de asemenea, convinşi că dumneavoastră ştiţi ce probleme ne preocupă. Din păcate, şi în România, ţară europeană, există manifestări antisemite. Şi ştim că acest subiect va fi prioritar în discuţiile cu oficialităţile statului. În acelaşi timp, noi desfăşurăm de mulţi ani, o activitate susţinută la nivelul autorităţilor române în vederea retrocedării bunurilor comunitare evreieşti. Am străbătut unele trepte, dar nu e suficient cât am realizat. Procesul de restituire trebuie amplificat şi urgentat. Vă dorim ca, în foarte scurtul timp în care sunteţi împreună cu noi, să aveţi succes în ceea ce întreprindeţi. Să ne ajute Dumnezeu să fie pace în România, Israel, în întreaga lume!

La dejunul oferit de F.C.E.R. în onoarea oaspeţilor, în 15 februarie a.c., vorbitorul a făcut un succint istoric al obştii noastre:

[...] Înainte de război, în România au trăit 800.000 de evrei. Era a treia comunitate, ca mărime, din Europa. Avea 340 de comunităţi, peste 1.000 de lăcaşuri de cult, 165 de şcoli evreieşti, 31 de spitale, 32 de aziluri, circa 25 de abatoare rituale, aproape 30 de ziare, în idiş, în maghiară, în germană, în română, 15 *ieşivot*-uri - numai în Maramureş erau 11 -, numeroase tipografii. Comunitatea ducea o viaţă religioasă bogată, dispunea de 800 de rabini, de nenumărate cursuri de Talmud Tora. Evreii erau prezenţi în viaţa economică, în finanţe, în comerţ, în industrie, ocupau un loc însemnat în arta şi literatura română, în viaţa culturală. Aş aminti numai de Moses Gaster, care a scris prima „Crestomaţie a basmelor româneşti“; de Haim Tiktin, care a făcut prima gramatică a limbii române; de Lazăr Edeleanu, savantul care a deschis drum petrochimiei în lume. Aş putea continua cu multe nume de scriitori, compozitori, poeţi, ziarişti evrei români care au adus o contribuţie însemnată în cultura ţării. Despre importanţa pe care evreii au avut-o în cultura română aţi aflat chiar astăzi, la întâlnirea cu ministrul Culturii şi Cultelor [...]. A venit tragedia Holocaustului, care a curmat viaţa a jumătate din populaţia evreiască din România.130.000 de evrei au pierit în Ardealul de Nord, deportaţi în lagărele morţii de la Auschwitz, Birkenau, Dachau, şi peste 250.000 au murit în Transnistria.

După război, viaţa comunitară era complet dezorganizată, pentru că populaţia evreiască a fost evacuată din mediul rural şi adusă în capitalele de judeţ. În această situaţie, s-a pus, în primul rând, problema reorganizării vieţii comunitare.

Dar iată că se iveşte un fenomen nou: în masă, evreii fac Alia în Ereţ Israel. Peste 97% din populaţia evreiască care a supravieţuit Holocaustului a făcut Alia.

Continuare în pag. 5

SOLIDARITATE ŞI SPRIJIN PENTRU EVREII DIN ROMÂNIA

OPINII ALE UNOR OASPEŢI

după vizita la Bucureşti - în zilele de 14-16 februarie 2005 - a conducătorilor Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane

JAMES TISCH,
preşedintele Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane

Evreii din România se bucură de unul dintre cele mai bune statute în ţările europene

Sunteţi o comunitate mică, dar foarte vie, foarte activă, foarte puternică, pe care JOINT-ul o ajută şi o va face în continuare. Sprijinul acordat fraţilor şi surorilor în nevoie, oricărei colectivităţi umane în suferinţă este unul din fundamentele comportamentului iudaic, şi această misiune şi-a asumat-o şi şi-o asumă JOINT-ul. În întâlnirile la cel mai înalt nivel cu oficialităţile române, în discuţiile sincere, deschise, stimulative, am vorbit despre *relaţiile dintre S.U.A. şi România*, care sunt foarte bune, şi despre *dorinţa de a întări acest parteneriat*. Am constatat, de asemenea, legăturile strânse dintre România şi Israel, interesul şi *orientarea corectă a României în procesul de pace între Israel şi Autoritatea Palestiniană*, căruia i se deschid, acum, noi oportunităţi. Şi este salutar sprijinul pe care statul român, care face parte din ceea ce noi numim noua Europă, îl acordă Israelului. *Cred că evreii din România se bucură de unul dintre cele mai bune statute în ţările europene.* O altă temă supusă dezbaterilor a fost *reactivarea fenomenului antisemit*, reactivare care se face simţită şi în România. *Sperăm*, aşa cum ne-au încredinţat şi autorităţile de stat, că aceste *manifestări vor fi eradicate.*

MALCOLM HOENLEIN,
vice-preşedinte executiv al Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane

Multe comunităţi din lume ar avea de învăţat din experienţa dumneavoastră

Am fost impresionat de calda primire făcută de obştea dumneavoastră. Oamenii sunt foarte prietenoşi. *Cred că multe comunităţi din lume ar avea de învăţat din experienţa dumneavoastră şi dorim să contribuim, în continuare, la menţinerea iudaismului în România la parametrii actuali.* Am avut, de asemenea, *discuţii foarte productive cu conducerea statului român.* Considerăm că politica faţă de Israel este foarte bună. *Apreciem adoptarea de către autorităţile de stat a Raportului asupra Holocaustului în România, realizat de Comisia Wiesel, faptul că istoria Holocaustului este predată în şcoli.* Ne îngrijorează unele manifestări antisemite, cum ar fi negarea Holocaustului, străzi în oraşe ale României ce poartă numele lui Antonescu, statuia lui de la Bucureşti. Credem că forurile în drept vor lua măsurile cuvenite, aşa cum am fost asiguraţi.

Dr. ZVI FEINE,
directorul Programului JOINT pentru România

[...] Am fost impresionat de numărul mare de oameni veniţi la Templul Coral să participe la primirea delegaţiei, ţinând seama că era o seară friguroasă de iarnă. Este un semn de mare interes acordat de obştea evreiască vizitei dumneavoastră şi o notă bună pentru organizatori: Comunitatea Evreilor din Bucureşti şi Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România. În următoarele zile, veţi avea ocazia să cunoaşteţi mai bine această comunitate. Veţi vedea cât de important este să-i cunoaşteţi, la faţa locului, realităţile. Comunitatea evreilor români este a doua ca mărime din estul Europei [...]. Veţi vedea cu ochii dvs. care sunt nevoile existente şi ce direcţii de ajutor sunt, în continuare, necesare. Sunt deosebit de recunoscător preşedintelui JOINT, dl Eugene Ribakoff, care este şi copreşedinte al Conferinţei Preşedinţilor Marilor Organizaţii Evreieşti Americane, pentru înţelegerea de care a dat dovadă şi sper că o va manifesta în continuare pentru ca viaţa comunităţii evreieşti din România să se desfăşoare în bune condiţii [...].

Veţi vedea cu ochii dumneavoastră ce direcţii de ajutor sunt, în continuare, necesare

La dejunul oferit de F.C.E.R. în onoarea oaspeţilor, în 15 februarie a.c., vorbitorul s-a adresat membrilor delegaţiei:

Fac un apel din adâncul inimii către dvs., lideri ai celor 52 de mari organizaţii evreieşti americane, care asiguraţi suportul material al acestei comunităţi mici, dar calde, atractive, puternice; obşte greu încercată de Holocaust şi de cele cinci decenii de totalitarism, care, în prezent, se confruntă cu mari dificultăţi economice. Dificultăţi ce afectează viaţa tuturor locuitorilor ţării şi, implicit, a colectivităţii evreieşti. Marea majoritate a acestei populaţii este vârstnică, suferindă, cu pensii derizorii. Nu mă adresez dumneavoastră doar ca unor manageri care strâng fonduri, ci ca unor ambasadori ai Vieţii, ca unor sacerdoţi ai Binelui. Acţiunea dumneavoastră de sprijin material reprezintă un profund gest de salvare a unei comunităţi care face eforturi eroice în voinţa ei de a menţine şi a perpetua flacăra iudaismului în România. Mă bizui pe dumneavoastră că veţi face tot ce vă stă în putinţă pentru pentru ca această comunitate, de o mare forţă sufletească, de o impresionantă vitalitate, să aibă succes şi în viitor.

EUGENE RIBAKOFF,
preşedintele Organizaţiei JOINT

Vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a vă ajuta în continuare

Pentru viitorul comunităţii dvs., este foarte importantă atenţia pe care o acordaţi copiilor, tinerilor, generaţiei de mijloc. Am fost foarte impresionat de noul sediu al asistenţei sociale şi medicale, de continua îmbunătăţire a calităţii serviciilor acordate vârstnicilor în suferinţă. *Aveţi norocul de a avea în fruntea obştii lideri inteligenţi, culţi, dinamici. Vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a vă ajuta în continuare.* La întâlnirile cu înalte oficialităţi ale statului român, am fost întâmpinaţi cu multă amabilitate şi înţelegere. Cred că *poziţia autorităţilor faţă de Holocaustul din România este corectă* şi apreciez predarea istoriei Holocaustului în şcoli.

Rabinul ANDREW BAKER,
director pentru relaţii internaţionale în Comitetul American Evreiesc

Vom transmite în America un mesaj pozitiv despre înţelegerea manifestată de autorităţile române

Multe dintre problemele pe care le-am discutat, au fost abordate şi înainte - şi anume: să se depună eforturi mai mari pentru a realiza restituirea proprietăţilor, abordarea istoriei Holocaustului în România, întărirea bunelor relaţii dintre America şi România, dintre Israel şi România. Dar semnificativ a fost, de această dată, numărul mare al persoanelor care au fost prezente, grupul care a reprezentat multe organizaţii evreieşti americane. Aceştia vor *transmite în America un mesaj* despre înţelegerea manifestată de guvernul român faţă de problemele evreilor. Acum în România există un nou guvern, un nou parlament, ne-am întâlnit cu multe oficialităţi şi cred că am auzit din partea lor lucruri foarte pozitive.

DANIEL MARIASCHIN,
vice-preşedinte executiv al Organizaţiei „B'nai B'rith International"

Deşi scurtă, a fost o vizită importantă şi rodnică

A fost o vizită importantă, în primul rând, deoarece organizaţiile evreieşti din America au dorit să cunoască noul guvern şi noul parlament român şi să creeze noi relaţii cu noua conducere a ţării dvs. În al doilea rând, am discutat cu aceşti lideri probleme cum ar fi punerea în aplicare a concluziilor *Raportului* Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România, activităţi educaţionale şi culturale, de păstrare a memoriei celor întâmplate [...]. Noi, de la Organizaţia „B'nai B'rith", avem o relaţie foarte bună cu comunitatea evreilor din România, suntem în permanentă legătură şi colaborăm la două proiecte. Istoria acestei comunităţi şi prezentul ei sunt extrem de importante pentru noi, ţinând cont de rolul jucat de evreii din România în istoria poporului evreu. Această comunitate a stat în centrul vieţii evreieşti internaţionale, iar actuala comunitate continuă această istorie. De aceea, ne bucură că am revenit la prietenii noştri şi suntem angajaţi să colaborăm în continuare şi să-i ajutăm.

Rabinul ARTHUR SCHNEIER,
preşedintele Fundaţiei „Apel pentru Conştiinţă"

Tinerii trebuie să înveţe, în şcoli, dragostea - nu ura faţă de aproape

Cred că România este foarte inspirată în paşii parteneriatului cu S.U.A. [...]. Sunt încredinţat că, după integrarea în UE, România va juca un rol important între ţările Europei Centrale şi de Est, în viaţa politică internaţională [...]. Aşteptăm să fie pusă în aplicare legea care interzice activitatea organizaţiilor neoextremiste şi cultul persoanelor ce se fac vinovate de crime contra umanităţii [...]. Tinerii trebuie să înveţe, în şcoli, dragostea - nu ura faţă de aproape [...]. Resurecţia antisemitismului în vestul Europei, dar şi în multe alte părţi ale lumii, trebuie să ne întărească unitatea şi sentimentul de centralitate faţă de Israel. Totodată, consider că ecumenismul, promovat de Fundaţia ce o conduc, este singura cale de armonie a lumii, de care avem atâta nevoie.

Rabinul PERRY RANK,
preşedintele Adunării Rabinice

Am fost impresionat de angajamentele Guvernului român faţă de comunitatea evreiască

Am fost foarte impresionat de ce am văzut şi ce am auzit, legat de angajamentele guvernului român faţă de comunitatea evreiască, mai ales în ceea ce priveşte cunoaşterea Holocaustului în rândul populaţiei. Cunosc bunele relaţii care există între România şi Statul Israel. Sper ca acestea să continue şi, în această direcţie, România ar putea fi utilă, influenţând alte popoare din Europa să aibă o atitudine pozitivă faţă de Israel.

JOEL SCHINDLER,
preşedintele N.C.S.J.

M-a emoţionat prezenţa tinerilor la Templu

Şi eu am fost deosebit de impresionat de comunitatea evreiască din România. Am fost foarte emoţionat de manifestarea de la Templu, de participarea tineretului, deoarece acesta reprezintă viitorul comunităţii evreieşti. Întâlnirile noastre cu conducerea politică a ţării au fost, de asemenea, foarte promiţătoare şi eficiente. Este limpede că România nu numai că sprijină comunitatea evreilor de aici, dar este un puternic susţinător al Israelului şi un aliat puternic al S.U.A. Astfel că noi, toţi membrii delegaţiei evreieşti americane, *suntem mulţumiţi* la toate nivelurile şi aşteptăm şi pentru viitor întărirea relaţiilor cu comunitatea evreiască, cu S.U.A. şi Israel.

Opinii consemnate de IULIA DELEANU şi EVA GALAMBOS

Oameni care au fost, oameni care rămân

„Punct de reper în cronica postbelică a evreimii române“

Deschidem această rubrică - dedicată personalităților obștești ale comunității noastre - cu profilul unuia dintre liderii ce au luminat viața evreilor români în anii grei ai regimului totalitar comunist. Acest om este THEODOR BLUMENFELD z.l., timp de aproape două decenii - președinte al C.E.B. și secretar general al F.C.E.R. Anul acesta ar fi împlinit 90 de ani.

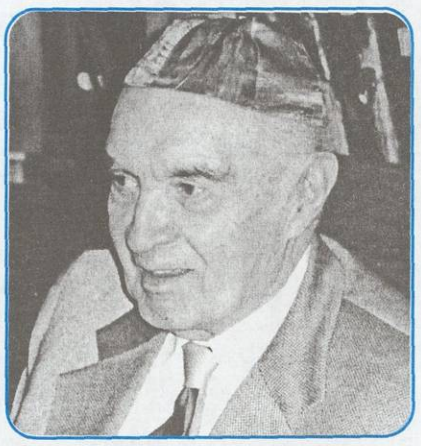

În locuința de-o viață a lui *Dodo*, cum îi spune soția lui, doamna *Madeleine Blumenfeld*, încerc sentimentul că timpul a fost suspendat. Aceleași macrameuri, același *summit* al păpușilor de pe toate continentele, aceleași suveniruri de mărțișor printre fotografii, tablouri, cărți de preț. Mi se pare că domnu' Blumenfeld e, ca-n atâtea rânduri, plecat în vreo delegație, că toți ai casei îi așteaptă întoarcerea. Același sentiment al așteptării iradiază dinspre buchetul de crizanteme alb-gălbui din tabloul de mare preț - moștenire de la părinți - dominând sufrageria. „Nu plec niciodată, *fără țintă*, de acasă, fiindcă, *atunci*, mă simt singură“, îmi confirmă senzația doamna Madeleine. Înțeleg că, în acest spațiu, cei dragi sufletului său își continuă, sublimat, existența. „Aici suntem când ne-am căsătorit“, îmi întinde o

fotografie din care mă privesc doi tineri; frumoși, cu viața în față. „Era în '43, doi ani după ce tata a pierit în «Trenul morții». Consulul Italiei la Iași, care locuia în casă la noi, ne-a adus buletinul lui de identitate... Tata a fost aruncat într-una din gropile comune de la Podu Iloaiei. După masacru, evreii nu mai aveau voie să locuiască pe corso, cum stăteam noi. Așa că ne-am mutat, eu cu mama, la doamna Beca Auerbach. Casa lor devenise, acum, neîncăpătoare. De aceea, eu m-am dus să dorm la vecina ei, doamna Sand. Nepotul doamnei Sand era prieten cu Dodo. Ne-am împrietenit. Într-o după-amiază, când am ieșit să ne plimbăm, Dodo mă-ntreabă: «Vrei să te căsătorești cu mine?». Am trăit împreună 58 de ani“.

Doamna Madeleine vorbește cu mândrie reținută despre soțul ei, inginerul de căi ferate de la Roman, Bârlad, Iași, Bumbești-Livezeni, Constanța, București. Simpla înșiruire îmi stârnește în memoria auditivă atmosfera de gară, unde, la stația de amplificare, se aud numele orașelor din care trenurile vin și pleacă. Mândria pe care i-o simt în glas nu privește poziția socială a soțului ei, ajuns, prin '51, ministru adjunct la Ministerul de Transporturi și Telecomunicații. Tânărul inginer se făcuse repede remarcat prin pasiunea lucrului bine făcut, certe calități manageriale, harul de a reuni în juru-i energii creatoare. În ce-i privea „dosarul“, stagiul la Bumbești-Livezeni a avut darul să-i „șteargă“ originile micburgheze: tatăl lui fusese administrator la moșia lui Mochi-Fischer. Mândria doamnei Madeleine are altă adresă. „Când a fost numit ministru, a fost chemat la C.C. «Tovarășe Blumenfeld, să-ți schimbi numele!», i s-a *indicat*. «Este singura mea moștenire de la părinți!“, a răspuns. Chiar și atunci, când, prin '57, a fost găsit altcineva pentru funcția de ministru, Theodor Blumenfeld era prea bun specialist și administrator pentru ca autoritățile timpului să se dispenseze de el. A *continuat* să funcționeze ca director general în minister până la pensionare. „La minister, i se spunea «Rabinul». Cine avea o problemă, la el venea să-i ceară sfatul. De câte ori nu se trezea și-n miez de noapte să ajute oameni!“, retrăiește clipe de viață doamna Madeleine.

◆ Pionier al integrării rețelei de drumuri românești în rețeaua marilor drumuri europene
◆ „Mână de gospodar“, mâna dreaptă a Șef Rabinului dr. Moses Rosen
◆ „Exemplu de muncă intens dedicată poporului român și evreității“
◆ „O dragoste ardentă față de etnia căreia i-a aparținut“

Vorbeam și de reținere. Theodor Blumenfeld a scris o filă importantă din istoria postbelică a drumurilor României. Dar, în locul propriilor cuvinte, care ar fi putut părea părtinitoare, doamna Madeleine îmi întinde o mapă cu însemnările colaboratorilor săi. O deschid. Regăsesc în paginile ei înzidirea anilor lui tineri. Realizez că este un *pionier al integrării rețelei de drumuri românești în rețeaua marilor drumuri europene*. Numele lui rămâne legat, în primul rând, de extinderea drumurilor modernizate de la 2.230 km la 12.200 km, lucru imens la vremea aceea, când lipsa fondurilor era acută. Desigur, n-a făptuit-o singur. Printre hârtiile din mapă, descopăr chiar mărturia, în acest sens, a lui Theodor Blumenfeld însuși. „În '51, când am venit în minister, zestrea materială a fost: una-două mașini de scris, arhiva și câteva birouri. Zestrea de oameni, însă, era excepțională“.

A existat și un al doilea drum în viață al acestui „general al drumarilor“, cum era supranumit: profesiunea de dascăl: profesor la Liceul Evreiesc din Iași, prorector la Institutul de Căi Ferate, decan al Facultății de Căi Ferate, Drumuri și Poduri din București. Să fie destinul - ceea ce facem noi înșine din noi? Este confluența între ceea ce suntem aprioric și ceea ce întâlnim pe *drumul* dintre naștere și moarte? Este lupta fiecăruia cu Îngerul lui?

La 61 de ani, când Theodor Blumenfeld este pensionat *nolens-volens*, el făcea parte, din punct de vedere al segmentelor demografice de azi ale comunității noastre, din... generația de mijloc. Avea prea multă energie și era prea deprins cu o viață activă ca să se resemneze să joace table-n parc. Atunci a survenit ceea ce-n lumea suprafețelor se cheamă întâmplare: un încasator care întârzie să vină să-i ia cotizația; un *drum* la domnu' Segal, președintele C.E.B. de atunci; o convorbire cu Șef Rabinul Rosen interesat să cunoască un om venit la comunitate „să dea, nu să ia“. A fost uvertura a ceea ce avea să devină, poate, cel mai interesant capitol al existenței sale, fiindcă, *timp de aproape 20 de ani (1978-1997) și-a pus amprenta asupra vieții de zi cu zi a evreilor români*.

Cum l-am cunoscut? Ca om de ireproșabilă cinste, pentru care viața comunității se confunda cu viața lui. Un om care n-a ezitat, când a fost cazul, să bareze calea ariviștilor și să-i încurajeze pe cei modești și devotați. Un om receptiv la suferința altora, fie că era vorba de dificultăți financiare, de probleme de sănătate. Fie - de cei înscriși pentru plecare în Israel, rămași, din cauza asta, fără slujbe, care se îndreptau spre Federație pentru o mână de ajutor. Când Șef Rabinul Rosen a făcut alegerea „Blumenfeld“, a mizat pe talentul organizatoric, energia, exigența, mobilitatea spiritului, sensibilitatea acestei veritabile conștiințe iudaice. „Mână de gospodar“, devine mâna dreaptă a *Șef Rabinului dr. Moses Rosen z.l.* „Nici o muncă nu i se pare nepotrivită [...]. În zorii zilei, când nici un slujbaș al comunității n-a sosit la serviciu, el se află de mult la Restaurantul ritual spre a supraveghea... a stabili...“, este crochiul desenat de Eminența Sa. Care este „diagnosticul“ pus de regretatul președinte al F.C.E.R., *acad. Nicolae Cajal* z.l.? „Ilustru reprezentant al științei și tehnicii românești, exemplu de muncă intens dedicată poporului român și evreității“. Cum îi este percepută, azi, opera socială? „Punct de reper în cronica postbelică a evreimii române, atunci când se vorbește de asistență socială, de educație și cultură iudaică, de sprijin oferit celor ce voiau să facă Alia“, apreciază președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Un profil întregit de considerațiile președintelui interimar av. *Iulian Sorin*, secretar general al F.C.E.R.: „Un excelent organizator, un ochi format de constructor, un dezvoltat simț gospodăresc, o dragoste ardentă față de etnia căreia i-a aparținut. Toate au fost puse, cu dărnicie, în slujba comunității evreilor din București - în calitate de președinte al acesteia - și, apoi, a tuturor evreilor din România, în calitate de secretar general. A fost apreciat de regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen z.l., ca principal om de bază în conducerea Federației“.

Theodor Blumenfeld nu-și concepea viața fără muncă. Este ceea ce a învățat de la părinți, de la învățătorii din comuna Erbiceni, de la dascălii de liceu, profesorii de facultate din Iași și - nu mai puțin - de la soția sa. O mărturisire peste timp, găsită în mapa păstrată de doamna Madeleine. În conștiința posterității, Theodor Blumenfeld rămâne un paznic de far.

IULIA DELEANU

În cadrul Simpozionului „Israel – istorie, geografie în sunet și imagini“

Ploieștenii au putut vizita (virtual) Țara Sfântă

Sala de conferințe a Muzeului de Istorie și Arheologie a județului Prahova a găzduit, recent, o manifestare de excepție. Organizatorii - respectiv, membrii generației de mijloc ai Comunității Evreilor din Ploiești - și-au invitat concetățenii la o călătorie virtuală în Țara Sfântă, pe care au putut-o vizita „fără viză“, cum a declarat ghidul acestui itinerar, **Max Kurzberg**. Simpozionul „Israel - istorie, geografie în sunet și imagini“ a trezit curiozitatea ploieștenilor, peste o sută de persoane umplând sala până la refuz. Deschizând Simpozionul, președintele comunității, **Gilu Iuftaru**, și-a manifestat bucuria și satisfacția că au onorat cu prezența această manifestare: E.S. **Rodica Radian Gordon**, ambasadorul Statului Israel în România, o delegație a F.C.E.R., formată din av. **Iulian Sorin**, președinte interimar, secretarul general al F.C.E.R., **Albert Kupferberg**, inspector general, dr. **José Blum**, consilier cultural și **Paul Schwartz**, consilier pentru problemele generației de mijloc; numeroși reprezentanți ai autorităților locale - **Grațiela Gavrilescu**, vice-primar al municipiului Ploiești - și consilieri din primăria orașului - **Lia Dulgheru**, directorul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie, **Emilia Iancu**, director al Muzeului Județean pentru Științele Naturii; cadre din învățământul preuniversitar; membri ai comunității evreiești; prieteni neevrei și simpatizanți ai Israelului. Președintele comunității a arătat că, în cadrul acestei călătorii, vor fi „vizitate“ numai șase orașe israeliene, dar setul de CD-uri despre Israel cuprinde 26 de orașe, care se află la dispoziția celor interesați.

Înaintea prezentării și comentării imaginilor, dl **Max Kurzberg**, israelian de origine română, care, desfășurându-și activitatea la Ploiești, se implică în viața comunității, a făcut o expunere detaliată și documentată despre istoria poporului evreu de la origini și până în zilele noastre, punctând cele mai importante momente ale drumului de două milenii, finalizat prin nașterea statului evreu, precum și eforturile de a-l apăra și a-i asigura supraviețuirea. Un moment emoționant l-a reprezentat intercalarea în expunere a vocii premierului David ben Gurion rostind, la 14 mai 1948, alocuțiunea prin care declara crearea Statului Israel. În continuare, publicul a putut vedea - așa cum a relevat Max Kurzberg - cum, prin tenacitatea unui popor și a conducătorilor lui, un deșert se poate transforma într-o grădină. Datele legate de condițiile geografice și climatice ale Israelului susțin teza deșertului. În schimb, imaginile celor șase orașe prezentate - Tel Aviv, Haifa, Eilat, Ierusalim, Nazaret și Berșeva -, adevărate grădini cu flori, au fost relevante, nefiind nevoie de prea multe comentarii. Simpozionul s-a încheiat cu un mic recital de flaut al tinerei artiste **Cristina Ioan**, o prietenă a comunității evreiești din Ploiești.

Președintele **Gilu Iuftaru** a mulțumit publicului și tuturor celor care au participat efectiv la reușita manifestării, în mod special Muzeului de Istorie și Arheologie. Simpozionul - a afirmat domnia-sa - a dorit să prezinte celor cu care conviețuim istoria evreilor, a Israelului, să sublinieze contribuția evreilor români la dezvoltarea statului evreu. Tot ceea ce ați văzut aici demonstrează că evreii au existat, au supraviețuit datorită calității lor și nu milei altora. „Ca evreu, ca ploieștean, nu pot să nu mă gândesc la cei 68 de evrei care mai trăiesc azi, din cei 10.000 care au constituit, cândva, Comunitatea Evreilor din Ploiești, au reprezentat o forță, din rândul căreia s-au ridicat personalități cum au fost Lazăr Edeleanu, David Emmanuel și alții“ - a arătat vorbitorul. Gilu Iuftaru a promis că vor fi organizate și alte asemenea seri despre istoria, cultura și arta evreiască.

Vorbind în numele F.C.E.R., consilierul **Paul Schwartz** a apreciat munca desfășurată de comunitate, precizând că această acțiune a fost organizată pe linia generației de mijloc. Domnia-sa a invitat publicul ploieștean să mai vină la astfel de manifestări, deoarece are ce învăța.

EVA GALAMBOS

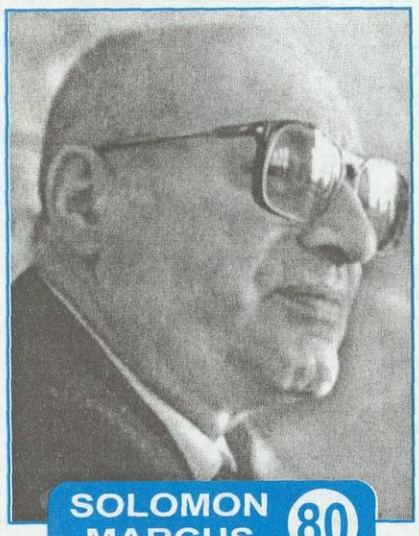

SOLOMON MARCUS 80

MATEMATICA ÎN REPUBLICA LITERELOR

În familia lui Solomon Marcus, din cinci fraţi, trei ne sunt cunoscuţi - nonagenarul Marius Mircu, din Israel, ceva mai tânărul scriitor Marcel Marcian şi cel care, la 1 martie 2005, va împlini opt decenii de viaţă bogată în experienţe şi reuşite intelectuale - Solomon Marcus.

Născut la Bacău, doctor în matematică în 1956, din 1966 profesor universitar şi doctor docent, membru al Academiei Române, autor a peste 40 de lucrări publicate în mai multe limbi europene, prezenţă permanentă în presa de specialitate, dar şi în cea literară („România literară", „Contemporanul", „Secolul XX", „Contrafort" din R. Moldova ş.a.) savantul-scriitor este un om cunoscut şi admirat de mulţi intelectuali din România, ca şi din alte ţări. În domeniul semioticii este o autoritate, a străbătut continente cu conferinţe pe diverse teme (logică matematică, lingvistică, literatură, filosofia ştiinţei etc.).

În lucrările sale, regretatul Henri Wald îl citează pe Solomon Marcus cu a sa *Poetica matematică* (Ed. Academiei, 1970), unul dintre maeştrii săi, la rândul său maestru, fiindu-i Pius Servien. „Matematica este o metodă de gândire şi nu o colecţie de formule", afirmă Solomon Marcus, care a găsit în literatura beletristică şi în poezie adevărate laboratoare de experienţe logico-matematice. „Starea poetică este imprecisă, dar mijloacele poetice sunt precise", atenţionează savantul, eliminând din câmpul atenţiei sale exhibiţionismul multor „post-moderni" care încearcă să pătrundă în Republica Literelor.

Desigur, Solomon Marcus nu se doreşte „un legiuitor", el încearcă să găsească repere în aparentul haos creat de neîntreruptele înnoiri din literatura ultimelor decenii. O lucrare de referinţă, în acest sens, este şi *Artă şi ştiinţă* (1986). Poziţia sa poate fi combătută, nici un artist nu admite cu uşurinţă „controlul ştiinţific" al propriilor creaţii, dar să nu-i uităm pe Valèry, Breton, iar la noi Ion Barbu (matematician de clasă), care se preocupau de ştiinţă. Tot spre ştiinţă şi filosofie era atras şi Fundoianu ş.a.

Într-un interviu acordat cândva revistei „Familia", profesorul Solomon Marcus evoca mari dascăli, ca Miron Nicolescu, N. Dinculeanu, Gr. Moisil, ca şi congeneri, precum Edmond Nicolau, Sorin Stati, savanţi din alte ţări, Noah Chomsky (S.U.A.), I. Revzin (Rusia) ş.a.

Din lungile sale peregrinări Solomon Marcus a venit cu o convingere pe cât de veche/nouă, pe atât de adevărată - unitatea geniului uman, exprimată şi prin bogatele interferenţe în lumea ştiinţei şi artei în lumea în care trăim.

Îi urăm „Ad Mea Veesrim!" şi multe, noi, reuşite în generosul său domeniu de preocupări.

BORIS MARIAN

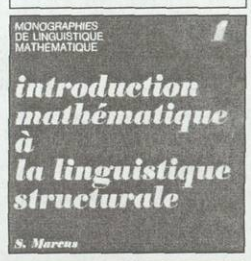

Pledoarie pentru gândirea matematică

Profesorul Solomon Marcus a ajuns la concluzia că matematica nu este doar un domeniu special, ci o gândire generalizatoare, teză pe care a expus-o într-un interviu acordat publicaţiei ştiinţifice ungare „A termeszet vilaga".

O ştiinţă deschisă problemelor vieţii de zi cu zi

„Matematica este deschisă tuturor formelor cunoaşterii şi creativităţii, inclusiv problemelor vieţii de zi cu zi. Câteva sfaturi pentru gândirea matematică: a) Să încercăm să recunoaştem şi să sesizăm baza problemei şi să creăm şi o noţiune holistică; b) Dacă problema ni se pare prea complexă, să căutăm una mai simplă care se aseamănă cu cea iniţială; c) Să încercăm să căutăm analogii cu o problemă mai cunoscută, pe care putem s-o abordăm mai uşor; d) Să despărţim de problema noastră elementele neesenţiale, să acordăm atenţie numai esenţei; e) Să ordonăm punctele de vedere esenţiale în funcţie de importanţă; f) La primul pas să analizăm cel mai important aspect, apoi, pas cu pas, cele mai puţin esenţiale; g) Ar fi util ca treptele crescânde ale generalizării să le analizăm în ordinea lor; h) Dacă ne limităm la o variantă anume a problemei, să încercăm să demonstrăm şi consecinţele logice ale punctelor de pornire. Acesta este momentul când este necesară simbolistica matematică. Pentru menţinerea funcţiei heuristice a limbii unităţile şi rezultatele paşilor anteriori trebuie «împachetate» în simboluri corespunzătoare... Pentru mine în lingvistica matematică, în studierea teatrului, în semiotică, gândirea matematică s-a dovedit mai utilă decât folosirea mijloacelor matematice. Şi cred că aceasta este cheia predării cu succes a matematicii".

*

Globalizarea culturală nu este o ameninţare pentru identitatea naţională

Problema globalizării a stat în centrul atenţiei profesorului Marcus, care a afirmat printre altele:

„Globalizarea culturală axată pe cei doi piloni ai ei - globalizarea procesului de cunoaştere (prin colaborarea tot mai accentuată a diferitelor discipline) şi globalizarea comunicaţională informaţională şi computaţională, nu ameninţă identitatea naţională, dar îi conferă un statut mult mai complex, mai dinamic. Această metamorfoză dă unora impresia de criză a identităţii, dar de fapt este vorba numai de criza unui mod depăşit de a o înţelege".

Personalităţi din România şi din străinătate despre creaţia lui SOLOMON MARCUS

♦ **Acad. GR. C. MOISIL:** „Volumul *Poetica matematică* este datorat unui matematician care s-a făcut cunoscut lumii ştiinţifice internaţionale prin lucrările sale adânci de matematici pure şi prin contribuţia sa esenţială la constituirea unei ştiinţe noi: lingvistica matematică...".

♦ **Acad. GHEORGHE MIHOC,** fost preşedinte al Academiei Române: „Solomon Marcus a creat în ţara noastră o remarcabilă şcoală de lingvistică şi poetică matematică".

♦ **JEAN MARIE KLINKENBERG** (Belgia): „Modelul cel mai puternic până acum elaborat pentru a prezenta particularităţile limbajului poetic, model care ţine cont de consideraţiile pe care le-am formulat până acum este, fără îndoială, cel al matematicianului român, Solomon Marcus, al cărui aport esenţial este de a fi depăşit stadiile empirice, experimentale şi analitice ale poeticii, pentru a o trece în etapa sa axiomatică, graţie unei formulări matematice a opoziţiei dintre limbajul poetic şi limbajul ştiinţific. Aceste cercetări, pregătite de o serie de lucrări studiind structurile algebrice ale limbajului (Marcus - 1963, 1967) îşi găsesc cea mai bună exprimare în importanta lucrare *Poetica matematică*".

♦ **MICHEL JANOT** (Franţa): „Interesul major al lucrării *Introducerea matematică în lingvistica structurală* rezidă în compararea şi apropierea diferitelor teorii lingvistice; apropiind opoziţia şi distribuţia, Marcus formalizează toate procedurile heuristice... Un alt aspect care îmbogăţeşte încercarea lui Marcus rezidă în faptul că formalizarea unei teorii are drept consecinţă de a scoate în evidenţă orice forme apriori şi orice studiu intuitiv...".

TIMIŞU DE SUS, 17-20 februarie 2005

„Neşama Yehudit" - un seminar ca un medicament pentru suflet...

În seria numeroaselor activităţi organizate de Centrul Pedagogic şi Compartimentul de Tineret al F.C.E.R se înscrie, începând din acest an, Seminarul „Neşama Yehudit" („Suflet evreiesc"). Sub acest titlu, iniţiatorii săi - *Sandra Segal, Eduard Kupferberg, Mirela Aşman* - au dorit să îi invite pe membrii comunităţilor evreieşti din România la o introspecţie cu privire la ideea de identitate.

Organizatorii au încercat să îi facă pe cei 33 de participanţi la prima asemenea manifestare să îşi privească sufletul în oglinda sincerităţii, fără complexe sau tabu-uri. Ei nu au încercat să insufle o „reţetă a simţirii" - nici nu este posibil aşa ceva. Aşa cum sublinia, la una dintre activităţi, profesoara *Bianca Ştiubea* - cea care a comtribuit, încă din Israel, la alcătuirea acestui program-pilot -, organizatorii au dorit să pornească de la felul în care evoluţia istorică a societăţii româneşti şi, implicit, a comunităţii evreieşti de aici, a influenţat felul în care ne raportăm azi la iudaism. Aşa cum din punct de vedere psihologic omul îşi caută rădăcinile spirituale în copilărie, din punct de vedere sociologic, există o logică a faptelor şi sentimentelor noastre azi, ca membri ai unei comunităţi diminuate numeric. Încă din prima seară, participanţii au avut prilejul să participe la un „joc de identitate". Nu a fost suficient să îl cunoşti pe omul din faţa ta ci, organizatorii i-au invitat pe participanţi să îşi „împrumute" unul altuia biografia pentru câteva minute. Un asemenea moment nu a stârnit doar râsul ci a reuşit să încolţească şi o prietenie, dincolo de generaţii, pe care iniţiatorii au dorit-o atât de mult!

Pornind de la secolele *I-II* ale erei actuale, *Eduard Kupferberg*, prezentat ca „tatăl" acestui program, a ilustrat felul în care s-a constituit una dintre cele mai mari comunităţi evreieşti din Europa, care număra, în perioada sa de apogeu, aproape 800.000 de oameni. Evoluţia aceasta s-a produs în timp; sefarzi şi aşkenazi, religioşi şi personalităţi, care au aderat, deja, la curentul iluminist Haskala; vorbitori de ladino, ebraică, idiş, germană, maghiară, rusă, ucraineană, cehă s-au aşezat, în timp, în Ţările Române.

LUCIANA FRIEDMANN

Continuare în pag. 13

VIZITA CONDUCĂTORILOR CONFERINŢEI PREŞEDINŢILOR MARILOR ORGANIZAŢII EVREIEŞTI AMERICANE

Urmare din pag. 2

Av. IULIAN SORIN, secretar general al F.C.E.R.

Vizita dumneavoastră înseamnă - pentru evreii din România - o premisă pentru un viitor mai bun

În pofida acestor nisipuri mişcătoare, totuşi, s-a trecut la reorganizarea vieţii comunitare, a vieţii religioase, îngreunată de faptul că foarte mulţi rabini au făcut Alia. Marea şansă a fost că, s-a reuşit, în acele vremuri grele, să se readucă în ţară JOINT-ul, care, de peste 35 de ani, este aerul, apa, factorul esenţial al supravieţuirii noastre. În acest context, nu pot să nu-l amintesc pe dr. Zvi Feine, directorul Programului JOINT pentru România, şi despre ceea ce se spune, până la a începe să credem, că nu ştim dacă este reprezentantul evreilor români la JOINT sau este reprezentantul JOINT pentru evreii din România; atâta energie, atâta iniţiativă depune ca să ne asigure programul de asistenţă. Este adevărat că a găsit o uşă deschisă la dl Eugene Ribakoff, care, ca preşedinte al JOINT, nutreşte pentru evreii din România calde sentimente de înţelegere a dificultăţilor economice prin care trece poporul român şi, implicit, populaţia evreiască din România. Trebuie să spunem, în acelaşi timp, că sunt peste 2.000 de evrei care sunt ajutaţi efectiv de JOINT, dintre care, 1.600 au calitatea de asistaţi, 480 sunt ajutaţi ocazional şi 120 sunt internaţi în cele două cămine, pe care le avem la Bucureşti şi Arad [...]. Azi, sunt înregistrate, în evidenţele celor 42 de comunităţi în care suntem organizaţi, 10.000 de persoane, dintre care 40% - parteneri neevrei. Asta înseamnă că, din circa 6.000 de evrei, 2.000 fac obiectul asistenţei. Deci - o treime din populaţie. Nu vreau să intru în amănunte, însă un lucru trebuie să vi-l spun: cu multă tenacitate, cu multă răbdare, cu efort deosebit, viaţa noastră comunitară pulsează normal. Avem marea fericire de a beneficia de sprijinul Marelui Rabin Menachem Hacohen, care organizează şi îndrumă activitatea religioasă. Din cele 100 de sinagogi care ne-au mai rămas, 48 sunt în funcţiune. La unele dintre ele, serviciul religios se oficiază zilnic, la unele - de trei ori pe săptămână, la altele - numai vineri seara şi sâmbătă dimineaţa, la unele - numai de sărbătorile evreieşti. Avem 12 cursuri de Talmud Tora, ceea ce înseamnă o puternică orientare de pregătire religioasă a tineretului. Şi Marele Rabin Menachem Hacohen, care susţine această acţiune deosebită, primeşte ajutor din partea Rabinului Abraham Ehrenfeld şi a prim cantorului Iosif Adler. În atenţia îndreptată către tineret se înscrie şi activitatea Organizaţiei Tineretului Evreu din România, având 13 filiale în ţară. Se acordă o atenţie deosebită generaţiei de mijloc, despre care noi spunem că este nu schimbul de mâine, ci schimbul de azi al conducerii noastre. Există o preocupare pentru copii, un program pe care ni-l creditează JOINT-ul [...]. Nu pot să nu amintesc de existenţa revistei „Realitatea Evreiască", cu apariţie bilunară în trei limbi, de Editura Hasefer, care publică circa 25 de titluri de carte anual, de Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România, care, de asemenea, scoate o serie de lucrări valoroase. Avem patru muzee. Putem afirma, faptic, că, în pofida dificultăţilor, viaţa noastră comunitară este bogată şi diversă [...]. Flacăra iudaismului nu s-a stins în România.

Dublă întâlnire cu MOSHE IDEL

MAIMONIDE ŞI MISTICA EVREIASCĂ

În ziua de 4 februarie 2005, la Centrul de Studii Ebraice Goldstein-Goren din cadrul Universităţii din Bucureşti, au avut loc două evenimente culturale şi anume: conferinţa susţinută de profesorul *Moshe Idel*, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, şi lansarea cărţii al cărei autor este acest important „cabalist" al timpului nostru (a susţinut şi în România o serie de conferinţe, a publicat aici traduceri ale unor cărţi cunoscute în lume, o parte la Ed. Hasefer), titlul ultimei apariţii fiind *Cabala şi Eros*, în „premieră absolută" (ediţia în engleză urmează să apară). Moshe Idel nu este un autor ermetic, dar profunzimea cunoştinţelor şi raţionamentelor sale, dublate de o capacitate neobişnuită de asociere, solicită atenţia auditorului şi a cititorului mai mult ca la alţi autori pe aceleaşi teme (filosofie, mistică, teologie).

Să revenim la conferinţa la care au participat numeroşi oameni de cultură, cadre didactice, studenţi, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, iar din partea F.C.E.R., preşedinte interimar av. *Iulian Sorin*, secretar general. Titlul conferinţei este „Maimonide şi mistica evreiască". După modul expunerii, amplitudinea unor concluzii, credem că tema poate constitui subiectul unei viitoare lucrări (Moshe Idel a vorbit liber, fără nici o schemă prealabilă). Vom puncta câteva idei ale acestei interesante conferinţe. Filosofie pură, ca şi mistică pură, nu pot exista, gândirea omului din Antichitate, ca şi a celui modern, fiind dependentă de factori aleatorii, interferenţiali. În aceeaşi măsură, noţiunea de Dumnezeu nu poate fi suspusă ideii de perfecţiune, dar, în mod cert, există un dialog cu Divinitatea, aşa cum aveau să-l sesizeze, în secolul XX, Buber, Rosenzweig ş.a. Autorul *Călăuzei rătăciţilor (More nevuhim)* nu a fost pur şi simplu un aristotelian în gândirea iudaică, el a formulat principii fundamentale în iudaism (n.n. se ştie că era numit „al doilea Moşe, după Moşe Rabeinu"), a deschis anumite căi în mistica evreiască, pentru care evoluţia Cabalei îi poate fi datoare, ca şi multe alte domenii ale ştiinţei. Polemicile în jurul ideilor lui Maimonide s-au născut chiar în secolele de după dispariţia sa fizică, continuând până astăzi, ceea ce pentru iudaism nu este neobişnuit, ci, dimpotrivă, o formă de existenţă absolut necesară, dogmatismul fiindu-i străin. Nu există o idee statică, de Dumnezeu, ci o dinamică a acestei idei. Aşa cum El a produs Creaţia, astfel omul este dator cu procreaţia nu numai în sensul fructului iubirii, ci şi în plan ideatic. Critica lui Maimonide a venit atât din partea cabaliştilor, cât şi a „raţionaliştilor". Dar el a influenţat în mod cert filosofia creştină, sistemul filosofic al lui Descartes, ca şi Cabala, ca formă a misticismului evreiesc. Unii dintre adepţii lui Maimonide au fost la rândul lor celebrităţi, precum Abulafia, Luria, Haim Vital ş.a. Au apărut, în secolele XIII-XIV, cărţi „pseudo-maimonidice", care erau, de fapt, apocrife. Hasidismul polonez (şi cel care s-a răspândit în lume) are afinităţi cu moştenirea lui Maimonide, la fel cum are şi cu Cabala. Este cert că, de la Philo din Alexandria şi până în zilele noastre, gândirea iudaică a avut mereu un cuvânt de spus atât în evoluţia filosofiei, ca „regină" a ştiinţelor, cât şi a teologiilor tradiţionale.

Întâlnirea cu Moshe Idel a fost, şi de această dată, incitantă şi ne-a fascinat prin originalitatea argumentată a acestuia.

Un demers original de pătrundere în tainele Cabalei

Din enciclopedii rezultă că sensul dintâi al noţiunii „Cabala" înseamnă „transmiterea unei tradiţii", dar pentru a înţelege sau, cel puţin, a te apropia de înţelegerea ei, este necesar un studiu aprofundat. În secolul XX, în România se cunosc preocupări în acest domeniu ale foştilor Şefi Rabini, dr. Niemirower, Şafran (actualmente Mare Rabin al Genevei şi om ajuns la o vârstă de peste 90 de ani), iar din alte ţări - Gershom Scholem (considerat, la un moment dat, cel mai important cercetător al misticii iudaice), Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu (asasinat în S.U.A.) ş.a. Despre **Moshe Idel** - autorul cărţii recent apărute la Ed. Hasefer, ***Cabala şi Eros*** (redactor - Ana-Maria Caloianu, cu un doctorat obţinut la Cluj-Napoca, la catedra condusă de Ladislau Gyémánt) - I.P. Culianu spunea că „este cel mai strălucit interpret al misticismului ebraic".

Moshe Idel s-a născut în 1947, la Tg. Neamţ. A făcut Alia în 1963. Este „Doctor Honoris Causa" al Universităţii din Bucureşti, susţine conferinţe la Centrul „Goldstein-Goren", este autor a circa 50 de lucrări publicate în străinătate, o parte dintre ele traduse în România - la Editura Hasefer au apărut ***Hasidism între extaz şi magie*** (2001) şi ***Golem*** (2004), despre care s-a scris şi în revista noastră.

Cabala şi Eros în limba română este prima traducere publicată pe plan mondial a lucrării. Autorul versiunii române, Cătălin Patrosie nu a avut o sarcină uşoară, reuşind cu succes să ne ofere, în bună măsură, „accesul" la textul lui Moshe Idel. Dedicată unui mentor prea puţin cunoscut la noi, Harold Bloom (Saul Bellow şi-a construit un personaj din trăsăturile acestui profesor), cartea se deschide cu citate din literatura rabinică despre iubirea la nivelul spiritului, dar şi despre iubirea trupească. Este important ce scrie şi Franz Rosenzweig, prestigios filosof evreu din secolul XX: „Problemele teologice caută să fie traduse în termeni omeneşti, iar problemele omeneşti îşi croiesc drum în domeniul teologiei".

Este o lucrare voluminoasă (600 de pagini), cele cinci mari capitole cuprinzând următoarea tematică: atitudini precabalistice faţă de Eros, erosul platonic, cosmo-erotismul în mistica evreiască etc.

Pentru cei care cunosc mai puţin preocupările lui Moshe Idel (el a susţinut o conferinţă cu tema „Cabala şi Eros" în urmă cu circa un an, la Centrul „Goldstein-Goren" din Bucureşti) chiar începutul este şocant: „Iudaismul este

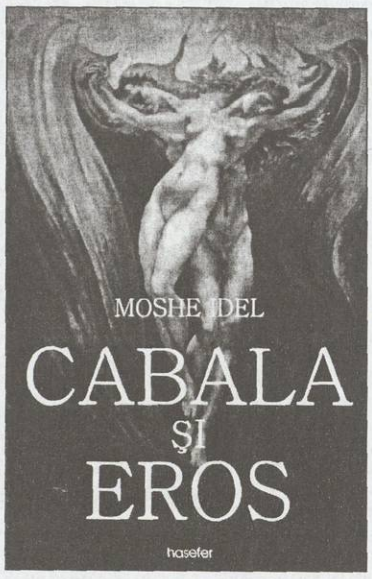

considerat, generic, sursa monoteismului". De aici şi până în final noţiunea de monoteism este supusă unor abordări şi nuanţări care pentru cabalişti sunt uşor de perceput, dar greu de acceptat pentru cei nefamiliarizaţi cu literatura Cabalei, care a atras şi pe mulţi teologi creştini. Însuşi autorul recunoaşte că această literatură (Joseph Karo, Haim Vital, şcoala din Safed, urmaşii acestora ş.a.) este ermetică, „elitistă", iar sexualitatea implicată în abordarea Divinităţii complică mult calea de înţelegere a acestei tradiţii grandioase ca durată şi arie de răspândire. De la fiinţa umană „cu două feţe" la multiplele atribute ale Divinităţii privite de cabalist este un întreg labirint de metafore şi îndemnuri extatice (caracteristice cu preponderenţă mişcării hasidice). Cercetarea lui Moshe Idel porneşte de la textul biblic (modelele erotice din *Geneză*, *Cântarea Cântărilor*), ca şi din apocrife (texte, inscripţii) etc. Literatura rabinică timpurie priveşte adesea cultul ca pe un act de iubire în plan spiritual, iar în hasidismul aşkenazit intervin puteri feminine celeste. Urmează magia erotică, astrologia şi, în fine, Cabala, ca sistem organizat de expunere a tradiţiei magice.

Moshe Idel propune un termen nou în domeniu „teoerotism". Androginitatea în mistica evreiască este, desigur, o preluare a tradiţiei mistice din antichitatea greacă. Cabala teozofică se preocupă de perechea masculin-feminin, iar în Castilia secolului al XIII-lea se scria despre „concubine malefice cereşti şi umane". În secolul XX, scriitorul Primo Levi, asupra căruia detenţia în lagărele morţii a avut, desigur, un efect dramatic, aminteşte, într-o povestire, despre Lilith, ca o cauză pentru nenorocirile abătute asupra oamenilor.

Cosmo-erotismul, aristotelianismul, platonicismul, filosofia greacă târzie, o lungă serie de învăţaţi cabalişti, toate aceste personaje, curente, mituri, pilde populează scrierea lui Moshe Idel, un text fascinant care se cere studiat cu atenţie. Apar şi „falşii Mesia", Sabatai Zvi şi Frank, teosofii, învăţaţii moderni (Abraham Heschel ş.a.).

Moshe Idel este un antidogmatic, antiascetic, un om modern ce pătrunde cu îndrăzneală în lumea misterelor acoperite de secole. Într-un singur punct ne despărţim de afirmaţiile sale, expuse şi în cadrul unor conferinţe - avem aici de a face cu o laborioasă şi rodnică incursiune în lumea misticii, dar nu a filosofiei. Ceea ce, desigur, nu diminuează cu nimic valoarea şi importanţa demersului de excepţie al învăţatului israelian. Cabala îşi păstrează puterea de atracţie - rabini, filosofi, teologi de diverse credinţe şi-au îndreptat atenţia spre acest greu accesibil teritoriu. Meritul este adeseori de partea celor ce se încumetă, iar Moshe Idel este unul dintre cei mai temerari exploratori.

BORIS MARIAN

7 ADAR

■ Ziua naşterii şi ziua morţii lui Moşe Rabeinu
■ Scufundarea vasului „Struma"

Poporul evreu comemorează în aceste zile două evenimente ce s-au petrecut la o diferenţă de mii de ani.

7 Adar este considerată ziua naşterii, dar şi ziua morţii lui Moise (Moşe Rabeinu), socotit cel mai mare profet din istoria poporului evreu. În aceeaşi zi, se împlinesc 63 de ani de la scufundarea vasului „Struma". Dintotdeauna poporul evreu a ştiut să se jertfească pentru înaltele adevăruri etice. Moise este o pildă a acestui spirit de jertfă.

Dacă vrem să trecem în revistă viaţa plină de peripeţii a lui Moise vom putea deduce pe deplin adevărul exprimat în versetul din Tora: „Nu s-a mai ridicat un asemenea profet până în zilele de azi". Drumul său - de la punerea coşuleţului pe apele Nilului şi până la urcarea sa pe Muntele Ar Nevo - este expresia destinului său, dar şi al poporului evreu. Ura pe care o avea Faraonul faţă de poporul evreu îi obliga pe părinţii lui Moşe să-l arunce în apele Nilului. Numai o minune Divină face ca Prinţesa egipteană - fiica faraonului - să încalce legile tatălui ei şi să aibă milă de prunc. Prinţesa a întins mâna şi a salvat pruncul. Înţelepţii susţin că mâna ei s-a lungit ca să poată ajunge la coşuleţul cu copilul. Divinitatea l-a ajutat, fapt ce dovedeşte că, dacă cineva vrea să ajute, el trebuie să facă tot ce e posibil şi el va reuşi.

La 7 Adar 5702 (24 febr. 1942), vasul „Struma", cu 769 de pasageri - femei, bărbaţi şi copii -, a fost torpilat şi acei doritori de libertate, acele suflete ce doreau să vină în Palestina de atunci şi să clădească un stat, n-au ajuns să-şi realizeze dorinţa.

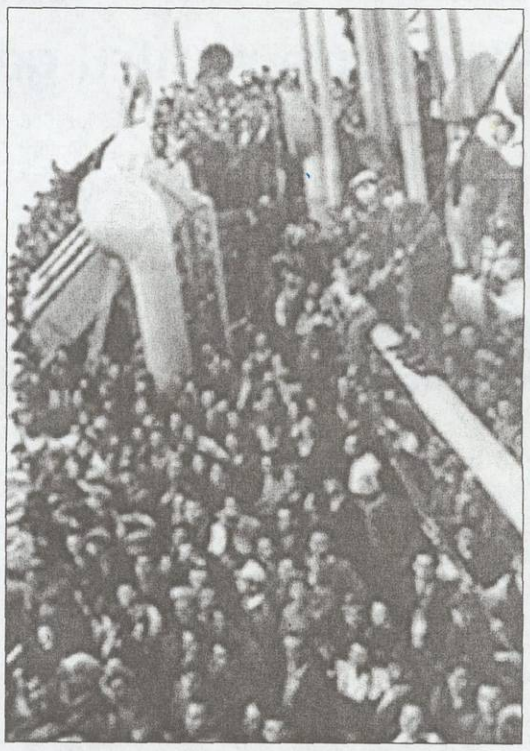

În ziua de 7 Adar, acum mii de ani, s-a găsit o prinţesă care să salveze pruncul Moşe. În ziua de 7 Adar, cu 63 de ani în urmă, nici un popor din lume n-a auzit plânsul a 769 de suflete timp de două luni şi jumătate, cât au stat în frig şi înghesuială pe vas, în rada portului Istanbul, şi lumea a permis ca sfârşitul lor să fie atât de tragic.

În *Deuteronom* 25, 17 se spune: „Aminteşte-ţi ceea ce ţi-a făcut Amalek". Acest paragraf se citeşte din Tora în săptămâna când, după calendarul ebraic, este 7 Adar. Mii de ani citim acest verset, căci în fiecare secol erau acei *Amalekim* - acei duşmani care vroiau să nimicească poporul evreu. Cum am putea uita ce ne-a făcut acel Amalek - ce erau naziştii şi care au omorât şase milioane din fraţii noştri.

Cele 769 de suflete vroiau să se salveze în acel timp de urgie şi să-şi clădească ţara lor. Ei au părăsit o ţară, România, care, în trecut, le era dragă, şi-au părăsit locuinţele, familiile şi, cu 20 de kilograme, s-au urcat, după multe greutăţi, pe vas, dar soarta n-a acceptat să-şi realizeze visul.

Am avut un frate, Isac Tercatin, conducător sionist la Iaşi şi el spera că va ajunge în ţara promisă. Într-un volum al lui Leib Kuperştein, apărut imediat după nenorocire, am găsit o mărturie, probabil a unuia dintre cei zece pasageri ce au coborât la Istanbul având certificate engleze. „Pe vas era un tânăr cu numele de Tercatin, care, seară de seară, aduna tineretul laolaltă [el însuşi avea 26 de ani] şi le organiza conferinţe şi procese literare pentru a ridica moralul celor de pe vas, timp de două luni şi jumătate". Da, fratele meu, când era şi mai tânăr, pleca în oraşele ca Podu Iloaiei, Târgu Frumos, Roman, în fiecare duminică, pentru a vorbi despre sionism sau pentru a organiza procese literare (studiase dreptul).

Moşe a trecut în lumea de veci în ziua de 7 Adar, dar, după înţelepţi, el continuă să trăiască şi să aibă în grijă poporul evreu. Fraţii noştri de pe „Struma" zac în adâncul Mării Negre şi până în zilele noastre n-au fost descoperite rămăşiţele vasului şi nici osemintele. Scafandrii turci susţin, în ultimii ani, că au descoperit „Struma" şi s-ar putea să fie acolo şi oseminte. Din lipsă de fonduri, Israelul încă nu a întreprins nimic.

Este de dorit ca guvernele României, Turciei şi Israelului să conlucreze în căutarea navei „Struma" după indicaţiile scafandrilor turci şi să dea o satisfacţie morală familiilor după 63 de ani de durere.

BARUCH TERCATIN

„Zece măsuri de frumusețe a dat Dumnezeu lumii - nouă Ierusalimului și una la restul. Zece măsuri de suferință a dat Dumnezeu lumii - nouă Ierusalimului și una la restul".
(Din „Tractatul Kedoșim")

IERUSALIM – oraș la confluența mitului cu istoria

Oraș al păcii, oraș mesianic, oraș sfânt, casă a lui Dumnezeu. O lume întreagă știe că toate aceste noțiuni se referă la Ierusalim. Zeci de nume i s-au dat, de-a lungul secolelor, în diverse limbi, a fost sfâșiat și reconstruit, dar a rămas mereu cel mai sfânt loc al religiei iudaice.

David a cucerit Ierusalimul, învingându-i pe jebusiți în 1053 î.e.a. După moartea lui David, Solomon a început să construiască „o casă pentru numele lui Dumnezeu". Când țara evreilor a fost divizată în două, Israel și Iudeea, Ierusalimul a fost capitala regatului de Sud - Iudeea. Ierusalimul a fost complet distrus de Nabucodonosor, în 586 î.e.a. Orașul și Templul au fost transformate în ruină, iar toate bunurile trimise în Babilon. 71 de ani mai târziu, regele Persiei, Cirus a dat un edict de reconstrucție a Templului și le-a permis evreilor să se reîntoarcă în Ierusalim. În 167 î.e.a., grecii au convertit Templul din Ierusalim într-un loc în care își venerau idolii. Cu 127 de ani mai târziu, romanii au mobilizat forțe importante pentru a pune stăpânire asupra orașului. Din nou Ierusalimul și Templul au fost distruse. Este un oraș care a fost atacat și parțial distrus, sub diversele dominații, de 32 de ori.

Orașul reprezintă inima religiilor mozaică și creștină, iar pentru musulmani a căpătat, de-a lungul secolelor, o foarte mare importanță. Istoricul britanic Christopher Sykes scria: „Este o mare diferență între Ierusalim și Mecca sau Medina. Cele din urmă sunt orașe sfinte cu locuri sfinte. În afara «Moscheii Stâncii» - «Dome of the Rock» (Omar), Ierusalimul nu conține nici o altă semnificație islamică".

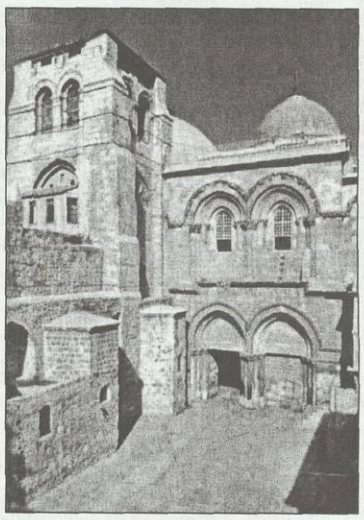

De când Regele David a proclamat Ierusalimul capitală a Israelului, în urmă cu mai bine de 3000 de ani, orașul a jucat un rol crucial în existența evreiască. Zidul de Vest (Kotel sau Zidul Plângerii) este ultima mărturie rămasă din vechiul Templu, cel mai sfânt simbol al iudaismului și este locul unde evreii din întreaga lume vin să își spună rugăciunea către Dumnezeu. De mii de ani, de trei ori pe zi, evreii au spus în rugăciuni: „În Ierusalim ne vom întoarce cu bucurie..." și au repetat cuvintele Psalmistului: „De te voi uita Ierusalime, să mi se usuce dreapta". Cetatea a cunoscut două perioade de mărire, despărțite de 2000 de ani, ambele în timpul în care aceasta a aparținut evreilor. S-a spus că puterea spirituală și faima orașului se datorează dragostei pe care neamul lui Israel mereu i-a purtat-o, indiferent de locul unde exilul i-a dus pe fiii acestui popor rătăcitor. Leon Uris scria: „Este cea mai lungă poveste de dragoste din istorie...".

Când Națiunile Unite au luat în discuție, în 1947, problema Ierusalimului, s-a recomandat ca acesta să fie internaționalizat. Vaticanul și alte delegații catolice au forțat acest statut. Un motiv cheie în decizia Națiunilor Unite a reprezentat-o dorința blocului sovietic de a stânjeni dominația regelui Abdullah și a britanicilor. Iordania s-a opus internaționalizării, când s-a alăturat celorlalte state arabe în respingerea „partiției". Delegatul acestei țări, Fawzi Pasha Malki, afirma, la Comitetul Politic din 1949: „Delegația mea este de părere că nici o formă de internaționalizare nu poate servi vreunui scop pozitiv. Locurile sfinte, aflate sub controlul guvernului meu, sunt în deplină siguranță, fără să fie vreo necesitate pentru un regim special". Agenția Evreiască, după o lungă perioadă de gândire, a acceptat internaționalizarea orașului, în speranța că măcar pe termen scurt va proteja acest loc sfânt de vărsare de sânge și conflicte. Cum rezoluția de separare cuprindea organizarea după zece ani a unui referendum cu privire la statutul Israelului și evreii reprezentau o majoritate, așteptarea era ca mai târziu acesta să fie încorporat în Statul Israel. Arabii s-au opus cu o la fel de mare vehemență internaționalizării Ierusalimului, ca și întregului „Plan de partiție".

În mai 1948, Iordania a ocupat Ierusalimul de Est, împărțind orașul pentru prima oară în istorie și trimițând familii evreiești care locuiau acolo de secole, în exil. Planul internaționalizării a fost devansat de evenimentele provocate de iordanieni. După ce arabii au refuzat Rezoluția O.N.U. 181 și Rezoluția 194, care instituiau o comisie O.N.U. pentru reconciliere în Palestina, primul ministru David Ben Gurion a declarat că Israelul nu va mai accepta pe mai departe internaționalizarea Ierusalimului. Între 1948 și 1967, orașul a fost divizat între Israel și Iordania. Israelul a proclamat Ierusalimul de Vest capitala sa, în timp ce Iordania ocupase partea de Est. Din cauză că Iordania era un stat în conflict deschis cu Israelul, ca și alte state arabe din zonă, Ierusalimul era un câmp de război împărțit în două tabere, cu ziduri și buncăre, cu câmpuri de mine, cu numeroase fortificații. Prin violarea Acordului de Armistițiu, Iordania a refuzat israelienilor accesul la Zidul Plângerii și la cimitirul de pe Muntele Măslinilor, unde evreii își îngropau morții de mai bine de 2500 de ani.

În 1967, Iordania a ignorat cererea Israelului de a nu se implica în Războiul de Șase Zile și a atacat partea de vest a orașului. Forțele iordaniene au fost respinse din Ierusalimul de Est, restabilind unitatea orașului. Teddy Kollek, cel care a fost primarul orașului timp de 28 de ani, a numit reunificarea orașului „realizarea practică a scopurilor mișcării sioniste". Sub dominația iordaniană, „creștinii israelieni nu aveau voie să se apropie de locurile lor sfinte decât cu anumite restricții", afirma același faimos primar.

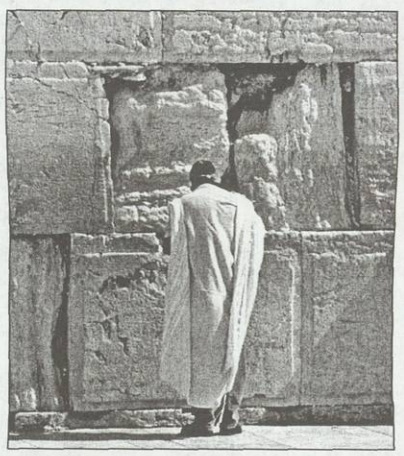

Odată cu libertatea religioasă, arabii palestinieni au obținut libertăți politice fără precedent. Li s-a dat dreptul de a alege între a deveni cetățeni israelieni sau a-și păstra cetățenia iordaniană. Cei mai mulți au decis să își mențină cetățenia iordaniană. Indiferent dacă sunt sau nu cetățeni israelieni, aceștia au dreptul de a vota în cadrul alegerilor municipalității Ierusalimului. Azi, *populația totală* a Ierusalimului este de aproximativ 700.000 de locuitori.

*

Ierusalimul este o problemă în care vederile israelienilor concordă aproape în mod unanim: acesta trebuie să rămână capitala indivizibilă a Israelului. Totuși, s-au încercat soluții care să apropie poziția palestiniană de o foarte dorită pace. Când Yitzhak Rabin era prim-ministru, iar Shimon Peres era ministru de externe, ministrul Iosi Beilin a propus un proiect de acord care prevedea ca palestinienii să declare parte din Ierusalim capitala lor, fără ca Israelul să-și piardă suveranitatea asupra orașului. Ideea lui Beilin era ca palestinienii să declare capitală a lor o suburbie a Ierusalimului - Abu Dis. Ideea a fost dezbătută, dar niciodată acceptată de guvernul lui Benjamin Netanyahu. În rândul populației israeliene, această problemă rămâne în continuare controversată. În timpul mandatului lui Ehud Barak, negocierile au fost reluate și acesta și-a arătat deschiderea la cele mai mari compromisuri din istoria relațiilor israeliano-palestiniene. El acceptase un mai mare control asupra Ierusalimului de Est și Muntelui Templului. Ideea palestiniană, riscantă pentru Israel, a fost pusă pe tapet la negocierile de pace de la Camp David, din 2000, dar, spre consternarea tuturor, Yasser Arafat a refuzat ceea ce părea cea mai generoasă ofertă israeliană de până atunci. Imediat după aceste evenimente, palestinienii au reluat atacurile masive asupra civililor israelieni. Ariel Sharon a câștigat alegerile mizând tocmai pe o platformă ce se opunea dur concesiilor formulate de Barak.

Doar două țări își au ambasadele în Ierusalim - Costa Rica și El Salvador. O idee adesea acreditată în Israel este că dacă toate celelalte, inclusiv cea a Statelor Unite, s-ar afla la Ierusalim, aceasta ar reprezenta o recunoaștere implicită a unicei apartenențe a acestui oraș la Statul Israel. În 1990, în Congresul American a trecut o rezoluție care afirma „Ierusalimul este și trebuie să rămână capitala Statului Israel. Trebuie să rămână un oraș nedivizat în care drepturile tuturor grupurilor etnice și religioase să fie protejate". În timpul campaniei prezidențiale din 1992, Bill Clinton afirma: „Ierusalimul este capitala indivizibilă a Israelului, iar eu cred în principiul de a muta ambasada noastră la Ierusalim". Din cauza opiniilor cu privire la influența pe care această mutare o va avea asupra negocierilor de pace, în decursul întregului mandat al lui Bill Clinton, această măsură a fost tergiversată. În timpul campaniei electorale din 2000, actualul președinte George W. Bush a spus că, imediat după ce va ajunge la putere, va începe procesul mutării ambasadei în orașul pe care Israelul a decis să îl aibă ca și capitală a sa". Deocamdată, ambasada Statelor Unite este tot în Tel Aviv. După decesul liderului palestinian Yasser Arafat, se deschide o pagină albă în relațiile arabo-israeliene, o pagină care, conform speranțelor oamenilor lucizi, din ambele tabere, nu va mai fi atât de pătată cu sânge ca cea precedentă. Abu Abbas deține, azi, conform analiștilor, cheia păcii. Desigur, fără sprijinul, deschiderea și înțelepciunea liderilor israelieni aceasta nu va putea deschide nici o poartă a viitorului.

*

Chiar dacă statutul Ierusalimului va fi mereu un subiect de dispută pentru cele trei religii monoteiste, important este ca, măcar din punct de vedere legal, lumea să accepte că aici se află centrul religios, politic și administrativ al Statului Israel. În ceea ce privește faptul că Ierusalimul este leagănul religiei mozaice, mărturia, imposibil de tăgăduit, o reprezintă chiar Biblia-Tora-Scriptura-Coranul.

LUCIANA FRIEDMANN

Prin votul favorabil al cabinetului israelian

Planul premierului Sharon - de retragere din Gaza - devine realitate

Printr-un vot majoritar - 17 la 5 -, guvernul israelian a aprobat planul de desființare a coloniilor evreiești din Gaza și de retragere a forțelor militare israeliene din această zonă. De asemenea, a fost aprobată, cu 20 la 1, modificarea rutei așa-numitului gard de securitate dintre Israel și teritoriile palestiniene. A fost ultima etapă a legiferării proiectului de retragere din Gaza după ce Knesset-ul l-a votat de mai multe ori. Votul a intervenit după șapte ore de dezbateri, iar cei care s-au opus planului au fost o serie de miniștri din Likud, partidul premierului Sharon, printre care ministrul de finanțe, Benjamin Netanyahu și ministrul pentru problemele Ierusalimului, Natan Sharansky. Sharon a recunoscut că a fost cea mai dificilă decizie a lui în cariera sa publică de 60 de ani, dar este „un pas decisiv pentru viitorul Israelului, pentru garantarea existenței unui stat evreu și democratic".

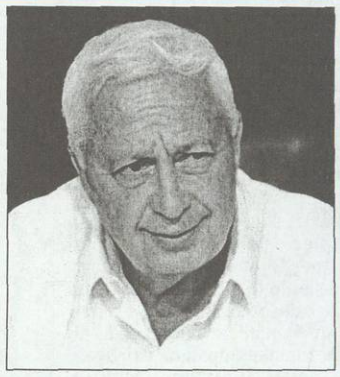

„Un pas decisiv pentru viitorul Israelului, pentru garantarea existenței unui stat evreu și democratic"
(Ariel Sharon)

Potrivit proiectului, vor fi desființate toate coloniile din Gaza, ceea ce va însemna dislocarea a 8.500 de persoane, fiecare familie primind o compensație între 200.000-400.000 de dolari, o nouă locuință și condiții prin care să-și mențină actualul nivel de trai. Foștii coloniști pot să se mute oriunde pe teritoriul israelian. Proiectul prevede desființarea și a patru colonii izolate din Cisiordania. În ceea ce privește noua rută a gardului de securitate, ea a fost modificată corespunzător deciziei Curții Supreme a Israelului. Potrivit hotărârii, teritoriile din Cisiordania care ar fi ajuns în Israel s-au redus de la 15% la 7%.

Prin aceste două decizii, premierul Sharon speră să continue „dezghețul" ce s-a instaurat în relațiile israeliano-palestiniene și cele cu alte state arabe vecine, cum este Egiptul și Iordania, și să întărească condițiile de securitate ale israelienilor, care s-au îmbunătățit în ultima perioadă, de la declararea - la întâlnirea cvadripartită de la Sharm el Sheik - a sfârșitului Intifadei.

Două obstacole mai stau în calea punerii definitive în aplicare a proiectului Sharon - votarea bugetului înainte de sfârșitul lunii martie și reacția coloniștilor care au declarat că vor organiza mișcări de protest și o campanie de nesupunere civică. Dacă bugetul nu va trece prin Knesset, vor trebui organizate alegeri anticipate, ceea ce va însemna amânarea sau chiar eșecul planului premierului.

EVA GALAMBOS

„ANCHETA R.E.“ – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

Speranţe, gânduri, perspective pentru 2005

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă - ce va dura... toate cele 12 luni -, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. La o lună după lansarea anchetei, constatăm, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul şi ne vom continua demersul şi în numerele următoare. Cu acest prilej, îi rugăm pe cititorii noştri, chiar dacă nu sunt solicitaţi de noi şi simt nevoia să vorbească despre planurile lor, să o facă şi noi le vom publica cu drag.

DAN MIZRAHY

„Exerciţii de memorie“ şi un CD din creaţia interpretativă şi componistică

În pragul împlinirii a 79 de ani, simt nevoia firească a unui bilanţ care s-a concretizat în autobiografia „Exerciţii de memorie“, manuscris predat Editurii Hasefer. Aştept cu încordare şi emoţie ca volumul, la care am lucrat 12 ani, respectiv, din 1991-2003, să vadă lumina tiparului. Elaborarea lucrării s-a întins pe o perioadă îndelungată de timp, fiindcă am lucrat numai în vacanţe. Desigur, volumul este axat pe activitatea mea profesională, de pianist, profesor şi compozitor, pe parcursul a multor zeci de ani. Dar n-am putut face abstracţie de evenimente care, marcând secolul, mi-au marcat viaţa: al doilea război mondial, distrugerile provocate de pogromul de la Bucureşti din ianuarie '41... Un exemplu: *Bar Mitva* la Cahal Grande, ce avea să fie mistuit în flăcări la pogrom. M-am oprit şi asupra altor momente decisive de viaţă: studiile la Academia de Muzică din Ierusalim, detenţia în închisorile comuniste, despărţirea de familia care a făcut Alia, în timp ce mie mi s-a interzis această posibilitate. În prezent, lucrez la un CD cu lucrări din creaţia mea interpretativă şi din compoziţiile mele. Am lucrat o serie de interviuri pentru Centrul de Studiere a Istoriei Evreilor din Bucureşti, care să figureze pe *site*-ul de Internet al instituţiei, pentru cei interesaţi de prezentul şi trecutul comunităţii noastre. În ceea ce mă priveşte, am ajuns până la a treia generaţie a familiei mele; respectiv, la bunici. Am fost solicitat să fac parte din ediţia din acest an a Concursului de pian „Lory Wallfisch“, care va avea loc la Ploieşti. Şi, dacă voi fi solicitat, voi răspunde „prezent!“ şi la spectacolul de Purim 5765.

HENRI ZALIS

O „Istorie a literaturii române“ şi restituirea unor literaţi evrei

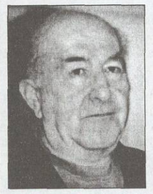

Fiind o probă de împrospătare, dar şi de continuitate, punctez aici repere din drumul pe care mi-aş dori să-l parcurg.

Anul 2005 poate să-mi aducă o *Istorie a literaturii române*. Lucrez la acest proiect de ceva timp. După cum s-a putut vedea, domeniul nu este prea bogat. În plus am realizat că ne lipseşte un instrument gândit novator, nu cu enumerări în pura cronologie, ci altfel: gruparea pe tendinţe ale fiecărui univers imaginar, de la marea clasicitate la marea modernitate.

Mă pronunţ asupra intervalului de maturizare estetică, 1890-1990. În concepţia mea lucrarea trebuie să fie o Istorie condensată, ascultând de legi stricte în selectarea materiei, împărţită pe două volume, ca un roman pus în mişcare de cel mult 70-80 de protagonişti.

A doua preocupare se leagă de dorinţa să scot la lumină, dintr-o falangă de prozatori evrei uitaţi, căţiva care sunt parte din sufletul acestei literaturi. Am dedicat peste două decenii restituirii prozei lui F. Aderca către cititorul contemporan. Nu a fost deloc uşor. Pe marginea travaliului depus, Geo Şerban m-a mustrat că am făcut acest lucru într-o deplină dezordine; are, acum, posibilitatea să-şi aleagă un autor reprezentativ şi să-l republice în ce ordine doreşte!

Recent, la Editura Hasefer, a apărut romanul *Hilda*, de Ury Benador. Bine ar fi să repet performanţa cu scrieri ale lui Sergiu Dan, H. Bonciu şi Iulia Soare, fiecare remarcabil în felul său, de la construcţia personajelor, alegerea subiectului la dimensionarea evenimentelor aduse în prim plan.

Faţă cu resursele mele va trebui să găsesc un propulsor de energii. Ca întotdeauna sprijinul Celui de Sus rămâne decisiv.

SHAUL CARMEL (Israel)

Datoria mea faţă de Zânele-Fecioare ale Poeziei

Smuls din pragul „Ţării de Beznă“ de către Zânele-Fecioare ale Poeziei şi învieţuit de mângâierile lor, am jurat să le răsplătesc efortul, cântându-le până la capătul aflat, totuşi, undeva, departe-aproape.

Speranţe? Fără ele n-aş fi putut rosti aceste vorbe la început de an 2005. Ce-mi doresc? Ca acest an să-mi înfrângă coşmarul din visul, mereu repetat, care îmi cutreieră somnul încă din copilărie şi pe care, atunci, mama mi-l întrerupea, când buzele mele fragede rosteau, în neştire, tremurând de spaimă, „Faier, faier, faier...“.

Aş dori ca, începând din acest an, să nu mai fiu nevoit să-mi întrerup cititul sau scrisul la orele când se transmit ştirile, deschizând (nu aprinzând!) televizorul sau învârtind butonul radioului. Îmi doresc, pentru mine, pentru ai mei, pentru toţi cei din Cetate, un an fără ştiri, fără noutăţi. Şi, dacă mi se vor împlini speranţele, dorinţele acestea vitale, voi preda cu siguranţă un nou volum de poezie Editurii „Cartea Românească“, volum prevăzut în „Planul editorial al anului 2005“, în cadrul Colecţiei „Hyperion“, seria nouă.

Tot începutul acestui an, vestitor de apropierea liniştii atât de jinduite aici, acasă, îmi împrospătează un gând mai vechi: de a-mi scoate din sertarul mesei de lucru un poem de întindere, scris mai demult şi intitulat *Bărbaţii* (titlu de şantier sau poate incomplet). El va fi predat spre publicare împreună cu o listă, dureros de lungă, cu numele tuturor israelienilor de origine română căzuţi în războaiele Israelului. Peste 2.000! Şi unul dintre ele este al fratelui meu mai mic. Unicul meu frate.

În rest, sper să rămân cum am fost întotdeauna – un platnic bun. Să răsplătesc până la capăt mângâierile Zânelor-Fecioare care m-au învieţuit, smulgându-mă din pragul „Ţării de Beznă“. Să le răsplătesc cântând.

POEZIE CU FETE ŞI VISE ALBASTRE

Te-am iubit, Poezie, de tânăr!
Aşa cum se iubesc
Fetele adolescenţei,
Şcolăriţe cu cozi împletite,
Cu inima / în jurnalul înflorit,
Viu colorat, / Al marilor secrete
Al primelor simţăminte
Plânse sub pernă
Pentru băiatul viselor albastre.

Te-am iubit, Poezie, de tânăr!
Cum te iubesc şi astăzi,
Bătrân.

Şi-o să-mi fie dor
După moarte,
De tine, / Poezie,
Ca de anii aceia
Cu fete şi vise albastre.

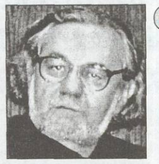

ANDREI OIŞTEANU

O dorinţă formulată e pe jumătate realizată

Studiind superstiţiile populare, am ajuns să cred în ele.
O credinţă magică spune că o dorinţă formulată este pe jumătate realizată.
Ca atare, poate ajută să-mi fac publice unele proiecte de viitor. Îmi doresc ca, în 2005, să închei o cercetare de istorie a mentalităţilor la care lucrez în cadrul Muzeului Literaturii Române. Un studiu care probabil se va materializa într-o carte cu titlul *Mode, Mentalităţi, Moravuri. Societatea românească în tranziţie (1774-1866)*. Editura Dacia din Cluj îmi cere acordul să reediteze, după 25 de ani, cartea mea de debut, *Grădina de dincolo. Zoosophia. Comentarii mitologice* (Cluj, 1980). E o carte care - spun criticii - a avut un oarecare impact în epocă. Am rezerve însă privind reeditarea ei, fiind un text cu destule naivităţi şi avânturi juvenile. Dar nici nu mă simt în stare să-l rescriu. Probabil că, până la urmă, îmi voi da acordul şi voi însoţi cartea cu o prefaţă lămuritoare.

În schimb aş vrea să rescriu şi să reeditez ultima mea carte, *Ordine şi Haos. Mit şi magie în cultura tradiţională românească* (Polirom, 2004), care nu a avut succesul pe care scontam. În orice caz, n-a avut impactul volumului *Imaginea evreului în cultura română*, care a beneficiat de o doua ediţie românească şi de o ediţie în limba germană, fiind sub tipar ediţia maghiară a cărţii (Ed. Kriterion) şi cea americană (University of Nebraska Press).

Aş vrea, de asemenea, să am putere să continuu activităţile mele de la Centrul de Studii Ebraice al Universităţii din Bucureşti, Fundaţia pentru o Societate Deschisă (Soros), Grupul pentru Dialog Social, revista „22“, publicaţiile „Studia Hebraica“ şi „ARCHAEVS. Studii de istorie a religiilor“ etc.

Şi, peste toate, îmi doresc să fie pace în Israel. Shalom!

Dr. MIRIAM BERCOVICI

Realizări profesionale, literare şi pedagogice

Sunt fericită că am putut să-mi împlinesc, cu bune rezultate, activitatea profesională *din cadrul Centrului Medical* al F.C.E.R. din Bucureşti, prin vizite-consultaţii la domiciliile asistaţilor, şi în cadrul Şcolii „Lauder“, unde, la cabinetul *medical, veghez asupra* sănătăţii copiilor din acest prestigios lăcaş de învăţământ.

Am avut bucuria să-mi apară traducerea în germană a unei selecţii din trilogia *Cu sufletul deschis*, de Iulia Deleanu, traducere publicată de Editura Universităţii din Konstanz, sub titlul *Leben für andere (A trăi pentru ceilalţi)*.

Dar, mai presus de orice, m-am bucurat că am putut să predau tinerei generaţii, în calitate de supravieţuitoare a lagărelor din Transnistria, lecţii de istorie a Holocaustului, în două împrejurări memorabile: comemorarea, pentru prima dată, a Zilei Holocaustului în România şi comemorarea a 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului.

Îmi doresc sănătate pentru a-mi putea duce la capăt proiectele propuse pentru viitorul imediat şi de durată.

Ing. NILU ARONOVICI, preşedintele D.A.S.M.

La fel ca şi în ceilalţi ani de când lucrez la Departamentul de Asistenţă Socială şi Medicală, scopul principal al activităţii este cel de a pune în aplicare toate programele pentru care colaborăm cu JOINT-ul.
Ele nu sunt puţine! Dacă le însumăm, *numără* 27 de posibilităţi de a oferi ajutoare celor în nevoie şi care sunt îndreptăţiţi pentru a fi asistaţi.

Am început anul în *noul nostru sediu*, deja cunoscut, pe str. Maximilian Popper nr. 8-10. Printr-un efort susţinut, am reuşit să concentrăm mai bine serviciile noastre pentru Bucureşti şi pentru comunităţile din *provincie*. Lucrează împreună cu noi depozitele de îmbrăcăminte şi alimente. În felul acesta coordonăm mai bine activităţile noastre, aşteptându-ne la o mai mare eficienţă a serviciilor prestate.

Cu toate că posibilităţile noastre rezultate din colaborările cu JOINT şi F.C.E.R. sunt mai reduse în 2005, prin diminuarea fondurilor datorită schimbului monetar nefavorabil prin care se face transformarea în lei, vom căuta să menţinem programele noastre la un nivel

În 2005 – 27 de proiecte pentru cei nevoiaşi

cât mai ridicat, chiar dacă, spre regretul nostru, valoarea unora dintre ele va scădea.

Prin firea mea sunt un optimist. De aceea, încerc să transmit şi celor cu care vin în contact numai gânduri bune şi speranţă.

Nu pot trece cu vederea faptul că se pun în aplicare programe noi, cum ar fi Centrul de Zi de la Timişoara, înfiinţat în a doua jumătate a anului 2004, şi că s-a introdus programul de asistenţă pentru „Copiii în nevoie“.

Întrezărim o colaborare bună cu voluntarii tineri din cadrul O.T.E.R. Bucureşti. Încă de la sfârşitul anului 2004, aceştia s-au angajat într-o muncă deosebit de frumoasă - programul care poartă denumirea „Să adoptăm, fiecare, un bunic sau o bunică“. Acesta a creat unele legături speciale cu rezidenţii din Căminul Rosen, bucuria fiind de ambele părţi.

Anul 2005 este declarat „anul pentru activităţi de voluntariat“. În Bucureşti şi în comunităţile din ţară se vor organiza acţiuni şi activităţi lărgite pentru combaterea singurătăţii.

Colectivul din cadrul Departamentului de Asistenţă Socială şi Medicală, cu care colaborez foarte bine, este pregătit să-i ajute, la fel ca întotdeauna, cu abnegaţie, pe toţi cei care fac apel la noi, precum şi să depistăm cazurile noi ale celor în nevoie.

Sperăm într-un an bun, cu rezultate bune, un an care să aducă mai des zâmbete pe feţele celor a căror soartă mai bună este scopul vieţii noastre.

GILU IUFTARU, preşedintele Comunităţii Evreilor din Ploieşti

Gânduri pentru un loc de unde ai pornit

Glasul celor care au trăit pe aceste meleaguri, în urmă cu peste 350 de ani, te obligă să gândeşti pentru memoria lor, precum şi a celor ce sunt în prezent alături de tine.

Gândurile şi dorinţele se întâlnesc acolo unde îţi găseşti spaţiul de viaţă şi te urmăresc ca să găseşti un proiect sau o stea care să îţi lumineze drumul spre o nouă realizare. Nu ştiu dacă tot ce voi exprima constituie prioritatea preocupărilor mele şi ale colaboratorilor mei, dar consider ca o obligaţie morală continuarea şi grija pentru tot ce au făcut înaintaşii ploieşteni. Anul 2005 va constitui realizarea celui *mai* important obiectiv pe care l-am început cu multă dragoste în anul 2004, monografia digitală a comunităţii cu o vechime de peste 350 de ani, la care am *găsit o deosebită înţelegere şi colabo*rare a celor ce mă înconjoară. Lucrare ce va fi prezentată pe trei CD-uri cu 14 module, cuprinzând istorie, cult mozaic, tragedia evreilor în cel de-al doilea război *mondial, învăţământ evreiesc*, personalităţi, locul de veci, sărbători mozaice, obiceiuri şi tradiţii etc.

În spiritul respectului faţă de înaintaşi, dorim să refacem Cimitirul Evreiesc din Ploieşti, precum şi cimitirele din Târgovişte şi Sinaia, la care este absolut necesar şi un sprijin financiar din partea F.C.E.R.

Organizarea, împreună cu membrii Clubului Generaţiei de Mijloc, a unor manifestări educative pentru cunoaşterea istoriei poporului evreu, a obiceiurilor şi tradiţiilor evreieşti în aşa fel încât flacăra iudaismului să ardă în continuare.

Cu un strop de sănătate şi *dragoste pentru evrei, puţini la număr*, din Ploieşti, vom avea posibilitatea ca, la sfârşitul anului 2005, să punctăm bucuria de a fi mulţumiţi de realizarea lucrurilor pe care le-am dorit.

ŢICU GOLDSTEIN

Să visăm până în ultima clipă

75 de ani nu sunt... 25! Ne permitem totuşi să visăm până în ultima clipă... concret. Anul acesta sper să apară în traducerea subsemnatului: Alexandru Şafran, *Etica evreiască şi modernitatea* şi Carol Iancu, *Misterile fondatoare ale antisemitismului*. Pentru anul viitor propun Editurii Hasefer alte două cărţi deosebite: Mireille Hadas-Lebel, *Hillel – Un înţelept din vremea lui Iisus* şi Haim Nisenbaum, *Ce este hasidismul?*

Acum, dacă îmi este permis, visez şi pentru... dumneavoastră, cei de la „Realitatea Evreiască“, deoarece, nu-i aşa?, trebuie să visăm şi împreună, fiindcă e *revista noastră*, şi o vrem vie, interesantă şi citită nu numai de evrei! Ceea ce lipseşte revistei noastre este comunicarea, o comunicare dezinhibată ci cititorii, care să reflecte diversitatea opiniilor evreieşti. Privesc cu invidie la unele reviste ca „Dilema veche“ şi „22“, *care pun la dispoziţie cititorilor* lor o întreagă pagină! Nu uitaţi: în România suntem, am rămas puţini evrei, dar mulţi intelectuali! Dacă propunerea mea e împovărătoare pentru posibilităţile revistei (*cu puţine forţe redacţionale există o* alternativă: o rubrică intitulată „Puncte de vedere“, o tribună liberă la dispoziţia celor ce au ceva de spus (în scris) cu privire la iudaismul zilelor noastre (român şi internaţional), la probleme identitare, comunitare, democraţie, rasism etc. Simt de asemenea nevoia ca, din *când în când, să apară şi câte un număr profilat pe un singur subiect* important, personalitate, eveniment, dezbatere. Există o opinie critică potrivit căreia nu suntem la înălţimea spiritualităţii noastre, şi e păcat. Îmi revine acum în minte un aforism la care ţin şi care mi-a fost cenzurat cândva (în anii moralei comuniste) la R.C.M.: *fără curaj nu există morală*, şi *nici presă adevărată*... Vreau ca revista la care colaborez de 25 de ani să fie citită cu sufletul la gură!

În sfârşit, un ultim vis: să scriu o carte despre ultimii „mohicani“... evreii din Diaspora română...

Ing. PINCU KAISERMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Iaşi

Când destinul a hotărât ca anii pe care i-ai trăit să nu fie puţini, cuvântul „proiect“ mi se pare puţin hazardat. Dar sper, ca şi *pentru recent începutul 2005*, Tatăl Ceresc şi aceluaşi destin de care vorbeam ceva mai sus, să fie de partea mea şi cum speranţa a fost, este şi va fi mereu o componentă de bază a sufletului şi a vieţii fiilor lui Israel, ce le-a insuflat şi tenacitatea şi mileniile pe care le-au traversat, de cele mai multe ori sumbre, adeseori traumatizante, vom încerca în lunile care urmează să transformăm proiectele, planurile în fapte concrete, în realizări de care să ne bucurăm în orele de bilanţ şi de retrospectivă... Astfel, ne propunem să intensificăm, în perioadele de primăvară, vară, toamnă deplasările, în colectiv în zonele verzi şi locurile de agrement ale oraşului, oferind şi celor greu deplasabili bucuria unor ore petrecute laolaltă.

În centrul atenţiei... cei de vârsta a treia

Asistaţii singuri şi nedeplasabili sau cei bolnavi vor fi vizitaţi la domiciliu mai frecvent ca până acum, spre a le întări convingerea că nu sunt abandonaţi şi să simtă mai intens ajutorul colectivităţii.

Ne propunem să *intensificăm activitatea clubului* comunitar, prin cointeresarea şi a persoanelor în vârstă şi a celor care se deplasează greu aşa încât generaţia de mijloc să se implice şi mai activ şi cu mai rodnice rezultate în acţiunile pentru îmbunătăţirea stării psihice şi a moralului acestora. Ne propunem ca pe lângă acţiunile devenite deja un obicei să se încerce şi mici concursuri pe diferite teme, *evident însoţite de surprize şi premii pentru câştigători*. O propunere mai deosebită o va prezenta şi diversificarea meniurilor cantinei noastre.

Tot ca un deziderat este mărirea numărului de conferinţe ce se ţin la sediul comunităţii noastre. Pentru crearea unui climat mai propice desfăşurării acestei acţiuni vom pune la dispoziţia celor prezenţi un mic bufet care să-i apropie şi să *agrementeze prezenţa* participanţilor.

Se vor continua demersurile pentru obţinerea, din fondurile locale şi centrale, a sumelor necesare consolidării şi refacerii Sinagogii Mari din Iaşi şi a celei de la Hârlău, vom încerca să realizăm, în acest an, îmbunătăţiri la împrejmuirile *Cimitirului din Iaşi şi ale celorlalte cimitire ale judeţelor Iaşi* şi Vaslui... Sperăm să obţinem fonduri care ne-au fost promise în Israel şi să începem lucrările.

ŞTEFAN IUREŞ

10 racursiuri luminate de Clio

Poate din pricină că am ajuns târziu, în raport cu timpul care mi-e dat, la munca redactorului de carte, plasez undeva sus *satisfacţiile, frământările şi neliniştile* legate de activitatea mea în cadrul Editurii Hasefer. Aş dori să pot contribui şi în 2005, măcar la nivelul celor trei ani precedenţi, la editarea unor volume semnificative, demne de atenţia publicului de astăzi şi reconfirmând valoarea semnatarilor respectivi. Ştiu că optimismul, chiar bine temperat, riscă a semăna cu extravaganţa în condiţiile chivernisirii riguroase a banului (deopotrivă, *cel public şi cel comunitar*), totuşi îndrăznesc şi sper că editurii îi vor fi menţinute acele cote de sprijin care, până acum, reuşeau să ţină cumpăna între însemnătatea proiectelor şi fezabilitate.

În plan personal, asociez acest 2005 de apariţia unui volum conţinând zece racursiuri luminate sau întunecate de Clio într-o suită fâţiş non-cronologică, aptă de încadrări variate, la proza de ficţiune, la eseu, la monologul dramatic, după voia cititorului *virtual*. Dacă există un element unificator, acela refuză oftatul „nimic nou sub soare“ propunând în schimb ceva gen „nu ne merităm soarele dacă nu îmbrăţişăm o ipoteză care va deveni evidenţă în vremea de după noi“.

Alte intenţii, scadente cândva în anii viitori, pretind din partea mea o muncă ritmică, o sănătate de fier şi, mai presus de toate, o discreţie confundabilă cu prost cotatul la Bursă bun-simţ.

Dr. IRINA MARIN (CAJAL)

Cel mai drag proiect – lansarea Fundaţiei „Nicolae Cajal“

În tripla mea calitate de consilier la Ministerul de Externe, director de imagine la F.C.E.R. şi membră a *Consiliului de Administraţie al Fun*daţiei Elias, am o serie de proiecte, menite să facă cunoscute dincolo de hotare istoria şi problemele evreilor români. Ca reprezentantă a *României din partea* M.A.E. în Task Force, organizaţia internaţională care se ocupă de problemele studierii, cercetării şi păstrării memoriei Holocaustului, vreau ca ţara *noastră să fie prezentă acolo*. Astfel, în cadrul a două sesiuni ce se vor desfăşura în Polonia, care a preluat conducerea Task Force, voi prezenta mai multe proiecte româneşti. Tot în *calitatea mea de* consilier la M.A.E., mi-am propus un plan destul de ambiţios - realizarea în România a unui Muzeu al Holocaustului, împreună cu Guvernul român, *Ministerul Culturii*, M.A.E., F.C.E.R. şi cu sprijinul unor organizaţii internaţionale, ca „B'nai B'rith“, Centrul „Yad Vashem“ din Ierusalim, Muzeul Holocaustului de la Washington şi altele. De asemenea, potrivit *recomandărilor Raportului Comisiei* Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România, vreau să realizez şi un Memorial al Holocaustului. Doresc să continuu, împreună cu istoricii noştri - şi aici vreau să o amintesc pe dna Lya Benjamin -, *organizarea unor expoziţii cu caracter cultural* şi despre istoria evreilor din România. În cadrul activităţii mele la F.C.E.R., vreau să am relaţii cât mai strânse cu persoanele, din păcate atât de multe la număr, care au nevoie de sprijin, de un cuvânt bun, de o alinare.

La Fundaţia Elias voi participa la diferitele manifestări ale programului acesteia şi amintesc aici sesiunea ştiinţifică dedicată celui căruia îi datorăm crearea acestei fundaţii, Jacques Elias.

Dar cel mai important proiect pentru 2005, pe care sunt pe cale să-l realizez, şi de care mă voi *ocupa întreaga mea viaţă*, este lansarea Fundaţiei „Nicolae Cajal“, care va păstra pentru veşnicie amintirea tatălui meu. Intitulat Centrul European de Studii pentru *Comunicare Socială şi Relaţii* Interetnice, va fi o organizaţie la nivel european, corespunzător cerinţelor etapei în care ne aflăm acum, de integrare în structurile *europene şi nu numai*. Lansarea Fundaţiei va coincide cu simpozionul comemorativ, pe diferite tematici, organizat în zilele de 30 şi 31 martie, în memoria tatălui meu, de la moartea căruia se va *împlini un an*.

Nu pot să nu amintesc faptul că, de curând, familia mea s-a mărit cu o nepoată, Audrey, un bebeluş frumos şi vioi şi eu sunt pe cale de a învăţa... arta de a deveni bunică. Sper să-mi pot cultiva şi în *continuare pasiunile - teatrul*, filmul şi artele vizuale, să fiu prezentă la cât mai multe manifestări artistice atât în ţară, cât şi în străinătate.

EMIL NICOLAE-NADLER

După „Omul de hârtie“ şi „Mortul perfect“, definitivez al treilea volum: „PARANOIMA“

Faptul că răspund la această anchetă din Schöppingen, unde Stiftung Künstlerdorf mi-a oferit o bursă de creaţie de trei luni, se leagă direct de proiectele mele pentru anul 2005. Respectiv, aici va trebui să definitivez volumul de poeme *Paranoima* - care încheie trilogia începută cu *Omul de hârtie* (1999) şi *Mortul perfect* (2002) - şi pe care sper să-l lansez la toamnă, în cadrul expoziţiei prietenului meu, pictorul Dinu Huminiuc (care va semna grafica acestei cărţi, ca şi în cazul celorlalte două). Fac precizarea că dintre temele *Paranoimei* nu va lipsi aceea a „jidovului rătăcitor“, aşa cum se manifestă ea în formulele moderne, ca un fenomen cultural şi existenţial generalizat. *De asemenea, dacă tot mă aflu aici, în Germania*, voi contacta Muzeul „Ludwig“ din Köln şi alţi deţinători de colecţii în care se găsesc tablouri ale lui Victor Brauner, pentru a-mi completa documentarea asupra operei acestui mare artist, căruia vreau să-i dedic o a doua carte, care să apară în anul 2006 (tot la Editura Hasefer), cu ocazia comemorării a 40 de ani de la moartea lui. Totodată, în *luna martie*, voi participa la *o lectură* publică şi la prezentarea albumului *Victor Brauner - la izvoarele operei*, în Sinagoga din Ahrweiler (care a fost restaurată şi funcţionează acum ca un spaţiu de manifestări culturale), unde am fost invitat de poetul german Horst Saul.

În rest, mă voi ocupa de treburile mele curente, ca şi până acum: activitatea de la Complexul Muzeal Judeţean Neamţ, emisiunile de la 1TV Neamţ, editarea revistei *Antiteze* (pe care o realizez împreună cu colegii mei scriitori din Piatra Neamţ), colaborarea la revistele literare din ţară şi din străinătate. Sper să-mi rămână timp şi pentru structurarea capitolelor romanului *Laguna*, dar acesta deja e un proiect mai îndepărtat...

ALMA REDLINGER

Expoziţii personale, colective şi o monografie

Expoziţia personală deschisă, în august 2004, la Galeriile „Simeza“, din Capitală, şi expoziţia colectivă, „Jüdische Kunst“, la care am participat, tot vara trecută, la Montabaur (Germania), mi-au stimulat do*rinţa de a pregăti o expoziţie* intitulată „Artiştii din clasa lui Maxy“. Aceasta, fiindcă expoziţia din Germania a găzduit tablouri din creaţia a trei foste eleve ale *ilustrului pictor* la şcoala evreiască de artă, care a funcţionat în anii legislaţiei rasiale la Bucureşti: Eva Cerbu, Tia Peltz şi subsemnata. Din *aceeaşi expoziţie* au făcut parte, de asemenea, şi creaţii ale Claretei Wachtel. Mă preocupă, totodată, ideea de a scrie o monografie „Alma Redlinger“, cu reproduceri din lucrările pe care le consider cele mai reprezentative. În prezent, lucrez la un tablou, intitulat „Interior“, cu un personaj-model în atelierul meu.

FELICIA WALDMAN

Cercetări, cursuri, cărţi, consecvenţă şi profesionalism

Pentru anul 2005 mi-am propus să mă ocup de două proiecte: să aprofundez o temă de cercetare care mă preocupă de multă vreme - şi anume, similitudinile şi diferenţele între Holocaust şi genocidul armean de la începutul secolului XX şi să-mi continuu un studiu despre influenţa lui Moses Maimonide asupra misticismului iudaic.

Mi-am propus, de asemenea, să încerc să dezvolt un nou curs pentru programul de masterat în cultură şi civilizaţie iudaică al Centrului de Studii Ebraice „Goldstein Goren“, care are în vedere o abordare comparativă a misticismului iudaic, creştin şi islamic din Evul Mediu.

Dacă îmi va ajunge timpul (ceea ce este puţin probabil!), mi-ar plăcea, în plus, să reuşesc să completez seria de cărţi pe teme de călătorie, pe care le-am publicat până acum (despre Ierusalim şi Bruxelles), cu una despre eterna Roma.

Nu în ultimul rând, pe plan profesional, mă gândesc ca, pe lângă evenimentele pe care le organizăm în mod tradiţional la Centrul „Goldstein Goren“ (Seminarul Internaţional anual şi Sesiunea de pregătire pentru profesori de istorie privind predarea Holocaustului, plus diverse conferinţe susţinute de oaspeţi din ţară şi din străinătate), să diversificăm puţin activităţile ştiinţifice prin iniţierea unor noi proiecte de cercetare „pură“. Am în vedere, în mod special, un proiect pe care l-am iniţiat împreună cu profesorul Armin Lange, de la Universitatea din Viena, pentru realizarea unei lucrări de referinţă în domeniul studiilor biblice, dar nu numai.

Pe plan personal, sper ca 2005 să îmi ofere puţin mai mult timp liber - pe care îl voi folosi probabil pentru iniţierea unor noi proiecte!

Pagini realizate de:
IULIA DELEANU, EVA GALAMBOS, ELENA MARINESCU, BORIS MARIAN

CRONICA ANTISEMITISMULUI

O escaladare a antisemitismului în Argentina

Liderii Comunităţii Evreieşti din Argentina vorbesc despre intensificarea antisemitismului în această ţară. Cu două luni în urmă, la Cimitirul Evreiesc din Liniers au fost descoperite zvastici, inscripţii ameninţătoare la adresa evreilor şi un portret al lui Hitler. Printre inscripţii figura textul „Kristallnacht 08/11/38" - o referire la pogromul din Germania, care a avut loc cu o zi după data menţionată în mesaj -, precum şi textul „Mişcarea Walther Darre", o referire la un fost ministru nazist al agriculturii, născut în Argentina. De asemenea, pe un autobuz aparţinând Şcolii evreieşti „Maimonides" a fost găsită o schiţă reprezentându-l pe Hitler.

Inscripţiile de pe zidurile Cimitirului Liniers, într-o periferie a capitalei, Buenos Aires, unul dintre cele mai vechi cimitire evreieşti din Argentina, au fost precedate de alte trei incidente, când au fost furate plăci de bronz. În noiembrie, trei alte instituţii evreieşti - Clubul „Hebraica", Templul Paso şi Congregaţia Sefardă - au primit ameninţări cu bombe. Această informaţie nu s-a făcut publică pentru a evita reacţiile emoţionale ale evreilor, în condiţiile în care, în 1992, Ambasada Israelului din Buenos Aires a fost distrusă de bombe, iar în 1994, clădirea comunităţii a avut aceeaşi soartă. Abraham Kaul, preşedintele Comunităţii Evreieşti din Argentina, se teme de o escaladare a antisemitismului în regiune. Potrivit opiniei lui, este vorba de acţiuni concertate, nu de „nebuniile unui suporter ignorant al unei echipe de fotbal". Toate acestea s-au întâmplat în condiţiile în care cimitirul este păzit, 24 de ore din 24, de poliţişti. Liderii evrei au cerut poliţiei măsuri mai drastice.

Claudio Avruj, directorul executiv al DAIA, o organizaţie politică a Comunităţii Evreieşti din Argentina, a afirmat că, în cursul anului 2004, în Buenos Aires, au fost găsite peste 100 de inscripţii antisemite. El susţine, totuşi, că nu ar fi vorba de o escaladare a unor atitudini naziste. Dar poziţia lui a fost contrazisă de realitate. La 29 ianuarie, zvastici şi referiri la Auschwitz au fost pictate pe zidurile Centrului Israelian „Ramos Majia" din Buenos Aires, unde au fost răspândite şi pamflete în care se nega Holocaustul. Evreii au fost şocaţi nu numai de aceste manifestări, ci şi de atitudinea autorităţilor, deoarece poliţia a prins două persoane în timp ce inscripţionau pe ziduri texte antisemite, însă aceştia au fost eliberaţi rapid. DAIA a dat o declaraţie în care se condamnă atitudinea autorităţilor, care încalcă legislaţia argentiniană împotriva discriminării şi se cere sancţionarea drastică a făptaşilor.

Eduardo Beliner, preşedintele Centrului „Ramos Majia", a calificat cele întâmplate ca fiind cea mai mare manifestare antisemită legată de activitatea Centrului. „Am decis să nu curăţăm imediat zidul, ca lumea să vadă ce s-a întâmplat", a declarat el. Centrul, care are 70 de membri, iar 250 de persoane îl frecventează săptămânal, susţine negocierile de pace israeliano-arabe şi a şi invitat un oficial palestinian pentru o conferinţă.

Preşedintele Comunităţii Evreieşti din Germania avertizează asupra pericolului extremei drepte

Un avertisment serios a fost lansat, de curând, de **PAUL SPIEGEL**, preşedintele Consiliului Central al Evreilor din Germania. Adresându-se oamenilor politici din această ţară, el le-a cerut să facă front comun împotriva manifestărilor extremei drepte, care s-au accentuat în ultima perioadă, şi să renunţe la certurile privind cauza acestui fenomen. Spiegel a adoptat această poziţie, după ce Edmund Stoiber, preşedintele Uniunii Creştin Sociale (U.C.S.) din Bavaria, a afirmat că politica economică a cancelarului Gerhard Schröder şi a social-democraţilor a determinat intensificarea extremismului de dreapta. Opinia publică germană a fost şocată când, în ianuarie, la marcarea celei de-a 60-a aniversări a eliberării lagărelor Auschwitz-Birkenau, parlamentarii Partidului Naţional Democrat de extremă dreapta au părăsit ceremoniile organizate cu acest prilej în parlamentul Saxoniei, land care a aparţinut fostei R.D.G.

PAUL SPIEGEL

Mulţi observatori consideră că demersul lui Stoiber ajută, de fapt, indirect, extrema dreaptă. Într-un recent interviu acordat publicaţiei „Welt am Sonntag", Stoiber, care a pierdut alegerile legislative în favoarea cancelarului Schröder, a asemănat actuala situaţie din Germania cu cea din perioada Republicii de la Weimar, care a deschis calea ascensiunii nazismului. Ca şi atunci, şi acum rata şomajului în Germania, mai ales în landurile din est, este foarte ridicată. Partidul lui Stoiber, ca şi partidul-soră Uniunea Creştin Democrată (U.C.D.) - ambele de opoziţie -, au fost criticate deoarece nu s-au distanţat de unele poziţii de extremă dreapta, similare cu unele abordări conservatoare, cum ar fi atitudinea negativă faţă de imigranţi şi respingerea Memorialului Holocaustului. În 2003, parlamentarul creştin-democrat Martin Hohman a fost exclus din grupul parlamentar al U.C.D., deoarece i-a acuzat pe evrei că au fost autorii revoluţiei bolşevice.

Paul Spiegel a respins orice fel de similitudine între situaţia din anii '30 şi cea actuală, afirmând că extremismul de dreapta şi antisemitismul au cauze multiple care necesită o analiză atentă. Nu se poate reduce totul la motive cu caracter economic - a arătat el, într-un interviu acordat publicaţiei „Leipziger Volkzeitung". Confruntarea politică în această problemă este inutilă, a spus el şi a cerut „tuturor partidelor democratice să-şi unească forţele pentru a soluţiona această problemă deosebit de importantă pentru Germania". Poziţia lui a fost susţinută şi de preşedintele statului, Horst Koehler. Intors recent dintr-o vizită în Israel, preşedintele a cerut, la rândul său, ca partidele democratice să-şi strângă rândurile pentru a lupta împotriva extremismului.

Organizaţii evreieşti americane au protestat împotriva unor *site*-uri ce propagă ura de rasă

Organizaţii evreieşti americane au protestat împotriva prezenţei pe Internet a *site*-ului *Orkut.com*, care poate fi accesat prin intermediul motorului de căutare *Google*, unul dintre cele mai răspândite din lume. *Orkut.com* este, de fapt, un serviciu de reţele comunitare, dar printre ele figurează unele cu orientare rasistă, antisemită. *Site*-ul „Probleme evreieşti" îi întreabă pe utilizatori: „De ce îi urăşte lumea pe evrei?". Răspunsul îl puteţi găsi aici. „Sunt proprietarii unor întregi industrii, ai presei şi chiar ai întregii Americi. Au prea multă influenţă ocultă şi trebuie să fie cumva opriţi".

Brian Marcus, directorul pentru monitorizarea Internetului, din cadrul Ligii Antidefăimare, a declarat că organizaţia va lua legătura cu Compania *Google*, cu privire la *site*-ul *Orkut*, dar a menţionat că acesta nu este singurul care propagă ura de rasă. Există pe Internet numeroase *site*-uri de acest fel, care vin în sprijinul grupurilor rasiste şi teroriste. La rândul său, David Harris, directorul executiv al American Jewish Committee (A.J.C.) a declarat că fiecare dintre aceste *site*-uri trebuie atenţionat. A.J.C. a şi trimis o scrisoare conducerii *Google*, cerând ca societatea să pună în aplicare propriile reglementări care interzic discursurile ce propagă ura de rasă. Deşi oficiali ce se ocupă

cu legislaţia aplicabilă pentru Internet susţin că, potrivit legii americane, *Google* nu răspunde de comportamentul celor care-i folosesc serviciile, Harris şi Marcus, precum şi alţi oficiali evrei intervievaţi, au cerut societăţii să pună în aplicare legislaţia vizând interzicerea proliferării urii pe *site*-urile proprii. Un purtător de cuvânt al *Google* a declarat că, în general, atunci când există încălcări ale condiţiilor de serviciu, societatea ia măsurile necesare care pot ajunge până la eliminarea conţinutului, dar că, în cazul *Orkut*, este vorba de un număr mic de utilizatori.

Dar acest caz ilustrează existenţa unui nou model de răspândire a propagandei rasiste, şi anume prin Internet. Aici, afirmă specialiştii, contracararea este mult mai dificilă, discursul nu este vizibil, nu există o expunere publică şi nu poţi răspunde cu propriul discurs. De aceea, trebuie găsite alte metode.

Anul trecut, după ce utilizatorii de Internet au descoperit că *site*-ul antisemit „jewwatch.com" se află printre cele mai căutate pe *Google*, a fost lansată o campanie *on-line*, în care s-a cerut ca societatea să desfiinţeze *site*-ul. Tot în 2004, un tribunal din Franţa a cerut altei societăţi, care deţine motorul de căutare *Yahoo*, să „descurajeze şi să facă imposibil" accesul la licitaţiile *on-line* ale unor creaţii artistice naziste. Dar astfel de licitaţii sunt permise în S.U.A. şi Curtea de Apel a Statelor Unite a şi infirmat o decizie de restricţionare luată de un tribunal de rang inferior într-un caz asemănător, afirmând că nu există legislaţia necesară în domeniu.

Filmul „TRIANON" şi evreii

Prezentat la postul Antena 1, la o oră de maximă audienţă, şi dezbătut de un grup de intelectuali români, inclusiv istoricul Florin Constantiniu, documentarul artistic ungar, aşa cum l-au clasificat realizatorii lui, a stârnit polemici şi puternice resentimente în rândul publicului din ţara noastră. Deşi partea ungară a negat orice tentă revizionistă, ea şi-a pus amprenta asupra filmului, din cauza modului în care realizatorii au abordat această problemă sensibilă. Se poate vorbi aici despre lipsa obiectivizării regizorului faţă de problematica în sine, respectiv pierderea a două treimi din teritoriile Ungariei după primul război mondial, fără a se explica îndeajuns şi corespunzător condiţiile care au determinat acest final, prezentarea situaţiei maghiarilor din ţările vecine, ajunşi acolo în urma tratatului de la Trianon, în sensul că ar fi fatalmente condamnaţi la asimilare şi dispariţie - cel puţin aşa reiese din declaraţiile unor personalităţi maghiare din aceste ţări, ca episcopul Laszlo Tökés sau Miklos Duray, lider al maghiarilor din Slovacia, sau prezentarea opiniilor celui mai controversat om politic din Ungaria, István Csurka, cunoscut şi de publicul român drept un personaj cu concepţii revizioniste, xenofobe, antisemite şi anti-europene.

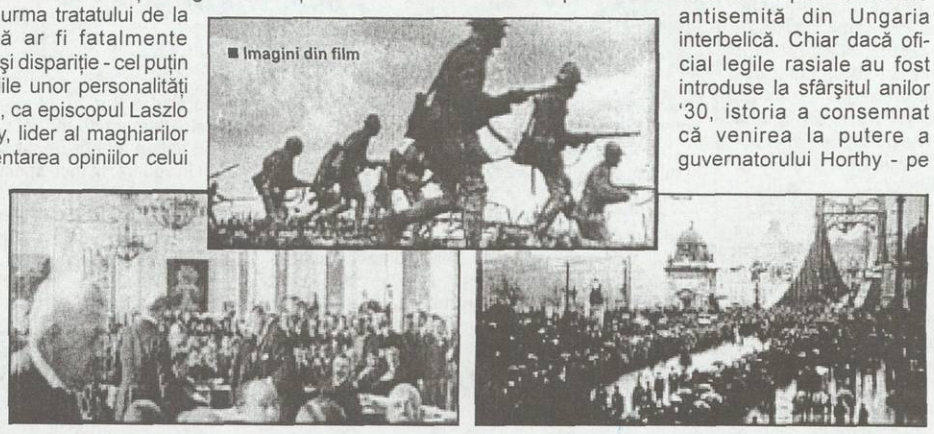
■ Imagini din film

Mai puţin vizibilă în film - de parcă realizatorii ar fi vrut să o ocolească - este problema evreilor. Deşi perioada prezentată în film o include şi pe cea a celui de-al doilea război mondial, Holocaustul evreimii maghiare este amintit o singură dată, la grămadă cu... expulzarea maghiarilor din Cehoslovacia şi a germanilor din Ungaria, de după război. Concluzia falsă a autorilor filmului este că dacă n-ar fi existat tratatele de pace de după primul război mondial, respectiv Trianon-ul, toate aceste tragedii n-ar fi avut loc. În acest context, filmul a evitat complet să vorbească despre atmosfera antisemită din Ungaria interbelică. Chiar dacă oficial legile rasiale au fost introduse la sfârşitul anilor '30, istoria a consemnat că venirea la putere a guvernatorului Horthy - pe care, cel puţin, această variantă a filmului abia de-l aminteşte (bănuim că în cea extinsă, de 15 ore, alta este ponderea şi rolul lui) - a fost însoţită de o serie de manifestări antisemite brutale care au determinat o parte a intelectualilor evrei unguri să părăsească ţara încă în acea perioadă. Autorii filmului vor să demonstreze că evreii din Ungaria au avut aceleaşi sentimente faţă de tragedia de la Trianon ca şi ungurii şi exemplifică această idee prin luarea de poziţie a scriitorului evreu Ferenc Molnár. Numai că au uitat să spună că el a fost unul dintre intelectualii care, tocmai din cauza atmosferei antisemite despre care am vorbit, a trebuit să emigreze din ţară, alături de alte personalităţi de renume, ca Leó Szilárd, Edward Teller sau Alexandru Korda, ca să le amintim doar pe cele cunoscute şi cititorii români. Aceasta în condiţiile în care, potrivit regizorului filmului, în anii '30, în Ungaria nu a existat fascism sau partide fasciste. Într-adevăr, ele nu au existat sub această denumire. În schimb, spunem noi, au activat cu toată forţa organizaţii iredentiste, revizioniste, care includeau în programele lor antisemitismul (de pildă, cea denumită „Ebredok", un guvern de extremă dreapta, ca acela al lui Gyula Gömbös, de fapt toată linia politică a perioadei interbelice, cunoscută sub denumirea de „curs creştin").

Ca să ne păstrăm obiectivitatea, trebuie să menţionăm că filmul „Trianon" este o iniţiativă particulară şi nu publică, el reprezintă poziţia unui anume grup de persoane din Ungaria şi din străinătate, de care guvernul şi forţele politice aflate la conducerea ţării s-au delimitat. Ungaria, membră a UE, consideră că integrarea europeană şi nu revizuirea graniţelor este soluţia care va pune capăt definitiv unor probleme delicate şi controversate cum a fost Trianon-ul.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

CĂRŢI NOI

IORDAN CHIMET – un martor al istoriei

„Nici un om nu este o insulă izolată“

Mai multe motive ne fac să scriem despre prozatorul şi editorul *Iordan Chimet*. Începem cu ultimul - apariţia recentă la Editura „Noul Orfeu“ a unei antologii de eseuri din anii 1990-2004, intitulată *Cele două Europe, cele două Românii*. Aici trebuie să adăugăm faptul că de ani şi ani îl admirăm pe scriitorul Chimet, care a dăruit „din darul său“ pagini minunate, originale, şi altele preluate de la confraţi. Născut la 18 noiembrie 1924 (îl felicităm cu întârziere pentru cei 80 de ani împliniţi în plină şi rodnică muncă), la Galaţi, a publicat relativ târziu, în 1968, au urmat o serie de cărţi, numeroase articole, eseuri publicate în presa culturală, dar şi *Antologia inocenţei*, o carte extraordinară, ca şi *Cică nişte cronicari duceau lipsă de şalvari* (Ed. Universal Dalsi, 1999), o antologie bogat ilustrată.

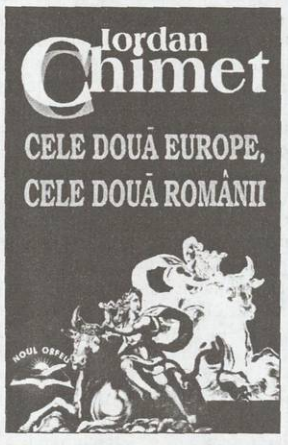

Avem acum o carte a unui analist şi istoric, Iordan Chimet, un martor înţelept al unui veac bolnav de violenţă şi ură. Prima parte, mai mult de jumătate din carte, este intitulată „Variaţiuni pe teme de Mihail Sebastian“ şi nici nu se putea altfel, căci răsunetul publicării *Jurnalului* în '90 nu putea fi ocolit. Iordan Chimet consideră că este vorba de „Evenimentul“ cultural reprezentativ al primului deceniu de „cvasilibertate din România“. Întristat de anumite denaturări, autorul scrie: „Provine anarhia actuală şi atmosfera de intoleranţă evidentă din resuscitarea spontană a fondului ancestral de ură, depozitat în subconştientul colectiv, în veacuri sau milenii obscure?“. În acest sens este citat poetul englez, John Donne: „Nici un om nu este o insulă izolată“. Iordan Chimet echivalează noţiunea de „om“ în acest citat cu aceea de popor. Nici un popor nu poate face abstracţie de soarta altui popor.

Noutatea cărţii lui Chimet constă în nuanţarea şi delimitarea atentă a două atitudini în mai toate ţările europene: umanitar-democratică şi extremist-naţionalistă, fie că este vorba de Franţa (v. Afacerea Dreyfus), Italia (fascişti-antifascişti), Germania, Rusia (sovietizată şi cea a rezistenţei antisovietice) şi, evident, în România. Sugestiv, un capitol din carte este intitulat „Cântecul de lebădă al României normale - 1920-1940)“. Dictatura carlistă a deturnat cursul normal, apare „iresponsabilul trio“: Codreanu - Sima - Antonescu, începe „demonizarea Occidentului democratic“, ideologia lui A.C. Cuza „dă roade“ otrăvite, se manifestă antisemiţii „de salon“, „de crâşmă“, „mardeiaşul tradiţional“. Teza lui Nae Ionescu despre unicul Dumnezeu creştin-ortodox este pusă în aplicare cu entuziasm de mişcarea legionară. Mitul evreului finanţator al Revoluţiei din Octombrie se strecoară şi în România, iar politicul intervine ca diversiune în cultură. De la Dumnezeu Unic creştin se trece la Dumnezeu Unic românesc (v. Nae Ionescu, Vasile Marin, care a murit în Spania ş.a.). *Cultul morţii*, misterele orientale trezesc patimi ce frizează patologia psihică *la individ şi în mase*. Petre Pandrea dezvăluie acest aspect în memoriile sale. Un capitol special se numeşte „Regimul Antonescu împotriva societăţii civile (1940-1944)“. Iordan Chimet îşi exprimă stupoarea faţă de „campania grăbită de beatificare a mareşalului Antonescu“ în perioada post-comunistă... „chiar în tabăra istoricilor cu vechi state profesionale“. Ca martor al venirii lui Antonescu la putere, în 1940, autorul relatează faptul că acest eveniment „nu a fost privit de societatea românească responsabilă, a vremii, ca de bun augur“, fiind cunoscut trecutul lui Antonescu ca membru al guvernului Goga-Cuza şi modul său de a-i atrage, în scopul venirii la putere, pe legionari. „Şoahul a fost programat de Antonescu şi realizat pe teren de subordonaţii săi“, scrie autorul, la pagina 149. Şi în continuare: „Nu putem rupe pur şi simplu foile pătate cu sânge nevinovat ale cronicii acelor ani. Nu toţi mentorii au murit, nu toate rănile au fost cicatrizate - ororile comise în timpul rebeliunii legionare, masacrul de la Iaşi, «Trenul morţii», asasinatele comise în timpul reocupării Basarabiei şi Bucovinei, noul „masacru al inocenţilor“ comis nu în Evul Mediu, populat de fantome şi ilustrat de Brueghel, ci în Odessa cucerită de armata noastră, lagărele morţii din Transnistria, din nefericire, au existat“. Totodată, Iordan Chimet aduce drept mărturie cele văzute personal la Galaţi, în anul 1940, când familii de evrei, printre care şi cunoscuţi ai săi, prieteni, au plecat, cu acordul autorităţilor române, dincolo de Dunăre, în Basarabia ocupată de sovietici. Prietenul din copilărie al lui Chimet a dispărut apoi împreună cu familia în marele lagăr numit Transnistria.

Capitolul următor este intitulat „Societatea civilă împotriva Regimului (1940-1944)“, unde aflăm că intelectualitatea românească din acei ani nu a părăsit valorile culturii occidentale (inclusiv ale Americii libere), iar scriitori, publicişti, precum Stancu, Carandino, Comarnescu, Ralea, Eftimiu, Cioculescu, Arghezi, Teodorescu-Branişte, Pillat, Lovinescu ş.a. îşi manifestă în diverse moduri dezacordul cu politica oficială, unii suferind rigorile şi opresiunea acelui regim, printre ei fiind şi cei ce vor cunoaşte închisorile regimului comunist, persecuţia etc. Au fost manifestări de solidaritate, emoţionante, Vasile Vasilache l-a însoţit pe N. Stroe la munca obligatorie, de curăţare a străzii, Constantin Tănase a intervenit în favoarea unor colegi evrei. Prezentarea piesei lui Sebastian, *Steaua fără nume*, în 1942, este un episod remarcabil, despre care, din păcate, după război, nu s-a povestit (au oferit numele lor, pentru a-l proteja pe autor, Nicuşor Constantinescu, apoi av. Ştefan Enescu, soţul actriţei Aglae Metaxa). Vraca, Soare Z. Soare, M.R. Paraschivescu, Mircea Grigorescu, C. Vişoianu, D. Pippidi, V. Străinu, Lena Constante, Gh. Oprescu, Al. Rosetti, atâtea nume de intelectuali români solidari cu intelectuali evrei aflaţi în pericol. Oare erau puţini?

Din păcate spaţiul nu ne permite să expunem în amănunţime şi alte episoade ale acestei incitante cărţi de „istorie vie“. Ne rezumăm în a aminti doar câteva - demonstrarea logică a falsităţii sintagmei „evreu - creator al Comunismului“, în scopul găsirii unui „ţap ispăşitor“. Cititorii nu vor fi dezamăgiţi citind această carte, iar tirajul redus în care ea a fost publicată ar trebui mărit prin reeditare.

BORIS MARIAN

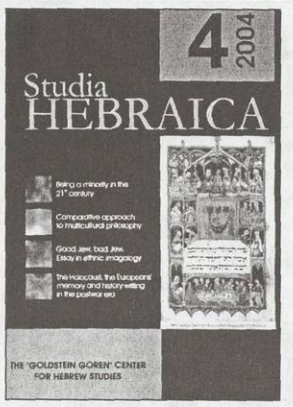

Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren“ din cadrul Facultăţii de Litere a Universităţii Bucureşti a lansat, în ziua de 31 ianuarie 2005, cel de-al 4-lea număr al propriei publicaţii anuale, ceea ce - după cum spunea dr. *Liviu Rotman*, co-director al Centrului (decanul de la Litere, prof. dr. *Liviu Papadima*, este, de asemenea, co-director al Centrului) - dovedeşte o „continuitate ce ne dă speranţe de viitor“. Pe lângă studenţi din primii ani, Centrul pregăteşte şi atestează anual circa 15 masteranzi în studii iudaice. Doi dintre absolvenţi, *Gina Pană* şi *Anca Ciuciu*, sunt de doi ani cercetători la C.S.I.E.R., dr. *Madeea Axinciuc* este cadru didactic şi autor al unei cărţi despre Maimonide, *Cristina Toma* a beneficiat de o bursă de studii în Israel, activând astăzi la Radiodifuziune şi fiind prezentă la numeroase manifestări culturale ale F.C.E.R. ş.a. Coordonatoarea Centrului este dr. *Felicia Waldman*, în conducerea acestuia numărându-se acad. *Marius Sala*, dr. *Carol Iancu*, prof. dr. *Al. Barnea*, prof. dr. *Al. Cornilescu*, prof. dr. *V. Morar*, dr. *Carmen Stoianov*, iar numărul personalităţilor care predau cursuri este impresionant (*Moshe Idel, Leon Volovici, Carol*

O continuitate benefică – „STUDIA HEBRAICA“ (nr. 4)

Iancu, Radu Ioanid, Michael Shafir, Raphael Vago, Liviu Rotman, L.Z. Herşcovici, Mihai Răzvan Ungureanu, Andrei Cornea, Andrei Oişteanu ş.a.). Centrul cooperează cu Universităţile din Tel Aviv şi Ierusalim, Montpellier, Budapesta, Viena, Milano, cu muzeele „Yad Vashem“ din Israel, „Holocaust Memorial“ din SUA ş.a. Se organizează conferinţe publice şi se editează cărţi.

La lansarea publicaţiei au participat membrii conducerii Centrului, cursanţi, cadre didactice, iar din partea Ambasadei Statului Israel, E.S. ambasador *Rodica Radian Gordon* şi consilier *Sandra Simovici-Atar*. Au mai fost prezenţi reprezentanţi ai rromilor, directorul Editurii Hasefer, *Al. Singer*, şi membri ai Comisiei de Studiere a Istoriei Holocaustului, gen. dr. *Mihai Ionescu* şi dr. *Al. Florian*, acesta din urmă referindu-se la persistenţa unor manifestări negaţioniste la nivel de mass media şi chiar în cercuri oficiale.

Conţinutul publicaţiei reproduce în mare parte comunicările de la Seminarul Internaţional „Situaţia minorităţilor în secolul 21“ (Bucureşti, 6-8 mai 2004), ca şi discuţiile de la masa rotundă ce i-a urmat, revista noastră prezentând, în bună măsură, la vremea respectivă, aceste dezbateri. Pentru ştiinţa cititorilor reamintim că participarea a fost chiar mai largă faţă de seminariile anterioare, tematica fiind cristalizată pe următoarele direcţii: contribuţia unor evrei din România şi din afara ţării la civilizaţia românească, filosofia multiculturalităţii (Victor Neumann), imagologie etnică (Andrei Oişteanu), falsitatea sintagmei „iudeo-bolşevism“ (George Voicu), Holocaust şi atitudine a politicienilor, clerului faţă de acesta, educaţia în post-comunism (Felicia Waldman), condiţia evreilor în lumea arabă (Cristina Toma), relaţiile cu maghiarii, germanii, armenii (Varujan Vosganian), situaţia rromilor, politica şi relaţiile cu Israelul, multe alte teme la fel de interesante. Urăm colegilor de la Centrul de Studii Ebraice succes în continuare.

B. MEHR

O altfel de rezistenţă faţă de Holocaust – cea spirituală

La Editura Hasefer a fost publicată o lucrare de excepţie, care descrie un aspect mai puţin cunoscut al supravieţuirii evreilor români în perioada Holocaustului. Intitulat *Rezistenţa spirituală a evreilor români în timpul Holocaustului*, volumul a fost realizat de Iacov Geller şi publicat în Israel. Lucrarea - scrie, în prefaţă, autorul - descrie „situaţia şi destinul evreilor în toate cele patru părţi ale României Mari: Vechiul Regat şi Transilvania de Sud, Basarabia şi Bucovina, Transilvania de Nord şi le-am dezvoltat, aprofundat, adăugat şi întregit, conform ultimelor surse ce mi-au parvenit, dosare şi documente inaccesibile până acum şi, în special, arhiva foarte importantă şi organizată a Centralei Evreilor şi a conducătorului ei, dr. Nandor Gingold“.

De asemenea, autorul a folosit declaraţiile a sute de martori - deţinuţi din lagărele de concentrare şi închisori, deportaţi, membri ai detaşamentelor de muncă obligatorie, supravieţuitori ai pogromurilor, orfani, refugiaţi evrei din ţări ocupate de nazişti, foşti emigranţi clandestini, profesori, elevi, studenţi, medici, rabini. Din toate acestea se conturează o imagine a modului în care, în pofida legilor rasiale, a deportărilor, pogromurilor, în România s-a menţinut viaţa culturală şi spirituală iudaică, a felului în care comunitatea i-a ajutat pe evrei să facă faţă greutăţilor traiului de zi cu zi, pentru a-i salva pe cei din lagăre, pe refugiaţi şi multe alte categorii de oameni. Cartea este structurată în patru părţi, cea mai importantă fiind partea a treia, care înfăţişează rezistenţa evreilor faţă de legile rasiale, sub diferite forme. (E.G.)

EVENIMENT EDITORIAL

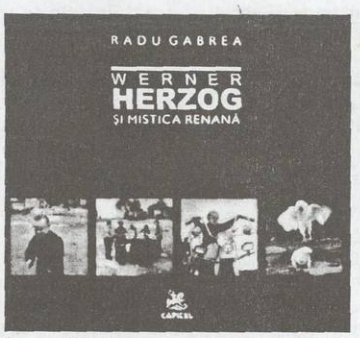

La 24 februarie a.c., Librăria Cărtureşti, din Capitală, a găzduit lansarea volumului *Werner Herzog şi mistica renană*, de **Radu Gabrea**. Recomandările au fost făcute de criticul de film **Magda Mihăilescu** şi traducătorul în română al volumului, **Călin Stănculescu**. Principala întrebare pe care o ridică această carte este cum să înfăţişăm imaginea în cuvinte? Pentru aceasta, Radu Gabrea a folosit teoria „sensului ascuns“ a semioticianului Christian Metz, observa **Magda Mihăilescu**. „Este o carte unică prin demersul ei, având valori perene pentru artiştii imaginii atât la noi în ţară cât şi în Europa“, aprecia **Călin Stănculescu**. Mulţumind antevorbitorilor, **Radu Gabrea** a făcut film *ad-hoc* despre modul în care şi-a scris cartea: doctoratul la o universitate din Rouen, privilegiul de a-l fi cunoscut pe Werner Herzog şi dorinţa de a-i descifra cheia modalităţilor sale de a crea în arta cinematografică. În continuare, a fost vizionat filmul „Moştenirea lui Goldfaden“. Relatări şi recenzia cărţii - în numărul viitor al revistei.

ÎN NUMĂRUL VIITOR

Vom relata, pe larg, despre prezenţa Editurii Hasefer la cea de-a 22-a ediţie a Târgului Internaţional de Carte de la Ierusalim

Documentele Conferinţei Internaţionale Ştiinţifice despre Pogromul de la Chişinău (6-7 aprilie 1903)

Revista noastră a scris, în 2003 - la împlinirea unui veac de la săvârşirea primului pogrom antievreiesc din secolul XX -, despre această tragedie, ca şi despre Conferinţa Internaţională organizată în zilele de 7-8 aprilie 2003, la Chişinău, la care a participat şi o delegaţie a F.C.E.R.

Recent, am primit, din partea Asociaţiei Organizaţiilor Evreieşti din Republica Moldova, un volum publicat la Editura Pontos din Chişinău - cuprinzând comunicările acelei Conferinţe -, editat sub auspiciile Institutului de Cercetări Interetnice al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Comunicările au fost publicate în limbile în care au fost susţinute şi le vom enunţa după cum urmează: ● scriitorul israelian *Lev Balţan*, redactor-şef al publicaţiei de limbă rusă „Vesti“, a vorbit despre emblematica acelui eveniment sângeros ● dr. *Iakov Kopanski*, de la Academia de Ştiinţe a Republicii Moldova - despre ecoul şi protestele pe plan internaţional faţă de Pogromul de la Chişinău ● un emoţionant eseu ne oferă *Efraim Bauch*, preşedintele Federaţiei Uniunilor de Scriitori din Israel, despre cauzele şi efectele pogromului ● dr. *Lya Benjamin* vorbeşte despre acest eveniment în perspectiva sa istorică ● dr. *Rita Kleiman*, profesor de filologie, prezintă ecoul în literatură al tragediei ● prof. dr. *John Klier*, de la Universitatea din Londra, atinge un punct sensibil - atitudinea minimalizatoare faţă de pogrom a celebrului scriitor rus Alexandru Soljeniţîn, din cartea sa *200 de ani împreună* ● despre poziţia sioniştilor scrie *Inna Gherasimova*, din Belarus, ca şi *Iuri Korogodski*, de la Universitatea Solomon din Kiev ● *Susanne Marten-Finnis*, de la Universitatea din Belfast, s-a referit la reacţia partidului socialist al evreilor, „Bund“, faţă de pogrom ● dr. *V. Anikin* (Republica Moldova) - s-a referit la efectele economice de după eveniment ● *Z. Stoliar, N. Tudoreanu* - din Republica Moldova, *Al. Naiman* (Ucraina), *Iuri Raşkovan* (Israel), *Anatoli Podolski* (Ucraina), *David Rabinovici* (Israel), *Iakov Kerner* (Republica Moldova) - au vorbit despre necesitatea păstrării în memoria colectivă a oricăror manifestări antisemite, cum a fost şi Pogromul de la Chişinău, în scopul armonizării relaţiilor interetnice, metodele de predare şi cele de educare a tineretului etc. Lecţiile propriei noastre istorii, în România, trebuie să ne stea în atenţie. (B.M.M.)

MERIDIANE • MERIDIANE

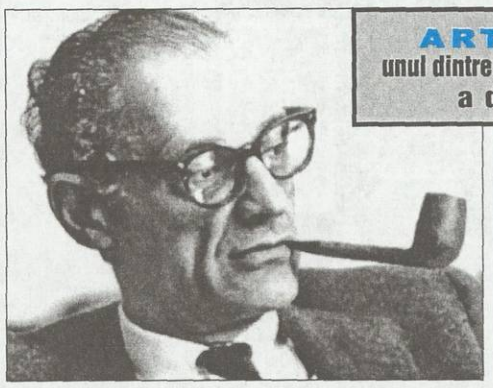

ARTHUR MILLER – unul dintre cei mai mari dramaturgi ai S.U.A. – a decedat la 89 de ani

Un om numit „conştiinţa Americii“

La 10 februarie a.c., a decedat, la vârsta de 89 de ani, scriitorul şi dramaturgul american Arthur Miller. Supranumit „conştiinţa Americii“, cu un „spirit justiţiar rabinic“, cele 17 piese de teatru scrise de el au reflectat principalele probleme politice şi sociale ale S.U.A., de la consecinţele crizei economice din 1929-1933, „vânătoarea de vrăjitoare“ împotriva celor suspectaţi de simpatii comuniste, declanşată de maccarthism, problema emigranţilor, antisemitismul, cel de-al doilea război mondial şi până la cel din Vietnam. Potrivit producătorului Robert Whitehead, care a colaborat frecvent cu Miller, acesta „şi-a petrecut viaţa căutând răspunsuri la ceea ce percepea în jurul lui ca o lume a injustiţiei“. Convingerea lui Miller a fost că piesele de teatru pot schimba America, de aceea a avut o abordare critică faţă de sistemul teatral american, care, după părerea lui, era prea comercial. Miller a obţinut cel mai mare succes - care a rămas în analele istoriei teatrului american - la 33 de ani, în 1949, cu piesa *Moartea unui comis voiajor*, simbolizând prăbuşirea visului american. Pentru această dramă i-au fost decernate, într-un singur an, trei distincţii: „Premiul Pulitzer“, „Premiul criticilor de teatru din New York“ şi „Premiul Tony“. Alte trei piese au obţinut, de asemenea, recunoaştere internaţională: *Vrăjitoarele din Salem* - inspirată din ura lui profundă faţă de Mccarthysm (şi el a fost chemat în faţa Comisiei pentru cercetarea activităţilor antiamericane); *Vedere de pe pod* şi *Preţul*, alături de *Toţi fiii mei* şi *După cădere*. Dar Miller a fost un scriitor complet. El a fost autorul scenariului filmului *The Misfits* (scris special pentru cea de a doua lui soţie, actriţa Marilyn Monroe), a scris eseuri, nuvele şi un roman autobiografic *Timebends. A Life*.

Arthur Miller s-a născut la New York, la 17 octombrie 1915, într-o familie evreiască. Tatăl lui a fost un prosper fabricant de confecţii, care şi-a pierdut averea în perioada marii crize economice. Astfel că, pentru a avea bani de taxă la facultate, tânărul Arthur a trebuit mai întâi să lucreze. A urmat Universitatea din Michigan şi, în timp ce era student, a scris o piesă de teatru în speranţa că va câştiga un premiu universitar pentru a-şi putea continua studiile. În primul an acest lucru nu i-a reuşit, dar apoi a obţinut trei premii. În 1940, s-a căsătorit cu o colegă de facultate cu care a avut doi copii şi de care a divorţat în 1956, ca să se căsătorească cu Marilyn Monroe. În cei patru ani petrecuţi împreună, Miller nu a scris decât scenariul filmului *Misfits*, acesta fiind un dar pentru soţia lui. Deşi Marilyn l-a iubit mult, degradarea psihică a actriţei a dus până la urmă la divorţ. După nici trei ani, Marilyn se sinucide. Piesa *După cădere* este o analiză a responsabilităţii autorului faţă de soarta eroinei-actriţe, incapacitatea acesteia de a face faţă realităţii şi eşecul lui în a o ajuta. Miller a respins criticile care au afirmat că personajul Maggie s-ar fi asemănat cu Marilyn, afirmând că este vorba de o ficţiune şi că el a abordat o temă general umană, despre slăbiciunile unui caracter autodistructiv şi violent faţă de alţii. Împreună cu cea de a treia lui soţie, fotografa austriacă Inge Morath, Miller a publicat mai multe cărţi: *În Rusia*; *În ţară*; *Întâlniri chineze* şi *Comis-voiajor în Beijing*.

Deşi a fost un autor multilateral, el s-a considerat, în primul rând, dramaturg şi acest lucru l-a şi declarat răspicat într-un interviu publicat în 1987, după apariţia autobiografiei lui. „Sper ca lumea să-şi amintească de mine ca autor de piese de teatru. Dramaturgia a fost esenţa vieţii mele“. (E.G.)

O pianistă celebră – CLARA HASKIL

110 ani de la naştere

La 7 ianuarie 1895, se năştea, la Bucureşti, una dintre cele mai dotate şi pasionate interprete de muzică pentru pian din secolul XX - *Clara Haskil*. Sub îndrumarea mamei sale, a început să cânte la acest instrument înainte de a împlini vârsta de patru ani, iar după un an „se producea“ în faţa reginei Elisabeta (Carmen Sylva), care îi asigură o bursă, astfel că, la vârsta de şapte ani, micuţa Clara ajunge la Viena la o cunoscută şcoală de muzică pentru copii superdotaţi. Primul concert public îl susţine la vârsta de 10 ani, în 1905, cu piese de Bach, Haendel, Beethoven, Chopin, Weber, Schumann, interpretate din memorie, fără partitură muzicală. În acelaşi an, ajunge la Paris, fiind primită la Conservator, la clasa maestrului Gabriel Fauré. Succesul îi însoţeşte mereu paşii, la vârsta de 15 ani fiind remarcată de Paderewsky, celebru pianist şi compozitor polonez, unul dintre cei mai exigenţi comentatori şi pedagogi în epocă. Pronosticul dat de primii ei profesori din Bucureşti - D.G. Kiriac şi George Stephănescu - se adevereşte, dar o boală nemiloasă, scolioză prematură, o obligă să zacă în pat, începând din 1914 până prin 1919. Treptat se reface, în 1921 reîncepe să concerteze, cântă alături de Enescu la Bucureşti şi la Lausanne, cu Eugene Ysaie, Dinu Lipatti (la două piane), la Paris, printre ascultători numărându-se şi membri ai familiilor regale din Belgia, România (chiar şi regina Maria), iar în 1940, în sudul Franţei neocupate, la Marsilia, îl are alături, la violoncel, pe Pablo Casals, într-un concert de neuitat, în vremuri tulburi. Se refugiază apoi în Elveţia, care, abia în 1949, îi acordă cetăţenia, spre entuziasmul admiratorului ei fidel, Dinu Lipatti. Marele ei succes este marcat de ultimul deceniu de viaţă, 1950-1960. Este solicitată de cele mai prestigioase orchestre din America şi Europa, iar în Franţa primeşte „Legiunea de Onoare“ (1957). Moare în urma unui stupid accident, în gara din Bruxelles, la 5 decembrie 1960, când cade de pe scara trenului. Era de mult o invalidă, dar căderea i-a fost fatală. A fost înmormântată *la Cimitirul Montparnasse, alături de mari artişti ai timpului*. Printre cei care i-au deplâns moartea a fost şi Antoine Golea, iar cartea biografică tipărită în Elveţia este prefaţată de Herbert von Karajan. Milioane de discuri dovedesc şi astăzi perfecţiunea artistei. La noi în ţară s-a scris mai puţin despre ea, în special înainte de 1989, când nu prea era considerată „de-a noastră“. Numeroşi dirijori de valoare (Klemperer ş.a.) au apreciat înălţimea artei ei interpretative, iar un concurs de pian, anual, în Elveţia, îi poartă numele. „Ea singură şi-a construit un monument“, spunea despre ea Klemperer, citând din poemul lui Horaţiu. Realmente, numai o voinţă ieşită din comun şi o iubire nesfârşită pentru muzică au ajutat-o să-şi învingă suferinţa timp de patru decenii.

BORIS MARIAN

DIN PRESA CULTURALĂ

1-15 FEBRUARIE 2005

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, din 2 febr., Ion Simuţ scrie despre „Medalioane de istorie literară“ a lui Z. Ornea, pe care îl consideră o „instituţie culturală“ (n.n. - chiar şi în postumitate).

Rodica Binder prezintă aspecte din corespondenţa dintre Celan şi Heidegger şi, în acelaşi număr este evocat Max Jacob, căruia i s-a dedicat o expoziţie de grafică la Orléans (poetul era şi un valoros artist plastic).

În numărul următor (din 9 febr.), Barbu Cioculescu recenzează cartea lui Iordan Chimet, *Cele două Europe, cele două Românii*, carte pe care am parcurs-o şi noi cu mare interes şi care aminteşte de *Anii '30. Extrema dreaptă*, a lui Z. Ornea. Revista publică „Scrisori din Paris“ ale lui Eugen Ionescu, preluate din „Viaţa Românească“ (nr. 12/1939), cu totul interesante pentru ineditul şi prospeţimea lor, nerisipită de cei 65 de ani care au trecut.

Mariana Codruţ semnalează apariţia unei nuvele *Da*, la Ed. Paralela 45 (2004), a cunoscutului dramaturg şi prozator Thomas Bernhardt.

◆ O revistă care ne trezeşte tot mai mult interesul este **„IDEI ÎN DIALOG“**, numărul din februarie (2/2005) prezentând o amplă recenzie a Madeei Axinciuc, cadru didactic la Centrul „Goldstein-Goren“ de la Universitatea Bucureşti, la cartea lui Moshe Idel, *Perfecţiuni care absorb - Cabala şi interpretare* (traducere - Horia Popescu, prefaţă - Harold Bloom), apărută la Ed. Polirom (2004). Moshe Idel este tot mai prezent în România graţie şi Editurii Hasefer. Mircea Mihăieş scrie despre „bizarul“ interpret şi scriitor canadian, dar şi new-yorkez, Leonard Cohen, despre care am scris cândva şi în revista noastră.

Dintre alte articole reţinem şi pe cel semnat de V. Tismăneanu, dedicat lui Martin Malia (decedat în noiembrie 2004), un valoros „sovietolog“.

◆ **„DILEMA VECHE“**, nr. 54/28 ian. - 3 febr., dedică o pagină, semnată de Magdalena Boiangiu, comemorării celor 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului. Reţinem o mărturie a lui Primo Levi („Nici soldaţii eliberatori, nici eliberaţii nu realizau ce se întâmplă“), un extras din cartea lui Raul Hilberg (apărută la Hasefer), o recenzie a cărţii *Holocaustul evreilor români* (Ed. Polirom, 2004), ca şi o declaraţie a sinistrului Reichsfürer SS, H. Himmler - „E o pagină de glorie a istoriei noastre“ (1943) -, după o vizită „de lucru“ la Auschwitz. În acelaşi număr, Radu Cosaşu îl citează pe Adorno, înaintea unei amare tablete - „După Auschwitz nu se mai poate scrie poezie“. În afară de a nu uita, orice este posibil. Avem datoria de a nu uita. Tableta lui Cosaşu este memorabilă.

Profesorul berlinez Wolf Lepenies este prezent cu note de „Jurnal de la Princeton“, în care pomeneşte de faptul că, „datorită lui Hitler“, S.U.A. a beneficiat de afluxul unor intelectuali de vază, evrei, refugiaţi din Europa (Einstein, Panofsky, militantul Albert Hirschmann, Feuchtwanger, Max Ernst, Hannah Arendt, Michael Blumenthal, economist remarcabil ş.a.), care au contribuit şi la faima unor universităţi precum cea din Princeton.

În nr. 55/4 febr., Simona Sora recomandă cartea Soniei Larian, *Bietele corpuri* (ed. II), cu o prefaţă de Adriana Babeţi (Ed. Polirom, 2004), iar Adrian Gorzo o altă carte - *Eu, Peter Sellers*, de Stephen Hopkins (apărută simultan în S.U.A. şi în Anglia).

◆ **Revista „22“** - interesantă, ca de obicei, cu informaţii, comentarii din actualitate - conţine, în nr. 780/15 febr., o prezentare a scriitorului trăitor în Franţa, Edgar Reichmann, cu volumele *O fereastră către lume* (Ed. Paralela 45), culegere de articole din „Le Monde“, prozele *Insomniac de la Dunăre* (Ed. Albatros) şi *Întâlnire la Kronstadt* (Editura Institutului Cultural Român), inspirate din tinereţea petrecută în România.

S. Damian este „portretistul“ lui Reichmann.

Smaranda Vultur recenzează cartea lui Andrei Oişteanu, *Ordine şi Haos*, afirmând despre autor că este „unul dintre cei mai buni specialişti pe care îi avem în domeniul antropologiei culturale“.

◆ Tot despre o carte a lui A. Oişteanu scrie Cătălin D. Constantin - şi anume, reeditarea *Imaginii evreului în cultura română* (Ed. Humanitas, 2004) - în revista **„CULTURA“**, din 2 febr. 2005.

Ioan Codruţ Lucinescu reia lectura cărţii *Are nevoie America de o politică externă?* (Ed. Incitatus, 2002), de Henry Kissinger (propuneri pentru secolul XXI), iar Ara Şeptilici citează din interviul cu scriitoarea Ferencz Zsuzsanna - „A fi minoritar este un privilegiu“.

În numărul 5/9 febr., este recenzată cartea lui Emil Brumaru, *Cerşetorul de cafea. Scrisori către Lucian Raicu* (Ed. Polirom, 2004), apoi cartea lui G. Brătescu, *Freud şi psihanaliza* (o relectură a ediţiei din 1994, la Ed. Humanitas).

Corin Braga scrie despre „proiectul unei edituri de psihanaliză în România“ ce se va numi „Sigmund Freud“, având în vedere stadiul încă scăzut al cunoaşterii în ţara noastră a acestei ramuri ştiinţifice, după decenii de ignorare voită.

B. MEHR

CALENDAR

● Acum 100 de ani - la 1 februarie 1905 - s-a născut, la Roma, fizicianul EMILIO SEGRÈ. A fost elevul lui Enrico Fermi. Din 1938, a lucrat în S.U.A., la Berkeley. În 1959, obţine, împreună cu O. Chamberlain, Premiul Nobel pentru descoperirea Antiprotonului. A murit în 1989, în California.

● 2 februarie 1902 - Societatea „B'nei Zion David“ inaugurează la Bucureşti „Toynbee Hall“, unde se vor organiza conferinţe şi manifestări artistice.

● 5 februarie 1993 - a murit, în S.U.A., la vârsta de 89 de ani, filosoful HANS JONAS, născut în Germania. Lucrarea sa fundamentală, *Principiul răspunderii*, a apărut în 1979.

● 5 februarie 1878 - s-a născut, la Paris, ANDRÉ CITROËN, producătorul celebrului automobil care-i poartă numele.

● 5 februarie 1930 - s-a născut, la Cracovia, STELLA MÜLLER-MADEJ. A fost deportată în lagărele de la Pleszow şi Auschwitz, fiind salvată datorită lui Oskar Schindler. Îşi povesteşte viaţa în cartea *Fata de pe lista lui Schindler*, apărută, în 1994, la Berlin.

● 6 februarie 1879 - s-a născut, la Clifton (Anglia), EDWIN SAMUEL MONTAGU, avocat şi om politic, fost deputat în parlamentul britanic. În 1910, este numit subsecretar de stat pentru India şi sprijinit năzuinţa acesteia spre independenţă. A fost foarte activ şi în domeniul finanţelor.

● Acum 70 de ani - la 8 februarie 1935 -, a murit, la Berlin, pictorul impresionist MAX LIEBERMANN, născut în 1847. Între 1920 şi 1933, a fost preşedintele Academiei de Artă din Berlin. Dintre tablourile sale menţionăm: *Femeie jumulind gâşte, Muncitori pe un câmp de gulii, Sinagoga din Amsterdam, Hristos la Templu*. Naziştii i-au interzis lui M. Liebermann să mai picteze.

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNII FEBRUARIE

● 10 februarie 2005 - 115 ani de la naşterea (Moscova, 1890) reputatului poet şi romancier BORIS PASTERNAK. *În centrul creaţiei sale literare se află romanul Doctor Jivago*. În 1958, B. Pasternak este distins cu Premiul Nobel pentru Literatură.

● 14 februarie 1895 - s-a născut, la Stuttgart, filosoful şi sociologul MAX HORKHEIMER. A fost directorul Institutului de Studii Sociale din Frankfurt pe Main.

● 17 februarie 1970 - s-a stins din viaţă, la Ierusalim, marele scriitor ŞMUEL IOSIF AGNON, născut în 1888, în Galiţia. În 1966, a primit *Premiul Nobel pentru Literatură*.

● 18 februarie 1945 - a căzut în bătălia pentru eliberarea oraşului Königsberg de sub ocupaţia nazistă, generalul de armată IVAN D. CERNIAHOVSKI, comandantul unor mari unităţi militare.

● 19 februarie 1925 - *a murit*, la Moscova, istoricul literar MIHAIL GHERŞENSON. Autor al unor lucrări fundamentale consacrate literaturii ruse. În 1922, a publicat eseul *Cheia credinţei*, în care abordează diferite probleme ale iudaismului.

● 20 februarie 1845 - a murit, la Hamburg, poetul de expresie ebraică ŞALOM JAKOB COHEN. Opere principale: *Bikure Haitim, Nir David*.

● Cu 170 de ani în urmă - la 23 februarie 1835 -, a fost prezentată, la Opera din Paris, în premieră absolută, *Evreica*, de compozitorul Jacques Framental Halévy.

● 25 februarie 1938 - a murit Rabinul ADALBERT WEZEL, personalitate recunoscută în cercurile rabinice din România şi străinătate. Din 1901, a păstorit comunitatea evreiască din Turda.

SIEGFRIED WOLF

Mai aniversăm sau comemorăm: ● 1 febr. 1922 - s-a născut I.M. ŞTEFAN ● 5 febr. 1915 - s-a născut IOSEF EUGEN CAMPUS ● 7 febr. 1994 - a murit I. VOLEDI ● 7 febr. 1934 - s-a născut FLORIN MUGUR ● 8 febr. 1888 - s-a născut A.L. ZISSU ● 9 febr. 1994 - a murit GHERASIM LUCA ● 11 febr. 1875 - s-a născut ALEXANDRU TOMA ● 12 febr. 1899 - s-a născut I. PELTZ ● 14 febr. 1902 - s-a născut ION CĂLUGĂRU ● 15 febr. 1923 - s-a născut PETRE SOLOMON ● 15 febr. 1988 - a murit ISRAIL BERCOVICI ● 16 febr. 1891 - s-a născut EMIL DORIAN ● 17 febr. 1985 - a murit IRINA GORUN-BERCOVICI ● 18 febr. 1901 - s-a născut MARIA ARSENE ● 18 febr. 1924 - s-a născut RADU ALBALA ● 22 febr. 1928 - s-a născut EDUARD JURIST ● 25 febr. 1939 - s-a născut VIRGIL DUDA ● 26 febr. 1879 - s-a născut A. AXELRAD ● 28 febr. 1948 - a murit C. SĂTEANU. (G.M.)

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

TEMPLUL CORAL, 7 Adar 5765

Urmare din pag. 1

Pasagerii îmbarcați pe „Struma" voiau să se salveze de cataclismul fascist care se abătuse peste România; să ajungă în Țara Sfântă. Vasului, considerat „un sicriu plutitor", i se dă drumul în larg. Și, totuși, vasul rezistă; ajunge la Istanbul. Dar călătorii nu primesc viză de intrare din partea guvernului britanic care mandata, atunci, Palestina. Autoritățile turcești interzic călătorilor să debarce la țărm, vasul fiind declarat în carantină. După luni de calvar îndurate, la bord, de copii, bătrâni, femei, bărbați în puterea vârstei, vasul este torpilat. Un timp, s-a vehiculat versiunea atacului unui submarin de război german; mai recent - a atacului venit din partea unui submarin sovietic. Enigma continuă să

ÎARȚAIT pentru kedoșimii fără de morminte

învăluie „acest episod din anii tragici ai Holocaustului", afirma președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Șase lumânări în memoria celor șase milioane de victime ale acestei Catastrofe, unice în istoria umanității, săvârșite în indiferența guvernelor lumii întregi, au fost aprinse de av. *Iulian Sorin*, secretar general al F.C.E.R., *Fülop Octavian*, reprezentatul A.E.R.V.H., prim cantorul *Iosif Adler*, *Burăh Segal*, eforul Templului Coral, oficiant *Ghidu Bruchmaier*, ing. *Osy Lazăr*, președintele C.E.B. *Șivisi*, *El Male Rahamim*, *Kadiș*... Cuvinte sacre pentru odihna sufletelor celor fără de morminte - psalmodiate de dirijorul Templului Coral, *Maximilian Kertesz*, de prim cantorul *Iosif Adler*, de *șohetul* și oficiantul *Șlomo Malca* - au adus lacrimi în ochii celor prezenți. Spre veșnică aducere aminte a celor 769 de evrei români pieriți pe vasul „Struma" și a celor 301 pasageri, evrei plecați din România, în aceeași perioadă, cu aceeași destinație, scufundați pe vasul „Mefkure", la Cimitirul Evreiesc din Șos. Giurgiului, au fost ridicate două monumente - reamintea președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Cuvenitul pelerinaj la aceste monumente a încheiat ceremonia comemorativă.

TIMIȘU DE SUS, 17-20 februarie 2005

Urmare din pag. 5

„Neșama Yehudit" - un seminar ca un medicament pentru suflet...

Doamna *Sandra Segal*, coordonatoarea Centrului Pedagogic „Yosef Hirsh" și a Compartimentului de Tineret al F.C.E.R., a reușit să sintetizeze viața social-politică a evreilor din România în perioada interbelică și să aducă în prezent, prin câteva mărturii cutremurătoare, suferințele evreilor din această regiune în timpul războiului. Pornind de la legislația discriminatorie - din punct de vedere economic, social, cultural, educațional - și ajungând la efectele inoculării unor prejudecăți în mentalitatea colectivă, domnia-sa a reușit să îi facă pe cei prezenți să înțeleagă foarte exact cum s-a putut ajunge la atrocitățile din timpul rebeliunii legionare din București, la „Trenurile morții" din Moldova și la deportarea în Transnistria. Momentul cel mai puternic al acestei expuneri l-a reprezentat mărturiile de familie (dureros de personale!) și câteva secvențe din viețile unor oameni care au trecut prin suferințe greu de redat în cuvinte. Încă o dată, s-a confirmat cât de adevărată este acea veche vorbă: „Să nu dea Dumnezeu omului cât poate duce"... Tema cu privire la opțiunile și dilemele evreilor în timpul regimului comunist din România a suscitat, de asemenea, un mare interes. Aici nu a mai fost vorba despre istorie, ci despre evenimente care au marcat, în mai mică sau mai mare măsură, viața fiecăruia dintre participanți.

Ascuns sub misteriosul nume „Eu", atelierul de lucru organizat în prefața Șabatului a încercat să sondeze felul personal în care s-a construit personalitatea omului încă din copilărie. Surprinzător (nu și pentru un psiholog!), experiențele și momentele importante au fost aproape identice.

Dincolo de prezentări, cea mai mare dorință a participanților a fost să discute, să își împărtășească dilemele și problemele care îi frământă. La cererea lor, s-a abordat subiectul curentelor existente în iudaism - utra-ortodox, ortodox, reformat, conservativ, reconstrucționist, neolog - și a modului în care acestea s-au constituit, a deosebirilor, numărului adepților și a felului în care se poate adera la acestea.

Participanții au putut redescoperi valorile Șabatului, care, pentru foarte mulți dintre noi, era doar una dintre zilele obișnuite, pierzând acel sens, consacrat în Tora, de „Regină a săptămânii".

„La o ceașcă de vorbă", rezolvând concentrați dileme care își demonstrează aceeași actualitate din Antichitate până în prezent, sau la o plimbare în pădurile înzăpezite de la Timișu de Sus, participanții și-au adus aminte, cu surprindere, că este posibil ca pentru o zi să te desprinzi de rutina cotidiană.

În cadrul programului „Purimul sau obligația de a ne veseli", *Erwin Șimșensohn* a adus teatru, dans, jocuri și... puțin vin (obligatoriu atunci când vorbim, în special în ceasuri de seară, despre această sărbătoare!). Și atunci sufletul - căci lui, și numai lui, s-a adresat acest Seminar, care sperăm va avea necesara sa continuare - a râs. Cu poftă, cu drag, cu puțină tristețe, discret sau în hohote, a avut puterea să își aducă aminte de toate acele deznodăminte fericite din istoria acestui popor al cărui suflet a plâns de prea multe ori.

Comunitatea Evreilor din Focșani are un *site* pe Internet

Vreți să aflați informații despre Focșanii de altă dată și despre comunitatea evreiască de acolo, veche de peste 400 de ani? Puteți să le aveți dacă accesați *site*-ul www.jew-focsani.com - ne scrie despre această inițiativă *Zvi Ben Dov*. *Site*-ul cuprinde pagini dedicate istoriei orașului și istoriei comunității evreiești din Focșani, o atenție deosebită acordându-se primului Congres Sionist care s-a desfășurat în acest oraș în zilele de 30-31 decembrie 1881, cu 16 ani înaintea primului Congres Sionist de la Basel. Sunt, de asemenea, evocate personalități evreiești născute la Focșani, amintiri, sinagogile și cimitirele evreiești. Sunt fotografiate peste 1.000 de pietre funerare, urmând ca ele să fie publicate pe *site*.

Evreii din Iași au evocat istoria teatrului lor

O incitantă manifestare, organizată de Clubul Generației de Mijloc s-a desfășurat luna trecută la Iași, în fața unui public numeros. Ing. *Martha Eșanu* a prezentat conferința „Teatrul Evreiesc din Iași - în amintirea noastră", consacrată împlinirii a 55 de ani de la înființarea acestui teatru. Pentru a face mai vie această evocare, au fost invitate să-și depene amintirile și trei persoane care au făcut parte din colectivul teatrului și anume: dna *Nuți Grunea*, care a semnat coregrafia a peste 30 de spectacole, începând cu prima premieră din 1950, dna *Doina Popovici* (timp de opt ani solistă și membră a corpului de balet), *I. Stanciu* și *L. Bazga* (membrii orchestrei teatrului) și *Leib Aron* (membru al corpului tehnic - mașinist). Conferința a fost urmată de un microrecital de muzică ușoară, în interpretarea elevei *Cristina Șchiopu*, un talent în plină afirmare, iar în încheiere, consilierul *Rudolf Rosenberg* a citit poezii dedicate teatrului de la „Pomul Verde". Întreaga asistență - scrie, într-o corespondență, ing. *Martha Eșanu* - i-a omagiat pe toți cei care s-au dăruit, cu multă dragoste, scenei și publicului ieșean.

GALAȚI

Lecții despre Holocaust la Școala nr. 38 „Grigore Moisil"

Conducerea Școlii nr. 38 „Grigore Moisil" din Galați a solicitat comunității evreiești să participe la o lecție despre Holocaust, în fața a 40 de elevi din clasa a VIII-a și a cadrelor didactice. Au răspuns acestei invitații ing. *Mircea Goldenberg*, președintele comunității, și *Abraham Devy*, președintele A.E.R.V.H. din localitate, fost deportat în Transnistria. Ing. M. Goldenberg a vorbit despre istoria evreilor din România și din Galați, menționând contribuția acestora din urmă la viața socială și la dezvoltarea orașului. La rândul său, Abraham Devy și-a evocat amintirile din Transnistria, cruzimile îndurate de evrei în deportare și felul în care a reușit să supraviețuiască. Expunerile au fost urmărite cu mare atenție, profesorii și elevii fiind impresionați de cele auzite.

Foști elevi ai Liceului Evreiesc din Cluj-Napoca s-au revăzut în kibuțul Sefaim

În toamna anului trecut, a avut loc, în Israel, cea de-a șasea întâlnire a foștilor elevi ai Liceului Evreiesc din Cluj, căruia i-a fost dat să funcționeze între două date fatidice: arbitrajul de la Viena din 1940 - care atribuia Transilvania de Nord Ungariei, ceea ce a însemnat, implicit, eliminarea elevilor evrei din licee - și mai 1944, când, în urma ocupației militare germane a Ungariei, liceul își închidea porțile și în curând avea să înceapă deportarea, exterminările, tot alaiul de grozăvii.

Au supraviețuit circa 300 de elevi ai liceului, o bună parte emigrând, imediat după eliberare, în Palestina. Alții s-au întors la Cluj, unde și-au continuat studiile și au reușit să se afirme în diferite domenii. Din păcate, mulți dintre ei nu mai sunt între noi. Cu toate acestea, participarea a fost remarcabilă: 100 de septuagenari, octogenari, sosiți din cele patru colțuri ale lumii, s-au întâlnit în kibuțul Sefaim, dotat cu hotel, săli de conferințe, parc. Un comitet organizatoric, în frunte cu un fost colonel de aviație, *Tibor Jonas*, a făcut un program pe cinste: o zi de excursie pe înălțimile Golan, masa la un restaurant pescăresc, apoi, ziua următoare, expunerea prof. univ. *Egon Balas*, de la Universitatea din Pittsburg, privind un episod dramatic din viața sa, descris și în cartea autobiografică *Voința de libetate. O călătorie primejdioasă prin fascism și comunism* (vezi R.E. nr. 220-221). Apoi *Edit Balas* a conferențiat despre arta pictorului Valentin Lustig (fiul a doi foști elevi ai liceului, dr. Tiberiu Lustig și dr. Noemi Lustig z.l.), marcată de obsesia Holocaustului trăit de generația părinților săi. Printre participanții la întâlnire s-au numărat și alți profesori universitari, oameni de știință, ca *Iudita Mureșan*, *Andrei Devenyi* sau *Hédi Fried*, cunoscută publicului românesc atât prin cărțile sale de psihologie, cât și prin memoriile sale apărute vara trecută despre experiența ei în deportare.

Întâlnirea s-a încheiat cu o masă festivă la care a participat, ca invitat de onoare, E.S *Mariana Stoica*, ambasadorul României în Israel. În cuvântul său de salut, rostit în română și maghiară, a propus ca următoarea reuniune să aibă loc la Cluj.

EVA ȚUȚUI (SZMUK)

„Mulțumesc tuturor acelor oameni inimoși care m-au ajutat să-mi recapăt vederea"

Am primit, prin fax, la redacție, o impresionantă scrisoare de mulțumire, adresată conducerii D.A.S.M., de **Teodor Gomboș**, din Brașov, care a fost operat de cataractă în cadrul Programului „Project Vision" pentru România, program elaborat de Centrul Medical al F.C.E.R., din București, în colaborare cu o echipă de medici oftalmologi americani, condusă de dr. *Steven Kutner*, director al Organizației „Jewish Health International". Publicăm un fragment din scrisoare:

„Mulțumesc medicilor americani care m-au acceptat la consult și mi-au prescris operația de cataractă. Mulțumesc tuturor acelor oameni inimoși, cadre medicale și administrative, care au obținut programarea mea la operație în cadrul Centrului Oftalmologic «Oculus» și m-au ajutat să-mi recapăt vederea. Și, nu în ultimul rând, vreau să mulțumesc pentru faptul că am fost scutit de plata acestei operații. Un gând de bine pentru donatorii care au făcut posibil acest act medical. Recunoștință domnului dr. Elias și doamnei dr. Marinescu, care au urmărit îndeaproape întregul mers al lucrurilor!".

Comemorarea eliberării Auschwitz-ului - la comunitatea din Reșița

Comunitatea Evreilor din Reșița a organizat, la 28 ianuarie a.c., comemorarea a 60 de ani de la eliberarea lagărului de la Auschwitz-Birkenau - ne-a informat președintele comunității, *Aspis Benjamin*. În prezența a 38 de participanți, domnia-sa a evocat evenimentele tragice de atunci. S-a ținut un moment de reculegere în memoria victimelor lagărelor morții. Persoanele în vârstă, contemporane cu evenimentele de atunci, au depănat, cu lacrimi în ochi, amintiri foarte triste din acea perioadă.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

VALERICA ALCALAY (Israel) - cadru didactic de excepție - ne-a părăsit discret, așa cum obișnuise în întreaga sa viață. Alin, fiu, cu soția, Haralambie Lerea, cumnat - îi vor păstra imaginea chipului ei blând, care, în condiții deosebit de grele, și-a dedicat întreaga viață familiei, precum și formării generațiilor de tineri care i-au fost studenți în România.

La 21 februarie 2000, în chiar ziua când a împlinit 94 de ani, s-a rupt firul vieții - după o nemeritată suferință - a iubitului tată, dr. ARTHUR MAIERSOHN. La împlinirea celor cinci ani scurși de la deces, dr. Mirela Freifeld și Emil Freifeld - fiică și ginere - îl readuc în memoria celor ce l-au cunoscut și prețuit. Va rămâne mereu în amintirea noastră.

Familia îndurerată anunță că, la 7 martie 2005, se împlinește un an de când a plecat dintre noi cel mai bun soț, tată și prieten cu toată lumea - BRUNO MEER. Nu te vom uita niciodată, păstrându-ți veșnică amintire!

Fostă membră a Rezistenței franceze, ROBERTA GASTON MARIN a trecut în neființă, la 88 de ani

Ne-a părăsit, de curând, la vârsta de 88 de ani, *Roberta Gaston Marin* - soția cunoscutului om politic Gheorghe Gaston Marin -, mamă a trei copii, bunică a cinci nepoți, străbunică a doi strănepoți. Cei doi și-au petrecut ultimii ani din viață în Israel.

Roberta și-a cunoscut soțul în Rezistența franceză: ea era curier politic, iar Gaston Marin - conducătorul detașamentului de luptători străini care acționa în zona de Sud-Est a Franței. Ei s-au căsătorit în 1941. În 1946, se întorc în România, se stabilesc mai întâi în Cluj, apoi în București. De meserie profesor de franceză, Roberta Gaston Marin lucrează mai întâi la Ministerul de Externe, iar mai târziu devine cadru universitar la catedra de franceză a Universității din București. A fost o femeie de o blândețe deosebită, gata să-i ajute pe oamenii în suferință.

JEWISH REALITY

BUCHAREST, February 14-16, 2005

THE VISIT OF THE LEADERS OF THE CONFERENCE OF PRESIDENTS OF MAJOR AMERICAN JEWISH ORGANIZATIONS

SOLIDARITY AND SUPPORT FOR THE ROMANIAN JEWS

On February 14-16 we had the honor of receiving the visit of an important delegation of the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations, led by *James Tisch* and *Malcolm Hoenlein*, chairman and respectively, executive vice-chairman of the organisation. The visit with an overwhelming importance for our community, expressed a Talmud percept: each Jew is responsible for the other. After the Holocaust, after half century of totalitarian regime, in an era of great economical difficulties, the fact that all the Romanian Jews in difficulty have the guarantee of an existence in dignity, is due to the fund raising of these organizations. In their welcome words adv. *Iulian Sorin* and eng. *Osy Lazăr*, leaders of F.J.C.R. and of the Jewish Community from Bucharest outlined this fact. The delegation visited Bulgaria and Romania, new member countries in NATO, aspiring to EU integration. Its presence in our country confirm the good relationship between Romania and USA, the will to strengthen them and to fight against any form of extremism, as underlined by the words of Great Rabbi *Menachem Hacohen*. *James Tisch*, *Eugene Ribakoff*, president of JOINT, Dr. *Zvi Feine*, director of the JOINT program for Romania, expressed their gratitude for the impressive reception, with religious and secular music. The leaders of the delegation received as present from Great Rabbi *Menachem Hacohen* a Siddur

"WHAT WE'VE SEEN IS BEYOND THE EXPECTATIONS. WE ARE PROUD OF YOU"
(Carolyn Greene)

edited by the young Jews from Romania. They offered a Kiddush cup to His Eminence as well as to Rabbi *Naphtali Deutsch* and *Abraham Ehrenfeld*. Dr. *Zvi Feine* and *Alex Sivan*, general director of F.J.C.R., received from the guests a raising funds box. Her Excellence *Rodica Radian Gordon*, Ambassador of Israel in Romania and Tom Delare, deputy chief of the diplomatic mission of the USA Embassy in Romania, representatives of the Romanian branch of Jewish Agency, of the Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust, members in the leadership committee of F.J.C.R., presidents of the communities of the country also participated to the reception ceremonies at the Choral Temple and at the Community Cultural Center. The delegation visited the new location of the Social and Medical Assistance Department and the new food store. The visit at the History Museum offered for the guests the opportunity to acknowleged the six centuries of organized existence of the Jews in Romania. This was followed by an infusion of lucid optimism offered by the Jewish Theater: a Jewish folklore performance and fragments from musicals "Haloymes Sellers" and "Fiddler on the Roof". The guests met with *Traian Băsescu*, President of Romania, with Prime Minister *Călin Popescu Tăriceanu*, with *Mihai Răzvan Ungureanu*, Minister of Foreign Affairs , *Mircea Miclea*, Education and Research Minister, *Mona Muscă*, Minister of Culture and Religions, *Teodor Meleşcanu*, vice-president of the Senate, *Ştefan Glăvan*, president of the Foreign Policy Commission of the Chamber of Deputies. During the explanations received by the guests at S.M.A.D., we saw tears in the eyes of the descendants of the Holocaust survivors who emigrated to America, who knew what hard life is. We saw the overwhelming joy and optimism provoked by the children and youngsters songs... We think we found the essence of this visit in the words of a participant, *Carolyn Greene*, associate executive director of the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations: *"We knew you have a very well organized community, with leaders exceptionally devoted to elderly suffering people, with great care for young and adult persons. But what we've seen is beyond the expectations. We are proud of you!"*.

TRAIAN BĂSESCU, President of Romania

WE WILL CONTINUE TO FIGHT AGAINST ANTI-SEMITISM, AGAINST EXTREMIST MANIFESTATIONS

As mentioned in the press release of February 15, 2005, Traian Băsescu, President of Romania re-affirmed "the will of the Romanian authorities to fight against anti-Semitism, against the extremist manifestations and to firmly apply the recommendations of the International Committee of Historians for the Study of the Holocaust in Romania".

CĂLIN POPESCU TĂRICEANU, Romanian Prime Minister

WE WANT TO BROADEN AND TO STRENGTHEN RELATIONS BETWEEN ROMANIA AND USA, ISRAEL AND THE GREAT INTERNATIONAL JEWISH ORGANIZATIONS

The visit of the high guests from USA represents "a historical premiere for Romania in the framework of the special relationship established by our country with the great international Jewish organizations, as well as with USA and Israel", said in a press release from February 15, Prime Minister Călin Popescu Tăriceanu.

Eng. OSY LAZĂR, president of J.C.B.

"WE ARE CONVINCED OF YOUR HELP AS A GUARANTEE TO A LASTING JEWISH LIFE IN ROMANIA"

"[...] You are in the Choral Temple, one of the most important architectural buildings of the country, considered a historical monument, founded more than 150 ago. I bring you the gratitude and affectionate thoughts of those you help to lead a Jewish life in dignity, those that couldn't welcome you now: people assisted in the nursing home. I assure you, particularly the rabbis included in your delegation, that we love and respect the Torah words [...]. We believe you are going to help us to keep Judaism alive in Romania."

Great Rabbi MENACHEM HACOHEN

"YOU ARE THE SPINE OF THE JEWISH FORCE OF USA!"

"[...] In this week commentary, there is the moment God asks Moshe to build the Menorah. It should have three arms to the left, three arms to the right and one in the center. Each of the six arms, those in the left and those in the right, has to aim the light to the center. Menorah symbolizes the Jewish people, with left and rightwing opinions, but that all start from the same root and all return to the center. No matter the opinions, right or left, look to the center! Do not join the extremist currents! [...] As presidents of the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations , you are the spine of the Jewish force from USA. And the Jewish force from USA is the spine of Israel existence and of the Jewish people existence. Therefore I am very grateful you came to visit us [...]".

MIHAI RĂZVAN UNGUREANU, Minister of Foreign Affairs

AN OPPORTUNITY TO SHOW OUR FOREIGN POLICY PRIORITIES

In the same time it is an opportunity to make ourselves known, to present our foreign policy priorities, to strengthen the bilateral relationship between Romania and USA, between Romania and Israel, expressing not only our availability, but our friendship and interest, as well.

Adv. IULIAN SORIN, General Secretary of F.J.C.R.

JOINT – AN ESSENTIAL ELEMENT FOR OUR SURVIVAL

"[...] For us, the Jews from Romania, your visit is a premise for a better and clearer future. You strengthen our belief that we are not alone in the world and that, near the Jews from Israel, we, your brothers from Romania, represent a part of the Jewish people from the world [...]. Unfortunately in Romania too, an European country, there still are anti-Semite manifestations. And we know this will be a priority topic in the discussions with the state authorities. In the same time, for many years we run an intense activity encouraged at the state authorities level for the restitution of the Jewish community assets. We made several steps, but what we achieved is not enough. The restitution process has to be amplified and accelerated. We wish you success in what you are initiating in the very short time you are with us. God help us and bring peace in Romania, Israel, all over the world!".

After a short presentation of our community history, the speaker underlined the importance of the partnership between the Federation and the JOINT, reactivated 35 years ago.

"[...] It was a great chance in that difficult time, to bring back in the country the JOINT, that for more than 35 years is the air, the water, the essential condition for our survival. In this context I cannot avoid remembering Dr. Zvi Feine, director of the JOINT program for Romania and what's said about him up to even beginning to believe it: that we don't know if he is the representative of the Romanian Jews in JOINT, or he is the representative of JOINT for the Jews from Romania; so much energy and initiative to ensure the assistance program. It is true he found an opened door to Mr. Eugene Ribakoff, who, as president of JOINT has warm feelings and understanding for the economical difficulties of the Romanian people, and implicitly, of the Jewish population from Romania.

JEWISH REALITY

JAMES TISCH, Chairman of the Conference of Presidents of Major American Jewish Organizations

"JEWS FROM ROMANIA ENJOY ONE OF THE BEST STATUSES IN EUROPE"

"You are a small but very dynamic, active, powerful community which JOINT helps and will continue to help.

In the highest-level meetings with the Romanian authorities, in the frank, open, stimulating talks, we spoke about the relationship between USA and Romania, which are very good, and about the will to strengthen this partnership. We also witnessed the close relationship between Romania and Israel, the interest and the proper orientation of Romania in the peace process between Israel and the Palestinian Authority, which have now new opportunities. I think the Jews in Romania enjoy one of the best statuses in Europe. Another topic at the meetings with the Romanian authorities was the reactivation of the anti-Semite phenomena, felt in Romania, too. We hope, as the Romanian authorities assured us, that these manifestations would be eradicated."

EUGENE RIBAKOFF, President of JOINT

"WE'LL MAKE WHATEVER IT TAKES TO CONTINUE TO HELP YOU"

"The attention you pay to the children, to the young and middle age generation, is very important for the future of your community. I was very impressed by the new location of the Social and Medical Assistance Department, by the permanent improvement of the services quality to the suffering elderly. You are fortunate to have intelligent, educated and dynamic leaders of the community. We'll make whatever it takes to continue to help you. We were welcome by the Romanian state authorities with kindness and understanding. I think that the authorities position regarding the Holocaust in Romania is correct and I appreciate the study of the Holocaust in schools."

Dr. ZVI FEINE, Director of the JOINT Program for Romania

"I TRUST YOU WILL DO WHATEVER YOU CAN TO GIVE THIS COMMUNITY CHANCES IN THE FUTURE"

"From the bottom of my heart I make an appeal to you, leaders of the 52 great American Jewish organizations, who assure the financial support of this small, but warm, attractive, strong community, a community that had a tragic fate through the Holocaust years and the 50 years of totalitarian regime, a community confronted now with great economical difficulties. These difficulties affect the life of all the inhabitants of the country, and implicitly, of the Jewish population. But the great part of this population is old, suffering, with very low retirement income. I do not address you only as managers who organize fund raisings, but as ambassadors of Life, priests of the Good. Your action of financial support represents a deep saving gesture for a community that makes huge efforts in its will to maintain and perpetuate the flame of Judaism in Romania. I trust you'll make whatever you can to make this community succeed in the future too."

63 YEARS FROM THE SINKING OF SHIP "STRUMA"

The Jewish Community from Bucharest commemorated on February 24 the tragedy of "Struma", the ship where 769 Jews from Romania found their death in the waves of the Black Sea, in their journey to Eretz Hakodesh. The impressive article written by Baruch Tercatin remembers the script of this dramatic episode from the Holocaust years. He builds an interesting parallel between the biblical episode and the recent history of the Jewish people, starting from the fact that on the 7th of Adar is the day of the birth and death of Moshe Rabeinu, saved from the Nile waters by Batya, the Pharaoh's daughter. And, Baruch Tercatin, the known scholar, writes this article from a personal perspective as well, as the legal executory of his brother's will, Isac Tercatin, Zionist leader from Iassy, one of the Kedoshim who found their death drown in the attack on "Struma". "One could only hope that the governments of Romania, Turkey and Israel would collaborate in the search of "Struma" in order to bring a moral satisfaction to the families after 63 years of pain", the author ends.

"NESHAMA YEHUDIT" – A SEMINARY AS A SOUL MEDICATION

On February 17 – 20, 2005, in Timisu de Sus, the first edition of the seminary "Neshama Yehudit"took place, a manifestation which tried an approach to Judaism from different perspectives and to the Jewish identity in the modern world. The topics proposed for the debate of the 33 participants on the occasion by the Youth Department of F.J.C.R. coordinated by Sandra Segal, regarded the Romanian Jews' history, the modern currents in the Jewish religion, the religion in the life of the contemporary society. During the four days, the members of the community from different generations had the opportunity to enrich their knowledge and to initiate a dialogue in a very pleasant atmosphere, on various themes.

"MEN WHO WERE WITH US, MEN WHO STAY WITH US"

THEODOR BLUMENFELD

A REFERENCE POINT IN THE CHRONICLE OF THE ROMANIAN AFTER-WAR JEWRY

Starting from this edition we are opening a column dedicated to our community personalities, "men who were with us, men who stay with us", and we present the portrait of one of the leaders who lightened the life of the Romanian Jews during the difficult years of the totalitarian communist regime. We are remembering *Theodor Blumenfeld* z.l., for almost twenty years the president of the Jewish Community from Bucharest and general secretary of F.J.C.R., who would have been 90 this year. Before getting involved in the community life, Theodor Blumenfeld occupied important leadership positions in the Ministry of Transportation and Communication. After a short period as a honorific counselor of F.J.C.R., Thedor Blumenfeld became in 1978 president of the Jewish Community from Bucharest, and later, general secretary of F.J.C.R., and he had a constant influence on the daily life of the Romanian Jews.

SOLOMON MARCUS 80

On the 1st of March the academician Solomon Marcus celebrates his 80th anniversary. On this occasion we went over the original career of the scientist who knew how to put together mathematics, philosophy and literature and the review publishes the opinions of some well-known personalities, from Romania and from abroad, regarding his works.

A DOUBLE MEETING WITH PROFESSOR MOSHE IDEL

On February 4, 2005, the Center of Hebrew Studies of the University of Bucharest hosted two cultural events: the lecture "Maimonide and the Jewish Mystic" of **Moshe Idel**, teacher at the Hebrew University from Jerusalem and a book release, Moshe Idel's ***Kabbalah and Eros*** published by "Hasefer" publishing house. University staff, students, as well as Her Excellence Rodica Radian Gordon, Ambassador of Israel in Romania, adv. Iulian Sorin, interim president of F.J.C.R., and others participated to the events. "Kabbalah and Eros" is the third Idel's work translated and published at "Hasefer" publishing house, and the fifth in Romania.

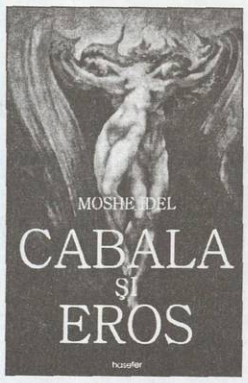

THE "JEWISH REALITY" INQUIRY CONTINUES

HOPES, THOUGHTS, PERSPECTIVES FOR 2005

We continue to publish in this issue too achievements and projects of our community leaders, of our collaborators and readers. We included in this issue the Romanian writers from Israel and Diaspora. The inquiry of the "Jewish Reality" will continue over the year and represents a testimony regarding the creative force of a small, but powerful and active community that maintains its contribution to the Romanian culture and civilization.

In this edition several personalities answered to our questions:
● eng. **Nilu Aronovici** ● Dr. **Miriam Bercovici** ● **Shaul Carmel** ● **Ţicu Goldstein** ● **Gilu Iuftaru** ● eng. **Pincu Kaiserman** ● Dr. **Irina Marin (Cajal)** ● **Dan Mizrahy** ● **Emil Nicolae Nadler** ● **Andrei Oişteanu** ● **Alma Redlinger** ● **Felicia Waldman** ● **Henri Zalis**.

THE CHRONICLE OF ANTI-SEMITISM

The "Chronicle of Anti-Semitism" page describes the intensification of the anti-Semite phenomena, bringing as an example the boost of the anti-Jewish manifestations in Argentina. We also publish the warning of Paul Spiegel, president of the Jewish Community in Germany about the extreme right-wing danger in his country, as well as the protest of some American Jewish organizations against some anti-Semite sites on the Internet.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN
Corectură: LUCICA IONESCU
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: H. NAIMAN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: S.C. COMPACK INTERNATIONAL S.A.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 198.000 lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 120.000 lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 90 000 lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se pot trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

ו – יט אדר א' תשס"ה ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

DAIS

בוקרשט, 14 - 16 בינואר 2005

ביקור מנהיגי ועידת הנשיאים של האירגונים היהודים - אמריקאים הגדולים

אחדות ותמיכה ליהודי רומניה

בין ה- 14 ל- 16 בפברואר השנה, התכבדנו לקבל את ביקורה של המשלחת החשובה של מנהיגי ועידת הנשיאים של האירגונים היהודים - אמריקאים הגדולים, בהנהגתו של ג'יימס טיש. הביקור, בעל חשיבות מכריעה לקהילתנו, הוא ביטוי למצוה גדולה בתלמוד: כל יהודי הוא אחראי לשני. אחרי השואה, אחרי חמישים שנה של טוטאליטריזם, הקשיים הכלכליים עימם מתמודדים היום, העובדה שלכל היהודים הרומנים הנמצאים במצוקה כלכלית מובטח קיום הולם, היא תוצאה של מסעי איסוף הכספים של האירגונים האלה. זה היה עצם המסר של נאומי הברכה של מנהיגי הפדרציה והקהילה היהודית מבוקרשט, עו"ד יוליאן סורין, והמהנדס אוסי לזר. לא פחות חשוב היה האספקט הפוליטי של הביקור. המשלחת ביקרה בבולגריה וברומניה, ארצות בעלות חברות חדשה באירגון הברית הצפון אטלנטית ושואפות להיכנס לאיחוד האירופי. נוכחותה של המישלחת בארצנו מחזקת את היחסים הטובים המתנהלים בין רומניה לבין ארה"ב, את הרצון לחזק את הקשרים האלה, את המאבק נגד כל קיצוניות, כפי שנאמר ע"י הרב הגדול מנחם הכהן. מילים של הודיה על הקבלה המרשימה, עם מוזיקה דתית וחילונית, אמרו ג'יימס טיש, נשיא ועידת הנשיאים של האירגונים היהודים - אמריקאים הגדולים, איוג'ן ריבקוף, נשיא "ג'יוינט", דר' צבי פיין, מנהל תוכנית "ג'יוינט" לרומניה. בטקסי הקבלה של האורחים בבית הכנסת הקורלי ובמרכז התרבותי הקהילתי, השתתפו רודיקה רדיאן גורדון, שגרירת מדינת ישראל ברומניה, ותום דלרה, סגן ראש השליחות הדיפלומטית של שגרירות ארה"ב ברומניה, מנהיגי סניף הסוכנות היהודית ברומניה, ההתאחדות של יהודי רומניה קורבנות השואה, חברי ועד ההנהגה של הפדרציה, נשיא הקהילות היהודיות מרחבי רומניה. המשלחת ביקרה במעון החדש של המחלקה לסיוע חברתי ורפואי, במוזיאון להיסטוריה של קהילתנו ונהנו מהצגה בתיאטרון היהודי. האורחים נפגשו עם נשיא רומניה, טריאן בססקו, עם ראש הממשלה קלין פופסקו טאריצ'אנו, עם שר החוץ מיכאי רזבן אונגוראנו, עם שר החינוך והמחקר מירצ'אה מיקלאה, עם מונה מוסקה, שרת התרבות והדתות, עם סגן נשיא הסנט, תיאודור מלשקנו, עם שטפן גלבן, נשיא ועידת מדיניות החוץ של חדר חברי הפרלמנט. אנחנו חושבים שמצאנו מכלול של תפישת המציאות של חיינו הקהילתיים במילים של קרולין גרין, מנכ"ל משתתף של ועידת הנשיאים של האירגונים היהודים - אמריקאים הגדולים: "ידענו שאתם קהילה מאוד מאורגנת, עם מנהיגים מסורים באופן יוצא מן הכלל למבוגרים נזקקים, עם דאגה לצעירים ומבוגרים. אך מה שראינו עולה על רמת הציפיות. אנחנו גאים בכם!".

63 שנה מטרגדית האוניה "סטרומה"

קהילת יהודי בוקרשט ערכה ב- 24 פברואר טקס זיכרון לטרגדית האוניה "סטרומה", עליה 769 יהודים מרומניה שניספו בים השחור בדרכם לארץ הקודש. ברוך טרקתין כותב מאמר מרשים בו מתאר את סרט האירוע הדרמטי הזה משנות השואה. יום ז' באדר, יום הולדתו ומותו של משה רבנו, שנצל ממי הנילוס ע"י בתיה, בתו של פרו, נותן לו הזדמנות חשיבה מקבילה בין האירוע התורתי והאירוע ההיסטורי הקרוב יותר של עמנו. הוא כותב את המאמר גם מזווית אישית, בתור יורש צו אחיו, יצחק טרקתין, מנהיג ציוני מיאסי שמצא את סופו בטביעה בהפצצת האוניה "סטרומה". "רצוי שממשלות רומניה, טורקיה וישראל ישתפו פעולה במציאת האוניה "סטרומה" כדי להביא נחמה למשפחות אחרי 63 שנה של כאב", מסיים מחבר המאמר.

"אנשים שהיו, אנשים שנשארים"

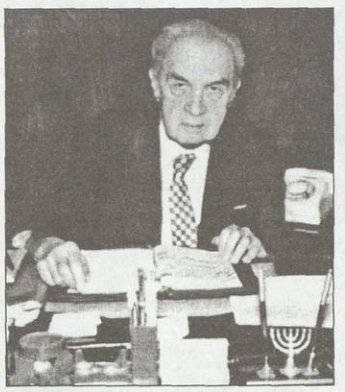

תיאודור בלומנפלד "נקודת ציון בכרוניקת יהדות רומניה של אחרי מלחמת העולם השניה"

החל מהמהדורה הנוכחית אנחנו פותחים מדור המוקדש לאנשי קהילותינו, "אנשים שהיו, אנשים שישארים", ומציגים דיוקן אחד המנהיגים שהאירו את חיי יהודי רומניה בזמן השלטון הקומוניסטי. מדובר בתיאודור בלומנפלד ז"ל, במשך כמעט 20 שנה נשיא קהילת היהודים מבוקרשט ומזכ"ל הפדרציה, שהיה מגיע השנה לגיל 90. לפני מעורבותו בחיי הקהילה, תיאודור בלומנפלד מילא תפקידים חשובים במשרד התחבורה והתקשורת. לאחר תקופה קצרה בה היה יועץ הפדרציה, ב-1978 הוא עולה לתפקיד נשיא קהילת היהודים מבוקרשט ולאחר מכן, מזכ"ל הפדרציה, והשפיע על חיים היומיומיים של היהודים הרומנים.

סולומון מרקוס - בן 80

ב- 1 למרץ השנה לאקדמאי סולומון מרקוס מלאים 80 שנה. בהזדמנות זו כתב העת שלנו עורך סקירה של הקריירה המאוד מקורית של המדען שידע לשלב את המתמטיקה, הפילוסופיה והסיפרות ומפרסם גם את דעותיהם של אנשים מוכרים מרומניה ומחו"ל לגבי עבודותיו.

"נשמה יהודית" - סמינר תרופה לנפש...

בטימישו דה סוס נערכה בתקופה 17 - 20 בפברואר 2005 המהדורה הראשונה של הסמינר "נשמה יהודית" - אירוע שבו תוכננו גישה ליהדות בזוויות שונות וקבלת הזהות היהודית בעולם המודרני. הנושאים שהוצעו בדיון ל- 33 המשתתפים ע"י המחלקה לדור הצעיר של הפדרציה בהנחית הגב' סנדרה סגל, היו קשורים בהיסטורית יהודי רומניה, בנטיות עכשויות בדת היהודית וקבלת הדת כחלק מהחיים בחברה של ימינו. במשך ארבעת הימים, לחברי הקהילה משכבות הגיל השונות היתה הזדמנות להרחיב את ידיעותיהם ולנהל דו-שיח באווירה מאוד נעימה בנושאים האלה.

פגישה עם פרופסור משה אידל

ב- 4 בפברואר 2005 במרכז ללימודי יהדות גולדשטין-גורן במסגרת אוניברסיטת בוקרשט נערכו שני אירועים תרבותיים: הרצאתו של משה אידל מרצה באוניברסיטה העברית מירושלים, "רמב"ם והמיסטיקה היהודית" ולאחר מכן הצגת עבודתו "קבלה ו-הרוס" שפורסם לא מזמן בהוצאה לאור "הספר". באירועים השתתפו אנשי אוניברסיטה רבים, סטודנטים וגם רודיקה רדיאן גורדון, שגרירת מדינת ישראל ברומניה, עו"ד יוליאן סורין, נשיא ביניים ומזכ"ל ועד הקהילות היהודיות ואחרים. "קבלה ו-הרוס" זה הספר השלישי של הפרופסור שפורסם בהוצאה לאור "הספר" והחמישי ברומניה.

מעמד האנטישמיות בעולם

פאול שפיגל

העמוד "האנטישמיות בעולם" מתאר את התעצמות תופעות האנטישמיות ומביא את דוגמת הסלמת התופעות האנטישמיות באנגליה ובארגנטינה.

מפרסמים גם את הזהרתו של פאול שפיגל, נשיא קהילת היהודים מגרמניה נגד סכנת קיצוניות הימין בארצו, ומחאת אירגונים יהודיים אמריקאיים נגד אתרים אנטישמיים באינטרנט.

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 229-230 (1029-1030) • 22 APRILIE - 18 MAI 2005 • 13 NISAN - 9 YIAR 5765 • 16 PAGINI – 12 000 (1,20) LEI

IOM HAZIKARON
la Templul Coral

IARŢAIT pentru eroi, IARŢAIT pentru martiri

Nu putem intra în sărbătoare şi celebra Ziua Independenţei Israelului, fără a ne pleca frunţile în memoria celor care au murit luptând ca Israelul să trăiască. O ceremonie fără discursuri, fără patetisme, fără emfază. Un moment de reculegere. După onorul militar răsunând în Templul Coral arhiplin - doar cuvinte sacre, rugi străvechi: *El Male Rahamim* - înălţat de prim cantorul *Iosif Adler*; *Izkor* - rostit de *Jonatan Zadka*, consulul Ambasadei Israelului în România; *Kadiş* spus de prim cantorul *Iosif Adler*; *Şivisi* intonat de *Maximilian Kertesz*, dirijorul Corului Templului Coral.

Continuare în pag. 3

Întrunirea Comitetului de Conducere al F.C.E.R.

Preocupări, sugestii, opţiuni

Centrul Cultural Comunitar din Capitală a găzduit, la 12 mai a.c., întrunirea Comitetului de Conducere al F.C.E.R., având pe ordinea de zi: • discutarea şi adoptarea proiectului de Regulament privind alegerea organelor de conducere ale F.C.E.R. • luarea la cunoştinţă a stadiului actual privind retrocedarea de bunuri imobile comunitare (informare prezentată de directorul general executiv al Fundaţiei „Caritatea", *Tova Bin Nun*) • definitivarea şi aprobarea *Regulamentului de organizare şi desfăşurare a alegerilor* • discutarea şi aprobarea bugetului F.C.E.R. pe anul 2005 (informare prezentată de consilierul F.C.E.R. în probleme financiare, ec. *Ovidiu Bănescu*) • informarea activităţii Comisiei de Cenzori al F.C.E.R. (prezentată de ec. *Isaia Schechter*) • sinteza activităţii deputatului F.C.E.R., realizată de reprezentantul nostru în Parlamentul României, *Aurel Vainer*.

Continuare în pag. 8-9

Seminar despre viitorul O.T.E.R.

ORADEA

Pentru a treia oară, în decursul ultimilor ani, tinerii din comunităţile evreieşti din România au putut beneficia de „injecţia de energie", pe care, aşa cum o afirmă chiar el, o induce profesorul israelian *Itzhak Roth*, cunoscut pentru activitatea sa de peste un deceniu în cadrul taberei de la Szarvas. Dacă în alţi ani a cutreierat filialele O.T.E.R., de această dată a răspuns invitaţiei Compartimentului de Tineret de a fi principalul organizator a două întâlniri: prima la Oradea, iar cea de-a doua la Bucureşti. Participanţii seminariilor realizate cu sprijinul JOINT-ului au fost membri ai comitetelor O.T.E.R. şi cei mai activi membri ai filialelor din cele două regiuni. Întâlnirea de la Oradea a beneficiat, de asemenea, de prezenţa recent desemnatului director adjunct al JOINT pentru România, *Israel Sabag*.

Continuare în pag. 12

Cea de-a 57-a aniversare a Independenţei statului evreu

IOM HAAŢMAUT – la Ateneul Român

Israelul – o viziune a viitorului, a păcii şi prosperităţii

La 11 mai a.c., Statul Israel a marcat cea de-a 57-a aniversare a Zilei Independenţei - de fapt, ziua naşterii, în 1948, a statului evreu. Această dată este sărbătorită atât în Israel, cât şi de către evreii din Diaspora. Într-un mesaj special - trimis „din Ierusalim, capitala eternă şi indivizibilă a Statului Israel", comunităţilor evreieşti din străinătate - premierul **ARIEL SHARON** a ţinut să sublinieze: „Statul Israel este o ţară modernă şi vibrantă... o ţară care s-a ridicat din cenuşa Holocaustului, o ţară de refugiaţi, care a devenit un sanctuar pentru evreii din toată lumea... În pofida dificultăţilor cu care ne confruntăm, cetăţenii Israelului rămân puternici şi decişi şi, cu sprijinul şi solidaritatea fraţilor şi surorilor noastre din Diaspora, vom reuşi să depăşim toate obstacolele din calea noastră. Împărtăşim o istorie şi o moştenire comune şi ni s-a încredinţat misiunea de a asigura viitorul statului evreu... Obiectivul meu de a atrage, în următorul deceniu, un milion de noi imigranţi rămâne ferm şi, în zorii noii ere de speranţă şi optimism, vă spunem că avem nevoie de voi aici, mai mult ca oricând".

Continuare în pag. 3

IAŞI, 16-19 mai 2005

Simpozionul Internaţional „Viaţa – dar divin şi responsabilitate umană în tradiţiile iudaică şi creştină"

Între 16-19 mai 2005, au fost programate, la Iaşi, lucrările unui Simpozion Internaţional cu tema: „Viaţa – dar divin şi responsabilitate umană în tradiţiile iudaică şi creştină". Şi-au dat concursul: Mitropolia Moldovei şi Bucovinei, Facultatea de Teologie Ortodoxă „D. Stăniloaie", Institutul Ecumenic şi Social-Pastoral „Sf. Nicolae", Ambasada Statului Israel, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, Secretariatul de Stat pentru Culte. Despre participanţi, comunicările prezentate şi discuţiile pe marginea acestora, va relata, în numărul nostru viitor, trimisul special al „Realităţii Evreieşti".

PAG. 4

Şi a fost PESAH 5765...

EXODUL ŞI VISUL UNEI LUMI MESIANICE

La Casa Titulescu

Academicianul Solomon Marcus şi-a prezentat noua sa lucrare „Paradigmele Universale"

Într-o expunere incitantă organizată la Casa Titulescu de Asociaţia de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale, academicianul *Solomon Marcus* şi-a prezentat ultima lucrare în curs de apariţie, *Paradigmele Universale* - o carte care, potrivit aprecierii autorului, tinde să sintetizeze experienţa lui de o viaţă.

În următorul nostru număr, prof. Solomon Marcus va rezuma conţinutul acestei cărţi, deosebit de interesante şi cu o largă cuprindere a unor fenomene din lumea de astăzi.

Mesajul transmis de preşedintele României TRAIAN BĂSESCU

Ziua Mondială a Holocaustului este un prilej pentru noi toţi de a cinsti suferinţa milioanelor de evrei martiri, care au fost victimele persecuţiei sistematice între 1933 şi 1945. Amintindu-ne ororile şi crimele cărora le-au căzut pradă comunităţi întregi de evrei, printre care şi cele aflate pe teritoriul României, avem conştiinţa cutremurătoare a propriei responsabilităţi în faţa istoriei.

Autorităţile române înţeleg misiunea care le revine în a asuma această memorie, precum şi în a combate toate formele de manifestare a antisemitismului, prin aplicarea riguroasă a legislaţiei specifice.

Programul JOINT pentru copii – rezultate peste aşteptări

Vizita în România a unu grup de medici pediatri din Virginia (S.U.A.) şi din Israel

„Programul JOINT pentru copii a devenit, acum, realitate". Au fost cuvinte-sinteză rostite de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, la încheierea misiunii unui grup de patru medici pediatri din Virginia (S.U.A.) şi un medic israelian, prezenţi în mijlocul nostru între 1-7 mai a.c.

Au fost, pentru oaspeţi, zile intense de lucru în spitale din Bucureşti şi Cluj, au fost frământări pentru descoperirea celor mai bune soluţii de vindecare a copiilor consultaţi, zile în care au trăit - cum avea să reiasă din impresiile încredinţate reporterului -, „un extraordinar sentiment de familie".

EDWARD KAROTKIN

Unii dintre ei, cum este, de pildă, dr. *Edward Karotkin*, conducătorul delegaţiei, se află la a patra vizită. Pentru el şi soţia lui Betsy, România este ţara de origine a părinţilor şi bunicilor. Sunt legături afective de care nu pot face abstracţie.

Continuare în pag. 8-9

LA ÎNCHIDEREA EDIŢIEI

S-a stins din viaţă *Nadia Iulia Dorian*, soţia redactorului-şef al revistei „Realitatea Evreiască", Dorel Dorian. Profesoară excepţională de limba germană, iubită de familie, prieteni, elevi şi colegi, plecarea ei ne-a îndoliat pe toţi cei care am cunoscut-o. Ceremonia de înhumare a avut loc, la 15 mai, la Cimitirul Giurgiului. Au participat elevi, profesori, prieteni, colegi, personalităţi din lumea culturală, conducerea F.C.E.R. Prezentarea ceremonialului de înmormântare – în numărul următor al revistei.

ZIUA MONDIALĂ A HOLOCAUSTULUI

Asumarea responsabilităţii pentru trecut şi valoarea profilactică a rememorării

Ziua Mondială a Holocaustului are o semnificaţie unică, întregitoare în raport cu comemorările victimelor din fiecare ţară peste care a trecut acest cataclism. Ea a fost aleasă de Knesset să coincidă cu ziua de 27 Nisan, zi în care a început revolta Ghetoului din Varşovia. Este ziua în care ne comemorăm eroii, cei ce au ales să moară cu demnitate, să fie demni de strămoşii lor, luptătorii de la Massada.

În memoria celor pieriţi ca martiri, a celor pieriţi ca eroi şi-au înclinat frunţile, reuniţi la Templul Coral, lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., reprezentanţi ai Preşedinţiei, ai Guvernului, ai cultelor, parlamentari, diplomaţi, personalităţi ale vieţii culturale, numeroşi evrei bucureşteni. În rândul lor am remarcat prezenţa ministrului Culturii şi Cultelor, *Mona Muscă*, a Î.P.S. *Vicenţiu Ploieşteanu*, vicar patriarhal, a părintelui prof. dr. *Alexandru Stan*, secretar general al Asociaţiei pentru Pacea Religiilor, a *Irinei Cajal*, consilier în M.A.E. ş.a. Au fost împreună cu noi E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România, *Tova Bin Nun*, director general al Filialei „Sohnut" în România. Ne-a fost alături dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România ş.a.

Şase lumânări - spre neuitarea celor şase milioane de surori şi fraţi ai noştri pieriţi în Holocaust - au fost aprinse de preşedintele A.E.R.V.H., conf. dr. *Otto Adler*, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, av. *Iulian Sorin*, preşedintele interimar al F.C.E.R., Î.P.S. *Vicenţiu Ploieşteanu*, vicar patriarhal, acad. *Constantin Bălăceanu Stolnici*, general *Mihail E. Ionescu*. S-au rugat pentru odihna sufletelor lor Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, prim cantorul *Iosif Adler*, *Maximilian Kertesz*, dirijorul Corului Templului Coral.

Rememorare, avertisment faţă de negaţionişti Holocaustului, asumare a responsabilităţii României faţă de Holocaustul care nu a ocolit-o, valoarea educaţională a comemorării pentru tinerele generaţii, importanţa cunoaşterii istoriei Holocaustului au fost principalele coordonate ale mesajului transmis de preşedintele României, *Traian Băsescu*, citit de consilierul prezidenţial *Bogdan Tătaru Cazaban*; ale alocuţiunilor rostite de prof. dr. *Otto Adler*, E.S. *Rodica Radian Gordon*, general *Mihail E. Ionescu*, directorul Institutului de Studii Politice de Apărare şi Istorie, acad. *Constantin Bălăceanu Stolnici*, ing. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B. (Publicăm alăturat extrase). Muzica sinagogală (Corul Templului Coral) şi laică (corurile reunite ale C.E.B., acompaniate de o formaţie instrumentală), tălmăcirea românească a poemului *Es brent* (interpretat de *Mihai Ciucă*), *Kadiş*, de Maurice Ravel (solistă - *Carla Loewensohn*, la pian - *Andrei Mădescu*) au dat expresie artistică ceremoniei. Un impresionant *Kadiş* colectiv a străbătut, cu străvechi fior de sacralitate, inimile celor prezenţi. **(I.D.)**

E.S. RODICA RADIAN GORDON,
ambasadorul Statului Israel în România

Recunoaşterea şi reasumarea responsabilităţii pentru Holocaust – imperativ al contemporaneităţii

[...] Şi acum, după 60 de ani, când au rămas doar ultimii supravieţuitori, ne întărim convingerea că Holocaustul are o semnificaţie universală. Mai multe manifestări desfăşurate în ultimele luni demonstrează acest lucru şi, totodată, devine clară obligaţia universală pentru tinerele generaţii de a învăţa şi a nu uita. Şi aici mă refer, în special, la comemorarea a 60 de ani de la eliberarea Auschwitz-ului, la 27 ianuarie 2005; comemorarea specială la O.N.U., organizaţie ce a fost înfiinţată ca urmare a ororilor celui de-al doilea război mondial, şi inaugurarea noii aripi a Muzeului „Yad Vashem" de la Ierusalim, din martie 2005. În ultimul deceniu suntem martorii procesului de recunoaştere şi reasumare a responsabilităţii din partea ţărilor europene pentru atrocităţile săvârşite de guvernele şi de o parte a populaţiei lor împotriva evreilor, în timpul Holocaustului. Acest proces nu a exceptat nici România, care, în ultimul an şi jumătate a făcut câţiva paşi foarte semnificativi pentru a-şi asuma responsabilitatea pentru persecuţia şi exterminarea populaţiei evreieşti în timpul regimului Antonescu; pentru a educa în special tânăra generaţie, dar nu numai, şi a sublinia faptele şi lecţiile Holocaustului [...].

OTTO ADLER,
preşedintele Asociaţiei Evreilor din România Victime ale Holocaustului

„Spuneţi adevărul!"

[...] Ce a fost Holocaustul, se poate defini într-o singură propoziţie: acţiunea planificată, organizată, pusă în practică şi controlată de exterminare a tuturor evreilor, cel puţin din Europa [...]. Aplicarea a necesitat un număr mare de executanţi. Crearea unei opinii publice favorabile acţiunii era o problemă şi mai grea pentru că trebuia asigurată tăcerea celor care erau indiferenţi sau chiar nu erau de acord cu această uriaşă crimă. Pentru aceste categorii s-a inventat propaganda URII. Arma acestei propagande este minciuna. Minciunile celor care aplică procedeul şi scoaterea din lada de gunoi a istoriei a minciunilor corespunzătoare scopului. Şi metoda s-a dovedit eficientă [...]. Eu am tăcut aproape 50 de ani, până când am văzut semnele clare ale încercărilor de a reînvia propaganda urii [...]. Aceleaşi vechi minciuni. Noutatea este negarea Holocaustului. Oare cum se poate lupta împotriva urii dezlănţuite de această propagandă? Este foarte simplu: prin arma ADEVĂRULUI [...]. Ar trebui ca în toate limbile lumii să fie chemaţi oamenii cu două cuvinte: SPUNEŢI ADEVĂRUL! [...]

General maior (r) MIHAIL E. IONESCU,
directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară

Un semn de consolidare a democraţiei

[...] Mult timp ocultată, din variate motive, de ordin ideologic întâi de toate, răspunderea conducătorilor statului român de atunci în Holocaust a fost recent evidenţiată printr-un act de curaj civic, el însuşi o reflecţie a determinării naturale de a limpezi trecutul şi a cunoaşte adevărul, pentru a asigura viitorul potrivit aspiraţiilor. Astfel, spre sfârşitul anului 2003, autorităţile statului român au decis constituirea unei Comisii Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România [...]. Rezultatele cercetării membrilor acestei Comisii au fost prezentate preşedintelui României la 11 noiembrie 2004, sub forma unui *Raport* bilingv (română şi engleză) şi a unui volum de documente care susţin afirmaţiile conţinute în *Raport* [...]. Educaţia şi informarea opiniei publice, îndeosebi a tinerei generaţii, care trebuie să cunoască adevărul, au o importanţă crucială. Fără îndoială, aceasta este garanţia cea mai bună pentru a evita în viitor repetarea unor asemenea tragedii. În acest efort de educare şi informare, România nu este singură. Din decembrie 2004, ţara noastră a fost admisă ca membru deplin al *Grupului de Acţiune pentru Cooperare Internaţională în Domeniul Educaţiei, Comemorării şi Cercetării pe Tema Holocaustului* - I.T.F. [...]. În seria acestor eforturi de educare, informare şi comemorare se înscriu şi câteva dintre recomandările *Raportului* Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România [...]. Închei cuvântul meu cu încredinţarea că astfel de ocazii ale comemorării martirilor şi eroilor Holocaustului, precum cea de astăzi, au un veritabil caracter preventiv [...]. Sunt, prin urmare, un semn de consolidare a democraţiei, de absorbţie a valorilor ei şi de înaintare într-un viitor al libertăţii.

Acad. CONSTANTIN BĂLĂCEANU STOLNICI

Nevoia de neuitare

Pentru cineva ca mine, care a trăit acea perioadă, este cumplită această evocare [...]. Orice religie ne învaţă că n-avem nici un drept să luăm viaţa nici măcar a unui singur om. Dar viaţa acestor şase milioane de oameni? Cum a fost posibilă grozăvia? N-avem voie s-o uităm, dar, din nefericire, se uită. Rostul acestor comemorări este să readucă şi să menţină vie această tragedie în conştiinţa colectivă a popoarelor. Sunt destul de îngrijorat, gândindu-mă cât de puţin se cunoaşte despre masacrele comise împotriva evreilor în Imperiul Roman, în Cruciade, în timpul Inchiziţiei, în Rusia ţaristă, în Ucraina lui Hmelniţki. Şi, totuşi, tragedia s-a repetat la scară uriaşă în Germania unui secol de mare progres al civilizaţiei! A avut loc discriminarea negativă a unui popor fără vină. Un popor care ne-a adus monoteismul, Tablele Legii, Revelaţia sinaitică. Minciuni din arsenalul propagandei antisemite circulă şi azi. Să ne gândim numai la „Protocoalele Înţelepţilor Sionului"!

Mă bucur că sunt prezenţi la comemorare şi reprezentanţi ai autorităţilor de stat. Pentru că aceasta înseamnă să-ţi asumi răspunderea faţă de trecut [...]. Există, de asemenea, o solidaritate a oamenilor de bună credinţă simbolizată de cei care au aprins cele şase lumânări. Trei evrei şi trei neevrei, între care şi un arhiereu al Bisericii Ortodoxe. Este un semn de încredere şi speranţă în ziua de mâine.

OSY LAZĂR,
preşedintele C.E.B.

Datoria noastră de căpătâi este să luptăm împotriva răului

Mulţumim din suflet celor care ne-au transmis mesaje, au luat cuvântul, tuturor participanţilor. Aşa cum s-a spus de către antevorbitori, iubirea aproapelui este propovăduită de toate religiile monoteiste. Şi apropierea între oameni este facilitată de cunoaştere. De aceea, mă raliez celor care au afirmat că valoarea educativă a unor asemenea comemorări este primordială. Noi iubim viaţa şi datoria noastră de căpătâi este să luptăm împotriva răului, a celor care disprefuiesc viaţa şi-şi fac un ţel din distrugere. Nutresc convingerea că această baricadă comună împotriva terorii, care se manifestă şi cu acest prilej, este chezăşia unui viitor mai bun.

„Marşul celor vii", la Auschwitz

20.000 de persoane, supravieţuitori ai lagărelor de la Auschwitz-Birkenau, dar şi mulţi tineri, au participat, în ziua de 5 mai a.c., la „Marşul celor vii", străbătând, pe o vreme ploioasă şi rece, distanţa dintre lagărele de la Auschwitz şi Birkenau. La ceremonia de comemorare au asistat supravieţuitori ai Holocaustului şi personalităţi oficiale, printre care premierul polonez *Marek Belka*, cel ungar, *Ferenc Gyurcsány*, *Elie Wiesel*, laureat al Premiului Nobel pentru Pace, şi premierul israelian *Ariel Sharon*, care a adus cu el 30 de supravieţuitori şi pe nepoţii lor.

În discursul rostit cu acest prilej, premierul Sharon a vorbit despre necesitatea ca generaţiile viitoare să nu uite niciodată lecţiile Holocaustului. El a reamintit, în acelaşi timp, că lumea nu a reacţionat, a rămas tăcută în faţa persecuţiei şi exterminării evreilor. Dar astăzi, existenţa statului evreu garantează faptul ca asemenea lucruri să nu se mai repete - a declarat Ariel Sharon.

Ceremonii la „Yad Vashem"

În Israel, ceremoniile prilejuite de Ziua Holocaustului s-au desfăşurat la noul Memorial „Yad Vashem" din Ierusalim, în prezenţa preşedintelui *Moshe Katsav* şi a premierului *Ariel Sharon*. Şase făclii - în memoria celor şase milioane de victime ale Holocaustului - au fost aprinse anul acesta de către evrei proveniţi din Ucraina, România, Lituania, Polonia, Franţa şi Olanda. Persoana din România căreia i s-a încredinţat această onoare este o supravieţuitoare a deportărilor din Transnistria. Cu prilejul Zilei Holocaustului, toate sirenele din Israel au răsunat timp de două minute în amintirea eroilor, toate activităţile au fost întrerupte şi populaţia a păstrat un moment de reculegere.

Simpozion „In Memoriam"

În cadrul *Anului European al Cetăţeniei prin Educaţie*, Ministerul Educaţiei şi Cercetării, în colaborare cu Inspectoratul Municipiului Bucureşti şi Asociaţia Evreilor din România Victime ale Holocaustului, au organizat, la Palatul Naţional al Copiilor, la 22 aprilie a.c., Simpozionul „Memoria Holocaustului". *Silvia Popescu*, inspector şcolar, *Mariana Nitelea*, director al Biroului de Informare al Consiliului Europei la Bucureşti, profesorii *Amalia Creţu* (Liceul „Octav Onicescu"), *Gabriela Damian* (Liceul „Dacia"), *Gabriela Vasilescu* (Colegiul Naţional „Gheorghe Şincai"), *Cristina Vasiliu* (Palatul Naţional al Copiilor), *Adrian Horvath* (Şcoala nr. 190), *Maria Jugănariu* (Şcoala nr. 96), *Lenuţa Geicu* (Şcoala nr. 100) ş.a. au susţinut interesante comunicări.

Impresionante - lecţia deschisă „In memoriam", prezentată de elevii clasei a VII-a B, de la Şcoala nr. 133, pregătiţi de prof. *Marian Barbu*, şi vernisajul expoziţiei de artă fotografică şi documentară dedicată comemorării Zilei Mondiale a Holocaustului. Cuvântul de deschidere a aparţinut directoarei Palatului Naţional al Copiilor, *Camelia Muntean*. Din partea A.E.R.V.H., au participat *Liviu Beris* şi *Oliver Lustig*. A fost prezentă *Sandra Simovich-Atar*, vice-ambasadorul Statului Israel în România.

Predarea istoriei Holocaustului în învăţământul românesc

La 11 aprilie a.c., deputatul F.C.E.R., *Aurel Vainer*, însoţit de reprezentantul A.E.R.V.H., *Oliver Lustig*, s-au întâlnit cu secretarii de stat în Ministerul Educaţiei şi Cercetării, *Jozsef Koto* şi *Dumitru Miron*. Tema discuţiei a fost predarea istoriei Holocaustului în învăţământul liceal românesc şi, ca program opţional, în învăţământul superior. De asemenea, a fost avansată propunerea organizării de seminarii, simpozioane, şcoli de vară ş.a. pe această temă. S-a convenit ca, între M.E.C. şi A.E.R.V.H., să fie semnat un protocol de colaborare, conturându-se, totodată, posibilitatea utilizării unor resurse extrabugetare din ţară şi din străinătate, pentru o cât mai bună şi modernă informare a profesorilor şi elevilor asupra istoriei Holocaustului.

IOM HAZIKARON la Templul Coral

IARŢAIT pentru eroi, IARŢAIT pentru martiri

Urmare din pag. 1

Un colţar cu flori, o cască de soldat şi lumânări: *Iarţait* pentru eroii independenţei; *Iarţait* pentru victimele atacurilor teroriste antiisraeliene. Lângă amvon - două retroproiectoare: maci în vânt pe câmpuri înverzite; chipuri de tineri plini de bucuria de a trăi. Sunt „tava de argint", din poezia lui Natan Alterman: „Un băiat şi o fată / încet-încet păşesc în faţa naţiunii [...] // încă nu au spălat cu apă / urmele zilei celei grele şi ale nopţii de pe linia de foc [...] / «cine sunteţi, cine sunteţi?» / şi cei doi în tăcere-i răspund: noi suntem tava de argint pe care ţi s-a dat ţie statul evreilor [...] / restul se va povesti în istoria poporului lui Israel". O poezie recitată de trei tineri: *Fadi Ganim, Avişai Gordon, Andreea Năstase.*

Fiecare moment (prezentatoare - vice-ambasadorul Israelului în România, *Sandra Simovich-Atar*) s-a remarcat prin simplitate, emoţie, durere reţinută. Ataşatul militar al Ambasadei Israelului, col. *Ganim Hamada*, a aprins o lumânare pentru cei rămaşi doar în inimile noastre şi a citit Ordinul de Zi din 11 mai a.c., dat de gen. *Moshe Ya'alon*, şeful Statului Major: „[...] Armata israeliană - comandanţi şi soldaţi - va purta fără osteneală şi cât timp va fi necesar lupta dreaptă, menită să asigure existenţa poporului israelian în ţara sa [...]. Fie ca numărul celor căzuţi să nu mai crească!".

Deschizând *Cartea Psalmilor lui David* găsim, întotdeauna, alinare. Au făcut-o, în numele nostru, *Amon Arbel*, ataşat comercial al Ambasadei, şi Rabinul *Abraham Ehrenfeld* - recitând tulburătoare elegii. Elegii de mii de ani şi elegii contemporane. Cele din urmă, aparţinând lui Avraham Halfi (*La început plângem*) şi Tirta Atar (*Tatăl lui Iohai*), au fost interpretate de *Tova Bin Nun*, directorul general al Filialei „Sohnut" în România, şi *Neta Ehrenreich*. Muzica ne însoţeşte: muzică sinagogală (Corul Templului Coral) şi muzică laică (corurile reunite ale tineretului evreu bucureştean - dirijor *Bogdan Lifşin*; la pian - *Andrei Mădescu*).

Ceremonia - onorată de lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România - s-a încheiat cu intonarea imnurilor de stat ale României şi Israelului.

IULIA DELEANU

Cea de-a 57-a aniversare a Independenţei statului evreu

IOM HAAŢMAUT – la Ateneul Român

Israelul – o viziune a viitorului, a păcii şi prosperităţii

Urmare din pag. 1

La rândul său, ministrul de externe *Silvan Shalom* a relevat rolul Israelului „în bătălia comună împotriva antisemitismului reînviat şi în eforturile de a perpetua memoria Holocaustului", statul evreu fiind „garanţia permanentă că o astfel de calamitate nu i se va mai întâmpla vreodată poporului nostru". Israelul - a mai arătat şeful diplomaţiei israeliene, în mesajul trimis evreilor din Diaspora - nu este numai un răspuns la trecut, ci şi o viziune a viitorului, unde evreii pot trăi în pace şi prosperitate. Acest viitor se făureşte atât prin eforturile cetăţenilor Israelului, cât şi cu ajutorul comunităţilor evreieşti şi evreilor din lumea întreagă - a mai subliniat Silvan Shalom.

Ziua Independenţei Statului Israel a fost marcată şi la Bucureşti, într-un cadru festiv şi în acelaşi timp destins. Prietenii Israelului - evrei şi neevrei -, ambasadorii străini din România, miniştri, personalităţi din viaţa politică şi culturală, reprezentanţi ai cultelor şi ai societăţii civile, deputatul *Aurel Vainer*, conducerea F.C.E.R. - în frunte cu preşedintele interimar av. *Iulian Sorin* şi *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B -, membri ai comunităţii evreieşti din Capitală şi din ţară au fost oaspeţii E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, la un minunat concert de muzică simfonică desfăşurat la Ateneul Român.

După intonarea imnurilor de stat ale celor două ţări, orchestra Filarmonicii „George Enescu", avându-l la pupitrul dirijoral pe artistul israelian de origine română *Mendi Rodan*, director muzical şi prim dirijor al Orchestrei simfonice din Rishon le Zion (solist - compozitorul şi pianistul israelian *Gil Shohat*), a prezentat *Rapsodia Română nr. 2*, de George Enescu, *Simfonia a V-a*, de Ludwig van Beethoven, şi - ca un cadou special pentru invitaţi, în primă audiţie în România - *Concertul nr. 1 pentru pian şi orchestră* al interpretului israelian. Publicul a răsplătit cu aplauze îndelungate atât creaţia tânărului compozitor, talentul dirijoral al lui Mendi Rodan, cât şi performanţa de un înalt nivel a orchestrei.

Înaintea începerii spectacolului, s-a anunţat câştigătorul concursului de desen pentru elevii liceelor de artă din România, organizat de Ambasada Statului Israel, împreună cu Radiodifuziunea Română şi sponsorizat de firma „Eurolines". E.S. *Rodica Radian Gordon*, împreună cu directorul general al firmei, *Dragoş Anastasiu*, au înmânat premiul întâi - o excursie în Israel - *Andreei Dragomir*, elevă în clasa a X-a la Liceul de Artă din Constanţa. Creaţia ei, simbolizând coexistenţa celor trei religii în Israel, a ilustrat cea de a doua copertă a invitaţiei pentru marcarea aniversării Zilei Independenţei.

La *cockteil*-ul care a urmat în frumoasele holuri ale Ateneului, oaspeţii au petrecut două ore într-o atmosferă plăcută şi au avut prilejul să se întâlnească şi să stea de vorbă cu vechi prieteni.

EVA GALAMBOS

Deputat AUREL VAINER

Extrase din intervenţia în Parlamentul României, cu prilejul celei de-a 57-a aniversări a Independenţei Statului Israel

Excelentele raporturi, în decursul timpului, între poporul român şi poporul israelian

Cu 57 de ani în urmă, Adunarea Generală a Naţiunilor Unite, a adoptat Hotărârea de constituire, pe teritoriul Palestinei, a două state - unul evreu şi unul arab - şi *Declaraţia de Independenţă a Statului Israel renăscut* [...]. Deşi în *Declaraţia de Independenţă*, Israelul întindea „...mâna tuturor statelor arabe, popoarelor lor, oferindu-le pace şi bună vecinătate", acest apel a fost sistematic ignorat de către vecini [...].

Continuare în pag. 5

La Şcoala „Lauder-Reut"

La 12 mai a.c., elevii Şcolii „Lauder-Reut", din Capitală, au marcat *Iom Hazikaron* şi *Iom Haaţmaut* printr-o ceremonie omagială. Şi-au dat concursul *Maia Morgenstern*, dr. *Miriam Bercovici*, *Tania Lovinescu*. Au participat elevi, părinţi, personalităţi culturale.

EZER WEIZMAN, a încetat din viaţă

Ezer Weizman, care, între 1993-2000, a fost al şaptelea preşedinte al Israelului, a murit la vârsta de 80 de ani. Se poate afirma că istoria vieţii lui este însăşi istoria statului evreu, iar cariera lui este simbolică pentru mulţi oameni politici israelieni care au schimbat uniforma militară cu fotoliul de ministru sau de parlamentar.

Născut în 1924, la Tel Aviv, Ezer Weizman a fost nepotul primului preşedinte al Israelului, Chaim Weizman, dar nimic în anii tinereţii lui nu sugera că-i va urma exemplul. După ce a servit în Hagana ilegală, izbucnirea celui de-al doilea război mondial - când Marea Britanie, care deţinea mandatul asupra Palestinei, a început singură lupta împotriva Germaniei naziste - îl determină ca, la 16 ani, să înveţe să piloteze, iar la 18 ani să se înroleze în „Royal Air Force", forţele aeriene britanice. După proclamarea Independenţei Israelului, Weizman pune bazele forţelor aeriene militare israeliene şi participă, în timpul războiului din 1948, în misiuni de luptă. În 1958, preia comanda forţelor aeriene,

Fostul preşedinte al Israelului – proeminent om politic, cel ce a pus bazele forţelor aeriene israeliene

funcţie pe care o deţine până în 1968, când este numit şeful ramurii operative a armatei israeliene şi participă la Războiul de Şase Zile în care aviaţia israeliană, creată de el, a jucat un rol crucial în obţinerea victoriei. După războiul din 1967, renunţă la cariera militară şi intră în politică, unde a avut o evoluţie excepţională. În cei 30 de ani de viaţă politică, el se transformă treptat dintr-un „uliu", un om cu o poziţie dură în relaţiile cu palestinienii, într-un „porumbel", un militant pentru coexistenţa cu aceştia şi pentru realizarea păcii în Orientul Mijlociu. „Evreii trebuie să înveţe că este nevoie să împartă această parte a lumii cu arabii" - a declarat Weizman, citat de cotidianul israelian „Haaretz". A făcut parte din guvernul de coaliţie condus de Golda Meir, ca reprezentant al Partidului Herut; formează el însuşi un partid, apoi intră în Partidul Muncii, dar părăseşte şi acest partid. O dată cu lansarea procesului de pace, şi-a stabilit legături excelente cu arabii, în primul rând cu Egiptul, devenind un apropiat al preşedintelui Anwar Sadat, cel care a efectuat vizita istorică în Israel. Ministru al apărării în guvernul Begin, îşi dă demisia din cabinet, nemulţumit de ritmul lent în care se aplicau acordurile de pace de la Camp David. Ca persoană particulară, s-a întâlnit cu reprezentanţi ai O.E.P., atunci când acest lucru era interzis cetăţenilor israelieni. În 1993, a acceptat, cu oarecare reticenţe, funcţia de şef de stat al Israelului, întrebându-se ce poate face, cu prerogativele mai mult formale ale preşedintelui, *pentru binele ţării*. Dar a fost frecvent consultat, opiniile lui au contat întotdeauna şi a făcut tot ce-i permitea funcţia pentru apropierea de palestinieni. „A fost un mare patriot" - a declarat, la moartea lui Weizman, preşedintele Moshe Katsav. (E.G.)

Înfrângerea Germaniei naziste, 9 mai 1945 – o zi care nu trebuie uitată

În zilele de 7, 8 şi 9 mai, pe continentul european, de la Atlantic la Urali, a fost marcat sfârşitul celui de-al doilea război mondial. Ceremoniile au început la Rheims (Franţa), oraşul unde *Germania nazistă a semnat capitularea fără condiţii*, au continuat în Olanda şi în Germania şi au culminat cu manifestaţiile solemne de la Moscova, în ziua de 9 mai. La această ceremonie şi ca un omagiu adus marilor sacrificii ale militarilor sovietici şi populaţiei civile - Uniunea Sovietică a pierdut în război 27 de milioane de cetăţeni, peste jumătate din cele 50 de milioane de oameni care au fost ucişi în timpul conflagraţiei - au participat 57 de şefi de stat şi de guvern, precum şi lideri ai unor organizaţii internaţionale, cum a fost secretarul general al O.N.U., *Kofi Annan*. Ca simbol al reconcilierii realizate în perioada postbelică, preşedintele *Vladimir Putin* i-a invitat atât pe reprezentanţii statelor aliate (printre care S.U.A., Marea Britanie, Franţa, China), cât şi ai statelor beligerante (Germania, Italia, Japonia). Astfel, au fost prezenţi preşedinţii *George W. Bush*, *Jacques Chirac* sau *Hu Jintao*, alături de cancelarul german *Gerhard Schröder* sau premierul italian *Silvio Berlusconi*. Din partea României, au participat preşedintele *Traian Băsescu* şi Regele *Mihai*, singurul şef de stat în viaţă dintre cei care conduceau ţările lor în perioada războiului. Suveranul român a fost decorat, pentru a doua oară, pentru rolul jucat în ieşirea României din rândul puterilor Axei şi alăturarea la forţele Aliaţilor, cu „Medalia Comemorativă". Deşi nu a fost recunoscută ca ţară co-beligerantă, prin participarea la războiul împotriva Germaniei, România - recunosc istoricii şi analiştii militari - a scurtat durata conflagraţiei mondiale cu opt luni şi şi-a adus şi prinosul de jertfe în timpul eliberării Ungariei şi Cehoslovaciei, militarii români ajungând până în Austria.

La marea paradă militară desfăşurată în Piaţa Roşie au fost de faţă - atât ca invitaţi, cât şi ca participanţi - veterani din cel de-al doilea război mondial. În cuvântarea rostită, preşedintele rus a mulţumit Aliaţilor pentru colaborarea din timpul războiului cu U.R.S.S. El a atras atenţia, în acelaşi timp, asupra pericolului terorismului, pe care l-a echivalat cu cel fascist.

Dacă primul război mondial a fost declanşat din dorinţa *puterilor europene de-atunci de a reîmpărţi* sferele de influenţă şi s-a terminat cu un tratat de pace care în sine cuprindea germenii următoarei conflagraţii, cel de-al doilea război mondial - deşi a avut, la rândul lui, consecinţe nefaste asupra unei mari părţi a Europei Centrale şi de Est - a reprezentat lupta pentru victoria libertăţii şi democraţiei asupra totalitarismului şi barbariei naziste, asupra supremaţiei rasiste, care şi-a propus drept obiectiv exterminarea celor consideraţi suboameni, pe primul loc situându-se evreii, care în sine au constituit peste zece la sută din victimele celui de-al doilea război mondial. De aceea, pentru ei, sfârşitul conflagraţiei a echivalat cu sfârşitul Holocaustului, multe lagăre de exterminare fiind eliberate chiar în ultimele zile ale războiului. Din fericire, prin actul de la 23 august 1944, în România, persecuţiile rasiste au luat sfârşit cu opt luni înainte de terminarea conflagraţiei, deşi victimele Holocaustului românesc au fost de ordinul sutelor de mii.

O evoluţie interesantă a abordării problemei celui de-al doilea război mondial are loc în Israel. Pentru prima dată în acest an, sfârşitul conflagraţiei mondiale a fost marcat şi de statul evreu. Dacă până acum, cel de-al doilea război mondial a fost identificat cu Holocaustul, acum Israelul recunoaşte că în afara Holocaustului a existat şi o victorie, iar crearea statului evreu nu este în exclusivitate rezultatul Holocaustului, ci şi cel al câştigării războiului de către aliaţi - scria, într-un comentariu, ziarul „Haaretz". Această schimbare de poziţie - apreciază ziarul, dar şi numeroşi sociologi şi politologi - se datorează, în mare parte, presiunilor exercitate de marea masă de imigranţi proveniţi din statele C.S.I., milioane de evrei din aceste ţări participând la înfrângerea Germaniei naziste. Ei *au refuzat rolul exclusiv de victime, afirmând un adevăr* care nici nu trebuie demonstrat - că au fost parteneri în cucerirea acestei victorii. (R.E.)

Şi a fost PESAH 5765...

EXODUL ŞI VISUL UNEI LUMI MESIANICE

Sederele colective din Capitală şi din provincie au demonstrat că fiecare Pesah este o nouă etapă a strădaniilor noastre de eliberare interioară, pentru independenţă şi suveranitate statală pentru care avem îndreptăţire istorică. Ca şi în alţi ani, aceste seri de Seder colectiv şi-au atins scopul. Au fost seri de regăsire identitară, de meditaţie despre sensul istoriei noastre. Au fost seri care au demonstrat că stă în puterea noastră să rămânem poporul Cărţii şi că ţara dobândită acum 3500 de ani este leagănul nostru istoric, Israelul. În acest spirit a venit şi urarea de „Hag Pesah Sameah!" rostită, în numele conducerii F.C.E.R., de preşedintele interimar av. Iulian Sorin.

Seri de SEDER COLECTIV 5765 - în obştea bucureşteană

Exodul evreilor din Egipt va avea, totdeauna, semnificaţia tulburătoare a unei eliberări a sclavilor. Dar celebrarea sărbătorii de Pesah, an de an, îi va asocia noi şi noi semnificaţii. Este ceea ce cuprinde sugestivul verset hagadic despre datoria fiecărei generaţii de a se simţi ea însăşi ca şi cum, atunci, şi-ar fi îndepărtat lanţurile. De aici - altă coordonată majoră a sărbătorii: reînnoirea naturii şi reînnoirea lăuntrică. *Mesaderul* ambelor seri de *Seder* colectiv din comunitatea bucureşteană, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, a accentuat asupra nevoii de ordine a lumii - Seder înseamnă ordine -, care poate fi realizată prin binefacere (*Kol Difhin* - „Pesah pentru săraci"); prin rezistenţă spirituală şi prin cunoaştere (simbolizată printr-unul din momentele de vârf ale *Sederului*, „Ma niştana" - prin ce se deosebeşte această noapte de celelalte nopţi). Şi răspunsul infinit mai actual, mai contemporan a fost legat de frământările noastre, de neuitarea înaintaşilor, de replica pe care trebuie s-o dăm negaţioniştilor Holocaustului. Răspuns care trebuie să convingă toţi oamenii că Israelul este leagănul istoriei noastre. Aceste *Sedere* colective şi-au atins scopul prin faptul că am fost, din nou, împreună; am respectat tradiţia, *Hagada şel Pesah*, cu întreaga sa încărcătură filosofică despre ciclurile vieţii, naşterea şi moartea, alternanţa bucuriei cu amărăciunea, respingerea extremismelor. Am rememorat gândul regretatului Şef Rabin dr. Moses Rosen z.l., iniţiatorul acestor Sedere colective, imperativul de a lupta împotriva răului. Întrebarea este calea către cunoaştere, către descoperirea lui Dumnezeu. Şi cele patru ipostaze ale fiilor - înţeleptul, liber cugetătorul, naivul, cel ce nu ştie să întrebe - sunt, de fapt, metafore despre patru generaţii raportate la tradiţie: bunicul practicant; fiul ateu; nepotul neştiutor, dar interesat de tradiţie; strănepotul ignorant. Este parabola care subliniază menirea educativă a *Sederului*: transmiterea moştenirii spirituale generaţiilor următoare, temelie a evreităţii.

Momentele grave (rememorarea dramaticelor episoade din *Hagada*, care au condus la eliberarea din robia egipteană) au alternat cu clipe de destindere, din care n-a lipsit tradiţionalul „furt" al Aficomanului, „negociat" apoi spre returnare. Nemuritoarele cântece de *Seder* interpretate de prim cantorul *Iosif Adler* şi de tinerii corişti de la Talmud Tora (dirijor - *Bogdan Lifşin*) - *Halaila Haze, Adir Hu, Ehad Mi Iodea* ş.a. - au scos la iveală o multitudine de sentimente în rândul participanţilor: purificare sufletească, apartenenţă la marea familie a obştii noastre, conştiinţă a continuităţii iudaismului în România. *Had Gadia* a fost un mod de familiarizare a tinerilor cu una din trăsăturile principale ale iudaismului: cultul vieţii (Dumnezeu care biruie Îngerul Morţii, din finalul cântecului). *Had Gadia* trebuie relaţionat cu un alt episod emoţionant care încheie Sederul: aşteptarea lui *Eliahu Hanavi*, vestitorul vremurilor mesianice, al unei lumi eliberate de fanatisme, luminată de armonie planetară.

Liderii ai F.C.E.R. şi C.E.B., evrei bucureşteni şi prieteni ai lor de diferite confesiuni împărtăşind aceleaşi convingeri umaniste au retrăit împreună forţa afirmării demnităţii umane pe care o degajă această rememorare a primei victorii împotriva opresiunii cunoscută în istoria umanităţii, atât de tulburător turnată în cuvintele, devenite cântec, ale *Psalmului 126*: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera!".

*

Calde mulţumiri D.A.S.M., echipei conduse de *Radu Nicolae* pentru calitatea cinelor de *Seder*, colectivului coordonat de *Jean Bercu*, din partea C.E.B., pentru cele două seri de *Seder* colectiv din comunitatea bucureşteană.

IULIA DELEANU

Gala de muzică şi poezie dedicată sărbătorilor de primăvară

Gala de muzică şi poezie psalmică, organizată de A.C.P.R.I., în colaborare cu S.R.R., la 26 aprilie a.c., în Studioul „Alfred Alessandrescu", a reconfirmat o dată în plus faptul că ecumenismul este singurul mod de viaţă capabil să ne apropie de viziunea lui Ieşaiahu, a timpului în care săbiile vor fi transformate în cosoare. O fericită coincidenţă, subliniată de preşedintele A.C.P.R.I., părinte prof. dr. *Emilian Cornițescu*, a făcut ca această gală să aibă loc în miezul sărbătorii de Pesah şi cu câteva zile înainte de Paşti, muzica şi poezia psalmică având menirea de a accentua sentimentul de înălţare spirituală, trăsătură comună ambelor celebrări. Inspirata introducere a fost ilustrată muzical: *Psalmul 145*, impresionant interpretat de Corul de elevi seminarişti de la Secţia de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, dirijat de prof. diacon *Ştefan Constantin Răzvan*. „De ce scriu poeţii contemporani psalmi?", a fost doar o întrebare sub beneficiu retoric pusă de vice-preşedintele A.C.P.R.I., poetul *Radu Cârneci*, fiindcă răspunsul lui a luminat nevoia de Dumnezeu a omului din toate timpurile. A fost preambulul spectacolului onorat de lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, de adjunctul ambasadorului, *Sandra Simovich-Atar*, de parlamentari, de numeroase personalităţi culturale.

*

Spectacolul a debutat printr-un dublu recital: de muzică pe versuri din Psalmii biblici (susţinut de soprana *Georgeta Stoleriu* şi pianista *Verona Maier*) şi poezie psalmică de Tudor Arghezi şi Vasile Voiculescu (în interpretarea actorilor *Sara Dan* şi *Candid Stoica*), cu luminozităţi şi accente tragice, în care sinceritatea trăirilor a transmis publicului palpitul emoţiei veritabile. Muzica începe acolo unde sfârşesc cuvintele. Ne-au convins „cu asupra de măsură" violonistul *Cristian Fătu* şi pianistul *Andrei Tudor*, tineri în plină ascensiune a carierei, cu coloana sonoră a *filmului* „Lista lui Schindler", „Jewish Town (Krakowighetto - Winter '41)", de John Williams, şi „Kol Nidrei", de Max Bruch. Un alt moment poetic a fost cel în care, prin vocea actriţei *Mariana Cercel*, ne-au vorbit despre nevoia de a-l (re)descoperi pe Dumnezeu-cel-din-sufletul-fiecăruia Shaul Carmel, Radu Cârneci, Daniel Turcea, Nicolae Dragoş. Nu mai puţin tulburătoare a fost audiţia unui fragment din muzica psalmică a lui Anatol Vieru, în versiunea Orchestrei Filarmonicii „Moldova", avându-l la pupitru pe Sergiu Comissiona. Cu atât mai mult cu cât, în sală, s-a aflat *Nina Vieru*, soţia compozitorului, ne-a deconspirat secretarul general al Asociaţiei, *Veronica Bârlădeanu*, prezentatoarea spectacolului. Apoi poeţii înşişi au venit în faţa noastră aducându-ne rodul solilocviilor lor, ascultate doar de Dumnezeu în clipa în care au fost aşternute pe hârtie: sentimentul timpului care trece prea repede, nelinişti încărcate de taină, neîmpăcări cu sine şi îndoieli, încredinţare cu suspin a mâinilor în Mâna Divină. Au făcut-o *Ion Horea, Tania Lovinescu, Nicolae Dragoş, Maria Barbu*. Fragmente din „Cântarea Cântărilor", mărturisire de dragoste, fără moarte, în care sacrul şi profanul devin un tot indivizibil, au răsunat sensibil recitate de tâlmăcitorul lor contemporan în română, *Radu Cârneci*, şi de cunoscuţii actori T.E.S. *Natalie Ester şi Marius Călugăriţa*. Cât de aproape este surâsul de zaţul de mâhnire? Este spaţiul infim dintre vers şi rostire pe care puţini ştiu să-l „prindă" şi să-l facă să trăiască în noi. Fiorul acesta au reuşit să-l transmită fiecare dintre actori, după cum corul de seminarişti, interpreţii instrumentali şi vocali ne-au adus mai aproape de Dumnezeu.

*

Nu întâmplător, gala de muzică şi poezie s-a încheiat cu un potpuriu de muzică israeliană, interpretat de cantautorul, totdeauna capabil să comunice cu sala, *Gabriel Finkelstein Mustaţă*. A fost un mod de a omagia Ziua Naţională a Israelului. Un final de gală menit să pună accentul pe forţa de regenerare a poporului evreu, în general, pe resursele de vitalitate existente în mica noastră obşte, în special. (I.D.)

Un sincer *mulţumesc* organizatorilor acestei gale - *Veronica Bârlădeanu*, în numele A.C.P.R.I., *Rodica Sava Dragnea* şi colectivului pe care l-a coordonat, din partea S.R.R. Un binemeritat elogiu - sponsorilor: S.R.R.; ing. *Siegfried Schieber*, preşedinte de onoare al Forumului B'nai B'rith „Dr. Moses Rosen" din România; deputat *Aurel Vainer*, în nume propriu; *José Iacobescu*, preşedintele C.C.I.R.I., în nume propriu; M.Top East S.R.L.; S.C. Bere Tuborg; Optinova; S.C. Seroussi; Hotel Minerva; Casino Palace; Ziarul Ziua; creatorilor şi interpreţilor care şi-au dat concursul la reuşita acestei seri de adevărată înălţare sufletească.

Ecumenismul - ca mod de viaţă

PESAH în comunităţile din ţară

„Ma niştana", „Haroset", „Had Gadia"

◆ **IAŞI.** *„Sunt cea mai mică şi... sunt cea mai mare!"*. Preşcolara (faimoasă prin isteţime) Lili (Leia), urcată pe scaun („ca să fiu auzită", aşa a cerut), înainte de „Ma niştana", mai... declară: „Eu pun întrebările, eu vă dau sau nu vă dau - ca să puteţi... merge mai departe - *aficoman*; eu şi «Had Gadia» încheiem Sederul. Cine-i mai mare ca mine? Nici chiar domnul preşedinte!".

◆ **GALAŢI.** *„Had Gadia" (leduţul), dragul de el, sufletul nostru"!* Eleva Ester îşi are supărarea ei: „leduţul" nu-i o povestioară din Hagada - auzi, ca să mă ţină trează la Seder, cum se zice. E dragostea mea. Încă atunci când eram la grădiniţă l-am... „clonat" din plastilină. „E înţelept prin blândeţea lui, e sufletul poporului nostru", susţine, nu numai cu blândeţe, Ester.

◆ **BOTOŞANI.** *A-l întâmpina pe profetul Eliahu, ce cinste!* Cine-i deschide uşa lui Eliahu, marele invitat la Seder, era o problemă anul trecut. Anul ăsta, însă, totu-i clar de la început. O va face „Tanah"-istul Liviu (Arie) Goldenberg, câştigătorul Concursului Naţional de Tanah. De bun augur fie, Doamne, şi pentru finala israeliană! Ajută-ne, Eliahu!

◆ **BRĂILA.** *„Nu fur" (aficoman)*. Didi (David) face o declaraţie plenului din Seder: „Vă promit că *aficoman* o sa iau fără să se simtă; da' de furat, nu-l fur! Din ce văd prin ziare, pe la televizor nu vreau «să fur» nici în... glumă!".

◆ **PETROŞANI.** *Prea dulce!* Pregătindu-se pentru Seder, Iosi (Ioseif) a aflat că acel preparat, delicios, numit *haroset*, simbolizează pietrele făcute de strămoşii-sclavi pentru ridicarea piramidelor. „Ele înseamnă, aşadar, efort, obidă, chin", spune el. Şi o concluzie... „Sunt prea bune, sunt prea dulci!".

◆ **SIGHET.** *Preşcolarii, generoşii!* Pentru micuţii Seder-ului, deşi *aficoman* e... „sub control", nu-şi propun cuvenitele clasice avantaje. „Port-cuvântul" deţinătorilor trofeului (Michi-Moşe, 5 ani) se adresează domnului *Mesader*: „Noi, care primim mereu daruri de la voi, vă facem acum noi un cadou: *aficoman*!".

◆ **BACĂU.** *„Col dihfin" („Cine-o doreşte, să poftească la masă!") - aşa îndeamnă Hagada.* Băcăuanii, cu Restaurantul lor Ritual, notorii amfitrioni interjudeţeni, depăşesc cerinţele. Ei trimit chiar „d-ale Sederului" la toţi cei „ce-o doresc" din vecinătate. Şi cu ce competenţă o mai fac, şi cu ce dragoste.

◆ **PIATRA NEAMŢ.** *„Cneidlăh" (găluşte specifice) un... drept ce se cere câştigat.* Fără doar şi poate, marea atracţie a deliciilor mesei de Seder sunt *cneidlăh*. „Dar, se adresează domnul preşedinte, mai ales tinerilor, să vă spun... un secret: fără Hagada (adică fără a cunoaşte Hagada)... nu pot fi *cneidlăh*. Cu Hagada... *cneidlăh* or fi din plin!".

◆ **ODOBEŞTI - FOCŞANI.** *Puterea unor picături de vin*. Vinul la Odobeşti-Focşani îşi are... „loja" lui cunoscută în ierarhia de valori. Când enoriaşii de aici, la Seder, potrivit tradiţiei, la capitolul „plăgile pentru egipteni", varsă din pahar, pentru fiecare lovitură câte o picătură de... „valoare", o fac, da, da, din compasiune pentru cei loviţi.

◆ **CLUJ-NAPOCA.** *„Hremzlăh" (papanaşi dulci)... ale viitorului*. Un desert absent în prima seară de Seder. Ca seara a doua să fie mai atractivă, domnul *Mesader* anunţă: „Mâine s-ar putea s-avem şi *hremzlăh*". Ştiţi ce-s ele? Multiplu de... *cneidlăh*.

◆ **BAIA-MARE.** *Deziderat greu realizabil*. Între paharul trei şi patru, prolificul în ale tradiţiei, domn' preşedinte, la Seder, deapănă amintiri: „Mi-amintesc de o dorinţă veche a unui hâtru din Botoşani, de unde mă trag: de ce, în loc de zece plăgi lui Farao şi nouă - doar patru pahare cu vin, la Seder, nu a dat Cerul patru plăgi... «serioase» lui Farao şi nouă, la Seder, măcar zece pahare cu vin!".

G. BRUCHMAIER

TIMIŞOARA

Locuri insuficiente

Peste 150 de persoane s-au reunit la Timişoara, cu prilejul primei seri de *Seder*. Restaurantul Ritual al Comunităţii Evreieşti s-a dovedit neîncăpător, ca aproape în fiecare an, pentru cei ce au dorit să se afle împreună cu acest prilej festiv. După salutul oaspeţilor - printre care numeroşi neevrei şi invitaţi de peste hotare - adresat de preşedintele dr. *Paul Costin*, ceremonia dedicată acestui eveniment a fost oficiată de *Meir Ziegelaub*, israelian plecat în urmă cu zeci de ani din oraşul de pe Bega, care s-a întors cu gânduri bune şi nostalgie în locurile copilăriei. El a fost acompaniat de tânărul *Andrei Schwartz*, care a prezentat semnificaţia aceste sărbători şi sensurile gesturilor tradiţionale pe care le executăm cu acest prilej. Corul comunităţii, coordonat de dirijoarea *Jana Codreanu*, a adus în prezent melodiile tradiţionale, ca *Daienu, Avadim hainu, Had Gadia* etc. Sărbătoarea de Pesah a fost celebrată şi a doua seară, de această dată amfitrioni fiind oficianţii de cult *Andrei Ghidali* şi *Solomon Rosenblum*. (L.F.)

MITROPOLIA BANATULUI
Cabinetul Mitropolitului

De marea sărbătoare Pesah Vă transmit cele mai sincere felicitări.

Mitropolit Nicolae

TG. MUREŞ

Seder în trei limbi

Cea mai mare parte a celor 200 de membri ai Comunităţii din Târgu Mureş a participat la cele două mese de *Seder* organizate cu prilejul sărbătorii de Pesah. Slujbele dinaintea *Sederului* s-au desfăşurat în frumoasa sinagogă, renovată în anul 2000 prin eforturile comune ale F.C.E.R, autorităţilor centrale şi locale şi ale comunităţii târgumureşene. Conform obiceiului de aici, prima seară a aparţinut tineretului şi membrilor generaţiei de mijloc. Bineînţeles, nu au fost excluşi nici vârstnicii care au optat pentru această seară, dar majoritatea celei de-a treia generaţii a fost prezentă a doua zi. *Poliş*-ul, respectiv camera anexă a sinagogii, a fost aranjat festiv de către gospodinele care au pregătit tradiţionalele şi gustoasele bucate ce se consumă cu acest prilej. În ambele seri, mese acoperite cu damasc, flori, lumânări în candelabre de argint, o armonie de culori alb-albastru, i-a aşteptat pe oaspeţi - evrei şi creştini, localnici şi credincioşi veniţi din străinătate, care au vrut să împărtăşească bucuria Pesahului cu evreii târgumureşeni. Ceremonia de *Seder*, ţinută de preşedintele comunităţii, av. *Bernath Sauber*, de oficiantul de cult av. *Robert Marmor*, şi de alţi membri, s-a desfăşurat în trei limbi: ebraică, română şi maghiară, spre satisfacţia tuturor participanţilor care au simţit cu adevărat spiritul acestei mari sărbători a evreilor. Comunitatea din Târgu Mureş face eforturi pentru ca spiritul iudaic să se menţină şi să se transmită generaţiilor viitoare, chiar dacă numărul membrilor ei este infim faţă de ce a reprezentat odinioară, înainte ca Holocaustul şi emigrările dinainte de 1989 s-o reducă la dimensiunile actuale. (E.G.)

PARIS

Sesiune de comunicări dedicată dr. ALEXANDRU ŞAFRAN

La 9 mai a.c., a avut loc, la Paris, o şedinţă a Societăţii de Studii Iudaice - consacrată Marelui Rabin al Genevei, dr. *Alexandru Şafran*, fost Şef Rabin al României în anii Holocaustului - cu două comunicări importante susţinute de *Esther Starobinski Şafran* şi *Carol Iancu*.

Oameni care au fost, oameni care rămân

Cântecele lui ELLY ROMAN - carte de vizită a unei generaţii

*Am pornit în căutarea lui **Elly Roman z.l.**, aşa cum trăieşte el în fiinţa generaţiei sale, prin muzica scrisă de el şi devenită parte din viaţa ei, plecând de la o referire calendaristică: anul acesta, pe 7 mai, s-au împlinit o sută de ani de la naşterea lui.*

Există în toate artele o categorie restrânsă de oameni, ce depăşesc - la *propriu* şi la figurat - *linia obişnuitului ca stil de viaţă, a căror atracţie este* universalitatea, intim legată de moravurile şi pasiunile unei epoci; talente puternice şi fecunde, ale căror principale însuşiri constau într-un amestec de fertilitate, forţă, sinceritate. Aceşti oameni sunt creatori prolifici, care se exprimă cu uşurinţă, fără a avea nevoie de pregătiri prea lente, de artificii. Ce mă face să cred că Elly Roman aparţine acestei categorii? Poate câteva cifre: 3.000 de cântece, 40 de operete. Poate - cartea lui de vizită, care este şi a generaţiei de la începutul secolului XX. Dar mai mult decât muzica sa, intrată în tinereţea părinţilor noştri, cu „Nuşa", „Ilona", „Nu mai plânge, baby", „Două viori" şi câte altele, Elly Roman este - pentru cine cunoaşte istoria teatrului evreiesc din România, epoca „Baraşeum"-ului, mai ales, - un enorm punct de interes. Acest vârf muzical al „Baraşeum"-ului demonstrează - folosesc prezentul etern, pentru că i se cuvine, aşa cum se cuvine tuturor celor ce i-au dat viaţă din viaţa lor - cât de mult ajută creaţia într-o situaţie-limită. Ce suport sufletesc poate fi.

- **3.000 de cântece, 40 de operete**
- **Vârf muzical al „Baraşeum"-ului**
- **„Până dincolo de viaţă"**

Dacă înlătur romanescul (capitolul „copilărie", cu un tată stins din viaţă la 36 de ani, cu o mamă rămasă singură cu trei copii, cu studii la Bucureşti şi în ţară făcute în *condiţii extraordinar de grele*, cu nopţi cântând la cluburi şi baruri, ca să-şi poată plăti taxele), descopăr o neobişnuită putere de a-şi menţine echilibrul. „Înainte de promulgarea legislaţiei rasiale, Elly Roman îşi câştigase de-acum reputaţie şi reuşise, din economii, să-şi comande un pian Steinway", povesteşte Oli, soţia sa. „Dintr-odată, s-a trezit fără mijloace de subzistenţă. Trebuia să-şi întreţină mama, soţia, prima soţie, băiatul. Ce să facă? S-a hotărât să vândă pianul, la care ţinea mai mult ca la orice. Cu lacrimi în ochi a făcut-o, dar nu s-a lăsat copleşit de suferinţă. Atunci a scris pentru publicul care umplea Baraşeum-ul, evrei şi neevrei, deopotrivă, «Ce faci astă seară?», «Iancl, să-mi trăieşti», «Unde e iluziile mele» şi câte altele. O romanţă, «De ţi-ar spune poarta ta», a trebuit s-o treacă pe numele cuiva «neaoş» ca să poată intra, oficial, în circulaţie". A adus un licăr de lumină într-un moment de întuneric. Oli nu l-a cunoscut atunci. Se afla în România, abia de câţiva ani. Ea s-a născut la Viena. Tatăl lui Oli avea un magazin de blănuri. A venit Anschluss-ul. Trăiau cu spaima că-n orice moment pot fi ridicaţi şi trimişi în lagăr. Tatăl ei avea cetăţenie română. Aşa au putut părăsi Austria. Dar „Baraşeum"-ul e mai mult decât o pagină de viaţă personală, povestită ulterior de viitorul soţ. Face parte din rezistenţa spirituală - s-a spus nu o dată - a evreimii române în anii Holocaustului. Povestită fragmentar de Oli, citită într-un „Who's Who" în care figurează, ascultată prin intermediul unor casete cu înregistrări la emisiuni radiofonice („Compozitorii se destăinuie", realizator - Despina Petecel Teodoru), viaţa compozitorului Elly Roman ar putea fi sintetizată ca o repetată trecere de Rubicon-uri, sau, poate, a unuia şi aceluiaşi, numit demnitate. În galeria compozitorilor evrei importanţi ai secolului XX - Aurel Giroveanu, Ricky Stein, Alexandru Mandy, Dan Mizrahi, Edmond Deda, Laurenţiu Profeta ş.a. -, Elly Roman rămâne un punct de referinţă obligatoriu. Nici un biograf al vreunei notorietăţi nu poate evita momentul în care viitorul *om de seamă* îşi descoperă *vocaţia*. Muzicologul George Sbârcea îl identifica, în postfaţa însoţitoare a discului Electrecord, editat la împlinirea a 50 de ani de activitate muzicală a compozitorului, în „Gratitudine", piesă de debut; un *shimmy*, dans la modă în anii interbelici. Nu ştim cum şi în ce împrejurări a scris cântecul. Dar ştim că Elly Roman n-ar fi devenit Elly Roman fără forţa dascălilor de anvergură care l-au cioplit: la Bucureşti - Alfonso Castaldi, Filip Lazăr. La Berlin - Georg Schünemann, Julius Prüwer, Paul Hindemith. Nu s-ar fi împlinit - şi pe plan *creator - fără iubire*. A fost nu doar recunoaştere verbală la ocazii festive; s-a concretizat în şlagăre care au cucerit inimile oamenilor: „În tot ce e frumos pe lume te văd pe tine", „Ochi iubiţi", „Primul ghiocel, prima iubire...", „Panseluţe, albăstrele", „Tropa-trop"... „Ce fericit era când era recunoscut pe stradă!", istoriseşte Oli.

A fost, totdeauna, receptiv la reînnoire, înţelegând ce mină de aur există, din acest punct de vedere, în folclorul muzical românesc. Prin '84, intenţiona să scrie o operă rock, intitulată, cât de sugestiv!, „Până dincolo de viaţă". De-a lungul celor câteva ore petrecute cu Oli, pe fundalul cântecelor lui Elly mai vechi şi mai noi, la *picup*, cu glasurile lui Aurelian Andreescu, Cornel Constantiniu, Adrian Romcescu, ale Doinei Badea, Margaretei Pâslaru şi ale câtor alte nume sonore din epocă, cu pozele lui înrămate sau aflându-se sub cristalul mesei, cel plecat din lumea aceasta capătă consistenţă. „Iubirea ca moartea e de tare", îmi vine în minte un verset din „Cântarea Cântărilor". „Uite, aici e fotografia în care suntem prima dată împreună", spune Oli, parcă citindu-mi gândul. A vrut, toată viaţa, să aducă bucurie oamenilor şi a reuşit. Cine crede că muzica uşoară e „uşoară", se înşală. E ca şi cum am afirma că *step*-ul lui Fred Astaire este o glumă, o explozie spumoasă de şampanie. Cântecul, se ştie, trebuie să pară ca suflat. Nu cunoaştem câte tatonări, reluări, retuşuri ascunde.

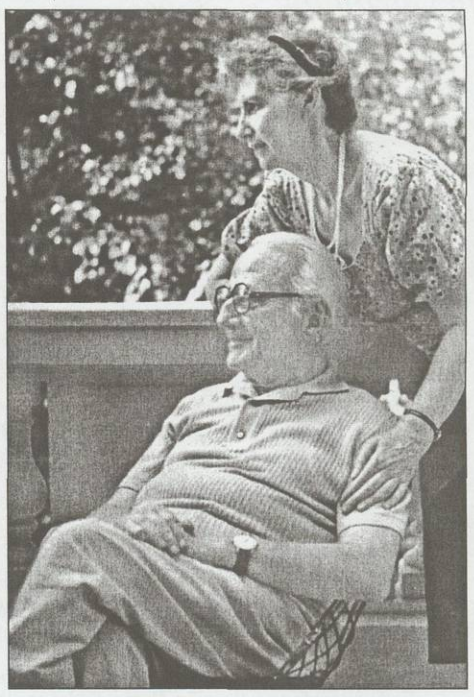

Ce înseamnă sufletul unei generaţii? În generaţia lui Elly Roman, a prietenilor şi colaboratorilor săi - de la Leni Caler la Aurel Felea, de la Ştefan Tita la Alexandru Mirodan -, şi-au lăsat amprenta clipe de mare intensitate, făcând parte dintr-o istorie: a evreimii române care a traversat secolul XX, cu toate suferinţele, idealurile, deceptiile sale. Dar şi cu plăsmuirile ei în cuvânt, sunet, culoare. Un mod de a spune, oricând, celor ce se vor apleca asupră-i: *mărturisesc că am trăit.*

IULIA DELEANU

Urmare din pag. 3

Cu prilejul Zilei Naţionale a Statului Israel

Renaşterea Statului Israel a fost un proces îndelungat, în care evrei reîntorşi în patria lor străbună au muncit din greu pentru a smulge deşertului zone tot mai mari, pe care le-au transformat în câmpii şi livezi mănoase, unde se practică tehnologii agricole şi zootehnice din cele mai performante [...].

Astăzi, Statul Israel realizează un nivel ridicat al Produsului Intern Brut/locuitor, iar complexul de activităţi reunite în ceea ce se numeşte „high-tech" ocupă un loc de prim ordin în ierarhia diferitelor ramuri de activitate [...].

Ca sistem politic, Statul Israel este o Democraţie Parlamentară Unicamerală, cu 120 de deputaţi, dintr-o multitudine de partide şi formaţiuni politice, de o coloratură diversă. Sistemul democratic a constituit o constantă a vieţii politice a Statului Israel, *chiar şi în condiţiile grele ale unor confruntări* militare şi a nu puţine şi dureroase acte de terorism.

În mod special, în cadrul acestei Declaraţii politice, ca deputat în Parlamentul României, doresc să subliniez bunele şi, poate chiar excelentele,

Deputat AUREL VAINER

Excelentele raporturi, în decursul timpului, între poporul român şi poporul israelian

raporturi care s-au formatat şi dezvoltat în decursul timpului între poporul român şi poporul israelian, la nivelul oamenilor dar şi al statelor. În acest cadru de referinţă, menţionez: ● participarea unor personalităţi româneşti, *din lumea religiei şi culturii*, la înfiinţarea primei Universităţi Ebraice la Ierusalim, în al doilea deceniu al secolului XX ● luarea de atitudine din partea oamenilor politici români în favoarea Comunităţii evreieşti *din Palestina* interbelică, aflată *sub mandatul Marii Britanii* ● dezvoltarea de relaţii *comerciale* de export-import între oameni de afaceri din România şi oameni de afaceri evrei din Palestina interbelică, funcţionând în acei ani Camera de Comerţ şi Industrie România-Palestina ● recunoaşterea de către România a Statului Israel şi stabilirea de relaţii diplomatice între cele două ţări, la foarte scurt timp după proclamarea *Statului Israel* ● menţinerea şi dezvoltarea relaţiilor diplomatice între cele două state, chiar şi în condiţiile în care ţările foste socialiste au rupt relaţiile diplomatice cu Statul Israel ● exercitarea de către statul român a unui rol benefic în medierea dintre părţile în conflictul israeliano-arab.

Începând cu anul 1990, relaţiile multiple dintre România şi Statul Israel au cunoscut o amplă *dezvoltare* pe plan economic, politic, cultural, militar şi social. O notă specială se cuvine în legătură cu desfăşurarea unor bune raporturi pe plan parlamentar, prin vizite şi schimburi de experienţă reciproc avantajoase. Acum, în perspectiva unei anumite liniştiri a apelor în raporturile israeliano-arabe şi chiar a unor semnale pentru intrarea într-o stare de pace, dezvoltarea activităţii de colaborare pe plan parlamentar dobândeşte, desigur, o nouă şi deosebită importanţă.

Evident, Comisia Parlamentară de Prietenie România-Israel are un larg câmp de acţiune, prin implicarea tuturor senatorilor şi deputaţilor, membri ai acestei Comisii.

50 de ani de neîntreruptă activitate literară şi publicistică

Cu toate rezervele lui Dorel Dorian de a insera în acest număr momentul aniversar prilejuit de împlinirea vârstei de 75 de ani, colegii din redacţie consideră că urările, încrederea şi sentimentele exprimate cu acest prilej nu pot decât să-l întărească în suferinţa încercată în ultimele zile prin greaua pierdere a soţiei sale. Cuvintele rostite de preşedintele interimar, av. *Iulian Sorin*, la 6 mai, în faţa colegilor din Comitetul Director al F.C.E.R., a redactorilor revistei „Realitatea Evreiască", la conducerea căreia se află de un deceniu, s-au constituit într-o meditaţie despre încrederea în dăinuire prin carte. „Fiecare încercăm să lăsăm o urmă a trecerii noastre prin viaţă, dar puţini dintre noi reuşim. Prin cărţile, piesele de teatru, scenariile de televiziune şi film, prin jumătate de veac de gazetărie, Dorel Dorian se află printre cei ce, prin opera scrisă, înfruntă timpul".

Inginer de meserie, lăsând în urma sa opere durabile, scriitor din vocaţie, Dorel Dorian poate răspunde, „dacă va fi întrebat", că avem toţi o „secundă 58" a noastră: clipa în care ne putem salva din faţa timpului atotdevorator, a atâtor disperări ale vieţii. Atât de încercat în aceste zile, Dorel Dorian a purtat bătălii şi a învins asupra „igrasiei care poate să apară în fiecare dintre noi" („Joc dublu"), descoperind că voliţionismul include maratonul, anticipaţia, experienţa „loviturilor de biliard memorabile", pregătirea, timp de zeci de ani, pentru „marea lovitură, *a ta*" („Teatru cu bile"). La cei 75 de ani împliniţi în acest început de mai, dramaturgul Dorel Dorian răspunde „prezent!", cu „Foc în Calea Văcăreşti", spectacol de mare succes, montat, recent, pe scena T.E.S. O legătură afectivă cu această piesă de teatru a fost rememorată de av. *Iulian Sorin*: la prima lectură, piesa a fost ascultată, împreună cu regretata sa soţie, într-o vacanţă la Breaza. Lectura a fost urmată, până seara târziu, de comentarii...

Cei zece ani care au trecut de când Dorel Dorian face parte din conducerea Federaţiei au fost roditori pe multiple planuri, a evidenţiat av. *Iulian Sorin*, amintind aportul lui Dorel Dorian la mai binele obştii noastre în calitate de parlamentar în două legislaturi; organizarea Zilelor Europene ale Culturii Iudaice, în 2000 - în fapt, o suită de manifestări culturale care au pus în valoare contribuţia evreimii române la cultura şi civilizaţia ţării, promovarea autenticului evreiesc, a realei interetnicităţi, a dezghetoizării în „Realitatea Evreiască". Meritoria sa activitate în actuala echipă a Comitetului Director al Federaţiei (dr. *Alexandru Elias*), forţa lecţiei de presă „pe viu" (*Boris Marian Mehr*) au întregit *Laudatio*. „Aceşti zece ani în Comitetul Director al Federaţiei au însemnat mult pentru mine", a mărturisit *Dorel Dorian*. „Este prestigios faptul că, în pofida diminuării numerice, echipa a făcut şi face atât de mult pentru bătrâni, tineret, generaţia de mijloc, pentru reînnoirea şi modernizarea educaţiei iudaice. Vă mulţumesc că m-aţi primit în această echipă şi doresc să pot să fiu demn de această încredere şi în viitor".

Prin consecvenţa cu sine, deplinătatea forţelor creatoare, exemplara tinereţe spirituală, Dorel Dorian oferă - *in nuce* - imaginea de ansamblu a intelectualităţii evreo-române, continuând să fie prezentă în cultura românească, reafirmându-şi forţa integrării şi respectându-şi, în acelaşi timp, identitatea. Desigur, 50 de ani de activitate literară şi publicistică ai unei personalităţi complexe şi contradictorii, cum este aceea a scriitorului Dorel Dorian, nu pot fi rezumaţi în această succintă consemnare. Doar - bătaia inimilor noastre recunoscătoare însoţită de tradiţionalul ***Ad Mea Veesrim!*** **(R.E.)**

„ANCHETA R.E.“ – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă - ce va dura... toate cele 12 luni -, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. După lansarea anchetei, am constatat, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul şi ne vom continua demersul şi în numerele următoare. Cu acest prilej, îi rugăm pe cititorii noştri, chiar dacă nu sunt solicitaţi de noi şi simt nevoia să vorbească despre planurile lor, să o facă şi noi le vom publica cu drag.

YVONNE HASAN

Proiect de toamnă

Pentru a răspunde la cererea redacţiei de a enumera proiectele mele de viitor - oricât de scurt s-ar prevedea acest viitor -, nu dispun decât de un singur proiect „menţionabil“. În plus, iniţiativa nu-mi aparţine mie, ci curatorului expoziţiilor din holul Băncii Ţiriac. Este vorba de o expoziţie de grup în perioada septembrie-noiembrie 2005, expoziţie în care vor fi prezentate lucrări de Eva Cerbu, Maria Constantin, Alma Redlinger şi subsemnata. Ceea ce ne leagă, în afara unei prietenii trainice, este faptul că toate am fost eleve ale pictorului M.H. Maxy. Se va putea constata, însă, că nu există propriu-zis o viziune comună a participantelor la expoziţie. De altfel, pentru metoda de învăţământ a lui Maxy, printre altele, era specifică atenţia pe care o acorda detectării trăsăturilor personalităţii fiecărui student şi străduinţa sa de a-i îndruma pe linia adecvată acesteia. Sper că expoziţia va pune suficient în evidenţă profilul specific fiecărei expozante, totodată deplin integrat în evoluţia artei româneşti a deceniilor trecute.

Prof. IANCU WEXLER, preşedintele Comunităţii Evreilor din Roman

Modul meu de a spune „Am Israel Hai!“

Perspectivele şi speranţele mele de viitor se identifică cu dorinţa de a dovedi că, deşi puţin numeroasă, obştea evreiască din Roman are puternice resurse de vitalitate. Dovadă sunt câteva din dezideratele care-mi sunt mult la inimă: ● terminarea reparaţiilor capitale la sinagogă ● renovarea capelei din cimitir ● popularizarea contribuţiei evreilor romaşcani la dezvoltarea urbei lor şi la cultura românească, mai buna cunoaştere a istoriei acestei comunităţi şi a relaţiilor ei cu populaţia majoritară în cadrul simpozioanelor la temă organizate de Muzeul Municipal ● promovarea interculturalităţii şi ecumenismului ● mai intensa atragere a tineretului şi a generaţiei de mijloc la viaţa comunitară ● colaborarea cu Primăria Municipiului Roman pentru organizarea de manifestări comerative dedicate eroilor evrei romaşcani căzuţi pentru independenţa şi reîntregirea României. Mă rog bunului Dumnezeu să-mi dea sănătate şi putere de muncă, pentru ca tot ceea ce mi-am propus să realizez să devină realitate. Este modul meu de a spune „Am Israel Hai!“.

ADRIAN GUERON, webmaster, coordonator O.T.E.R. Bucureşti

O nouă înfăţişare Clubului O.T.E.R. din Bucureşti

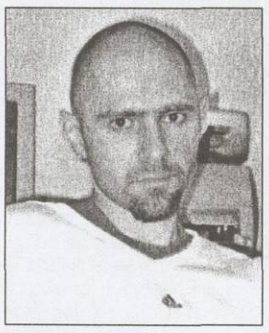

Deşi ajuns aproape la jumătate, 2005 pregăteşte încă multe surprize şi încercări.

În curând va avea loc cea de-a patra ediţie a Seminarului „Black Sea Gesher Students“, întâlnire ce va aduce împreună 150 de tineri din comunităţile situate în jurul Mării Negre. Ediţia pe care o vom găzdui la finalul lunii mai va constitui, cu siguranţă, o încercare.

Sper ca, la finalul întâlnirii, să am parte şi de o surpriză plăcută - şi anume, că programul a avut succes. Dacă veţi fi curioşi să aflaţi cum a decurs întâlnirea vă invit să vizitaţi *www.jewish.ro*, la începutul lunii iunie.

Şi pentru că tot am adus vorba de www-uri, 2005 ne-a servit deja două surprize plăcute - *site*-urile *web* ale O.T.E.R. Arad (realizator, Aşer Puzstai, 16 ani, participant la Seminarul de Jurnalism şi Web, din noiembrie 2004) şi O.T.E.R. Craiova (realizator - Cristian Mihai). M-aş bucura ca 2005 să nu fi epuizat surprizele de acest gen.

De la O.T.E.R. Arad şi Craiova, revin la noutăţi despre O.T.E.R. Bucureşti, unde Clubul aşteaptă de multă vreme să primească o nouă înfăţişare. Planurile ar cam fi gata şi sper ca operaţia estetică să demareze, în scurt timp.

Speranţe, gânduri, perspective pentru 2005

Ing. FELIX KOPPELMANN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Oradea

Cea mai mare dorinţă a mea - crearea Centrului Cultural Evreiesc

Ne aflăm acum, după două sărbători foarte importante - Purim şi Pesah. Prima celebrare, desfăşurată în Sala mare a Teatrului de Stat Oradea, a adus împreună peste 600 de persoane, evrei şi neevrei. Muzica, dansul şi momentele vesele au fost toate imortalizate pe un DVD, iar actorii au fost de la preşcolari la vârstnici. A fost o manifestare cu adevărat de neuitat, reflectată pe larg de ziarele şi televiziunile locale. Cu prilejul sărbătorii de Pesah, sala Restaurantului Ritual a fost, ca în fiecare an, neîncăpătoare pentru cei peste 120 de enoriaşi prezenţi în ambele seri de Seder. Am beneficiat, ca la orice altă sărbătoare, de oficierea acestei ceremonii de către cantorul Haim Berger. Pentru noi, prezenţa la Oradea a oficiantului care conduce rugăciunile zilnice, a revitalizat foarte mult viaţa de cult. Până la venirea sa, la 1 iulie anul trecut, acestea erau conduse de domnul Gershon Schwartz, acum în vârstă de 93 de ani, pe care îl stimăm în mod deosebit şi care ne ajută în continuare. Oficiantul Haim Berger, care îşi va depune în curând examenul de rabin, are deocamdată un precontract de un an, deoarece posibilităţile materiale locale nu ne-au permis mai mult, dar dorim să îl avem şi în continuare alături de noi. Prezenţa lui este benefică atât pentru noi, cât şi pentru cei din Satu Mare, Târgu Mureş, Arad etc., invitaţi la manifestările pe care acesta le oficiază. Foarte important este faptul că acum avem un medic angajat permanent, care asigură servicii medicale, zi şi noapte, pentru toţi membrii comunităţii. De asemenea, prin medicul rezident Ritter Carmen şi printr-o farmacie care ne sprijină, rezolvăm problema lunară a medicamentelor pentru toţi membrii comunităţii, pentru ca aceştia să nu mai fie nevoiţi să aştepte la cozi.

Am reuşit, de asemenea, să ajungem la finele primei etape a renovării Sinagogii, să finalizăm împrejmuirea Monumentului Holocaustului şi, în fine, să avem o cantină care să corespundă gusturilor celor 120 de enoriaşi care servesc zilnic masa. Grija noastră se îndreaptă şi spre executarea lucrărilor strict necesare în cele 41 de cimitire care sunt în administrarea noastră.

Cea mai mare dorinţă a mea, în acest moment, o reprezintă crearea Centrului Cultural Evreiesc, ce va include şi un muzeu al evreimii orădene, instituţie care sperăm să se deschidă într-una din sinagogile noastre. În perspectivă, dorim să înregistrăm un nou CD al corului nostru şi să perfecţionăm cabinetul medical pe care îl deţinem. Cel mai important este, însă, ca enoriaşii noştri să fie sănătoşi, să se poată bucura de tot ceea ce facem pentru ameliorarea vieţii lor.

Prim cantorul IOSIF ADLER

Aş vrea să înfrumuseţez viaţa spirituală a evreilor din România

Speranţele şi proiectele mele sunt, toate, legate de dorinţa de a înfrumuseţa viaţa spirituală a evreilor din România. De dorinţa de a contribui, după înzestrările cu care m-a hărăzit Dumnezeu, la menţinerea şi perpetuarea vieţii evreieşti în comunitatea în care m-am născut, m-am format şi am muncit până ce am făcut Alia. Mulţumesc, în mod deosebit, Marelui Rabin Menachem Hacohen, care mi-a oferit posibilitatea de a-mi aduce obolul, m-a sprijinit şi mă sprijină, cu înţelepciunea şi erudiţia sa, în realizarea acestui mare deziderat. Este locul să menţionez frumoasele colaborări cu Rabinul Abraham Ehrenfeld, cu dirijorul Templului Coral, Maximilian Kertesz, care îmi luminează drumul.

Desigur că perspectivele mele de împlinire profesională au, în primul rând, în vizor oficierile de la Templul Coral, colaborarea cu formaţiile corale ale comunităţii bucureştene. Totodată, însă, mă gândesc cu bucurie la participări muzicale în provincie, prilejuite de importante manifestări de cult şi cultură iudaică, colective sau familiale. Sunt recunoscător soţiei mele, Miriam, pentru înţelegerea şi reazemul moral în tot ceea ce fac şi îl rog pe Cel Atotputernic să-mi dea tăria să-mi pot duce mai departe această minunată misiune obştească.

Prof. MARTIN DASCĂL (Tg. Mureş)

Aş dori revigorarea vieţii comunitare a evreilor mureşeni

Fac parte din generaţia evreilor de vârstă mijlocie. Proiectele mele pentru viitor au la bază dorinţa mea de continuare şi revigorare a vieţii comunitare a evreilor mureşeni, prin implicarea noastră în realizarea proiectelor Comunităţii Evreieşti din Tg. Mureş. Dintre acestea aş vrea să menţionez câteva. Astfel, vrem să realizăm, în parteneriat cu Primăria, un Centru de Documentare şi Informare, un centru de conferinţe, unde se vor putea organiza (pentru 15-20 de persoane), diferite activităţi. Aici ar trebui să existe o bibliotecă, un muzeu, o expoziţie permanentă, respectiv mediatică, cu filme documentare, videocasete, casete audio cu muzică tradiţională, care să poată fi împrumutate instituţiilor de învăţământ, servind ca material didactic pentru predarea Holocaustului în şcoli, cât şi pentru cunoaşterea culturii şi civilizaţiei evreieşti. Ne gândim să continuăm sesiunile de comunicări, cu premii pentru elevi şi profesori, având ca temă „Istoria şi civilizaţia evreilor“, precum şi iniţierea unui ciclu de conferinţe cu tema „Israel - astăzi“. Vrem să extindem relaţiile între Comunitatea Evreilor din Tg. Mureş şi comunităţile din alte localităţi, prin vizite reciproce, schimb de experienţă etc. În acest context, vom organiza în oraşul nostru un spectacol cultural-artistic evreiesc, prezentat de membrii comunităţii din Oradea, în parteneriat cu Inspectoratul Şcolar. Printre proiectele noastre figurează şi înfiinţarea, în Tg. Mureş, a Clubului „Shalom“, editarea unei monografii a evreilor mureşeni, diversificarea şi extinderea programului Clubului, condus de Vasile Dub.

Desigur, lista rămâne deschisă şi sper că cel puţin unele dintre aceste planuri vor fi realizate. ▪

SANDA FAUR

„Nici o zi trăită fără o pagină scrisă“

Dintre toate paginile „Actualităţii...“ noastre, cele mai tonice şi încurajatoare mi se par acestea pe care le avem sub ochi. Şi care nu privesc înapoi, bântuite de spaima că am putea cumva uita prin ceea ce a trecut „poporul ales“, ci înainte, numai înainte, spre zilele de mâine. Un mâine care, cu cât poate fi mai puţin îndelungat, cu atât îi este mai înverşunată dorinţa de a nu-şi irosi timpul şi de a folosi forţele pe care le mai are fiecare. Sloganul vieţii mele a şi fost, de altfel, de când tot zmângălesc hârtia, „nici o zi trăită fără o pagină scrisă“. Asta şi fac. Scriu, după ce mi-am tras o clipă sufletul - mi-au apărut, la începutul anului 2005, două cărţi în librării: romanul *Acea poveste de dragoste* şi volumul de proze scurte *Politeţea rentează*, aflat la a doua ediţie -, îmi continuu munca de comentator de televiziune la suplimentul cultural al cotidianului „Economistul“. Am publicat această rubrică şi în diverse alte publicaţii, cu acelaşi titlu, „Viaţa văzută prin televizor“, încă de prin 1992, de când televiziunea a devenit liberă, pasionantă, insuportabilă, otrăvitoare, vulgară, manipulantă, dar şi imposibil de a se trăi fără ea.

Şi am realizat că din aceste sute şi sute de comentarii se poate construi o adevărată comedie tragică a tranziţiei. Dacă mi-aş îngădui să „împrumut“ de la clasici, aş intitula-o (păstrând, desigur proporţiile) o „comedie a erorilor“. Sau o „Comedie umană“.

Şi întrucât din aceste pagini se poate închega, în cele din urmă, o oarecare imagine socială, politică şi, cât de cât, artistică a vremurilor noastre, poate voi răspunde publicaţiei la care lucrez de a realiza anul acesta un volum cu selecţii din aceste telecronici, care pot păstra un fel de document al timpului nostru. Dar ştiu eu dacă merită să ne obosim memoria păstrând amintirea acestor vremuri, aşa cum le-a oglindit mahalagiul ăsta de mic ecran?

PREMIERĂ LA T.E.S.

„Foc în Calea Văcăreşti" – evocare dramatică inspirată din viaţa şi opera lui I. Peltz

O altfel de scară între Cer şi Pământ

Reîntâlnire, pe scena T.E.S., cu personajele peltziene, născute din dragostea scriitorului faţă de materialul uman al prozei sale; o lume plină de lacrimi, singurătăţi, disperări, dar şi extraordinară sete de viaţă. Reîntâlnire devenită realitate numai prin regândirea, în spirit contemporan, a adevărurilor eterne ce răzbat din viaţa-opera lui Peltz, făcută de Dorel Dorian prin *aducerea la zi* a acelei stări de spirit. Reîntâlnire căreia performanţele actoriceşti, scenografia, costumele, măştile îi conferă o intensitate afectivă aparte, o transfigurare prin muzică, film, dans. Din această retrospectivă, începe dialogul necontrafăcut al lui Peltz cu personajele-simbol din viaţa-opera sa. Mai ales cu cele care întrupează iubirea de mamă (Esther, Leia), iubirea-vis (Liza Braun), iubirea-neiubire (Liza Blum). Dar şi cu concepte filosofice: ciclurile vieţii (Ficu, Ioină, Ioachim); efemerida care suntem, rotirea fără sfârşit a Timpului. Sfâşieri sufleteşti, născute din hipersensibilitate sau hiperluciditate, se întâlnesc cu pagini de jurnal liric. Meşteşugul vieţii şi al morţii sunt laitmotivice. Îngerul Morţii strânge între aripile sale, pe rând, atâtea personaje. Dar viaţa continuă; e mai puternică, spune, fără cuvinte, Liza Blum purtând fotografia copilului ei, rodul nopţii de dragoste cu Ioină Gott.

„Foc în Calea Văcăreşti", evocare de Dorel Dorian, este o altfel de scară între Cer şi Pământ, din visul lui Iaacov, pe care eroii urcă şi coboară în acele clipe care le marchează existenţa şi le substanţializează devenirile. Dar forţa de atracţie a spectacolului n-ar fi fost aceeaşi fără inteligenţa şi creativitatea actorilor reuşind să-şi transforme personajele în apariţii memorabile, fără fantezia regizorală (*Bogdan Drăgulescu*), sugestivitatea scenografiei (*Daniela Drăgulescu*), muzică de mare rafinament (*Edmond Deda, Radu Captari*), coregrafie de calitate (*Violeta Captari*). Ce impresionează mai mult? Adânca înţelegere a existenţei (*Cornel Ciupercescu*), curajul de a privi viaţa în ochi (*Leonie Waldmann Eliad*), sensibilitatea şi altruismul (*Boris Petroff*), distorsionările sufleteşti (*Andrei Finţi*), refuzul mediocrităţii (*Natalie Ester*), gravitatea şi autoironia (*Arabela Neazi - Bianca Dumitru*), gestul amar-frivol (*Alex Mihai*), suferinţa ascunsă sub zâmbet (*Luana Stoica*) sau sub observaţia acidă (*Eugenia Balaure*), puritatea adolescenţei (*Raluca Robu*), împotrivirea în faţa agresiunii remuşcărilor (*George Robu*), impulsivitatea şi mândria discretă (*Nicolae Predică*)?

Sigur, însă - omogenitatea, armonia jocului, sincronizarea dintre vocea umană şi vocea intrumentelor. Tonul e baladesc, interogaţiile - răscolitoare. Un spectacol în care forţa faptului tragic, sinceritatea, profunzimea ne oferă o versiune estetică modernă şi o meditaţie despre perenitatea operei de valoare în sine, fie că este a lui Peltz, fie că este a oricărui artist adevărat.

IULIA DELEANU

MARGARETA BĂRBUŢĂ

Evocare emoţionantă şi musical meritoriu

Am urmărit cu plăcere spectacolul „Foc în Calea Văcăreşti", care mi s-a părut a fi o evocare emoţionantă a unei lumi care a fost cândva, dar care continuă să fie la modul spiritual, inspirându-ne dragoste pentru toţi cei ce nu mai sunt. Şi faptul că această lume a fost transpusă într-un musical mi s-a părut şi mai merituos.

MAGDALENA BOIANGIU

Calea Văcăreşti care a fost odată

Scena reprezintă o lume inexistentă azi, cu personaje dispărute de mult. Au rămas doar sentimentele şi visurile lor, acele dorinţe persistente, supravieţuind vremurilor şi fiinţelor care le-au zămislit. Intensitatea lor, păstrată intactă de dramaturgul Dorel Dorian, îl emoţionează pe spectatorul de azi, sensibil şi la modalitatea prin care regizorul face ca dialogul dintre vii şi morţi să sune firesc, şi la dăruirea actorilor.

RADU GABREA

Retrospectivă, în spirit dostoievskian, asupra lumii lui Peltz

O poveste extraordinară, emoţionantă. Dincolo de valoarea teatrală, transpare valoarea poetică a prozei lui Peltz dintr-un unghi inedit. Dramaturgia lui Dorel Dorian este foarte frumoasă. Există multă obiectivitate şi multă compasiune în modul în care sunt privite epoca, personajele. Aş spune - în spirit dostoievskian.

TANIA LOVINESCU

O piesă modernă, instructivă, păstrând tot ce este clasic

Pentru cine nu cunoaşte opera lui Peltz, este foarte important să vadă acest spectacol. Ciudăţenia pe care o trăim fiecare dintre noi este că, deşi foarte modern, tot ce este clasic se păstrează. Personajele sunt încărcate de un asemenea dramatism, încât te copleşesc. Nu poţi decât să-l felicit pentru reuşită pe Dorel Dorian. Am primit cartea „Foc în Calea Văcăreşti" şi, citind-o, retrăiesc acele clipe. Felicit T.E.S. pentru puterea de a trece dincolo de convenţie şi de a crea o piesă modernă, instructivă şi rămânând, totuşi, în aria clasicului.

HENRI ZALIS

Evocare vie, binevenită, incitantă

Găsesc binevenită evocarea în haină scenică a lumii evreieşti bucureştene într-un spectacol de Dorel Dorian, incitat de amintirea şi opera lui Isac Peltz. Printr-o succesiune de tablouri evocatoare, pe o partitură muzicală accesibilă, Dorel Dorian restituie complicaţii lăuntrice esenţial omeneşti, amestec de bizar şi grotesc. Evocarea este vie, adecvată existenţelor explicit biografice.

HORIA ARAMĂ

„Nu aven voie să ne uităm valorile!"

Prin musicalul său plin de nostalgii, Dorel Dorian mai spune o dată, acum, prin dialog şi songuri, ca şi prin excelentul caiet pe care-l dedică lui Isac Peltz: „Nu avem voie să ne uităm valorile!".

TUDOR STERIADE

Spectacol de ţinută, care adaugă noi valenţe operei lui Peltz

Spectacolul are o dimensiune artistică deosebită şi transpune scenic un text foarte valoros al dramaturgului Dorel Dorian, pe care-l urmăresc cu multă plăcere încă de la debutul său, pe scena Teatrului „Bulandra", acum câteva decenii. Mi-am amintit, în timpul spectacolului, de frământările perfecţionistului de atunci şi care continuă să fie şi azi. De-a lungul anilor, piesele sale au fost jucate pe mai toate scenele teatrelor din ţară şi mă bucur de împlinirea pe care o cunoaşte acum, pe scena Teatrului Evreiesc de Stat, cu „Foc în Calea Văcăreşti". Am revăzut cu plăcere pe Cornel Ciupercescu şi Andrei Finţi, pe Leonie Waldmann-Eliad şi Boris Petroff, pe tinerele Natalie Ester şi Arabela Neazi. Felicit teatrul care s-a apropiat de acest text, realizarea regizorală a lui Bogdan Drăgulescu. Să nu uităm contribuţia muzicii lui Edmond Deda şi Radu Captari la reuşita acestui spectacol de ţinută, care adaugă noi valenţe operei lui Peltz.

Av. IULIAN SORIN

Creaţie excepţională, montare plină de fantezie, dialoguri ingenioase

Spectacolul te impresionează şi-ţi redeşteaptă amintiri dintr-o lume în care cei din generaţia mea au trăit. Este un spectacol-frescă a vieţii din zonele dens populate de evrei în Bucureştiul interbelic. Montarea de excepţie, plină de fantezie, a regizorului Bogdan Drăgulescu reuşeşte să-ţi sugereze variate ipostaze, cu luminile şi umbrele ei. Este o lume din care nu lipseşte un bogătaş plin de ifose, vicios, chiar obraznic, care nu ezită să-şi exploateze coreligionarii şi nu numai. O lume în care găseşti oameni nerealizaţi, ca Ioină Gott, şi oameni cu tare de caracter, ca Soifer, beţiv care-i face zile negre mamei lui Ficu şi chiar acestuia. În trăsăturile lui Ficu desluşim trăsături ale prozatorului de mai târziu, care este chiar Isac Peltz. Cei care ne conduc prin această lume, Mehală şi Ema, sunt foarte reuşit interpretaţi de Boris Petroff şi Leonie Waldmann Eliad. Toţi actorii mi s-au părut foarte potriviţi în rolurile lor. Foarte sugestivă - scena ce se referă la Purim. De asemenea - muzica frumoasă, expresivă, în care-l regăsim pe Edmond Deda. Excepţională - ideea lui Dorel Dorian de a reuni „Calea Văcăreşti" şi „Foc în Hanul cu Tei" într-un singur titlu, făcându-te să te gândeşti la cele două volume capitale ale lui Peltz. Foarte ingenioase - dialogurile prozatorului matur cu el însuşi la diferite vârste. Remarcabilă - interpreta mamei lui Ficu. Toată admiraţia pentru creaţia lui Dorel Dorian, pentru montarea regizorală, pentru actorii care dau viaţă cu mult talent personajelor lui Peltz. Într-un cuvânt - un spectacol foarte reuşit, ce tinde să aibă viaţă lungă şi să fie văzut de cât mai mulţi spectatori.

NATALIA STANCU

Argument pentru supravieţuirea valorilor spiritului

Am venit cu emoţie la această restituire I. Peltz pe care o datorăm lui Dorel Dorian şi T.E.S. O tentativă de reînviere spectaculară a unei lumi pe care am simţit-o întotdeauna apropiată. (Aşa cum mi-a rămas vechiul Bucureşti - cât mai există. Aşa cum rămân toţi eroii, tensionaţi de suferinţă şi ideal şi într-o neliniştită căutare a fericirii şi libertăţii - din filele unor cărţi mustind de viaţă şi adevăr.) Un prilej de a ne aminti de Tia, atât de legată de părintele său.

Foc în Calea Văcăreşti a reprezentat, totodată, şi o revelatoare reîntâlnire cu vocaţia şi sensibilitatea dramaturgului Dorel Dorian. În căutarea timpului pierdut, a unei personalităţi dar şi a unei comunităţi dispărute, scriitorul a ştiut să ne vorbească, despre eternul uman şi despre noi, printr-un text de incitantă complexitate şi modernitate. Sub acest semn stau originalitatea punerii în comunicare a creatorului cu făpturile sale, a personajelor cu fantasmele lor, a lumilor trecute şi prezente, a adulţilor cu copiii şi adolescenţii care au fost, cândva; a celor vii cu morţii (aşa cum se întâmplă în mistere, în teatrul expresionist şi în scenariile Nô). Şi nu în ultimul rând a virtuţilor cântecului - în exprimarea meandrelor sufletului şi în specificul teatrului idiş.

Spectacolul de la T.E.S. mi-a apărut ca un demers artistic ambiţios, susţinut de seriozitate şi dăruire, gravitate şi ardenţă. Un spectacol cuceritor şi când părea „naiv" - un spectacol nu o dată inspirat - în împletirea realismului cu poezia dramatică; în fructificarea sincretismului cuvânt-dialog, scenă „de gen" - şlagăr; în explorarea resurselor imaginii şi iluziei scenice; în transferul de temperament şi de sensibilitate de la interpreţi la personaje.

Am urmărit cu bucurie o propunere teatrală care rămâne un argument pentru supravieţuirea valorilor spiritului.

Pariez pe un real succes şi mai ales pe un ecou de durată. Nostalgia rădăcinilor şi nostalgia unei vieţi interioare bogate rămân o „valută forte" de care oamenii au nevoie acum, în epoca circulaţiei libere şi a globalizării - poate şi mai mult ca altădată. Indiferent unde au copilărit şi indiferent de meridianele pe care au ajuns.

OCTAVIAN SAVA

Un spectacol în genul lucrărilor brechtiene

● Spectacolul se încadrează, după părerea mea, în genul lucrărilor brechtiene, în care „songurile", deşi sunt importante, joacă un rol adiacent în raport cu acţiunea dramatică, ceea ce în marile „musicaluri" este exact invers.

● În prima parte a lucrării este evocat Ficu - personaj principal din romanul „Calea Văcăreşti". Ficu-adolescent are o întâlnire imaginară cu Ficu-adult, în prezenţa mamei, a lui Esther. Suferinţele lui Ficu, copil sau adult, sunt, fără îndoială, cele ale lui Peltz, chiar dacă anumite amănunte biografice diferă, pentru că adevăratul Peltz este „cel din cărţi", aşa cum avea să mărturisească fiica scriitorului - Tia Peltz.

● Ficu-adult, însuşi Peltz scriitorul, poartă pălărie cu boruri largi, lavalieră, şi are nuanţa gravă a omului în a cărui inimă s-au acumulat toate durerile omeneşti.

● Acţiunea se desfăşoară, însă, mai ales în jurul lui Ioină Gott, om ajuns la 45 de ani fără a fi realizat nimic. Este poet nepublicat şi vânzător de viori în magazinul lui Micu Braun [...]. Acesta pendulează între două iubiri; cea a sofisticatei Liza Braun, o frumuseţe tulburătoare, dar cu apucături bovarice, fiică a bogătaşului impertinent şi vicios Micu Braun, şi a Lizei Blum, modestă fată bătrână, care năzuieşte să se împlinească în iubire, conştientă că Ioină nu o doreşte pe ea, ci pe cealaltă Liză.

● Cu vocea ei limpede, care-şi păstrează, nealterată, întreaga tinereţe, Leonie singură sau, câteodată, în duet cu Petroff, dă glas frumoaselor songuri, rod al colaborării dintre încercatul compozitor Edmond Deda şi tânărul Radu Captari, cei doi îmbinând armonios tradiţii ale vechilor melodii evreieşti cu tonalităţi ale muzicii din anii '30. Pe scenă există şi o mică orchestră care, ca şi interpreţii, cântă live.

● Costumele amintesc, prin fantezia şi graţia lor, de imagini desprinse parcă din filmele felliniene".

(Fragmente din articolul „Un spectacol evocator", „Cronica Română", 29 aprilie - 3 mai 2005)

Tragicul eveniment al prematurei plecări dintre noi a soţiei lui Dorel Dorian, *Nadia Dorian* z.l. (vezi pag. 1 - „La închiderea ediţiei"), ne-a îndemnat să ne întrebăm dacă n-ar fi mai nimerit să amânăm această pagină dedicată evocării dramatice a lui Isac Peltz, în spiritul vieţii şi operei scriitorului. Piesa „Foc în Calea Văcăreşti" a fost scrisă, din unghi contemporan, de Dorel Dorian, din dorinţa de a-l readuce în atenţia cititorului modern pe Peltz, om preocupat să spună adevărul, tot adevărul şi numai adevărul şi animat de imensă dragoste faţă de toţi coreligionarii săi. „Da, v-am iubit pe toţi!", spune Peltz, eroul piesei, în încheierea evocării. Dar amânarea paginii n-ar fi fost nici în spiritul lui Peltz, nici al lui Dorian. Colectivul redacţional a hotărât, aşadar, să dăm curs acestor consemnări şi să pregătim, în continuare, comemorarea, în august, a 25 de ani de la trecerea în eternitate a lui Peltz.

Întrunirea Comitetului de Conducere al F.C.E.R.

■ Viitoarea întâlnire a Comitetului de Conducere al F.C.E.R. – la 12 iulie 2005

■ Congresul de alegere a noii conduceri a F.C.E.R. – în ultima decadă a lunii septembrie a.c.

Urmare din pag. 1

Lucrările reuniunii au fost deschise de președintele interimar al Federației, av. *Iulian Sorin*, care a arătat că, după ce va fi promulgată Legea Cultelor și Legea Minorităților Naționale, *Statutul* nostru bivalent - de organizație etnică și de cult - va fi recunoscut de Ministerul Culturii și Cultelor, devenind act oficial recunoscut de stat. *Statutul* urmează să fie elaborat de viitoarea conducere a F.C.E.R. (Publicăm extrase din alocuțiune).

La discuții pe marginea adoptării Regulamentului de organizare și desfășurare a alegerilor, a problemelor legate de retrocedări, a bugetului pe 2005, au participat președinți de comunități, lideri ai Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, membri ai Comitetului Director al Federației, membri ai Comitetului de Conducere al F.C.E.R. Dezbaterile au dovedit un grad ridicat de interes pentru tot ce înseamnă viața evreiască din România în prezent și nevoia de căutare a celor mai bune soluții pentru perfecționarea vieții comunitare. În urma discuțiilor, s-a hotărât rectificarea bugetului Federației pe 2005 și o nouă întâlnire a Comitetului de Conducere al F.C.E.R. pe 12 iulie a.c. Președintele Departamentului de Asistență Socială și Medicală, ing. *Nilu Aronovici*, a realizat o succintă trecere în revistă a problemelor prezente și de perspectivă ale asistenței sociale și medicale, accentuând pe liniile de concretizare ale „Programului Demnității" și pe activitatea donatorilor de subvenții care fac posibilă aplicarea lui.

Concluzionând dezbaterile, președintele interimar, av. *Iulian Sorin*, a apreciat valoarea întrunirii, a punctat principalele direcții de lucru ce s-au desprins din opiniile exprimate și a subliniat importanța edificării unor mai bune relații de colaborare între comunități și între comunități și Federație (publicăm fragmente din expunere). Congresul de alegere a noii conduceri a F.C.E.R. urmează să aibă loc în ultima decadă a lunii septembrie a.c.

DEMERSURILE NOASTRE TIND SĂ DEVINĂ REALITATE

Președinte interimar al F.C.E.R., **av. IULIAN SORIN,** secretar general

[...] După cum știți, timp de doi ani de zile, noi n-am putut să ținem ședința de Consiliu, dat fiind starea de sănătate a regretatului președinte Cajal. Și, spre sfârșitul anului 2003, am reușit să obținem acordul președintelui ca, totuși, să întrunim Consiliul și să dezbatem probleme care erau foarte importante. Cea mai importantă problemă care stătea în fața noastră, la acel moment, a fost aceea de a organiza alegerile. Acțiunea, începută mai demult, s-a derulat în cadrul comunităților și n-a rămas nici o comunitate în care să nu se fi ales un nou comitet. Încununarea trebuia să fie ședința care să aleagă conducerea Federației. Pentru a organiza aceste alegeri, a apărut, în discuțiile noastre, ideea că, mai întâi, este necesar să revedem *Statutul*. Să avem un nou *Statut*, care să corespundă etapei actuale, pentru că *Statutul* în funcțiune, datând din 1949, a devenit, în multe privințe, desuet, bazându-se pe o lege ea însăși căzută în desuetudine [...]. Concomitent cu aceasta, se apropia expirarea mandatului deputatului nostru și eram în prag de noi alegeri parlamentare. Noi am știut dificultățile pe care le-am întâmpinat în alegerile anterioare, la înscrierea noastră pe lista electorală. Am avut diferite obiecții legate de calitatea de cult. Fiindcă *Statutul* nostru așa se intulează: *Statutul Cultului Mozaic*; în pofida faptului că în cuprinsul său se specifică: organul central al cultului mozaic este Federația. Și, cu greu, am fost admiși la alegeri, atunci. Punându-se cu mai multă pregnanță problema că, de astă dată, nu vom putea fi admiși numai cu *Statutul* de Cult Mozaic, am solicitat deputatului de atunci, domnul Dorel Dorian, să ne aducă un punct de vedere al juriștilor de la Parlament. Ni s-a adus un referat în care ni se recomanda să facem un Statut, să ne înregistrăm cu el la Tribunal, chiar dacă el va fi pasager, pentru ca, în felul acesta, să avem cu ce să ne prezentăm la Biroul Electoral. S-a ivit și aici un impediment: Asociațiile și Fundațiile, pentru a primi personalitate juridică, trebuiau să se încadreze în prevederile Ordonanței de Urgență 26. Dar această Ordonanță 26 făcea referire expresă: cultele nu pot beneficia de prevederile acestei Ordonanțe. Iarăși un impediment: dacă facem un statut laic, noi renunțăm la calitatea de cult, ceea ce nu putem; aceasta este structura noastră - bivalentă:

Un *Statut* în concordanță cu Legea pentru Libertățile Religioase și Regimul Cultelor și cu Legea pentru Minoritățile Naționale

de cult și de organizație etnică [...].

Așa cum unii dintre dvs. au insistat, la dorința de a menține Federația Comunităților Evreiești, cu acordul dvs., delegații noștri au mers la Ministerul Justiției pentru a ne înscrie în registru și a ni se reține un loc cu această titulatură. Concomitent, însă, cu această chestiune, s-a trecut la elaborarea unui *Statut* nou și o serie de comunități l-au adaptat și s-au înregistrat la Tribunal devenind persoane juridice în ideea că un număr dintre ele se unesc, formează Federația și, pe urmă, vor adera și celelalte comunități. Procesul a fost greoi și a decurs lent. Concomitent cu aceasta, am acționat pe diferite căi pentru a putea să ne înscriem în cursa electorală cu actualul *Statut* și să nu rămânem fără reprezentare parlamentară. Am obținut, în sfârșit, un lucru care ne-a scos din impas. Și anume - în legea electorală s-a stipulat că, pentru a participa la alegeri, minoritățile trebuie să îndeplinească două condiții: să fie membre ale Consiliului Minorităților Naționale și să aibă reprezentare parlamentară. Noi am îndeplinit cele două condiții. Nu ni s-a mai cerut la B.E.C. nici un fel de statut [...]. Am reușit să participăm la alegeri și să avem, azi, un deputat în persoana domnului Aurel Vainer. Problema, însă, nu este rezolvată definitiv. Noi trebuie să avem un *Statut* nou.

De la organizarea alegerilor în Comunități, etapă încheiată, spre elaborarea noului *Statut* bivalent - de organizație etnică și de cult - corespunzător etapei actuale

Și, acum, în paralel, se lucrează la Legea pentru Libertățile Religioase și Regimul Cultelor și la Legea pentru Minoritățile Naționale. Va trebui ca noi să uzăm de ambele aceste legi pentru ca să ni se recunoască *Statutul* nostru de organizație bivalentă [...]. Noi am încercat, și în Comisia pentru redactarea Legii Cultelor și în Comisia pentru redactarea Legii Minorităților Naționale, o formulare din care să rezulte că F.C.E.R. are această particularitate de a fi reprezentată atât a cultului, cât și a etniei evreiești. Cu toate eforturile depuse, ni s-a explicat că aceasta nu poate să figureze în Lege, dar va trebui să figureze în *Statut*. Pentru aceasta trebuie să avem un temei. Temeiul, la ora actuală, este Ordonanța 26, unde pe noi, ca și cult, ne exclude. Ce facem? Formula pe care noi am găsit-o - și am găsit și înțelegere din partea celor care conduc acest proces de elaborare a legilor - a fost aceea că, în Legea Cultelor, la enumerarea cultelor prezentate la data întocmirii Legii, figurează Federația Comunităților Evreiești din România. Deci este un punct câștigat, care ne autentifică denumirea. Apoi s-a pus problema ca, în termen de 12 luni de la publicarea Legii Cultelor în Monitorul Oficial, cultele urmează să-și revadă statutele pentru a le pune de acord cu Legea. Și aceste statute să fie înaintate Ministerului Culturii și Cultelor pentru informare. Noi am ridicat obiecția: ce înseamnă să informez? Noi avem nevoie de cineva care să ne confirme, să ne oficializeze acest *Statut* [...].

Ca obiectiv implicit – recunoașterea cu valoare de act oficial a *Statutului*

În urma dezbaterilor care au avut loc la Ministerul Culturii și Cultelor, am reușit să obținem ca, în textul Legii Cultelor, să se prevadă că statutele vor fi recunoscute de Ministerul Culturii și Cultelor. Recunoașterea atestă implicarea statului în confirmarea *Statutului*. Și, în acest *Statut*, noi trebuie să trecem structura bivalentă a organizației noastre: de cult și etnică. Recunoscut fiind, *Statutul* are valoare de act oficial opozabil terților. Procesul este, însă, complex și de durată; probabil, până la sfârșitul lui octombrie. Noi nu putem aștepta până atunci. Credem că este imperios necesar să trecem la alegeri. Și noua conducere să preia stadiul la care se află elaborarea *Statutului*, care va trebui să fie pus de acord cu prevederile noii Legi. Aceasta a făcut să ne gândim la elaborarea unui *Regulament de organizare și desfășurare a alegerilor*, bazat pe experiența acumulată în alegerile care au avut loc în comunități, pe unele prevederi ale *Statutului* în funcțiune și pe alte prevederi pe care le avem în vedere pentru noul *Statut*. S-a întocmit acest proiect, a fost difuzat, îl aveți fiecare dintre dvs., pentru ca, împreună, să hotărâm ce e bine, ce nu e bine, ce trebuie modificat. Și așa cum va hotărî Comitetul Federației, așa se va proceda. Considerăm că este o cale sănătoasă, democratică și legală de a ieși din impasul în care ne aflăm la ora actuală.

Vă invităm să vă spuneți părerea și să hotărâm și data la care va avea loc Congresul.

◆ Ing. IONEL SCHLESINGER, președintele Comunității Evreilor din Arad:

Consider că Statutul - care, printre altele, definește raporturile dintre Federație și comunități - trebuie să fie elaborat înainte de a apărea Legea Cultelor. Din viitorul Comitet de Conducere trebuie să facă parte 11 președinți de comunități. Bugetul trebuie supus spre aprobare Comitetului de Conducere al Federației.

◆ Prof. dr. CORNELIU SABETAY, președintele Comunității Evreilor din Craiova:

Statutul trebuie să aibă în vedere faptul că, în curând, România va intra în U.E., cât și faptul că toate statele membre în U.E. devin minorități în marea familie europeană. Trebuie să specificăm statutul nostru de evrei și cetățeni ai României, egali în drepturi și îndatoriri cu națiunile europene.

◆ Conf. dr. OTTO ADLER, președintele Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului:

Din viitorul Comitet de Conducere trebuie să facă parte și un reprezentant al Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului, fiindcă toți aproape cei 1.000 de membri ai noștri fac parte din Federație. Dacă scrisorile de intenție, pentru canditaturile de lideri ai Federației, se depun cu mai puțin de 15 zile înainte, posibilitatea de a face propuneri la Congres nu este luată în considerare.

◆ Ing. TIBERIU ROTH, președintele Comunității Evreilor din Brașov:

Suntem o fracțiune a poporului evreu și trebuie să ne asumăm un mod de funcționare. Părerea mea este să adoptăm, deocamdată, un Statut minimal, axat pe ideea că baza vieții evreiești este comunitatea.

◆ Dr. ALEXANDRU ELIAS, directorul Centrului Medical al F.C.E.R. din București, coordonatorul pe țară al rețelei medicale a Federației:

Trebuie să fixăm un termen la care să se țină Congresul de alegere a noii conduceri a F.C.E.R. Mandatul noii conduceri să fie de un an sau doi, timp în care să se elaboreze noul Statut. Consider că este util ca în componența viitoarei conduceri să existe și funcția de vice-președinte.

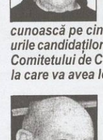

◆ Ing. HEINRICH SOLOMON, președintele Comunității Evreilor din Piatra Neamț:

Statutul să fie votat după ce va fi votat noul Comitet de Conducere a F.C.E.R. Cred că, în acest Comitet, e bine să existe și un reprezentant al tineretului.

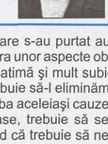

◆ Scriitorul DOREL DORIAN, redactor-șef al revistei „Realitatea Evreiască":

Ne-am adunat să discutăm un proiect de Regulament, dar cred că ar fi prestigios să avem și un proiect de Statut, care să consemneze direcțiile activității complexe a F.C.E.R. pentru menținerea și continuitatea vieții evreiești în România.

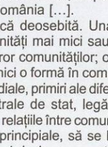

◆ Ec. JOSÉ IACOBESCU, președintele Camerei de Comerț și Industrie România-Israel:

Propun ca, la Congres, să se aprobe și Statutul. Comunitățile sunt un factor de bază al Federației, dar nu trebuie să minimalizăm rolul Federației, care ne reprezintă în relațiile noastre cu marile organizații mondiale evreiești și cu autoritățile de stat.

◆ Ing. SANDRA SEGAL, consilier F.C.E.R. în probleme de tineret:

Este bine să existe trei funcții de lideri ai Federației. Consider că nu este normal să se propună candidați în timpul Congresului, pentru că oamenii doresc să cunoască pe cine votează și este necesar ca C.V.-urile candidaților să fie puse la dispoziția membrilor Comitetului de Conducere înainte cu 15 zile de data la care va avea loc Congresul.

◆ Ing. OSY LAZĂR, președintele Comunității Evreilor din București:

● *Propun ca, în Comitetul Director al Federației, să fie, cel puțin, trei președinți de comunități. Este important să se știe că activitatea Comisiei de Cenzori are ca scop nu doar verificarea contabilă, ci și verificarea întregii activități a F.C.E.R.* ● *Propun să se reanalizeze bugetul pe 2005 pe măsura și la nivelul necesităților urgente* ● *Consider utilă revizuirea salariilor și echilibrarea în limita bugetului; cu deosebire - a salariilor foarte mici.*

◆ TOVA BIN NUN, directorul general executiv al Fundației „Caritatea":

Până în prezent, au fost restituite 87 de imobile, dar în patrimoniul Fundației sunt 63. Diferența este în curs de preluare. Politica Fundației este de recuperare a proprietăților și, în momentul în care vor fi fonduri destule, Fundația va veni în sprijinul F.C.E.R. În temeiul Legii 501/2002, Fundația „Caritatea" a depus, la Comisia Specială de Retrocedare, 1.807 de dosare de revendicare. Nutrim speranța că Guvernul României va adopta amendamente de susținere a cererilor Fundației „Caritatea" și ale F.C.E.R.

◆ Deputatul dr. AUREL VAINER:

● *Consider că este utilă schimbarea denumirii de Comitet în Consiliu de Conducere a Federației, pentru a nu se confunda cu Comitetul Director al Federației* ● *În urma analizei de bilanț pe 2004 și a raportului Comisiei de Cenzori, consider datele ca fiind corecte, temeinice, reflectând, într-adevăr, un deficit în situația financiară din diverse cauze; în principal - datorită neașteptatei evoluții a cursului leu-dolar. Pentru 2005, este foarte importantă maximizarea veniturilor și minimizarea cheltuielilor, fiind necesară aprobarea unor programe de măsuri în aceste două direcții* ● *Din punct de vedere financiar, Federația trebuie să se adapteze la economia de piață funcțională* ● *Problema restituirii proprietăților evreiești din Europa este o problemă de prim ordin a evreimii mondiale. De aceea, trebuie să sprijinim activitatea Fundației „Caritatea" și demersurile*

PREOCUPĂRI SUGESTII, OPȚIUNI

Extrase din intervențiile participanților, cu acordul acestora

Guvernului României de a modifica în sens pozitiv legile de retrocedare a proprietăților ● *Țin să vă aduc la cunoștință și unele date din activitatea mea parlamentară: noi prevederi în favoarea solicitanților de despăgubiri pentru suferințele din perioada legilor rasiale; secretarii de stat din Ministerul Educației și Cercetării, Jozsef Koto și Dumitru Miron, cu care am avut întâlniri succesive, împreună cu domnul Oliver Lustig, din partea A.E.R.V.H., au fost foarte receptivi la propunerile noastre privind măsuri de predare a Holocaustului în învățământ. Senatul României a adoptat proiectul de transformare în Lege a Ordonanței 31/2002, privind interzicerea organizațiilor cu caracter fascist, a simbolurilor naziste, a cultului persoanelor ce se fac vinovate de crime contra umanității. Proiectul urmează să fie adoptat, în curând, în Camera Deputaților. Am inițiat o bază de date despre „Potențialul uman evreu pentru activități economice și de afaceri".*

◆ ÎN NUMĂRUL VIITOR - un interviu cu deputatul AUREL VAINER, despre participarea la cea de-a 99-a Conferință anuală a Organizației American Jewish Committee, la cea de-a 12-a Conferință Internațională a Liderilor de Comunități Evreiești și la Programul Special al O.N.U. pentru Liderii Comunitari.

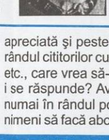

◆ Regizorul HARRY ELIAD, directorul T.E.S.:

De la 4 iulie a.c., există pericolul ca T.E.S. să-și închidă porțile, din cauză că nu avem posibilități financiare să reparăm teatrul - singura instituție teatrală profesionistă în limba idiș din lume, cu existență permanentă. Fără aceste reparații, funcționarea teatrului este aproape imposibilă.

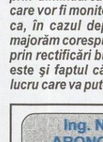

◆ Dr. SUHAR ABRAMOVICI, președintele Comunității Evreilor din Câmpulung Moldovenesc:

Mă raliez apelului făcut de domnul Harry Eliad pentru salvarea Teatrului Evreiesc din România. Nu putem concepe pericolul de desființare a T.E.S., care este o instituție de cultură specifică cu mare tradiție, mai ales, că primul teatru idiș din lume a fost înființat în România.

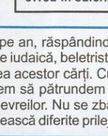

◆ Ec. ISAIA SCHECHTER, responsabilul Comisiei de Cenzori:

Așa cum rezultă din analiza bilanțului contabil al F.C.E.R. pe 2004 - inventariere și reevaluare, analiza plății chiriilor, analiza contului de debitori în relațiile dintre Federație și comunități -, propunem: 1) finalizarea urgentă a acțiunii de reevaluare și fixarea corectă a impozitului pe clădiri 2) încadrarea strictă în soldul de casă stabilit prin lege 3) încasarea chiriilor restante.

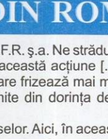

◆ Ec. OVIDIU BĂNESCU, consilier F.C.E.R. în probleme financiare:

● *Sistemul financiar-contabil și bugetar al F.C.E.R. îmbină, în mod avantajos, conducerea centralizată a întregii structuri de relații financiare, concomitent cu acordarea de drepturi largi comunităților și Departamentului de Asistență Socială și Medicală în întocmirea și executarea de venituri și cheltuieli* ● *În ceea ce privește cheltuielile prognozate pentru anul 2005, per total F.C.E.R. însumează 70.401.000.000 lei, luându-se în considerare veniturile ce se vor realiza, precum și o politică de austeritate, absolut necesară în perioada actuală, prin diminuarea tuturor categoriilor de cheltuieli care vor fi monitorizate în mod permanent, urmând ca, în cazul depășirii veniturilor planificate, să majorăm corespunzător nivelurile acestor cheltuieli prin rectificări bugetare ulterioare* ● *De menționat este și faptul că prognozăm un buget echilibrat, lucru care va putea fi îndeplinit în condițiile realizării inflației prognozate, precum și a nivelurilor de venituri și cheltuieli planificate* ● *F.C.E.R., ca organizație centrală a cultului mozaic, se străduiește ca, prin toate mijloacele pe care le are la dispoziție [...], să asigure echilibrul dintre resurse și nevoi, între activitățile aducătoare de venituri și cele consumatoare, între comunitățile cu fonduri și cele sărace, în ciuda dificultăților socio-economice și a legislației în continuă modificare, în care ne desfășurăm activitatea.*

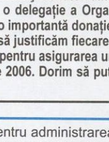

◆ Dr. PAUL COSTIN, președintele Comunității Evreilor din Timișoara:

Avem posibilitatea să valorificăm două sinagogi care nu mai funcționează: să închiriem una dintre ele pentru a deveni o galerie de artă iudaică; să o dăm, prin comodat, pe cea de-a doua Consulatului Italiei, care intenționează să-i acorde destinația de Centru Cultural Italian.

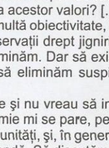

◆ Conf. dr. GAVRILĂ GOLDNER, președintele Comunității Evreilor din Cluj-Napoca:

Am dori ca din fondurile obținute din închirieri și din vânzări ale proprietăților comunității să se dea un procent mai mare la comunități. În ceea ce privește comunitatea noastră, ea nu are datorii.

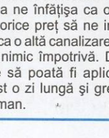

◆ Prof. dr. arh. TIBERIU BENEDEK, conducătorul Departamentului Bunuri:

● *Veniturile comunităților pot spori din veniturile obținute pe chirii, fapt ce trebuie să consti-tuie o preocupare constantă* ● *Nu e meritul unor comunități în care s-au păstrat imobilele comunitare, nu e vina altor comunități în care aceste imobile au fost demolate* ● *Toată comunitatea noastră este o rămășiță și trebuie să avem grijă s-o menținem și s-o perpetuăm* ● *Esențial este că se pot face eforturi mai mari pentru colectarea chiriilor mai apropape de 100% și, pe de altă parte, pentru obținerea unor chirii mai mari. Pentru că, în multe comunități, suntem departe de prețul pieții și sunt deosebiri foarte mari de nivel mediu al chiriilor pe metru pătrat de locuințe și spații comerciale între orașe de aceeași importanță.*

Urmare din pag. 1

Acești ambasadori ai Binelui n-au venit nici acum fără daruri: mari cantități de medicamente de strictă necesitate. Au fost impresionați de tot ce au văzut că se face pentru ocrotirea bătrânilor noștri: de la terapia împotriva singurătății aplicată la Centrul de Zi la îngrijirea pensionarilor cu probleme de sănătate deloc ușoare de la Căminul „Rosen".

Vizita în România a unui grup de medici pediatri din Virginia (S.U.A.) și din Israel

Oaspeții din Virginia au participat la un serviciu divin de *Kabalat Șabat*, la Templul Coral, și la un Oneg Șabat, în care ponderea tinerilor a demonstrat - cum, de altfel, observa președintele interimar, av. *Iulian Sorin*, - că, „în pofida diminuării numerice, flacăra iudaismului în România continuă să ardă". Ce sentimente au încercat pe parcursul vizitei? Reculegere de Ziua Mondială a Holocaustului, pe care au comemorat-o împreună cu noi, bucurie în fața forței de regenerare de care suntem capabili, azi, așa puțini și majoritar vârstnici cum suntem, emoție în fața recunoștinței cu care au fost întâmpinați, calde aprecieri pentru inițiativa organizatorică a conducerii D.A.S.M. a F.C.E.R., buna colaborare cu medici din această rețea și din spitalele în care au lucrat, cunoștințele de iudaism de care dau dovadă tinerii.

Cu modestie, cu discreție, cu sensibilitate acești oaspeți dragi și prieteni ai noștri pun zi de zi în aplicare principiul iubirii aproapelui, motivul central al comentariului la pericopa săptămânii evidențiat de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, înaintea *Oneg Șabat*-ului. Un *Oneg Șabat* onorat de lideri ai F.C.E.R.

Programul JOINT pentru copii – rezultate peste așteptări

și C.E.B., cu mișcătoare cuvinte rostite de av. *Iulian Sorin*, despre binefacere, comandament iudaic înscris în filacteriile cu care ne înfășurăm fruntea și brațul stâng, în rugăciune, ceea ce denotă către importanță are acest concept în iudaism. „Suntem, azi, 10.000, față de 12.000 câți eram acum trei ani, când a demarat Programul JOINT pentru copii, dar viața evreiască din România s-a îmbogățit, s-a diversificat". A fost punctul de mândrie, răspunsul nostru la ajutorul primit, evidențiat de vorbitor.

Două aforisme talmudice - mărturisea dr. *Zvi Feine* - stau la baza acestei acțiuni a medicilor: a salva o viață de om înseamnă a salva lumea și fiecare evreu e responsabil pentru celălalt. Cu ajutorul președintelui D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*, a consilierului F.C.E.R., în probleme de tineret, ing. *Sandra Segal*, au fost descoperiți 130 de copii evrei în suferință și sprijinul medical pentru ei nu a întârziat să vină. Cu același prilej, el a mulțumit tuturor asistenților sociali și medicilor care s-au implicat în reușita acțiunii: dr. *Alexandru Elias*, *Franca Oprescu Aronovici*, *Alice Fetcu*, dr. *Oana Marinescu* ș.a.

„Prea plinul inimilor voastre ne dăruiește mai mult decât oferim noi. Mă aflu la a patra vizită în comunitatea dvs. și sunt impresionat să văd mai mult tineret în jurul mesei de *Oneg Șabat* decât în celelalte vizite. Cred că și aceasta face parte din miracolul iudaismului în România" - a spus dr. *Edward Karotkin*, conducătorul delegației, mulțumind conducerii Federației și a comunității bucureștene pentru sprijin, primire, căldură sufletească.

„Hine ma tov u ma naim...". Cuvintele cântecului de *Șabat* se potrivesc cât se poate de bine mărturisirilor-declic: „Este remarcabil modul în care este organizată comunitatea dvs." (dr. *Albert Schulwolf*); „Am mare respect pentru evreimea română" (*Marcia Hofhaimer*); „Este o bucurie să întâlnesc oameni ca liderii dvs." (*Betsy Karotkin*); „Reușiți să oferiți celor singuri o familie, sunteți un model pentru orice colectivitate evreiască" (*Lynn Cherin*). Oaspeții nu ne spun „bun rămas"; ne spun „la revedere". Și încercăm sentimentul că, într-adevăr, se vor reîntoarce nu numai dintr-o datorie de conștiință, ci și ca prieteni.

IULIA DELEANU

*

Regretăm că doctorii *Mark Avner*, *Benny Farber* și *Steve Warsof* n-au putut participa la *Oneg Șabat*. Au fost prezenți, însă, acolo unde era nevoie de ei: la paturile copiilor bolnavi. Le mulțumim încă o dată.

RĂSPUNDEM SOLIDAR PENTRU SOARTA POPULAȚIEI EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Propunerile, desigur, vor fi analizate, se vor sedimenta, vor duce, în timp, la decizii optime. O primă contribuție la această selecție a oferit-o președintele interimar av. IULIAN SORIN, secretar general al F.C.E.R.

Cred că discuțiile care s-au purtat au fost deosebit de valoroase, chiar dacă, în afara unor aspecte obiective din activitatea noastră, a existat, uneori, multă patimă și mult subiectivism. Este, după părerea mea, un neajuns care trebuie să-l eliminăm, pentru că nu avem interese deosebite, suntem în slujba aceleiași cauze, și cred că eforturile noastre, călăuzite de idei valoroase, trebuie să se îndrepte către soluționarea acestor probleme.Nu cred că trebuie să neglijăm faptul că, mai bunu sau mai puțin buni, mai pricepuți sau mai puțin pricepuți, purtăm, la ora actuală, răspunderea sorții populației evreiești din România [...].

Există, fatal, o optică deosebită. Una este să ai optica unei comunități mai mici sau mai mari și alta este să ai optica tuturor comunităților; o privire generală, cu activități care nu se regăsesc sub nici o formă în comunități. Am în vedere relații cu organizațiile evreiești mondiale, primiri ale diferitelor delegații din străinătate, relații cu autoritățile centrale de stat, legături cu ambasadele [...]. Eu socotesc că se impune ca, relațiile între comunități și relațiile între comunități și Federație să fie relații principiale, să se bazeze pe bună credință, pe efort colectiv. Dar spuneți-mi și mie, ce aș putea eu să înțeleg din atitudinea unor comunități care primesc cărțile Editurii Hasefer, le pun în dulap și acolo zac ani de zile!? Este o editură care face falâ evreimii din România, apreciată și peste hotare, scoțând circa 25 de titluri pe an, răspândind în rândul cititorilor cunoștințe de istorie, filosofie, educație iudaică, beletristică etc., care vrea să-și asocieze comunitățile în difuzarea acestor cărți. Cum i se răspunde? Avem un organ de presă cu care vrem să pătrundem nu numai în rândul populației evreiești, ci și în rândul neevreilor. Nu se zbate nimeni să facă abonamente, să vândă revista, să folosească diferite prilejuri în *Statut*: acela de a se acorda o sumă pentru administrarea imobilelor. Comunitățile le administrau fără ca să primească această sumă [...]. Și iată că unele comunități reușesc să-și facă rezerve și au depozite însemnate. Iar alte comunități n-au după ce bea apă. Ce facem cu ele? Le lăsăm să piară? Facem o redistribuire a acestor valori? [...] Eu susțin din partea dvs. mai multă sinceritate, mai multă obiectivitate, fără egoism și fără să luăm unele observații drept jigniri. Ce e bun, reținem. Ce nu e bun, eliminăm. Dar să existe o relație de colaborare firească, să eliminăm suspiciunile fără rost [...].

Probleme sunt multe și nu vreau să insist asupra tuturor. Important mie mi se pare, pe de-o parte, să intensificăm acțiunile principale din comunități, și, în general, să existe un spirit de colaborare și nu un spirit de frondă. Să discutăm problemele cu dorința netă de a le rezolva și nu de a ne înfățișa ca oameni care suntem rupți de realități și care vrem cu orice preț să ne impunem un punct de vedere. Dacă există o posibilitate ca o altă canalizare a fondurilor să ne ducă la rezultate mai bune, n-am nimic împotrivă. Dar să fie o documentare serioasă, credibilă și care să poată fi aplicată. Eu vă mulțumesc pentru tot efortul depus. A fost o zi lungă și grea, plină de probleme, dar sper că le vom scoate la liman.

Dorim să ajutăm orice evreu în suferință

Ing. NILU ARONOVICI, președintele Departamentului de Asistență Socială și Medicală

[...] Cu ajutorul JOINT-ului, care alocă 80% din cheltuieli, și al Federației, ce contribuie cu 20%, D.A.S.M. asigură programe pentru ajutorarea vârstnicilor, programe pentru tineret, generația de mijloc și, în ultimii trei ani, pentru copii. Pentru toate acestea trebuie să fim recunoscători JOINT-ului, străduinilor doctorului *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, de a găsi donatori care să sprijine programele susamintite. Recunoștința noastră se îndreaptă astfel și către Organizația „Claims Conference", Comisia Internațională a Asigurărilor din perioada Holocaustului, Fundația pentru Memoria Șoah-ului din Franța, Fondul Umanitar Elvețian, Programul pentru Supraviețuitorii Holocaustului (Elveția), Guvernul Austriei, Fondul Național Italian pentru Ajutorarea Evreilor, precum și către numeroși donatori din S.U.A. (Kansas City, Tidewater ș.a.), Olanda, Marea Britanie. Chiar în aceste zile, o delegație a Organizației „World Jewish Relief", din Marea Britanie, care ne-a vizitat obștea, a făcut o importantă donație [...]. Donatorii urmăresc modul în care au fost cheltuiți banii primiți și nu trebuie să justificăm fiecare cheltuială. Noi întocmim baremul, pe 12-18 luni, de cheltuieli lunare ale asistaților pentru asigurarea unui trai decent. Zilele precedente, am lucrat, împreună cu dr. *Zvi Feine*, bugetul pe 2006. Dorim să putem ajuta orice evreu în suferință, din orice colț al țării, care ni se adresează [...].

„Sunt cântăreață israeliană, dar n-am uitat niciodată limba română“

Numele sopranei de coloratură **Sylvia Greenberg** este binecunoscut pe scenele lumii. A cântat la Scala din Milano şi la Zürich, la Berlin şi Viena, la Festivalurile de la Salzburg şi Bayreuth. Publicul românesc a avut posibilitatea să o asculte la Festivalul Artelor din 2004 şi recent, în două concerte la Ateneul Român, unde a interpretat „Ultimele patru lieduri“, de Richard Strauss. Am văzut-o la concert şi m-a copleşit prezenţa ei. A doua zi, când a răspuns cu solicitudine rugăminţii revistei noastre de a ne acorda un interviu, am avut prilejul să stau de vorbă cu o femeie tânără, modestă şi plină de umor.

Interviu cu soprana SYLVIA GREENBERG

- Doamnă Sylvia Greenberg, înainte de a ne întâlni, m-am documentat şi am putut urmări cariera dvs., care cred că poate fi calificată extraordinară. În schimb, nu am putut găsi, cel puţin printre informaţiile pe care le-am consultat, date despre originea dvs.

- Nu a fost o lipsă intenţionată, dar eu am plecat din România la 12 ani şi toată formaţia *mea, nu numai muzicală, ci şi ca persoană*, ca identitate, s-a dezvoltat în Israel. Desigur, n-am uitat limba română, în casă am vorbit româneşte, părinţii mei mi-au explicat că orice limbă este o uşă ce se deschide. Nu am negat *niciodată originea mea română* - în Israel suntem o colonie mare de români, foarte respectată -, dar aşa s-a întâmplat. Mă consider israeliancă, acolo am făcut liceul, armata. Legăturile mele cu România au fost mai vagi. Când am venit anul trecut în România, pentru prima dată după 40 de ani, m-am simţit oarecum străină. Am avut o strângere de inimă, deoarece nu am mai regăsit locurile unde am copilărit, în zona şoselei Panduri, mai ales când am văzut că *imobilul în care am locuit a fost demolat*. A rămas doar o salcie care mi-a amintit de locurile copilăriei mele.

- Dar acum, când aţi reluat legăturile cu România, vreţi să veniţi mai des?

- Desigur. Aici este o viaţă culturală foarte bogată şi mi-ar face plăcere să revin din când în când, la un recital sau la un *master class*. Am venit în România, la Festivalul Artelor din 2004, invitată fiind de preşedintele acestui festival, dl Ioan Holender, directorul Operei de Stat din Viena.

- Povestiţi-ne puţin despre cariera dvs., rolurile pe care le interpretaţi şi care sunt cele preferate.

- Deşi sunt soprană de coloratură, am început ca violoncelistă. La Conservatorul din Israel m-am pregătit la acest instrument, dar, în paralel, şi pentru cariera de cântăreaţă, *deoarece visul meu din copilărie a fost să cânt*. Părinţii mei au dorit să fiu instrumentistă, mama mea - care, la rândul ei, a fost muzician - spunând că voi găsi întotdeauna de lucru cu această pregătire, pe când ca solistă vocală, este mult mai greu. Dar pe mine m-a atras întotdeauna opera. Copil fiind, o verişoară de-a mea m-a luat la operă, la *Răpirea din Serai*. M-a impresionat atunci foarte mult ambianţa de la Operă, atmosfera specială de acolo, scaunele de catifea roşie, scena, cortina cu ciucuri, costumele - totul pentru mine a fost o lume fermecată. Cred că am fost predestinată pentru această carieră. Ca să revin, la Conservatorul din Ierusalim am *urmat clasa de violoncel, dar, în* secret, am început să iau şi lecţii de canto şi am învăţat până mi s-au terminat banii. Abia când am întrerupt, a aflat mama, cu totul întâmplător, că m-am apucat de canto. Norocul meu a fost că, revenind la Tel Aviv, am întâlnit-o pe fosta profesoară de canto a mamei mele, Rose Dampf, o fostă solistă de la Opera Română. Ea a convins-o pe mama că merită să încerc şi cariera de cântăreaţă şi m-a pregătit pentru un concurs de bursă la American Israel Foundation for Young Artists. M-am prezentat la acest concurs şi am luat cea mai mare bursă. *După patru ani de studiu în Israel, am plecat la* Zürich, la Studioul de Operă, unde am urmat un curs de perfecţionare. Acolo am avut şansa să primesc rolul Reginei Nopţii din *Flautul Fermecat*, care, după aceea, ani de zile, a fost rolul meu prin care *am fost cunoscută*, cu care am fost identificată. Studioul din Zürich mi-a adus... noroc şi pentru faptul că aici mi-am cunoscut soţul, pe dirijorul David Aronson. Dar încă înainte, în Israel, am cântat în concerte sub bagheta *faimosului dirijor Zubin Mehta* şi aceasta s-a întâmplat când făceam armata, unde am fost un simplu soldat, o funcţionară. Sincer să vă spun, m-am ferit de vreun act de eroism şi am preferat să-mi văd de concerte. Armata a fost înţelegătoare şi aş vrea să amintesc aici o întâmplare destul de hazlie. Într-o zi, la un control, m-au găsit cu părul prea lung, nestrâns, şi au decis să mă consemneze pentru weekend. Dar eu le-am spus că nu pot să rămân în cazarmă şi i-am rugat să mă amâne cu o săptămână, deoarece aveam concert la Filarmonică. Cu greu, dar până la urmă m-au lăsat să cânt.

- Să revenim la Zürich. V-aţi lansat cu Regina Nopţii. Ce s-a întâmplat în continuare?

- Am fost descoperită şi apoi invitată în toată lumea. Am cântat în Germania, la Scala din Milano şi urma chiar să-mi fac debutul cu acest rol la Covent Garden, dar... am rămas gravidă şi nu am mai putut apărea pe scenă. În acel moment *am fost pusă în faţa unei opţiuni şi am ales* copilul. Tot cu acest rol am fost şi în China şi în multe alte ţări.

- Sunteţi angajată permanent la vreo operă sau sunteţi free-lance?

- Nu mai sunt angajată, dar am fost cinci ani la Opera din Berlin, încă pe vremea când oraşul era împărţit în două. Dar dacă eşti angajată permanent, este mai greu să răspunzi invitaţiilor.

A consemnat EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 12

Scrisul – un mod de a înfrunta urâtul existenţei

Portret VLAD SOLOMON

Certa vocaţie a introspecţiei până la infinitezimal, fineţea de gândire, teribila sensibilitate în receptarea lumii - de unde şi dorinţa de a-i purta de grijă - sunt doar câteva linii ale unui posibil crochiu *Vlad Solomon*, medic-scriitor, israelian originar din România, oaspete, nu demult, al redacţiei noastre.

Cine este Vlad Solomon-cel-de-azi, după aproape zece ani de la prima noastră convorbire? În primul rând - legatarul spiritual, prin ambele vocaţii, medicală şi literară, al tatălului său, Benedict Solomon, supravieţuitor al Transnistriei. Tatăl a rămas să trăiască doar în sufletul lui şi între coperţi de carte. Ultimul volum de poezie al lui Benedict Solomon, *Picături de sânge pe-o frunză de măslin*, i-a apărut cu trei luni înainte de a se stinge, la Tel Aviv, în 2002. „Cred că modul cel mai eficace de perpetuare a memoriei sale este comunicarea cu oamenii“, consideră Vlad. O face la propriu, predând cursuri-maraton în universităţi europene, între care şi la centrele universitare din Iaşi şi Bucureşti. O face la figurat, în fiecare vineri, la Radio România Internaţional. Oricine este conectat la internet, poate intra în legătură cu cei peste o sută de membri ai *Forumului Discutandum*, din Israel, Europa, Canada, S.U.A. şi, fireşte, România. Este, de fapt, un cenaclu literar pe Internet, în care puntea de comunicare este limba română. Cele mai bune creaţii - unele interactive - sunt publicate pe *site*-ul susamintit. Medici, ingineri, chimişti, arhitecţi, muzicieni se regăsesc în pasiunea lor comună pentru Frumos. Sunt altfel de „Dialoghi d'amore“ în spaţiul virtual, reactualizând, în limbaj modern şi cu mijloace electronice, forţa sacră a Cuvântului, căutarea pasionată a puterilor ascunse ale universului în formele preexistente ale Frumosului din intelectul originar. Şi, tot ca-n Renaştere, noua estetică, ce se cristalizează în acest atelier de creaţie, este rodul colaborării între cărturari de etnii şi confesiuni diferite.

- *Discutandum* – un cenaclu literar pe Internet
- „Realitatea israeliană m-a învăţat să scriu mult mai concis, sinestezic“
- A tresări, a visa, a gândi româneşte

Pe Vlad Solomon-cel-vechi îl descopăr în puterea de a se entuziasma, de a-şi pune sufletul întreg în tot ceea ce face. „Da, sunt şi lucruri care au rămas neschimbate“, recunoaşte poetul cu suflet de adolescent, rămas intact sub înfăţişarea ultramodernă, continuând să creadă în „cerul mai adevărat“ care există în noi, dincolo de excesul de informaţie şi „satul-global“. „Dacă ceea ce scriam, în urmă cu ani, era sub influenţa literaturii române, franceze, azi, realitatea israeliană m-a învăţat să scriu mult mai concis, sinestezic. Iar specialitatea mea, hipnoză medicală în tratamentul fobiei dentare, mă ajută să simt subconştientul aproape palpabil şi, în acest fel, să mă cunosc mult mai bine pe mine însumi“.

Departe de a fi un mod de a se refugia din faţa urâţeniilor existenţei, scrisul înseamnă, pentru Vlad Solomon, un mod de a le înfrunta, încercând, în bună tradiţie iudaică, să vindece lumea. De aici - şi interesul pentru viaţa politică. Se bucură că relaţiile Israelului cu Autoritatea Palestiniană, după dispariţia lui Arafat, cunosc o schimbare în bine. Că, în pofida resuscitării fenomenului antisemit în Europa, Israelul este bine privit de oficialităţi. Face, cum mă aşteptam, o menţiune specială pentru România, pentru atitudinea ei antixenofobă şi anti-antisemită la nivel guvernamental. Pentru faptul că, din 2004, se comemorează Ziua Holocaustului în România. A fost impresionat de vizita preşedintelui Traian Băsescu la Muzeul Holocaustului din Washington, a primului ministru Călin Popescu Tăriceanu - la noua aripă a „Yad Vashem“-ului, din Ierusalim. Nutreşte multă consideraţie pentru E.S. Mariana Stoica, „reprezentantă excepţională a României în Israel“, cu atât mai mult cu cât interlocutorul meu, plecat în urmă cu 30 de ani din România, continuă să tresară, să viseze, să gândească româneşte. Ori de câte ori revine în ţara de baştină, în obştea-mamă, paşii îl poartă spre câteva repere sufleteşti: Templul Coral, Teatrul Evreiesc, Muzeul de Istorie...

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 12

R.E. în dezbatere

O prezenţă mai mare a evreilor din Transilvania în paginile „Realităţii Evreieşti“ – principala doleanţă a cititorilor din Târgu Mureş

Un grup numeros de cititori din Târgu Mureş, reprezentând toate generaţiile, a participat la discuţia pe care revista noastră a iniţiat-o în cadrul comunităţilor, pentru a cunoaşte părerea despre conţinutul „Realităţii Evreieşti“ şi modalităţile de a-l îmbunătăţi, de a-i îmbogăţi tematica. Opinia generală care s-a desprins din luările de cuvânt a nouă vorbitori (dintre cei 15 participanţi) a fost că revista este interesantă, variată şi scrisă de profesionişti, dar că mai există numeroase subiecte care şi-ar putea găsi loc în paginile ei. Principala doleanţă - exprimată de mai mulţi participanţi (economist *Teodor Schwartz*, economist *Nicolae Berman*, prof. *Gheorghe Diamantstein*, *Al. Ausch*, secretarul comunităţii târgumureşene) - a fost prezenţa mai mare a istoriei comunităţilor evreieşti din Transilvania şi a personalităţilor din trecut sau din prezent provenind din aceste comunităţi. În acest context, *T. Schwartz* a menţionat că ar fi deosebit de interesantă cercetarea arhivelor judeţene, reprezentând o sursă bogată pentru descoperirea contribuţiei populaţiei evreieşti mureşene, dar şi din alte localităţi, la dezvoltarea economică şi culturală a zonei în care au trăit.

O altă tematică cerută a fost o mai mare preocupare faţă de cerinţele de zi cu zi ale oamenilor simpli. Prof. *Samuel Czernovicz*, fost ziarist, a apreciat bogăţia de idei a publicaţiei noastre, înaltul nivel la care este ea scrisă, dar a opinat că se exagerează caracterul literar-artistic al revistei, afirmând că nivelul ei cultural prea înalt nu este în concordanţă cu masa de cititori. Revista ar trebui să se orienteze mai mult spre oamenii de rând, spre problemele ce-i preocupă, să se scrie despre căminele de bătrâni, despre problema despăgubirilor, să se publice informaţii despre campaniile medicale. Domnia-sa ar dori să apară mai multe articole despre tradiţiile laice ale poporului nostru şi să se pună un accent mai mare pe ideea ecumenică. Ing. *Vasile Dub* a precizat, la rândul său, că revista ar trebui să se adreseze mai mult oamenilor obişnuiţi şi să apară articole nu numai despre personalităţi, ci şi despre viaţa oamenilor simpli. Ar fi, de asemenea, interesantă publicarea rezultatelor unor studii sociologice despre situaţia comunităţilor. Atât domnia-sa, cât şi *Alexandru Ausch* şi prof. *Gheorghe Diamantstein* au cerut să se reintroducă o rubrică de rit mozaic, deoarece generaţia tânără nu are de unde să cunoască aceste obiceiuri. În acelaşi timp, ar fi necesare traducerea şi explicarea unor cuvinte ebraice legate de cult. S-a trecut de la o extremă la alta - a arătat dl Ausch, referindu-se la fosta Revistă a Cultului Mozaic. Acum, din „Realitatea Evreiască“ a dispărut complet acest aspect şi de aceea s-ar impune această rubrică permanentă de noţiuni de cult, care - a arătat şi Gh. Diamantstein - este abecedarul evreilor. În condiţiile în care dispunem de o atât de bogată literatură rabinică - a mai spus A. Ausch -, ar fi interesantă publicarea a câte unei povestiri din această literatură. De asemenea, ar fi interesantă reactualizarea listei premiaţilor Nobel evrei.

Revista ar trebui să devină o tribună şi mai puternică a promovării culturii şi civilizaţiei evreieşti - a opinat prof. *Martin Dascăl*, care a apreciat ca deosebit de interesantă prezentarea cărţilor cu tematică evreiască. Referindu-se la subiectul cunoaşterii Holocaustului în şcoli, el a cerut ca acest lucru să nu aibă numai un caracter de campanie, iar revista să militeze pentru continuitatea acestei iniţiative. Referindu-se la viitoarea *Lege a minorităţilor*, domnia-sa a cerut Federaţiei să se preocupe ca minorităţii noastre să i se acorde atenţia cuvenită, să se respecte demnitatea evreilor care mai trăiesc în România. El a solicitat, de asemenea, publicarea intervenţiilor din Parlament ale deputatului F.C.E.R., domnul A. Vainer, pentru ca cei care l-au ales să-i cunoască activitatea.

Aproape toţi vorbitorii au fost de părere că revista ar trebui să aibă şi pagini distractive: umor evreiesc, caricaturi, cuvinte încrucişate (*Al. Ausch, V. Dub*), probleme de şah (*Gh. Diamantstein*), o rubrică adresată femeilor, în care să se explice cum se fac pregătirile pentru Şabat şi marile sărbători, cum se aprind lumânările de Şabat, reţete tradiţionale (ing. *Iulia Negrea*). În sfârşit, tehnicianul *Toma Szanto*, fost membru al echipei de tenis de masă a României, a propus articole despre gloriile sportive evreieşti din ţara noastră. (E.G.)

CĂRŢI NOI

Un document despre decembrie '89

Lansarea celui de-al doilea volum din *Trilogia Revoluţiei Române în direct*, de *Teodor Brateş* (Editura AGER-Economistul, Bucureşti 2005) - găzduită de Hotel „Continental", la 23 martie a.c. - a depăşit cadrul obişnuit al promovării unei simple apariţii editoriale. La 15 ani de la zilele şi nopţile de neuitat, 22-24 decembrie '89, jurnalistul, de certă vocaţie şi dăruire, şi-a propus şi a reuşit să imortalizeze, în respectul adevărului istoric, tot ceea ce a trăit în calitate de coordonator al celebrului Studio 4 al Televiziunii Române. Şi chiar mai mult decât atât. Fiindcă, deşi subtitlul cărţii face trimitere la ziua de 23 decembrie '89, incursiunile în istoria posbelică în general, a Radiodifuziunii Române, în special - instituţie în care *Teodor Brateş* şi-a înzidit viaţa -, oferă cărţii un fundal semnificativ pentru mai adânca înţelegere a evenimentelor urmărite de o ţară întreagă cu sufletul la gură.

O carte-document, de excepţională utilitate pentru istoricii de azi şi de mâine. De altfel, şi recomandările - rostite de dr. *Mihai Milca*, redactor-şef al Editurii AGER-Economistul, care a editat volumul, acad. *Răzvan Theodorescu*, membru corespondent al Academiei Române, *Florin Constantiniu*, senator *Mihai Lupoi, Adrian Severin, Constantin Bebe Ivanovici*, preşedintele Federaţiei Asociaţiilor Revoluţionarilor din Decembrie '89, *Nicu Vlădulescu*, realizatorul copertei cărţii - au avut darul să-i evidenţieze principalele merite. Este vorba despre înzestrările de istoric ale unui economist; privirea lucidă, etică, ironică asupra

şuvoiului de date şi fapte regândite şi ordonate retrospectiv; curajul celui care „vorbea când se trăgea"; importanţa sursei de primă mână pentru cercetările viitoare pe care o reprezintă cartea; omagiul adus memoriei celor care au plătit cu viaţa eliberarea de regimul totalitar. Frumoasă - în acest sens - metafora găsită de *Nicu Vlădulescu* pentru copertă: un cer răsturnat, un spaţiu deschis unui viitor lipsit de închistări. Cartea defineşte concepţia despre jurnalistică a lui Teodor Brateş: a fi permanent la bordul unei aeronave, a fi în prima linie a evenimentelor, cu limpiditatea exprimării, calm, laconism. Există în acest volum descrieri de atmosferă, notaţii de scenarist, umor, amar uneori. Este *Teodor Brateş* un Esop al zilelor noastre? Mai mult decât posibilele răspunsuri la întrebările despre vârstele jurnalisticii, suferinţă, scepticism, logic şi ilogic, ceea ce impresionează în construcţia cărţii este modul în care cel aflat în prim planul micului ecran acţionează, observă fără să-i scape nimic şi fără să-şi atribuie vreun rol deosebit. Teodor Brateş opune elitismului practica experienţei brute, în respect maxim faţă de profesiune. Autorul înţelege destinul - personal şi colectiv - nu ca pe o fatalitate, ci ca pe o provocare; nu ca pe o scuză a celor slabi, ci ca pe o strădanie a celor puternici. Un motiv în plus pentru care, onorându-şi breasla, continuă tradiţia ziariştilor evreo-români de marcă din presa românească.

IULIA DELEANU

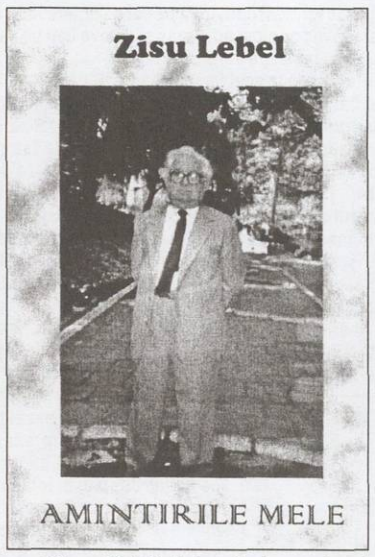

„Ofn veghi şteit a boim..." - „La margine de drum stă un pom ...". Versul acesta, dintr-un binecunoscut poem al lui Iţic Manger, ar putea sluji drept moto originalului volum aparţinând scriitorului israelian de limbă română Zisu Lebel. Pomul roditor este autorul însuşi, care, cu modestie, şi-a intitulat cartea *Amintirile mele* (Haifa, 2005). Autorul - sintetizează cunoscutul animator cultural israelian de origine română Shlomo David, în prefaţa cărţii, - este un monograf şi, totodată, un culegător de folclor idiş. Din „amintirile" lui Zisu Lebel prind viaţă scene din *ştetl*-ul interbelic care aveau să-i modeleze sensibilitatea, comportamentul social, concepţia despre lume.

Ştetl-ul interbelic – un mod de viaţă

Scrierile lui Zisu Lebel sunt o formă de a veşnici lumea în care s-a format: o lume a oamenilor necăjiţi, câştigându-şi cu trudă existenţa, dar cu umor sănătos şi multă bucurie de a trăi. Miezul acestei lumi era viaţa de familie. Cu părinţi iertători, cu personaje aparent pitoreşti, de profund dramatism în substanţă, în care virtuţile de plastician ale autorului sunt bine puse în valoare: Moişe Rivn, nebunul târgului, bătrâna care vindea seminţe prăjite de bostan, cizmarii Dumitru şi Nicu Ţipoc, care aveau grijă de ghetele copiilor iarna, potcovindu-le şi punându-le „purici de fier" să nu alunece pe derdeluş... Cu grădina lui Gheorgheolă, cu *morgen blumen* - zorele, pomi fructiferi, având la portiţă un scaun cu farfurii pline de mere, pere, prune, gutui, vişine, cireşe, zarzăre, zmeură... Un leu - grămăjoara... Şi această lume binecuvântată i-a dat, la rându-i, binecuvântarea: „Dumnezeu să te ajute, pentru că şi tu te gândeşti să-i ajuţi pe alţii, fie oameni, fie păsări".

Un domeniu prea puţin cercetat, folclorul idiş face obiectul unui capitol distinct al cărţii. Zicători şi proverbe idiş sunt traduse în română, având, alăturat, forma originală, cu litere ebraice, şi transcrierea în grafie latină. Câteva exemple: *„Mâ ken leibn, nor mâ lost nişt un dus leibn iz vi a şpas"* - „Se poate trăi, dar nu te lasă alţii şi viaţa-i ca o glumă". *„A vel iz mer vi a ken"* - „A vrea este mai mult decât a putea" ş.a. Jurnalul propriu-zis al cărţii îl constituie o îndeletnicire străveche: corespondenţa *de mână*; înduioşătoare, azi, în vremea celularului şi a *e-mail*-ului. Din scrisorile lui Shlomo David către Zisu Lebel şi cele de la Zisu Lebel către Shlomo David, aflăm: ● impresii de la seri culturale ale Asociaţiei Israelienilor Originari din România ● detalii despre elaborarea celor cinci volume dedicate vieţii evreieşti din judeţul Dorohoi, coordonate de Shlomo David ● aportul lui Zisu Lebel privind Mihăilenii ● monumentul comemorativ în memoria victimelor Holocaustului din Dorohoi ● placa memorială consacrată părinţilor şi surorilor lui Zisu Lebel, care au pierit în Transnistria ş.a. Abia prin corespondenţa bunicului, *melamed*-ul Iosif Lebel, către copiii emigraţi în America, datând din anii '30, trimisă autorului de rudele stabilite în Florida, cartea devine o saga a familiei, picătură din oceanul suferinţelor evreieşti înainte de 1948, anul proclamării independenţei de stat a Israelului. Scrisori ale lectorului Dumitru Corneliu Bâlbă, de la Universitatea „Al. I. Cuza", din Iaşi, interesat de publicarea unei monografii, „Mihăilenii de altădată" (în care figurează şi Zisu Lebel), deschid posibile direcţii de cercetare etnosociologică a cărţilor sale.

Zisu Lebel scrie precum vorbeşte. Oralitatea aceasta, ca şi limbajul colorat, fără preţiozităţi îi conferă statutul unui Creangă evreu. Motivaţia scrisului este tradiţional iudaică: „De ce scriu? Pentru ca şi nepoţii noştri şi urmaşii lor să-şi cunoască bunicii şi străbunicii şi să ducă mai departe ştafeta...".

E. SUHOR

După două mii de ani – o încercare de a restabili adevărul

În contextul funeraliilor unuia dintre cei mai luminaţi papi catolici, Ioan Paul al II-lea, ca şi după atenuarea scandalului provocat de filmul lui Mel Gibson, *Patimile lui Christos*, respins la nominalizarea pentru Oscar, lansarea ediţiei secunde a cărţii lui Haim Cohn (fost procuror-şef, ministru al Justiţiei, jurist ilustru israelian, preşedinte al Universităţii Ebraice din Ierusalim), *Arestarea, procesul şi moartea lui Iisus* (Editura Teşu, 2004), ni se pare un moment ce oferă o apropiere de un climat calm şi raţional. Coperta - cu o ilustraţie extraordinară a lui Marc Chagall, *Crucificarea albă* (reprezentând un Iisus acoperit parţial cu un tales, înconjurat de personaje chagalliene din Vitebsk) - este realizată de Mihaela Şchiopu, iar Teşu Solomovici ne desluşeşte câteva dintre motivaţiile cărţii. La solicitarea unor preoţi creştini din Europa, adresată Tribunalului Suprem al Israelului, în 1948, judecătorul Haim Cohn, cu aprobarea personală a lui Ben Gurion, a început cercetarea „cazului", aşa cum este descris în Evanghelii, dar şi în alte scrieri. Metodologia este strict juridică, fără referiri la religie ori istorie politică. Ce se reţine? Nici un evanghelist nu a fost martor ocular. Autorii nu sunt cronicari „obiectivi", ci propovăduitori. Ei precizează cine l-a arestat pe Iisus, de ce l-au judecat evreii şi nu ocupanţii romani, de ce l-au executat romanii, fără a mai aminti de contradicţiile din cele patru Evanghelii, despre împrejurările arestării. Este, de asemenea, neverosimil un proces desfăşurat în toiul nopţii - şi anume, în preajma Pesah-ului, cea mai mare sărbătoare evreiască. Iisus nu L-a hulit pe Domnul, evreii nu aveau motive să-l judece nici în condiţii normale, în timp ce romanii îl puteau acuza de „revoltă", afirmaţia referitoare la o „împărăţie a cerurilor", ca şi titulatura de „Rex Iudeorum", pe care Iisus nu a infirmat-o, aducând o ştirbire a autorităţii Romei.

Spaţiul fiind limitat, vom relua relatarea în numărul viitor.

BORIS MARIAN

O carte de referinţă în cultură

Cunoscut scriitor, publicist, istoric, Mihai Pelin (n. 25 august 1940, Cernăuţi) este autorul unei noi cărţi dintr-o suită bogată în lucrări (printre ultimele - *Cartea Albă a Securităţii*, primele patru volume) despre cel mai frământat deceniu din istoria românilor în secolul XX, 1940-1950, cu referire la sfera artelor plastice şi arhitecturii.

Lansată la 5 mai a.c., de către Editura Compania, la Galeria „ArTei" (Hanul cu Tei), volumul *Deceniul prăbuşirilor (1940-1950): Vieţile pictorilor, sculptorilor şi arhitecţilor români între legionari şi staliniţti* (din seria „ClarObscur") este o lucrare monumentală, de aproape 700 de pagini, cu un impresionant indice de nume, reproduceri aproape pe fiecare pagină, informaţii inedite, analize substanţiale. Vom aminti doar câteva dintre numele artiştilor şi oamenilor de cultură evrei, care nu sunt deloc neglijate, la fel ca şi multe alte nume importante din cultura română: Max Arnold, Hans Arp, Victor Brauner, Marcel Iancu, Izsak Marton (din păcate, clujeanul Egon Lövith

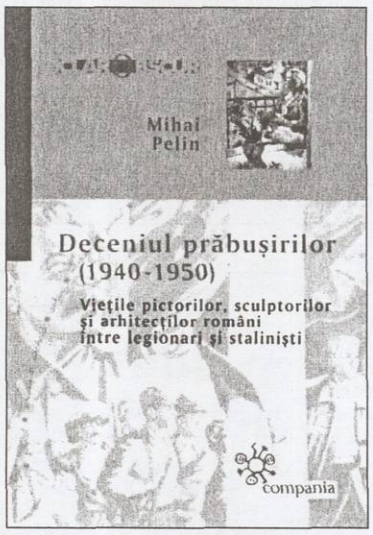

nu este amintit), Vasile Kazar, Nicolae Vermont, M.H. Maxy (i se dedică un capitol special, un „caz" în epocă), Tia Peltz, Jules Perahim, Mimi Maxy-Şaraga, Radu Bogdan ş.a.

Cu ocazia lansării, au vorbit doamna *Adina Kenereş*, din partea editurii (condusă cu fler şi talent de Petru Romoşan), criticul de artă *Radu Varia*, publicistul *Cornel Nistorescu*, pictorul *Toma Hirth* (recunoscător lui Mihai Pelin, coleg cândva la revista „Ramuri", care a scris prima oară despre pictor) şi, desigur, autorul cărţii. Dintre cei prezenţi la lansare i-am remarcat pe doamna *Mariana Nicolesco*, acad. *Augustin Buzura*, *Octavian Paler*, *Vartan Arachelian*, mulţi alţi oameni de prestigiu în cultură. Cei care au luat cuvântul au pus în evidenţă actualitatea şi informarea obiectivă oferită de cartea nou apărută, talentul scriitoricesc al autorului; au fost citaţi, în sprijinul celor afirmate, ca şi al modului de prezentare sub aspect istoric, Tudor Vianu, Petru Comarnescu; au fost amintite „cazurile" lui Ion Frunzetti, ambiguitatea în care erau obligaţi să se refugieze personalităţi ca George Oprescu, Maxy, consecvenţa unor artişti ca Th. Pallady, Al. Ciucurencu (supus unor umilinţe în public), persecuţia faţă de artiştii evrei în anii 1940-1945, în parte şi după această perioadă, ca şi faptul că nici un artist nu s-a coborât la preamărirea fascismului (a spus *Radu Varia*). Au fost destui „politruci", „agenţi mascaţi ai Securităţii" în lumea artiştilor sub regimul comunist, dar nu aparteneţa etnică îi caracteriza, ci gradul „de înregimentare". *Mihai Pelin* a adăugat că nu numai regimul comunist, dar şi „spiritul de gaşcă", încurajat de regim, au contribuit la degradarea vieţii artistice în perioada de după 1945. Vom reveni cu o prezentare propriu-zisă a cărţii.

B. MEHR

Salonul literar R.E.

Umor şi lirică

Întâlnirea noastră din 20 aprilie a.c. s-a aflat sub semnul a doi aştri: umorul şi lirica.

Mandi Costin, un autor aflat la „a treia tinereţe", realmente plin de vlagă spirituală, ne-a citit, timp de peste o oră, din propria antologie de texte umoristice scrise pe marginea paradoxurilor biblice. Aduse la zi, acestea pot trezi şi interesul unor specialişti în materie de politologie şi sociologie. Meritorie este şi încercarea de a pune în paralel cele două Testamente: Biblia evreiască (*Vechiul Testament*) şi *Noul Testament*. Am reţinut şi titluri ce amintesc de umorul lui I. Schechter: „Păcatul originar - începutul teatrului absurd", „Dumnezeu a scăpat lucrurile de sub control" ş.a. Pe lângă umor, domnul Mandi Costin dovedeşte o erudiţie demnă de tot respectul.

Trecând la lirică, am ascultat opt poeme de *Doina Chilargi* şi trei de *Alexandra Alecu*. În limita spaţiului, vom cita din prima autoare: „Acum ştiu, frunza aceea sunt eu", „Aş vrea să fiu eu vântul / ce-n părul tău se joacă", „Văd că-s singură şi deja-i noapte", „Rugul ce a ars este sufletul unei femei". Din poemele Alexandrei Alecu vom cita: „Cuvintele toate se zbuciumă-n mine arzând", „Şi dacă-n ochii tăi privesc" („aproape" ca Eminescu!). Ambele lecturi ne-au impresionat prin „riscul" asumat de autoare, de a fi total sincere, lucru mai rar în lirica de azi.

Cum am reacţionat mai sus (între paranteze), mi-aş permite să recomand o detaşare mai nuanţată de lirica eminesciană, care ne-a copleşit, poate, pe mulţi, cu ani în urmă. Textele au fost viu discutate, remarcabilă fiind intervenţia maestrului (nu numai de şah) *Emanuel Reicher*. Ne-am bucurat să vedem şi condeieri tineri: *Daniela Micu*, *Cristi Balint*, *Nicolae Stelea*, poeţi pe care îi aşteptăm şi în viitor. (B.M.M.)

ORADEA

Seminar despre viitorul O.T.E.R.

Urmare din pag. 1

Esența acestei întâlniri? Găsirea metodelor de atragere a tinerilor care continuă să rămână în afara programelor și activităților. Împreună cu *Attila Gulyás* și *Luciana Friedmann*, tinerii au discutat despre felul în care se organizează un program de activități pe termen lung, despre cum putem vedea lucrurile în perspectivă și ce beneficiu aduce acest lucru organizării cluburilor O.T.E.R. Trei dintre filialele mai „voluminoase" ale acestei Organizații - Timișoara, Oradea și Cluj-Napoca - și-au asumat misiunea de a prezenta câte un program referitor la cele mai recente celebrări din calendarul iudaic: Ziua Holocaustului, Ziua Rememorării și Ziua Independenței Statului Israel. Orădenii au reușit să facă o surpriză de proporții colegilor lor, un program pe care, cu siguranță, nu îl vor uita prea curând... În pădurea din stațiunea Felix, ei, tineri și aparținători generației medii, au improvizat o... întoarcere în timp. Intenția celor care s-au pregătit mai bine de două săptămâni pentru această activitate, care a implicat o mobilizare fără precedent, a fost să îi facă pe participanți să simtă „pe pielea lor" ce sacrificii implică să lupți pentru idealuri, pentru existența statului tău.

Foarte interesant pentru tinerii prezenți au fost, de asemenea, scenetele *ad-hoc* pe care au fost nevoiți să le regizeze. Subiectul acestora: situații în care trebuie să explice pentru ce există cluburile lor, să îi convingă pe cei dezinteresați să ia parte la activități. Deși s-a râs copios, au rămas și câteva idei pe care le vor putea folosi în situații reale, pe viitor.

Pentru că la acel final de săptămână, Israelul, multiplu sărbătorit, s-a aflat în centrul atenției, profesorul *Itzhak Roth* a decis să prezinte două proiecții despre „Granițele și războaiele Israelului" și despre „Ierusalim". Concise și sintetice lecții de istorie, acestea au adus informații mai mult decât necesare celor care doresc să îi învețe pe ceilalți. Ca la fiecare asemenea seminar, pentru lideri sau instructori, s-a subliniat faptul că ignoranța este cel mai mare dușman al continuității.

Chiar și cei mai tineri participanți - cei din Arad - au avut posibilitatea, cu acest prilej, să își spună *problemele pe care le au în cadrul organizației lor.* Așa cum s-a subliniat cu acest prilej, dialogul dintre filialele O.T.E.R., sprijinul acordat în elaborarea proiectelor și programelor comune, devin o condiție în situația în care numărul tinerilor care vin la activități este limitat. *Israel Sabag*, adjunctul directorului JOINT pentru România, a asigurat participanții de faptul că se va implica în organizarea a cât mai multe activități comune.

Două momente speciale ale Seminarului, găzduit în condiții excelente de comunitatea orădeană, le-au reprezentat *Oneg Șabat*-ul sărbătorit împreună cu membrii comunității de pe malul Crișului și întâlnirea cu vârsta medie. Receptivi la orice tip de activitate, plini de idei și inițiative, cei de-a doua generație s-au bucurat să dialogheze cu *Itzko (Itzhak) Roth*.

Activitatea de Iom Hazikaron, mai sus prezentată, a fost, poate, cea mai optimistă secvență a Seminarului. A demonstrat că mai mulți ani nu înseamnă, obligatoriu, mai puține visuri și că tinerii și vârstnicii pot face împreună activități care să-i uimească și pe cei mai experimentați *madrihimi* (instructori).

LUCIANA FRIEDMANN

GEORGE ENESCU și interculturalitatea

50 de ani de la încetarea sa din viață

În urmă cu cinci decenii, în noaptea de 4 spre 5 mai 1955, se stingea din viață unul dintre marile genii pe care le-a dat poporul român universalității - George Enescu. La vârsta de cinci ani, el se considera compozitor și era într-adevăr. Profesor îi era Eduard Caudella, ieșean de origine italiană. Nu avea nici 10 ani când a fost admis la Conservatorul din Viena, alături de Kreisler. A urmat apoi studiile la Paris, unde a și susținut primul concert cu propria suită, *Poema Română - opus 1*, la vârsta de 17 ani. Regina Elisabeta îl numea pe tânărul Enescu „Sfinx" și îl invita adesea la Peleș, pentru concerte de vioară, pian și instrumente la care acesta se dovedea un mare maestru. *În anul 1928, începe să predea lecții de* vioară celui ce va deveni unul dintre marii

soliști ai lumii, Yehudi Menuhin. Recunoștința elevului se va exprima și după ce Enescu trecuse în altă lume. Menuhin a venit de mai multe ori în România, din respect și iubire pentru primul său maestru. „Enescu va rămâne pentru mine Absolutul prin care eu judec pe alții", a declarat Menuhin când a aflat despre moartea acestuia. Cunoscut în țările Europei, George Enescu este un nume și în S.U.A., unde a *concertat cândva. Profesorul dr. David* Williams din statul Iowa a organizat una dintre cele mai importante colecții de muzică simfonică românească din lume, Enescu ocupând locul major. La inaugurarea acesteia, în martie a.c., a participat și celebra pianistă Lory Wallfish, care l-a cunoscut personal pe Enescu. În luna octombrie a acestui an, la University of Illinois se va prezenta opera *Oedip*, al cărei libret aparține, după cum se știe, scriitorului evreo-francez Edmond Fleg (1874-1963), un om de larg orizont și fervent militant sionist. Enescu a compus în 1895 o cantată, *Viziunea lui Saul*, pe versurile lui Eugene Adenis, și o creație lirică mai puțin cunoscută, *Ahasverus*, în trei acte și un prolog, libretul fiind semnat de Auge de Lassus, cu soliști, cor și orchestră. A început, fără a finaliza, oratoriul *Fiica lui Iefta*.

Periodic, Festivalul Enescu adună la București muzicieni de marcă din multe colțuri ale lumii. Și în acest an, în septembrie, onoarea de a fi președinte îi va reveni dirijorului Ioan Holender, originar din Timișoara.

BORIS MARIAN

MERIDIANE • MERIDIANE

Misiuni de extremă dificultate, dar realiste totuși

„Misiune imposibilă" pare un episod extras din filmele cu James Bond. Totuși, grupul de 13 persoane din Marea Britanie, care a venit pentru prima oară în România, nu reprezintă o echipă de aventurieri sau justițiari. Sub acest nume se ascunde efortul depus de câțiva oameni inimoși în ultimii trei ani, ambiția lor de a ameliora viața evreilor aflați în nevoie. Liderul lor este **Jim (Jimmy) Strauss**, un londonez care a reușit să strângă în jurul său persoane care nu abdică de la idealuri, dar au și simțul practic de a strânge fonduri pentru donații substanțiale. Ei sunt gata să își asume adesea misiuni care par inițial imposibile. Veniți cu cele patru microbuze pe care urmau să le doneze comunității din România, ei au parcurs traseul Oradea - Timișoara - Deva - Sibiu - Brașov - Ploiești și s-au întâlnit cu membrii comunităților evreiești. Însoțiți în periplul lor de directorul general al F.C.E.R., **Alex Sivan**, și de președintele D.A.S.M., ing. **Nilu Aronovici**, ei și-au încheiat vizita la București, unde s-au reunit cu alți câțiva membri ai grupului lor.

- Obiectivul nostru? World Jewish Relief (W.J.R.) este o organizație care ajută evreii în nevoie, din întreaga lume. Majoritatea suportului acordat, însă, se concentrează, în prezent, în fosta Uniune Sovietică și în estul Europei. „Mission impossible", parte a W.J.R., a demarat prima acțiune în urmă cu trei ani, printr-un convoi de ajutoare transportat din Marea Britanie în Belarus. În principal, le ducem celor în nevoie microbuze încărcate cu ajutoare (haine, alimente, medicamente). Anul trecut am călătorit peste 1.000 de km cu microbuzele spre Ucraina.

- De ce ați ales tocmai acest nume?

- Exista o emisiune care se numea „Mission Impossible": fiecare episod începea cu introducerea „Aceasta este misiunea ta Jim, trebuie să treci peste..." și apoi, după foarte multe încercări, Jim reușea să treacă peste toate greutățile... *[n.r. - nu este o întâmplare că pe interlocutorul nostru îl cheamă Jim].*

- Aceasta este o primă misiune în România?

- Da. Ea s-a născut în urma discuțiilor pe care le-am avut cu Alex Sivan, directorul general al F.C.E.R. Înainte am contribuit cu articole sanitare, haine, diverse lucruri utile membrilor comunității.

Interviu cu **JIMMY STRAUSS**, liderul Organizației „Mission impossible" („Misiune imposibilă")

- Cine sunt însoțitorii dumneavoastră?

- Șapte dintre cei 13 participanți sunt șoferi care conduc cele patru microbuze ce vor fi donate comunității din România. Ceilalți sunt prieteni ai lor, oameni care au dorit să participe la această misiune de ajutorare. Noi am realizat că banii nu sunt suficienți pentru a-i sprijini pe semenii noștri ci solidaritatea implică mai mult decât atât.

- Aveți și alte inițiative care privesc comunitatea noastră în viitor?

- Opticieni din România vor consulta pacienții din cadrul comunității și, pe baza rețetelor, noi vom trimite ochelarii necesari. Vom continua, de asemenea, să trimitem toate ajutoarele pe care le-am trimis și până acum.

LUCIANA FRIEDMANN

Oaspeți ai F.C.E.R. și ai comunității bucureștene

Așteptați la graniță de președintele comunității orădene, ing. *Felix Koppelmann*, de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, de directorul general al F.C.E.R., *Alex Sivan*, care i-a însoțit pretutindeni, de președintele D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*, delegația organizației „World Jewish Relief", din Marea Britanie, a ajuns, la 12 mai a.c., în Capitală. Oaspeții au vizitat moderna bucătărie și Centrul de Zi, din Complexul Băluș. Au făcut instructive popasuri la sediul D.A.S.M., Centrul Medical, Centrul Pedagogic pentru Tineret. Au participat la *Kabalat Șabat, Oneg Șabat*, alături de conducerea Federației și de mulți tineri bucureșteni. În dimineața următoare, după serviciul divin de Șabat, conducerea C.E.B. a oferit un *Kiduș* în onoarea lor. La 15 mai, delegația a vizitat Căminul „Amalia și dr. Moses Rosen". Sprijinul oferit de „World Jewish Relief" este compensatoriu în situația în care JOINT-ul a redus alocațiile în ultimii ani. Vom reveni.

„Sunt cântăreață israeliană, dar n-am uitat niciodată limba română" (Sylvia Greenberg)

Urmare din pag. 10

- Bănuiesc că nu duceți lipsă de angajamente?

- Nu, desigur că nu, dar în acest domeniu există un fel de rotație. Apar alte nume, apar tineri și directorii de operă caută talente noi. Așa că, pentru orice eventualitate, mi-am luat o catedră la Conservatorul din Viena (oraș în care locuim; soțul este angajat la Staatsoper) și la Universitatea din München. Meseria de pedagog m-a făcut să descopăr în mine resurse de răbdare pe care nu știam că le am.

A fost o descoperire de sine interesantă. Dar, în primul rând, sunt cântăreață. Vocea mea este potrivită pentru repertoriul mozartian, pentru Richard Strauss. Am cântat roluri din *Ariadne* și *Cavalerul Rozelor*, am cântat *Arabella*, precum și liedurile extraordinare ale acestui compozitor. Dar am cântat și repertoriu italian, în *Rigoletto*, sau rolul Luciei di Lamermoor, pe care l-am întepretat chiar la Scala, ceea ce a fost o mare onoare, deoarece italienii preferă pentru opere italiene cântăreți italieni, iar Lucia di Lamermoor este un rol atât de caracteristic pentru repertoriul italian. Am fost și în America de câteva ori, mi-am făcut debutul la Chicago, cu Georg Solti, apoi la New York, unde am apărut în *Carmina Burana*, pe care am cântat-o apoi la Cleveland, Dallas și în Canada, la Montreal.

- Sunteți free-lance, răspundeți la multe invitații, mergeți în multe turnee. Cum puteți armoniza acest lucru cu viața de familie, mai ales că ați avut și un copil de crescut?

- Ca să reușești, în primul rând trebuie să ai un bărbat bun și înțelegător, pregătit să te susțină și să te ajute în cariera asta. Și așa este soțul meu. El a fost și este factorul fix în viața noastră de familie, el s-a ocupat foarte mult și de băiatul nostru, Gabriel. Eu nu l-am luat în turneu decât de câteva ori, dar pentru mine a fost un foarte bun prilej să ne întărim legăturile, iar pentru el a fost o aventură de care-și aduce aminte cu plăcere.

- Acum, că ați reluat legăturile cu România, intenționați să veniți mai des?

- Desigur, așa cum v-am spus și mai înainte, dacă voi fi invitată, voi veni cu plăcere.

În ceea ce ne privește, am dori să o vedem și să o auzim pe Sylvia Greenberg cât mai curând și cât mai frecvent.

Scrisul – un mod de a înfrunta urâtul existenței

Urmare din pag. 10

Frumos = adevăr, scris = trăire, spirit cercetător = nevoia de a descoperi Cauza Cauzelor, Divinitatea, Infinitul. Simt că această ecuație, în care crede chiar dacă n-o enunță ca atare, stă la baza uneia dintre nuvelele recente, *Raphael*, aflată pe *site*-ul *Discutandum*. Nuvela e construită pe două planuri: narativ și filosofic. Autorul se întâlnește, la Paris, cu unul dintre „miturile stomatologiei mondiale", prof. Raphael Chercheve. Leagă o prietenie, așa cum numai cele dintre maestru-discipol se pot închega, cu nonagenarul - tânăr comportamental și spiritual -, evreu de origine lituaniană. Dar Raphael este o expresie arhetipală, întrupează o concepție de viață (a nu face vreodată ceva neconcordant cu sine), în care autorul se regăsește. Faptul că tiparul „Raphael" e nepieritor e accentuat în final. Tânărul aflat la început de viață, cu care scriitorul face cunoștință în Israel, după dispariția fizică a lui Raphael, repetă nu doar drumul bunicului; filiația familială e aparența istorisirii. Esența este supremația vieții asupra morții.

Ce există comun între Vlad Solomon de demult și Vlad Solomon din prezent, întrerupt mereu de câte un apel pe celular, intrând și ieșind, cu rapiditate, dintr-un univers într-altul, consumând frenetic clipa? Poate, vocația dăruirii de sine. Poate, umbra tatălui său. Poate, tristețea senină a celui care se simte dator să trăiască pentru că știe că are o misiune de împlinit.

DIN PRESA CULTURALĂ

LUNA APRILIE 2005

◆ Reluăm firul de unde ne-am oprit şi începem cu **REVISTA „22“**. În numărul 786/29 martie - 4 aprilie a.c., este evocat Adrian Marino, spirit lucid al ultimelor decenii ale secolului XX, persecutat de regimul comunist, un erudit în domeniul literaturii, care a părăsit această lume în luna martie. Printre cei care îl evocă este şi Andrei Corbea-Hoişie, germanist de prestigiu european. În următorul număr, Andrei Cornea aminteşte câteva episoade din viaţa celui ce a fost Papa Ioan Paul al II-lea, democratismul şi perseverenţa acestuia (a fost un adversar al prozelitismului forţat, ca şi al iudeo-fobiei). Profesorul Adrian Necula (Universitatea Al. I. Cuza din Iaşi) se referă la Serge Moscovici, sociolog originar din România, şi la fiul acestuia, Pierre Moscovici, raportor pentru România la UE. Tania Radu scrie în nr. 788/12 aprilie a.c. despre noul volum al lui Ion Vianu, *Paramnezii*, recenzat şi în revista noastră de Ţicu Goldstein. În suplimentul „Bucureştiul cultural“ (nr. 6-7/2005), în ancheta iniţiată de redacţie, citim numele unor scriitori preferaţi de critici români prestigioşi, printre care Adriana Babeţi, Smaranda Vultur (care a scris despre Holocaust), Vladimir Tismăneanu, Lena Constante, soţia lui Harry Brauner, Alexandru Vona, Mihail Sebastian, Cristian Bădiliţă (care semna cândva Isaac Bernstein, deşi nu este evreu), Radu Cosaşu, Sonia Larian, Mariana Marin, Andrei Cornea, Norman Manea, Ov.S. Crohmălniceanu, Z. Ornea, Lucian Raicu, Virgil Duda, lista urmând a fi continuată.

În numărul 789/19 apr. a.c., Georg Aescht semnalează reacţiile din Germania faţă de predica din ianuarie a.c. a episcopului Meisner din Köln, în care acesta a pus sub semnul egalităţii „uciderea pruncilor sub Irod“ cu crimele naziste, staliniste şi cu efectele legii avorturilor. Episcopul şi-a cerut ulterior scuze. William Totok, sub titlul „O nouă schimbare la faţă a României Mari?“, apreciază că partidul lui Vadim a revenit, mascat, la vechea campanie antisemită prin popularizarea unor texte din „arsenalul“ organizaţiei „Noua Dreaptă“ (de orientare neo-fascistă), din aberaţiile lui Paul Goma, ale lui Coja ş.a.

◆ **„OBSERVATORUL CULTURAL“**, din 31 martie - 6 aprilie a.c., semnalează pentru neuitare numele lui M. Blecher cu a sa *Vizuină luminată*, iar Ioan Holender, viitorul preşedinte al Festivalului Enescu, acordă un interviu comentatoarei Anca Florea. În nr. 264/14 aprilie a.c., este prezent Mihai Şora, care, într-un interviu cu Ovidiu Şimonca - după ce aminteşte de întâlnirile sale cu Eliade, Eugen Ionescu, Cioran -, declară: „Noica evita să discute despre simpatiile sale legionare“. Mihai Şora are acum 89 de ani, a fost cândva membru al P.C. Francez, dar s-a distanţat de ideologia comunistă.

În nr. 8/21 apr., Marin Marian Bălaşa recenzează cartea lui A. Oişteanu, *Ordine şi haos* (Ed. Polirom, 2004), iar Michael Finkenthal protestează faţă de desfiinţarea revistei „Cultura“, editată de Institutul Cultural Român.

◆ În nr. 12/30 martie - 5 aprilie a.c. al **„ROMÂNIEI LITERARE“**, Mihai Zamfir scrie despre „cel care ştie totul şi încă ceva pe deasupra“, acad. Solomon Marcus, pe care l-a omagiat şi revista noastră la a 80-a aniversare. În acelaşi număr, Gina Alcalay evocă o recentă întâlnire la Tel Aviv cu Amos Oz, organizată de prof. dr. Riri Manor, preşedinta Asociaţiei de Prietenie Israel-România, cu participarea PEN-Clubului şi a Uniunii Scriitorilor din România. În numărul din 13 aprilie a.c., la „Fototecă“, îi vedem pe „Crohu“ şi pe Ana Blandiana, în 1983. Dumitru Avakian semnează „Destine paralele“ (Mihai Brediceanu - Sergiu Comisiona, plecaţi recent în lumea muzicii veşnice). Lidia Vianu i-a luat un interviu cunoscutei scriitoare britanice (romane, poezie, eseuri, scenarii, traduceri din rusă ş.a.) Elaine Feinstein, despre care va trebui să scriem şi noi. D. Hîncu oferă cititorilor o corespondenţă puţin cunoscută între Einstein şi criticul de artă George Oprescu, în anii '20. În numărul 15/20 apr. a.c., este recenzată cartea lui N. Bârna, *Avangardismul literar românesc* (Ed. Gramar), fiind pomenit numele lui Gherasim Luca, Eugen Ionescu, Saşa Pană, B. Fundoianu, M. Blecher, Ilarie Voronca, Tristan Tzara ş.a. Daniel Cristea-Enache scrie despre regretata poetă Mariana Marin, cu volumul postum *Zestrea de aur* (Ed. Muzeul Literaturii Române), în care, printre altele, este evocat Holocaustul. În acelaşi număr este publicată o scrisoare a lui I. Brucăr către Şerban Cioculescu. Se împlinesc 45 de ani de la moartea filosofului. Antoaneta Ralian aduce un ultim elogiu lui Saul Bellow, pe care l-a cunoscut în 1977, la Bucureşti.

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 29 martie - 5 aprilie a.c., Romulus Căplescu pune faţă în faţă imaginea celor doi dictatori atât de asemănători ca structură: Hitler şi Stalin, iar Dumitru Constantin relatează „povestea unui as al spionajului israelian, Zvi Peter Malkin, agentul care l-a capturat pe Eichmann, cu prilejul încetării din viaţă a lui Malkin în martie a.c. la vârsta de 77 de ani. Despre două cărţi ale lui Andrei Cornea (*Turnirul Khazar, De la şcoala din Atena la şcoala de la Păltiniş*) scrie tânărul Andrei Terian. Cabalistul modern „neortodox“ Harold Bloom, cunoscut în România cu *Canonul literaturii occidentale* (Ed. Univers, 1998), este prezentat de Robert Lazu, în „ALA“ din 12 aprilie a.c. Luiza Barcan semnează cronica plastică la expoziţia lui Aurel Vlad, iar Oltea Şerban-Pârâu aduce elogii dirijorului Misha Katz, venit să concerteze cu Filarmonica Enescu, în urmă cu câteva zile.

În numărul din 19 aprilie a.c., Stela Tinney prezintă ultima carte a unui autor de succes, Alfie Kohn, *Punished by rewards (Pedepsit prin recompense)*, referindu-se la *behaviorismul social* (Huxley, Orwell), la Skinner, Pavlov, la premii (Nobel, Goncourt, Pulitzer), la campaniile mediatice, ce conduc la comportamente aberante de tipul Macbeth al lui Shakespeare.

◆ Tema centrală a **„DILEMEI VECHI“**, nr. 64/8 apr. a.c., este „Viitorul statului naţional“, unde aflăm, printre altele, despre diversitatea naţională a unor ţări ce candidează la intrarea în U.E. Regretabil este că tocmai capitolul „alte minorităţi“ este redus la un procent total, nefiind nici măcar nominalizate. Sursa este C.I.A. World Factbook. Janusz Solak scrie cu perspicacitate „Despre etnocentrism“: „Mentalitatea poporului umil, căzut în defensivă, căreia îi corespunde construirea unei mitologii naţionale - cea a misiunii istorice - deviază uşor în xenofobie“.

BORIS MARIAN

Elveţia – creuzet cultural

Vechea şi cunoscuta revistă „Secolul 20“ s-a ocupat, printre multele ei „dedicaţii“, de istoria culturală a Elveţiei, cu care România a avut şi are legături rodnice. Ultima apariţie a noii serii, „Secolul 21“ (nr. 5-10/2004), revine la această ţară eminamente central-europeană. Revista se deschide cu citate din Ion Vianu, Iso Camartin, Vasile Igna ş.a. Filosoful elveţian Iso Camartin explică într-un eseu extins pe multe pagini specificul vieţii culturale şi sociale din Elveţia, trăsăturile care îi unesc şi îi diferenţiază pe elveţieni între ei şi faţă de ceilalţi europeni, bogăţia şi diversitatea acestei lumi (65% germanofoni, 18% francofoni, 12% de limbă italiană, 1% retro-romani şi 4% imigranţi). Vasile Igna face o incursiune în istoria spirituală helvetă (de la Calvin, Zwingli la Rousseau, Pestalozzi şi în zilele noastre Dürrenmatt, Frisch, Albert Cohen, Blaise Cendrars, Jean Starobinski, fără a-i uita pe „mai vârstnicii“ Le Corbusier, Klee, Giacometti, Karl Gustav Jung, Ramuz, Denis de Rougemont, nume celebre ce nu necesită o specificare a domeniului de afirmare (arte, ştiinţe, filosofie, literatură). Despre o legendară Elveţie scrie la modul fantastic Ion Vianu („Doamnele din E.“), Nora Iuga dialoghează cu scriitorul de succes Christian Haller („fără poezie literele sunt moarte, cuvintele sicrie“), iar Jean Starobinski, doctor în medicină şi filosofie, membru şi profesor la prestigioase instituţii de învăţământ şi de cultură (n. 1920, Geneva), este prezent cu un fascinant eseu, „Memoria Troiei“, în traducerea Alinei Ledeanu. Mai semnalăm prezenţa în revistă a lui Mircea Martin, a poetului Jacques Chessex, în traducerea lui C. Abăluţă, a regretatei Aglaja Veteranyi ş.a. La capitolul „Poeţi în dialog“, citim un inedit schimb de opinii şi evocări între Vahe Godel şi Ion Caraion, fiind pomeniţi Arghezi, Tristan Tzara, Celan, Fondane, Blaga, Vinea, Voronca, precum şi criticul Ov. S. Crohmălniceanu. Mai sunt multe de spus, dar spaţiul nu ne permite.

Frumos ilustrat cu fotografii de Iosif Király, realizat de directorul publicaţiei, doamna Alina Ledeanu, cu sprijinul Ambasadei Elveţiei la Bucureşti, „Secolul 21“ (nr. 5-10) este o apariţie-eveniment cultural (lansarea a avut loc în luna ianuarie 2005). (B.M.M.)

Către evreii victime ale persecuţiilor naziste, originari din Ungaria, şi moştenitorii lor

Acordul de despăgubire în acţiunea comună în justiţie vă poate interesa

ACORDUL DE DESPĂGUBIRE PROPUS. Procesul *Rosner et al. contra Statelor Unite ale Americii* - acţiune comună în justiţie pentru soluţionarea problemei bunurilor personale jefuite de la evreii din Ungaria în timpul Holocaustului - îşi aşteaptă decizia la Tribunalul Districtual American din districtul de sud al Floridei („Tribunalul“). Soluţionarea acestui proces vă poate interesa dacă dumneavoastră sau o rudă de-a dumneavoastră aţi/a avut bunuri personale în „Trenul Unguresc de Aur“. Dacă acest *Acord de despăgubire* va fi aprobat, iar dumneavoastră vi se vor recunoaşte drepturile, veţi fi îndreptăţit să faceţi cerere de asistenţă de la agenţiile evreieşti de servicii sociale. Sau veţi putea obiecta împotriva *Acordului de despăgubire*, informând Tribunalul despre această obiecţie. Iar dacă veţi face această alegere, vă veţi putea exclude cu totul din *Acordul de despăgubire*.

DESPRE CE ESTE VORBA? „Trenul Unguresc de Aur“ a constat în douăzeci şi patru de vagoane de marfă ce conţineau bunuri personale confiscate de către guvernul maghiar de la evreii din Ungaria, în timpul celui de-al doilea război mondial, obiecte luate în custodia Statelor Unite ale Americii în luna mai 1945, în Austria. Statele Unite au fost de acord să plătească despăgubiri pentru proasta utilizare a acestor bunuri personale. Acordul de despăgubire nu reprezintă recunoaşterea unei greşeli sau o indicaţie că ar fi fost violată vreo lege.

CUI I SE ADRESEAZĂ ACEST ACORD DE DESPĂGUBIRE? Sunteţi îndreptăţit să vă alăturaţi acţiunii comune în justiţie dacă sunteţi evreu originar din Ungaria, victimă a persecuţiilor naziste, care ar fi putut avea bunuri în „Trenul de Aur“ sau dacă sunteţi moştenitorul unei asemenea persoane.

CE PREVEDE ACORDUL DE DESPĂGUBIRE? Guvernul Statelor Unite a aprobat plata a până la 25,5 milioane de dolari pentru finanţarea următoarelor trei obiective: (i) circa 21 de milioane de dolari pentru servicii sociale de care vor beneficia evreii nevoiaşi originari din Ungaria, victime ale nazismului (planul propus va fi disponibil pe *website* la 10 iunie 2005); (ii) 500.000 de dolari pentru strângerea de documente şi obiecte legate de „Trenul de Aur“ şi de prădarea evreilor unguri; şi (iii) taxe şi cheltuieli reprezentând onorariile avocaţilor, precum şi recompense stimulative pentru Reclamanţii Principali, sume ce nu vor depăşi patru milioane de dolari.

CARE SUNT OPŢIUNILE MELE? Dacă acceptaţi *Acordul de despăgubire* şi sunteţi evreu originar din Ungaria, victimă a persecuţiilor naziste, sunteţi eligibil de a primi despăgubiri. Chiar dacă în prezent nu sunteţi nevoiaş, puteţi accepta *Acordul de despăgubire* pentru a ajuta ca alte persoane, evrei nevoiaşi, victime ale nazismului, să primească asistenţă din fondul de despăgubire. Puteţi prezenta comentarii sau obiecţii la *Acordul de despăgubire*, care vor fi supuse revizuirii tribunalului înaintea oricărei decizii finale a acestuia cu privire la *Acord*. Cu excepţia cazului în care vă excludeţi din *Acordul de despăgubire*, veţi fi în mod legal obligat să-l respectaţi şi nu veţi putea da în judecată Statele Unite. Dacă vă veţi exclude din *Acord*, nu veţi fi eligibil pentru primirea despăgubirilor. Orice comunicare legată de *Acordul de despăgubire* – comentariu, obiecţie, cerere de excludere – trebuie făcută în scris, trimisă până la data de **1 august 2005** (data poştei) şi concepută conform cerinţelor specifice ale Tribunalului. Puteţi apela la un avocat conform alegerii dumneavoastră, pe cheltuială proprie. Informaţiile necesare cu privire la cerinţele specifice pentru aceste comunicări le puteţi primi la telefonul sau e-mailul menţionate mai jos.

CÂND VA ACŢIONA TRIBUNALUL ASUPRA ACORDULUI DE DESPĂGUBIRE? Tribunalul va ţine o audiere imparţială asupra *Acordului de despăgubire* propus, la data de 26 septembrie 2005, la ora 10 a.m., când va decide dacă va aproba *Acordul de despăgubire* şi cererea avocaţilor pentru onorarii şi cheltuieli.

INFORMAŢII SUPLIMENTARE. Acesta este doar un rezumat al *Acordului de despăgubire* dat de Tribunal. Toţi termenii acestui *Acord* aprobat de Tribunal se aplică integral. Pentru actualizări periodice ale informaţiilor privitoare la acest *Acord de despăgubire*, vă rugăm să vizitaţi website-ul: *www.HungarianGoldTrain.org*. Pentru a contacta avocatul acestei acţiuni comune, vă rugăm să trimiteţi un e-mail la: *brent@hbsslaw.com*.

Pentru a vedea toţi termenii acestui acord sau pentru a solicita formularul de excludere, a face comentarii sau a obiecta asupra *Acordului de despăgubire*, vă rugăm să trimiteţi un email la: *HGT@claimscon.org* sau să efectuaţi o convorbire cu taxă inversă cu Statele Unite ale Americii la numărul 001-646-519-8701.

www.HungarianGoldTrain.org

Puteţi trimite comunicari la: P.O. Box 1570, New York, NY 10159, U.S.A.

PENTRU OBŢINEREA INFORMAŢIILOR, VĂ RUGĂM SĂ NU SCRIEŢI ŞI SĂ NU TELEFONAŢI LA TRIBUNAL SAU LA SECRETARIAT.

INFORMAŢII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACŢIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

BARUCH COHEN – un prieten din Canada

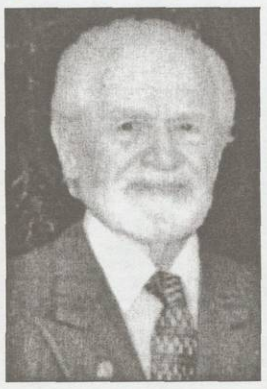

Răsfoind primele numere ale „Realităţii Evreieşti“, din 1995-1996, *am întâlnit* numele unui cititor atent, care felicita colectivul redacţional pentru schimbarea în bine a conţinutului acesteia, deschiderea mai largă spre societatea în care trăim şi spre lume. Baruch Cohen - despre domnia-sa este vorba - ne scrie şi acum; personal, primesc cu bucurie, acasă, corespondenţa pe care mi-o trimite, cu articole al căror autor este, apărute *în presa evreiască* de limbă engleză din Canada, cu ştiri din ţara de adopţie. A trecut de 85 de ani, din păcate este văduv de câţiva ani, dar nu şi-a pierdut dorinţa de a fi mereu prezent şi îi putem găsi numele în revista „Semnalul“ din Canada, în presa israeliană ş.a. Este de mulţi ani cercetător principal la Institutul Canadian pentru Studii Iudaice, are la activ numeroase contribuţii la *cunoaşterea* istoriei evreilor din România, apreciate de comunitatea din Canada, de comunităţile evreilor originari din România, pe unde se află ele. Dintr-o eroare, în numărul 226/1-21 martie a.c., la rubrica „Ancheta R.E.“, a apărut greşit informaţia că prietenul nostru din Canada *este supravieţuitor al Transnistriei. Din fericire, el nu a* ajuns acolo, dar măsurile rasiale şi pericolele nu l-au ocolit. Baruch Cohen este un supravieţuitor al Pogromului de la Bucureşti (21-23 ianuarie 1941) şi a fost în lagăre de muncă forţată. A supravieţuit şi astfel avem bucuria să corespondăm cu el. Îi urăm viaţă lungă şi să ne scuze pentru eroare. *Şalom!* (BORIS MARIAN)

„Hesed“ înseamnă ajutor

Alături de cunoscutul şi respectatul dr. Zvi Feine, directorul Programului JOINT pentru România, obştea noastră are, începând din primele zile ale lunii mai, încă un sprijinitor inimos - *Sharli Israel Sabag*, director adjunct al Programului, cu probleme de tineret. Am dorit să-l cunoaştem de la „debut“ şi l-am găsit la sediul O.T.E.R., exact cu o zi înaintea unui „turneu“ în ţară, la Oradea, Arad, Timişoara. I-am pus o serie de întrebări, la care domnia-sa a *răspuns într-o manieră cu totul deschisă şi prietenoasă, de parcă ne-am fi cunoscut de mult* timp. Născut în 1969, în Maroc, Sharli Sabag a făcut Alia cu familia, în 1974. S-au stabilit la Aşdod, dar au rude în ţara de origine, ca şi în Franţa. Tânărul israelian Sharli Sabag începe o frumoasă carieră (în sensul cel mai nobil) de harnic coordonator al unor proiecte, întâi în 1991, la Chişinău, unde ajută la organizarea tineretului evreu *lipsit de posibilităţile* unei minime educaţii iudaice, în deceniile de sovietizare. În acelaşi an, a vizitat prima oară România, a cunoscut tineri din obştea noastră, printre care şi pe Edi Kupferberg, în tabăra de la Cristian (Braşov). Din 1993 şi până în 2000, străbate practic fosta U.R.S.S., aflându-se la Dniepropetrovsk (Ucraina), la Minsk (Belarus), Sankt Petersburg (de unde este originară soţia sa, venită în Israel), Vladivostok, *a vizitat vestitul Birobidjan (unde a* reapărut alfabetul ebraic, în care se scriu denumirile străzilor oraşului), Kiev ş.a. Sharli Sabag s-a ocupat nu numai de problemele tineretului, ci şi de organizarea unor activităţi de asistenţă socială pentru bătrâni, oameni fără mijloace materiale, suferinzi, astfel că în Federaţia Rusă, de pildă, au luat fiinţă 74 de Centre HESED (*ajutor, asistenţă*) *după modelul celui din Sankt Petersburg. La Kiev, a participat*, de asemenea, la organizarea Centrului cu acest profil, într-o clădire construită cu fonduri JOINT.

De vorbă cu **SHARLI ISRAEL SABAG**, director adjunct al Programului JOINT pentru România

În opinia domnului Sharli Sabag, tinerii evrei din România beneficiază de o continuitate a tradiţiei iudaice, mai pregnantă decât în fostul spaţiu sovietic. Experienţa JOINT, realizările în România, datorate în bună măsură dăruirii şi competenţei domnului dr. Zvi Feine, alături de care noul său colaborator se simte onorat să lucreze, sunt repere pentru o bună colaborare în continuare. Seminariile, informarea pe Internet, Revista O.T.E.R., întâlnirile, *comunicarea permanentă*, participarea la viaţa comunitară şi chiar la conducerea unor comunităţi - toate acestea dau şansa evreimii din România să nu se simtă în pragul „finişului“, *ci, dimpotrivă*, să se revigoreze după vârstă şi... posibilităţi. Una dintre priorităţi este fortificarea spiritului comunitar prin legăturile sufleteşti dintre cele „trei generaţii“. Acestea au fost primele *idei dintr-un* dialog ce va continua cu noul prieten şi susţinător al obştii, dl Sharli Sabag.

B. MEHR

Un bun venit timişorean pentru ISRAEL SABAG

Vizita la Timişoara a directorului adjunct al *JOINT pentru România, Israel Sabag*, a reprezentat un prilej de întâlnire pentru 50 de membri ai acestei comunităţi - tineri şi vârstnici deopotrivă. Enoriaşii evrei din oraşul de pe Bega au dorit să poarte un dialog cu cel ce îl va seconda pe dr. Zvi Feine în ceea ce priveşte programele *educative pentru tineret* şi vârstă medie din România. Preşedintele acestei obşti, dr. *Paul Costin*, a prezentat activităţile şi starea materială a comunităţii, completat fiind de coordonatorul O.T.E.R., *Andrei Schwartz*, şi de responsabila cu problemele de asistenţă, *Aurora Constantinescu*. Israel Sabag le-a vorbit celor prezenţi despre două celebrări despărţite de doar câteva ore: *Iom Haaţmaut* şi *Iom Hazikaron*. Ambele pecetluiesc nerepetarea Holocaustului, garanţie fiind, în viziunea sa, existenţa şi puterea statului evreu. (L.F.)

Festivalul – târg al minorităţilor naţionale „MIRACOLUL DIVERSITĂŢII“

În perioada 6-11 mai 2005, la Muzeul Ţăranului Român, s-a desfăşurat, sub patronajul primului ministru Călin Popescu Tăriceanu, *Festivalul - târg al minorităţilor naţionale „Miracolul Diversităţii“*.

În programul manifestărilor artistice s-au înscris formaţii şi ansambluri ale mai multor etnii - turco-tătari, rromi, croaţi, greci, germani, maghiari, italieni, ruteni, bulgari, sârbi, italieni, cehi, slovaci, albanezi si, desigur, evrei. Luni, 9 mai a.c., maeştrii *Hary Tavitian* şi *Johnny Răducanu* au oferit un concert extraordinar. Referitor la participarea F.C.E.R. şi a Agenţiei Evreieşti pentru Israel, am vorbit cu organizatorul standului şi membru al *formaţiei de dansuri*, tânărul regizor *Erwin Şimşensohn*, care a menţionat prezenţa obiectelor tradiţionale (parte dintre ele oferite de Sorana Vereanu, medic aflat în stagiu în Israel) şi a CD-urilor cu cororile din Oradea, Braşov, Cluj-Napoca (klezmer). Am remarcat şi standul Editurii Hasefer (unde se aflau şi exemplare ale revistei noastre), realizat de *Ana Maria Caloianu* şi *Dan Vechsler*, ca şi tablourile pictorului *Toma Hirth*. (B.M.M.)

IN MEMORIAM

ALEXANDRU GARCIA

La 17 mai a.c., s-au împlinit 11 ani de când avocatul *Alexandru Garcia* a trecut în lumea celor drepţi. *Amintirea lui este evocată într-o impresionantă* scrisoare trimisă redacţiei de soţia lui, Elena Garcia, care trăieşte în Israel. A fost, timp de 25 de ani, consilier juridic al Academiei Române, preţuit de preşedinţii acestui înalt for ştiinţific - profesorii Traian Săvulescu, Ilie Murgulescu, Miron Nicolescu - pentru capacităţile lui de a rezolva atât problemele Academiei, cât şi pe cele ale „*Fundaţiei Elias*“ *şi gata să-i ajute pe toţi cei* care i se adresau. Alexandru Garcia provenea dintr-o veche familie de sefarzi, care a trăit pe pământ românesc încă de la începutul secolului al XVIII-lea. Ea a adus un ajutor valoros comunităţii evreieşti din Bucureşti, sprijinind funcţionarea unor şcoli, spitale şi oferind sprijin familiilor nevoiaşe. În activitatea sa, avocatul Alexandru Garcia l-a avut ca mentor politic pe W. Filderman în cadrul U.E.R., unde acesta era *preşedinte. Alexandru Garcia a* iubit Israelul, a condamnat antisemitismul şi a publicat o serie de articole care au avut ca temă lupta împotriva antisemitismului.

Acad. prof. dr. Nicolae Cajal z.l. a apreciat în mod deosebit personalitatea lui Alexandru Garcia, fapt care a reieşit şi din scrisoarea de condoleanţe, deosebit de emoţionantă, adresată familiei: „Mi-am dat seama, o dată în plus, de marea sa personalitate. Ni-l aducem *aminte cu drag, ne amintim* că el a fost cel care, în 1963, mi-a transmis telefonic rezultatul votului ce m-a ales la Academia Română, ne amintim de numeroasele ocazii când am fost împreună...“ - scria prof. Cajal.

ANIVERSĂRI

RAPHAEL KOHLEMBERG 70

Conducerea Comunităţii Evreieşti din Bacău transmite sincere felicitări, sănătate şi putere de muncă în continuare colegului şi prietenului *Raphael Kohlemberg*, de 21 de ani şeful obştii din Moineşti, cu prilejul împlinirii de curând a frumoasei vârste de 70 de ani.

Raphael Kohlemberg - singurul bărbat evreu din această localitate moldavă, a cărui familie pe linie maternă trăieşte aici de cinci generaţii - este strănepotul Rabinului Ghidale Westler.

Prin activitatea ce o desfăşoară, domnia-sa încearcă să menţină amintirea Moineştiului de altădată, una dintre cele mai vechi aşezări evreieşti din Moldova. Imigranţii plecaţi de aici în Palestina au înfiinţat, încă în secolul al XIX-lea, localitatea Roş Pina. Cu sprijinul F.C.E.R, Raphael Kohlemberg a realizat împrejmuirea cimitirului, a reparat Casa mortuară şi a întocmit şi un registru cu evidenţa mormintelor din cimitrul oraşului Moineşti.

HARIE GROPER, o consecvenţă

La 29 aprilie a.c., ing. *Harie Groper*, secretar al Comunităţii *Evreilor din* Galaţi, a împlinit 74 de ani de viaţă şi 28 de ani de activitate în slujba comunităţii. Familia îi urează viaţă lungă, sănătate, fericire, bucurii, alături de cei dragi, dar şi de marea familie comunitară, care *îi* apreciază munca zilnică excepţională în slujba enoriaşilor, a iudaismului, sionismului şi a păstrării neclintite a religiei mozaice. „Ad Mea Veesrim!“. *(Heda)*

La Universitatea de Stat din CRAIOVA

Studenţi şi cadre didactice s-au întâlnit cu supravieţuitori ai Holocaustului

Cu prilejul lansării celei de-a doua ediţii a lucrării *Holocaust sub guvernarea Antonescu*, de Marcu Rozen, la Universitatea de Stat din *Craiova a fost* organizată o întâlnire între studenţi şi cadre didactice de la Facultăţile de Istorie, Filosofie, Geografie, Teologie şi Centrul de Iudaistică cu *trei supravieţuitori ai Holocaustului* - ne scrie *Ştefan Ardeleanu*, vicepreşedintele comunităţii craiovene. Au evocat momente, situaţii din trista şi greu încercata tragedie a vieţii lor, din perioada 1940-1944, conf. univ. dr. ing. *Otto Adler* şi dr. *Liviu Beris*, preşedintele şi, respectiv, vice-preşedintele A.E.V.H.R, şi prof. *Ştefan Ardeleanu*.

Din cuvintele vorbitorilor, martori şi supravieţuitori ai lagărului de exterminare de la Auschwitz-Birkenau, din deportarea transnistreană sau din lagărul de muncă forţată de la Doaga (lângă Focşani), cei prezenţi au putut avea o imagine reală asupra condiţiilor inumane prin care se urmărea exterminarea evreilor, ca metodă în promovarea ideii de supremaţie a rasei pure germane.

Anticipând marcarea unui fericit eveniment în paginile revistei noastre, îi urăm domului *Ştefan Ardeleanu* - cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani - multă sănătate şi tinereţe veşnică.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Prin decesul profesorului **LADISLAU GRÜN**

Comunitatea Evreilor din Tg. Mureş a pierdut unul dintre cei mai prestigioşi membri

Comunitatea Evreilor din Târgu Mureş a pierdut unul dintre membrii săi prestigioşi şi respectaţi, profesorul LADISLAU GRÜN. Supravieţuitor al lagărelor morţii (Auschwitz, Kaufering II şi Dachau), secretar al A.E.R.V.H. din acest oraş, Antrenor Emerit şi Senior al municipiului, el şi-a dedicat o mare parte a vieţii prezentării, mai ales în rândurile tineretului, din România şi din străinătate, a adevărului despre Holocaust. Ciclul lui de expuneri „Lecţii de istorie pe viu“, început încă înainte de 1989, l-a purtat până în Elveţia şi Irlanda, iar în ţară a ţinut peste 41 de expuneri în şcoli din judeţele Mureş şi Cluj, la diferite organizaţii de tineret, pe lângă biserici, în tabere pentru elevi şi studenţi.

Arătând că pentru Comunitatea Evreilor din Târgu Mureş, stingerea din viaţă a profesorului Ladislau Grün este „o mare şi grea pierdere“, preşedintele comunităţii, av. Bernath Sauber, l-a caracterizat, în cuvântarea rostită la înmormântare, drept „un om plin de dăruire şi dragoste faţă de semenii săi, un om neverosimil de bun“. Describind *perioada grea prin care a trecut în anii Holocaustului*, domnia-sa a ţinut să arate: „Suferinţele pe care le-a îndurat în anii prigoanei nu i-au alterat încrederea în viaţă şi nici dragostea pentru semenii săi. În întreaga sa activitate profesională şi mai târziu, în cadrul comunităţii noastre, a dovedit devotament, pasiune şi mult spirit de sacrificiu. Până în ultimele *momente ale existenţei sale a sărit în ajutorul celor care au apelat la* cunoştinţele şi bunătatea sa... Memoria lui va trăi veşnic în inima şi sufletul nostru“. (E.G.)

În luna aprilie 2005, au fost înhumaţi în cimitirele C.E.B.: GHENELI ISIDOR (87 de ani), str. Sinaia nr. 1; ANDREI EUGENIA (58), str. Pictor Romano nr. 17; SCHWARTZ HARY (77), str. Drumul Murgului nr. 38; MONAHU DIN (57), str. Răcari nr. 51; HAIMOVICI HAIM (87), str. Washington nr. 13; SEVERIN PAIXETTE RENEE (88), str. Thomas Masarik nr. 9; BUTNARIU IACOB (65), str. Ştirbei Vodă nr. 68; SOCOL RODICA (93), str. Garibaldi nr. 26; PANAITESCU VALENTIN (52), Cămin „Amalia şi Dr. Moses Rosen“.

Anunţăm pe toţi cei ce l-au cunoscut şi iubit pe dragul nostru GLÜCK ENDRE (BÂNDI) că a adormit pentru totdeauna, la 12 aprilie 2005 (3 Nisan 5765), după o lungă şi grea suferinţă. Născut la Deva, *la 14 noiembrie* 1917, *drumul vieţii* l-a purtat la Satu Mare, Cluj, Vişeul de Sus (Baia Mare - Maramureş), găsindu-şi odihna veşnică, în sânul familiei lui dragi, la Bacău, unde a fost *înmormântat* la 13 aprilie 2005. Soţia - Cicuka (Czeczilia), fiica - dr. Maier Veronica, ginerele - Bruno şi nepoţii - Lidia şi Gabi îl vom iubi şi-i vom simţi lipsa, neconsolaţi, toată viaţa. Odihneşte-te în pace, dragul nostru soţ, tată şi bunic!

Cu nemărginită durere, anunţ decesul prietenei mele de-o viaţă, MARTA WEINER DINES. A fost pentru mine ca o soră nespus de bună, blândă şi iubitoare. Fie-i amintirea binecuvântată! Haber Clara.

Pe data de 14 Nisan 5765 (23 aprilie 2005), s-au împlinit trei ani de când a decedat MITICĂ COJOCARU. Durerea este de nedescris, a fost un soţ foarte bun, un tată şi un bunic bun. A iubit foarte mult oamenii, s-a zbătut pentru orice problemă *ca să facă un bine, fiind 20 de ani preşedintele Comunităţii* Evreieşti din Bacău. Prin pierderea lui, a pătruns mare tristeţe în sufletele noastre. Sofia - soţie, Mircea - fiu, Daniela - noră şi *Haris - nepoată. Familia.*

Au trecut opt ani de singurătate, tristeţe şi dor nestins de când dragul meu soţ IOSIF NATANSOHN m-a părăsit. Nu-l voi uita niciodată. Soţia - Hanna Natansohn.

Cu nemărginită durere, amintesc celor care l-au cunoscut că se împlinesc zece ani de când ne-a părăsit pentru totdeauna ing. IONAS ACS, om de o deosebită noblеţe sufletească. Soţia - Frima Acs.

Fiicele, ginerii şi nepoţii anunţă, cu lacrimi în ochi şi nesfârşită durere, scurgerea a 12 ani şi, respectiv, doi ani de la *greaua despărţire de inegalabilul tată* şi bunic IANCU MOISE şi de minunata şi devotata mamă şi bunică, MOISE RICA - din Odobeşti - Vrancea. Amintirea să le fie veşnic binecuvântată.

Fiii, nurorile şi nepoţii, cu aceeaşi durere, comemorează împlinirea a 24 de ani de la trecerea în nefiinţă a neuitatului tată şi bunic GOLDENBERG MORITZ, din Botoşani. Fie-i memoria neîntinată!

Comemorăm 30 de ani de la plecarea dintre noi a bunului nostru tată *HIRSCH STRUL AVRAM, farmacist, din Botoşani.* Pioasă amintire şi veşnică recunoştinţă. Rodica Idelovici - fiică şi Lucian Hirsch - fiu, împreună cu familiile.

JEWISH REALITY

YOM HAZIKARON at the Choral Temple

YA'ARZEIT FOR HEROES, YA'ARZEIT FOR MARTYRS

We cannot enter the holiday and celebrate the Independence Day of Israel without bowing our heads in the memory of those who fought for the life of Israel. A ceremony without speeches, without pathos, without emphasis. A recollection moment. After the military honor in the crowded Choral Temple, only sacred words and ancient prayers. A kindled candle: Ya'arzeit for heroes, Ya'arzeit for the victims of the anti-Israeli terrorist attacks. The Order of General Moshe Ya'alon, chief of the military headquarters, from May 11, 2005 was read. When we open the David's Book of Psalms we always find comfort. Old and contemporary elegies were accompanied by sacred and secular music. The ceremony ended with the anthems of Romania and Israel.

THE INDEPENDENCE DAY OF ISRAEL celebrated at the Romanian Atheneum

On May 11th, 2005, Israel Embassy in Bucharest organized the celebration of the Independence Day of Israel, the day of the proclamation of the Jewish state in 1948. In the presence of Her Excellence Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania, of her guests, foreign ambassadors, ministers, personalities of the political and cultural life, of the representatives of different religious confessions, of the F.J.C.R. leadership, led by the interim president, adv. Iulian Sorin, general secretary, members of the Jewish community participated to a symphonic concert conducted by the Romanian born Israeli maestro Mendi Rodan, with the Israeli piano player and composer, Gil Shohat. Gil Shohat interpreted in first audition his own „Concerto number 1 for piano and orchestra". Prime Minister Ariel Sharon and the Israeli Foreign Minister, Sylvan Shalom, sent messages on the occasion to the Jewish communities from the Diaspora. Ariel Sharon expressed his belief that, „with the support and the solidarity of our brothers and sisters from the Diaspora, we will overcome all the obstacles in our way", and the diplomacy chief underlined that Israeli future is built „through the efforts of the Israeli citizens, but with the support of the Jews and of the Jewish communities from all the world".

THE INTERNATIONAL HOLOCAUST DAY

The International Holocaust Day 5765 provided more emotion and gravity to the participants by the celebration of 60 years from the victory of the allied forces against the Nazism. In the memory of the perished heroes, the gathered participants at the ceremony at the Choral Temple bowed their heads: leaders of F.J.C.R. and of the J.C.B., representatives of the Parliament, of the government, of the religious confessions, parliamentarians, diplomats, personalities of the political and cultural life, guests from abroad, many Jews from Bucharest. Six candles were lighted to the everlasting memory of the six million brothers and sisters disappeared in the Holocaust. For their soul rest prayers were officiated. The main coordinates of the message sent by Traian Basescu, President of Romania, read by Bogdan Tataru Cazaban, presidential counselor, of the speeches held by dr. Otto Adler, by Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania, of General Mihail E. Ionescu, director of the Institute for Political Studies of Defense and Military History, of acad. Constantin Balaceanu-Stolnici, were the warning against the Holocaust deniers, the necessity of assuming the responsibility in the Romanian Holocaust, and the educational prophylactic value of the commemoration. Eng. Osy Lazar, president of J.C.B. underlined the value of the commemorative ceremony modulated by the religious and secular music, and thanked everyone for the participation. A collective and impressive Kadish penetrated the hearts of the participants with an ancient sacred shiver.

THE MEETING OF THE LEADERSHIP COMMITTEE OF F.J.C.R.

On May 12th the Community Cultural Center from Bucharest hosted the meeting of the Leadership Committee of F.J.C.R. that dealt with: ● the project of Regulation concerning the election of the leadership organisms of F.J.C.R.; ● information regarding the present state of things of the restitution process of real-estate assets to the "Caritatea" Foundation, an informative report presented by the executive general director of the Foundation, Tova Bin Nun; ● final form and approval of the Regulations; ● the discussion and approval of the F.J.C.R. budget for 2005, an information presented by the financial counselor of F.J.C.R., Ovidiu Banescu; the activity report of the Federation member of Parliament, Aurel Vainer. Adv. Iulian Sorin, interim president of the Federation opened the meeting and underlined that in the future Law of the National Minorities and in the Future Law of the Religious Confessions, we will detain the position of a double organization: ethnical and religious. Presidents of communities, leaders of Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust, members of the Leadership Committee of F.J.C.R. participated to the discussions concerning the new Regulation. Eng. Nilu Aronovici, president of the Department for Social and Medical Assistance, made a short presentation of the present and future main issues of the social and medical assistance. After the debates, adv. Iulian Sorin, interim president, positively appreciated the outcome of the meeting, outlined the main activity directions emphasized by the expressed opinions, and underlined the importance of a better collaboration relationship between the communities and the Federation. The Congress for the election of the new leadership committee was scheduled for the last decade of September.

A DIFFERENT STAIRWAY BETWEEN HEAVEN AND EARTH

Premiere at the JEWISH STATE THEATER – DOREL DORIAN'S "FIRE IN CALEA VACARESTI"

25 years have passed since Peltz completely moved in his books. This makes the meeting on the stage of the Jewish State Theater with the world he built and made eternal even more impressive and emotional. A rediscovery from a contemporary perspective where the truths without make-up from the writer biography, the directing and the actors' play, the stage design, the costumes, the masks provide a special emotional intensity, an unique transfiguration through music, film, dance. "Fire in Calea Vacaresti" written by Dorel Dorian, is a different stairway between Heaven and Earth, from Jacob's dream, on which the heroes ascend and descend in the moments marking their existence and materialize their evolution. A performance where the force of the tragic, the sincerity, the depth provide an esthetical modern version and a meditation on the permanence of the artistic valuable creation, either it belongs to Peltz, or to any true artist.

"THE CHILDREN PROGRAM OF THE «JOINT» BECAME NOW REALITY"

These were the conclusion words of Dr. Zvi Feine, director of the "Joint" program for Romania, at the end of a mission led by Dr. Edward Karotkin and including four pediatricians from Virginia (U.S.A.) and one Israeli physician, who visited us on May 1-7, 2005. These were very intense workdays in hospitals from Bucharest and Cluj. As always, these ambassadors of Good haven't arrived without presents: big quantities of strictly necessary medication. The guests participated to a religious ceremony on Kaballath Shabbat, at the Choral Temple and Oneg Shabbat, where the number of young persons demonstrated, as adv. Iulian Sorin, interim president of F.J.C.R. outlined, that "in spite of the numerical decrease, the flame of Judaism in Romania continues to burn".

A NEW FRIEND – SHARLI ISRAEL SABAG

Sharli Israel Sabag has been recently nominated in the position of vice-director of the "Joint" program for Romania, in charge with the young generation. Despite his age (he was born in 1969) he already has some 15 years of experience in the elderly assistance and in youth education in former Soviet Union countries. Mr. Sabag declared that he is honored to become the collaborator of Dr. Zvi Feine, director of the "Joint" program for Romania and that he is happy to see again our country after 14 years.

AN "ENERGY SHOT" FOR THE O.T.E.R. CLUB

Leaders of O.T.E.R. branches of the western part of the country gathered in Oradea on May 6-8, 2005 for a seminary; its target was to find the adequate methods to activate the youth clubs of the region. The leaders of the young generation from Oradea, Arad, Timisoara, and Cluj received an "energy shot" from Professor Itzhak Roth, who came for the third time in Romania. His visit was organized with the help of the director of "Joint" for Romania, a result of the initiative and invitation made by the Youth Department of F.J.C.R. Israel Sabag, the vice-director for the "Joint" Program for Romania also participated at the meeting in Oradea, organized in excellent conditions by the local community.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ (anca_mesina@yahoo.com)
MARIUS GELLER
Administraţie: H. NAIMAN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: S.C. COMPACK INTERNATIONAL S.A.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 198.000 (19,80) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 120.000 (12) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 90.000 (9) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se pot trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

יג ניסן – ט אייר תשס"ה ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

יום הזיכרון בבית הכנסת הכורלי

הזכרה לגיבורים, הזכרה לקורבנות

אנחנו לא יכולים להיכנס לחג ולחגוג את יום העצמאות למדינת ישראל בלי להרקין את ראשינו לזכר אלה שהקריבו את חייהם למען ארץ ישראל. טקס ללא נאומים, ללא פאתטיות, ללא הגזמה. דקה דומייה. אחרי הכבוד הצבאי בבית הכנסת הכורלי המלא עד אפס מקום, רק מילים קדושות, רק תפילות ישנות. נר נידלק: הזכרה לגיבורים, הזכרה לקורבנות ההתקפות החבלניות האנטי-ישראליות. נקרא הצו של האלוף משה יעלון, הרמתכ"ל מה- 11 במאי השנה. כאשר פותחים את שיר השירים אנחנו מוציאים תמיד נחמה. שירה ותפילות של אלפי שנה לווו במוזיקה דתית וחילונית. הטקס הסתיים בהימנון שתי המדינות, רומניה וישראל.

חג יום העצמאות של מדינת ישראל באתנאום הרומני

ב- 11 במאי חגגנו את יום העצמאות, יום הצהרת העצמאות של מדינת ישראל, באתנאום הרומני מבוקרשט, טקס שנערך ע"י שגרירות ישראל ברומניה. בנוכחותה של הגב' רודיקה רדיאן גורדון,שגרירת מדינת ישראל ברומניה, של אורחיה, שגרירים זרים, שרים, אנשי החיים הפוליטיים והתרבותיים, נציגי הדתות והחברה הציבורית, הנהגת הפדרציה, בראשם הנשיא הזמני של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה, עו"ד יוליאן סורין, חברי הקהילה היהודית, השתתפו בקונצרט בניצוחו של מנדי רודן, מנצח ממוצא רומני, עם הסולן המוכר, הפסנתרן והמלחין גיל שוחט, שניגן לראשונה את יצירתו, הקונצרט מס' 1 לפסנתר ותזמורת. בהזדמנות זו, ראש הממשלה אריאל שרון ושר החוץ סילבן שלום שלחו מסרים לקהילות היהודיות מחוץ לארץ. אריאל שרון הביע את דעתו שעם "תמיכתם ועם אחדותם של אחינו ואחיותינו מהגלות נצליח להתגבר על כל המיכשולים שבדרכינו", וראש הדיפלומטיה הישראלית מדגיש שעתידה של מדינת ישראל נבנה "הן במאמצי האזרחים הישראלים והן בתמיכת הקהילות היהודיות והיהודים מכל העולם".

פסח 5765 בקהילותנו

גם השנה, 5765, מצאנו את עצמנו סביב שולחן ליל הסדר בבירת ובקהילות ברחבי רומניה. למרוץ הירידה המשמעותית במיספר החברים בקהילה, כולנו באנו עם רצון להמשיך את הלך החיים היהודים ברומניה. שמחנו להיפגש שוב, להתאחד ולחגוג את חג הפסח שכולו מלא סמלים - החל מהשיחרור מעבדות ועלה במציאת הזהות היהודית של היום. שמחנו לארח אורחים מקבוצות אתניות שונות שחולקות עימנו השקפות המזכירות את מהותו של החג. הפסח מתעלה על הלאומיות מאחר ובפעם הראשונה בהסטוריה מציג את התפיסה של אדם חופשי כתנאי בסיסי לאנושות. ליל סדר קהילתי נערך בבוקרשט ובקהילות ברחבי רומניה בהן קיימות מסעדות קהילתיות. נציגים דתיים, מקהלות של תלמוד תורה ומנצחים העלו את מצב הרוח בהארת המשמעויות השונות הלאומיות והבין לאומיות של החג ובשירי פסח נצחיים.

מפגש ועד ההנהגה של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה

במרכז התרבות הקהילתי של הבירה, נערך ב- 12 במאי, מיפגש של ועד ההנהגה של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה. על סדר היום: ● דיון בנושא התקנון לקראת הבחירות לועד ההנהגה. ● ציון לגבי המצב העכשוי בקשר לתרומת נדל"ן לקרן "קריטאה". את הנושא הציגה מנהלת הקרן, הגב' טובה בין-נון. ● קביעת התקנון לבחירות והצבעתו. ● דיון והצבעת התקציב לשנת 2005. את הנושא הציג היועץ לענייני כלכלה, הכלכלן אובידיו בנסקו. ● סקירת פעילותו של נציג אירגון הקהילות היהודיות ברומניה בכנסת, מר אאורל ווינר. עבודות המפגש נפתחו ע"י הנשיא הזמני של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה, עו"ד יוליאן סורין, שהראה כי, בחוק המיעוטים הלאומיים החדש ובחוק הדתות החדש לאירגון היהודי יהיה מעמד כפול של ארגון אתני ודתי. בדיונים בנושא התקנון השתתפו נשיאי קהילות, מנהיגים של אירגון היהודים הרומנים קורבנות השואה, חברים בועידת ההנהלה של אירגון בקהילות היהודיות ברומניה וחברים אחרים בועד ההנהגה של אירגון הקהילות היהוגיות ברומניה. נשיא המחלקה לסיוע סוציאלי ורפואי, המהנדס נילו ארונוביץ', הציג תקציר של הבעיות הקיימות ואת ציפיות המחלקה. לסיכום הדיון, הנשיא הזמני של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה, העריך את חשיבות המפגש, נקב בנקודות העיקריות בהם יש לפעול עפ"י הדעות שהובעו במפגש והדגיש את חשיבותו של שיתוף פעולה טוב בין הקהילות עצמן ובין הקהילות לאירגון. הוחלט כי, הקונגרס לבחירות ועד ההנהגה החדש של אירגון הקהילות היהודיות ברומניה יערך בעשור האחרון של חודש ספטמבר.

יום השואה הבין-לאומי

יום השואה הבין-לאומי 5765 גרם למשתתפים התרגשות והוסיף משמעות: מילוי 60 שנה מנצחון כוחות הברית נגד הפאשיזם. לזכרם של הקורבנות, הגיבורים שניספו, הרקינו את ראשם מנהיגי הפדרציה והקהילה היהודית מבוקרשט, נציגי הנשיאות, הממשלה, הדתות השונות, חברי הפרלמנט, דיפלומטים, אנשי תרבות, אורחים מחו"ל ויהודים רבים מבוקרשט. לאי שכיחת ששת מיליוני אחינו ואחיותינו שניספו בשואה נדלקו שישה נרות ונערכו תפילות למנוחת נפשותיהם. במישורים המרכזיים של מסר נשיא רומניה, טריאן בסקו, בקריאתו של בוגדן טטרו קזבן, יועץ נשיאות, בנאומי פרופ' דר' אוטו אדלר, הגב' רודיקה רדיאן גורדן, שגרירת מדינת ישראל ברומניה, האלוף מיכאיל י. יונסקו, מנהל המכון למחקרים פוליטיים של הגנה ושל היסטוריה צבאית, חבר אקדמיה קונסטנטין בלצ'אנו-סטולניץ', היו ההזהרה מול שוללי השואה, קבלת אחריות של רומניה על השואה שלא נמנע ממנה, הערך החינוכי והמניעתי של הטקס. נשיא קהילת יהודי בוקרשט, המהנדס אוסי לזר הדגיש את ערכו של הטקס המלווה במוזיקה דתית וחילונית. קדיש קבוצתי מרשים עבר בהתרגשות בלבבות הנוכחים.

"תוכנית ה"ג'יוינט" לילדים הפכה כעת למציאות"

אלה היו מילות הסיכום של דר' צבי פיין, מנהל תוכנית ה"ג'יוינט" לרומניה, בסיום שליחות קבוצה בהנהגת דר' אדוארד קרוטקין; המשלחת כללה ארבעה פדיאטרים מווירג'יניה ורופא אחד מישראל שביקרו אצלנו בין ה- 1 ל- 7 במאי השנה. האורחים עברו ימים מלאים של עבודה בבתי חולים מבוקרשט וקלוז'. שגרירי הטוב לא הגיעו גם הפעם בידיים ריקות - הביאו כמויות גדולות של תרופות מאד נצרכות. האורחים השתתפו בתפילה של קבלת שבת בבית הכנסת הכורלי ובעונג שבת בו, מספר הצעירים הוכיח, כפי שהנשיא הזמני של הפדרציה, עו"ד יוליאן סורין, ציין, ש"למרות ההצטמצמות המיספרית, להבת היהדות ממשיכה להאיר."

חבר חדש - שרלי ישראל סבג

שרלי ישראל סבג מונה לא מזמן לסגן מנהל של תוכנית ה"ג'יוינט" ברומניה, ממונה על ענייני הדור הצעיר. למרות גילו, יליד 1969 , יש לו כבר נסיון של 15 שנה בתחום הסיוע למבוגרים וחינוך הצעירים ברית המועצות לשעבר. הוא אמר שהוא גאה לעבוד עם דר' צבי פיין, מנהל תוכנית ה"ג'יוינט" ברומניה, ושהוא שמח לבקר שוב ברומניה אחרי 14 שנה.

"זריקת מרץ" למועדוני "אציר"

מנהיגי סניפי "אציר" ממערב רומניה התאספו באורדאה בין ה- 6 ל- 8 במאי 2005, בהזדמנות סמינר שמטרתו היתה מציאת שיטות הפעלת מועדוני הצעירים מהאזור. חברי אורדאה, ערד, טימישוארה וקלוז' קיבלו בהזדמנות זו "זריקת מרץ" מפרופסור יצחק רות' שהגיע בפעם השלישית לרומניה. ביקורו בסיוע מנהל ה"ג'יוינט" ברומניה נערכה ביוזמת מחלקת הדור הצעיר של הפדרציה. במפגש באורדאה שנערך בתנאים מצוינים ע"י הקהילה המקומית, השתתף סגן המנהל של תוכנית ה"ג'יוינט" ברומניה, ישראל סבג.

סולם שונה בין שמיים לארץ

הצגת בכורה בתיאטרון היהודי - "אש בקליאה וקארשטי", מאת דורל דוריאן

מתמלאים השנה 25 שנה מאז שפלץ עבר לספריו לגמרי. המפגש מחדש על במת התיאטרון היהודי המדיני עם עולמו שיצר והנציח הוא עוד יותר מרגש. זה מפגש מחודש מזווית עכשוית, בו האמת ללא איפור מקורות חייו של הסופר, השגיו בבימוי ובמשחק, התלבושות והמסכות גורמים לעוצמה מיוחדת, במעבר דרך מוזיקה, סרט וריקוד. "אש בקליאה וקארשטי", מעת דורל דוריאן, זה סולם שונה בין שמיים לארץ, מחלומו של יעקוב, סולם בו עולים ויורדים הגיבורים ברגעים המשפיעים על חייהם ועל התפתחותם. זו הצגה בה הכח הטרגי, הכנות והעומק מציעים לנו צורה אסתטית מודרנית והירהורים של ניצחיות לגבי יצירה בעלת ערך בפני עצמה, אם היא שייכת לפלץ או לאומן אמיתי אחר.

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX ● NR. 231-232 (1031-1032) ● 19 MAI - 10 IUNIE 2005 ● 10 YIAR - 3 SIVAN 5765 ● 20 PAGINI – 15 000 (1,50) LEI

An de an, obştea noastră săvârşeşte o pioasă aducere aminte, rostind *Izkor* în memoria surorilor şi fraţilor noştri din Ardealul de Nord, deportaţi, în iunie 1944, la Auschwitz-Birkenau. În acest număr, vom relata comemorarea de la Comunitatea Evreilor din Cluj Napoca. Vom continua cu comemorările din comunităţile din Satu Mare şi Oradea. Publicăm, de asemenea, o evocare a pogromului de la Dorohoi, de la care, la 1 iulie, se vor împlini, anul acesta, 65 de ani. Nu ne uităm nici martirii pogromului din Iaşi, din 29 iunie - 1 iulie 1941. Comemorarea va fi reflectată în revistă.

NU NE VOM UITA NICIODATĂ MARTIRII

PAG. 4

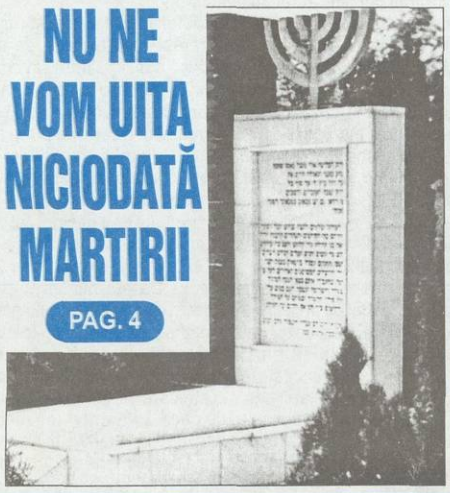

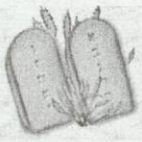

HAG ŞAVUOT!

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

ZIUA PRIMIRII TOREI

Sărbătoarea de Şavuot începe la 6 Sivan, după cele 49 de zile ale numărătorii *Omer*-ului. Odinioară, ea purta numele de „Sărbătoarea secerişului grânelor", iar în perioada existenţei Templului, evreii făceau pelerinajul la Ierusalim, venind din toate colţurile ţării, şi aduceau primele roade ale recoltei şi ale fructelor, ca ofrandă de recunoştinţă lui Dumnezeu. Este obiceiul ca, de Şavuot, să se citească în sinagogi „Meghilat Ruth", a cărei acţiune se desfăşoară în „Zilele Secerişului".

De Şavuot, o lungă aşteptare se încheie o dată cu aducerea primelor roade (a ofrandei de *Bicurim*). Se ştie de acum ce se întâmplă cu cerealele însămânţate toamna: secara e secerată şi strânsă şi se pregăteşte recoltarea grâului. Şi leguminoasele (lintea, fasolea, mazărea şi celelalte) se coc şi sunt culese. Tractatul *Roş Haşana* (fol. 1) afirmă că soarta recoltei e hotărâtă în perioada de Pesah. Chiar dacă unele excese de temperatură au afectat recolta, dacă ploi neaşteptate au umezit-o mai mult, grija mare a încetat, totuşi. Perioada care cuprinde cele 49 de zile ale numărătorii *Omer*-ului, fără a fi un anotimp în sine, ci numai o perioadă de trecere între primăvară şi vară, se termină la sărbătoarea de Şavuot.

Continuare în pag. 18

ZIUA EROILOR – comemorată la Cimitirul Filantropia

În prezenţa E.S. *Rodica Radian-Gordon*, ambasadorul Statului Israel, a E.S. *A. Tolkaci*, ambasadorul Rusiei, a reprezentanţilor altor ambasade, a conducerii F.C.E.R. şi C.E.B, a reprezentanţilor M.Ap.N., Ministerului Administraţiei Publice şi Internelor, Asociaţiei Naţionale a Veteranilor de Război şi a altor participanţi - la monumemtul ridicat în memoria soldaţilor evrei căzuţi în Războiul de Reîntregire a neamului 1916-1918, de la Cimitirul Filantropia, a fost comemorată Ziua Eroilor. A fost oficiat un serviciu religios, rostindu-se un *Kadiş*. Amintirea *ostaşilor evrei care, deşi nu erau cetăţeni români, s-au* înrolat în armată, precum şi sacrificiile lor au fost evocate de *Dorel Dorian*, redactorul-şef al revistei „Realitatea Evreiască", şi - în numele Asociaţiei Naţionale a Veteranilor de Război - de generalul *Nicolae Bancea*. La încheierea ceremoniilor, au fost depuse coroane şi jerbe de flori.

PAG. 10-11

Valoroasă lucrare de referinţă biobibliografică

„CONTRIBUŢIA EVREILOR DIN ROMÂNIA LA CULTURĂ ŞI CIVILIZAŢIE"

Simpozionul Internaţional

„Viaţa – dar divin şi responsabilitate umană, în tradiţiile iudaică şi creştină"

Participanţi

● E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel în România ● dr. ADRIAN LEMENI, secretar de stat pentru probleme religioase ● E.S. dr. DANIEL CIOBOTEA, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei ● Marele Rabin MENACHEM HACOHEN, îndrumător spiritual pentru comunităţile evreieşti din România ● SHEAR YASHUV COHEN, Şef Rabinul oraşului Haifa (Israel) ● Prea Sfinţitul PETRU GHERGHEL, Episcop Romano-Catolic de Iaşi ● Şef Rabinul DAVID ROSEN, preşedintele Conferinţei Mondiale a Religiei pentru Pace ● dr. MICHAEL ZVI NEHORAI, Universitatea „Bar Ilan" din Ramat Gan (Israel) ● Rabinul YOSEF AVIOR, lider al Curţii Rabinice din Or Etzion (Israel) ● Rabinul ABRAHAM EHRENFELD ● rev. dr. GHEORGHE POPA, decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă „D. Stăniloae" din Iaşi ● rev. dr. WILHELM DANCĂ, rectorul Institutului Teologic Romano-Catolic „Sf. Iosif" din Iaşi ● GHIDU BRUCHMAIER, oficiant de cult ● av. IULIAN SORIN, preşedintele interimar al F.C.E.R., secretar general ● PINCU KAISERMAN, preşedintele Comunităţii Evreilor din Iaşi ● rev. dr. PETRE SEMEN, Facultatea „D. Stăniloae" ● NOAM YAFFE, de la Radio „Kol Israel" ● rev. dr. DAN SANDU, director de studii la Institutul Ecumenic şi Social-Pastoral „Sf. Nicolae" ● scriitorul GEO ŞERBAN ● EDUARD KUPFERBERG, director de programe în Departamentul de Tineret al F.C.E.R. ● arhimandritul dr. IUVENALIE IONAŞCU, de la Biserica „Sf. Ioan Cassian" din Roma ● IANCU IZIDOR, preşedintele Comunităţii Evreilor din Dorohoi ● rev. dr. MIHAI VIZITIU, Facultatea de Teologie Ortodoxă „D. Stăniloae" din Iaşi ● rev. DORCU IOSIF, Dioceza Romano-Catolică din Iaşi ● diaconul NICOLAE DIMA, de la Institutul Cultural şi Misionar „Trinitas" ● CRISTIAN RĂDĂŞANU şi CEZAR HÂRLĂOANU - Facultatea de Teologie Ortodoxă „D. Stăniloae" din Iaşi.

Relatarea – în PAG. 2-3

ZIUA IERUSALIMULUI – la Templul Coral din Bucureşti

La Templul Coral din Bucureşti a fost marcată, la 6 iunie a.c., *Ziua Ierusalimului*. Este data la care, cu 38 de ani în urmă, în timpul Războiului de Şase Zile, armata israeliană a eliberat oraşul vechi al Ierusalimului, aflat sub ocupaţie iordaniană. Evenimentul a fost onorat prin rostirea de către prim-cantorul *Iosif Adler* a „Halel", rugăciune de cinstire şi urare de bine în cazul unui moment important (de această dată, eliberarea Ierusalimului). Intonarea cântecelor „Ieruşalaim şel Zaav" („Ierusalimul de aur") şi „Şir Haamalot" (un cânt al înălţării) a conferit o atmosferă sărbătorească evenimentului, prim-cantorul reuşind să-i antreneze pe enoriaşi să cânte împreună cu el.

PAG. 5

SOLIDARITATE EVREIASCĂ PENTRU SPRIJINIREA DEMOCRAŢIEI ŞI PĂCII ÎN LUME

Interviu cu deputatul dr. AUREL VAINER

participant la a 99-a Conferinţă Anuală a Comitetului American Evreiesc, la a 12-a Conferinţă Internaţională a Liderilor de Comunităţi Evreieşti, la Programul Special pentru Lideri Evrei la O.N.U.

MESAJUL Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

transmis cu prilejul Simpozionului Internaţional „VIAŢA - DAR DIVIN ŞI RESPONSABILITATE UMANĂ, ÎN TRADIŢIILE IUDAICĂ ŞI CREŞTINĂ"

...Prin acest Simpozion se continuă o frumoasă tradiţie de cooperare şi respect reciproc în tradiţiile iudaică şi creştină, în Moldova. Tema Simpozionului are o importanţă deosebită, deoarece viaţa este cel mai sfânt dar primit de la Dumnezeu. Acest dar sfânt este atât de ameninţat azi de mulţi factori ai morţii - de violenţă şi terorism, de degradare a vieţii în societate, de degradare a mediului înconjurător etc.

Binecuvântăm lucrările acestui Simpozion şi avem speranţa că el va evidenţia aportul celor două religii în apărarea darului sfânt al vieţii, precum şi o înţelegere a vieţii umane ca respect al demnităţii umane indiferent de rasă şi de religie, de etnie, de gen, de convingere filosofică sau politică.

Biserica Ortodoxă Română are o tradiţie bogată de toleranţă, de ospitalitate faţă de etnii şi religii diferite. În mod deosebit, ea a apreciat prezenţa şi contribuţia credincioşilor evrei în România în diverse domenii de activitate spirituală, cultural-artistică şi socială.

Avem convingerea că astfel de simpozioane contribuie la apropierea dintre popoarele noastre, mai ales că azi mulţi credincioşi ai Bisericii noastre se află în Ţara Sfântă ca muncitori sau o vizitează ca pelerini.

Felicităm pe organizatorii şi participanţii la acest Simpozion şi dorim ca lucrările lui să fie prilej de pace şi prietenie, de bucurie şi de mărturie spirituală comună!

COMUNICAT

Ca urmare a succesului întâlnirii desfăşurate la Durău, în vara anului 1998, Mitropolia Moldovei şi Bucovinei - cu binecuvântarea Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, în cooperare cu Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România, cu binecuvântarea şi implicarea Rabinatului din România - a organizat al doilea Simpozion Internaţional Inter-Religios la Iaşi, între 16-19 mai 2005, cu susţinerea Secretariatului de Stat pentru Culte din România şi a Ambasadei Statului Israel în România.

Tema Simpozionului a fost: „Viaţa - dar divin şi responsabilitate umană, în tradiţiile iudaică şi creştină", iar ceremonia de deschidere s-a desfăşurat în prezenţa unei audienţe distinse formate din personalităţi şi autorităţi internaţionale, naţionale şi locale.

Comunicările şi discuţiile ulterioare au avut loc într-o atmosferă caldă, colegială şi prietenească şi s-au concentrat pe principiile religioase şi etice privitoare la sfinţenia vieţii, în tradiţiile iudaică şi creştină, principii ce decurg din moştenirea comună a Bibliei ebraice. S-a acordat o atenţie specială provocărilor etice universale şi contemporane legate de conservarea şi promovarea vieţii umane şi a binelui în faţa dezvoltărilor ştiinţifice şi a transformărilor sociale.

Participanţii s-au declarat solidari în angajamentul inspirat de tradiţiile lor religioase de a contribui la promovarea respectului faţă de sfinţenia vieţii umane şi au exprimat dezaprobarea pentru orice demers care dezonorează şi degradează viaţa umană şi mediul înconjurător. De o mare gravitate în această perspectivă este folosirea abuzivă a religiei pentru justificarea atacurilor teroriste violente, în special a celor sinucigaşe cu bombe, ce aduc moarte şi distrugeri şi defăimează numele lui Dumnezeu şi religia însăşi.

Participanţii şi-au exprimat gratitudinea faţă de sponsorii şi organizatorii Simpozionului, pentru pregătirea impecabilă şi ospitalitatea generoasă, şi faţă de Centrul „Safir" din Ierusalim şi Comitetul Evreiesc din S.U.A. pentru susţinerea lor suplimentară. S-a exprimat speranţa că un al treilea Simpozion de acest fel se va putea organiza la Ierusalim, în viitorul apropiat.

IAŞI, 16-19 mai 2005

Prestigios dialog ecumenic

Simpozionul Internaţional

„Viaţa – dar divin şi responsabilitate umană, în tradiţiile iudaică şi creştină"

A existat un prolog: importanţa temei propuse de organizatorii dezbaterii colective a reunit, în jurul aceleiaşi mese de lucru, redutabile forţe spirituale interne şi internaţionale, mari rabini, ierarhi din fruntea Ortodoxiei noastre sau Romano-Catolicismului, cadre didactice de profil. În drum spre Iaşi, oaspeţii de peste hotare au străbătut în automobile zone diferite, prin Valea Prahovei spre Braşov, apoi prin Pasul Oituz la Bacău şi, mai departe, prin Târgu Frumos, Podu Iloaiei, până la ţinta finală - o adevărată călătorie de iniţiere, nu numai în varietatea peisajului autohton, dar şi un bun prilej de a observa particularităţi ale aşezărilor, de a remarca emblemele diversităţii de mentalitate şi credinţe ale unor colectivităţi ocrotite prin legi să-şi păstreze specificitatea.

*

O asistenţă numeroasă a ţinut să fie prezentă la ceremonia inaugurală desfăşurată în ambianţa elevată a Centrului Eparhial Iaşi. În deschidere, înalt Prea Sfinţitul **DANIEL**, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, a dat citire mesajului trimis de Prea Fericitul Părinte Patriarh **TEOCTIST** (v. pag. 1). În calitate de gazdă a Simpozionului, Î.P.S. *Daniel* a adresat cuvinte de bun augur participanţilor şi a expus lapidar contururile temei propuse spre dezbatere: „Din Biblie, atât evreii, cât şi creştinii, învaţă că omul a fost creat după chipul Creatorului Divin şi că el este chemat la asemănarea cu Dumnezeu (cf. *Facerea* 1, 26-27). Chipul este dar de la Dumnezeu, adică el înseamnă calitatea de persoană pământească, reflex al Persoanei Divine cereşti. Asemănarea însă se obţine prin libertatea responsabilă a omului în comuniunea sa cu Dumnezeu. Viaţa omului se sfinţeşte aşadar în raport cu Dumnezeu Cel Sfânt, iar viaţa eternă, cerească, depinde de modul cum omul trăieşte viaţa sa pământească în relaţie cu Dumnezeu, cu semenii şi cu natura".

E.S. doamna **RODICA RADIAN GORDON**, ambasadorul Statului Israel în România, a subliniat importanţa dialogului în spiritul comunităţii valorilor umane ce stau la baza religiilor monoteiste. Ori de câte ori sunt ignorate aceste valori-etalon, apare pericolul degradării omului şi civilizaţiei, cum a demonstrat catastrofa Holocaustului. Este o lecţie a istoriei, care trebuie transmisă generaţiilor tinere. Dintr-un asemenea orizont decurge semnificaţia Simpozionului şi actualitatea lui, dacă se au în vedere actele teroriştilor şi ucigaşilor, îndoctrinaţi cu pretenţia că moartea ar prevala asupra vieţii. A consolida înţelegerea valorilor umane, comune atât iudaismului, cât şi creştinismului, asigură o bază temeinică înseşi guvernărilor laice.

- A consolida înţelegerea valorilor umane, comune atât iudaismului, cât şi creştinismului
- Să nu aşteptăm să vină tinerii la noi, să vorbim pe limba lor
- Cine pierde un suflet pune în primejdie lumea toată

A revenit Marelui Rabin **MENACHEM HACOHEN**, îndrumător spiritual pentru comunităţile evreieşti din România, să prezinte personalităţile participante la lucrările Simpozionului şi, totodată, să evoce, pe scurt, acele caracteristici ale laşiului în măsură a oferi discuţiilor programate un cadru stimulativ de aleasă ţinută. Aici au trăit şi au muncit cot la cot generaţii de oameni cu diferite convingeri, cu feluri distincte de comportament, capabili de respect reciproc. Devenise un perimetru al frăţietăţii, al iubirii, înzestrat cu zeci de sinagogi, populat, de-a lungul istoriei, de ilustre figuri ale culturii iudaice, rabini eruditi, întemeietori de cultură, precum Goldfaden, în domeniul teatrului. Din păcate, tot aici, omul s-a văzut prăbuşit în prăpastia ticăloşirii, prin exponenţi ai locului ce s-au manifestat asemeni unor nepoţi şi strănepoţi ai hainului Cain. Analele istoriei consemnează teribilele întâmplări din vara lui 1941, când sălbăticia ucigaşă a lovit locuinţele şi viaţa nevinovaţilor evrei, când s-a constituit groaznicul „Tren al morţii". Fireşte, ce-a fost e imposibil a fi omis din dezbaterea publică, însă prioritar pentru slujitorii credinţei apare viitorul, străjuit de latura miraculoasă a Creaţiei Divine. O dată pentru totdeauna, oamenii au de învăţat că din esenţa Divinităţii izvorăşte bunătatea, iar învăţătura aceasta nu poate rămâne între zidurile academiilor, ale sinagogilor şi celorlalte lăcaşe de cult, ci trebuie să pătrundă masele, să fertilizeze conştiinţele şi spiritul de răspundere atât printre credincioşi, cât şi printre cei situaţi deocamdată în afară. Îndemnul Marelui Rabin a sunat mobilizator: „Să n-aşteptăm să vină la noi tinerii, trebuie să vorbim pe limba lor, să ni-i apropiem în aspiraţia de a separa energic binele de rău".

Miezul intervenţiei Prea Sfinţitului **PETRU GHERGHEL**, Episcop Romano-Catolic de Iaşi, s-a întemeiat pe locuţiunea tradiţională: „Omul e gloria lui Dumnezeu", frecvent rostită în originalul latin. Cu alte cuvinte, viaţa reflectă forţa creatoare a Celui Ceresc. Nimic şi nimeni nu are cum să justifice curmarea firului unei existenţe umane. Respectul sacru datorat vieţii asigură pacea inimii şi condamnă pornirile agresive, devastatoare. Evanghelia predică tuturor: „Să nu ucizi!".

În cuvinte bine simţite, dr. **ADRIAN LEMENI** a argumentat necesitatea unui front comun în faţa înmulţirii actelor blestemate de violenţă. Intuirea sensului profund ce emană din taina vieţii angajează responsabilitatea fiecăruia de a căuta mijloacele eficiente de apărare împotriva oricărei pângăriri.

La rândul său, preşedintele interimar al F.C.E.R., av. **IULIAN SORIN**, a adus în aria discuţiilor obligaţia lăsată fiilor lui Dumnezeu de a înnobila permanent substanţa vieţii trăite. În consecinţă, le revine răspunderea de a ocroti sacralitatea darului hărăzit lor. Din această perspectivă, capătă relief moral dezideratul participării la desluşirea marilor probleme ale umanităţii. Demne de atenţie sunt anumite antecedente, iniţiative puse în practică sub înţeleaptă îndrumare din partea Patriarhului Justinian şi a Şef Rabinului dr. Moses Rosen z.l., deopotrivă însufleţiţi de promovarea unui ecumenism real, eficient, cu bătaie lungă.

La final, prefectul laşiului a urat succes lucrărilor specifice Simpozionului.

*

Partea primă a sesiunii de comunicări, moderată de Mitropolitul *Daniel*, a debutat cu prelegerea inspirată a Marelui Rabin **MENACHEM HACOHEN** despre „Valoarea vieţii în Biblie". Prin erudiţie, vorbitorul a ridicat foarte sus ştacheta abordărilor teoretice, dar, în acelaşi timp, a îmblânzit demersul speculativ şi l-a făcut larg accesibil prin apelul la şiruri de întâmplări şi fapte ce îmbracă în Cărţile Sfinte rezonanţa parabolelor. N-a fost decât semnalul unei adevărate întreceri în arta de a împleti substanţa teologic-interpretativă cu minuţia filologică, cu eposul narativ, copios alimentat din tezaurul scrierilor talmudice, patristice şi, ulterior, al povestirilor hasidice. Pe firul *Genezei*, vorbitorul a pus în evidenţă tâlcurile complexe ale noţiunilor *a face* şi *a crea*. Edificarea lumii de către Dumnezeu, ca să nu-i lipsească nimic, demonstrează miracolul Creaţiei. Dintru început, menirea omului a fost să conserve pământul, să-l fertilizeze. Aşezat de Dumnezeu în Rai, Adam urma să-l continuie faptele. Însuşi Atotputernicul a îngrijit o grădină în Rai. Poporului evreu, în drum spre Ţara Făgăduinţei, primul lucru ce i s-a poruncit a fost: să cultive, să construiască. Dacă în ordinea Creaţiei, omul a apărut la urmă (chiar şi un ţânţar era înaintea lui), înseamnă că nu-i e îngăduit să fie orgolios, înfumurat, în schimb are datoria să-şi valorifice integral înzestrările, întrucât de el depinde întreaga dezvoltare. O vorbă a lui Maimonide prevenea: „Cine pierde un suflet primejduieşte lumea toată". De altfel, înţelepţii Israelului evidenţiază sfatul primit de om încă de la facerea sa: „Priveşte în jur minunata armonie a întregului, fii atent să nu distrugi nimic, fiindcă nu va mai fi cine să repare". Cine atentează la frumuseţea lumii ignoră că Dumnezeu n-a creat o inertă masă de carne, ci l-a dăruit pe om cu sânge viu, fiinţă dinamică, receptivă, aptă a stabili distanţa între bine şi rău. Diferenţa o dă remarca subtilă că nu omul are a se bucura de viaţă, ci viaţa de om. De îţi apare lumea nemernică, e că tu ai văzut-o astfel! În gena tuturor oamenilor subzistă un rest din ticăloşia lui Cain. Procesul corectării cere trudă anevoioasă. A trebuit răstimpul a 20 de generaţii până la apariţia lui Abraham, să vină şi să îndrepte ceea ce stricaseră Adam şi continuatorii lui. Doar Noe a dat pilda unui om al dreptăţii, supus învăţăturilor Domnului, depăşindu-şi astfel contemporanii, o generaţie pierdută. Ca părinte al monoteismului, Abraham a găsit resurse să se dedice salvării lumii în ansamblu. Când însuşi Dumnezeu a decis să distrugă Sodoma, a ridicat chestiunea dacă urmează a fi pedepsiţi inclusiv oamenii cinstiţi ai aşezării. Abraham s-a rugat pentru luminarea vrăjmaşilor, pentru îndrumarea lor pe drumul cel bun.

Mulţumind vorbitorului pentru consistenţa ideilor menite a îndemna la meditaţie, Mitropolitul *Daniel* conchidea, spre luare aminte, nesfârşita forţă a religiei de a pune în valoare demnitatea omului şi a-i spori responsabilitatea.

- Înţelepciunea se împlineşte prin imaginaţie, erudiţia şi contemplaţia merg mână în mână
- Spiritul Divin lucrează în om, zi de zi, ceea ce interzice sacrificiul vieţii
- Viaţa face să strălucească în om reflexele Divinităţii

Comunicarea următoare, susţinută de părintele prof. dr. **GHEORGHE POPA**, cu tema „Viaţa umană între determinismul manipulărilor tehnologice şi libertatea transfigurării spirituale", a abordat frontal posibilele dileme ce confruntă modernitatea, până la a descifra acordul întreţesut în profunzimi între adevărurile revelate lăuntric şi optica laică a investigaţiilor ştiinţifice. În arhitectura Creaţiei Divine, rânduirea elementelor componente a urmat genezei vieţii, iar de aici decurge viziunea unei ordini succesiv înfăptuite. Cum a avertizat referentul: „Soarele, Luna şi celelalte corpuri cereşti nu sunt izvoare de energie prin ele însele, ci sunt o concentrare a energiei din ziua întâi a creaţiei. Acest lucru este confirmat şi de concluziile fizicii cuantice, care consideră că temeiul originar al vieţii noastre este energia, adică lumina. Evident că, din perspectivă biblică, acest temei originar nu poate fi explicat doar pe baza unui determinism imanent şi a unei evoluţii oarbe, fără nici o finalitate, deoarece lumina sau, mai precis, sistemul energie-materie îşi are ca temei energia necreată (harul, în termeni teologici) şi voinţa creatoare a lui Dumnezeu". Alte capitole dense ale comunicării au dezvoltat acelaşi plan riguros. Acceptarea principiilor Revelaţiei include aplicarea lor în relaţia cu semenii. Tocmai aici se observă disfuncţii în epoca noastră post-modernă, o atitudine formală, dăunătoare, riscând a clătina statornicia credinţei în Divinitatea vieţii şi a şubrezi punţile necesare către cei încă rezervaţi, rămaşi în expectativă faţă de convingerile religioase. Consecinţă a îndoielilor, proliferează manipulările de tot felul, pe filiera tendinţei agresive de trivializare informativă, de exploatare a biotehnologiilor cu pretenţia lor că ar putea dirija cursul existenţei. Treptat, se instaurează supremaţia „pieţei de consum" în detrimentul valorilor spirituale (din patrimoniul iudeo-creştin). Contrar aşteptărilor, inegalităţile cresc alarmant, alimentează tensiuni şi lasă omenirea la cheremul bandelor teroriste, fundamentaliste. Simpla sesizare a primejdiilor nu ajunge, se cer atitudini etice ferme, măsuri de remediere, convenite şi puse în practică de forurile politice, autentic democratice.

Multiplicarea reperelor invocate a impulsionat schimburile directe de păreri. Anvergura referinţelor cărturăreşti desfăşurate de dr. **MICHAEL ZVI NEHORAI** venea să producă senzaţia unui savuros praznic intelectual. S-a vădit şcoala înaltă pe care o reprezenta (Universitatea „Bar Ilan", din Ramat Gan), prin faptul că nu s-a rezumat la o demonstraţie savantă de laborator, întinzând frecvente punţi de legătură între bibliotecă şi împrejurări ale vieţii, uşor de identificat în experienţele şi memoria oricui. Radiografii operate din perspectivă rabinică în scrieri ale filosofilor greci şi ale înţelepţilor evrei au adus în discuţie atitudini alternative în chestiunea dreptului de a decide atât de viaţa proprie, cât şi de viaţa altuia. În situaţii limită, se ridică dificila chestiune a sacrificiului, hotărât de unul singur sau impus, cui i se cuvine salvarea şi care ar fi criteriile de selecţie. De fapt, nimeni nu ştie dacă Domnul l-a înzestrat pe unul mai mult decât pe altul cu îndreptăţirea sustragerii de la pieire. Este cazul naufragiaţilor când nu încap toţi pe unica plută existentă, al copilului care scânceşte în firavul adăpost unde stă ascuns cu tatăl său şi astfel atrage atenţia poliţiştilor urmăritori, ceea ce echivalează cu condamnarea inevitabilă. Stabileşte cineva dacă sângele unuia e mai intens colorat, deci cu un potenţial de dotări superior, de unde justificarea salvării privilegiate? Răspunsul derivă din conştiinţa că spiritul lucrează în fiecare, zi de zi, iar adevărul acesta suprem îţi interzice să dispui de viaţa altuia şi chiar de a ta proprie.

Cu multă atenţie, a fost urmărită incursiunea părintelui profesor dr. **WILHELM DANCĂ** în concepţiile şi faptele regretatului Papă Ioan Paul al II-lea, intens preocupat, pe durata rodnicului său pontificat, tocmai de fundamentarea demnităţii vieţii, implicit a omului. A rămas memorabil modul de a se adresa într-o sinagogă enoriaşilor ei: „Voi, semeni prea iubiţi, sunteţi fraţii noştri mai mari". Fiindcă avusese parte de multe suferinţe, preţuia viaţa pe baza propriilor experienţe şi fraterniza, natural, cu vitregiţii soartei. A formulat, într-o enciclică specială, principii de conduită fondate pe convingerea că Evanghelia vieţii este unică, inviolabilă. Din nefericire, o mentalitate permisivă răvăşeşte familiile căzute în capcana informaţiilor sumare, la modă (despre avort, despre eutanasie, despre experienţe pe embrion, fie şi în scop terapeutic), bombardamentul reclamelor adânceşte confuzii, întunecă tot mai grav conştiinţele ce se confruntă cu drama îndepărtării de chipul lui Dumnezeu. Un comandament al eticii religioase stabileşte că viaţa este un bine, în orice condiţii. De ce? Pentru că, dată de la Dumnezeu, face să strălucească în om un reflex al Divinităţii şi dezvăluie fiecăruia valoarea sacră (de aici, inviolabilitatea: cine ucide un om, zdrobeşte însuşi chipul Domnului). Astfel înnobilată, viaţa nu poate fi vândută, negociată, nici schimbată cu altceva. Pentru a limita derapajele şi numeroasele victime ale nedreptăţilor sociale, politice, economice, Papa pleda pentru o etică politică activă, exprimată în strategii pragmatice, mobilizatoare. Să triumfe o participativă cultură a vieţii, ieşirea din abandonul egoist, părăsirea indiferenţei şi respectul reciproc.

Iarăşi discuţiile s-au aprins şi a fost rândul Rabinului **YOSEF AVIOR** (lider al Curţii Rabinice „Or Etzion", din Israel) să electrizeze asistenţa cu repetate probe de fineţe a raţionamentelor în strânsă relaţie cu realitatea imediată. La un moment dat, se încrucişau replici spontane, completări, ajustări, dintr-o parte în alta, într-o efervescenţă care îndrepta privirile când spre Şef Rabinul **SHEAR YASHUV COHEN**, când spre Şef Rabinul **DAVID ROSEN**, când spre Rabinul **ABRAHAM EHRENFELD**, cu o repeziciune caleidoscopică, aproape imposibil de transcris în carnetul de note al reporterului, irezistibil cucerit de scânteietoarele întrebări şi răspunsuri.

Exemplul minim furnizat priveşte insultarea aproapelui, cu vorbe de ocară, aruncate într-un moment de furie necontrolată; dacă l-ai făcut să se albească la faţă, de fapt l-ai rănit, dovadă că i se scurge sângele din vine, ai atentat la demnitatea sa, i-ai ultragiat identitatea. Din nou a fost pomenit Maimonide, cu ale sale reguli şi principii de conduită, prescrise intelectului. Îţi îmbunătăţeşti perconfruntările, întrucât izbuteşti să te fereşti de orgolii, dar nici să accepţi umilinţa. Ignoranţa reprezintă o piedică perpetuă. Soluţia vine din instruirea continuă, condiţia îndepărtării răului din tine, verificându-te mereu necruţător, decis. Atunci se realizează combinaţia fericită, propovăduită tot de Maimonide, între emoţie, raţiune, imaginaţie şi simţuri.

*

Următoarea zi a Simpozionului i-a reunit pe participanți, nerăbdători a încrucișa argumente, a etala puncte de vedere distinct personalizate, a introduce sau a corecta nuanțe speculative, de parcă intraseră în panică după gluma, din ajun, a Marelui Rabin Hacohen cu privire la obiectivele ambițioase înscrise în program: „Oare cum vom ajunge să desluşim, pe parcursul a numai două zile, ceea ce Dumnezeu a creat în şapte zile?".

O demonstrație, mai mult, de rigoare împletită cu patos al expunerii, a făcut Prea Cuviosul Arhimandrit **IUVENALIE IONAŞCU** chiar din introducerea temei alese - „Îngrijirea vieții umane, principiu fundamental în bioetică" -, prin apelul la ecuații de gândire alternativă: să vorbeşti despre viață e dificil, să nu vorbeşti e inuman. Dincolo de funcțiile biologice, semnificațiile şi resursele ultime ale vieții prind consistență cu ajutorul discursului teologic, raportat la problematica socială, istorică, politică a omului contemporan. Mobilitatea vieții, schimbările continui întrețin zone ce nu se supun conceptualizărilor pripite, lăsând uşi larg deschise contemplației, intuițiilor, sugestiilor, evocării asociate înclinațiilor narative. Fiindcă puterile explicative sunt limitate, putem pătrunde misterul şi accede la farmecul vieții, trăind-o. Piedici vin din extrema individualizare a mentalităților actuale. S-au pierdut nu numai modul de a concepe viața solidar, solid ancorată în familie, dar şi obişnuința reflecției, a comportamentului după un cod bine definit. Prost asimilate, marile progrese făcute de medicină, de ingineria genetică, încurajează nihilismul, tot felul de crispări anti-metafizice traduse prin contestarea Divinității, ceea ce induce omului o stare de derută relativistă. *Triumful utilitarismului şterge din conştiințe binomul care* leagă demnitatea vieții de sacralitatea ei. Decizia avortului, acceptarea euthanasiei sunt atentate la misterul vieții. E dreptul omului de a-şi folosi viața, dar nu de a o suprima. La discuții, Şef Rabinul **SHEAR YASHUV COHEN** sublinia un principiu al hasidismului, potrivit căruia ne este dată bucuria vieții ca să-i bucurăm şi pe alții. În completare, Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN** invoca acelaşi tezaur hasidic de înțelepciune, care se pronunță despre bucuria şi tristețea vieții considerate omogen. Într-o sinagogă - spune povestea -, credincioşii jeleau că omul vine din pământ şi se duce în pământ, dar rabinul le-a explicat că nu-i motiv de disperare; de plâns ar fi fost dacă viața provenea din aur şi se risipea în țărână. Unele şcoli talmudice stau gata să polemizeze acerb dacă e sau nu plăcut omului că a fost creat. *Intră în joc reflecțiile* iscate de dualitatea trup-suflet, acesta din urmă

- **E dificil să vorbeşti despre viață, să nu vorbeşti este inuman**
- **Triumful utilitarismului erodează demnitatea vieții, o pângăreşte, discreditează sacralitatea**
- **Ne este dată bucuria vieții, ca să-i bucurăm pe cei apropiați nouă**

despărțindu-se de corp tocmai spre a redobândi puritatea inițială. Ritualul înmormântării comportă el însuşi nuanțe interpretative, dacă e onoare destinată mortului (*cadavru fără suflet, impur*) sau manifestare a grijii față de rude, de prieteni, a căror suferință se cuvine alinată.

Pe măsură ce programul intra în ultimă fază, dezbaterea se anima, insistent orientată spre o definire cât mai coerentă a sfințeniei vieții. Vorbirea Şef Rabinului **SHEAR YASHUV COHEN**, sprijinită pe *referințe din Călăuza rătăciților* a lui Maimonide şi din *Psalmii* lui David, a invocat suflarea Divinității asupra întregii vieți, cu Cerul şi Pământul, cu oceanele şi ce mai există, încât toată împărăția lumească are a se închina lui Dumnezeu. Nu doar viața oamenilor este sfântă, ci oricare organism viu laudă pe Domnul. Chiar şi în lucrurile neînsuflețite palpită substanța Creatorului. Dar Creația supremă rămâne omul, de unde şi interdicția de a-i vărsa sângele. El nici măcar nu poate decide care anume jertfă se cuvine şi în ce chip este primită. Îndelung pilduitoare este *pedeapsa dată lui Cain pentru uciderea fratelui*; alungat din societate, înfierat, pus însă, practic, la adăpost de a fi la rându-i omorât din răzbunare. Încât, nu se pot invoca vărsări de sânge, chipurile, în numele lui Dumnezeu. De la recunoaşterea puterii Sale, vine conştiința păcatului şi salvatoarea credință în reînvierea morților. Viziunea eternității expresiv sintetizată în „copacul vieții".

O savantă incursiune doctrinară a întreprins prof. dr. **PETRE SEMEN** pentru exemplificarea unui fertil paralelism: sensul şi valoarea vieții în *gândirea iudaică şi cea creştină. Elemente de filologie clasică* şi mijloace moderne de scrutare a imaginarului încorporat în tipăriturile de inspirație sacră au asigurat densa analiză a părintelui teolog. Desfăşurarea demonstrației sale a beneficiat de un amplu suflu hermeneutic, nutrit de bibliografia adusă la zi. Pas cu pas, ceremonia doctă s-a împlinit, încoronată de concluzii cu certă deschidere spre actualitate: „După Biblie, suflarea de viață împărtăşită omului diferă de cea a restului viețuitoarelor, mai ales prin aceea că o dată cu ea i s-a dat acestuia şi sentimentul *iubirii Creatorului său*, rațiunea care-l îndeamnă să fie asemeni Lui, voința de a-L sluji şi în cele din urmă menirea de a stăpâni pământul". Rostul omului, ca de altfel şi condiția vieții sale, este de a menține cu orice preț legătura cu Părintele Său Creator.

Şef Rabinul **DAVID ROSEN** a ținut să atragă atenția că uneori religia este greşit folosită. Lectura Bibliei, departe de a fi o operație strict literală, mecanică, presupune frecvente raportări la patrimoniul tradiției, de unde diversitatea opiniilor interpretative şi chiar contradicții, destul de des întâlnite la vechi gânditori. Precepte morale consacrate recomandă să te îngrijeşti cu precădere de viața proprie: „Trebuie să te iubeşti pe tine însuți, ca să-l poți iubi pe celălalt". Întrucât iubirea lui Dumnezeu se revarsă darnic asupra ta, nu mai contează cine te urăşte sau cât dispreț *arbitrar* ți se rezervă.

Climatul de apropiere sufletească, comunicarea fructuoasă şi-au aflat o cristalizare elocventă în spusele finale ale Mitropolitului **DANIEL**: „Ne-am simțit de parcă eram, împreună, elevi la şcoala Revelației Divine, cu modestie primind învățături reciproce despre tainele existenței omului, departe de orice trufie ce ar tulbura izvorul tainic al vieții". În unanimitate, s-a afirmat dorința celor prezenți, ca un viitor prilej să-i adune iarăşi, în acelaşi spirit de lucru, de dorit la Ierusalim!

Încet, încet, liniştea se aşternea în sala de conferințe. *O rumoare* mai plutea pe hol, preopinenții îşi comunicau ultime gânduri, în vreme ce părintele Sandu solicita regruparea, la ieşire, pentru cuvenita fotografie de aducere aminte. Fotograful *Sandu Câlția* n-a avut decât să imortalizeze pe peliculă scena finală a evenimentului de la Iaşi.

Consemnări – GEO ŞERBAN

MAMAIA, 26-29 mai 2005

SEMINARUL BLACK SEA GESHER

Marea Neagră a împrumutat culorile prieteniei

Ingrediente: Marea Neagră, tinerețe, iudaism. Mod de preparare: se agită bine componentele, se adaugă multă veselie, vreme bună, sesiuni interesante, petreceri, timp liber şi totul (absolut totul!) se coace la lumina soarelui. După gust, se poate adăuga iubire şi prietenie. Cam atât sunt suficiente pentru a transforma un hotel aflat la malurile Mării Negre într-un loc ideal pentru cei tineri.

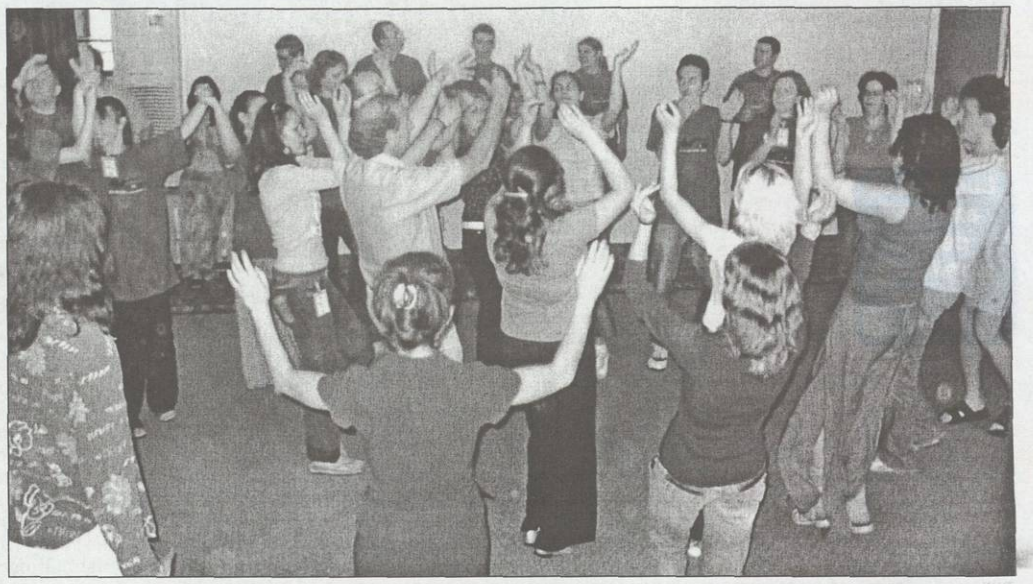

Peste 140 de tineri evrei din regiunea Mării Negre au beneficiat, timp de patru zile, la Mamaia, de o manifestare care a devenit, în ultimii patru ani, un proiect de referință în programul JOINT. Studenți şi proaspeți absolvenți de facultate au fost părtaşii unui sfârşit de săptămână destinat, aproape în exclusivitate, creării conexiunilor, prieteniilor şi posibilităților de colaborare între tinerii din această regiune. Chiar numele manifestării - căci „gesher" înseamnă „pod" - recomandă din start acest fapt. Pe plaja abia inaugurată în acest an, dar şi în sălile de conferință, tinerii au putut schimba idei despre ce înseamnă păstrarea vieții comunitare în momentul de față. Inițial „Black Sea Gesher" a fost un program destinat, în exclusivitate, celor din această zonă. Azi, însă, cei care au gândit acest proiect au inițiat metode pentru a-l lărgi, în favoarea celor din zonele adiacente acestei regiuni. Grecia, Serbia, Rusia şi alte țări din această parte a lumii fac deja parte din această familie lărgită, în care termenul „Marea Neagră" a început să devină un termen prea limitat.

*

Cap de „pod" la Mamaia

„Black Sea Gesher" a debutat cu o ceremonie de deschidere, care i-a fermecat pe participanții veniți din Rusia, Turcia, Ucraina şi Bulgaria, dar şi pe cei aproape 60 de participanți din România. Copiii din ansamblul de dansuri din Constanța i-au invitat la o horă tradițională românească pe toți participanții la această manifestare. Primiți de micii dansatori cu pâine şi sare, tinerii au dorit să completeze atmosfera cu melodiile tradiționale evreieşti şi moderne dansuri israeliene. Laolaltă cu cei mici, ei s-au prins împreună în dans. Deschiderea a beneficiat de prezența doamnei *Sandra Segal*, coordonatoarea *Compartimentului de Tineret* al F.C.E.R., şi a lui *Jorge Diener*, directorul Proiectului „Black Sea Gesher" şi director JOINT pentru Ungaria şi Bulgaria.

*

De ce Marea Neagră?

Evreii au început să se stabilească în zona Mării Negre cu aproximativ 25 de veacuri în urmă. Au contribuit, de-a lungul secolelor, la prosperitatea acestui areal şi au adus contribuții substanțiale în cultura şi civilizația Pontului Euxin. Atunci când evreii au fost expulzați din Spania şi Portugalia, în această parte a lumii s-au stabilit numeroşi evrei. La *începutul secolului XX*, evreii din Bulgaria, Ucraina, Turcia, Georgia şi România aveau o viață prosperă şi aşezată. Repetatele pogromuri, Holocaustul, efectele comunismului au devastat comunitățile care se autogospodăreau inițial. Aliaua masivă a contribuit, de asemenea, la diminuarea vieții evreieşti din spațiul acesta.

JOINT a inițiat în ultimii ani un proces masiv de revigorare a vieții iudaice. „Podul Mării Negre" face parte din acest efort mai larg de renaştere fizică şi spirituală a obştilor evreieşti. Având ca parteneri comitetele locale, implicate practic în realizarea acestor seminarii internaționale, şi Fundația „Weinberg", care sprijină material acest proiect, JOINT a demarat, în urmă cu patru ani, primele manifestări dintr-o serie tot mai mare de activități.

*

Joncțiunea comunităților continuă!

„Black Sea Gesher" a debutat ca o manifestare exclusiv studențească, în stațiunea Borovetz - Bulgaria, *în urmă cu patru ani*. Au urmat Istanbul (Turcia) şi Odessa (Ucraina). La aceste manifestări, deja tradiționale, s-au adăugat reuniuni din ciclul „Black Sea Gesher" destinate familiilor (în Serbia) şi celor care lucrează în comunitățile evreieşti (în România). Aşa cum ne-a mărturisit *Yair Kamaisky*, cel care coordonează acest proiect - în viitor, se preconizează întâlniri de acelaşi gen, destinate şi altor persoane din această zonă, unite prin tipul de ocupație, prin vârstă sau gen. După întâlnirea oamenilor de afaceri evrei din aceeaşi zonă a lumii va urma, cu cea mai mare probabilitate, manifestarea dedicată arheologilor. Ambițioasele proiecte „Gesher" nu se opresc nici pe departe aici. Anul viitor, spre exemplu, Proiectul *Studențesc* „Gesher" va avea loc, probabil, la Salonic şi, în funcție de buget, va încerca să reunească un număr mai mare de tineri din mai multe țări.

*

Maia Morgenstern – vedeta

„Black Sea Gesher" reprezintă o oportunitate pentru cei veniți din alte comunități de a cunoaşte valori evreieşti contemporane ale comunității gazdă, impuse deja pe plan internațional. Cine, dacă nu actrița *Maia Morgenstern*, distribuită în zeci de filme românești şi internaționale, ar fi reprezentat cel mai bine acest simbol? În stilul său inconfundabil, de un *umor debordant*, combinat cu răspunsuri serioase uneori chiar caustice, Maia a reuşit din nou să cucerească un public dornic, la final, să o îmbrățişeze şi (obligatoriu!) să facă o fotografie cu vedeta.

*

Şabat şi Havdalah

Piscina Hotelului „Bavaria Blu" s-a *luminat într-un mod cu totul special* vineri seara. Zeci şi zeci de lumânări au dansat pe suprafața apei. Erau candele aprinse de fetele şi femeile care au luat parte la această manifestare, în semn de primire a „Reginei săptămânii" – Şabatul. Au răsunat apoi, la masa festivă de *Oneg Şabat*, cântece în ebraică, idiş, turcă, rusă, bulgară, română şi chiar *ladino*. Vocile s-au înălțat spontan şi opreliştile impuse de diferențele de limbă nu au mai contat. La o seară distanță, fiica mijlocie a Maiei Morgenstern, Lea Cabiria, a ținut în mânuțe lumânarea de *Havdalah*. Alături de *Andrei Schwartz*, din Timişoara, toți cei prezenți şi-au luat rămas bun de la cea mai sfântă zi a săptămânii.

*

La final...

În cadrul excelent pe care îl oferă această manifestare este de înțeles că timpul zboară prea repede... Nici o voce nu ar fi putut să afirme altfel, la finele acestor zile în care a predominat tinerețea pe plaja încă puțin populată de la Mamaia. *Yair Kamaiski* şi *Adrian Gueron*, coordonatorul O.T.E.R. Bucureşti, cel care a purtat cel mai greu bagaj de emoții pe care îl incumbă acest Seminar, au avut oportunitatea să mulțumească unei echipe care a făcut posibilă desfăşurarea în România a unei atât de ample manifestări evreieşti. *Dalia Golda, Attila Gulyas, Erwin Şimşensohn, Luciana Friedmann, Liviu Gordea, Monica Lăzărescu, George Weiner, Diana Dinescu, Cristi Ezri, Andrei Schwartz, Dana Vereanu, Elena Manea, Paul Rosenfeld, Sorana Vereanu, Kinga Hajdu, Marcela Golda, Raluca Cristache, Mihaela Zadoina* au fost aplaudați, minute în şir, de asistența internațională.

LUCIANA FRIEDMANN

61 de ani de la deportarea evreilor din CLUJ NAPOCA

NU NE VOM UITA NICIODATĂ MARTIRII

„În luna maiu din anul 1944, membrii acestei comunități - bătrâni și sugaci, mame în sarcină și bolnavi, soți și soții, băieți și fete - au fost rupți din căminele lor, duși în ghetoul din afara orașului și pe urmă în lagărele din Germania și Polonia...“. Cu aceste cuvinte începe textul, redactat la 1949, ce străjuiește *Aaron Hakodeșul* Sinagogii Deportaților din Cluj Napoca. An de an, în acest lăcaș-simbol al comunității din orașul de pe Someș, se reunesc supraviețuitorii și urmașii celor uciși pentru a aprinde o lumânare și pentru a vărsa o lacrimă în memoria miilor de evrei care au pierit în lagărele morții.

Lumânarea amintirii pentru evreii uciși în urmă cu 61 de ani

„Am crescut prin grădinile hrănite de șuvoaiele de lacrimi pentru cei ce nu mai erau, care nu au morminte decât în gândurile noastre. Uitarea lor ne este interzisă, în numele lor nu avem dreptul să-i iertăm pe ucigași, să-i ierte Cerul dacă poate. Să nu uite nici neevreii, căci într-un Holocaust oricine poate deveni victimă. Ne întâlnim anual, cu gândul la cele șase milioane, printre care mii de clujeni, uciși nevinovați - dacă nu este cumva o vină să te naști evreu, rrom sau cu vreo altă soartă umană prigonită de naziști. Vă mulțumesc că sunteți din nou alături de noi, solidari cu durerea noastră“. Astfel și-au început prof. dr. *Gavrilă Goldner*, președintele Comunității Evreilor din Cluj Napoca, alocuțiunea în memoria membrilor acestei obști, deportați în urmă cu 61 de ani. El a salutat mai apoi oaspeții, reprezentanți ai F.C.E.R. - ing. *Albert Kupferberg*, inspector general, deputatul dr. *Aurel Vainer* și prof. dr. *Otto Adler*, președintele Asociației Evreilor din România Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.). Același bun venit l-a adresat și numeroșilor invitați ce au reprezentat puterea locală și oameni de cultură din județul de la poalele Feleacului.

*

Omagiu demnității umane

Elisabeta Goldstein, Izsak Kohn, Lili Loeb, Zipora Bergman, Vasile Nusbaum și *Rozina Hirsh* - supraviețuitori ai lagărelor de exterminare naziste - au aprins cele șase lumânări care amintesc, fiecare pentru un milion, tragedia evreilor uciși. Dintre aceștia, *Vasile Nusbaum* a fost cel care a rostit un amplu cuvânt despre amintirile deportării. În intervenția sa, a decis să vorbească nu doar despre dezumanizare, ci și despre demnitate umană. Acesta a evocat figura unuia dintre „Drepții popoarelor“, care - dincolo de imaginea pe care o avem despre „Trenurile morții“, despre fumul negru al crematoriilor, despre copii duși la moarte fără preget - se numără printre acele exemple care ne îngăduie azi să nu recurgem la învinuiri colective. În oglindă, *Adrian Rozenberg*, reprezentantul O.T.E.R. Cluj Napoca, a evocat participarea din acest an a tinerilor la „March of the Living“ („Marșul vieții“) dintre Auschwitz și Birkenau. „Acolo nu avem ce vedea. Nu este un obiectiv turistic... - afirma el, cu amărăciune. Este doar locul unde putem rosti *Izkor*“. Cel mai mare cimitir din lume a împlinit, în acest an, 60 de ani de la curmarea răului absolut.

*

O minune contemporană

Președintele A.E.R.V.H., prof. dr. *Otto Adler*, a ales să vorbească despre un eveniment, considerat aproape o minune recentă... La cea mai amplă manifestare comemorativă organizată vreodată la Auschwitz, în ianuarie 2005, au participat și mii de supraviețuitori. În viscolul iernii poloneze, nici unul dintre acești vârstnici nu a avut nevoie de intervenția zecilor de ambulanțe aliniate pentru cazuri de urgență. Așa cum afirma Otto Adler, forța le-a fost dată, probabil, de mulțimea celor șase milioane, care, din Ceruri, se rugau pentru puterea și sănătatea semenilor lor. Legătura aceasta dintre cei vii și cei morți este inextricabilă și, așa cum Auschwitz-ul reprezintă pentru Otto Adler mormântul la care simte nevoia să se întoarcă, aceeași semnificație o are pentru mii și mii de oameni din lumea întreagă.

Deputatul dr. *Aurel Vainer* - participant, alături de antevorbitorul său, la „cea mai lungă zi“, de la Oswiecim (o călătorie continuă de 25 de ore) - și-a adus aminte de semnificația mondială a acestei comemorări, la care 44 de șefi de stat, președinți și capete încoronate s-au aplecat în fața tragediei suferite de evrei în cel mai negru secol din istorie. El a fost puternic impresionat atât de placa ce evocă deportarea a 18.000 de evrei din Cluj Napoca, cât și de primirea caldă, plină de emoție, a membrilor acestei obști și de onoranta prezență a oficialităților orașului. „Aș numi alocațiunea mea de acum «Evreii trăiesc veșnic», oricât de anturată ar fi această existență de primejdii“ - afirma domnia-sa, evocând cuvintele unei melodii interpretate mai devreme. „Ne doare extrem de mult, ca evrei, că, după atâția ani de la suferințele îndurate în acele vremuri, nu au încetat să mai existe asemenea manifestări. Într-o Românie care acum merge în mod cert pe un drum al democrației, al libertății, mai există expresii antisemite ce nu pot fi neglijate“, mai spunea dr. Aurel Vainer, referindu-se la nevoia de a nu ignora orice publicație sau afirmație care ar putea să amintească acele încețoșate timpuri.

*

„Pentru un Șabat universal al iubirii...“

Această idee exprimată de preotul prof. dr. *Ioan Chirilă*, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca, a fost preluată de majoritatea participanților ce i-au urmat la cuvânt. Domnia-sa a explicat de ce, în timpul tradiționalei liturghii de duminică, a decis să onoreze invitația la această comemorare. Obligația morală pentru a onora tragedia „poporului-jertfă“ se pare că a prevalat onorării misiunii cultuale. Am reținut, în ciclul acelorași mișcătoare intervenții, și cuvântul prefectului Județului Cluj, *Mihail Hărdău*, care afirma că a asistat pentru prima oară la o asemenea manifestare. „Am stat și m-am gândit că pericolul nu a trecut definitiv. Uitarea și indiferența reprezintă cele mai mari primejdii“ - afirma el la finalul cuvântului său de solidaritate cu victimele inocente ale Holocaustului din nordul Ardealului.

*

„Mazel Tov“ sau... noroc că există klezmerii clujeni

Cu nenumărate ocazii, formația klezmer, dirijată de maestrul *Vasile Socea*, a încântat publicul clujean și din restul țării. De această dată, însă, recitalul pe care l-au oferit a avut o putere emoțională fără precedent. Poate și traducerea versurilor unor melodii ca „Papirosin“ („Țigări de foi“) sau „Der hojfzinger fun Varshaver Getto“ („Cântărețul din Ghetoul Varșoviei“) a contribuit la acest efect, la lacrima pe care unii au vărsat-o cu acest prilej ori s-au abținut cu putere să nu dea frâu liber sentimentelor. „Trăim ca într-o prăpastie, trupuri se leagănă-n știreang și, la naiba... Soarele încă strălucește?!“ - strigă cu voce stinsă cântărețul din ghetou și azi, după 61 de ani, prin formația „Mazel Tov“, clujenii au mai putut auzi acest apel fără răspuns.

Corul comunității (condus de dirijoarea *Ecaterina Halmos*) a prezentat, de asemenea, melodii care evocă tragismul istoriei evreiești. „Es brent“ („Arde“), „Schtiller“ („Liniște“), „Mir Lebn Ejbig“ („Noi trăim veșnic“) sunt doar câteva dintre numeroasele melodii interpretate de această formație. Și, ca să nu uităm, printre lacrimi, că există un viitor, formația O.T.E.R.-ului Cluj a interpretat melodia „Șir la Șalom“ („Cântec pentru pace“).

LUCIANA FRIEDMANN

---

65 de ani de la POGROMUL DIN DOROHOI

Amintiri despre un ștetl aproape pierdut

(Extrase)

Dorohoiul, la începutul anilor '30 ai secolului trecut, era capitala județului cu același nume. Făcea parte din Vechiul Regat și era situat în partea de Nord-Est a României. În oraș, populația evreiască era foarte prezentă. Predominau meșteșugarii evrei [...]. Comercianții erau, în majoritate, tot evrei. Intelectualitatea era și ea bine reprezentată [...].

Atmosfera față de evrei, în acei ani, era acceptabilă. În oraș, româna și idișul se împleteau în mod armonios. În multe locuri te puteai descurca cu oricare dintre ele. Pentru preșcolari exista un *heder* [...]. Vecin cu *heder*-ul, într-o clădire mai arătoasă era Societatea „Or Haim“ („Lumina Vieții“). Aici se desfășurau activități culturale, șezători, baluri în scop de binefacere. Un eveniment pentru dorohoieni era sosirea în turneu a trupelor de teatru idiș, cea mai renumită fiind Compania „Sidy Thal“. În Dorohoi, vineri către seară și până sâmbătă spre seară, activitatea economică era practic întreruptă, evreii îndreptându-se spre cele 25 de sinagogi.

Nu departe de centru era Parcul Sportiv „Macabi“. Pe o suprafață foarte mare se aflau Școala primară Israelito-Română pentru fete și băieți, grădinița de copii, sediul Comunității, azilul de bătrâni, terenul de legume necesare azilului, secția de fabricat *mațot*, terenul de fotbal, de volei și restaurantul „Tecuceanu“ [...]. Piața - care avea înainte șapte sinagogi, din care au rămas în picioare numai două - a căpătat, azi, denumirea „Piața Pinhas Wasserman“ z.l. (fost rabin în Dorohoi) [...].

La începutul anului 1938, guvernul Goga-Cuza a hotărât retragerea cetățeniei române majorității evreilor, deși aceștia (inclusiv familiile lor) erau născuți în țară, iar foarte mulți bărbați participaseră la primul război mondial de partea României, fiind și decorați. Cu eforturi, cheltuieli și alergături la tribunal, pentru procese, unii dintre ei și-au recăpătat cetățenia română [...]. În iunie 1940, în urma ultimatumului, sovieticii au solicitat și s-au și grăbit să ocupe Basarabia și Nordul Bucovinei [...].

Cu ocazia ocupării abuzive a Herței, un ofițer român, căpitanul Boroș de la Artilerie, a avut o altercație cu un ofițer sovietic. Acesta a scos pistolul spre Boroș. Pentru a-și salva superiorul, soldatul evreu lancu Solomon s-a interpus între cei doi. Boroș și Solomon au fost împușcați. Cei doi eroi au fost înmormântați luni, 1 iulie 1940, la Dorohoi, la Cimitirul Ortodox și, respectiv, la Cimitirul Evreiesc. Ei au fost înmormântați cu onoruri militare. Lui lancu Solomon i s-a dat onorul de către un grup de ostași evrei, conduși de sergent T.R. Emil Bercovici [...]. În momentul desfășurării funeraliilor, subunități ale Armatei române din Regimentele 3 Grăniceri și 8 Artilerie, care se retrăgeau din Herța au pătruns în Cimitirul Evreiesc și i-au ucis pe participanți. Împușcăturile au continuat în tot orașul, fiind peste 52 de victime, între 2 ani și 94 de ani. Casele locuite de creștini aveau scris pe pereți și garduri cu cretă sau cărbune: „Români, nu trageți!“ și cruci, iar în ferestre erau puse icoane, ceea ce arată că pogromul fusese premeditat. Șansa majorității evreilor a fost venirea unei ploi torențiale, care a dus la retragerea soldaților [...]. Imediat după pogrom, singurele documente oficiale, nepublicate atunci, au fost o adresă a procuraturii și un proces-verbal făcut de oficialitățile orașului.

Au trecut 65 de ani, dar până în prezent nimeni nu a fost anchetat, judecat sau condamnat pentru aceste crime. Peste pogrom s-a așternut tăcerea. Nici guvernele Tătărescu și Gigurtu, în timpul regelui Carol al II-lea, nici guvernarea legionaro-antonesciană, nici guvernarea comunistă nu au avut nici un interes să se pomenească despre acest pogrom [...]. Abia în raportul Comisiei „Wiesel“ se pomenește de el. Fostul Șef Rabin dr. Moses Rosen (z.l.) a arătat că „Pogromul de la Dorohoi poate fi considerat drept începutul marii tragedii a Holocaustului“ (în România - n.n.) (*Primejdii, încercări, miracole*, p. 39) [...].

O dată cu venirea la putere a regimului legionaro-antonescian, evreii au fost dați afară din învățământul de stat. A început românizarea bunurilor evreiești. Au apărut în oraș primele trupe germane. Cu primele luni din 1941 au început pregătirile pentru războiul antisovietic. În Dorohoi, au fost evacuați evreii din satele județului. Apoi a venit rândul celor din Mihăileni și Săveni. Cei din Darabani și Rădăuți-Prut au ajuns și ei la Dorohoi, dar abia după două-trei luni. În prealabil, aceștia au fost încolonați și duși pe jos spre gara Vorniceni, iar de acolo, cu vagoanele de vite, transportați spre lagărele din sudul țării, în special la Târgu-Jiu. Orașul devenise supraaglomerat. Nu mai erau locuințe libere. Au fost înghesuiți în sinagogi. Condițiile sanitare erau precare. Alimentarea era dificilă. Patrulele militare veneau o dată sau de două ori pe săptămână, luau casele evreiești la rând și făceau percheziții [...]. S-a introdus obligativitatea purtării „Stelei lui David“. Evreii nu aveau dreptul să circule pe stradă decât o oră pe zi, și aceasta între orele 10-11, când la piață nu se mai găsea mare lucru. Psihoza anticomunistă a dus la luarea de ostatici dintre personalitățile evreiești ale orașului. Tinerii evrei erau duși zilnic, sub conducerea trupelor germane, la săparea de tranșee și alte lucrări în jurul orașului. La 22 iunie 1941, a început războiul.

Toamna a venit cu ploi și noroaie. În prima jumătate a lunii noiembrie 1941, a început deportarea spre Transnistria, prin punctul Atachi (pe malul drept al Nistrului). Peste 10.000 de evrei au plecat în patru transporturi, cu vagoane de vite, spre ținutul morții. Condițiile mizerabile (frig, foame, tifos, persecuții), făceau zilnic zeci și zeci de victime. În a treia decadă a lunii decembrie 1943, s-au înapoiat la Dorohoi 5.000 de evrei, mai puțin de jumătate din cei plecați. Supraviețuitorii erau slabi, bolnavi, jigăriți, flămânzi [...].

Spre sfârșitul anilor '80, s-a ridicat în Cimitirul din Dorohoi un Monument impresionant închinat victimelor pogromului și victimelor Transnistriei. Datorită faptului că despre pogrom se așternuse tăcerea, precum și a documentării insuficiente, pe placa de marmură de pe monument a fost trecut ca erou de la Herța Aroneanu Emil în locul lui lancu Solomon. Din păcate, nu am mai găsit nici dosarul cu proiect și deviz, care a dus la ridicarea monumentului.

Am vizitat nu demult Dorohoiul [...]. Monumentul din cimitir, descris mai sus, este practic necunoscut. În oraș au mai rămas câteva zeci de evrei, marea majoritate în vârstă. Președintele comunității este dl Simon Meer (n. 1927), un supraviețuitor al Transnistriei. Imensa majoritate a evreilor dorohoieni a emigrat în Israel, unde reprezintă o colectivitate puternică, activă și mult apreciată. Ei au publicat cinci volume monumentale în română și ebraică despre Dorohoi, Mihăileni, Săveni, Darabani, Herța și Rădăuți-Prut, editate de Shlomo David.

Nu am mai găsit în Dorohoi orașul copilăriei noastre. A rămas numai în inimile noastre [...].

Material colectiv al A.E.R.V.H.

SOLIDARITATE EVREIASCĂ PENTRU SPRIJINIREA DEMOCRAȚIEI ȘI PĂCII ÎN LUME

Între 3-8 mai a.c. s-au derulat, la Washington, cea de-a 99-a Conferință Anuală a Comitetului American Evreiesc (A.J.C.) și a 12-a Conferință Internațională a Liderilor de Comunități Evreiești, din Washington. Ele au fost prefațate de Programul Special „Delegația Internațională a Liderilor Evrei la Națiunile Unite", organizat de A.J.C., la sediul O.N.U., din New York (2-3 mai a.c.). Semnificațiile acestui triplu eveniment au constituit punctul de plecare al interviului cu deputatul dr. *Aurel Vainer*, reprezentantul F.C.E.R. și al Parlamentului României la recentele întruniri ale liderilor evrei din întreaga lume.

Interviu cu deputatul dr. AUREL VAINER – participant la a 99-a Conferință Anuală a Comitetului American Evreiesc, la a 12-a Conferință Internațională a Liderilor de Comunități Evreiești, la Programul Special pentru Lideri Evrei la O.N.U.

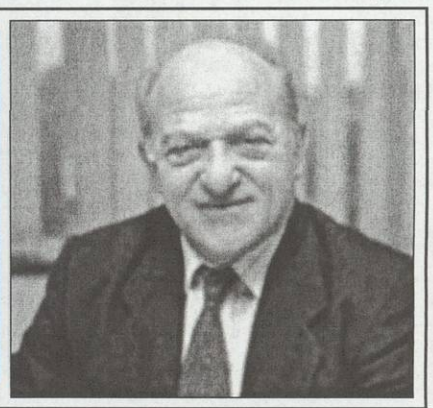

- O primă caracterizare?

- Anvergura participării, gest de racordare a evreilor din diverse state la frământările contemporaneității, expresie a dorinței lor de implicare activă în împlinirea deziderateloг de pace în Orientul Apropiat și în lume. Excelenta organizare, atât la Washington cât și la New York.

- Impresii?

- Într-o lume atât de zbuciumată, azi, am încercat senzația că suntem pe cât de diverși pe atât de apropiați; că noi, evreii din România, nu suntem singuri, ci dimpotrivă. Am simțit solidaritate din partea celor 700-800 de reprezentați ai A.J.C. și a celor 50 de lideri evrei din 24 de țări.

- În ce fel?

- Prin comunitatea emoționantă a apartenenței religioase: ne-au reunit *Kabalat Șabat, Oneg Șabat, Havdala*, dezbateri pe teme din Talmud, orchestra de klezmeri „Măhaia"... Într-adevăr, *a măhaie* - o bucurie a sufletului. Dar au fost și discuții în care am simțit receptivitate la problemele evreilor români.

- Linii directoare ale dezbaterilor?

- Combaterea terorismului, oportunități pentru redemararea procesului de pace în Orientul Apropiat, recrudescența antisemitismului în Europa și metode de combatere, prezervarea libertății religioase, dezvoltarea ecumenismului, impactul politicii externe a S.U.A. asupra evreilor în lume ș.a.

- Din ce rațiuni a fost organizat Programul Special al O.N.U. pentru lideri evrei din lume?

- Pentru noutatea propunerilor de reformă a organizării și funcționării O.N.U. avansate de secretarul general, *Kofi Annan*, care, la întâlnirea cu noi, a făcut observații pertinente față de recente evenimente comemorative ale victimelor Holocaustului, de rezonanță internațională. De mare interes a fost sinteza referitoare la stadiul actual în procesul de pace din Orientul Apropiat, realizată de ambasadorul Israelului la O.N.U., *Dan Gillerman*, care a arătat că Israelul nu acceptă reforma O.N.U. fără schimbarea poziției sale față de Israel, menționând, însă, că la O.N.U. au apărut semnale în acest sens: Seminarul pe tema antisemitismului, Adunarea Generală privind Holocaustul. Israelul este interesat de reformă, dacă aceasta aduce după sine schimbarea punctului de vedere al O.N.U. referitor la pacea în Orientul Apropiat și renunțarea la rezoluții antiisraeliene.

- Știu că este dificil, dacă nu aproape imposibil, să nominalizați personalitățile cu care ați discutat, ale căror comunicări v-au impresionat; totuși, v-aș ruga câteva exemplificări.

- Printre cei cu care am purtat discuții se numără președintele de onoare al A.J.C., *Harold Tanner*, nou ales președinte al Conferinței Președinților Organizațiilor Evreiești din S.U.A.; președintele executiv al A.J.C., *Robert Goodkind*, directorii Departamentelor pentru Relații Internaționale *Aaron Jacob* și *Andrew Baker*. Un impact emoțional puternic a avut asupra mea alocuțiunea rostită de *William Jefferson Clinton*, „În spiritul Americii", în care a mulțumit, în mod expres, fostului ambasador al S.U.A. în România, *Alfred Moses*, pentru promovarea relațiilor dintre S.U.A.și România și pentru sprijinul acordat aderării României la N.A.T.O. Am considerat benefic punctul de vedere formulat de *Robert Wexler*, membru în Camera Reprezentanților a S.U.A., în favoarea unor contacte mai strânse între membri ai Parlamentelor din România și S.U.A. Și cred că s-ar putea iniția demersuri pentru constituirea unui Grup Parlamentar de Prietenie România-S.U.A.

- A existat și o intervenție a dvs.? În ce a constat?

- Am pus în temă participanții asupra proiectelor de Legi privind Minoritățile Naționale, Cultele Religioase, interzicerea organizațiilor fasciste, inscripționarea simbolurilor naziste, cultul persoanelor ce se fac vinovate de crime contra umanității; modificarea Legilor Proprietății, în scopul retrocedării imobilelor și terenurilor abuziv preluate de stat ș.a.

- Cum se vede România din perspectiva manifestărilor la care ați participat?

- Faptul că ministrul român de externe, *Mihai Răzvan Ungureanu*, a fost invitat ca oaspete de onoare la dineul de gală al celei de-a 99-a Conferințe anuale a A.J.C., cred că este grăitor în acest sens. Și alocuțiunea sa, de ținută și de substanță, s-a bucurat de o deosebită apreciere. E.S. *Sorin Ducaru*, ambasadorul României în S.U.A., a oferit o recepție cu acest prilej, la care am avut privilegiul să particip și să mă întâlnesc cu mulți originari din România, cu prieteni ai României, personalități cunoscute ale vieții politice, sociale, culturale americane.

- Câteva concluzii.

- Faptul că am fost singurul parlamentar participant la manifestări este un gest de mare înțelegere a statului român față de evoluțiile internaționale și de prietenie a poporului român față de poporul evreu. Am convingerea că dezvoltarea continuă a relațiilor F.C.E.R. cu marile organizații evreiești trebuie să constituie un obiectiv de prim ordin al activității noastre viitoare. Comunicările și intervențiile, întâlnirile și legăturile interumane au evidențiat suportul substanțial pentru stabilitate, dezvoltare și pace în Israel, reprezentat de evreii americani. Au accentuat nevoia de organizare a unor acțiuni sistematice împotriva oricăror manifestări ale antisemitismului, indiferent de înfățișare, au pus în ecuație solidaritatea tuturor comunităților, mari și mici, pentru sprijinirea democrației, pentru pace în Israel și în lume.

IULIA DELEANU

Statul Israel - model în dezvoltarea industriei informaticii

Relațiile economice dintre România și Israel – în ascensiune

Vice-premierul israelian **Ehud Olmert** s-a aflat în România pentru a inaugura cea de-a VI-a ediție a **Expoziției „Israel Hi-tech in Romania 2005"**. El a condus o delegație oficială, din care au făcut parte reprezentanți a peste 20 de companii israeliene cu activități din domeniul telecomunicațiilor, apărării, construcțiilor, alimentar și energetic. Expoziția a fost organizată de Departamentul Economic al Ambasadei Israelului în România și de „Globus Gate Group" din Israel, cu participarea a 13 companii din această țară. Ministrul român al comunicațiilor și tehnologia informației, **Zsolt Nagy**, a apreciat că Statul Israel este un model în privința dezvoltării industriei informațiilor și telecomunicațiilor și a sectorului de cercetare și dezvoltare. Guvernul român este interesat în a ajuta oamenii de afaceri israelieni să investească în România - a mai spus el.

Relațiile economice dintre Israel și România sunt în ascensiune. Astfel, potrivit lui **Arnon Arbel**, secretar I pe probleme de economie și comerț al Ambasadei Israelului din București, valoarea totală a schimburilorr comericale dintre România și Israel în 2004 a depășit 500 de milioane de dolari, în creștere cu 25% față de 2003. Au crescut, de asemenea, investițiile directe de capital provenite din Israel, volumul lor depășind un miliard de dolari. **(E.G.)**

E.S RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Israelului în România – președinte de onoare al Camerei de Comerț și Industrie România-Israel

E.S. **Rodica Radian Gordon**, ambasadorul Statului Israel în România, a devenit președinte de onoare al Camerei de Comerț și Industrie România-Israel. Domnia-sa a fost aleasă în cadrul unei reuniuni a acestei organizații. La aceeași reuniune au mai primit statut de președinți de onoare **Arnon Arbel**, secretar I pe probleme de economie și comerț al Ambasadei Israelului, **Viorel Giurgiu**, membru fondator al Camerei, și av. **Iulian Sorin**, președinte interimar al F.C.E.R. **(E.G.)**

Israelul nu va rupe acordul de încetare a focului

a declarat, la București, istoricul YACOV GOLDBERG, consilier al fostului premier Ehud Barak

Cu toate că evoluțiile în teritoriile palestiniene, după preluarea puterii de către președintele Mahmud Abbas, nu se desfășoară conform așteptărilor, guvernul Ariel Sharon nu va rupe acordul de încetare a focului - a declarat, la București, istoricul **YACOV GOLDBERG**, specialist în probleme ale Orientului Mijlociu și consilier al fostului premier Ehud Barak, într-o prelegere la Academia de Diplomație a M.A.E.

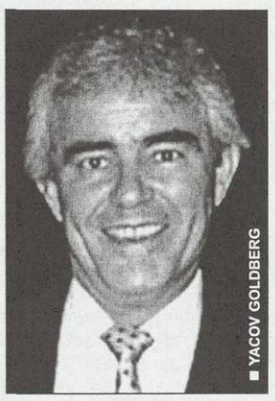

■ YACOV GOLDBERG

Subliniind că în orice condiții este greu de prevăzut viitorul, dar mai ales în ceea ce privește Orientul Mijlociu, Yacov Goldberg a punctat câteva aspecte ale evoluțiilor politice din ultima perioadă, ale căror rezultate demonstrează - potrivit opiniei lui - justețea unor măsuri politice luate de guvernul Sharon, deși opinia publică internațională le-a primit cu rezerve sau cu critici vehemente. În acest context, vorbitorul a menționat decizia Israelului de a nu-l mai considera pe Arafat un partener de discuție și ruperea relațiilor cu acesta, ridicarea așa-numitului gard de securitate între Israel și teritoriile palestiniene, lichidarea liderilor politici ai organizației teroriste „Hamas" și dezangajarea unilaterală din Gaza, măsură dureroasă, dar necesară, susținută de majoritatea populației Israelului. Toate acestea - a apreciat Goldberg - au dus, în ultimă instanță, la acordul de încetare a focului, la scurt timp după moartea lui Arafat, la reducerea aproape la zero a atentatelor teroriste și la o mai bună garantare a securității Israelului. Principiul de la care a pornit partea israeliană când a pus în aplicare această strategie a fost convingerea că, pentru a eradica terorismul, trebuie distruse logistica, infrastructura, finanțarea și „creierul" organizațiilor teroriste, fapt recunoscut de S.U.A. după atacurile din 11 septembrie 2001.

La începutul acestui an, după decesul lui Arafat și alegerea ca președinte a moderatului Mahmud Abbas, ca și după reuniunea de la Sharm el Sheik, existau semne promițătoare pentru o evoluție pozitivă a situației din zonă care ar fi dus la relansarea negocierilor de pace israeliano-palestiniene și la reformarea și democratizarea Autorității Palestiniene, lucruri promise de Abbas încă pe vremea lui Arafat. Din păcate, realitatea ultimă a contrazis acest optimism. Abbas nu s-a dovedit a fi un lider ferm și capabil de a introduce reforme, de a oferi palestinienilor posibilitatea propășirii economice, de a modifica, prin mijloace de propagandă și educație, conceptele palestinienilor față de Israel și de a lichida terorismul prin dezarmarea grupărilor radicale - a opinat Goldberg. Concepția lui de a atrage și „îmblânzi" „Hamas"-ul, prin acceptarea transformării acestuia într-un partid politic, poate avea, pe termen lung, un efect de bumerang, subminând însuși regimul Abbas. O eventuală victorie a „Hamas" în apropiatele alegeri din teritoriile palestinene ar pune capăt oricărei negocieri între israelieni și palestinieni, Israelul declarând fără echivoc că nu va considera „Hamas"-ul un partener de dialog. Iar declarațiile „Hamas", potrivit cărora se va folosi numai de instrumente politice, sunt contrazise de realitate. Potrivit informațiilor serviciilor secrete israeliene, „Hamas" a folosit răstimpul de încetare a focului pentru a-și reface întreg arsenalul distrus în timpul raidurilor israeliene - a subliniat vorbitorul.

În aceste condiții, Israelul este pus în fața unei dileme dureroase legate de supraviețuirea statului. Dar oricât de dificilă este opțiunea, guvernul Sharon a decis că nu va fi cel care va rupe acordul de încetare a focului, oferindu-i lui Abbas șansa de a soluționa problemele palestinienilor - a arătat, ca o concluzie a prelegerii sale, Yacov Goldberg.

EVA GALAMBOS

Alegerea noii conduceri a FORUMULUI „B'NAI B'RITH «DR. MOSES ROSEN»"

Centrul Cultural Comunitar a găzduit, la 24 mai a.c., întrunirea membrilor Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" pentru alegerea noii conduceri, la un an de la trecerea în eternitate a regretatului președinte al Forumului, acad. *Nicolae Cajal* z.l. Vicepreședintele Forumului, av. *Ida Schottek*, a realizat un succint istoric al Organizației „B'nai B'rith", fondată în 1843, la New York, militând pentru drepturile omului, pentru binefacere, în general, și ajutorarea victimelor persecuțiilor antievreiești, în special. A prezentat câteva puncte importante de reper din activitatea Forumului, de la reactivare, în 1995, până în prezent, menționând popularizarea acestor acțiuni în revista „Realitatea Evreiască". A vorbit despre relațiile Forumului cu „B'nai B'rith International" și „B'nai B'rith Europa", despre contribuția pe care a avut-o, în 2001, Rabinul *Bent Melchior*, președintele Districtului „B'nai B'rith Europa", din inițiativa căruia s-au primit fonduri din partea guvernului olandez pentru modernizarea Centrului Medical al F.C.E.R. din Capitală.

JOSÉ IACOBESCU - noul președinte al Forumului

A fost exprimat un punct de vedere, aparținând lui *José Iacobescu*, asupra perspectivelor Forumului: ● mai intensa sprijinire a coreligionarilor în suferință ● mai mare atenție acordată supraviețuitorilor Holocaustului ● organizarea de vizite la obiective culturale iudaice din țară ● organizarea de manifestări culturale de anvergură în care să se implice F.C.E.R. și C.E.B. ● necesitatea ca Forumul să aibă un cont în bancă ș.a.

În cadrul aceleiași întruniri, deputatul dr. *Aurel Vainer* i-a informat pe cei prezenți asupra activității sale parlamentare: ● transformarea în Lege a Ordonanței 31/2002, privind interzicerea organizațiilor cu caracter fascist, a simbolurilor naziste, a cultului persoanelor ce se fac vinovate de crime contra umanității (Legea a fost votată la Senat, urmând să fie supusă votului Camerei Deputaților, unde există un raport favorabil) ● acoperirea statuii lui Ion Antonescu din curtea Bisericii din Bariera Vergului și ștergerea inscripției omagiale alăturate ● schimbarea numelui Bulevardului Ion Antonescu din Cluj, care a devenit Bulevardul Primăverii, prin meritul președintelui comunității locale, conf. dr. *Gavrilă Goldner*.

Au urmat discuții, la care au participat: arh. *Lucian Streja*, publicist *Magdalena Boiangiu*, ec. *Iosif Salater*. În urma voturilor liber exprimate, au fost aleși: *José Iacobescu* - președinte; *Ida Schottek* - vice-președinte; *Manole Iosiper* și *Liviu Beris* - mentori; *Magdalena Boiangiu* și *Hary Kuller* - secretari; *Anette Vainer* - trezorier.

Președintele nou ales, *José Iacobescu*, a mulțumit pentru încrederea acordată și a avansat propunerea unor întruniri care să dezbată programul de activitate al Forumului, comisiile care să-l pună în practică, proiectul de *Statut*.

„Nici o generație nu-și alege problemele pe care le moștenește, dar poate să aleagă cum răspunde la aceste probleme"

În slujba omeniei. Acesta a fost țelul suprem căruia ambasadorul **Milton Wolf z.l.** și-a dedicat, necontenit, viața. Sufletul său generos era receptiv la orice suferință umană, la orice suferință evreiască.

În calitate de președinte al JOINT-ului, între 1993-1997, continuând să fie președinte al Board-ului până la sfârșitul lui 2000, Milton Wolf nu și-a cruțat nici un efort spre a fi prezent oriunde o durere se cerea alinată, ori de câte ori trebuia întinsă o mână de ajutor. JOINT-ul a fost, pentru el, a doua casă. În perioada în care a condus Comitetul Est-European din cadrul JOINT-ului (1989-1992), ne-a fost nu o dată oaspete și deciziile sale privind sprijinul material acordat obștii noastre au condus la revigorarea vieții evreiești din România.

„Iată-i, ca niște tăciuni salvați din foc!" (*Zaharia*, III, 3). Ambasadorul Milton Wolf a acționat în spiritul acestor cuvinte ale profetului biblic, părându-i-se a fi destinate, mai cu seamă, evreilor din fosta Uniune Sovietică dornici să facă Alia. Ceea ce, în bună măsură, l-a determinat să primească, în timpul administrației Carter, misiunea de ambasador al S.U.A. în Austria era chiar rolul pe care-l juca Viena ca punct de tranzit pentru evreii care emigrau din fosta U.R.S.S.

IN MEMORIAM

Ambasador
MILTON WOLF z.l.

Mai târziu, ca lider al JOINT-ului, avea să inaugureze primul Centru „Hesed" în fosta Uniune Sovietică și să-și formuleze, în memorabile cuvinte, responsabilitatea față de evreii din această parte a lumii: „Istoria nu ne va ierta vreodată, dacă vom pierde acești două milioane de oameni".

Ambasadorul Milton Wolf s-a distins și prin alte acțiuni de binefacere organizate de JOINT: a condus prima misiune a JOINT-ului destinată ajutorării evreilor din Cuba, a supravegheat operațiunile de salvare a evreilor din Saraievo, Siria, Yemen.

„Nici o generație nu-și alege problemele pe care le moștenește, dar poate să aleagă cum răspunde la aceste probleme", obișnuia să spună ambasadorul Milton Wolf - scria **Tzivia Bieler**, director executiv al JOINT, în necrologul menit să evidențieze exemplaritatea operei sociale a celui plecat dintre noi. Când soția sa, Roslyn Z. Wolf, a trecut brusc în eternitate, la începutul lui 2001, a creat, în memoria ei, Programul Internațional de Burse „Roslyn Z. Wolf", filiala JOINT din Cleveland. Bursele constau în cursuri de specializare, timp de un an, pentru asistenți sociali din comunități evreiești de pretutindeni.

Pilda vieții sale consacrate facerii de bine rămâne un îndreptar pentru urmașii săi spirituali. Fie-i amintirea binecuvântată! **(I.D.)**

Domnului STEVE SCHWAGER, vice-președinte executiv al JOINT

Conducerea Federației Comunităților Evreiești din România a aflat, cu profundă mâhnire, despre trecerea în eternitate a ambasadorului Milton Wolf z.l., care a fost, timp îndelungat, președinte al Organizației „American Joint Distribution Committee". Evreii români îl vor păstra mereu în amintirea lor ca pe un mare lider care a luptat să asigure ajutor substanțial tuturor celor în suferință din comunitatea noastră. Recunoscând prietenia ce a purtat-o evreilor români, îl rugăm pe Cel Atotputernic să-l aibă în paza Sa, asigurându-i un loc etern în Gan Eden.

În numele Comitetului Director al F.C.E.R.,
Președinte interimar av. IULIAN SORIN, secretar general

Dispute în jurul unui proiect în dezbatere

Sugestii privind un Muzeu al Culturii și Civilizației Evreiești

Nu se poate spune că suntem lipsiți de subiecte care incită un schimb de idei, mai ales cele legate de problemele actuale ale realității evreiești. Există puncte de vedere diferite în teme cum ar fi Holocaustul - respectiv, Holocaustul românesc -, locul acestuia în istorie și măsura în care adevărurile despre această tragedie sunt transmise generațiilor tinere, conceptul de realsemitism; este oare oportun un muzeu al civilizației și culturii evreiești, de sine stătător, în care să figureze și o secție permanentă a istoriei Holocaustului și cine ar trebui să se ocupe de realizarea lui și altele?

Într-un recent articol, publicat în revista „22", prof. univ. *Liviu Rotman*, membru al Comisiei Internaționale de Cercetare a Holocaustului în România, consideră că, deși în țara noastră s-au făcut progrese în cunoașterea adevărurilor despre Holocaust, istoria acestuia este tratată separat de istoria României, pe undeva în afara ei, că este considerată o problemă a evreilor și nu a românilor. În consecință, domnia-sa nu susține ideea creării unui muzeu separat al Holocaustului în România, „idee generoasă, dar greu realizabilă, atât financiar, cât și logistic". Potrivit domniei-sale, problematica Holocaustului ar trebui introdusă în expozițiile permanente ale muzeelor existente, începând cu Muzeul Național de Istorie. Ministrul Culturii și Cultelor, Mona Muscă, inițiatoarea ideii de a se crea un Muzeu al Culturii și Civilizației Evreiești, consideră că necesitatea acesteia decurge din preocuparea de a păstra memoria Holocaustului și din grija de a nu se pierde un patrimoniu evreiesc bogat, care ilustrează contribuția populației evreiești la construirea și dezvoltarea României moderne. (E.G.)

Un muzeu alternativ

Inițiativele guvernamentale menite să sprijine demersurile pentru conservarea memoriei vieții (și morții) populației evreiești din România trebuie, cred, privite în contextul general al eforturilor acestei puteri de a pune relațiile cu trecutul pe baza unor informații adevărate și, din acest punct de vedere, ele nu au decât să stimuleze propria noastră gândire în legătură cu realizarea acestor proiecte.

Muzeul Civilizației Evreiești propus de doamna ministru Muscă pare a fi un proiect de proporții, a cărui realizare depinde, într-o măsură hotărâtoare, de posibilitatea degajării unor fonduri necesare nu doar pentru începerea lui, ci și pentru terminarea lui. Cunoscând situația priorităților culturale din România, sunt permise presupunerile că, chiar în condițiile în care se va pune piatra de temelie într-un cadru festiv și se vor degaja fonduri pentru salarizarea unui colectiv de conducere, Muzeul propriu-zis va fi văzut doar de generațiile viitoare. Cred că mai realistă ar fi o eventuală propunere a Comunității de a folosi disponibilitățile existente pentru regândirea și îmbunătățirea structurilor existente, prin eliberarea lor de un anume festivism.

Pe de altă parte, trezește o oarecare nedumerire afirmația viitoarei conducătoare a Muzeului, Irina Cajal, care, fiică bună, dorește ca muzeul să reflecte conceptul creat de tatăl său, realsemitismul, „o alternativă la percepția întemeiată pe mituri false în ceea ce-i privește pe evrei". Sunt multe de spus în legătură cu această afirmație, în primul rând că miturile nu sunt nici false, nici adevărate, ele sunt pur și simplu mituri. În al doilea rând, conceptul de realsemitism, lansat de regretatul academician într-un anume context politic, pentru a servi unor anume negocieri, preluat într-un mod necritic de revista „Realitatea Evreiască" și de liderii comunității, declinat și conjugat în felurite contexte, mai mult sau mai puțin adecvate, e departe de a se bucura de o recunoaștere generală din partea specialiștilor în istoria evreilor din România. Înainte de a-i dedica un Muzeu, ar fi poate mai potrivit să se declanșeze o dezbatere despre realsemitism, o confruntare a opiniilor, pentru a răspunde generoasei inițiative guvernamentale cu o solidă concepție, care, depășind memoria sentimentelor, să se întemeieze pe argumente științifice. Poate că o dată cu această dezbatere se vor preciza și formulările oficiale care suferă de o „delicatețe" străină de adevăr. Holocaustul nu „s-a așternut peste zone din România", așa cum se afirmă în declarația domnului Iulian Sorin, președintele interimar al F.C.E.R. *[n.r. – Radio România Actualități, 5 mai 2005]*, iar deportarea și exterminarea evreilor nu au fost inițiative locale, ci acțiuni comandate de autoritățile centrale.

Astăzi, negaționismul - prezent în unele emisiuni de televiziune (unde fac figurație și reprezentanți ai Comunității), dar mai ales în publicații și cărți vândute pe mai toate tarabele - dovedește existența unor cercuri interesate în stimularea unui antisemitism latent, contând pe activarea lui într-o eventuală situație de criză. Aceste cărți, antievreiești, antiisraeliene, nu sunt recenzate, minciunile lor nu sunt analizate, prezența lor nu este semnalizată nici în revista Comunității, nici în revistele de „idei" românești, nici în publicațiile de istorie.

A nu observa gunoiul nu înseamnă a face curățenie. Dimpotrivă, mirosul său fetid devine o componentă a atmosferei și poate fi confundat cu aerul curat. Până la un muzeu dedicat realsemitismului, ar fi cred mai eficientă combaterea antisemitismului, așa cum se exprimă el în societatea românească de azi.

MAGDALENA BOIANGIU

Referitor la misiunea pe care ministrul Culturii și Cultelor i-a încredințat-o, dr. **IRINA CAJAL MARIN** ne-a declarat:

„Îi sunt recunoscătoare doamnei ministru Mona Muscă pentru faptul că s-a gândit să creeze un Muzeu al Culturii și Civilizației Evreiești. Domnia-sa a fost foarte impresionată de noul Muzeu «Yad Vashem» - la a cărui inaugurare a fost de față, împreună cu delegația română din care am făcut și eu parte - și și-a dat seama cât de important este ca un astfel de muzeu să existe și în România. De aceea, am primit cu entuziasm misiunea de a mă ocupa de acest muzeu. Este de la sine înțeles că, în acest proiect, F.C.E.R. nu va fi ocolită, ea va fi prima consultată și va fi principalul pion în realizarea acestui obiectiv. De altfel, a fost și un vis al tatălui meu, prof. Cajal. El s-a implicat în realizarea noii aripi a Muzeului «Yad Vashem», donând numeroase obiecte. Cu doi ani înaintea inaugurării acestuia, a primit mulțumirile organizatorilor, cheia de aur și o diplomă pentru contribuția adusă la ridicarea acestui memorial. Tatăl meu a dorit să facă un Muzeu al Holocaustului în România. După atâția ani, Mona Muscă, fără să știe de visul tatălui meu, a venit cu această idee, dar cu o viziune mai bogată, să se realizeze un muzeu al civilizației evreiești. Mă întreb, de ce când cineva are o idee bună legată de trecutul și istoria evreilor trebuie să o criticăm, să căutăm cauze neadevărate, în loc să ne gândim la efectele benefice pentru toți, în loc să ne unim forțele și să le realizăm împreună?".

■ Redacția revistei noastre, care și-a oferit paginile pentru aceste discuții, își păstrează dreptul de a interveni și de a-și expune la rândul său, punctele ei de vedere. Așteptăm și alte opinii.

27-29 mai 2005

Cea de a VII-a Consfătuire Internațională a Comunității Evreiești din Debrețin (Ungaria) și a comunităților frățești de dincolo de granițe

UNITATE ÎN DIVERSITATE

La Debreţin, s-au desfăşurat, în zilele de 27, 28 şi 29 mai, lucrările celei de a VII-a Consfătuiri Internaţionale cu participarea comunităţii evreieşti locale şi a comunităţilor din ţările vecine Ungariei. Iniţiată în 1999, acţiunea are o menire dublă: de a strânge rândurile evreilor care au mai rămas în regiune, după Holocaust şi după emigrările masive în Israel, şi de a dezbate cele mai stringente probleme care ar contribui la menţinerea şi continuitatea vieţii evreieşti din comunităţile mici. F.C.E.R. a fost prezentă chiar la prima manifestare din 1999. În urma schimbului de experienţă între comunitatea din Debreţin şi cele româneşti, o delegaţie condusă de preşedintele Péter Weisz urma să efectueze o vizită la Bucureşti, la invitaţia acad. prof. dr. Nicolae Cajal (z.l.), vizită care nu a mai avut loc din cauza dispariţiei preşedintelui F.C.E.R., dar la care nu s-a renunţat.

Înaintea deschiderii lucrărilor, comunitatea din Debreţin, organizatoarea manifestării, a decernat, un număr de premii personalităţilor evreieşti şi creştine care s-au distins pe diferite planuri prin activitatea lor sau şi-au adus contribuţia la buna înţelegere dintre religii. În acest an, unul dintre premiile pentru activitatea de o viaţă i-a fost acordat scriitorului *Dorel Dorian*, redactorul-şef al revistei „Realitatea Evreiască". Pentru a sublinia caracterul ecumenic al manifestării, consfătuirea a fost deschisă de cardinalul dr. *Peter Erdo*, Primatul Ungariei, prezenţi fiind şi reprezentanţii altor culte din Debreţin.

Evreii de-a lungul timpului – subiecte ale prelegerilor

Anul acesta, sub titlul generic „Tu înţelegi. Relaţiile interpersonale dintre Dumnezeu şi om, dintre om şi om", prelegerile au abordat mai multe categorii de subiecte. O parte dintre ele au tratat modalităţile de înţelegere şi interpretare a unor texte iudaice - religioase, talmudice sau hasidice -, aspecte din istoria evreimii, un loc important fiind acordat istoriei evreilor din Ungaria, înainte şi după primul război mondial, Holocaustul şi consecinţele sale. Situaţia actuală şi viitoare a evreilor, Israelul şi rolul său în menţinerea şi apărarea evreilor din ţară şi din Diaspora au reprezentat un alt cerc de probleme. În cadrul acestor tematici, două luări de cuvânt ale delegaţilor din România au trezit interesul şi s-au bucurat de o primire deosebit de călduroasă. Dr. **LYA BENJAMIN** a prezentat prelegerea „Holocaustul în context românesc într-o perspectivă istorică de 60 de ani". Abordând problema Holocaustului românesc, dr. *Lya Benjamin* a enumerat etapele acestuia, legile de discriminare care s-au introdus culminând cu ultima etapă, respectiv exterminarea, prin deportare, a evreilor din nordul Moldovei, Bucovina şi Basarabia în lagărele din Transnistria. Faptul că o dată cu mersul războiului, în defavoarea Germaniei, regimul Antonescu a refuzat deportarea evreilor din Regat şi sudul Ardealului şi i-a adus înapoi pe cei din Transnistria, nu a avut la bază motive umanitare, ci a fost o decizie politică, intenţia lui Antonescu fiind ca, în cazul schimbării situaţiei, să se reia deportările - a precizat ea. Referindu-se la situaţia actuală, vorbitoarea a amintit de crearea Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România şi *Raportul* elaborat, care, însoţit de un volum de documente, a ilustrat clar intenţiile criminale ale regimului Antonescu faţă de evrei (n.r. - *Raportul* cuprinde şi un capitol despre deportatea evreilor din Transilvania de Nord în perioada în care regiunea se afla sub ocupaţia horthy-istă). Dar, în pofida acestor evidenţe fără echivoc, negaţioniştii continuă să-şi susţină tezele cu încăpăţânare, istoricii evrei având o sarcină deosebit de dificilă în confruntările cu aceştia - a conchis dr. Lya Benjamin.

În prelegerea sa, „Trecut evreiesc, dar care va fi viitorul?", **TIBERIU ROTH**, preşedintele Comunităţii Evreilor din Braşov, a schiţat o imagine a stării evreilor din această regiune a Europei, decimaţi în urma Holocaustului, o parte dintre supravieţuitori alegând apoi să emigreze în Israel. În Europa de Est nu mai există *lumea evreiască dinainte de război - a afirmat vorbitorul* - şi de aceea este dificil să se recreeze acel sistem de relaţii evreieşti, nu numai oficiale, dar şi interpersonale de atunci. Totuşi, se fac eforturi pentru renaşterea lui. Vorbitorul a pledat pentru refacerea unităţii evreilor, sarcină pe care toţi evreii trebuie s-o conştientizeze şi să şi-o asume. Din cei 17 milioane de evrei, care existau înainte de Holocaust, acum au mai rămas 13 milioane. O speranţă pentru a menţine evreitatea europeană este realizarea unităţii lor spirituale şi umane. Probleme demografice există şi în Israel - a arătat domnia-sa - şi acestea se pot rezolva prin Alia, dar nu una din constrângere, ci din convingere. Rolul Israelului este primordial în menţinerea evreilor, iar forţa Statului Israel este conferită şi de o Diasporă puternică. Nu trebuie să uităm că evreii au devenit un popor în Diaspora, *în perioada în care au trăit în Egipt - a arătat Tiberiu* Roth.

*

Ultima zi a consfăturirii a fost dedicată luărilor de cuvânt ale delegaţiilor străine. Numitorul comun al celor rostite a fost că supravieţuirea şi păstrarea vieţii iudaice depind de unitatea evreilor, dar şi de spiritul de iniţiativă şi de dăruire al conducătorilor şi membrilor comunităţilor, indiferent de mărimea lor. Din partea comunităţilor din România, au vorbit mai mulţi delegaţi. **DOREL DORIAN** a făcut o prezentare a situaţiei evreilor români, subliniind dificultăţile ce decurg din procesul de îmbătrânire a populaţiei evreieşti şi eforturile pe care le reclamă activarea generaţiei tinere. Cu toate acestea - a arătat el -, s-a reuşit reînvierea vieţii religioase şi spiritualităţii evreieşti în România printr-o bogată activitate editorială realizată de Editura Hasefer, de cercetare (de către Centrul de Istorie), prin funcţionarea singurului teatru profesionist de limba idiş din lume, a mai multor coruri şi formaţiuni instrumentale, a publicării revistei bilunare „Realitatea Evreiască", a organizării, pentru tineret, a unor cursuri de Talmud Tora, a unor activităţi comune ale celor trei generaţii - tineri, generaţia medie şi vârsta a treia.

Schimb de experienţă între comunităţi

Referindu-se la desfăşurarea consfătuirii, **IONEL SCHLESINGER**, preşedintele Comunităţii Evreilor din Arad, a vorbit despre idei şi principii formulate în cadrul Conferinţei, care exprimă puncte de vedere comune - ca, de pildă, asumarea evreităţii, preocuparea şi răspunderea faţă de Israel, menţinerea comunităţii, reînvierea vieţii evreieşti, crearea relaţiilor dintre grupurile etnice locale, loialitatea faţă de ţara de baştină -, dar a atras atenţia şi asupra unor puncte cu care comunitatea pe care o reprezintă nu este de acord. Este vorba, de pildă, despre folosirea expresiei de toleranţă ce presupune o parte tolerantă şi una tolerată. El a propus înlocuirea cu termenul de coexistenţă. În ce priveşte problema ce fel de evrei suntem - români sau maghiari -, vorbitorul a pledat pentru termenul de evrei din România sau din Ungaria. Ionel Schlesinger a prezentat variatele activităţi desfăşurate în cadrul Comunităţii din Arad, acordând o atenţie deosebită Centrului de Studii Iudaice din cadrul Universităţii „Vasile Goldiş", creat cu sprijinul comunităţii. Prelegerea lui a fost completată de prof. univ. dr. **FRANCISC SCHNEIDER**, care a prezentat imagini despre activitatea Centrului. În cuvântarea sa, **OCTAVIAN FÜLÖP**, membru al delegaţiei române, a prezentat aspecte din viaţa Comunităţii Evreilor din Bucureşti şi a subliniat necesitatea cunoaşterii de către generaţiile tinere a istoriei Holocaustului, iar **PAUL DANCU**, din partea Comunităţii Evreilor din Satu Mare, a relatat despre dificultăţile întâmpinate de comunitate în a instala, pe zidul unei şcoli din Livada, o placă memorială cu numele evreilor deportaţi de aici la Auschwitz.

■ Sinagoga din Debreţin (exterior şi interior)

La sfârşitul Consfătuirii, preşedinţii tuturor comunităţilor prezenţi la manifestare au decis să creeze un fel de organizaţie-umbrelă care să coordoneze activităţile şi iniţiativele celor care doresc să participe la următoarele consfătuiri.

*

S-au întâlnit şi tinerii

Secţiunea pentru tineret a organizat, pentru a patra oară, o întâlnire la care au participat reprezentanţi din Ungaria, România şi Slovacia - ne-a relatat **LINDA IANCU**, delegat al O.T.E.R. A fost un simpozion mai neformal, care, în loc de o cuvântare oficială şi obositoare, s-a deschis cu un joc de *bowling*, o partidă de înot şi distracţie la cel mai nou parc acvatic din Debreţin. A doua zi a fost consacrată schimburilor de idei şi de experienţă. Concluzia dezbaterilor a fost că organizaţiile participante, indiferent de ţară, se confruntă, în activitatea pe care o desfăşoară, cu aceleaşi probleme pretutindeni - dificultăţi de a atrage tinerii, alcătuirea unor programe mai interesante, detalii de organizare.

EVA GALAMBOS

WEISZ PÉTER, preşedintele Comunităţii Evreilor din Debreţin

Un pas înainte în viaţa comunitară

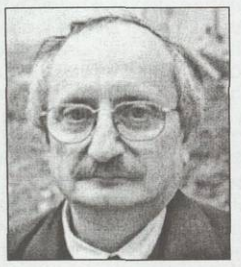

Iniţiativa organizării acestei reuniuni a fost luată în 1999, când noua conducere a comunităţii - respectiv eu, ca preşedinte, şi Halmi Sandor, director executiv - ne-am gândit că trebuie să facem un pas înainte şi să cunoaştem experienţa vecinilor noştri. După ce am vizitat câteva comunităţi din statele vecine, am decis să invităm preşedinţii lor pentru un schimb de experienţă şi să *organizăm o întâlnire*. Mai întâi, am avut în vedere comunităţile de-a lungul graniţei, cu care puteam comunica, apoi am hotărât să invităm şi bisericile istorice. Deoarece prima consfătuire a avut succes, am dorit să o continuăm. Manifestarea noastră a fost acceptată de evreii din ţară şi din străinătate şi de bisericile istorice din Ungaria. Dar am decis să nu ne limităm numai la comunităţile de limbă maghiară. Am extins invitaţia şi la comunităţile româneşti. Astfel, anul trecut, au participat reprezentanţi ai evreilor din Iaşi şi Botoşani. F.C.E.R., căreia îi transmitem anual solicitarea de participare, poate desemna în delegaţie pe cine doreşte. La rândul nostru, am fost invitaţi de F.C.E.R., de însuşi preşedintele ei, regretatul academician prof. dr. Nicolae Cajal (z.l.), ale cărui eforturi le cunoşteam şi le apreciam şi care a fost unul dintre deţinătorii premiului pentru activitatea de o viaţă. Din păcate, nu am putut da curs invitaţiei din cauza decesului prof. Cajal. La toamnă, vom face un turneu în mai multe oraşe din România - Timişoara, Arad, Oradea, Cluj - şi dacă F.C.E.R. va reînoi invitaţia, ne vom duce şi în alte zone. Suntem deschişi la dialog, deoarece ne leagă în primul rând evreitatea.

Prof. dr. GERGELY JUDITH, moderatoarea consfătuirii

Forumul - o posibilitate pentru comunităţi de a se manifesta în mediul evreiesc

[...] Esenţa acestor întâlniri, ai căror participanţi se înmulţesc an de an, este că am dat posibilitatea unor comunităţi de a se manifesta în mediul evreiesc. Am avut, de pildă, aici reprezentanţi ai unor comunităţi cu aproximativ 28 de membri, care, pentru prima dată, au avut la dispoziţie un forum unde şi-au putut exprima preocupările, grijile, au primit sfaturi, îndrumări. Unii dintre ei au participat pentru prima dată în viaţa lor la o slujbă de sâmbătă, deoarece sunt atât de puţini încât nu reuşesc să adune un *minian*. De asemenea, unele comunităţi au primit informaţii valoroase pentru viaţa lor, de exemplu, aflând cum au acţionat alţii pentru a căpăta despăgubiri, au ştiut ce să facă. Şi dacă la prima reuniune au fost prezenţi reprezentanţi din patru oraşe, acum sunt aici şi cei care nu mai aparţin strâns de comunităţile de limbă maghiară - ca aceia din Craiova, Bucureşti, Lugoj. Noi îi primim pe toţi cu inima deschisă, deoarece cu toţii suntem evrei...

Versuri fără vârstă

Vârstnicii care participă săptămânal la programele organizate în cadrul Centrului de Zi al Comunităţii Evreilor din Timişoara au avut parte recent de o surpriză: o zi dedicată poeziei şi amintirilor. Personajul principal al acestei întâlniri de suflet a fost poetul *Anavi Adam*. Concis, dar plin de admiraţie, a vorbit despre protagonist profesorul dr. *Francisc Schneider*, odinioară elev al dascălului Früchт Francisc (numele real al poetului Anavi Adam) la Liceul Israelit din oraşul de pe Bega. Doamna *Vera Botiş*, coordonatoarea recent înfiinţatului Club al celor de vârsta a treia, a dorit să îi invite prin acest program pe „fidelii" centrului la un dialog - adevărat regal cultural. De la frumoasele cuvinte s-a ajuns la amintirile comune, la prietenii de odinioară, care ori nu mai sunt printre noi ori au luat drumul altor meleaguri. Întâlnirea a avut şi un epilog desfăşurat într-o casă, aflată în imediata apropiere a Centrului de Zi. Poetul, împreună cu doamnele *Aurora Constantinescu* (responsabilă cu problemele de asistenţă a celor vârstnici), *Vera Botiş* şi *Olga Turgu*, au vizitat-o, cu prilejul împlinirii a 93 de ani, pe doamna *Edith Schwartz*. La rândul ei o artistă, care combină talentul pentru pictură cu darul versurilor şi al eseisticii, sărbătorita a avut parte de o surpriză din partea celui care îi este prieten de decenii al căror număr nimeni nu îl mai ţine.

Cel mai clar despre autorul timişorean vorbesc chiar versurile sale - o combinaţie de joc stilistic şi ideatic plin de subtilitate. Despre gândurile şi scrierile lui Anavi putem spune - evocând certitudinea manifestată de critici avizaţi - că eludează facilul şi locul comun. Citâm şi noi câteva „balade vesele în *racursiu*", tâlmăcite şi adaptate de scriitorul *Şerban Foarţă* şi traducătoarea *Ildiko Gaboş*. Amprenta Foarţă, inconfundabilă prin spiritul său ludic şi inteligent, potenţează măiestria versului care are şi în limba maghiară o rezonanţă cu totul specială.

LUCIANA FRIEDMANN

La propriu

Frumoasă, te-aş mânca de drag,
i-a spus. Era antropofag.

Marele circuit

[...] *Cronos, simultane vieţi trăieşte,*
dincolo de orice anacronism.

Mama

Cinci plozi, ochi stinşi,
optzeci de toamne
Ce-o să vă faceţi singuri, Doamne?

Unchiul

Din Faustul răscitit da capo,
Cită şi celor din Gestapo.

CĂRŢI NOI

Exegeze iudaice în interpretări contemporane

Două eminente cercetătoare în domeniul iudaismului, cunoscute publicului nostru cititor din publicaţii anterioare - Esther Starobinski-Şafran (*Tufişul şi Vocea*, Hasefer, 2003) şi Mireille Hadas-Lebel (*Flavius Josephus - Evreul Romei*, Hasefer, 2004) -, şi-au dat mâna într-o lucrare comună, intitulată *Incursiuni în iudaismul antic* (Hasefer, 2005). Cartea e structurată pe trei registre: exegeze, filosofie, istorie - explorări pe teme ale antichităţii iudaice cu reverberaţii în actualitate. Cum ne-ar lua o pagină întreagă numai enunţarea cuprinsului, ne limităm la prezentarea a două teme - una de început, „Cain şi Abel în tradiţia iudaică" şi cea din urmă: „Semit: istoria unui cuvânt", ambele caracteristice pentru stilul şi metoda celor două distinse autoare.

Esther Starobinski-Şafran face, dintru început, o precizare metodologică importantă: „După cum, în mod simplist, se consideră de obicei, creştinii văd în Biblia ebraică înainte de toate nişte simboluri, pe când evreii români rămân la o anume literalitate. Dar, atunci când textele se pretează, evreii pot şi ei să alegorizeze. Iar acest fel de interpretare merge în spaţiu şi timp mult dincolo de iudaismul elenistic". Iar episodul „Cain şi Abel" verifică aserţiunea. În definitiv, arată autoarea, e pusă în discuţie *problema răului* (care se află în om iar nu sub forma unui ispititor din afară). Când Dumnezeu zice către Cain: „Unde este Abel, fratele tău?", iar el îi răspunde: „Nu ştiu! Sunt eu păzitorul fratelui meu?" - Philon se întreabă: „Pentru ce Dumnezeu, care ştie totul, pune asemenea întrebare?" (de fapt, spun comentatorii rabinici, este vorba despre o întrebare retorică!). Logica lui Cain funcţionează astfel: dacă l-am omorât pe Abel, e pentru că Tu ai pus în mine aplecare spre rău. Tu eşti păzitorul universului, de ce m-ai lăsat să-l ucid? Atunci cine l-a ucis?! Dar *Midraşul Gen Rabba*, enunţând teoria liberului arbitru, face ca toată răspunderea să cadă asupra făptaşului, căci omul e liber să aleagă între bine şi rău. Astfel, chiar de la începutul omenirii, omul se află în faţa răspunderii personale, iar problema înfruntărilor dintre oameni se pune la scară planetară (orice război între oameni este un război fratricid şi în definitiv... sinucigaş. După două războaie mondiale care au avut loc în secolul XX s-a vorbit despre o Europă... sinucigaşă!)

Cu reverberaţii actuale se prezintă şi ultimul eseu semnat de Mireille Hadas-Lebel: „Semit, istoria unui cuvânt". Cuvântul „semit" (descendenţii lui Sem, fiul lui Noe) nu datează decât din 1781 (August Ludwig Schlözer), iar „antisemit" din 1879 (Wilhelm Marr), ambele cuvinte făcând însă o carieră fabuloasă şi deseori mistificatoare... Germania romantică face un cult faţă de un alt Orient (India) şi înlătură componenta iudaică din tradiţia Occidentului. Iar Franţa, subliniază autoarea, nu se lasă mai prejos şi copiază, prin Ernest Renan, acest model: „sunt primul care admit că, în comparaţie cu rasa indo-europeană, rasa semitică reprezintă de fapt o alcătuire inferioară a naturii umane". De aceea Renan, în a sa *Istorie a creştinismului* se străduieşte să „desemitizeze" religia creştină. Germania a arătat încă o dată Franţei calea de urmat, înaintea marilor excese ale afacerii Dreyfus, ducând apoi ea însăşi inferiorizarea evreului la ultimele consecinţe...

Lucrarea semnată de Mireille Hadas-Lebel şi de Esther Starobinski-Şafran, tradusă după toate exigenţele literale şi literare de scriitorul Horia Aramă (cu excepţia unui studiu tradus din limba germană de dr. V. König), îmbogăţeşte Colecţia „Judaica" şi onorează neobosita Editură Hasefer. E salutară iniţiativa editurii de a nu lăsa să se piardă studii valoroase, care altminteri rămân „îngropate" în reviste de specialitate, mai greu accesibile.

ŢICU GOLDSTEIN

Conacul lui Faulkner este cu totul altceva decât romanul omonim al lui Singer. Nu ştim titlul original, în idiş (laureatul Premiului Nobel a scris numai în această limbă). Spre deosebire de alte, numeroase, proze (multe dintre ele traduse în româneşte), amplasarea naraţiunii în timp premerge naşterea autorului, care a fost nevoit să recreeze o atmosferă din informaţii primite de la alţii. Arta neîntrecută a scriitorului învinge această dificultate şi avem astfel şansa să privim „un film de epocă" transpus în cuvinte. Este vorba de sfârşitul veacului al XIX-lea, după răscoala antiţaristă din Polonia, din 1863, ţara fiind, după cum se ştie, împărţită, încă din secolul al XVIII-lea, între Rusia, Prusia şi Austria. Naţionalismul polonez suferea grav, şi avea de ce: amintirea măreţiei regatului era

Un „film de epocă" transpus în cuvinte

încă vie, curentele socialiste formate sub influenţa celor din Germania şi Rusia, sionismul, care cuprindea o arie tot mai largă (dorinţa de a pleca în ţara strămoşilor), avântul cultural (reviste, cărţi editate de evrei), asimilaţionismul, feminismul şi lupta pentru emancipareа femeilor, ateismul, amorul liber, dar şi apariţia extremismului politic şi religios - toate acestea formau contextul în care îşi „spun discursul" personajele lui Singer, atât de „reale", atât de diferite, atât de „personale", irepetabile şi, totuşi, lesne de regăsit în mai toate prozele sale. Genialitatea naratorului este recognoscibilă prin modul „dumnezeiesc" în care îşi plămădeşte „Adamii" şi „Evele", ca într-o Geneză proprie. Nu vom povesti romanul, fiecare pagină este o poveste, ca în legendele hasidice. În finalul cărţii aflăm că există, în pregătire, o continuare a acesteia, *Urmaşii*, tot în traducerea talentatului Anton Celaru.

Câteva cuvinte despre autor şi despre traducător. Isaac Bashevis Singer (1904-1991) a emigrat, înainte de cel de-al doilea război, din Polonia natală în S.U.A. În 1978, a fost distins cu Premiul Nobel pentru Literatură. Este considerat un continuator şi, probabil, un ultim clasic, în pleiada Sforim, Alehem, Peretz. „Mă simt slugă fericită la doi stăpâni minunaţi - limba română şi limba idiş", a declarat, într-un interviu, octogenarul Anton Celaru, care şi-a dedicat o bună parte din viaţă traducerii din literatura idiş, limbă ce, practic, nu se mai vorbeşte în România.

B. MEHR

Drumul dificil al culturii sub două dictaturi

Cine nu-şi aminteşte de celebra carte a lui Giorgio Vasari despre artiştii din Renaştere? Mihai Pelin (n. 1940, Cernăuţi), cunoscut cititorilor de mai multe decenii, face o incursiune în *Deceniul prăbuşirilor (1940-1950)*, subtitlul fiind „Vieţile pictorilor, sculptorilor şi arhitecţilor români între legionari şi staliniştі" (Editura Compania, 2005). Bazat pe o exhaustivă documentare, cu *flash-back* până în secolul al XIX-lea, cu o privire spre anii de după deceniul „luat în colimator", volumul conţine, într-o organizare judicioasă, o serie de informaţii, multe inedite, în capitole pline de evocări şi dezvăluiri expuse cu talent scriitoricesc.

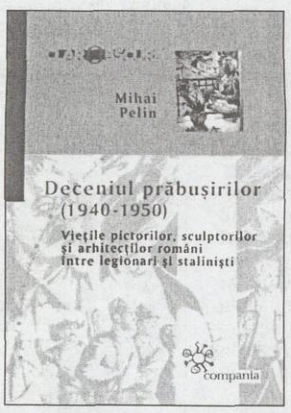

Explorator al unor importante arhive, mai secrete şi mai puţin secrete, Mihai Pelin reuşeşte, în circa 600 de pagini, să ofere o carte de referinţă pentru specialişti şi simpli cititori. Ne vom opri asupra aspectelor ce ne interesează mai mult. „Anul plastic 1940", primul capitol al cărţii, menţionează numele graficianului evreu Aurel Mărculescu, ce expunea alături de colegi de breaslă, printre care şi legionari, lucrări într-o expoziţie de grup. Marcel Iancu era şi el prezent într-o altă expoziţie (în 1941 a părăsit ţara). Mai sunt amintiţi artiştii Max Arnold şi Kimon Loghi, ca şi Iosif Iser, alături de alte nume ilustre. La 13 iulie 1940, Costin Murgescu îi cita pe Horia Sima, Hitler şi Rosenberg pentru a justifica îndepărtarea evreilor din viaţa culturală a ţării. Regretabil, intervine în acelaşi sens şi Ion Frunzetti, aducând elogii totalitarismului, aşa cum avea să o facă şi sub comuniştі, dar cu alte cuvinte. Apare şi „protocronismul" tracic, exact ca în anii '80 (n.n. - să ne amintim de „Săptămâna" lui Barbu). În fiecare etapă, de atmosfera creată prin restricţii de ordin extra-artistic au profitat mediocrităţile şi oportuniştii. O figură demnă de admiraţie a fost Theodor Pallady (sub ambele dictaturi - antonesciană şi comunistă). Între artiştii transilvăneni care au studiat la Budapesta înainte de război este pomenit şi Izsak Marton, cunoscut după 1945. Mihai Pelin tratează cu atenţie evoluţia artelor plastice şi a arhitecturii pe zone geografice, în contexte politice specifice, oferind astfel o bogată panoramă, de-a lungul fiecărui an, a perioadei 1940-1950. Sunt urmărite şi destinele unor artişti în străinătate, fie că au revenit ori au rămas acolo.

Fotografiile-portret şi de grup, reproduceri după tablouri se găsesc aproape în fiecare pagină, satisfacţia lectorului fiind astfel dublată de imagine.

În 1943, sunt semnalate iniţiative de a se organiza expoziţii de către oameni de cultură, critici precum Ionel Jianu ş.a. Un capitol este intitulat „Avatarurile artiştilor plastici evrei", unde se pun în evidenţă măsurile rasiale antievreieşti din 1940-1944, cu efect şi asupra vieţii artiştilor. Opriţi să-şi desfăşoare activitatea şi să expună lucrări, ei au fost siliţi, conform decretului din 8 ianuarie 1942, să execute muncă fizică obligatorie, ca toţi conaţionalii lor. Unul dintre apărătorii activi ai obştii a fost tânărul Şef Rabin dr. Al. Şafran. Învăţământul artistic pentru evrei a continuat sub îndrumarea unor personalităţi precum dr. Marcu Onescu, M.H. Maxy, Stella Della Pergola, Hugo Schwartz ş.a. Atunci s-au format şi graficieni cunoscuţi mai târziu - Mihai Dan, Eva Cerbu, Maria Constantin, Alma Redlinger, Yvonne Hassan, Tia Peltz, Mimi Şaraga-Maxy ş.a. Margareta Sterian picta deja, pe atunci, în maniera lui Chagall, afirmată încă din 1930. De la Iscovescu şi Rosenthal, în secolul al XIX-lea, la generaţia menţionată de Pelin trecuseră o sută de ani. Se afirmau în acea perioadă Iser, Kazar, Molnar, graficienii Taru, Cobar ş.a. Un destin întortocheat a avut Jules Perahim (a fost în U.R.S.S., a revenit în ţară, a plecat mai târziu la Paris), ca şi alţi artişti evrei. În perioada 1945-1950, intervin schimbări majore dictate de interesele P.C.R. şi puse în aplicare de zeloşi „executanţi", printre care şi oameni de cultură precum George Oprescu, Octav Livezeanu, dar şi M.H. Maxy ş.a., ce aveau un cuvânt de spus în administrarea patrimoniului muzeistic şi a activităţii artistice din acea perioadă. Boema dispare, începe înregimentarea, „comanda socială" îşi impune propriile repere. Epurări, răzbunări, investigări, arestări, revolte ascunse în suflet - acestea sunt semnele „începutului noii ere". Asasinate „misterioase", furturi, dar şi restaurări etc. însoţesc viaţa artistică. Apar „agenţii de diferite culori" (titlul unui alt capitol din carte), delatorii, falşii colecţionari, se manifestă proletcultismul, demolatorii lucrează „în voie". Ultimul capitol, extrem de incitant, este „Marele rapt regal", despre înstrăinarea unor tablouri şi obiecte de mare preţ, în 1947, de către regele Mihai, fapt confirmat prin documente care, astfel, îl disculpă pe Carol al II-lea în această privinţă. Cartea se citeşte ca un roman, dar şi ca o lucrare ştiinţifică. Este meritul autorului.

BORIS MARIAN

„A recunoaşte banalitatea răului nu înseamnă a banaliza nazismul"

Punct de intersecţie între filosofia istoriei, politologie, sociologie, cartea doctorului Mihai Milca, *Holocaust: Radiografia unui genocid* (Editura Ager, Bucureşti, 2004), are marele merit de a structura într-o construcţie fondată pe o bibliografie exhaustivă un subiect pe cât de vast pe atât de dificil. Autorul înrămează fenomenul, căruia îi recunoaşte unicitatea, în definiţia genocidului oferită de rezoluţiile O.N.U. din 1946 şi 1947: refuzul dreptului la existenţă a unui grup uman pe motive rasiale, religioase, politice. Din acest unghi de vedere, secolul XX face dovada că civilizaţia umană este o tencuială subţire, oricând în primejdie de a cădea, dacă nu se stăvileşte, la timp, pericolul barbariei. O concluzie ce se desprinde din cele cinci genociduri care-l însângerează: 1915 (genocidul armenilor), 1933-1945 (Holocaustul), 1975-1979 (genocidul kmerilor roşii), 1990 (genocidul populaţiilor Hutu şi Tutsi), 2000 (genocidul din fosta Iugoslavie). Genocidul, uman sau/şi cultural, este un instrument prin care statul îşi impune ideologia şi modelul de societate (Raphael Lemkin, Irving Horowitz). Rigoarea şi profunzimea analizei Holocaustului, o altă notă dominantă a studiului, este vizibilă chiar din punctul de pornire al „radiografiei": *circumscrierea celor doi termeni*, Holocaust (ebr. - ofrandă înghiţită de foc), Shoah (ebr. - distrugere). Ambii - *intraţi în conştiinţa publică prin intermediul televiziunii* sau al *cinematografiei. Holocaustul s-a concretizat prin uzurparea resurselor tehnice şi subordonarea necondiţionată a unui uriaş aparat birocratic.*

Sistematizând principalele curente ale istoriografiei germane despre Holocaust, Mihai Milca insistă asupra intenţionalismului, care-i acordă lui Hitler rolul de *coagulant al unor stări de lucruri preexistente*, în care antisemitismul latent se îmbina cu antisemitismul făţiş. Convingerile antisemite ale lui Hitler evoluează spre doctrină în câteva etape: articolele publicistului Georg Zitter von Schöner (perioada Linz); antisemitismul proferat de primarul Vienei, Karl Lueger, şi articolele rasiste din „Ostrava" (perioada vieneză); lectura unui fals, „Protocoalele Înţelepţilor Sionului", prezenţe evreieşti în conducerea efemerei Republici a Sfaturilor din Bavaria (perioada münchenеză). Unul din resorturile antisemitismului lui Hitler este declanşat de *mecanismul de apărare în faţa propriei ascendenţe evreieşti* (un bunic evreu). După afilierea, în 1919, la Partidul Muncitoresc German, formaţiune insignifiantă la acea dată, şi accederea la conducerea lui, Hitler procedează la restructurarea acestuia potrivit convingerilor sale violent-antisemite, *convingeri care „prind" în masă, pe fondul crizei economice puternice* traversate de Republica de la Weimar. *Dictatura poate prelua, oricând, puterea, când forţele democratice slăbesc.* Anul 1933, în Germania, marchează un astfel de moment. *Cum s-a ajuns la „soluţia finală"?* În primul rând, prin *transformarea „partidului" în „stat".* În al doilea rând, prin *manipularea opiniei publice*, realizată cu ajutorul câtorva fapte-pretext, regizate de naţional-socialişti. În al treilea rând, prin *exploatarea unor vechi mituri de ordin religios, cultural, rasial.*

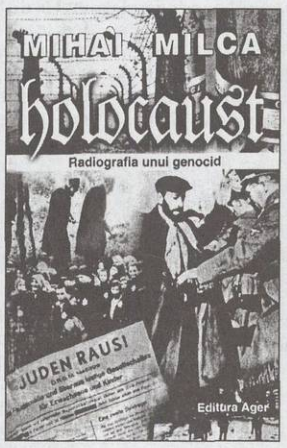

Autorul punctează treptele „soluţiei finale": ● legile de la Nürnberg ● „Noaptea de Cristal" ● emigrarea forţată a evreilor din Germania în Palestina (*autorizaţia de emigrare fiind obţinută numai prin cedarea bunurilor către statul german*), blocată de opoziţia arabilor şi britanicilor ● planul de expulzare generală în Madagascar, abandonat, însă ● proiectul de „rezervaţie evreiască" la Lublin, neoperaţional datorită activităţilor militare în zonă ● ghetoul din Lodz (după invazia U.R.S.S.) ● experimentarea unor mijloace de exterminare în masă: 15 august 1941 - „camere de gazare pe roţi", considerate „ineficiente"; 3 septembrie 1941 - „succesul" repurtat de „Zyklon B" în camerele de gazare în lagăre ● consfinţirea planului de exterminare a unui întreg popor la Conferinţa de la Wannsee, din 1942. *„Soluţia finală" a putut fi pusă în act, datorită unei stări de spirit*, conchide autorul. Stare de spirit în care s-au reunit *fanatism, structuri birocratice, decrete administrative, realizări ale unei societăţi industriale avansate, impulsuri patologice. Care au fost principiile de funcţionare ale „soluţiei finale"? Consemnul tacit şi sincronizarea perfectă între iniţiaţi şi implicaţi au pus în mişcare „banda rulantă" a maşinii de asasinat în masă. Ce a facilitat proporţiile Holocaustului?* Întrebare la care autorul oferă trei răspunsuri: 1) Momentul 1934: *înlăturarea principalului opozant din propriul partid*, şeful SA, Ernest Röhm; 2) Momentul 1938: *lichidarea opoziţiei militare aristocratice*; 3) Momentul 1941: *războiul de agresiune împotriva U.R.S.S.*

„A recunoaşte banalitatea răului nu înseamnă a banaliza nazismul", citează Mihai Milca o frază dintr-un articol din „Le Monde" (13 mai 1997), punct de pornire pentru o altă analiză: mutaţiile suferite de condiţia umană după Auschwitz şi Hiroşima.

IULIA DELEANU

SOLOMON MARCUS

„PARADIGME UNIVERSALE“

Este vorba de idei cu o mare forță de cuprindere; atunci când ele traversează cvasitotalitatea domeniilor cunoașterii și/sau comportamentului uman, primesc numele de **paradigme universale**. Fiecare perioadă istorică are paradigmele ei dominante. În cartea depusă la Editura Paralela 45, mă ocup de unele dintre paradigmele cu care m-am întâlnit, într-un fel sau altul. Am consacrat cărți speciale unor paradigme ca „limbajul“, „paradoxul“, „timpul“, „arta“, „știința“, „matematica“ și „jocul“. Acum reiau limbajul și mă mai ocup de altele, grupate în următorul fel: ● **Paradigme ale comportamentului și educației** - înțelegerea, didacticul, manualele, intelectualul, spiritul critic, proprietatea intelectuală, universitatea ● **Paradigme ale globalizării** - provincialismul, modernitatea, teatralitatea, globalizarea ● **Paradigme geografice și nu numai** - Europa (Viena, lumea britanică), America de Nord, Japonia, Brazilia ● **Paradigme ale informației, comunicării și calculatorului electronic** - hârtia, viteza, informația, comunicarea, calculatorul ● **Paradigme cuplate** - invenția și descoperirea, natura și cultura, identitatea și alteritatea, discretul și continuul, știința și religia, modelul și metafora, ordinea și haosul, liricul și narativul, energia și entropia, centrul și periferia ● **Paradigme semiotice** - zâmbetul, simbolul, limbajul, indicatorii ● **Paradigme numerice** - binaritatea, ternaritatea ● **Paradigme ale impreciziei și complexității** - imprecizia, aproximația, haosul determinist, fractalul ● **Paradigme de inspirație matematică** - axioma, teorema, neeuclidianul ● **Paradigme ale diacroniei** - viitorul, istoria, narativitatea ● **Paradigme de control** - monitorizarea științei, scientometria. Aproape inutil de adăugat, mă ocup de aceste paradigme, deoarece ele mi-au marcat viața și, în special, activitatea intelectuală. În felul în care o fac, sunt, desigur, marcat de formația mea ca matematician. Este vorba, în consecință, de o carte puternic autobiografică. Multe alte paradigme universale au rămas în afara obiectului acestei lucrări, fie din cauză că nu au mai avut loc, fie pentru că nu le cunosc suficient.

SIMONE VEIL – președintele Fundației pentru Memoria Șoahului, din Franța – A VIZITAT ROMÂNIA

Simone Veil, președintele Fundației pentru Memoria Șoahului, din Franța, personalitate de prim rang a lumii evreiești contemporane, a vizitat de curând România. Cu acest prilej, la 2 iunie a.c., *Simone Veil* s-a întâlnit cu lideri ai F.C.E.R., la Hotelul Intercontinental, întâlnire semnificativă pentru receptivitatea la problemele obștii noastre a Fundației pe care o conduce. Demn de menționat este faptul că Fundația pentru Memoria Șoahului, din Franța, este unul dintre donatorii meritorii pentru asistența socială și medicală a vârstnicilor noștri. Impresionant a fost modul în care *Simone Veil* - acest „simbol al luptei împotriva antisemitismului, al luptei pentru apărarea identității și demnității noastre“, cum a definit-o președintele interimar al F.C.E.R., av. *Iulian Sorin* - a dorit să cunoască cât mai bine problemele vieții noastre comunitare actuale. Răspunsurile primite din partea interlocutorilor (av. *Iulian Sorin*, ing. *Nilu Aronovici*, deputat *Aurel Vainer*, ing. *Sandra Segal*) i-au oferit o imagine cuprinzătoare privind istoria comunității din anii interbelici până în zilele noastre. Au fost evidențiate: ● aportul remarcabil al intelectualilor evrei la dezvoltarea României și la prestigiul ei în lume ● viața culturală a F.C.E.R. ● activitățile Departamentului de Tineret ● faptul că marea majoritate a evreilor care au plecat din România (97%) au ajuns în Israel, având o contribuție masivă la reclădirea Statului modern Israel. A fost exprimată recunoștința pentru donațiile primite din partea Fundației pentru Memoria Șoahului. S-a menționat faptul că F.C.E.R. are reprezentare parlamentară, este membră fondatoare a Consiliului Minorităților Naționale și a fost exprimată speranța că autoritățile statului român vor acorda mai multă atenție restituirii bunurilor comunitare și protecției împotriva antisemitismului. În încheierea întrevederii, av. *Iulian Sorin* a oferit oaspetelui un CD-ROM cuprinzând date despre obștea noastră, în trecut și în prezent, *Raportul* Comisiei Wiesel, precum și două albume de artă apărute la Editura Hasefer - *Pictori evrei între anii 1848-1948* și *Victor Brauner*. **(I.D.)**

Israelul – în pași de dans

Trupa israeliană de dans a orașului Ghivataim - pe scena Teatrului Evreiesc de Stat din București

Una dintre diminețile muzicale care va stărui multă vreme în amintirea spectatorilor de la Centrul Cultural Comunitar a fost cea dedicată reîntâlnirii, la 29 mai a.c, cu *Harry Reininger* și invitații săi. Mai întâi - câteva cuvinte despre compozitorul-medicul-poetul Harry Reininger, israelian plecat din Galați - cum avea să-și amintească președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Erau anii legislației rasiale. Școlile fuseseră transformate în lagăre, de la o zi la alta evreii așteptau să fie deportați în Transnistria. Și, în acele momente, un grup de tineri evrei gălățeni a găsit puterea de a rezista prin cântec suferinței. Printre ei - oaspetele de azi, Harry Reininger, picătură din oceanul de istorie a evreilor români din perioada postbelică. Așa s-ar fi putut intitula CV-ul schițat de *Teșu Solomovici*. Harry Reininger a fost unul dintre fondatorii Teatrului Evreiesc de Stat din București și coordonator al emisiunilor muzicale ale Radio-ului. Meritorii, în Israel - cariera de medic, timp de 40 de ani, și spectacolele muzicale de mare succes.

„Să facem lumea mai frumoasă“ - a fost genericul CD-ului lansat de oaspete, devenit pentru cei prezenți în sală - cu ajutorul invitaților săi, cântărețiii *Dorothea Livio* (Israel), *Dorin Anastasiu*, *Bianca Ionescu* (România) - un antrenant spectacol de revistă.

Un spectacol din care n-au lipsit umorul, verva, vitalitatea monologurilor interpretate de prezentator, nimeni altul decât oaspetele nostru, a cupletului muzical (*Dorothea Livio* - debutantă la „Baraşeum“) și, desigur, melodiile-ce-se-cântă-singure.

Un spectacol sub egida T.E.S., care ne-a dăruit o dimineață cu voie bună și putere de-a înfrunta vicisitudinile existenței.

IULIA DELEANU

P.S. - Textieri: *Aurel Storin* și *Alexandru Andy* (nu Mandy, cum, greșit, a apărut în program).

Formația de dans a orașului Ghivataim, a prezentat, pe scena T.E.S.-ului, un program de dans israelian. Sub îndrumarea lui *Amos Kav*, directorul și coregraful formației, tinerii au interpretat dansuri moderne, dar și cu elemente de folclor, inspirate din viața și istoria Israelului sau din țările de unde au provenit părinții sau bunicii lor. Nu a lipsit nici influența orientală sau chiar elementele biblice. Astfel, *Privelişti*, *Dansul mării*, *Rakefet*, *Dreapta și stânga* descriu frumusețile peisajului israelian, *Şir HaMaalot* este inspirat din *Psalmii lui David*, *Dansul păstorului* conține elemente de folclor, iar *Violonistul pe acoperiș* are ca model creația lui Șalom Alehem, *Tevie lăptarul*. Coregrafia aparține lui *Amos Kav* și *Einat Iaor Atik*. Cântăreața *Ori Yehezak-El* a încântat publicul cu interpretarea plină de talent a unor melodii israeliene și din repertoriul străin.

Impresionat de cele văzute, regizorul **MOSHE YASSUR** a dorit să-și împărtășească - în paginile revistei noastre - gândurile legate de acest spectacol, într-un mic comentariu, intitulat „Miracol“.

De curând, la T.E.S., s-a produs un miracol. 20 de tineri, băieți și fete, frumoși ca „cedrii din Liban“, au aterizat din Israel pe scena Teatrului Evreiesc să ne cânte și să ne danseze. La prima vedere, un fapt divers. Dar ce spunem atunci că ar fi un miracol? Ei bine, dacă ne gândim mai bine, în afara valorii artistice-estetice, acest spectacol connstituie un eveniment special. Părinții sau bunnicii acestor tineri au fost „alungații“ sau „vânnduții“ care, cu doar câteva decenii în urmă, aau trebuit să plece din țările lor de baștină... AAcum, copiii sau nepoții acestora vin din Țara Sfântă să delecteze un public liber într-o Românie liberă.

Sala teatrului a reverberat de cântece în ebraică și, la balcon, un grup de tinere și tineri băteau ritmul din palme și cântau în cor fericiți. O prietenă m-a întrebat ce înseamnă aleluia repetat în refren, pe care l-a auzit și ea de multe ori la biserică. I-am explicat că aleluia este un cuvânt ebraic vechi, compus din cuvintele alelu și ia, care înseamnă „să-l slăvim pe Dumnezeu“. După această explicație, mi s-a părut că prietena bătea și ea din palme mai tare. A găsit o legătură între scenă și viață.

La ieșire, în foaierul teatrului, stând cu Harry Eliad... i-am împărtășit aceste gânduri. Harry mă privea binevoitor, dar nu mișcat din cale-afară. Pentru el, faptul că se trezește în fiecare dimineață să deschidă porțile unicului teatru evreiesc cu repertoriu permanent din Diaspora, este în sine un miracol. Harry trăiește acest miracol în fiecare zi, cu fiecare premieră, cu fiecare spectator ce vine la casa de bilete. Spectator care e, de fapt, un membru al familiei...

Pentru mine, însă, care trăiesc într-o altă Diasporă și care, la vârsta de 15 ani, am fost „vândut“ (în anii '50) să pot pleca „la Palestina“ și care am renăscut din cenușa pogromului din Iași din '41, această seară a fost cu adevărat un miracol. KEN IRBU! Să ne fie de bine!.

Obștea evreiască din România – un centru viu și creator de cultură iudaică

Interviu cu Marele Rabin al Genevei, dr. ALEXANDRU ŞAFRAN

ALEX. SINGER: - *Eminență, vă rog să primiți cele mai sincere urări de sănătate din partea noastră, a evreilor din România. Vă pot relata cu bucurie că, oriunde în România, unde se rostește numele dvs., ca și acela al academicianului prof. dr. Nicolae Cajal, se aud numai cuvinte de respect și recunoștință. Pentru mine este o onoare deosebită faptul că mă primiți iar, cu atâta bunăvoință.*

ALEXANDRU ŞAFRAN: Vă mulțumesc că mi-ați oferit prilejul de a vă revedea și a vă spune cât de mult mă simt legat de obștea evreiască din România, obștea mea dragă din vremurile de urgie. Mă bucură să știu că ea continuă să fie o obște creatoare de cultură evreiască. Într-adevăr, iudaismul român s-a distins dintotdeauna prin capacitatea sa intelectuală. Constat, cu deosebită satisfacțiune, că și în prezent această capacitate se învederează în mod minunat prin Editura Hasefer, atât de fecundă și luminoasă, de asemenea prin revista „Realitatea Evreiască“, o publicație impunătoare prin structura ei și bogată prin conținutul ei. Cu drept cuvânt, comunitatea evreiască din România este o comunitate activă în diferite domenii de creație evreiască, atât în domeniul cultural, cât și în cel social. Rog pe Dumnezeu să binecuvânteze scumpa noastră obște din România, pentru ca ea să îndeplinească cu tărie opera sa creatoare.

DIN PRESA CULTURALĂ

LUNILE APRILIE-MAI 2005

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL“**, nr. 9-10 din 28 aprilie, este recenzată o incitantă apariție editorială: *Geniul feminin. Viața. Hannah Arendt* (vol. I), de Julia Kristeva (Ed. Paralela 45, 2004). Citim în acest număr un interviu acordat lui Ovidiu Şimonca de Antoaneta Ralian (biografie interesantă, informații despre Saul Bellow, starea culturii înainte de 1989). În nr. 11/12 mai a.c., Anca Oroveanu, director științific la Colegiul „Noua Europă“, dă un interviu cu ocazia împlinirii a zece ani de existență a reputatei instituții. Michael Finkenthal publică o corespondență despre viața culturală la Ierusalim, iar Cristian Cercel recenzează *Kadiș pentru copilul nenăscut*, de Imre Kertész (traducere P. Drumaru, Ed. Est, 2005).

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 16/27 apr., este recenzat romanul lui Virgil Duda, *Șase femei* (Ed. Albatros, 2002). Recenzia, semnată de Daniel Cristea-Enache, poartă titlul „Socialismul sexual“. În același număr, pe paginile din mijloc, poeme din antologia în pregătire, *Zodiacul inocenței*, de Iordan Chimet (printre autori H. Bonciu, Gabriela Melinescu, Grigore Cugler ș.a.). Tot despre H. Bonciu, autor al volumului de proză *Bagaj... Pensiunea doamnei Pipersberg* (Ed. Polirom, 2005, cu o prefață de Adriana Babeți), aflăm în nr. 17/4-10 mai. Anton Celaru, autorul traducerii în română a romanului *Conacul*, de I.B. Singer (apărut recent la Ed. Hasefer), ne oferă două pagini în același număr al revistei. În nr. 18/11 mai a.c., Marius Chivu îl prezintă pe Andrei Codrescu, poetul (*Instrumentul negru, Era azi*, cărți lansate recent), iar Gina Sebastian-Alcalay combate „Kitsch-ul în viața de toate zilele“. În nr. 19/18 mai a.c., Tudorel Urian recenzează cartea lui Leon Volovici, *Apariția scriitorului în cultura română* (Ed. Curtea Veche, 2004, ediție revizuită), iar Boris Marian scrie despre Al. Sever (n. 1921), trăitor, din 1990, în Israel, „mare scriitor român“, după aprecierea regretatului Z. Ornea.

◆ Menționăm laudativ suplimentul **„BUCUREȘTIUL CULTURAL“** al **Revistei „22“**, care, în nr. 8-9/2005, ne informează despre „Festivalul internațional PEN de literatură“ (New York, aprilie 2005), corespondență semnată de Norman Manea (Don Quijote, 400 de ani). Editura Paralela 45 oferă titluri de cărți semnate de Arkadi și Boris Strugațki, de Solomon Marcus (*Întâlnirea extremelor*) ș.a. Regretatul Al. Vona „revine“ cu un interviu din 1997, consemnat de Gabriela Adameșteanu.

În nr. 791/3 mai a.c., Andrei Cornea atrage atenția asupra discriminării „perseverente“ făcute în mass media, în care se amintește doar despre „trei ostatici“ jurnaliști iar al patrulea ostatic, un om ca oricare, este „uitat“ (tableta „Trei plus unu“). Paul Cernat scrie despre simpozionul de la Institutul de Cercetări Politice, cu tema „Genocidul armenilor după 90 de ani“ (23 aprilie 2005). Gh. Schwartz scrie despre Ioan Moraru, medic român, deținător, împreună cu doi colegi din Rusia și, respectiv, S.U.A., al Premiului Nobel pentru Pace pe anul 1985, când Ceaușescu „a ratat“ acest premiu, fapt ținut în secret, în România, pe atunci (premiul a fost acordat organizației „Medicii lumii pentru prevenirea războiului nuclear“). Politologul Filon Morar este prezent cu o judicioasă analiză, „Presiuni multiforme în Orientul Apropiat“, în care îl citează pe americanul Thomas Friedman. Ruxandra Cesereanu recenzează cartea lui Tom Gallagher, *Furtul unei națiuni. România de la comunism încoace*, Ed. Humanitas, 2004, în care sunt menționate și interpretări antisemite în istoria României.

În suplimentul dedicat Poloniei, cu articole scrise de autori polonezi, se amintește de uriașele pierderi materiale, dar mai cu seamă umane (5.800.000 de jertfe), din anii 1939-1945, fără a se menționa că printre cetățenii polonezi uciși circa jumătate erau evrei. În nr. 792/10 mai a.c., istoricul Carol Iancu acordă un interviu Ioanei Anghelescu, după apariția recentă a cărții domniei-sale la Ed. Hasefer. Pe marginea unei noi cărți a aceluiași autor, apărută în Franța, despre istoria evreilor din România în sec. XIX-XX (*Permanences et ruptures*, Montpéllier, 2004), scrie Adrian Niculescu, iar Liviu Rotman semnează articolul „Un model în gestionarea memoriei Holocaustului“ (în Germania). Discutabil, articolul „Ziua Victoriei împotriva Victoriei“ al lui Traian Ungureanu, deși unele concluzii sunt pertinente. Discutabile sunt radicalismul și simplismul manierei de abordare.

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 26 apr., Ezra Alhasid prezintă personalitatea Susanei Sontag, după un articol din revista madrilenă „Babelia“, Romulus Căplescu scrie despre Saul Bellow, iar Oltea Şerban-Pârâu semnează articolul „Teama de Enescu“ (marele compozitor a decedat în urmă cu 50 de ani, acest an fiind numit „Anul Internațional Enescu“). În numărul din 17 mai a.c., Adina Darian, trecând în revistă Festivalul de la Cannes, remarcă recentul film al lui Woody Allen, *Match Point*, inspirat de romanul dostoievskian *Crimă și pedeapsă*.

BORIS MARIAN

Valoroasă lucrare de referință biobibliografică

„CONTRIBUȚIA EVREILOR DIN ROMÂNIA LA CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE"

Ediția a II-a

O zi fastă la Târgul de Carte. Zeci de personalități ale vieții culturale românești, colaboratori ai volumului ***Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație***, au participat, în 3 iunie a.c., la lansarea ediției a II-a a acestei „cărți de vizită" a evreilor români, cum o definea unul dintre cei ce au recomandat lucrarea. Dincolo de evenimentul editorial în sine, publicarea ei în Editura Hasefer a însemnat împlinirea uneia dintre marile datorii spirituale față de memoria regretatului acad. *Nicolae Cajal* z.l. Fiindcă întreg eșafodajul poziției sale privind conviețuirea noastră cu populația majoritară și cu celelalte etnii s-a bazat pe un criteriu fundamental: acela de a ne înfățișa lumii așa cum suntem, în rezultatele interacțiunii noastre profunde în viața României. A fost ideea centrală din cuvântul de deschidere rostit de directorul Editurii Hasefer, prof. **Alexandru Singer**, care a mulțumit redactorului de carte, **Villy Auerbach**, pentru strădaniile sale și celorlalți colaboratori pentru excepționala realizare. „Această lucrare este încununarea unui șir întreg de cărți publicate la Hasefer, care, toate, în ansamblu, sunt subsumate contribuției aduse de evrei la cultura și civilizația României", a arătat el.

Un *memento*, pe cât de emoțional pe atât de obiectiv, despre prima ediție, despre odiseea care a precedat lumina tiparului acestei cărți cu valoare enciclopedică, a fost realizat de redactorul șef al „Realității Evreiești", scriitorul **Dorel Dorian**. „Această carte prezintă, în mod nemijlocit, ce-au făcut intelectualii, creatorii evrei români în istoria, cultura, economia, industria, tehnica românească. Evidențiază *interacțiunea* între intelectualii evrei români și societatea românească, mediu în care s-au format și s-au afirmat în toate domeniile spiritului". Vorbitorul a avansat ideea unei colaborări cu Ministerul Educației și Cercetării pentru ca această carte de factură enciclopedică - replică subiacentă, echilibrată, blindată cu argumente științifice în fața tuturor prejudecăților și calomniilor la adresa noastră - să fie difuzată în școli gimnaziale, licee și învățământul superior.

O veritabilă enciclopedie evreo-română

4 000 DE PERSONALITĂȚI DIN CELE MAI VARIATE DOMENII

Evocând oameni de știință creatori de școală în matematică, lingvistică, filologie, dublați și eminenți pedagogi, rememorând literați, artiști, filosofi, juriști, gazetari ș.a. - circa 4.000 de nume reunite în această lucrare enciclopedică -, regretatul acad. *Nicolae Cajal z.l.* punea în operă una din ideile sale dragi, potrivit căreia „cunoașterea apropie, necunoașterea depărtează", cum a reamintit fiica ilustrului cărturar și conducător al obștii noastre, **Irina Cajal**. „Printr-un puternic efort au fost conjugate cunoștințe din domeniile cele mai variate pentru construirea acestui edificiu, de care trebuie să vă spun că era foarte mândru. Era, într-un fel, copilul lui preferat și se fălea cu el ori de câte ori i se lua un interviu și când era vorba despre evrei. Așa înțelegea el *real-semitismul* [...]; ca o evidențiere a exemplarelor de elită ale etniei" - a afirmat domnia-sa.

Reluând un gând enunțat de Dorel Dorian, despre valoarea contrapunctică a lucrării, lumină la anii întunecați din perioada Holocaustului, coordonatorul „Contribuției...", etnosociologul **Harry Kuller** a replicat unei simplificări peiorative a datelor problemei („voi, evreii, ori vă văitați, ori vă lăudați!"), arătând că, în ambele cazuri, este vorba de obiectivitatea și profunzimea științifică în analiza fenomenelor, cu specificarea că buna conviețuire a prevalat și prevalează asupra epocii sumbre sus-amintite. Față de cele spuse de antevorbitori, **Harry Kuller** a pus în valoare și contribuția în domeniul spiritualității iudaice adusă de mari personalități rabinice din România prezente în capitolul tratând istoria curentelor de idei. „Generații întregi de rabini au răspândit hasidism, ortodoxism, au impus mișcarea habad ș.a. În același capitol, se fac referiri la hakalism și sionism". Un cuvânt special a avut pentru capitolul final al lucrării, „Evrei din România în Israel", menționând importantul aport al israelienilor originari de pe aceste meleaguri la reclădirea Israelului modern.

Mulțumind tuturor coordonatorilor de capitole, vorbitorul a elogiat sprijinul primit din partea președintelui interimar al F.C.E.R., av. **Iulian Sorin**, secretar general, fără a cărui susținere, cartea n-ar fi văzut lumina tiparului. Elogiu - numitor comun din fiecare alocuțiune.

Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație rămâne un punct de referință pentru una din ideile larg vehiculate de democrațiile actuale: minoritățile naționale nu sunt o problemă, ci o bogăție.

IULIA DELEANU

Au trecut aproape opt ani de la apariția primei ediții a lucrării de veritabilă anvergură enciclopedică „Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație", coordonată de regretatul acad. Nicolae Cajal z.l. și de apropiatul său colaborator, dr. Hary Kuller. Știm că realizarea unei noi ediții, stimate domnule Kuller, nu a fost deloc o îndatorire ușoară, nici pentru dvs., nici pentru Editura Hasefer. Oferă această sinteză o imagine mai completă și mai exactă asupra creativității și contribuției evreimii române la cultură și civilizație, în ultimii 150 de ani?

Malițioșii, ca să nu spun altfel, reproșează evreilor că își exersează Memoria, evocând mai cu seamă... Holocaustul general sau/și românesc: că-l mențin prezent în conștiința publică în mult prea multe feluri - scrieri, documente, filme, emisiuni, monumente, muzee, comemorări, dezbateri ș.a. Dar, ne întrebăm: de ce n-ar face-o, de vreme ce - după cum e lesne de băgat de seamă - nici după 60 de ani de la petrecerea (sinistră „petrecere") acestui Eveniment istoric, paradigmatic în negativitatea sa, încă n-a intrat deplin, astfel conotat, de mentalul colectiv, de conștiința politică, morală, culturală a unora de la noi. Sunt încă unii care consideră că evocarea Holocaustului local constituie o insultă la adresa poporului român, cunoscut pentru toleranța sa - grație căreia atâtea generații de evrei au putut conviețui, prospera și chiar supraviețui pe aceste meleaguri.

Mărturii ale creativității evreiești, de-a lungul timpului, în contextul unei rodnice conviețuiri interetnice

Într-adevăr, însemnările de față, de întâmpinare a unei voluminoase scrieri - *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație* - vin să sublinieze tocmai această rezultantă dinamogenă a conviețuirii interetnice pe aceste meleaguri. Cartea însumează dovezile de creativitate și inventivitate dovedite de evreii țării pe cele mai diferite tărâmuri ale științei, artelor, literaturii, culturii specifice (etnice); ca și în domeniul civilizației condiționate economic, etnologic ș.a., și atunci când bunele relații cu românii etc. le-au făcut posibile. Multiplele exemple de colaborare rodnică pe toate aceste tărâmuri, evidențierea contextelor formale și informale, reciproc stimulative, dau măsura fertilității interacțiunii „materiei cenușii" de orice origine ar fi. Lucrarea exemplifică fructuoase colaborări dintre savanți români și evrei: în matematică și fizică, chimie și astronomie, biologie și agronomie ca să nu mai vorbim de lingvistică sau domenii ținând de arte, spectacole ș.a.m.d.

*

Pe parcursul secolelor, dar mai ales al ultimului veac și jumătate, din rândul populației evreiești s-au ridicat câteva generații de oameni de cultură și artă reprezentative și pentru spiritualitatea românească, în general, ca și o serie de personalități de seamă reprezentative pentru iudaismul evreilor de aici.

Evocăm aici *oameni de știință*, dublați de eminenți pedagogi, ca: DAVID EMMANUEL, L. EDELEANU, M. HAIMOVICI, M. BERCOVICI, I. BLUM, T. REVICI - *cu îndelungate state de activitate în domeniul învățământului tehnic și universitar*; I. BARASCH, F. ZICMAN, I. FUHN, A. KANITZ ș.a. - *în domeniul biologiei*; A. HAIMOVICI, I. BARBĂLAT, A. FRODA, A. HOLLINGER, T. GANEA, I. SCHOENBERG, A. SANIELEVICI, I.S. AUSLÄNDER, S. STERNBERG, E. SORU, E. MARCUS ș.a. - *în domeniul științelor exacte și tehnice*; N. BLATT, R. BRAUNER, M. și N. CAJAL, M.H. GOLDSTEIN, S. IAGNOV, A. KREINDLER, M. MEIERSOHN, B. MENKEȘ, M. POPPER, A. RADOVICI, O. SAGER, L. STROMINGER, A. TEITEL, M. WERTHEIMER ș.a. - *în domeniul medicinei*; J. BYCK, AL. GRAUR, M. GASTER, L. ȘĂINEANU, I.A. CANDREA, H. TIKTIN - *în domeniul lingvisticii și filologiei*; E. BARASCH, A. SCHWEFELBERG, I. ROSENTHAL, W. FILDERMAN, A. STERN - *în domeniul științelor juridice*; C. DOBROGEANU-GHEREA, H. SANIELEVICI, I. BRUCĂR ș.a. - *în domeniul gândirii social-filosofice*. Lista mea ar putea fi continuată cu numele a zeci de literați.

În domeniile literelor se fac trimiteri la romancieri, critici, dramaturgi, poeți etc. Lista personalităților evocate în sintezele literar-artistice depășește 150 de nume. Liniile specifice traseelor cultural-existențiale relevă posibilitatea evidențierii unor tipuri de scriitori evreo-români corespunzătoare unor anume generații: prima - CILIBI MOISE, M. SCHWARZFELD, I. BARASCH, RONETTI-ROMAN, CONST. DOBROGEANU-GHEREA, M. GASTER, L. ȘĂINEANU, H. TIKTIN ș.a.; a doua - ADERCA, BALTAZAR, TZARA, FUNDOIANU, VORONCA, PANĂ, CĂLUGĂRU, PELTZ, SEBASTIAN ș.a.m.d.; a treia - generația de imediat după cel de-al doilea război; a patra - cea actuală.

Prezentăm și o listă a evreilor membri ai Academiei Române: ● *membri de onoare* - bancherul JAQUES M. ELIAS (1844-1923); matematicianul DAVID EMMANUEL (1854-1941); filologul, istoricul literar, folcloristul Rabin dr. MOSES GASTER (1856-1939); matematicianul SIMION SANIELEVICI (1870-1963); lingvistul și folcloristul LAZĂR ȘĂINEANU (1859-1934); lingvistul HEIMANN HARITON TIKTIN (1850-1936); Șef Rabinul dr. MOSES ROSEN (1912-1994); Rabinul și filosoful dr. ALEXANDRU ȘAFRAN (n. 1910); sculptorul IDEL IANCHELEVICI (1909-1944); criticul literar și teoreticianul CONSTANTIN DOBROGEANU-GHEREA (1855-1920); esteticianul ION IANOȘI (n. 1928) ● *membri titulari* - electroenergeticianul MARTIN BERCOVICI (1902-1971); inframicrobiologul NICOLAE CAJAL (1919-2004); compozitorul PAUL CONSTANTINESCU (1909-1963); igienistul dr. IACOB FELIX, „întemeietorul igienei științifice în România" (1832-1905); lingvistul ALEXANDRU GRAUR (1900-1988); filosoful CONSTANTIN HENRI IONESCU-GULIAN (n. 1914); matematicianul MENDEL H. HAIMOVICI (1906-1973); pictorul și graficianul IOSIF ISER (1881-1958); neurologul ARTHUR KREINDLER (1900-1988); istoricul literar și scriitorul BARBU LĂZĂREANU (1881-1957); istoricul MIHAIL ROLLER (1908-1958); medicul I. SAGER (1894-1981); fizicianul A. SANIELEVICI (1899-1969); botanistul și fitopatologul ALICE SĂVULESCU (1905-1970); dr. ȘTEFAN STÂNCĂ (1865-1897) - „primul medic român și unul dintre primii din lume care a relevat importanța condițiilor de trai și de muncă în apariția și dezvoltarea bolilor"; poetul ALEXANDRU TOMA (1875-1954); scriitorul, esteticianul, istoricul literar și filosof al culturii TUDOR VIANU (1897-1964) ● *alți titulari și membri corespondenți* - juristul EUGEN A. BARASCH (1906-1987); inginerul constructor AUREL BELES (1891-1976); inginerul, chimistul și scriitorul MIHAI FLORESCU (1912-2000); fizicianul ERWIN M. FRIEDLANDER (1925-2004); fizicianul RADU G. GRIGOROVICI (n. 1911); medicul patolog SIMION IAGNOV (1892-1957); matematicianul SOLOMON MARCUS (n. 1925); biochimistul SIMION OERIU (1902-1982); biologul, embriologul BENEDICT MENKES (1904-1987); economistul ION (Israel) RACHMUTH (1911-1990); chimistul EUGEN SEGAL (n. 1933); matematicianul IVAN SINGER (n. 1929); biochimistul EUGENIA D. SORU (1901-1988); compozitorul și dirijorul MATEI E. SOCOR (1906-1980); economistul BARBU ZAHARESCU - BERCU ZUCKERMAN (1929-2000); sociologul și eseistul ERNEST GALL (1917-2000); filosoful ION BANU (1913-1993).

Personalități, școli, organisme, promotori care au însuflețit dinamica intelectuală

Sunt evidențiate, deci, în lucrare personalitățile, „școlile", organismele care asigurau o asemenea dinamică intelectuală. Dintre oamenii de știință evrei, evocați, unii sunt de largă notorietate și cuprinși în diferite instrumente de referință. Alții sunt, însă, mai puțin cunoscuți, necuprinși în dicționare, enciclopedii ș.a. editate la noi. Este vorba despre un mare număr de scientiști, medici, culturologi, literați, artiști, actori, oameni de teatru, presă și edituri, cadre didactice etc., a căror contribuții, defel de neglijat sau de lăsat uitării, apar în lucrarea la care ne referim. Volumul de *Contribuții...* produce astfel o anume reparație, în acest sens, inventariind nume și scrieri pentru mulți total... necunoscute.

*

În lucrare există, de asemenea, o secțiune dedicată marelui număr de întreprinzători și manageri evrei din domeniul economiei și civilizației materiale, respectiv celor care au contribuit la dinamizarea vieții industriale și comerciale, bancare și instituționale, urbanistice și comunicaționale ș.a.m.d. Înțelegerea rolului acestora în avântul general al țării din anumite perioade explică locul acordat în *Contribuții...* civilizației și modernizării României. La urmă, dar nu ultime ca importanță, sunt capitolele dedicate special culturii etnice-religioase - în ebraică, idiș, ladino, română etc. - care, deși nu se cuprind *tale quale* în cultura română, nu sunt complet „străine" de solul românesc. De n-ar fi să amintim în acest sens decât de amplul curent al hasidismului sau de fenomenul maskilist. Socot că putem vorbi de un iudaism dezvoltat pe sol românesc, asociat de difuzarea locală a unor texte tanahice, comentarea unor apocrife, elaborarea unor consultații rabinice, a unor dezbateri midrașice, talmudice; de anumite interferențe folclorice locale cu marele curent al hasidismului.

Întreprinzători și manageri în domeniul economiei și civilizației materiale

*

Două sunt obiectivele posibile pe care coordonatorii (și autorii) acestui volum au trebuit să le preîntâmpine, chiar înainte ca ele să fie formulate de alții. Cea dintâi - și oarecum de principiu - se leagă de întrebarea dacă volumul *Contribuții...* trebuie să refere asupra evreilor creatori sau doar a creatorilor evrei: sintagmele respective nu sunt scutite de anumite ambiguități, chiar și asimetrii. Există numeroși evrei creatori (într-un domeniu sau altul), dar nu toți dintre aceștia se recunosc a fi creatori... evrei. Altfel spus: fizicieni evrei sau „evrei fizicieni"; „pictori evrei" sau evrei pictori, ș.a.m.d.? În acest caz un volum dedicat *Contribuției evreilor la...* urmează să inventarieze toți originarii evrei (care s-au dorit ori nu astfel însumați) cu merite într-un domeniu al creației sau altul, sau numai pe acei *indivizi* (în latină *individo* are sens de „nedespărțit") la care creația, activitatea etc. pot fi intim asociate etnicului, etnosului. Ca, de pildă, unii literați, filosofi sau chiar istorici care exprimă și încorporează în opera lor... o „perspectivă"... etnică. Desigur, parametrul etnic este de luat în considerare în primul rând la creatorii în domeniul iudaismului, al culturii specifice și cărora în volumul *Contribuții...* le sunt dedicate capitole speciale. Dar chiar și delimitarea sferei iudaismului (în speță cel din România) nu constituie oare o operațiune anevoioasă? Deoarece științele pozitive la a căror dezvoltare au contribuit și evrei nu pot fi, după cum arătam, asociate acestui concept - afară doar de unele din cele umaniste - în oarece legătură cu iudaismul. Aceste științe sunt „universale" prin definiție. Nici chiar disciplinele umaniste, în efort continuu de „pozitivare", nu pot fi puse *tale quale* în relație cu gândirea iudaică, chiar dacă tematica abordată de un autor sau altul trimite la acest domeniu. Excepție face, desigur, acea „știință a iudaismului" (Wissenschaft des iudentums) și, firește, istoriosofia iudaică. Evident că și „știința iudaismului", care la începuturi avea mai mult un caracter filologic, istoric și teologic a inclus și ea, pe rând, în corpusul ei și psihologie, filozofie, etică ș.a.

Identitatea – ca parametru al creației sau element biografic în planul personalității

Știința iudaismului este strâns legată de literatura ebraică, dar și de scrierile în idiș, ladino și orice alte limbi în care s-au exprimat gânduri, simțăminte și credințe evreiești. În primul rând, mozaismul, expresia cea mai „tare" a iudaismului. Dar „spiritul iudaic" emanat din mozaism s-a întrupat, în timp, în istoria, tradiția și „mitologia" evreiască care în atâtea cazuri au servit ca temă și multor scriitori neevrei. Cum însăși Biblia ebraică și apocrifele ei au fost îndelung studiate și de neevrei. De aceea „știința iudaismului" are ca obiect predilect doar unele manifestări de literatură israelită care vădesc că sunt însuflețite conștient sau inconștient de „spiritul" și „perspectiva" evreiască. Acest „spirit evreiesc" se poate însă mai mult simți și intui decât defini riguros! Oricum, acest spirit evreiesc nu poate fi pus în evidență în cazul matematicii, fizicii, chimiei și nici chiar al științelor juridice, lingvisticii ș.a.m.d. Nu puțini sunt artiștii, literații ș.a. evrei care să nu-și recunoască apartenența la acest „spirit" scoțând - *a contrario* - în relief caracterul extra-etnic al operei lor, deși mulți dintre ei își asumă evreitatea, influența mediului evreiesc (familial, comunitar) ș.a.m.d. Conștienți și frământați de toate întrebările suscitate de cele de mai sus, autorii volumului și în primul rând coordonatorii săi l-au proiectat, totuși, ca o scriere „bilanțieră" a aportului intelectual-creativ adus de toți originarii evrei în cele mai diferite domenii ale științei, artelor etc. În legătură cu problema relevării specificului participării creative la cultura română, s-ar putea spune, și pe drept, că recursul la criteriul originii și al interferențelor specifice - coroborat, eventual, cu acela al asumării acestei origini și a „destinului comun" într-o Diasporă dată întreprins în lucrarea de față - este suficient. Este el, însă, și necesar?! Nu revenim, oare, prin operaționalizarea acestui criteriu - mai larg spus, prin acest demers - la trista perioadă, din preajma și din timpul ultimului război, când „vânătoarea de intelectuali evrei" conducea la întocmirea acelor lungi liste de profesori evrei, literați evrei, artiști evrei ș.a.m.d., folosite tocmai pentru a-i exclude din cultura și civilizația țării și nu pentru a-i integra ori prețui? Căci sintagma „intelectual evreu" era infamantă și dizolva însuși primul termen al ei. Fiind identificat, evreul nu mai avea identitate intelectuală, devenea jidan.

Se zice că în istorie aceleași situații pot apărea când într-o ipostază tragică-pesimistă, când în una dinamogen-optimistă. Originea evreo-română, dezvăluită în lucrarea de față, credem că nu dăunează celor repertoriați și nici „imago"-ului despre cultura și civilizația românească. Dimpotrivă chiar, poate ajuta la o mai bună așezare a celor din urmă, în perspectiva unui pluralism cultural-etnic de înaltă relevanță politică și spirituală.

În oricare dintre cazurile menționate, pentru creatorul evreu se pune problema specificului, fie în termenii binecunoscuți, formulați de G. Călinescu, fie în aceia ai unor documente literare de autopercepere și mentalitate.

G. Călinescu scria: *„Evreii, puțini printr-o proporție firească, prezenți și la noi ca în toate literaturile, rămân un factor din afara cercului rasial, făcând puntea de legătură între național și universal. O minte dreaptă, care nu confundă problemele politice cu lumea ideală a creației, nu poate să nu recunoască contribuția lor. Întâi de toate, fiind poligloți, din oroare de canonic, sunt contra stilului, a gramaticei, a stării pe loc lexicale. Dacă ei pot comite excese, noi, folosind revolta lor, tragem un concept mai liberal despre limbă. Unii evrei, dimpotrivă, din dorința sinceră de a se asimila, cultivă arhaicul și neaoșul, dar abuziv. De aici a ieșit însă o sumă de filologi evrei (Moses Gaster, Lazăr Șăineanu, A.I. Candrea și încă alții) cărora ar fi regretabil să le tăgăduim contribuția la propășirea culturii. În literatură, ei sunt întotdeauna informați, colportori de lucrurile cele mai noi, anticlasiciști, moderniști, agitați de probleme. Ei compensează inerția tradiției și o fac să se revizuiască".* (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Buc., Editura Minerva, 1982, p. 976).

De aceea, a vorbi despre scriitori evrei în cultura română echivalează nu doar cu evidențierea unei minorități atașate, ci și cu acceptarea unei etnii ca parte organică din policroma familie de spirite naționale.

Diversitatea personalităților creatoare de origine evreiască poate constitui un izvor de reflecție cu privire la o posibilă tipologie *sui generis*, relevantă atât pentru diversele momente ale integrării evreilor pe aceste meleaguri, cât și pentru politropia lui *homo iudaicus*.

Respectiva reflecție poate opera când cu relevanța mediului familial, a educației, instrucției, micromediului de formare, traseului cultural-profesional, când cu aspectele și piedicile integrării (handicapuri ale asumării identității ori „dublei identități"), ale aculturației (la una sau mai multe culturi). Fiecărui „parametru" de acest fel îi pot fi atribuite valori de diverse mărimi, ceea ce conduce la disocierea unui număr enorm de categorii de creatori - de la cei cu iudaitate înaltă și creativitate limitată până la cei asimilați și cu operă persistentă. În toate cazurile, esențială se dovedește a fi valoarea creației și unicitatea ei, factorul etnic neputând constitui o circumstanță „favorizantă". Căci, altminteri, criteriul specificității „în sine" n-ar face decât să dea dreptate dictonului: „scrie versuri proaste, dar își iubește părinții și neamul". Or, preocuparea autorilor volumului de față a fost tocmai aceea de a trimite la personalități și contribuții care, chiar dacă nu sunt toate (și în toate domeniile) dintre cele mai originale și recunoscute, își merită dreptul de a fi cunoscute. Căci culturii și civilizației unei țări le aparțin, deopotrivă, roadele muncii și creației populației ei majoritare, precum și acelea ale minoritarilor ei. Este un patrimoniu comun de valori de care generațiile, în succesiunea lor, trebuie să țină seama.

Evreii – punte de legătură între național și universal

Se nutrește astfel speranța că printr-o mai bună cunoaștere a rezultatelor pozitive, dinamogene ale conviețuirii și cooperării interetnice eradicarea unor prejudecăți antievreiești ar putea fi alertată. Prin cunoașterea acestor aspecte pozitive s-ar putea tinde la o apropiere dovedită prin înseși rezultatele colaborării puse în evidență. Nu sunt excluse însă nici anumite efecte perverse ale acestui demers - ivirea unor noi prejudecăți ca, de pildă, aceea că evreii prin lucrări de felul *Contribuțiilor...* se laudă doar, așa cum cu lucrările despre Holocaust se vaită doar. Atât înțeleg unii din efortul de restabilire a adevărului necesar unui exercițiu civilizat de practicare a unei „memorii culturale" dinamogene, comune! În fapt, prin efortul de documentare și sinteză realizat în lucrări de felul aceleia de care ne ocupăm, se dă conținut înseși Memoriei istorice și culturale despre o populație care a venit pe aceste meleaguri cu secole în urmă, a proliferat - începând cu sec. XVIII-XIX și în interbelic - dar care, după ce a trecut prin două experiențe nefaste, la mijlocul sec. XX (Holocaustul extins și aici, apoi, comunismul diseminat și în România), au optat în majoritatea lor pentru Alia, emigrarea în Nou-Vechea lor țară... Ereț Israel. Vorbind și acolo limba lor vernaculară, româna, continuând să creeze opere în această limbă, folosindu-și deprinderile și cunoștințele dobândite în școlile românești, păstrând memoria vieții duse pe meleagurile natale ș.a.m.d., o întreagă generație își va mai continua evreo-românitatea și în noua lor țară devenită stat din 1948. Este rațiunea pentru care ultimul capitol al volumului *Contribuții...* și poartă genericul „Evreii din România în Israel".

*

Lucrarea *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație* apare astfel „clădită", în lumina sumarului ei, după cum urmează: ● o temelie de studii istorice despre devenirea multiseculară a evreimii pe aceste meleaguri - cu etapele ei dinamogene, dar și cu refluxul condiționat de momentele tensionate ● o seamă de „paliere" populate de personalități creatoare în domeniul științelor teoretice și aplicative, disciplinelor social-umaniste, literaturii beletristice și folcloristicii, artelor și spectacolelor, presei și editurilor, învățământului ș.a.

O amplă parte a lucrării este dedicată economiei, iar vieții comunitar-cultuale cu personalitățile, instituțiile și realizările aferente - în plan religios, iudaic, cultural-evreiesc ș.a.m.d. - îi este rezervat un spațiu deosebit. Ca și unei suite de micro-monografii despre localitățile cu o populație evreiască (așchenază sau/și sefardă) semnificativă: în primul rând Capitala țării.

În ansamblu, o structură de studii istorice despre devenirea multiseculară a evreimii pe aceste meleaguri

După cum mai arătam, construcția lucrării are pe palierul ei superior capitolul intitulat „Evreii din România în Israel" (unde se află peste 90% din fosta evreime a meleagurilor carpato-dunăreano-pontice).

Acest volum deosebit de complex prin aria sa de cuprindere și documentare a fost alcătuit de un numeros colectiv de colaboratori - câteva zeci de cercetători evrei și români, specialiști vârstnici alături de tineri lucrători în instituții academice -, care, laolaltă, și-au făcut un scop dezinteresat din studierea în biblioteci și arhive, din folosirea propriilor amintiri pentru a scoate în evidență contribuția evreilor din țară, ca și a unora originari de pe aceste meleaguri, pe diverse tărâmuri de activitate creativă. S-a beneficiat și de colaborarea cu informații și analize a unor specialiști din străinătate, dar nici pe departe pe măsura necesităților.

*

Inițiativa realizării primei ediții a aparținut mult regretatului acad. prof. dr. Nicolae Cajal. În anii '90, el a reușit să coaguleze un colectiv informal care, din interes științific pentru temă, s-a angajat la un efort susținut de câțiva ani finalizat în prima ediție a lucrării, apărută în 1996, sub egida Comisiei Naționale a României pentru UNESCO și a Federației Comunităților Evreiești din România.

Prima ediție a lucrării - apărută, ce-i drept, într-un tiraj infim și în condiții grafice modeste - a văzut lumina zilei la finele anului 1996. A fost distribuită gratuit și s-a epuizat pe dată. Cei interesați de temă, din țară și din străinătate, caută, în zadar, de ani de zile lucrarea deoarece nu s-a aflat în circuitul librăriilor. De aceea, încă din 1997, Editura Hasefer a Federației Comunităților Evreiești și-a propus reeditarea *Contribuțiilor...* într-o formă revizuită și adăugită. Deoarece în anul 2000 avusese loc, cu acest scop, la F.C.E.R., în prezența autorilor și coordonatorilor, în primul rând a acad. N. Cajal, o amplă dezbatere cu autorii diverselor capitole din carte, s-a putut recolta o seamă de observații menite a înlătura caracterul lacunar al unor texte, unele inadvertențe, greșeli de formulare etc. Sugestiile, propunerile de completări și rectificări vizau tocmai apariția unei noi ediții a acestei căutate lucrări de mult epuizate.

Semnatarii de ieri și de azi ai variatelor studii cuprinse în această lucrare

De astă dată n-au fost prea numeroși, însă, cei care să-și asume greaua sarcină a rezolvării tuturor completărilor propuse - mai ales pentru că unii din autorii capitolelor trecuseră în neființă în anii din urmă, iar alți colaboratori dezinteresați nu se prea iveau în anii care au urmat acelei dezbateri. Cu atât mai valoroasă ni se pare de aceea implicarea unora dintre colaboratorii vechi și a altora noi în acest efort. Dintre primii, am bucuria să-i citez pe dr. C. REZACHEVICI, dr. P. CERNOVODEANU, dr. GH. BRĂTESCU, IDA SCHOTTEK, ȚICU GOLDSTEIN, EVELIN FONEA z.l., dr. A. PAVEL, iar dintre cei nou alăturați pe M. KAHANE, A. BRUMARU, T. LOVINESCU, M. BOIANGIU, M. CONSTANTIN, M. MIRCU, A. VOGEL, M. RADNEV, arh. HARDT, B. MEHR, dr. A. VAINER, P. CARAS, D.M. MIHAIL ș.a. O mențiune se cuvine pentru colaborarea unor valoroși intelectuali israelieni de origine română: ing. B. TERCATIN, ing. I. GUTTMAN, L.Z. HERȘCOVICI, P.F. SEGAL, A.L. LAYSCH, A. ROSEN ș.a. Datorită tuturor, au fost aduse astfel unele adăugiri și completări la toate compartimentele lucrării, dar mai ales la capitolele din partea a II-a (fizică, chimie, agronomie), partea a III-a (discipline socio-politice), partea a IV-a (literatura după 1944), partea a V-a (pictură, arhitectură, muzică), partea a VI-a (televiziune), partea a VII-a (școli), partea a IX-a (viața comunitară), partea a XII-a (relații româno-israeliene). Le mulțumesc tuturor cu căldură, în calitate de coordonator al ediției de față, și cer scuze anticipat pentru insatisfacția produsă celor care nu vor regăsi rezolvate unele observații pe care le-au formulat sau texte ale lor neincluse în lucrare, dată fiind tematica lor colaterală structurii planului general al lucrării.

Vă asigurăm, stimați cititori, că ne-am străduit să facem tot ceea ce ne-a stat în putință pentru a obține adăugirile și revizuirile incluse în ediția de față a volumului. Dar suntem conștienți că nici pe departe nu am izbutit o ediție pe deplin satisfăcătoare. Cu atât mai mult, cu cât o seamă de competențe care ne-ar fi fost deosebit de utile muncii redacționale, inclusiv operării tuturor adăugirilor, colaționărilor, corecturilor și revizuirilor necesare, nu s-au dovedit disponibile în condițiile și intervalul de timp date. S-ar putea ca principiul adoptat „nu lăsa ce mai poți face azi pentru ce n-ai să mai poți face mâine" să nu fie excelent, dar el se poate dovedi, în acest caz, pertinent. După dispariția din viață a acad. prof. dr. Nicolae Cajal, responsabilitatea acestui demers a rămas exclusiv pe seama semnatarului acestor rânduri.

Sprijinul acordat la apariția ediției de față de către conducerea F.C.E.R. (în persoana domnului avocat *Iulian Sorin*) a fost, în acest sens, deplin.

HARY KULLER

Succinte extrase din lucrare

◆ **ISTORIE.** „Încetățenirea în masă a populației evreiești are loc imediat după primul război mondial și după Marea Unire din 1918, la care evreii au aderat în majoritate, drepturile cetățenești din provinciile unite cu România preexistând, n-au fost puse în discuție. S-a creat astfel premisa unei ample activități civice, economice și social-politice pentru o populație dinamică și cu oarecare exercițiu pe acest tărâm. Nu fără tensiuni și contradicții, evreii își fac din ce în ce mai simțită prezența în viața economică, izbutind ca în anul de maximă dezvoltare antebelică a țării - potrivit datelor cuprinse în *Enciclopedia României*, editată în 1940 - să dețină 31,14% din totalul întreprinderilor comerciale și industriale (procent, ce-i drept, inegal repartizat pe provincii: în timp ce în Oltenia procentul era de 3,72%, iar în Dobrogea de 5,2%, în Basarabia acesta atingea 63,17%, iar în Moldova 56,12%). Populația evreiască din România se concentra, în principal, în orașe, cifrându-se, în 1930, la 530.235, ceea ce reprezenta 14,4% din totalul populației urbane a țării". (Dr. LYA BENJAMIN)

◆ **ȘTIINȚE.** „...Pentru evrei, ca și pentru toate celelalte minorități etnice, înfăptuirea Marii Uniri din 1918 a însemnat începutul unor procese social-economice, cultural-spirituale etc. ce au marcat o nouă etapă în devenirea acestei colectivități din spațiul carpato-danubiano-pontic. Deși, în trecut, evreii au avut posibilități reduse de a activa la catedre universitare, totuși, având libertatea de a studia, cerceta și publica, s-au afirmat - fiind sprijiniți și de dascălii lor din politehnicile bucureștene și ieșene - încă din prima jumătate a secolului al XX-lea. Ei au putut participa, de asemenea, ca specialiști, încă și mai de timpuriu, la cercetarea, proiectarea și dezvoltarea tehnologică a unor ramuri industriale. Dar evreii au contribuit din plin la dezvoltarea cercetărilor fundamentale și aplicate, mai ales după cel de-al doilea război mondial". (Dr. ing. AL. SZMUK)

◆ **MEDICINĂ.** „Prezența unor medici evrei originari din Peninsula Iberică este atestată în Europa de Răsărit înainte ca regii catolici spanioli să fi edictat, în 1492-1496, alungarea evreilor supuși ai lor care refuzau să se creștineze. Astfel, prin 1473, la curtea lui Ștefan cel Mare s-a înfățișat Isaac-beg, medic „de neam spaniol, dar de credință evreiască", purtător al unui mesaj din partea lui Uzun-Hassan, șahul Persiei turcomane, care se străduia să câștige aliați pentru o mare campanie împotriva sultanului Mohamed Cuceritorul". (Dr. GH. BRĂTESCU)

◆ **LINGVISTICĂ ȘI FILOLOGIE.** „...Contribuția cercetătorilor evrei din România în domeniul lingvisticii și al filologiei se manifestă începând cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, în chiar perioada de constituire, atât în țara noastră, cât și pe plan european, a lingvisticii ca știință de sine stătătoare, separată de filologie, și cu specializarea, ca discipline independente, a diferitelor ei ramuri. Prin orientările lor, în tot cursul istoriei, ei s-au încadrat în curentele care, rând pe rând, au dominat știința limbii în ultima sută de ani: neogramatic, sociologic, structuralist, generativist. Lucrările elaborate de lingviștii și filologii evrei din România impresionează atât prin cantitatea, cât și prin varietatea domeniilor abordate. Profesori sau cercetători, ei au adus contribuții valoroase - atât sub aspect teoretic, în domeniul teoriei limbii sau al studiului limbii materne și al limbilor străine, cât și în cel aplicativ - prin manuale, dicționare și îndreptare destinate școlii și publicului larg". (Prof. dr. LUCIA WALD)

◆ **LITERATURĂ.** ● „Concluzia finală - inseparabilitatea sufletului și conștiinței evreiești de întregul complex organic al culturii noastre - era de natură să avertizeze asupra riscului fatal de a-i ignora pe conaționali, invitând la o detașare în obiectiv și în profunzimea semnificațiilor. Astfel, în spiritul marilor reprezentanți ai literaturii române, scriitorii evrei echivalează nu cu o minoritate detașată, ci cu o parte organică a unei unice familii de talente devotate promovării literaturii naționale". (Dr. MARIN BUCUR)

● „Literatura idiș și ebraică creată în România a luat naștere în confruntarea dintre tradiționalismul conservator - inclusiv hasidismul - și tendințele de modernizare a întregii vieți a populației evreiești. Luminismul Hascalei, sionismul ebraist, asimilismul, social-democrația și socialismul de toate nuanțele au găsit ecou și oglindire în creațiile scriitorilor în idiș și ebraică". (COLECTIV)

◆ **PARTICIPAREA EVREILOR LA DEZVOLTAREA INDUSTRIEI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ.** „O serie de evenimente de importanță cardinală pentru istoria poporului român, cum au fost Unirea Principatelor (1859), dobândirea Independenței de Stat a României (1877) și formarea Statului Național Unitar Român (1 decembrie 1918), au impulsionat dezvoltarea economică și socială a țării, având o influență favorabilă și asupra participării evreilor la viața economică". (Dr. A. ROSEN)

◆ **AVANGARDA ARTISTICĂ.** „S-a încercat multă vreme - și, în general, nu fără succes - acreditarea ideii că avangarda ar fi străină de trupul sănătos al națiunii, că ea ar contrazice ființa și spiritul românesc. În virtutea acestei teze, a existat într-adevăr, cum am spus, o atitudine de respingere a avangărzii. Dar evoluția ulterioară a artei contemporane din toate domeniile, atât pe plan național, cât și, mai ales, internațional, a demonstrat falsitatea unei asemenea gândiri. Nimeni nu-și poate îngădui astăzi, fără a cădea în ridicol, să desconsidere faima și influența mondială a artei românului Brâncuși (care aparține avangărzii numai ca spirit, nu și ca afiliere de grup) sau valoarea unanim recunoscută în lume a creației evreului Victor Brauner, ca să nu mai vorbim de acel ferment busculator pe care, în câmpul literaturii contemporane interbelice, l-a constituit mișcarea «Dada» inițiată în 1916, la Zürich, de poetul evreu, originar și el din România, Tristan Tzara". (Dr. RADU GEORGE BOGDAN)

◆ **CONTRIBUȚII ÎN PRESA SCRISĂ.** „Apoi, nu trebuie uitat că Ronetti-Roman fusese coleg de redacție cu Eminescu și Caragiale, Em.D. Fagure și Steuerman-Rodion, dr. Ghelerter și dr. Ygrec au făcut epocă la «Evenimentul literar» (din Iași) și apoi la «Lumea nouă», alături de S. Sanielevici, A. Verea, B. Brănișteanu, S. Grosmann, B. Librescu, A. Toma, S. Labin. Pe vremea aceea, un Cohen-Lânaru era cronicar muzical la mai multe gazete, iar alte nume de evrei semnau cronici de artă, notații «filosofice» ș.a.m.d.". (COLECTIV)

TÂRGUL INTERNAȚIONAL DE CARTE BUCUREȘTI
Ediția a 13-a
1-5 iunie 2005

Peste 200 de expozanți
150 de lansări de carte și întâlniri cu cititorii

Dintre cei peste 200 de expozanți din acest an, circa 20 au fost invitați din țări precum Suedia (prima oară), Cehia, Germania, Marea Britanie, Polonia, Spania, Ungaria ș.a. Au avut loc circa 150 de lansări de carte și întâlniri cu autorii, prețurile au fost reduse cu 20%, dar, dintr-un sondaj realizat de Tv.R., se cumpără cărți de specialitate în proporție de 45%, iar de beletristică numai 25%, restul fiind destinate copiilor și altor categorii de cititori.

Dintre lansările mai importante semnalăm: ● *Europa și întâlnirea religiilor*, de Anca Manolescu (Ed. Polirom) ● *Stalinism pentru eternitate*, de Vladimir Tismăneanu (Ed. Polirom) ● *Păcatul împotriva spiritului* și *Jocul de smarald*, de I.P. Culianu (Ed. Polirom) ● *Istoria Holocaustului în România*, de Teșu Solomovici ● *Istoria universală a medicinei și farmaciei*, de Radu Iftimovici (Ed. Viața Medicală) ● *La frontierele științei*, de Michel White (Ed. Orizonturi) ● *Identitate*, de Milan Kundera (Ed. Humanitas) ● *Tinerețea unui comisar politic*, de Miron Bergman (Ed. Albatros) ● „Seria Dan. C. Mihăilescu" la Ed. Humanitas ● *Clienții lu' Tanti Varvara*, de Stelian Tănase (Ed. Humanitas) ● *Jurnal secret*, de Alex. Ștefănescu (Ed. Corint) ș.a.

Am mai remarcat, la diferite edituri participante, lucrări de Freud, Derrida, Ianoși, Karl R. Popper, B.H. Lévy (Ed. Trei), Blandiana, Cărtărescu, Lucian Boia, Mihail Sebastian (Ed. Humanitas), cărți de referință de Șestov, Bergson (Institutul European - Iași), Imré Kertesz, Poliakov, Laignel-Lavastine, Esther Benbassa (*Istoria sefarzilor* - la Ed. Est), Gabriela Melinescu, Herta Müller, St. Agopian, Al. Ecovoiu, Norman Manea, Ioan T. Morar, Amos Oz, Ph. Roth, Kurt Vonnegut, Salman Rushdie, Michael Houellebeck, Matei Călinescu (Ed. Polirom), Al. Vona (Ed. Cartea Românească), Marquez (Ed. RAO), Adorno, Strugații, Vișniec, Danilov, Bachelard, I.B. Lefter, Rilke, Mihai Șora (Ed. Paralela 45), ca și multe altele.

De o atenție specială s-a bucurat cartea autorului suedez Jan Guillou, *Răul* (Ed. Humanitas), prezentată de Gabriel Liiceanu într-un prospect difuzat la Târg - o analiză psiho-literară a rădăcinilor violenței în rândul adolescenților. Presa și televiziunea (în special Tv.R. Cultural) au acordat spații evenimentului bucureștean, care, după spusele organizatorului, *Mihai Oroveanu*, își va schimba în viitor sediul. „Adevărul literar și artistic", din 31 mai a.c., publică opiniile editorilor Irina Popa (Univers Enciclopedic), Silviu Lupescu (Polirom), Ovidiu Enculescu (RAO), Călin Vlasie (Paralela 45), Grigore Arsene (Curtea Veche), Petru Romoșan (Compania), Silviu Dragomir (Trei) ș.a. Suplimentul „Bucureștiul cultural" al Revistei „22" oferă opiniile lui Mihai Oroveanu, Paul Cernat ș.a. La fel, „Suplimentul de cultură" (al „Ziarului de Iași") relatează, în acest sens, aprecieri ale lui Mircea Cărtărescu, Alex. Leo Șerban, Luminița Marcu, Adriana Babeți ș.a.

Editura HASEFER – în atenția cititorilor

Standul Editurii Hasefer - bogat, ca în fiecare an - a fost vizitat de public și de personalități, printre care îi menționăm pe Andrei Pleșu, Mircea Horia Simionescu, Radu Bogdan ș.a. Dintre titlurile care s-au bucurat de succes, enumerăm: *Conacul*, de Isaac Bashevis-Singer; romanele „polițiste", cu personajul „Rabinul"; *Viața mea*, de Reich-Ranicki; *Medalioane literare*, de Z. Ornea; seria de volume de poezie a unor autori din Israel ș.a. Cărțile din Colecția „Judaica" au fost și în atenția celor care studiază teologia creștină.

În după amiaza zilei de 2 iunie a.c., Vladimir Tismăneanu a lansat, la Ed. Curtea Veche, o nouă serie de scrieri, *Constelații*. În ziua de 3 iunie, la Ed. Viața Medicală, a fost lansat volumul lui Gabriel Ben Meron (Gurman) - *Toamna se numără eșecurile*, iar la Ed. Hasefer - *Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație* (coordonator Hary Kuller, ed. a II-a, revizuită - v. pag. 10-11). Anca Manolescu a lansat, la Ed. Polirom, volumul *Europa și întâlnirea religiilor*. În 4 iunie, s-au lansat două cărți ale lui I.P. Culianu (prezentate de Andrei Oișteanu, Vl. Tismăneanu și Dan Petrescu), ca și o nouă carte despre Holocaust, *România și Transnistria - Problema Holocaustului*, la Ed. Curtea Veche (coordonatori - V. Achim și C. Iordachi). În ultima zi, printre alte lucrări, *Cinci plecări din prezent* (Ed. Humanitas) - invitați la dezbatere fiind H.R. Patapievici, Andrei Cornea, Gabriel Liiceanu.

Circulând printre standuri am mai remarcat: la Ed. Univers - cărți de Boris Vian, Elie Wiesel, Kafka, Amos Oz; apoi la Ed. Tritonic - *Presa evreiască din România*, de Hary Kuller; iar la Ed. Vremea - *Kabbala*, de acad. C. Bălăceanu-Stolnici, *Sara*, de Marek Halter, cărți de Petre Pandrea, Dinu Giurescu, dar și tendențioasa scriere a lui Paul Goma, *Săptămâna roșie*, o pledoarie pentru „pedepsirea evreilor" ca „trădători ai neamului". La Ed. Gramar am găsit *Calea Văcărești*, de I. Peltz, la Ed. „Pandora M", cărți de E. Lévinas, la „Paideia" pe Ed. Husserl, ca și pe Gh. Schwartz, cu *Filosofia limbajului*, la Grupul ALL, *Israel - statul evreilor*, de Claude Klein, H. Zincă cu *O crimă aproape perfectă*, la „Libra", Tania Lovinescu cu ediția a II-a a volumului *Mă numesc Alzheimer* ș.a.

BORIS MARIAN

■ În numerele viitoare ale revistei – prezentarea unor lucrări de larg interes pentru cititori

Un scriitor din Israel își lansează cartea

În ziua de 3 iunie a.c., la Târgul Internațional de Carte București, Editura „Viața Medicală" a lansat cartea de proză a medicului-scriitor Gabriel Ben Meron (Gurman), *Toamna se numără eșecurile*, sub redacția lui Dan Lăzărescu, un volum alcătuit din două micro-romane, *Zidul* și *Judecata de apoi*. După o prezentare făcută de directorul publicației „Viața medicală", dr. Mihailide, au vorbit prof. dr. *G. Litarczek*, av. *Iulian Sorin*, președinte interimar al F.C.E.R., prof. *Al. Singer*, directorul Editurii Hasefer, și, desigur, autorul. S-au menționat fina analiză psihologică, talentul narativ, perseverența autorului (a publicat la Hasefer, în 1999, *Viitorul anilor trecuți*, în 2001, *Arta cameleonismului* - cărți apreciate în manuscris de regretatul Z. Ornea). Narațiunea nu poate fi ruptă de trecutul holocaustic al evreilor, dar și de viața actuală în Israel (câțiva prieteni ai scriitorului au adus mulțumiri și felicitări pentru modul de abordare sub acest aspect). S-a propus traducerea cărții în ivrit și în engleză și (de ce nu?), transpunerea ei pe scenă ori în film, propunerea fiind luată în serios de autor.

Cel mai mare succes de public la Târg

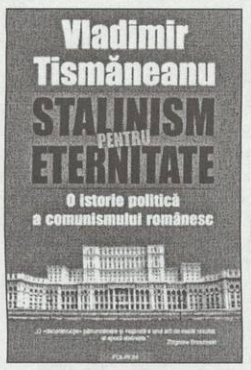

Cel mai mare aflux de public a putut fi remarcat sâmbătă, 4 iunie a.c., la lansarea cărții lui Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate*, publicată la Editura Polirom. Cartea a fost prezentată de *Mircea Mihăieș*, *Adrian Cioroianu*, *Stelian Tănase*, *Mihai Răzvan Ungureanu*, ministru de Externe, *Silviu Lupescu*, directorul editurii, și de autor. Considerată drept „prima istorie exhaustivă" a comunismului românesc, cartea este o referință utilă pentru specialiști și pentru studenți. A fost elogiat, totodată, stilul literar în care este expusă această istorie.

BUCUREȘTI, 30 mai - 3 iunie 2005

HOLOCAUSTUL – în dezbaterea profesorilor și studenților

În organizarea Centrului de Studii Ebraice „Goldstein Goren" din cadrul Facultății de Litere a Universității București, între 30 mai - 3 iunie a.c., s-au desfășurat două manifestări având ca subiect problematica Holocaustului. Prima - sesiunea anuală de instruire pentru profesori de istorie și studenți, privind predarea în școli a Holocaustului în România - este concretizarea hotărârii luate de autoritățile române de a face cunoscute elevilor cele mai importante date legate de Holocaust. Această decizie este o consecință directă și concretă a *Raportului* Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România, document dat publicității în noiembrie anul trecut. Sesiunea a fost urmată de un Seminar Internațional: „Holocaustul, premise, fapte, consecințe", care a cuprins numeroase prelegeri ale celor mai importanți specialiști din domeniu, atât din România, cât și din străinătate. Ambele manifestări fac parte dintr-un proiect mai amplu, derulat în parteneriat de Institutul Român de Istorie Recentă și Centrul „Goldstein Goren", cu sprijin material și logistic din partea Fundației „National Endowment for Democracy" din S.U.A. și Institutul „Yad Vashem" din Israel.

Tematica prezentată și dezbătută la sesiunea destinată profesorilor de istorie - „Predarea problemei Holocaustului în România" - a căutat să analizeze și să explice cauzele istorico-sociale ce au determinat o politică de stat care a vizat în final exterminarea evreilor. Menționăm, în acest context, prelegeri ca: ● „Premise ale Holocaustului: antisemitismul în cultura politică română. De la «Înfruntarea Jidovilor» la A.C. Cuza și Paulescu" și „Capitolul Holocaustului în România. Definire, etape, particularități" - ambele prezentate de profesorul *Liviu Rotman* ● „Holocaustul: definiție și comemorare" - susținută de *Andrei Oișteanu* ● „Emergența și natura contagioasă a fascismului" - de Mihai Chioveanu ● „Tipologia negării Holocaustului", de Michael Shafir ● „Copiii și Holocaustul", de Gina Pană ● „Metodologia predării Holocaustului", de Hava Baruch, de la „Yad Vashem".

Seminarul Internațional „Holocaustul: premise, fapte, consecințe" care a urmat sesiunii dedicate profesorilor, a venit ca o completare a primei manifestări. Profesorii și studenții, precum și alte persoane interesate de problematica Holocaustului, au putut audia prelegeri care au abordat subiecte bazate pe ultimele cercetări în domeniu și care au plasat Holocaustul românesc în context internațional. Subiecte incitante, cum ar fi „Elita culturală de la sfârșitul secolului al XIX-lea și originile antisemitismului românesc" (Măriuca Stancu), „«Evreul imaginar» și «evreul real» în Europa Centrală și de Est" (Andrei Oișteanu), „Ce a învățat Hitler de la genocidul armean" (Felicia Waldman) sau „Gramatica disculpării în istoriografia comunistă. Distorsionarea istoriei Holocaustului în timpul regimului Ceaușescu" (Adrian Cioflanca), precum și alte studii, au oferit analize aprofundate ale diferitelor aspecte ale Holocaustului. În cadrul Seminarului, s-a desfășurat și o sesiune a studenților și absolvenților care și-au prezentat rezultatele cercetărilor lor. Prelegerile în ambele sesiuni au fost urmate de dezbateri.

Participanții au considerat manifestările deosebit de utile pentru o mai bună cunoaștere a fenomenului Holocaustului, reprezentând o bază solidă necesară predării acestuia în școli. (E.G.)

Lecții despre Holocaust pentru elevi

■ **GALAȚI** La invitația conducerii Colegiului „Traian Vuia" din Galați, reprezentanți ai comunității evreiești au participat la o lecție despre Holocaust, ținută în fața elevilor. Astfel, președintele comunității, ing. *Mircea Goldenberg*, a făcut o scurtă expunere despre istoria evreilor din România, din Galați și din perioada Holocaustului. La rândul lor, profesoarele *Oana Rapotan* și *Violeta Blumer*, consilier al comunității din Galați, *Abraham Devy*, deportat în Transnistria, și *Cerasela Sincar*, lector la comunitatea din Galați cu probleme de tineret, au vorbit despre diferitele aspecte ale Holocaustului. Elevii au fost impresionați de cele auzite. Președintele comunității gălățene a invitat conducerea colegiului și elevii să viziteze „Templul Meseriașilor", monument istoric al Galațiului, vechi de 120 de ani - ne-au relatat, într-o corespondență, președintele *Mircea Goldenberg* și secretarul comunității, ing. *Harie Groper*.

■ **SUCEAVA** La 19 mai 2005, elevii clasei a VIII-a F, de la Școala Generală „Ion Creangă", au participat la o întâlnire organizată de profesorul de istorie *Dumitru Vasilevici* cu prof.univ. dr. *Sarina Ionescu*, din partea A.E.R.V.H., fostă deportată în Transnistria - ne-a relatat conducerea comunității evreiești din Suceava. Tema expunerii a fost prezentarea lagărelor de concentrare și exterminare în perioada Holocaustului. În sala în care au fost expuse fotografii-martori ale acelor vremuri, vorbitoarea a rememorat ororile lagărului. Lecția de istorie s-a extins pe mai bine de două ore, elevii ascultând cu atenție și manifestând multă înțelegere și compasiune față de ceea ce s-a întâmplat cu evreii în acea perioadă. Impresionantă a fost multitudinea de informații pe care le aveau copiii despre ghetouri și tratamentul aplicat evreilor în timpul celui de-al doilea război mondial, dar, mai ales, răspunsul dat de o elevă de 13 ani la întrebarea: „Ce este un evreu". „Un om", a răspuns fetița. La lecție au participat: conducerea școlii, profesori de istorie și părinți ai elevilor. Președintele Comunității Evreilor din Suceava, *Soil Petraru*, care, din motive de sănătate, nu a putut lua parte la lecție, a transmis profesorului de istorie materiale documentare.

Editura HASEFER – sărbătorită la Institutul Cultural Român din Berlin

Institutul Cultural Român „Titu Maiorescu" din Berlin a organizat, la 11 mai a.c., o seară dedicată Editurii Hasefer. Cu acest prilej, directorul editurii, *Alexandru Singer* și traducătorul *Alexandru Șahighian* au participat la prezentarea cărții scriitorului Marcel Reich Ranicki, „Viața mea", precum și a volumului „Basme evreiești", de Claus Stephani, în prezența autorului. Acțiunea a făcut parte din bogatul program al Institutului, condus de *Adriana Popescu*, și s-a bucurat de prezența a peste 30 de berlinezi, care au apreciat cu îndelungi aplauze pe vorbitori.

Faptul că acest prestigios institut a organizat o seară Hasefer este pentru editură o onoare deosebită și un prilej de satisfacție culturală, certificată de reacția călduroasă a publicului și de unele mențiuni în presă.

CRONICA ANTISEMITISMULUI

„Este tot mai greu să reprezinţi interesele evreilor din Germania“

a declarat, într-un interviu, **PAUL SPIEGEL**, preşedintele Consiliului Central al Evreilor germani

Într-un amplu interviu, acordat săptămânalului „Der Spiegel“, preşedintele Consiliului Central al Evreilor din Germania, Paul Spiegel, care conduce o comunitate compusă din peste 100.000 de evrei, a ajuns la concluzia că: „Din an în an este tot mai dificil să reprezinţi interesele evreilor din Germania“. În această ţară - arată el -, din ce în ce mai multe persoane, chiar intelectuali de marcă, manifestă sentimente antisemite, aşa cum a fost cazul dramaturgului Rolf Hochhuth, care şi-a exprimat admiraţia faţă de scriitorul negaţionist David Irving şi a durat peste două săptămâni până când şi-a cerut scuze. „Pragul de exprimare a prejudecăţilor antisemite s-a redus semnificativ în ultimele luni şi chiar în rândul grupurilor de oameni la care nu m-aş fi aşteptat“, declară Paul Spiegel. „Am ştiut întotdeauna că în fiecare societate există sentimente antisemite de care nu poţi scăpa. Dar era vorba de un antisemitism al oamenilor simpli, care-şi manifestau sentimentele la barul din colţul străzii. Acum însă îl descoperim în cercurile de intelectuali, în cele academice“. Constatarea preşedintelui evreilor germani este că nu se mai poate vorbi de cazuri izolate. „Se conturează un fel de acceptare a unor lucruri care ar merita atenţia oricărei persoane cu orientare democratică. Vorbesc despre profanarea cimitirelor evreieşti, nu numai o dată pe lună sau o dată pe săptămână, ci aproape zilnic. Şi amintesc aici intelectuali, cum este Hochhuth, şi - la un alt nivel - şefi bisericeşti care menţionează, în mod iresponsabil şi periculos, în acelaşi context, Holocaustul şi avortul... Este cazul cardinalului Meissner din Köln (recunosc, şi-a cerut scuze imediat), dar sunt şi alte persoane care au depăşit pragul, ca fostul om politic liberal Jurgen Mollemann, romancierul Martin Walser sau fostul deputat creştin-democrat Hohmann, care a vorbit de vinovăţia evreilor. În trecut, simplul fapt de a fi suspectat de antisemitism te dezonora. Acum, vedem inversul, oamenii se mândresc într-un fel cu această atitudine. Şi când Consiliul Central al Evreilor îi acuză că sunt antisemiţi, brusc, ei se consideră martiri...“.

Paul Spiegel declară că a simţit personal această schimbare de atitudine. „După declaraţiile cardinalului Meissner, am primit pe *e-mail* mult mai multe scrisori de ameninţare decât în cazul altor dispute de acest fel din trecut... Şi dacă atunci scrisorile au fost anonime, acum cei ce le trimit se semnează şi-şi dau şi adresa... Sunt cazuri reale. În ultimele luni am şi pornit proceduri judecătoreşti împotriva a 25 de persoane care au scris astfel de mesaje“. Potrivit lui, optimismul manifestat cu cinci ani în urmă, când şi-a preluat funcţia, privind posibilitatea de a schimba societatea, s-a dovedit iluzorie. „Antisemitismul s-a intensificat, un fapt care, cu cinci ani în urmă, nu am crezut că ar fi fost posibil. Cu alte cuvinte, poţi să faci orice şi tot nu realizezi nimic. Este situaţia în care mă aflu astăzi. Recunosc că suntem foarte sensibili şi ţipăm când ni se dă cu piciorul. Pe de altă parte, oare ar trebui să rămânem pasivi când se întâmplă lucruri care îţi evocă ceea ce a fost în Germania, în 1933?“. Este adevărat, recunoaşte el, că există un consens al partidelor democratice de a nu permite ca astfel de lucruri să evolueze, că liderii partidelor parlamentare, fie social-democrate, ecologiste, liberale sau creştin-democrate, precum şi cancelarul Schröder şi preşedintele Kohler sunt parteneri de încredere, dar acest lucru nu este suficient. „Există o discriminare semnificativă împotriva minorităţilor, a homosexualilor şi lesbienelor, vârstnicilor, handicapaţilor, nu numai împotriva evreilor. Şi acest lucru mă face să mă întreb cum este posibil, într-o ţară care a trecut prin Holocaust acum 60 de ani“?

Paul Spiegel consideră că un mijloc important pentru a anihila aceste sentimente este şcoala în care profesorii să aibă pregătirea necesară pentru a transmite informaţiile adecvate legate nu numai de Holocaust, despre care copiii ştiu multe, ci şi pentru a li se explica cum s-a ajuns la acest lucru în Germania. „Există mari lacune în cunoştinţele oamenilor despre Holocaust... şi acestea nu se vor reduce, dacă, la cea de-a 60-a aniversare a eliberării Auschwitz-ului, miniştrii culturii din landurile germane au pretins că nu au suficiente fonduri în buget pentru organizarea vizitării de către elevi a memorialelor Holocaustului“, a mai afirmat el.

CORDOBA

REUNIUNE A O.S.C.E. ÎMPOTRIVA INTOLERANŢEI

Delegaţi din 55 de ţări europene şi din America de Nord au participat, la Cordoba, la Conferinţa O.S.C.E. destinată luptei împotriva antisemitismului şi altor forme de intoleranţă. Din partea României, a fost prezentă o delegaţie condusă de ministrul de externe, *Mihai Răzvan Ungureanu*, din care a făcut parte şi dr. *Aurel Vainer*, deputat al F.C.E.R. în Parlament. La un an de la Conferinţa O.S.C.E. de la Berlin - al cărei subiect a fost, în exclusivitate, antisemitismul -, reuniunea de la Cordoba şi-a lărgit tematica, dezbătând şi probleme legate de antiislamism, discriminarea faţă de creştini şi alte forme de intoleranţă. Cu acest prilej, participanţii au evaluat şi punerea în practică a recomandărilor privind combaterea antisemitismului şi intoleranţei formulate la precedentele reuniuni O.S.C.E. pe această problematică.

Deschizând lucrările Conferinţei, ministrul spaniol de externe, *Miguel Angel Moratino*, a arătat că cea de a 60-a aniversare a eliberării lagărului de la Auschwitz-Birkenau, din ianuarie a.c., a dat un nou impuls lumii pentru a-şi spori eforturile vizând eliminarea unor „atitudini şi manifestări care atacă în mod evident demnitatea evreilor“. Din păcate, experienţa şi memoria Holocaustului nu au eradicat definitiv din societăţile noastre astfel de poziţii - a arătat şeful diplomaţiei spaniole. Cuvintele lui sunt ilustrate de un ultim sondaj de opinie realizat, în ajunul Conferinţei, în 12 state europene, legat de atitudinea faţă de evrei. Rezultatele au indicat că sentimentele antisemite se manifestă în continuare. Potrivit Ligii Antidefăimare, cu baza la New York, în pofida eforturilor guvernelor, milioane de europeni continuă să creadă în stereotipurile antisemite, vechi de secole. Astfel, numeroşi intervievaţi au declarat că evreii nu sunt loiali ţării în care trăiesc şi că au prea multă putere economică şi financiară. Sondajul, realizat printre 6.000 de subiecţi - 500 din fiecare ţară europeană -, a relevat un declin nesemnificativ, chiar intensificarea atitudinii negative faţă de evrei în unele ţări, comparativ cu sondajul din 2004.

Un sondaj de opinie al Ligii Antidefăimare a constatat menţinerea atitudinilor antisemite în Europa

La reuniune au fost prezentate două *Rapoarte*. Unul - intitulat „O trecere în revistă şi analiză a modalităţii în care se predă Holocaustul şi se abordează antisemitismul“ - a oferit date legate de ceea ce s-a făcut până acum şi a dorit să transmită experienţele pozitive. Celălalt - „Combaterea actelor criminale determinate de ura de rasă în ţările O.S.C.E. O trecere în revistă a datelor statistice, legislaţiei şi iniţiativelor naţionale“ - se ocupă de manifestările violente de rasism, xenofobie, antisemitism şi alte forme de discriminare şi intoleranţă. Deşi au apreciat efectele benefice ale acestei Conferinţe, o serie de organizaţii evreieşti au opinat că lărgirea ariei tematice va slăbi atenţia acordată fenomenului antisemitismului, mesajul în acest domeniu devenind mai puţin eficient. Ele au considerat că interesul faţă de antisemitism este în scădere, afirmaţie ilustrată şi de faptul că, spre deosebire de Berlin, la Cordoba nu a participat nici un şef de stat sau guvern.

Referindu-se la situaţia din România, *Mihai Răzvan Ungureanu* a arătat că, prin elaborarea *Raportului* „Wiesel“, au fost elucidate o serie de aspecte legate de politica discriminatorie a regimului Antonescu faţă de evrei şi alte minorităţi. Ministrul de externe a subliniat că, ţinând cont de recomandările *Raportului*, au fost luate o serie de măsuri şi s-au elaborat programe în vederea cunoaşterii de către generaţia tânără a ceea ce a fost Holocaustul în România.

Pentru prima dată –

Uniunea Europeană defineşte oficial antisemitismul

După ce, în primul Raport al Departamentului de Stat al S.U.A., privind antisemitismul în lume, s-a explicat ce este antisemitismul şi au fost analizate o serie de manifestări ce pot fi considerate antisemite, Uniunea Europeană a definit, pentru prima oară oficial, acest termen.

Definiţia face o distincţie clară între „criticarea acceptabilă“ a Israelului şi criticile antisemite. În această categorie intră - potrivit criteriilor stabilite de U.E. - negarea dreptului la existenţă a Statului Israel, precum şi apelurile la uciderea evreilor.

Uniunea Europeană consideră că şi negarea Holocaustului şi acuzaţia că evreii exagerează proporţiile Holocaustului sunt manifestări antisemite.

U.E. a trimis aceste definiţii statelor membre, cu recomandarea de a lupta în mod activ împotriva fenomenului antisemitismului.

Raportul „Global Forum Against Anti-Semitism“ trage un semnal de alarmă

În Marea Britanie, numărul incidentelor antiiudaice este în creştere

Numărul violenţelor antisemite în Marea Britanie este în creştere vertiginoasă, confirmând tendinţa de intensificare a incidentelor antievreieşti în Europa - se arată într-un raport al guvernului israelian, prezentat, într-o conferinţă de presă, de Natan Sharansky. Astfel, în 2004, numărul atacurilor împotriva evreilor şi a bunurilor evreieşti a crescut cu aproape 50% faţă de 2003. Raportul califică situaţia din Marea Britanie drept „alarmantă“, statisticile indicând o creştere bruscă a hărţuirilor fizice, profanarea cimitirelor, ameninţări şi acţiuni de propagandă împotriva evreilor. Acest fapt are la bază şi orientarea antiisraeliană a unei părţi a presei britanice, iar „această ostilitate s-a răspândit pe străzi“, constată documentul.

O statistică britanică, realizată de Community Security Trust, organizaţie care monitorizează situaţia antisemitismului, a prezentat recent cifre şi mai alarmante. În 2003, în Marea Britanie s-au înregistrat 532 de incidente antisemite, o creştere cu 42% faţă de 2003. Numărul ameninţărilor cu caracter antisemit a crescut cu 32% - de la 22 la 93 -, iar cel al agresiunilor, cu 54%. „Este vorba de o creştere extrem de alarmantă“ - a declarat Michael Whine, directorul trustului. „Evreii se confruntă cu acest fenomen pe două fronturi. Există un nivel constant care vine dinspre extrema dreaptă, dar şi un nou front, deschis de extrema stângă, de simpatizanţii palestinienilor şi oameni care nu sunt de acord cu cauza sionistă“, a arătat Barry Kosmin, de la Institutul pentru Cercetări Politice Evreieşti din Marea Britanie. Ca şi documentul israelian, şi cel britanic relevă ostilitatea pe scară largă a presei faţă de Israel, care depăşeşte criticile acceptate şi care intensifică ideile preconcepute faţă de evrei.

■ NATAN SHARANSKY

Manifestări de antisemitism s-au înregistrat şi în rândurile oamenilor politici britanici, unii chiar din Partidul Laburist. Astfel, deputatul laburist Tom Dalyell a declanşat o imensă controversă când şi-a exprimat îngrijorarea cu privire la aşa-numita „cabală evreiască“, formată din consilieri evrei ai premierului, care ar exercita o influenţă nefastă asupra lui Tony Blair. Liderul conservator, Michael Howard, evreu de origine, a fost, de asemenea, atacat. Primarul laburist al Londrei, Ken Livingstone, i-a jignit pe evrei, invitând un predicator radical din Qatar, şeicul Yuduf al Qaradawi, care a justificat acţiunile atentatorilor palestinieni sinucigaşi. El a refuzat să-şi ceară scuze, după ce a comparat un ziarist evreu cu un paznic dintr-un lagăr de concentrare nazist. „La ora actuală, simţim în jur un foarte urât miros de antisemitism“ - a tras concluzia Lord Greville Janner, membru evreu în Camera Lorzilor.

FAST – o organizaţie canadiană de combatere a antisemistismului, creată de neevrei

Elizabeth Compton, fostă învăţătoare din Toronto (Canada) a decis ca, împreună cu soţul ei, *Tony Compton*, preşedintele uneia dintre cele mai mari societăţi financiare canadiene, Grupul financiar B.M.O., să creeze FAST - o organizaţie de combatere a antisemitismului. Elizabeth a fost impresionată de intensificarea violenţelor antievreieşti din Canada în ultimii ani. Potrivit unui raport al „B'nai B'rith Canada“, în 2004 s-au înregistrat cele mai multe incidente antievreieşti din ultimii 50 de ani. La Montreal a fost incendiată biblioteca unei şcoli elementare evreieşti, la Toronto, pe pereţii sinagogilor, au apărut inscripţii naziste, iar cimitirele evreieşti au fost profanate. Soţii Compton au decis să atragă în noua organizaţie importanţi oameni de afaceri sau conducători de mari societăţi din Canada. Aceştia au decis să-şi folosească timpul liber şi să doneze bani pentru a-i educa pe tineri în spiritul toleranţei şi al combaterii antisemitismului. Până acum, ei au reuşit să atragă 21 de importanţi oameni de afaceri - toţi, neevrei.

Deşi creată de curând, FAST a strâns 160.000 de dolari. Organizaţia a publicat, pe o pagină întreagă a cotidianului „Toronto's Globe and Mail“, un anunţ în care lansează un apel adresat şi altor oameni de afaceri neevrei, cerându-le să ia poziţie şi să condamne atitudinile antievreieşti. „Am decis că nu vom mai permite ca o altă generaţie de copii evrei să crească într-o atmosferă de teamă şi nesiguranţă numai fiindcă sunt evrei şi să se întrebe dacă, în afara evreilor, mai există cineva căruia să-i pese de problemele lor“.

Din fondurile strânse până acum au fost realizate patru lecţii pe DVD, cu ajutorul cărora elevi între 10 şi 14 ani vor afla ce înseamnă intoleranţa, stereotipurile şi pericolele rasismului. Principala temă abordată va fi istoria antisemitismului în Canada. DVD-urile vor fi gata până în septembrie, începutul anului şcolar. Organizaţia a luat de acum legătura cu conducerile celor mai importante şcoli din Ontario. Se pregăteşte şi o versiune franceză pentru Quebec. FAST doreşte ca şcolile din toate cele zece provincii ale Canadei să fie incluse în acest program.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

RESTITURI

Opțiunile lui CONSTANTIN DOBROGEANU-GHEREA

150 de ani de la naștere

După 1989, în vâltoarea unor patimi adesea greu de priceput, cineva s-a gândit să se răzbune pe regimul prăbuşit ca un castel de nisip (dacă ţinem seama de morţii nevinovaţi, apare cumva altfel) şi a furat bustul lui C. Dobrogeanu-Gherea.

Pe numele său adevărat Solomon Katz, Constantin Dobrogeanu-Gherea s-a născut la 21 mai 1855, în Ucraina, la Slavianka. A murit la 7 mai 1920, cu un an înainte de înfiinţarea P.C.R., el fiind socialist din convingere. Dar nu a fost comunist, nefiind de acord cu bolşevismul rus.

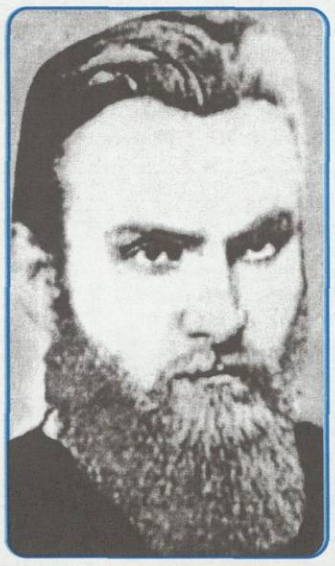

În ziua înmormântării sale, Tudor Teodorescu-Branişte scria în *Jurnalul de dimineaţă*: „Marele bătrân (n.n. - avea doar 65 de ani) cu cap de Dumnezeu sau de Moş Crăciun era întins pe catafalcul pe care un grup de pictori socialişti, în frunte cu Teodorescu-Sion, îl înveliseră cu pânză roşie. O mulţime impresionantă... îl însoţea într-o tăcere reculeasă". Gherea şi-a făcut studiile la Harkov, unde a activat în mişcarea „narodnicilor", fiind nevoit să se refugieze în România în 1875, dar după trei ani este răpit de agenţii Ohranei şi deţinut într-o închisoare din Rusia. Revine în România în 1879, schimbându-şi numele în cel sub care va fi cunoscut în patria adoptivă, ca sociolog, critic literar român, teoretician social-democrat. A avut în concesiune un restaurant, ca şi Caragiale, pentru a-şi susţine familia şi prietenii.

În 1881, când a fondat şi revista „Contemporanul", a publicat *Ce vor socialiştii români*, lucrări mai importante în domeniul teoriei social-politice fiind *Anarhiştii şi socialiştii, Neiobăgia, Socialismul în România*. Gherea era un reformist de tipul lui Karl Kautski, atât de criticat cândva de „clasicii" marxişti, inclusiv de Lenin. A fost unul dintre animatorii activi ai revistelor „Emanciparea", „Revista socială", „Literatură şi ştiinţă" etc.

Calitatea de critic literar a fost destul de obiectiv conturată de G. Călinescu care, în *Istoria* sa scrie: „Criticii metafizice a lui Maiorescu încearcă a-i opune o critică naturalistă, ştiinţifică, arătând pricina cea mai apropiată a operei literare C. Dobrogeanu-Gherea". Călinescu sesizează preocuparea constantă a lui Gherea pentru finalitatea operei literare, aceasta „nefiind decât o formă mai intensă de viaţă". Dar urmează şi acuza de „sectarism teribil" a socialistului Gherea, care vede numai soluţii marxiste pentru orice conflict reflectat în literatură. O altă acuză ori reproş ar fi „puritanismul rigid", atitudinea antiburgheză şi încercarea de a transforma literatura şi arta în „mijloace de propagandă", ceea ce nu mai pare cu totul plauzibil, fiind cunoscută admiraţia acestuia pentru arta lui Eminescu, Caragiale, Coşbuc ş.a. Gherea considera că orice artist trebuie să fie totodată un cetăţean şi un participant la viaţa contemporanilor săi (articolele sale au fost reunite în cinci volume, din care trei antume, *Studii critice*, 1890-1897 şi respectiv 1925-1927). Refuzând criteriul „artă pentru artă", criticând „forma fără fond" într-o perioadă în care au avut loc cele mai radicale „revoluţii" în domeniile artei (poezie, pictură, muzică), Gherea părea desuet şi a fost respins de majoritatea criticilor din interbelic, iar după 1944 a fost criticat de ideologii comunişti pentru „atitudini oportuniste şi burgheze". Mai mult, refuzând orice relaţie cu comunitatea evreilor din Bucureşti, a fost înmormântat într-un cimitir creştin, dar în 1941 autorităţile antonesciene au cerut reînhumarea sa într-un cimitir evreiesc (rămăşiţele sale pământeşti se află în Cimitirul din Şoseaua Giurgiului, unde ar merita să se pună o placă memorială).

Gherea a fost practic un autodidact, *studiile fiind întrerupte de arestări* succesive, dar a reuşit să citească enorm din literatura rusă clasică, germană ca şi, desigur, română. În 1890, s-a convertit la creştinism pentru a primi cetăţenia, aşa cum o cereau prevederile nedemocratice ale Constituţiei (abia în 1923 a fost reglementată această situaţie a evreilor). În enciclopediile ruseşti el apare cu numele de Katz Mihail Nikitici, după datele din arhivele Ohranei. În România a fost cunoscut, la început, drept Cass-Dobrogeanu. Caragiale, Stere, Nădejde îi erau prieteni şi-i spuneau Costică, invitându-l la diverse întruniri literare ori politice. A avut trei copii: Alexandru, Sonia şi Ionel. La Iaşi a lucrat ca pietrar, potcovar, fiind nevoit să-şi agonisească mijloacele elementare de trai. La un moment dat, avea paşaport american şi lucra la Crucea Roşie, pentru a scăpa de agenţii ruşi, dar a ajuns în mâinile lor, fiind deportat într-un lagăr la malul Mării Albe (după 1917, lagărul avea să facă parte din vestitul Gulag). A evadat în Norvegia, de unde a ajuns în Anglia, apoi în Franţa, Germania, Austro-Ungaria şi, în fine, în România. În 1905, Gherea s-a ocupat personal de soarta marinarilor răsculaţi de pe vasul „Potemkin". Ginerele lui Gherea, soţul Soniei, a fost Paul Zarifopol. Primul fiu, Alexandru, membru marcant al P.C.R., a fost executat la Moscova, în 1937, iar celălalt fiu, Ionel, s-a retras în Grecia.

Se poate spune că „anarhistul" (cum era la început) Katz-Dobrogeanu-Gherea a avut o viaţă nu tocmai obişnuită şi a fost nevoit de multe ori să caute anumite opţiuni, niciodată perfecte, cum nimic nu este perfect pe pământ.

Mentor al „optzeciştilor"

Cinci ani de la despărţirea de OV. S. CROHMĂLNICEANU

Cinci ani trec repede, în cinci ani se nasc şi mor milioane de oameni. Pentru a-l rememora pe Crohmălniceanu nu este nevoie de nici un *efort. Mai avem în faţă paginile scrise* cu durere de ucenicii săi, de cei pe care i-a susţinut în primele momente ale afirmării lor. „Acelaşi Croh pe care l-am cunoscut şi l-am iubit cu toţii", scria Mircea Cărtărescu, în „Observator cultural" din 9 mai 2000. Tânărul scriitor era chiar la Berlin, îl căuta pe mentorul său când acesta se stingea, o dată cu soţia, Ruth, în ziua de 28 aprilie 2000. În acelaşi număr al revistei, îi aducea un elogiu şi Gheorghe Iova, care scria că „Ov.S.C. s-a ocupat de o generaţie, ştiind ce avea să-i dea lui". Adică satisfacţia cea mai înaltă a împlinirii rolului de profesor adevărat, de critic şi mentor literar totodată, prin ţinuta sa demnă şi competenţa în materie. Regretatul prozator Mircea Nedelciu scria, în 1996, la împlinirea a 75 de ani de viaţă ai lui Crohmălniceanu: „Crohul - libertate şi luciditate". În anii cenzurii celei mai severe, profesorul a ştiut să susţină şi să *propulseze în literatură un grup* de „desanţi" care au făcut carieră în anii următori. Scăderile pentru care a fost „amendat" de mulţi „justiţiari" după 1989, din care cauză s-a şi refugiat practic la Berlin, au fost de mult compensate de tenacitatea şi obiectivitatea cu care s-a preocupat de păstrarea unei continuităţi a valorilor în literatura română. I s-a reproşat că a fost „stalinist", „proletcultist" etc. Este adevărat că în anii '50 „Gazeta literară", „Contemporanul" ş.a. publicau articole scrise la „comandă socială" dictată de atotputernicul Partid. Dar se uită faptul că nu exista domeniu în care controlul acestui *partid să nu se facă simţit*, iar posibilităţile unui scriitor erau limitate la alternativa - „sinucidere" literară ori o coabitare abilă (la început, chiar sinceră). „Cronica optimistului" a lui G. Călinescu, unele tablete ale lui Arghezi erau, evident, scrise sub presiunea Partidului Unic.

Născut la Galaţi, la 16 august 1921, Moise Cahn a devenit Ov. S. Crohmălniceanu, impunându-se în literatură după ce şi-a abandonat profesia de inginer. Redactor la publicaţiile menţionate mai înainte, apoi profesor la Facultatea de Filologie (1967-1991), Ov. S. Crohmălniceanu a fost un harnic şi dăruit traditor. A publicat volumele: *Literatura română între cele două războaie mondiale* (trei volume); *Literatura română şi expresionismul* (1971); *Istorii insolite* (1980); *Pâinea noastră cea de toate zilele* (1981); *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură* (1984); *Alte istorii insolite* (1986); *Amintiri deghizate* (1994); *Cercul literar de la Sibiu şi influenţa catalitică a culturii germane* (în colaborare cu Klaus Heitmann) ş.a. A fost membru al Asociaţiei Internaţionale a Criticilor Literari, a colaborat ani de zile la publicaţii culturale din Franţa, Germania, Israel.

La Ed. Hasefer, sub îngrijirea lui Geo Şerban, a apărut postum, în 2001, volumul *Evreii în mişcarea de avangardă românească*, volum apreciat la superlativ de regretatul Z. Ornea: „Carte temerară şi extraordinar scrisă... un document cu totul revelator". Cu această ocazie, Z. Ornea punea în lumină legătura dintre „generaţia de aur" a avangardiştilor - mulţi nevoiţi să părăsească ţara în 1947 - şi noile generaţii de scriitori „optzecişti" şi „nouăzecişti", dintre care au fost destui care au găsit sprijin moral şi profesional la Ov. S. Crohmălniceanu.

Este poate cel mai frumos omagiu ce i se va aduce mult timp de acum înainte.

Despre Sebastian se va mai scrie

60 de ani de la moartea scriitorului

Peste numele lui Sebastian nu s-a aşternut niciodată o linişte totală, iar apariţia în 1996 şi apoi 1997 a *Jurnalului* său a reactualizat până la incandescenţă prezenţa sa spirituală. În „Dilema veche" nr. 4/6 februarie 2004, H.R. Patapievci scrie: „Cu ce a greşit Gabriel Liiceanu, care a fost bănuit de antisemitism pentru o declaraţie de *solidaritate simbolică - făcută suferinţelor lui Mihail Sebastian* - la Templul Coral?". Aproape că nu există dezbatere despre dubla identitate evreu-român, despre Holocaust şi Gulag în România, pentru ca numele lui Sebastian să nu fie pomenit. Deşi însuşi autorul nu s-a gândit, probabil, la o asemenea furtunoasă postumitate, experienţa sa de viaţă, scrisul său s-au bucurat de o atenţie specială. Chiar şi condiţiile morţii, într-un accident (probabil), au fost puse sub semnul îndoielilor, al unor aluzii la asasinat.

De ce a devenit „un contencios inflamabil" acest „caz"? Cândva, la Brăila, la o oră de clasă, Sebastian a vorbit despre „noi, românii", la care un coleg i-a strigat: „Care noi, jidane?". În scurta sa viaţă, de 38 de ani, Sebastian nu a cunoscut violenţa antisemită, nu a fost deportat, dar a suferit efectele legilor rasiale, la un moment dat nu a putut să-şi pună semnătura pe propria creaţie, iar după război, dacă ar fi trăit mai mult, nu se ştie dacă nu ar fi ajuns în închisoare ori ar fi fost ostracizat pentru „atitudine mic-burgheză, duşmănoasă statului socialist". „Dicţionarul Enciclopedic Român", din 1966, îl menţionează totuşi, deşi se scrie că romanele sale (*Femei, Accidentul, Oraşul cu salcâmi*) sunt „psihologizante" (nu era bine!), dar dramaturgia este lăudată (*Jocul de-a vacanţa, Steaua fără nume, Ultima oră*), pentru că „relevă setea de puritate a oamenilor în cadrul societăţii burgheze", „satirizează moravurile marii burghezii afaceriste" etc.

Sub o asemenea încărcătură, dacă nu veneau anul 1989, apoi *Jurnalul*, numele lui Sebastian ar fi fost încet acoperit de praful înecăcios al propagandei „comuniste". Despre relaţia sa cu Nae Ionescu, profesorul admirat o perioadă de Sebastian, nu s-a vorbit mult timp. O carte comentată favorabil şi de Z. Ornea, *Mitul Nae Ionescu*, de George Voicu, scoate în lumină caracterul legionaroid al acestui „formator de opinie". *Jurnalul* lui Sebastian a bulversat lumea literară românească, ca şi pe cea a istoricilor, prin francheţea, subiectivismul produs de sensibilitatea rănită a intelectualului evreu-român fiind în final o garanţie a interesului şi valabilităţii ca „document de suflet" al acestuia. În schimbul de „focuri" au fost implicate numele lui Cioran, Eliade, Eugen Ionescu, Camil Petrescu, ş.a. Poate de aceea şi declaraţia lui Liiceanu: „Sebastian, mon frère", publicată şi în Revista „22", din 29 aprilie 1997, a trezit atâtea reacţii contradictorii. În *Jurnalul* său, Sebastian a deschis o cutie a Pandorei, istoria politică românească a apărut în altă lumină. Însăşi noţiunea de „toleranţă" a fost pulverizată, „puritatea scopului", naţionalismul, extremismul au fost altfel privite.

Trebuie amintit că nici unele cercuri intelectuale evreieşti nu l-au agreat pe Sebastian, care a scris *Cum am devenit huligan*, deşi firea sa era departe de violenţă, atât verbală, cât şi fizică. Revelaţia scriitorului a avut loc în anii 1940-1944. El a văzut Holocaustul cu „ochiul minţii", nu a avut soarta lui Fundoianu, nici a altor milioane de evrei, dar nota, la 10 noiembrie 1942, în *Jurnal*: „M-a străbătut o clipă gândul că într-o noapte ca asta am putea fi toţi măcelăriţi în casele noastre". Era atmosfera creată de interzicerea pentru evrei a practicării unor profesii (avocatură, educaţie şcolară, artă, literatură, publicistică etc.), legea chiriilor, confiscarea aparatelor de radio (mai târziu, în timpul „comunismului", nu aveai voie să asculţi „Vocea Americii" şi „Europa liberă"), munca obligatorie doar pentru evrei (cu scopul de a-i umili), *interzicerea părăsirii oraşului, a ţării, „zvonurile"* (adevărate, de fapt) despre execuţii, deportări etc.

Cândva Sebastian scrisese: „Nu suportasem niciodată nici o umbră de echivoc asupra calităţii mele de evreu". Profesorul Nae Ionescu ştia acest lucru, poate că-l şi admira, în ciuda rasismului său „ideologic". Pe plan cultural, ca mulţi alţi intelectuali, Nae Ionescu avea o atitudine stranie - recunoştea aportul evreilor, dar îl considera, istoric, încheiat, iar în plan politic îi considera „nocivi". Cu zece ani înainte de a muri, când avea doar 28 de ani, Sebastian a susţinut, la Institutul Francez din Bucureşti, o conferinţă (în limba gazdelor) pe tema „Specificul naţional", în care punea accentul pe aspectul psihologic al opţiunii, încercând să elimine culoarea socio-politică a acestui „specific". Din păcate istoria nu i-a dat dreptate. Alţii au politizat până la crimă, până la Holocaust, problema aparteneţei la evreitate.

În disputa actuală din jurul lui Sebastian s-a implicat şi criticul literar Alexandru George, care într-o serie de articole publicate în „Adevărul literar şi artistic", ca şi în „Luceafărul" a pus în lumină relaţiile scriitorului „evreu de la Dunăre" cu inteligenţia vremii sale, ca şi cadrul politic al acelei perioade. „Căci tâlharii şi jidanii / Ne tot sug, ne sug mereu", cântau în gura mare legionarii „simpli", dar „antisemitismul nu era întotdeauna o ură generală şi indistinctă faţă de evrei, ci împăca *acest sentiment cu amabilitatea* şi prietenia faţă de exemplarele evreieşti în parte", explică Al. George. În romanul *De două mii de ani*, Sebastian rezumă antisemitismul vulgar (altul credem că nici nu există) la trei „acuzaţii: masonerie, cămătărie, omor ritual", iar ca „argumente": piatra şi revolverul. El condamnă, totodată, încercarea de a te renega ca evreu. Este imposibil, pentru că nu te poţi lepăda de propria umbră. Numele lui Sebastian a fost pomenit de mai multe ori şi cu ocazia unui interesant simpozion internaţional organizat, la Bucureşti, de Institutul Goethe, în zilele de 9-11 decembrie 2002, cu tema „Identitate evreiască şi antisemitism în Europa Centrală şi de Sud-Est". Andrei Oişteanu, Magdalena Boiangiu s-au referit la „cazul" Sebastian în comunicările lor. Istoricul Carol Iancu nu-l uită nici el în lucrarea *Evreii din România, de la emancipare la marginalizare* (Ed. Hasefer, 2000).

Starea în care a fost adus scriitorul român Mihail Sebastian (Iosif Hechter) *se aseamănă cu aceea descrisă de un maestru al prozei*, care a fost Liviu Rebreanu, în povestirea *Iţic Ştrul dezertor*, numai că Sebastian nu a rămas între liniile inamice. El şi-a păstrat fără temere o patrie - cultura română, cultură care nu putea să-l trădeze pentru că ea face parte din cultura universală ca şi tot ce a creat frumos şi raţional omul pe acest pământ prea des semănat cu ură şi nedreptate. Despre Sebastian s-a scris şi se va mai scrie. El este o figură emblematică.

Pagină realizată de BORIS MARIAN

La despărțirea de NADIA IULIA DORIAN

Exişti şi vei dăinui în amintirile şi în gândurile noastre

O mare de oameni, cu o mare de flori - elevi, profesori, colegi, prieteni din liceul unde preda germana, prieteni din Federație, personalități culturale - au venit, în 15 mai a.c., să o conducă pe *Nadia Iulia Dorian* pe ultimul drum, la Cimitirul Evreiesc (platforma interetnică) din Şos. Giurgiului. Comentarii din „Pirkei Avot" şi un *Psalm* au fost rostite de oficiantul de cult *Ghidu Bruchmaier*. Din partea conducerii F.C.E.R., a Ministerului Educației şi Cercetării, a Colegiului Economic „Virgil Madgearu", au vorbit: av. *Iulian Sorin*, ing. *Osy Lazăr*, inspector general *Silvia Florea*, prof. *Maria Lancor*, elevul *Florian Pache*. Un moment de mare emoție a fost cuvântul-plâns al soțului ei, scriitorul *Dorel Dorian*.

(Publicăm extrase din alocuțiuni)

GHIDU BRUCHMAIER, oficiant de cult

Vine un moment când, din această măiastră zămislire, care este omul, nu mai rămâne decât o parte, pe cât de puțin măsurabilă, pe atât de puternică: este sufletul omenesc - *neşuma*. Aceleaşi litere, altfel dispuse, formează un alt cuvânt: *mişna* - învățătură. Între suflet şi învățătură există o relație indestructibilă. De aceea, a rămas obiceiul ca, atunci când ne despărțim de cineva, să deschidem şi să medităm la aforismele existente într-o carte de învățătură, *Pirkei Avot* (*Din învățăturile părinților*), carte care face parte din Talmud. Ține minte, omule, de unde vii şi încotro te îndrepți! Vii dintr-un strop al unui ocean de întuneric, *Tohu Vavohu*. Şi, dintr-o dată, te trezeşti pe un drum cu semne de exclamare şi un final. Nu uita încotro te îndrepți, de faptul că vei avea de dat socoteală în fața Judecății Divine despre felul în care ai parcurs acest periplu care înseamnă viața. Adică: *mişna* - învățătură; *avoda* - muncă; *gămulat hasidim* - grijă pentru semeni. Există o simbioză constructivă: *avoda* luminată de *mişna* şi îndreptată spre conştiința faptului că eşti o rotiță dintr-un angrenaj compus din familie şi societate. Numai ştiind cum să te porți față de familie şi față de societate, vei avea cu ce să se prezinți în fața Judecății Divine. Şi acum, când ne despărțim de cea care a fost Nadia Dorian, putem spune că a fost un om care a parcurs drumul vieții în respectul muncii, învățăturii, dragostei de oameni. Fie-i amintirea binecuvântată!

Fie-i amintirea binecuvântată!

Suntem copleşiți de o durere care a venit peste noi ca un fulger din senin. Şi, cu sufletele cernite de durere, colegi, prieteni, cititori, admiratori ai operei lui Dorel Dorian, profesori, colegi ai Nadiei Dorian am venit s-o conducem pe ultimul drum. Noi aducem un pios omagiu, apoi plecăm, fiecare, la casele noastre, cu preocupările şi îndatoririle noastre. Dorel Dorian se întoarce în singurătatea lui, după ce a pierdut-o pe cea care, timp de 35 de ani, i-a fost tovarăşă de viață, i-a fost sprijin, i-a fost mentor, confident, i-a fost soră de caritate, însoțindu-l în bătălia cu viața, când viața lui atârna de un fir de ață, veghindu-l la patul spitalului şi oprindu-l să treacă Styxul. Nadia Dorian a fost un om deosebit, care s-a dăruit cu ardență profesiunii ei de dascăl, dar şi căminului. Şi a reuşit să străbată acest drum anevoios, rămânând cu un chip senin, cu un surâs în colțul gurii, oricând gata să aline o durere, să dea un sfat, nerenunțând la conduita ei, la frumoasa ei educație. A fost un dascăl de o ținută ireproşabilă, de un profesionalism ieşit din comun. Dar, înainte de toate, a fost trup şi suflet devotată lui Dorel Dorian. Şi ceea ce regretăm noi, colegii şi admiratorii operei lui, este nu numai pierderea ei la o vârstă încă fragedă; regretăm că pasărea măiastră şi-a pierdut o aripă. Nu vrem să punem sub semnul întrebării zborul, în continuare, al acestei păsări. Dar momentul prin care trece Dorel Dorian nu este uşor şi noi am ținut să fim alături de el, când îl trece. De aceea, îl asigurăm de dragostea noastră şi îl încredințăm că, în memoria noastră, Nadia Dorian va rămâne la fel de suavă, la fel de luminoasă, cu același zâmbet. Împreună, îl rugăm pe Cel Atotputernic s-o aibă în paza Sa, să-i asigure odihna binemeritată în Grădina Edenului!

Av. IULIAN SORIN, preşedinte interimar al F.C.E.R.

Cu sufletele cernite de durere

Ing. OSY LAZĂR, preşedinte C.E.B.

Bunătate şi dragoste de oameni

Nadia Dorian a fost un om cu deosebite calități, apreciindu-şi semenii după criteriul fundamental al omeniei, indiferent de etnie, de confesiune. În tradiția iudaică, ziua morții este mai importantă decât ziua naşterii. Omul se naşte cu pumnii strânşi, ca şi cum ar spune „ți-arăt eu ție, lume!", şi moare cu mâinile întinse, ca şi cum ar mărturisi „n-am luat nimic din lumea aceasta!". Importantă este, însă, avuția spirituală rămânând în urma sa. Şi Nadia Dorian va dăinui prin tot ce înseamnă bunătate, ştiință, dragoste de oameni. Dumnezeu a făcut omul, apoi au apărut religiile. Şi toate religiile monoteiste se întemeiază pe credința în Dumnezeu Unicul. Nadia Dorian va rămâne veşnic în memoria noastră. Dumnezeu s-o ierte!

Profund îndatorat sufletește celor care mi-au fost alături în aceste momente grele - Marele Rabin **MENACHEM HACOHEN**, Marele Rabin al Genevei dr. **ALEXANDRU ŞAFRAN, SHLOMO DAVID, BARUCH TERCATIN** şi atâția alții.

DOREL DORIAN

MIHAELA TOMA

Nadia, simt gândurile tale

Nadia, simt gândurile tale / Împletindu-se cu ale mele. / Simt ființa ta dezbrăcată de trup, / Crescând întru etern şi infinit. / Şi mai simt cum iubirea ce umplea sufletul tău, / Bunătatea ce radia din ochii tăi limpezi, / Râvna de a dărui tuturor puțin din ființa ta, / Te apropie de îngeri. / Nu, nu suntem departe, tu eşti aici, altfel, / mai adevărată, mai aproape de substanța din care / toți suntem făcuți. // O, dragă prietenă, sunt recunoscătoare destinului că exişti în gândurile mele.

SILVIA FLOREA, inspector general în Ministerul Educației şi Cercetării

O imensă delicatețe sufletească

Ne-am adunat să aducem un ultim omagiu Nadiei - foşti colegi de şcoală, foşti colegi de facultate, foşti colegi de cancelarie din liceul în care a predat. Am apreciat-o, am ținut la ea, ne doare că ne-a părăsit atât de repede. Era un prieten desăvârşit, un om de calitate excepțională. Avea pentru fiecare un cuvânt bun, un zâmbet, un sfat. Avea de dat o mână de ajutor fiecăruia. Noi am fost colege de cameră la căminul studențesc şi pot să vă spun că, personal, n-am întâlnit un om de atâta delicatețe sufletească. A avut o fericită căsnicie cu Dorel Dorian. Mi se pare incredibil că Nadia nu mai este printre noi. Negreşit, ne vom întâlni în Lumea De Dincolo, în care se întâlnesc toți cei ce s-au iubit în lumea aceasta.

Prof. MARIA LANCOR

Recviem pentru o aripă frântă

[...] Panteonul învățământului de elită românesc suferă astăzi prin pierderea unui profesor de vocație, dăruit şi devotat trudei creşterii şi formării atât de dificile, delicate a omului şi a oamenilor. Nadia s-a aflat întotdeauna între cei aleşi, spirit erudit, de o intelectualitate rasată înnăscută şi cultivată apoi permanent prin receptivitatea şi permeabilitatea față de marile valori ale cunoaşterii universale. A dăruit cu generozitate şi căldură din preaplinul sufletului ei nobil, elevilor, studenților pe care i-a iubit şi i-a îndrumat, îmbogățindu-i spiritual, fiind reperul moral spre care aspirau şi de care aveau atâta nevoie.

Colegi şi prieteni, colaboratori şi învățăcei, studenți sau simpli cunoscuți, cei pe care i-a îndrumat sau măcar vremelnic i-am fost prin preajmă - toți refuzăm să acceptăm plecarea dintre noi a omului şi profesoarei de excepție, a caracterului şi personalității emblematice într-o carieră în care modelul este întotdeauna necesar şi reperul moral - obligatoriu [...]. A căzut o stea... Te-ai prefăcut în stea şi te-ai retras în popasul umbrelor, să le dezlegi monogramele, în căutarea drumului spre casa cea adevărată [...].

A ştiut să învingă răul prin bine, urâtul prin frumos, ura prin iubire şi de aceea o vom purta mereu în amintire, cu sentimentul că îi datorăm fiecare câte ceva şi că nu am apucat să ne plătim datoriile. Rămâne raza gândului împărtăşit care a călăuzit-o întreaga viață, într-o perfectă armonie cu ultima dorință mărturisită a Titanului de la Weimar: „Licht, mehr Licht!".

Iubite DOREL DORIAN,

Vestea decesului mult adoratei dumitale soții NADIA ne-a lovit ca un trăsnet din senin. Înțelegem durerea năpraznică ce te-a cuprins la această ireparabilă pierdere. Chipul ei luminos, împodobit permanent cu un surâs cald, ne rămâne tuturor în amintire. Un suflet nobil ne-a părăsit.

Îți dorim tărie sufletească pentru a depăşi şi această imensă tragedie din viața dumitale. Noi, colegii, suntem alături de dumneata şi te asigurăm de toată compasiunea noastră.

Dumnezeu să o aibă în paza Sa, asigurându-i odihna binemeritată în Grădina Edenului.

In numele Comitetului Director al Federației Comunităților Evreieşti din România
Preşedinte interimar, av. **IULIAN SORIN**,
secretar general

COMUNITATEA EVREILOR DIN BUCUREŞTI, profund îndurerată, este alături de Dorel Dorian - scriitor, redactor-şef al revistei „Realitatea Evreiască" - în pierderea prematură a soției sale, Nadia Iulia Dorian. Pios omagiu.

Prof. ing. **OSY LAZĂR**, preşedintele C.E.B.

Dr. ZVI FEINE

Foarte inteligentă, capabilă, eficientă, extrem de atentă cu fiecare

Am fost şocat şi nespus de îndurerat să aflu de fulgerătoarea trecere în neființă a soției tale, Nadia. Am avut privilegiul s-o cunosc, cu diferite ocazii, şi m-am bucurat să fiu oaspetele tău şi al ei, la Breaza. Era foarte inteligentă, capabilă, eficientă şi extrem de atentă cu fiecare. Ştiu că era, mereu, un extraordinar suport moral pentru tine şi, cu atât mai mult, în momentele tale dificile. Pierderea ei este ceva foarte greu de acceptat pentru tine şi pentru toți numeroşii tăi prieteni [...].

Elev FLORIAN PACHE

Lumea este mult mai săracă

[...] Deşi în aceste momente cuvintele nu-şi au rostul, nu putem trece cu vederea ce a reprezentat doamna Nadia Dorian pentru noi. Dincolo de a fi o profesionistă desăvârşită, a fost ca o mamă, care a dorit tot ce e mai bine pentru cei pe care i-a numit mereu „copiii mei". Suntem siguri că de acolo de sus, unde cu certitudine se află, va veghea în continuare asupra noastră şi ne va iubi la fel de mult cum a făcut-o când era printre noi, iar sufletul său mare ne va călăuzi, cum a făcut-o de atâtea ori. Iar noi promitem că vom face tot posibilul ca fiecare dintre noi să ajungă acolo unde ne vedea dânsa şi, de asemenea, promitem că o vom păstra mereu vie în memoria noastră. Cert este că, de astăzi, lumea este mult mai săracă!

ÎN PAG. 18:
- *Psalmul 23*, rostit în ceasul înhumării
- Cuvântul rostit de scriitorul DOREL DORIAN la ne-despărțirea de soția sa, Nadia

Doamna Nadia, mereu alături de noi

[...] Puteam să n-o întâlnim neapărat, dar o simțeam alături mereu prin frecventa pomenire a numelui său, încât *Doamna Nadia* întrunea calitățile unui reper familiar. Ştiam cât de pasionată îşi urmează cariera didactică, în ce fel se preocupă a deschide elevilor orizonturi largi şi a-i pregăti să ajungă personalități integre, moral şi cultural. Nu o dată am beneficiat noi înşine, la redacție, de aptitudinile sale profesorale, ajutați de priceperea şi experiența ei să ne orientăm mai rapid, mai eficient, în aspecte ale culturalității germane, unde se afla la dânsa acasă. Şi n-a trebuit mult să ne dăm seama că, dincolo de înzestrările intelectuale, substanța umană prevala, impunea respect şi năştea lăuntrică apropiere de persoana Doamnei Nadia. Felul cum l-a ocrotit pe Dorel al ei şi l-a vegheat să-şi învingă dificultăți severe de sănătate s-a imprimat în conştiința noastră şi va căpăta relieful unei icoane memorabile. Dacă un destin tragic vrea să despartă azi făpturile lor, sudura sufletească şi devoțiunea reciprocă îi ridică deasupra accidentelor terestre [...].

REALITATEA EVREIASCĂ

Comemorarea NADIEI DORIAN la Colegiul Economic „Virgil Madgearu"

Ziua de 19 mai a.c., în care *Nadia Dorian* ar fi împlinit 59 de ani, a devenit zi de comemorare pentru elevi ai Nadiei, din diferite promoții, pentru conducerea Colegiului Economic „Virgil Madgearu", reprezentată de directorea acestui lăcaş de învățătură, prof. **OLIVIA RUSU**, pentru colegii şi prietenii Nadiei, profesorii **GABRIELA CONSTANTIN** şi **ION STANCIU**. În cancelaria, viață din viața ei - un colțar îndoliat. Fotografia Nadiei şi câteva versuri: „Eu, azi, nu-ți spun *adio*, ci doar *la revedere* / În zarea nemuririi, curând, ne-om revedea / Ridică-te spre slavă, când Cerul, azi, te cere / Să-i fii o nestemată pe boltă, draga mea". Invitat de onoare a fost soțul celei fulgerător smulse dintre noi, scriitorul *Dorel Dorian*. Timp de câteva ore, cancelaria s-a transformat într-un spațiu al unei confesiuni de o factură aparte, care anula timpul. De fapt, o suită de meditații ale cuiva pentru care suferința însăşi devine o sursă de creație. O imagine de la înmormântarea Nadiei: pasărea de pe stela de lângă mormânt care şi-a luat zborul abia când ceremonia s-a sfârşit... O altă meditație, pornind de la un text biblic (moartea lui Moşe prin sărutul dat de Dumnezeu)... O alta, în sfârşit, despre nevoia de Dumnezeu a fiecăruia, fie şi printr-o înmănunchere a atâtor momente de viață împreună. O dată cu o reînnoire a promisiunilor făcute Nadiei de a-şi duce la bun sfârşit piesele de teatru în lucru: *Ieri, după ce-am murit* şi *Maşina de pierdut onorabil*. Şi nu în ultimul rând, o punere în pagină a testamentului spiritual al Nadiei adresat elevilor ei: ● să fie frumoşi lăuntric ● să ştie că puritatea este de nepreţuit ● să-şi trăiască clipa, să-şi pregătească viitorul ● să aibă capacitatea comunicării între generații.

FONOTECA

CAROL ROMAN

„Orgoliul lucrului bine făcut"

Două dintre cărţile pe care le-a publicat în ultimii ani împătimitul gazetar Carol Roman au un profund caracter autobiografic. Citindu-le cu atenţie, convorbirea cu autorul pentru „Fonoteca R.E." nu a făcut decât să-mi amplifice plăcerea de a retrăi rândurile citite despre primii ani din viaţa unui copil evreu - *Războiul unui inocent* - şi despre o jumătate de secol dedicată publicisticii, *Oameni, umbre şi fantome*.

AVRAM CROITORU: - *Pentru început, să lămurim de ce ai simţit nevoia ca anii copilăriei să-i ascunzi sub pseudonimul Calmo Rose cu care ai semnat cartea „Războiul unui inocent".*

CAROL ROMAN: - Dar nu ascund nimic, iar Ion Cristoiu, în a sa prefaţă, explică foarte bine că e vorba de o poznă din timpul creaţiei: „Pornit la drum cu intenţia de a realiza un text memorialistic, autorul s-a trezit scriind proză". Şi atunci am gândit că e mai onest ca, alături de numele cunoscut ca ziarist, să-mi alătur un altul cu tentă scriitoricească şi care aş dori să fie începutul unei mari aventuri literare.

„Un text memorialistic"...

- Acţiunea cărţii se petrece la Galaţi, deşi te-ai născut la Bucureşti.

- Aici am făcut şi primul an de şcoală primară. Dar nu unde şi-a dorit tata. Nu departe de strada Alexandru Moruzi Voievod, unde locuiam, începuseră înscrierile la o şcoală de pe strada Lucaci, despre care el avea o părere excelentă. Tata, un vorbăreţ glumeţ, încărcat parcă cu aerul personajelor lui Şalom Alehem, i s-a adresat secretarului: „V-am adus odrasla s-o şcoliţi. E băiatul meu... Cântă şi la vioară", începu el să se laude. După ce tata i-a spus numele meu, replica secretarului a căzut ca o ghilotină: „Pentru evrei nu avem loc la şcoala noastră". Şi nu m-au acceptat. Atunci l-am văzut pe tata pentru prima dată alb ca varul. Era indignat deoarece printre „argumentele" sale era şi acela că abia venise din concentrare, fiind soldat în Batalionul 2 „Vânători de munte", iar bunicul meu era mare mutilat de război de la Mărăşeşti. A doua oară am descifrat îngrijorarea pe chipul tatei în zilele rebeliunii legionare. Noroc cu un vecin, nea Vasile Pârgu, cărăuş la depozitul de lemne din apropiere, un nevoiaş ca şi noi, care ne-a luat peste noapte să stăm la el ca să ne apere de legionarii ce îşi aveau cuibul la „Lăzărescu", o făbricuţă metalurgică din capul străzii Ţepeş Vodă.

- Cu şcoala cum s-a rezolvat?

- Am terminat clasa întâi, cu premiul întâi, prima strigare la şcoala de pe Parfumului, unde învăţătorul-director, un om democrat, al cărui fiu era legionar, după ce m-a privit îndelung în ochi, m-a primit totuşi. Celelalte clase aveam să le fac la Galaţi, unde director al şcolii a fost Rabinul Zalman, un om drept şi bun.

*

- Cum şi de ce ai ajuns cu familia la Galaţi?

- Într-una din zilele ce au urmat rebeliunii, tata i-a zis mamei să strângă lucrurile pentru că în seara următoare plecăm spre Rusia. „Acolo toţi sunt egali, copilul poate să înveţe şi să ajungă „titrat", iar eu pot să devin până şi consilier municipal".

„Am salvat corabia familiei"

- Tata ce meserie avea?

- Avea un mic atelier de cizmărie, aşa că era „pantofar", cum îi plăcea să spună, cu un oarecare ifos. Drumul nostru spre Uniunea Sovietică s-a întrerupt la Galaţi, deoarece se blocase orice acces pe Dunăre, prin Reni. Pe un ger groaznic, am fost închişi într-o magazie de lemne, unde am stat o săptămână. Au urmat zile grele, tata a fost luat în lagăr, dar eu am continuat să merg la şcoală, ba chiar am salvat corabia familiei de la foame datorită viorii.

- Mulţi părinţi evrei doreau să-şi vadă copiii cântând la vioară, mai ales dacă erau băieţi.

- Asta era şi o ambiţie a tatălui meu, care era un meloman desăvârşit. Îşi încânta prietenii şi, uneori, chiar şi clienţii cu repertoriul lui vocal din care erau nelipsite cântecele vesele „Bei mir bistă şein" şi „Od a ld a vabolă". Într-o după amiază, cam prin '38 - mai eram încă la Bucureşti -, m-a chemat de la joacă în atelier şi mi-a pus în braţe o vioară mică. Primul profesor avea să-mi fie un evreu ucrainean, Kaţevman, căruia i se pingeleau lunar unicele ghete contra lecţiilor predate odraslei. Ai mei, chiar după primele scârţâituri din vioară, au văzut în mine un nou „copil minune". Aflaseră şi ei de Mozart. E drept că anumite piese îmi reuşeau chiar foarte bine. Întotdeauna am să îndrăgesc „Frühlingslied" de Kreisler, Menuetul de Mozart sau cel de Beethoven, uvertura la „Nunta lui Figaro"...

- Spuneai că ai salvat „corabia familiei" de la foame.

- Într-o după amiază gălăţeană, pe când tata era în lagăr, la Făurei, m-am prezentat la un mic restaurant şi i-am propus patronului, domnul Grigorescu, să-i creez o atmosferă familială de seară. M-a pus să-i arăt ce ştiu. Am scos vioara din cutie, tacticos, serios nevoie mare şi important. I-am tras cu foc câteva melodii ce tulburau pe atunci sufletele românilor: „Du-mă acasă, măi tramvai", „Lampagiu de altă dată", „La căsuţa albă"... Patronul a dat din cap aprobativ şi ne-am înţeles care îmi va fi plata zilnică: o pâine, 100 de grame de salam, cinci măsline şi o murătură.

*

Colegi de generaţie

- Ce îţi mai aminteşti despre debutul în presă, de la care a trecut ceva vreme?

- Aşa ceva nu se uită. Era în august 1950. În acea vacanţă de vară toridă duceam cu cârca, sus, pe Şoseaua Viilor, 3.000 de ziare „Scânteia Tineretului" şi le vindeam ca să putem trăi eu şi mama. Le spuneam cu mândrie colegilor de liceu, cu care mă întâlneam după amiaza, că am devenit „ziarist", fără alte explicaţii. Un articol scris la gazeta de perete din sediul administraţiei a fost remarcat, iar eu promovat în redacţie. La ziar, Fred Mahler, băiat cult şi manierat, m-a primit cu căldură, oarecum surprins şi cam suspicios. Ca să ştie cu cine are de-a face, m-a chestionat cu delicateţe. Nu l-am prea satisfăcut, pentru că la vremea aceea urmăream doar reviste de sport, „Rebus" şi din când în când citeam „Cotidianul", în care admiram pastilele şugubeţe scrise de Ion Pribeagu. Drăguţ şi binevoitor, Fred Mahler a încercat să mă introducă în tainele ziaristicii.

- Care a fost subiectul primului tău articol?

- O convorbire cu câţiva directori de şcoli medii despre pregătirile în vederea deschiderii anului şcolar.

- Cu cine ai mai fost coleg de redacţie în acei ani?

- Erau tineri unu şi unu, ce aveau să devină scriitori de calibru: Fănuş Neagu, Radu Cosaşu, Al. Mirodan, Nicolae Ţic, Ion Băieşu, Eugen Mandric, Teodor Mazilu, Dorel Dorian, Ştefan Iureş... Mai aveam doi colegi talentaţi care, în urma epurării ce a urmat evenimentelor din 1956, au fost obligaţi să părăsească redacţia. Li s-a făcut un bine, căci peste un timp au plecat în Israel. Filip Cerbu a intrat la un ziar de profil economic, unde i-a uluit pe toţi cu cunoştinţele sale dobândite la ASE. După ce s-a perfecţionat în limbile engleză şi ebraică, a devenit corespondent la New York. Celălalt, Marcel Zonis, a ajuns şi el un publicist redutabil la un ziar de dreapta din Tel Aviv.

*

Doi oameni de caracter

- Ai întâlnit, în activitatea de ziarist şi de scriitor, mulţi oameni care ţi s-au lipit de suflet.

- Aş vrea să vorbesc despre doi oameni de mare caracter. Unul a fost activist, celălalt scriitor. Virgil Trofin, om cu puţine clase şcolite clasic, avea ţinuta şi comportamentul unui veritabil intelectual. A fost prim-secretar al C.C. al U.T.M. şi, în această calitate, se întreţinea adesea, în mod camaraderesc, cu aproape toţi redactorii ziarului. Pe când eram redactor în secţia „Viaţa de organizaţie" m-a chemat direct la telefon. Rar apela la şeful său de cabinet. M-a rugat politicos să-i scriu un articol pentru ziarul moscovit „Komsomolskaia Pravda". A doua zi i-am prezentat unde tocmai îmi apăruse o carte. Aflasem că după un asemenea eveniment este obiceiul la orice editură ca autorul să se prezinte cu „mici atenţii". După ce m-am codit, neştiind cum să procedez, într-o zi am intrat la director spunându-i: „Am trecut pe la Fondul Literar, de unde mi-am ridicat drepturile...". „Şi?". „Păi...". „Măi băiete, eu sunt fumător şi bețiv, înţelege... Vezi coşul ăla de hârtie, gol? E firesc să rămână aşa?". În ziua următoare am depus în coş un cartuş de Kent şi o sticlă de whisky. Sântimbreanu stătea cufundat în lectură şi, chipurile, nu vedea nimic. Când să ies mi-a zis să trec diseară pe la el să bem sticla. Pachetele de Kent le-am văzut a doua zi pe birourile celor din editură.

*

- Ai publicat şi câteva volume de anchete internaţionale: „Există un secret al celebrităţii?", „Cum stăpâneşti maşina timpului?", „Singur în faţa performanţei?"...

Comori

- Îmi aduc aminte, cu bucurie, de dialogurile purtate cu celebrităţi din diferite colţuri ale lumii, atât în străinătate, cât şi la Bucureşti, fie în direct, fie prin intermediul epistolei. Numeroase piscuri ale contemporaneităţii au răspuns apelului meu: Georges Simenon, Indira Gandhi, Yehudi Menuhin, Anthony Quinn, Pablo Neruda, Jean Paul Sartre... Mi-au fost înfăţişate peripeţii necunoscute din universul cercetării şi al artei, întâmplări din anii tinereţii, supoziţii temerare, gânduri intime despre oameni şi viaţă. Am strâns de-a lungul anilor zeci şi zeci de scrisori...

- Văd că unele chiar le-ai înrămat, iar altele sunt sub cristalul biroului.

- Unele texte sunt memorabile şi îmi amintesc de ele cu plăcere. Iată ce-mi scria, printre altele, celebra scriitoare britanică Agatha Christie: „Am fost o femeie fericită, norocoasă chiar, deşi am trecut prin multe necazuri şi greutăţi, inerente vieţii fiecărui om". Aş îndrăzni să recomand un citat, probabil de origine chinezească sau indiană, care mi-a fost ghid de-a lungul a foarte mulţi ani de viaţă: „Ai trei comori, păstrează-le şi ai grijă de ele. Prima este: Dragostea. A doua este: întotdeauna fii cumpătat. A treia: nu te risipi în lucruri inutile. Adică: prin Dragoste nu te temi niciodată de nimic. Fiind cumpătat, îţi rămân rezerve de puteri ca să te poţi depăşi. Nerisipindu-te cu lucruri inutile, îţi poţi dirija talentul pe care-l faci doar astfel să se maturizeze". Şi pentru că sunt la capitolul citatelor „celebre", iată ce-mi spunea, în finalul unui interviu, eminentul medic acad. Ana Aslan: „Din punct de vedere spiritual, bătrâneţea începe atunci când omul nu mai trăieşte în prezent şi în viitor, ci întoarce faţa spre trecut".

- Vreau să sper că nu este o aluzie la convorbirea noastră...

- Deloc! Toate amintirile pe care le publici din „Fonoteca R.E." au darul să reîncarce bateriile nu numai ale interlocutorilor tăi, ci şi ale cititorilor, prin relevareа unor experienţe de viaţă.

■ Alături de scriitorul Mircea Sântimbreanu

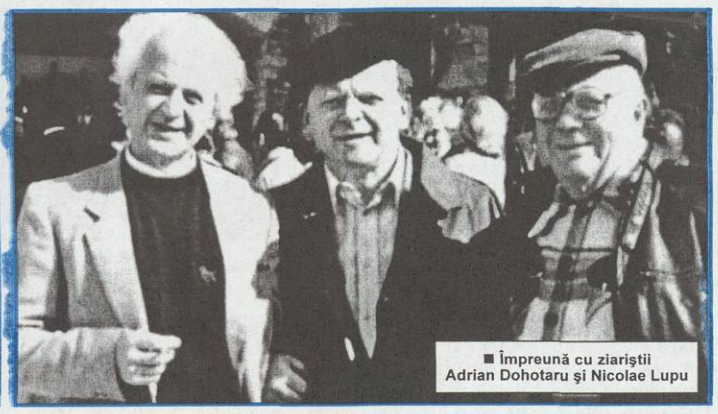

■ Împreună cu ziariştii Adrian Dohotaru şi Nicolae Lupu

compunerea, simplă, uscată, fără literatură. Ştiam că nu-i plăceau vorbele multe. A parcurs articolul, s-a oprit puţin asupra unor cifre extrase de mine din ziare, a mai redus substanţial din mărimea lor, după care mi-a mulţumit. Peste câteva zile, printr-un nou telefon, m-a invitat să vin până la el. Mi-a arătat articolul publicat, după care mi-a înmânat un plic în care se afla onorariul primit şi mi-a spus: „O dată cu ziarul mi-au trimis şi banii ăştia. Sunt ai tăi, doar tu ai scris articolul pe care eu l-am semnat...". Să spun şi o întâmplare cu scriitorul Mircea Sântimbreanu, care păstorea Editura „Albatros",

*

Şi iată că tinerelul care nici nu şi-a dorit şi nici n-a gândit să facă „presă" a ajuns ca, timp de 55 de ani - până acum -, să scrie asiduu la ziare şi reviste, ba chiar să le zămislească, în sensul propriu al cuvântului. Ultima, sau mai bine zis cea mai recentă creaţie a lui Carol Roman este editura şi revista „Balcanii şi Europa". Le conduce sub aceeaşi neclintită deviză a vieţii sale: „unica salvare a sufletului nostru se poate obţine numai având orgoliul lucrului bine făcut".

AVRAM CROITORU

Un număr special al revistei „Apostrof", redactat de Marta Petreu

Revista clujeană „Apostrof", condusă cu înţelepciune de Marta Petreu, dedică un număr întreg (nr. 3/ 2005) „Celor Zece Porunci". Răspund la ancheta pe această temă o serie de intelectuali prestigioşi. În ordinea răspunsurilor, ne vom opri la cele mai interesante reflecţii. Înainte de toate amintim că Cele Zece Porunci erau cunoscute în limba română încă de la 1582 (Palia de la Orăştie), apoi din Biblia de la Bucureşti (1688), Biblia de la Blaj (1795) ş.a.m.d.

„Despre Cele Zece Porunci poţi să scrii cu lacrimi în ochi sau cu zâmbetul pe buze", opinează Michael Finkenthal, care mai afirmă că evreii au avut de pierdut respectând cu strictеţe porunca „Să nu-ţi faci chip cioplit", în sensul îndepărtării de posibilitatea unei experienţe în exprimarea pe plan artistic şi filosofic. Este important să ne întrebăm dacă o credinţă poate fi impusă, fie chiar de Divinitate. Aici intervine despărţirea dintre iudaism şi creştinism, născută din sânul iudaismului.

Ioan Buduca pune în centrul atenţiei rolul Tatălui, respectul filial. Florin Mihăilescu citează cuvintele lui Eugen Ionescu: „Violenţa este răul absolut". Aura Christi, Lucian Vasiliu, Liviu Ioan Stoiciu şi Ioan Vieru au răspuns... în versuri. Tulburător este răspunsul lui Ion Vlad, care se referă la „revelaţia sinaitică" şi sensul poruncii „Să nu ucizi". El ne aminteşte de două „cazuri literare", din opera lui Faulkner şi a lui Cehov, despre uciderea copilului. Noi ne gândim la copiii ucişi în Holocaust. Leon Volovici scrie un excelent microeseu filosofic despre „expresia deznădejdii comentatorilor". Al. Vlad îşi aminteşte de Decalogul cunoscut în copilărie, iar Ion Vianu reia ideea, constatând că minciuna, ca expresie independentă de împrejurări, nu apare explicit în interdicţiile biblice, deşi ar putea fi subînţeleasă. „Să minţi", scrie Gabriela Melinescu, mărturisind că „minciunile din copilărie s-au îndeplinit la maturitate. Fericit este cel care nu a mintit niciodată", încheie poeta. „Oare câte porunci din zece aş putea respecta?", se întreabă Ruxandra Cesereanu. O digresiune în istoria ideilor face cu har şi erudiţie Gh. Schwartz, iar Claudiu Groza scrie despre „Legea iubirii". O profundă cunoaştere a Vechiului Testament se reflectă în răspunsul lui Ştefan Borbély.

Marta Petreu încheie această dezbatere, care s-a ridicat mult peste orice risc de banalizare, prin ardenţa ideilor, cu eseul „Lege umană, lege divină". Felicitări revistei, pe care o citim cu nesaţ de fiecare dată.

BORIS MARIAN

MERIDIANE • MERIDIANE

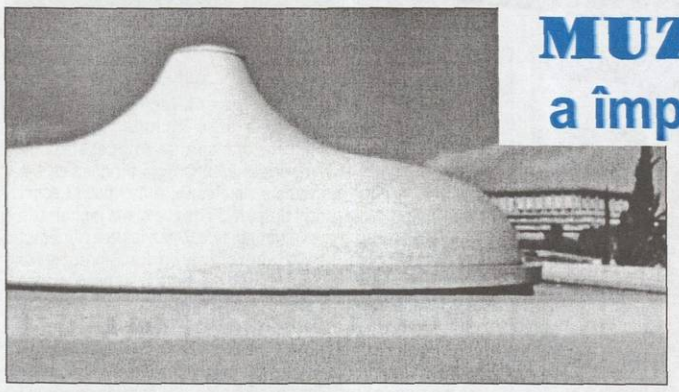

MUZEUL ISRAELULUI
a împlinit 40 de ani de existență

Pe o suprafață de circa 30.000 de metri pătrați s-a înființat, la 1 mai 1965, în inima Ierusalimului, unul dintre cele mai vizitate muzee din lume (între 1-2 milioane vizitatori pe an). Alfred Mansfeld, arhitectul principal, a scris în prospectul inițial că ideea unui muzeu de asemenea anvergură s-a născut din dorința de a crea un spațiu cultural-artistic absolut necesar, în acel moment. Arta a fost, deci, stimulatoarea proiectului. Atunci, muzeul a fost inaugurat de primarul Teddy Kolek, unul dintre „făuritorii" Statului Israel, de președintele Zalman Shazar și de primul ministru Ben Gurion. Cărți, obiecte de valoare, dar, în special, lucrări de artă, pictură, sculptură etc., în săli amenajate ori în aer liber, creează un ambient plăcut vizitatorilor. Modernismul își are locul său prioritar, ceea ce avantajează acest muzeu față de alte colecții mai vechi. Nu-ți ajunge o zi să vezi „în fugă" totul, poate și două zile sunt prea puține (o afirm ca fost vizitator). Un loc central îl ocupă monumentul cu Sulurile găsite la Marea Moartă, devenit simbolul muzeului. Prin donații s-au obținut lucrări ale maeștrilor europeni din secolele trecute, sculpturi, grafică, dar și obiecte de artă din Oceania, Africa, America precolumbiană ș.a. Anual au loc circa 30-40 de expoziții, astfel că în 40 de ani au putut fi vizionate circa 1.500 de expoziții itinerante (arheologie, artă israeliană, etnografie, vechi maeștri, numismatică, fotografie, artă modernă etc.).

Premergătoare acestei instituții au fost Muzeul Bezalel, Muzeul Bronfman ș.a., unul dintre susținătorii activi fiind Yigael Yadin, om de stat și militar. Printre cei consultați a fost și Marc Chagall, care a donat lucrări. Muzeul are și exponate din flora Israelului fiind pentru tineret o sursă prețioasă de informare și educare. Istoria prebiblică și cea biblică se regăsesc în diverse obiecte descoperite pe teritoriul vechiului Canaan. Bijuterii, menore, bustul împăratului Hadrian, săli în stil englezesc, dar și în stil oriental, o varietate incredibilă de reprezentări atrag atenția turistului. Costumele diverselor popoare puse alături fac să uităm o clipă de marile conflicte ce încă tulbură viața normală în Orientul Apropiat. Picasso a dăruit o sculptură, *Profil*, expusă în aer liber, care, prin armonia ei, cheamă la înțelegere și meditație.

BORIS MARIAN

Cel mai, cel mai...

◆ Secole de-a rândul, una dintre cele mai importante academii evreiești din lume a fost în spațiul în care se află azi orașul irakian Falluja. Se numea Academia Pumbedita. În centrul religios de odinioară, au trăit numeroși înțelepți evrei babilonieni.

HERMAN COHEN

◆ Herman Cohen (1842-1918) este considerat cel mai important filosof evreu al secolului al XIX-lea. El a fost unul dintre fondatorii Școlii de la Marburg, de sorginte neo-kantiană.

◆ În timpul primelor secole de Diaspora, cele mai importante comunități iudaice erau cele din Babilon, unde s-a scris și Talmudul. Aici evreii beneficiau de libertate de expresie și credința lor era tolerată de autorități. În Imperiul Bizantin, însă, situația lor era mai puțin favorabilă, li se interzicea, de exemplu, să construiască lăcașuri de rugăciune.

◆ Neve Dekalim este cea mai mare așezare evreiască din Gaza, fondată în 1983. Colonia este așezată între localitatea palestiniană Khan Iunes și coasta Mării Mediterane. Populația este formată din aproximativ 500 de familii de evrei ortodocși.

◆ Fundația „Hillel International" este cea mai importantă organizație de tineret evreiască. Mișcarea a fost fondată în 1923 și poartă numele unui înțelept din secolul I e.a. Mesajul său principal a fost: „Dragostea și pacea, iubirea pentru semeni, poate aduce pe oricine spre Tora" și a pornit ca o alternativă la tradiționalele frății, din care evreii erau de foarte multe ori excluși. „Hillel International" are la ora actuală filiale în mai multe țări și este implicată în numeroase actrivități de natură socială și filantropică.

◆ Ordinul Independent „B'nai B'rith" („Fiii Legământului") este cea mai veche organizație evreiască, ce a funcționat fără oprire. Organizația a fost fondată de către Henry Jones, la New York, la 13 octombrie 1843. Ea este implicată în numeroase acțiuni sociale și de caritate, incluzând promovarea respectării drepturilor omului, ajutorarea sinistraților în cazuri de catastrofe, acordarea de burse. Prin cunoscuta „Anti-Defamation League" se opune manifestărilor rasiste și antisemite din întreaga lume.

◆ Rabinul Iosef Ben Efraim Karo este unul dintre cei mai importanți autori halahici (ai legii evreiești). El s-a născut în Spania sau Portugalia, în 1488, și a murit la Tzfat (Israel), în 1575. Este, de asemenea, cunoscut ca *Hamehaber*, adică „autor al Șulhan Aruh" sau ca *Maran Beth Iosef* (Maestrul nostru, autorul lui Beth Iosef).

◆ Când a fost deschis, în 1978, „Beit Hatefutsot" (Muzeul Diasporei) a fost considerat unul dintre cele mai inovative și moderne edificii muzeistice din lume. Istoria Galutului este prezentată prin intermediul noilor metode audio și video. Este un muzeu fără artefacte, care se bazează pe material documentar, machete, imagini. Ideea înființării muzeului a aparținut lui Nahum Goldmann, fondator și președinte al Congresului Mondial Evreiesc.

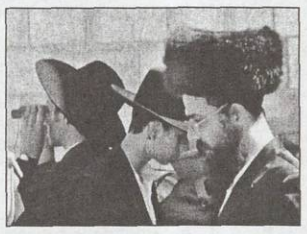

◆ Cel mai scump obiect vestimentar din îmbrăcămintea hasizilor este „ștreimel", pălăria din blană naturală purtată de bărbații căsătoriți cu ocazia Șabatului și a sărbătorilor. Cei proveniți din Ucraina și Lituania nu poartă o asemenea pălărie. Făcută cel mai adesea din zibelină, o pălărie poate costa între 1.800 și 5.400 de dolari.

LUCIANA FRIEDMANN

Imaginea evreului în cultura română... peste hotare

Valoroasa lucrare a lui Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*, apărută în România, în două ediții, a fost tradusă (parțial) în Europa, în două limbi - și anume: în germană (la Ed. Hartung-Gorre, Konstanz, Germania, 2002) și în maghiară (recent, la Ed. Kriterion). Lansarea ediției maghiare a avut loc la Târgul de Carte de la Budapesta (aprilie 2005), în prezența autorului, care a susținut și o prelegere, „Evreul imaginar vs. Evreul real în spațiul cultural al Europei Centrale". Despre ediția germană se scrie în nr. 173/tr. I, 2005 al publicației „Tribüne-Zeitschrift zum Verständnis des Judentums" (Revistă pentru înțelegerea iudaismului) din Frankfurt pe Main. Autoarea relatării, Stefana Sabin, remarcă amploarea acestui studiu comparatist, realizat cu sprijinul Universității din Ierusalim (Vidal Sassoon Center for Study of Antisemitism), în care imaginea din cultura română este pusă în oglindă cu cea din Ungaria, Polonia, Ucraina, de-a lungul secolelor. Aceeași lucrare a fost distinsă, la Haifa (Israel), cu Premiul Fundației Culturale „Haim și Sara Ianculovici" pe anul 2005. (B.M.M.)

La Festivalul Filmului de la Cannes

Actrița israeliană HANNA LASLO a obținut *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*

Actrița israeliană Hanna Laslo (52 de ani) a obținut, la Festivalul Filmului de la Cannes, *Premiul pentru cea mai bună interpretare feminină*, pentru rolul jucat în filmul „Zona liberă" al regizorului israelian Amos Gitai. Este pentru prima dată, după 28 de ani, când un actor israelian este premiat la Cannes, după distincția obținută în 1967 de Oded Kotler, pentru rolul jucat în filmul „Trei zile și un copil" al regizorului Uri Zohar. În „Zona liberă", unde joacă împreună cu actrița Natalie Portman (nominalizată în acest an la Oscarul de interpretare feminină), Hanna Laslo apare în rolul unei femei dintr-un *moșav*, care se duce cu mașina în zona liberă din Iordania, unde se întâlnesc israelieni, palestinieni, sirieni sau egipteni și stabilesc cele mai pașnice relații. Emoționată, Hanna Laslo a primit distincția de la actorul britanic Ralph Fiennes. Recunoscând că nu s-a așteptat să câștige, actrița i-a mulțumit regizorului Amos Gitai și a dedicat premiul mamei sale, fostă deportată la Auschwitz, precum și celorlalți supraviețuitori ai Holocaustului. Ea s-a pronunțat și pentru pacea în Orientul Mijlociu. „Este timpul să ne așezăm și să încercăm să soluționăm problema", a spus ea, în aplauzele furtunoase ale publicului. Hanna Laslo este una dintre cele mai populare actrițe de comedie din Israel, iubită și apreciată de public. Ea este și gazda unei emisiuni de televiziune de succes „Veriga cea mai slabă". (E.G.)

În capitala Germaniei a fost inaugurat

Un monument impresionant închinat evreilor uciși din Europa

Corespondență din Berlin de la **DUMITRU HÂNCU**, directorul Centrului de Istorie, reprezentant al F.C.E.R la manifestările de inaugurare

În capitala germană a fost inaugurat, într-un cadru solemn, în prezența a 1.500 de invitați, un impresionant monument închinat evreilor uciși în Europa. Ideea acestui memorial a fost lansată acum 17 ani, de ziarista Lea Rosh, care a cerut construirea unui monument semnificativ și foarte vizibil care să perpetueze memoria victimelor nazismului. În 1998, Bundestag-ul a votat bugetul necesar transpunerii în practică a ideii, pe baza unui proiect prezentat de arhitectul Peter Eisenman. Construcția a început la 9 aprilie 2003, iar la 15 decembrie 2004 au fost montate ultimele elemente. Monumentul, care ocupă o suprafață de 19.000 de metri pătrați, este compus din 303 stele de peste patru metri înălțime, din 569 de stele cu înălțimi cuprinse între trei și patru metri, din 491 de stele cu înălțimi ce variază între doi și trei metri, din 869 de stele între unu și doi metri, și din 120 de stele plate, una cu pământul. Întreg ansamblul sugerează o masă imensă de oameni, unii încă în picioare, alții încovoiați de chinurile la care sunt supuși sau doborâți de ucigașii lor. Ansamblul are un spațiu expozițional și o sală de conferințe. Prima sală de expoziție ilustrează politica de reprimare a naziștilor în perioada 1933-1945, a doua cuprinde 15 mărturii ale unor femei și bărbați, victime ale Holocaustului, un alt spațiu adăpostește o expoziție cu scurte biografii de evrei exterminați în diverse colțuri ale Europei, iar ultimul cuprinde fotografii și scene filmate în 200 de lagăre, zone de exterminare în masă, ghetouri sau trasee ale marșurilor morții.

În discursul de inaugurare, primarul Berlinului, Klaus Worwereit, a subliniat necesitatea și obligația de a păstra amintirea exterminării a milioane de oameni, deoarece numai memoria Holocaustului „ne poate ajuta să preîntâmpinăm noi primejdii din partea extremismului de dreapta și a antisemitismului".

CALENDAR

● 1 mai 1895 - s-a născut, la Mihșăuți - Suceava, prozatorul URY BENADOR (Simon Schmidt). Opere principale: *Apassionata* (1934), *Subiect banal* (1935), *Hilda* (1936), *Final* (1939). Cea mai importantă creație a sa este *Ghetto - veac XX* (1934), o frescă a uliței evreiești.

● 2 mai 1860 - s-a născut, la Budapesta, fondatorul sionismului politic, THEODOR HERZL, vizionarul renașterii statului evreu, creatorul Organizației Sioniste Mondiale. Și-a prezentat concepțiile sale în cartea *Der Judenstaat* (*Statul evreu*), apărută la Viena, în 1896.

● 2 mai 1882 - s-a născut, la Kralupy (lângă Praga), pictorul și graficianul de orientare constructivistă GEORG KARS. Din 1908, a trăit la Paris.

● 5 mai 1945 - a fost eliberat lagărul nazist de la Mauthausen (Austria).

● 7 mai 2005 - 85 de ani de la încetarea din viață (București, 1920) a lui CONSTANTIN DOBROGEANU-GHEREA (Constantin Katz), critic și teoretician literar, om politic de orientare socialistă. În studiile sale a încercat să analizeze creațiile marilor scriitori români din perspectiva problemelor fundamentale ale vieții sociale și spirituale.

● 9 mai 1931 - a murit, în California, savantul fizician ALBERT ABRAHAM MICHELSON. Prin lucrările sale a contribuit la stabilirea vitezei luminii. În 1907, a primit Premiul Nobel pentru Fizică.

● 12 mai 1970 - a încetat din viață, la Stockholm, poeta NELLY SACHS, născută la Berlin. În 1940, a emigrat în Suedia. În 1966, a obținut, alături de S. Agnon, Premiul Nobel pentru Literatură. În creațiile sale a zugrăvit tragedia poporului evreu în timpul nazismului.

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII MAI

● 14 mai 1919 - a murit, la München, sculptorul HUGO KAUFMANN. Autor al unor statui și monumente amplasate în mari orașe din Germania. Dintre acestea se remarcă Monumentul Unității din Frankfurt.

● 15 mai 1935 - a murit, la Nisa (Franța), MAGNUS HIRSCHFELD, unul dintre pionierii sexologiei.

● 17 mai 1875 - s-a născut, la Giessen (Germania), igienistul ERNST FRIEDBERGER. S-a ocupat, cu precădere, de igiena locuinței și a hranei.

● 19 mai 1926 - s-a născut, la Berlin, regizorul de teatru PETER ZADEK. S-a stabilit la Londra.

● 20 mai 1915 - s-a născut, în kibuțul Deganya, comandantul militar și omul politic MOȘE DAIAN. A luptat în cel de-al doilea război mondial împotriva trupelor germane, pierzându-și, în cursul unei bătălii, un ochi. După proclamarea Statului Israel, a ocupat funcții importante: șef al Statului Major al Armatei, ministru al Agriculturii, ministru al Apărării, ministru de Externe.

● 20 mai 2005 - 75 de ani de la nașterea (Iași, 1930) criticului și istoricului literar GEO ȘERBAN. Este autorul unor consistente studii consacrate lui A. Russo, N. Bălcescu, Al. Odobescu, T. Vianu, T. Arghezi, G. Călinescu. A tradus în diferite limbi străine texte din clasicii români.

● 24 mai 1940 - s-a născut, la Leningrad, poetul, dramaturgul și eseistul IOSIF BRODSKI. Este autorul unor poezii de factură simbolistă și suprarealistă. Poemul său *Isac și Avraham* este inspirat din motive biblice. A murit în 1996, în S.U.A.

● 24 mai 1942 - a avut loc, la Moscova, cea de-a doua întrunire a reprezentanților evreimii sovietice. Cu acest prilej, marele actor S. Michoels a adresat un vibrant apel evreilor din întreaga lume de a ajuta U.R.S.S. în lupta împotriva fascismului.

● 28 mai 1910 - a murit, la Viena, anatomistul și antropologul EMIL ZUCKERKANDEL. A fost șeful Institutului Anatomic din Viena. A efectuat cercetări în domeniul craniologiei.

● 29 mai 2005 - 60 de ani de când un accident de circulație (București, 1945) a curmat viața scriitorului MIHAIL SEBASTIAN, autorul pieselor de succes *Jocul de-a vacanța*, *Steaua fără nume*, *Ultima oră*. Îi aparține și mult dezbătutul *Jurnal. 1935-1944*.

● 30 mai 1900 - a apărut, la București, numărul unic al publicației „Der Auswanderer" („Emigrantul"), cu text bilingv - în română și idiș.

● 31 mai 1935 - li se interzice evreilor să efectueze serviciul militar în armata germană.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Vizita în România a unei delegații a Organizației „World Jewish Relief" (W.J.R.)

Ne bucură împlinirile voastre

Era în 1933. Lagărele morții nu existau încă. Puțini evrei europeni credeau că Hitler se va ține de cuvânt și că programul de exterminare a evreilor avea să fie pus în practică. Unii, însă, au evaluat cu luciditate lucrurile și au luat măsurile ce se impuneau. Printre cei care s-au hotărât să acționeze au fost și conducători ai evreimii britanice. În aceste împrejurări, liderii de la *Central British Fund* au fondat *World Jewish Relief*, organizație de ajutorare a evreilor în suferință de pretutindeni, a cărei primă „misiune imposibilă", îndeplinită cu succes, înainte cu nouă luni de sfârșitul celui de-al doilea război mondial, cunoscută sub numele de „Kindertransport", a fost aducerea în siguranță în Marea Britanie a 10.000 de copii evrei, refugiați din țări aflate sub ocupație nazistă. În prezent, 35 de comunități evreiești din întreaga lume sunt ajutate de W.J.R., între care și obștea noastră. Cu discreție, modestie, sensibilitate, W.J.R. contribuie, de 35 de ani, la menținerea și continuitatea vieții evreiești în România, sprijin căpătând, azi, o pondere cu atât mai însemnată cu cât, la ora actuală, reprezintă o necesară compensație în urma diminuării bugetului, pentru asistență socială și medicală, acordat anual de JOINT.

Iată de ce recenta vizită a unei delegații a W.J.R. (10-15 mai a.c.), avea să însemne un moment semnificativ în relațiile acestei organizații cu Federația noastră, receptat ca atare de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România: „Nu știu cum să vă mulțumesc, vouă și W.J.R., pentru ceea ce ați făcut. Este un ajutor de mare importanță pentru întreaga comunitate a evreilor din România, care va îmbunătăți enorm programele D.A.S.M". Este vorba de donația a patru microbuze, a unei însemnate cantități de îmbrăcăminte de calitate și de punerea în operă a unui proiect optic: suportarea cheltuielilor și trimiterea, pe bază de prescripții medicale, de ochelari destinați asistaților cu probleme oftalmologice.

Delegația a fost compusă din 14 „șoferi" și șapte „zburători" - ghilimelele indică, metaforic, mijloacele de transport folosite pentru a ajunge în România: respectiv, cele patru microbuze sus-amintite și avionul. Receptarea realităților la fața locului, crearea de relații interumane, fluidul emoțional au constituit marea diferență între cunoașterea de departe și cunoașterea la noi acasă. „Șoferii" au fost întâmpinați, la graniță, de președintele comunității din Oradea, ing. *Felix Koppelmann*, de dr. *Zvi Feine*, de directorul general al F.C.E.R., *Alex Sivan*, care i-a însoțit pretutindeni, de președintele D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*. Au fost extraordinar de impresionați de seara petrecută în comunitatea orădeană: „Un cor incredibil, formație de dansuri, hrană cașer, primire caldă". Au fost la fel de bine primiți de gazdele din comunitățile unde au mai făcut popas: președintele comunității sibiene, ing. *Otto Deusch*; vicepreședintele comunității brașovene, *Ștefan Guth*; președintele comunității din Ploiești, *Gilu Iuftaru*.

Un impact deosebit l-a avut pentru ei, cum era și de așteptat, tot ce au văzut în comunitatea din București: cum pornesc „caravanele vieții" (mașini care duc hrana la domiciliul asistaților nedeplasabili) din moderna bucătărie a Complexului Băluș, cum se combate cu succes însingurarea la Centrul de Zi, cum funcționează Centrul Medical, Centrul Pedagogic pentru Tineret, Căminul „Rosen", cum arată depozitele de alimente și îmbrăcăminte. Amintiri de neuitat - vizitele la Muzeul de Istorie a Obștii Evreiești din România, la Muzeul Holocaustului, *Kabalat Șabat* la Templul Coral, întâlnirile cu conducerea F.C.E.R., cu numeroși tineri participanți la *Oneg Șabat*-ul de la Centrul Cultural Comunitar, *Kiduș*-ul oferit de C.E.B., sâmbătă dimineața.

IULIA DELEANU

MARICA NEUMANN – un punct de reper pentru copiii în suferință supravegheați de D.A.S.M.

Coordonatoarea, din partea D.A.S.M., a *Programului JOINT pentru copii*, „Children in need", *Marica Neumann*, ne-a mărturisit: „Când a fost demarat programul, acum trei ani, am luat legătură cu toți președinții de comunități, cu toți asistenții sociali din București și din provincie. Tot eu am făcut un formular de anchetă socială pe care l-am răspândit în toate comunitățile. În urma acestor demersuri, 130 de copii asistați sunt supravegheați de noi. Eu mă ocup de cei din București. Până în decembrie 2004, *Raluca Cristache* s-a îngrijit de copiii în suferință din comunitățile din țară. Iar din ianuarie până în prezent, are grijă de ei *Andreea Davidovici*. Desigur, totul este supervizat de președintele D.A.S.M., ing. *Nilu Aronovici*". O mărturisire pe care ne-am simțit datori s-o consemnăm, pentru ca familiile în care există copii cu probleme, neluați încă în evidența D.A.S.M., să știe cui să se adreseze pentru ajutor.

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Urmare din pag. 1

ZIUA PRIMIRII TOREI

De Șavuot, încă o perioadă de așteptare se încheie. Un proces important ajunge în această zi la apogeul său. O dată cu ceea ce s-a întâmplat în natură, în zilele de Pesah, a început și acest proces care s-a prejungit timp de 50 de zile și s-a încheiat de Șavuot – *eliberarea totală din sclavie*. Dacă ieșirea din Egipt este începutul eliberării, sărbătoarea de Șavuot este încheierea și apogeul său. Ieșirea din Mițraim este *eliberarea fizică*, deci ieșirea de sub dominația statală și economică, dar *primirea Torei la Muntele Sinai* (pe care o sărbătorim de Șavuot) este *eliberarea spirituală* și conferirea unei importante semnificații întregului proces care a avut loc.

Dacă ieșirea din Mițraim a însemnat eliberarea poporului evreu și pregătirea lui pentru libertate, era nevoie și de eliberarea spirituală, pentru a face din el un popor cu adevărat liber, după cum e scris în *Pirkei Avot* (6, 2): „Nu poate fi om liber decât cel ce se ocupă și cu studiul, iar cel ce studiază Tora e mai înălțat sufletește". Primirea Torei după ieșirea din Mițraim ne învață că întreaga această acțiune nu poate să se mențină decât pe baza unui program inițial bine conceput. Și, după cum natura e pregătită în vederea împlinirii ei prin seceriș - care e scopul final al tuturor muncilor agricole -, tot așa numărătoarea *Omer*-ului, de la ieșirea din Mițraim și până la momentul solemn al prezentei poporului la Muntele Sinai, exprimă așteptarea și pregătirea pentru împlinirea scopului ieșirii din Mițraim prin *primirea Torei*. În același sens se exprimă și marele Maimonide, în opera sa *Călăuza rătăciților* (3, 43). Șavuot este *Ziua Primirii Torei* și pentru înălțimea și splendoarea Torei se numără zilele de la începutul sărbătorii de Pesah și până la sosirea sărbătorii de Șavuot, la fel cum omul așteaptă cu nerăbdare sosirea iubitei, a marii dragoste a inimii sale, și numără zilele până la sosirea ei. Acesta este sensul numărătorii *Omer*-ului din ziua ieșirii din robia din Mițraim și până la ziua primirii Torei, care a fost și scopul ieșirii din sclavie.

Libertatea fizică devine puternică abia prin libertate spirituală, pentru că numai Tora ne face cu adevărat liberi.

HAG SAMEAH și *MOADIM LESIMHA!*

RĂDĂUȚI

IȚIC VENIAMIN 90

Corespondenta noastră, *Tania Grinberg*, ne-a transmis, prin imagini, uneori mai grăitoare decât cuvintele, aspecte de la sărbătorirea lui IȚIC VENIAMIN, care a împlinit 90 de ani.

La despărțirea de NADIA IULIA DORIAN

Scriitorul DOREL DORIAN

Nadia va continua să trăiască prin noi

După 35 de ani petrecuți împreună, cuvintele, probabil, nu-și mai au rostul, decât dacă prin ele, într-un fel, vom rămâne împreună, sufletește, și după... Să știți că, tot ce i-am promis Nadiei, voi continua să împlinesc. Rămân îndatorat tuturor celor care au vorbit, tuturor celor care au participat, pe care i-am revăzut, acum, alături de mine în aceste momente. Este greu de conceput fulgerătoarea frângere... A fost un om de mare omenie, convinsă că Dumnezeu înseamnă dăruire de sine, echilibru sufletesc, armonie umană. Vă asigur că vă iubea pe toți. Pe elevii ei îi considera copiii ei. Am crezut că, dintre noi, voi fi primul care trece în Lumea De Dincolo și îmi făceam griji din cauza diferenței de vârstă care exista între noi. Acum, voi trăi în memoria ei, pe care vreau să am forța s-o înnobilez cât mai am de trăit. Solidaritatea dvs. în acest ceas de suferință oferă o dimensiune a tot ceea ce înseamnă armonie interetnică. Este o zi de mare noblețe ecumenică. Să fim o mare familie, fiindcă toți *suntem copiii aceluiași* Dumnezeu. Să fim încredințați că legătura între suflet și învățătură înseamnă dragoste. Dacă *suntem o mare familie*, Nadia va continua să trăiască prin noi, prin colegi, prin prieteni.

Păstor mi-e Domnul.
Pe pajiștile grădinii Sale
mă voi odihni,
Din izvoarele adevărului îmi voi
potoli setea de viață.
De moarte să-mi fie teamă?
Nici gând.
Ea e începutul celei de-a doua vieți
Atunci când Domnul e cu tine.
Cumva de dușmani să-mi fie teamă?
Nici vorbă! Pavăză mi-s,
în orice clipă,
Teama și dragostea de Dumnezeu.
Aici, în vremea vieții trecătoare,
Și, Dincolo, în viața liniștii veșnice.
(Psalm 23)

ÎN NUMĂRUL VIITOR

◆ În continuarea inițiativei redacției de a cunoaște părerea celor cărora ne adresăm și de a afla ce ar mai dori să publicăm, vom relata despre întâlnirea cu cititorii „Realității Evreiești", la BRAȘOV.

RĂSPUNDEM CITITORILOR

Un vechi cititor al revistei noastre, *Constantin Popa*, din Fălticeni, ne-a transmis o mișcătoare corespondență în care anunță organizarea unei întâlniri care va marca împlinirea a 55 de ani de la absolvirea *Liceului de Fete „Principesa Elena"* și a Liceului de Băieți „Nicu Gane". Întâlnirea va avea loc în 30 iulie a.c., ora 10, la Colegiul Național „Nicu Gane", unde sunt invitați să participe toți foștii elevi și profesori, inclusiv cei stabiliți în Israel sau în alte țări.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

La revedere, GICĂ IOSUB

Trăiesc în Israel oameni de pe cinci continente, din Polonia și Abisinia, din Rusia și Yemen, din America și India. Și dacă farmecul *unui oraș ca lașiul, cu umbra lui ocrotitoare, mai* adăpostește o clipă de aducere aminte, e meritul lui GICĂ IOSUB. Așa își amintesc de teatrul evreiesc de la „Pomul Verde", de teiul lui Eminescu, de Mihail Sadoveanu, de cartierul evreiesc Târgul Cucului și, adesea, de pogrom. Îl vom pomeni mereu pe Gică Iosub, ziaristul, *scriitorul cu penița înmuiată doar în cerneala* iertării, a bucuriilor și speranței.

În ziua de marți, 7 iunie a.c., adunați la Cimitirul Giurgiului - rude, prieteni, foști colaboratori - au condus-o la locul de veșnică odihnă pe **SILVIA CIOBANU**, soția confratelui nostru, scriitorul B. Elvin, răpită subit dintre cei dragi. Ne exprimăm profundul regret pentru uluitoarea pierdere și *suntem convinși că amintirea dispărutei* va dăinui intactă. (R.E.)

Dr. Abramovici Suhar - soț, dr. Serer Corina, ing. Serer Iulian, dr. Abramovici Adrian, dr. Abramovici Edith - copii, *Serer Arthur – nepot*, cât și toate rudele și apropiații, anunță, cu nemărginită durere, dispariția celei ce a fost prof. ABRAMOVICI (COHN) PIA, în vârstă de 61 ani - Câmpulung Moldovenesc. Dumnezeu s-o odihnească în pace!

Iubite domnule dr. SUHAR ABRAMOVICI,

Surprinși dureros de trista veste a încetării din viață a mult stimatei dumneavoastră soții, PIA ABRAMOVICI, vă transmitem, dvs., fiului și norei, sincere condoleanțe și vă asigurăm de întreaga noastră compasiune.

Să-i fie *memoria* binecuvântată și Cel Atotputernic să o aibă în pază Sa pentru binemeritata odihnă în Gan Eden!

În numele Comitetului Director al F.C.E.R.,
Președinte interimar,
av. IULIAN SORIN,
secretar general

În luna mai 2005, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: SCHWARTZ PAULINA (82 de ani), str. Aleea Circului nr. 2; FELLER BEATRICE (92), str. Th. Aman nr. 4; ZAIDMAN ERNESTINA (73), Calea Giulești nr. 111; DORIAN NADIA IULIA (59), str. Toamnei nr. 19; MUNTEANU SAMI (83), str. Maria Rosetti nr. 10; SEGAL JEAN (65), com. Balotești - Ilfov; GRUNEA IULIAN (91), Calea Victoriei nr. 122; CHIRAS MARTHA MARIA (82), str. Londra nr. 18; DINU CLARA (77), B-dul Obregia nr. 42; ROTMAN HARI (78), B-dul „1 Decembrie 1918" nr. 38.

Îndurerați, Edith, Zigmund, împreună cu Liana și Eduard anunță că draga lor REBECCA FINKELȘTEIN a încetat din viață pe 22 mai 2005. Suntem alături de îndureratul ei fiu, Mircea Wolff, și de trista ei soră, Paula Korn.

Te iubim, Dan. Nu te vom uita niciodată. Trăim din amintirile pe care le păstrăm în suflet. *Comemorarea a cinci ani de când ne-a părăsit* KAHN DAVID va avea loc pe data de 19 iunie 2005, la Templul Coral. *Alăturați-vă sufletelor noastre.* Vă așteaptă soția și fiii.

IANCU MOISE, din Odobești-Vrancea, ne-a părăsit discret, de 12 ani, și a cărui căldură sufletească și generozitate nu o putem uita. Te purtăm în gândurile noastre, te simțim alături în tot ce facem și rămâi un model de om cum rar se întâlnește. Haralambie Lerea și întreaga ta familie.

JEWISH REALITY

Great Rabbi MENACHEM HACOHEN

THE DAY OF THE GIVING OF THE TORAH

The sixth of Sivan is the festival of Shavu'ot, after forty nine days of the counting of the *Omer*. In older times the festival was called "the First Wheat Harvest", and at the time of the Temple, people would come to Jerusalem from all over Eretz Israel and would bring their first grain and fruit as gifts to God. With the bringing of the first fruits, a long period of uncertainty comes to an end. The fate of the winter crop has been decided: the barley has been harvested and gathered in and the wheat harvest is about to begin. All the different vegetables are also ready to be picked. "At four periods the world is judged: on Pessach the wheat..." (*Mishna Rosh Hashana* 1:2). By now, the verdict is already apparent. The hot winds which might shrivel the crop have already passed, and any unexpected rain has already done its damage. The tension is over. While the forty nine days of the Omer parallel this season, they are not a season in themselves, but rather a bridge between spring and summer, and this period ends on Shavu'ot.

Another anticipated event comes to culmination, at the beginning of Sivan, another peak is reached. Paralleling the process in nature, this, too, begins on Pessach and continues for fifty days until it concluded on Shavu'ot. The redemption from Egypt. If the exodus from Egypt was the beginning of the redemption from Egypt, the festival of Shavu'ot is the completion of that process. After all, the exodus from Egypt was the physical redemption of the Jewish people and its political and economical liberation, whereas the giving of the Torah at Sinai was the liberation of the Jewish soul and its elevation, which imparted significance to the entire process. Indeed, if the exodus from Egypt was meant to liberate the Jewish people and to make them feel free, we are told, "Do not state that the word (describing the tablets brought down by Moses) is charut ("engraved"), but rather cherut ("freedom"). One should not understand the Torah verse as meaning that the tablets contained "engraving", but rather that they contained "freedom". "Only one who studies Torah is truly free, and whoever studies the Torah is elevated." The giving of the Torah at the conclusion of the exodus from Egypt, therefore comes to teach us that freedom in itself is trivial unless man has meaning in his life. And just as nature is tense as the end of the harvest approaches, for the harvest is the goal of the previous plowing, sowing and other labor in the fields, so the counting of the *Omer* expresses the longing – from the exodus from Egypt up to the giving of the Torah – for the completion of the exodus, which is the receiving of the Torah. Thus, Maimonide writes in his Guide for the perplexed (III:43).

SHAVUOT 5765

"The Torah tends to assimilate itself to nature, and it perfects nature... The festival of Shavu'ot is the festival of the giving of the Torah, and this day is exalted and its glory told in the days from the beginning of Pessach until it comes, like one who awaits the arrival of the one he truly loves, for he counts the days. And that is the reason for the counting of the *Omer* from the day they left Egypt until the day of giving the Torah, which was the plan and the purpose of their exodus".

THE BUCHAREST INTERNATIONAL BOOKFAIR

The 13th edition

More than 200 exhibitors from Romania and about 20 from other countries (Sweden, Germany, Great Britain, Poland, etc) participated to the 13th edition of the International Bookfair in Bucharest, on June 1st – 5th. More than 150 book releases took place, between them we mention: "The Contribution of the Romanian Jews to Culture and Civilization" ("Hasefer" Publishing House), "Stalinism for Eternity", by Vladimir Tismaneanu ("Polirom" Publishing House), "The Esthetics Theory" by Th. Adorno ("Paralela 45" Publishing House), books signed by Mircea Cartarescu and Anca Manolescu, "The Holocaust Problem", by V. Achim and C. Iordachi ("Curtea Veche" Publishing House).

A valuable bibliographical reference work

"THE CONTRIBUTION OF THE ROMANIAN JEWS TO CULTURE AND CIVILIZATION"

One of the most important book releases of "Hasefer" Publishing House at the present edition of the International Bookfair in Bucharest is represented by the new up-dated edition of "The Contribution of the Romanian Jews to Culture and Civilization". The volume, published eight years ago, was coordinated by academician Nicolae Cajal z.l. and by his collaborator, Harry Kuller, sociologist. The present version appears enriched by new names and data, the fruit of the assiduous research efforts of the latter. The work, an authentic Jewish-Romanian encyclopedia, includes the names of 4,000 personalities from various fields who had or have an important role in the development of the Romanian and universal culture and civilization. The book mentions scientists, writers and poets, playwrights and critics, musicians and painters, actors and directors, journalists and politicians, businessmen and managers, engineers and physicians, teachers and lawyers. And if some of the names are notorious, in this edition found their place even those who brought a contribution to the Romanian social and political life, but are less known and not yet included in encyclopedias and dictionaries.

The 7th International Conference of the Jewish Community from Debrecen and of the Jewish Communities from the neighbouring countries

UNITY IN DIVERSITY

The 7th International Conference of the Jewish Community from Debrecen and of the Jewish Communities from the neighbouring countries took place in Debrecen, providing an opportunity for an exchange of experiences and of ideas of the participants. For three days there were presented topics of the religious and spiritual Jewish life, aspects of the Hungarian Jews' life, problems of the actuality – the Holocaust and the preservation of the Jewish communities from Eastern and Central Europe, the role of Israel, the state of the regional communities due to their continuous numerical decrease. Romania was represented by a F.J.C.R. delegation and by the presidents of the communities from Timisoara, Arad, Brasov and Satu Mare. Dorel Dorian, writer and chief editor of the "Jewish Reality" review, received a prize for his life activity. Our representatives actively took part in the conference. Thus, Dr. Lya Benjamin, historian, and Tiberiu Roth, president of the Jewish Community from Brasov, held lectures on the Romanian Holocaust, and on the future of the Jewish community. Dorel Dorian, Ionel Schlesinger, president of the Jewish Community from Arad, Octavian Fülöp, member of the delegation and Paul Dancu from Satu Mare, presented different aspects of F.J.C.R. life and of their respective communities.

THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM "LIFE - DIVINE GIFT AND HUMAN RESPONSIBILITY IN THE JEWISH AND CHRISTIAN TRADITIONS"

After the impact of the meeting organized in Durau in the summer of 1998, the Bishopric of Moldavia and Bukovina, with the blessing of the Romanian Orthodox Church Patriarchy, in cooperation with the Federation of the Jewish Communities from Romania, and with the blessing and the participation of the Romanian Rabbinate, organized the 2nd International Inter-Religious Symposium in Iassy, on June 16th – 19th, 2005, with the support of the State Secretariat for Religions from Romania and the Embassy of the State of Israel in Romania. The theme of the Symposium was "Life – Divine Gift and Human Responsibility in the Jewish and Christian Traditions"; distinguished guests, local and foreign personalities participated to the opening ceremony. The adresses and the debates took place in a warm and friendly atmosphere, focused on the religious and ethical principles regarding the sacredness of life in the Jewish and Christian traditions, principles originating in the common inheritance of the Hebrew Bible. The participants declared their solidarity in the commitment inspired by the religious traditions, to bring their contribution to the promotion of the respect for the sacredness of life and expressed their disapproval to any action dishonoring or degrading the human life and the environment. In this perspective the abusive use of religion for the legitimization of the violent terrorist attacks, especially the suicidal bombing that brings death and devastation, are degrading the name of God and the religion.

The participants expressed their gratitude to the sponsors and the organizers of the symposium, for the outstanding preparation and hospitality and to "Saphir" Centre and the Jewish Committee of United States for their additional support. They expressed their hope for a third similar symposium in Jerusalem next year.

WE DO NOT FORGET OUR MARTYRS

Every year our community holds the commemorative ceremony, Izkor, in the memory of our brothers and sisters deported in June 1944 to Auschwitz-Birkenau from North Transylvania. In this edition we publish the report from the commemoration at the Jewish Community from Cluj. We will continue with the commemorations from Satu Mare and Oradea. We publish also an evocation of the pogrom of Dorohoi, that commemorates 65 years on July 1st.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN
Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: S.C. COMPACK INTERNATIONAL S.A.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 198.000 (19,80) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 120.000 (12) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 90.000 (9) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se pot trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

י אייר – ג סיון תשס"ה ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

מסר לחג השבועות מאת הרב מנחם הכהן - הרב הכולל של קהילת יהודי רומניה

חג מתן תורה

חג השבועות חל ב- ו' בסיוון, מקץ מ"ט יום לספירת העומר. לפנים היה קרוי חג "ביכורי קציר חיטים", ובזמן שבית המקדש היה קיים עלו לרגל לירושלים מכל קצות הארץ ומביאים מביכורי התבואה והפירות מנחה לה'.

בשבועות נוהגים לקרוא בבית הכנסת את מגילת רות, העוסקת ב"ימי קציר חיטים". ציפיה ארוכה מסתיימת עם הבאת הביכורים בחג השבועות. גורל תבואות החורף כבר נחרץ, השעורה נקצרה ונאספה וקציר החיטים מתחיל עתה [...].

עתה, פסק הדין כבר ידוע. קדים ושרבים, אם פגעו ביבול, ייבשוהו ושדפוהו: גשמים בלתי צפויים הרקיבוהו. פגה המתיחות. עונת טבע, רחופפת את ארבעים ותשעה ימי ספירת העומר אך איננה עונה בפני עצמה כי אם עונת ביניים בין האביב לקיץ, מסתיימת בחג השבועות. עוד ציפייה מסתיימת בחג השבועות שבתחילת סיוון, עוד תהליך מגיע ביום זה לשיאו. במקביל לתהליך שבטבע התחיל גם תהליך זה בפסח, ונמשך חמישים יום עד שנשלם בשבועות: גאולת מצרים. אם יציאת מצרים היא ראשיתה של גאולת מצרים, חג השבועות הוא שכלולה והשלמתה. כי יציאת מצרים היא גאולת הגוף ושחרור מדיני וכלכלי, ואילו מתן התורה במעמד הר סיני הוא שחרור בנפש ועילוי הרוח ומתן טעם ומשמעות לתהליך כולו. שכן, אם יציאת מצרים נועדה להקנות לישראל תכונת החירות ולעשותו עם בן-חורין, הרי נאמר (אבות ו, ב): "אל תקרי חרות (על הלוחות) אלא חירות, שאין לך בן-חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה". מתן התורה בסוף יציאת מצרים בא איפא ללמדנו כי לא יכולה התכונה כשלעצמה להתקיים אלא על תוכן ועל פי תוכנית. וכשם שהטבע מתוח ודרוך לקראת השלמתו בקציר, הוא תכלית החריש והזריעה וכל עבודת האדמה. כך מבטאה ספירת העומר, מיציאת מצרים ועד מעמד הר סיני, את הציפייה וההתכוננות להשלמת תכלית יציאת מצרים על ידי מתן התורה. זה לשון הרמב"ם (מורה נבוכים ג, מג): התורה מתמשלת אל הטבע תמיד ותשלים ענייני הטבע... ושבועות הוא יום מתן התורה, ומרוממת זה היום וכבודו יספרו הימים מתחילת הפסח עד בואו, כמי שימתין ביאת אהובו ומחמד נפשו, כי הוא צופה הימים. וזה הוא טעם ספירת העומר מיום צאתם ממצרים עד יום מתן תורה, שהוא הכוונה והתכלית ליציאתם.

הסימפוזיון הבין-לאומי "החיים - מתנה אלוהית ואחריות אנושית במסורת היהודית והנוצרית"

בעקבות הצלחת המפגש מדוראו מהקיץ 1998, המיטרופוליה של מולדובה ובוקובינה, עם ברכת הפתריארכיה של הכנסיה האורתודוקסית הרומנית, בשיתוף עם ועד הקהילות היהודיות מרומניה, עם הברכה והמעורבות של הרבנות מרומניה, אירגנה את הסימפוזיון השני הבין-לאומי הבין-דתי ביאשי, בין ה-16 ל- 19 מאי 2005, בתמיכת מזכירות המדינה לדתות מרומניה ושגרירות מדינת ישראל ברומניה. נושא הסימפוזיון: "החיים - מתנה אלוהית ואחריות אנושית במסורת היהודית והנוצרית", טקס הפתיחה נערך בנוכחות קהל נכבד של אנשים ושלטונות בין-לאומיים, לאומיים, ומקומיים. העבודות והדיונים נערכו באווירה חמה, חברית וידידותית והתמקדו בעקרונות הדתיים והמוסריים של קדושת החיים במסורת היהודית והנוצרית, עקרונות הנכללים באוצר המשותף של ספר התורה היהודית. המשתתפים הצהירו את אחדותם שמקורה בעקרונות המסורת הדתית שלהם, לתרום לקידום כיבוד קדושת החיים והביעו את מחאתם בפני כל מעשה המוריד ומשפיל את החיים האנושיים ואת סביבתם. מהזווית הזו נחשב חמור כל שימוש יתר של הדת להצדקת התקפות טרור ואלימות, במיוחד של מתאבדים שמביאים מוות והרס ומשמיצים את שם האלוהים והדת. המשתתפים הביעו את תודתם כלפי הממנים והמארגנים של הסימפוזיון, על ההכנה המצטיינת ועל האירוח האדיב וכלפי מרכז "ספיר" מירושלים והועד היהודי מארצה"ב על תמיכתם הנוספת. הם גם ביטאו את תקוותם שיוכלו לארגן סימפוזיון שלישי בעתיד הקרוב בירושלים.

שוק הספר הבין-לאומי בוקרשט 2005 המהדורה ה- 13

יותר מ- 200 משתתפים מרומניה ובערך מ- 20 ארצות אחרות (שבדיה, גרמניה, אנגליה, פולין, וכ"ד) הגיעו בין ה- 1 ל- 5 ביוני השנה למהדורה ה- 13 של שוק הספר הבין-לאומי מבוקרשט. הוצגו יותר מ- 150 ספרים חדשים, ביניהם מציינים: "תרומת יהודי רומניה לתרבות ולחברה" (הוצאה לאור "הספר"); "סטליניזם לנצחים", מאת ולדימיר טיסמנאנו (הוצאה לאור "פולירום"); "תיאוריה אסתטית" מאת תיאודור אדורנו (הוצאה לאור "קו רוחב 45"); ספרים מאת מירצ'אה קרטרסקו ואנקה מנולסקו; "בעיית השואה", מעת ו. אקים וק. יורדקי (הוצאה לאור "קורטאה וקה"), ואחרים.

עבודה בעלת ערך רב של מחקר ביבליוגרפי

"תרומת יהודי רומניה לתרבות ולחברה"

אחד הפרסומים החשובים ביותר שהוצגו במהדורה הנוכחית של שוק הספר הבין-לאומי מבוקרשט היתה המהדורה המחודשת של הכרך "תרומת יהודי רומניה לתרבות ולחברה". העבודה פורסמה לפני 8 שנים בתאומו של פרופסור ניקולאה קז'ל ז"ל בשיתוף הסוציולוג הרי קולר; הפרסום החדש, עשיר יותר בשמות ובמידע, פרי עבודתו של הרי קולר, הוא אנציקלופדיה יהודית רומנית הכוללת שמות של 4,000 אנשים מתחומים שונים, שהיה או שיש להם תפקיד משמעותי בהתפתחות התרבות והחברה הרומנית וגם הבין-לאומית. מצוינים אנשי מדע ותרבות, סופרים ומשוררים, מחזאים ומבקרים, מוזיקאים ואומנים, שחקנים ואנשי תיאטרון, עיתונאים, עורכי דין, פוליטיקאים, יזמים ומנהלים, מהנדסים ורופאים, מורים. ואם שמות רבים מהם מוכרים, במהדורה הנוכחית מצאו את מקומם גם אלה שתרמו לחיים החברתיים והפוליטים של רומניה, אף שהם פחות מוכרים, ולא נכללו עד היום באנציקלופדיות או במילונים.

האספה הבין-לאומית ה- 7 של קהילת יהודי דברצין ושל הקהילות היהודיות מעבר לגבולות

איחוד בתוך גיוון

בדברצין נערכה האספה הבין-לאומית ה- 7 של קהילת יהודי דברצין ושל הקהילות היהודיות מהארצות השכנות להונגריה - הזדמנות החלפת ניסיון וריעונות של נציגיהם. במשך שלושה ימים נדונו בעיות החיים הדתיים והרוחניים היהודיים במשך הזמנים, נקודות של היסטוריית היהודים ההונגריים, בעיות של אקטואליה - השואה והמשכיות הקהילות היהודיות ממזרח ומרכז אירופה, תפקיד מדינת

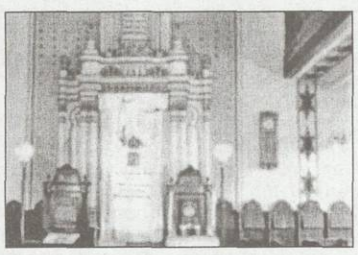

ישראל, מצב הקהילות היהודיות מהאזור בתנאי ההצטמצמות המספרית של היהודים. משלחת הפדרציה ונשיאי הקהילות היהודיות מטימישוארה, ערד, בראשוב וסאטו מרה הציגו את רומניה. הסופר דורל דוריאן, עורך ראשי של כתב-העת "המציאות היהודית" קיבל פרס עבור פעילותו של כל החיים. נציגינו השתתפו באופן פעיל לעבודות הכינוס. ההיסטוריון ליאה בנימין וטיבריו רות, נשיא קהילת יהודי בראשוב, הרצו על השואה ברומניה, וגם על עתיד היהדות. דורל דוריאן, יונל שלסינגר, נשיא קהילת יהודי ערד, אוקטביאן פיליפ, חבר במשלחה ופאול דנקו (סאטו מרה) הציגו נקודות שונות מחיי הפדרציה ומפעילותן של הקהילות.

לא נשכח את גיבורינו

כל שנה בקהילתנו נערך טקס זכרון ויזכור לזכר אחיותינו ואחינו שהוגלו מצפון טרנסילבניה ביוני 1944 לאושוויץ-בירקנאו. במהדורה הנוכחית מפרסמים כתבה על הטקס מקהילת היהודים מקלוז'. נמשיך עם ההזכרות מקהילות היהודים מסאטו מרה, ואורדאה. מפרסמים גם את הזכרת הפוגרום מדורוחוי, שב- 1 ליולי ימלאו 65 שנה.

ספריית האאודיו של "המציאות היהודית"

קרול רומן - "גאוות הדבר שעשוי היטב"

לשניים מספריו האחרונות של העיתונאי קרול רומן אופי אוטוביוגרפי מעמיק. אחרי הקריאה בתשומת לב, השיחה עם הסופר למען "המציאות היהודית" רק הגבירה את תענוג ההוויה של קריאת הסיפור על השנים הראשונות מחיו של ילד יהודי - "מלחמת תמים" ועל חמישים שנה המוקדשות לעיתונאות, "אנשים, צללים ורוחות-רפאים".

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 235 (1035) • 11-31 IULIE 2005 • 4-24 TAMUZ 5765 • 16 PAGINI – 1,20 (12 000) LEI

Stăruitoarea încredere în cei ce vin din urmă

Vom încheia, în aceste zile de vară, ultimul număr din iulie al revistei noastre, urmând ca, în august - luna noastră de relativ concediu -, să finalizăm editarea „Luah"-ului 5766, pregătind simultan „Realitatea" din toamnă, care va prefața Congresul F.C.E.R. (21-22 septembrie) și sărbătorile de Roș Haşana (3-4 octombrie). Inevitabil prilej pentru a răsfoi paginile revistelor noastre din 5765 și de a recunoaşte, cu părere de rău, că nu a fost cel mai bun an cu putință... Au continuat, aproape pretutindeni, disperantele agresiuni teroriste, n-au încetat nici sângeroasele conflicte interetnice din diferite zone ale lumii, am asistat și asistăm, nu în ultimul rând, la recrudescențe funeste ale antisemitismului și xenofobiei. Am ştiut să stăpânim sau să limităm, în vreun fel, toate aceste nenorociri? Retragerea din Gaza se va desfăşura, cel puțin, în condiții normale? Se pregăteşte și se adună în sufletele noastre o realitate mai bună?

Numărul evreilor din Israel va întrece, în 2006, pentru prima oară, numărul celor din S.U.A., fără ca numărul lor total să se apropie de cel existent înaintea celui de-al doilea război mondial... Demografia planetară e și ea într-un dezechilibru flagrant... Armele de distrugere nu scad, dimpotrivă... Maladiile devastatoare ale acestui secol persistă... Singura veste bună - „Discovery" a fost lansat cu succes, iar conducătorul echipajului este, pentru prima oară, o femeie. Să fie semnul unei alte armonii interumane? Apar cărți, tot mai multe, chiar dacă se citeşte mult mai puțin, Internet-ul pare să domine lumea, nu fără a ni se promite că influențele nocive ale variatelor ultratehnicizări vor fi, într-o bună zi, controlate. Declarațiile oficiale împotriva xenofobiei - o altă veste bună - sporesc și ele ca număr (semn că sunt necesare), iar Departamentul pentru Relații Interetnice din România, de pildă, condamnă cu fermitate, negarea, minimalizarea, tratarea cu cinism a suferințelor la care a fost supusă comunitatea evreiască.

Apropiatul Congres al F.C.E.R. anticipează și el, optimist, o revigorare și o abordare infinit mai profundă a problemelor comunității noastre, în măsura în care cei care vin din urmă, cei tineri, vor fi feriți (și se vor feri ei înşişi) de devastatoarele încercări ale generațiilor precedente, respingând dramatismul variatelor însingurări. Replica dată solitudinii nu poate fi decât renăscuta încredere și speranță în solidaritatea generației lor.

DOREL DORIAN

ÎNTRUNIREA CONSILIULUI DE CONDUCERE AL F.C.E.R.

La 12 iulie a.c., s-a derulat o importantă întrunire a Consiliului de Conducere al F.C.E.R. având ca principal subiect pe ordinea de zi dezbateri privind pregătirea Congresului de alegere a noii conduceri a Federației. Sinteza prezentată de președintele Comisiei pentru pregătirea Congresului, dr. **Alexandru Elias**, ca și opiniile formulate de membrii Consiliului de Conducere, au dovedit, printr-un puternic sentiment al responsabilității și gândire constructivă, că suntem o comunitate conştientă de prestigiul ei și care are forța să-l mențină.

Relatarea în PAG. 3

CORUL EVREIESC DIN VIENA la Bucureşti

Wiener Jüdischer Chor

CONDUCEREA MUZICALĂ: ROMAN GRINBERG

Într-un moment în care România dă o luptă eroică pentru a învinge dezastrele provocate de inundații, muzica are puterea de a ne îmbărbăta sufletele. A fost sentimentul încercat de toți cei prezenți la concertul Corului Evreiesc din Viena, în incinta Templului Coral, la 22 iulie a.c. A fost și ideea centrală a cuvântului introductiv rostit de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*. Continuând să pună în practică îndemnul lui Hilel, iubirea aproapelui, comunitatea evreiască din România, cu sprijinul JOINT-ului, a trimis transporturi cu ajutoare pentru sinistrați - a arătat vorbitorul -, făcând, totodată, un apel către coriști pentru sensibilizarea opiniei publice și a autorităților de stat austriece în aceeași direcție.

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 10

JOINT – un organism în spiritul solidarității și altruismului

Evocăm mereu în articolele noastre activitățile organizate de F.C.E.R. și asistența pe care o primesc vârstnicii din cadrul comunităților noastre locale. Dincolo de rolul preponderent al organizatorilor, contribuția indispensabilă o au cei care oferă un sprijin material pentru continuarea vieții evreiești din România. Familii evreiești din S.U.A., dar și din alte zone ale lumii, și-au făcut o misiune de credință din sprijinirea semenilor mai puțin norocoși. Cea mai importantă recompensă este faptul că tinerii și copiii continuă să cunoască tradiția bunicilor, că știu melodii evreiești și istoria Israelului, în general că nu își abandonează rădăcinile uneori sărăcite de sevă. Directorul JOINT pentru România, dr. *Zvi Feine*, împreună cu *Alex Sivan*, directorul general al F.C.E.R., au străbătut, alături de invitații lor, lideri importanți ai JOINT și susținători ai vieții evreiești din România și din alte colțuri ale lumii, un traseu impresionant. Cluj Napoca - Dej - Oradea - Timişoara - Lugoj - Deva - Alba Iulia - Sibiu - Braşov - Ploieşti - București au fost orașele vizitate de donatori.

LUCIANA FRIEDMANN

Continuare în pag. 5

Donații ale F.C.E.R., JOINT și WORLD JEWISH RELIEF pentru sinistrații din România

Federația Comunităților Evreieşti din România, împreună cu American Joint Distribution Committee și cu World Jewish Relief, din Marea Britanie, au donat pentru sinistrații din zonele calamitate de inundații din România îmbrăcăminte, pături, încălțăminte în valoare de 143.500 de dolari și apă minerală în valoare de 5.000 de dolari. Camioane ale M.Ap.N. au asigurat transportul. Şi alte comunități evreieşti din țară au donat îmbrăcăminte și încălțăminte pentru sinistrați. Distribuirea ajutoarelor în zonele afectate de inundații se va face în colaborare cu Crucea Roşie din România. Este în drum spre România, din partea Organizației World Jewish Relief, o donație importantă de medicamente, care vor fi distribuite tot cu ajutorul Crucii Roşii.

Marelui Rabin MENACHEM HACOHEN „AD MEA VEESRIM!"

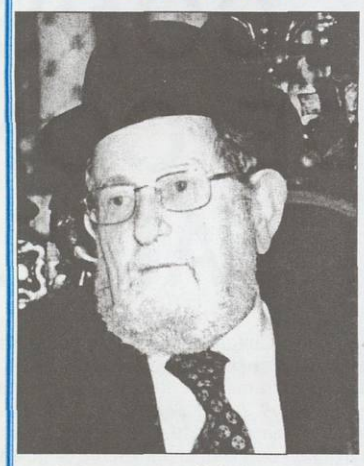

Aniversarea zilei de naştere a Eminenței Voastre ne prilejuieşte bucuria de a ne exprima gratitudinea pentru constanta dvs. participare la viața noastră comunitară, pentru exemplara identificare a acțiunilor dvs. cu mesajul spiritual de care sunteți animat: credința, cu tot sufletul, în Divinitate, nesfârşita credință în om.

Vă urăm ani mulți și buni, pace și împliniri, împreună cu stimata dvs. soție, doamna Dvora Hacohen, și ceilalți membri ai familiei. „AD MEA VEESRIM!" (R.E.)

PAG. 7

FONOTECA R.E.

OCTAVIAN SAVA: *„Am scris gândindu-mă numai la public"*

PAG. 8-9

Libertatea religioasă - parte inalienabilă a drepturilor omului

În 2006, cei mai mulți evrei vor trăi... în Israel

Pentru prima dată de la crearea statului evreu, în 2006 numărul evreilor din Israel va depăși numărul evreilor din Statele Unite - se arată într-un *Raport* prezentat Comitetului de absorbție al Knesset-ului, citat de cotidianul israelian „Haaretz". *Raportul*, elaborat de Institutul de Planificare a populației evreieşti, precizează că, în perspectivă, în Israel vor trăi din ce în ce mai mulți evrei, iar până în 2020 populația evreiască din țară va spori cu un milion. În întreaga lume, numărul evreilor va creşte de la 13 milioane la 13,5 milioane. În schimb, comunitățile evreieşti din Diaspora vor deveni din ce în ce mai mici, numărul evreilor din Diaspora continuând să scadă cu peste 50 la sută, ca rezultat al reducerii ratei natalității și al căsătoriilor mixte. Documentul nu prevede o imigrare masivă în Israel în viitorul apropiat și menționează că peste 90 la sută dintre evreii care trăiesc în țările dezvoltate au un nivel de trai echivalent cu sau mai mare decât cel din Israel. (E.G.)

Omagiu pentru ing. SIEGFRIED SCHIEBER z.l.

Conducerea Federației Comunităților Evreieşti din România anunță, cu profundă durere, trecerea la cele veşnice, la Viena, în 8 iulie a.c., a uneia dintre personalitățile marcante ale evreimii române contemporane, ing. SIEGFRIED SCHIEBER z.l., președinte de onoare al Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" din România, Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova și al Politehnicii din București. Prin întreaga sa operă socială dedicată obștii-mamă, ing. Siegfried Schieber z.l. rămâne un reper și model perpetuu pentru viitorime. Cel Atotputernic să-l aibă în paza Sa, asigurându-i odihna binemeritată în Gan Eden!

ÎNTRUNIREA CONSILIULUI DE CONDUCERE AL F.C.E.R.

Centrul Cultural Comunitar din Capitală a găzduit, la 12 iulie a.c., întrunirea Consiliului de Conducere al F.C.E.R., având pe ordinea de zi: ● informații de interes general prezentate de președintele interimar, av. *Iulian Sorin* ● o sinteză realizată de președintele Comisiei pentru pregătirea Congresului, dr. *Alexandru Elias*, despre activitatea Comisiei și discutarea Regulamentului privind alegerea organelor de conducere ale F.C.E.R., refăcut potrivit dezbaterilor din ședința Consiliului de Conducere din data de 12 mai a.c. ● discuții privind Regulamentul ● luarea la cunoștință a stadiului actual privind retrocedarea bunurilor comunitare, informare expusă de directorul general executiv al Fundației „Caritatea", *Tova Bin Nun* ● propuneri de rectificare a bugetului F.C.E.R. pe 2005, prezentate de ec. *Ovidiu Bănescu*, consilier financiar al Federației ● definitivarea Regulamentului.

În cuvântul introductiv, rostit de av. *Iulian Sorin*, a fost precizat faptul că *Statutul* este redactat într-o formă cvasifinală, dar că va avea temei legal numai după ce vor fi votate Legea Cultelor și Legea Minorităților Naționale.Ceea ce s-a obținut până în prezent, pentru a avea un Statut legal, păstrând caracterul simbiotic, specific iudaic, de organizație religioasă și etnică, al Federației, a fost ca, în proiectul de Lege a Cultelor, Federația Comunităților Evreiești din România să fie enumerată printre cultele existente în țară. Iar în proiectul de Lege a Minorităților Naționale, Federația Comunităților Evreiești din România să fie recunoscută drept organ reprezentativ al cultului mozaic.

Din opiniile despre înzestrările necesare viitorilor lideri comunitari s-a conturat un portret uman care indică marea responsabilitate resimțită de fiecare membru al Consiliului de Conducere al Federației pentru viitorul comunității noastre. Discuțiile pe marginea propunerilor de rectificare a bugetului pe 2005 au dovedit un grad ridicat de interes pentru perpectivele comunității, au punctat orientări de viitor, au reliefat nevoia de a gândi constructiv și a găsi cele mai bune soluții pentru perfecționarea vieții comunitare. S-a hotărât înființarea unei comisii de reanalizare a bugetului, care va propune soluții de redistribuire.

Din comisie vor face parte: ec. *Ovidiu Bănescu*, consilier financiar al F.C.E.R., ing. *Tiberiu Roth*, președintele Comunității Evreilor din Brașov, ing. *Osy Lazăr*, președintele C.E.B., ing. *Heinrich Solomon*, președintele Comunității din Piatra Neamț.

În urma concluziilor trase de dr. *Alexandru Elias* pe baza punctelor de vedere exprimate privind calitățile pe care trebuie să le întrunească viitorii noștri lideri, schimbările de mentalitate în ceea ce privește modul de funcționare al Federației și definitivarea Regulamentului s-a stabilit:

● Congresul să se desfășoare în 21-22 septembrie a.c., la Centrul Cultural Comunitar, data-limită pentru depunerile de candidaturi la Comisia de pregătire a Congresului, din sediul Federației, să fie 31 august a.c.

● Alegerile se vor efectua prin vot deschis, care se va consemna într-un proces verbal.

● În cazul în care nici unul dintre candidați nu întrunește majoritatea simplă, de 50+1%, votul se va repeta pentru primii doi clasați, fiind declarat ales candidatul cu cel mai mare număr de voturi exprimate.

● Candidații care nu sunt delegați la Congres vor participa la Congres fără drept de vot.

● Congresul va alege, la începerea lucrărilor, o comisie de redactare a hotărârii finale, care va fi votată în plen.

Cuvântul Marelui Rabin *Menachem Hacohen* (din care publicăm alăturat extrase), apreciind că puterea noastră constă în unitate și subliniind nevoia de a apăra prestigiul deosebit dobândit de comunitatea din România de-a lungul celor două președinții postbelice, a finalizat întrunirea.

IULIA DELEANU

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Puterea noastră este unitatea noastră

[...] Când am preluat funcția de îndrumător spiritual al comunității din România am fost întrebat de ce preiau o comunitate mică, fără viitor. După anii petrecuți aici, pot spune că, în pofida diminuării populației evreiești, viața comunitară, în loc să scadă, se amplifică. Atunci când am venit, nu exista tineret. Și s-a întâmplat o minune. Azi, avem foarte mulți tineri implicați în viața comunitară. Pulsul comunităților bate normal. Și încercând să-mi explic care este cauza acestui reviriment, îmi dau seama că puterea acestei renașteri este unitatea. Eu sunt și consilier al JOINT-ului pentru comunitățile mici din Europa. De câte ori sunt întrebat cum de s-a ajuns la asemenea rezultate excepționale în comunitatea din România, răspunsul pe care-l dau este același: puterea noastră este unitatea noastră [...].

Nu consider oportun ca membrii comunităților să fie obligați să vină la sinagogă. Prin constrângere, obținem contrariul efectului scontat. Educația iudaică, însă, creează cadrul prielnic menținerii și perpetuării comunității. Pot să vă dau un exemplu: sunt, azi, tineri evrei din România care se adună într-un minian al lor, neconstrânși de nimeni. Soluții la toate problemele se pot găsi, dacă se gândește constructiv și există respect reciproc între partenerii de dialog. În orice decizie de viitor, e bine să privim ce s-a realizat pozitiv de-a lungul celor două președinții, a Șef Rabinului Rosen și a profesorului Cajal, datorită cărora comunitatea evreiască din România se bucură de un deosebit respect din partea autorităților statului și a celorlalte culte, respect cum nu există în nici o altă parte din Europa. Noi trebuie să menținem acest prestigiu. Din dezbaterile la care am asistat reiese că sunt oameni cu mare potențial organizatoric. Este o problemă de comunicare să știm să canalizăm acest potențial în folosul întregii obști. Și vă voi da doar două exemple. Delegația olandeză, venită să vadă cum folosim fondurile alocate de donatorii din Olanda cursurilor de Talmud Tora, a fost impresionată de cele văzute. Intrați în restaurantele rituale și vedeți cum se respectă cașrutul. Nu eu fac toate acestea, ci colaboratorii mei, cărora le mulțumesc.

REGULAMENT privind alegerea organelor de conducere ale FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Extrase

■ Congresul F.C.E.R. va alege: Consiliul de conducere; președintele, vice-președintele și secretarul general; Comisia de cenzori.

■ Consiliul de conducere este format din 31 de membri titulari și 5 membri supleanți. Dintre aceștia vor fi 11 președinți de comunități și un reprezentant ales de Asociația Evreilor din România Victime ale Holocaustului (A.E.R.V.H.). De asemenea, doi membri titulari și un supleant vor fi aleși de Organizația Tineretului Evreu din România (O.T.E.R.).

■ Consiliul de conducere va alege, la propunerea președintelui, dintre membrii săi, șase persoane care, împreună cu președintele, vice-președintele și secretarul general, vor forma Comitetul Director, care constituie conducerea executivă a F.C.E.R.

■ Poate candida la o funcție de conducere a F.C.E.R. orice persoană de etnie evreiască, indiferent de sex, membră de cel puțin trei ani a unei comunități evreiești din România, fără apartenență la o formațiune politică.

■ Persoanele care doresc să ocupe o funcție de conducere în F.C.E.R. (președinte, vice-președinte, secretar general, membru în Consiliul de conducere) sau în Comisia de cenzori își vor depune candidaturile, în scris, până la 31 august 2005, la Comisia de organizare a Congresului de la sediul F.C.E.R.

■ Toate tipurile de propuneri vor fi însoțite de un C.V. (maximum o pagină) al candidatului, din care să reiasă, în mod special, activitatea legată de viața comunitară evreiască. Persoanele care candidează pentru funcția de președinte vor prezenta și un program cu obiectivele propuse a le realiza. C.V.-urile pentru funcțiile de președinte, vice-președinte, secretar general, vor fi trimise comunităților în maximum cinci zile, pentru a fi aduse la cunoștința delegaților la Congres.

FORUMUL „B'NAI B'RITH" DIN ROMÂNIA – continuitate și perfecționare

ROMEXPO, 7 iulie, după-amiaza. Prima întrunire de după alegerea noii conduceri a Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" din România. Ambianța întrunirii ieșea din tiparele clasice. Nu mai existau prezidiu și public. Tonul prezentărilor, al discuțiilor era neprotocolar, cald, atractiv. Simțeam fiecare cum se materializează la modul contemporan străvechiul verset biblic despre fraternitate, care este, în același timp, unul dintre principiile fundamentale ale Organizației „B'nai B'rith": „Ce bine și ce frumos stau frații împreună".

Prezentările, discuțiile au fost moderate de președintele nou ales al Forumului, *José Iacobescu*. Direcțiile principale ale completărilor la Statut, expuse de vice-președintele Forumului, av. *Ida Schottek*, au vizat înființarea unor comisii pentru probleme de cultură, Anti-Defamation League, Tineret, convocarea adunărilor generale nu doar de două ori pe an, ci trimestrial și de câte ori este nevoie.

În cadrul aceleiași întruniri, deputatul dr. *Aurel Vainer* i-a informat pe cei prezenți asupra câtorva din cele mai recente aspecte din activitatea sa parlamentară: ● participarea la câteva evenimente de anvergură cum au fost a 99-a Conferință Anuală a Comitetului American Evreiesc, a12-a Conferință Internațională a Liderilor de Comunități Evreiești, de la Washington, Programul special „Delegația Internațională a Liderilor Evrei la Națiunile Unite" de la New York, Conferința O.S.C.E., de la Cordoba, despre luarea de măsuri speciale împotriva antisemitismului, la care deputatul nostru a avut o intervenție ● discuțiile în Parlament legate de Ordonanța nr. 31/2002, care funcționează, în continuare, cu putere de Lege.

Reunirea evreilor de cele mai diverse orientări în jurul ideii de fraternitate a fost nucleul intervenției doctorului *Hary Kuller*, obiectiv prioritar pe care și-l propune noul Comitet de conducere. Este locul să reamintim că Organizația Internațională „B'nai B'rith", înființată în 1843, la New York - cu o filială în România funcționând încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, până după al doilea război mondial, când a fost desființată de regimul totalitar -, a fost reactivată în țara noastră în 1995, la inițiativa regretatului ing. *Siegfried Schieber* z.l., din Viena, președintele de onoare al Forumului nostru.

Forumul „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" s-a remarcat printr-o intensă activitate culturală, care a cunoscut câteva momente de vârf: ● Simpozionul Internațional, organizat de „B'nai B'rith" Europa, în 1999, la București, dedicat unor mari personalități culturale evreiești din România ● Zilele Europene ale Culturii Iudaice în România, din 2000, de asemenea, cu participare internațională, condensând, timp de câteva zile, multiplele forme ale contribuției evreilor din România la cultură și civilizație: presă evreo-română, carte scrisă de autori evrei, valori ale artei plastice, teatrale, muzicale ș.a.

Tot ce angajează obiectivele esențiale de acțiune ale „B'nai B'rith"-ului - activitate educativă, filantropică, sprijinirea Statului Israel, combaterea antisemitismului, promovarea drepturilor omului, ecumenismul - au fost și sunt tot atâtea preocupări ale Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" din România.

Succesul primei întâlniri a membrilor săi, sub egida noii conduceri, indică o revitalizare și modernizare a funcționării Forumului. (I.D.)

Ing. SIEGFRIED SCHIEBER z.l. – modelator spiritual al obștii noastre

Ne-a întristat plecarea dintre noi a inginerului *Siegfried Schieber* z.l., personalitate reprezentativă a iudaismului român în secolul XX. Generația lui Siegfried Schieber a fost marcată de experiența tragică a deportării în Transnistria. Din familia lui, din douăsprezece persoane deportate în lagăr, s-au întors doar patru. Și-a riscat viața în nenumărate rânduri să salveze de la moarte frați de suferință, fapte evocate de mărturiile supraviețuitorilor, strânse în cele două volume despre *Viața și martiriul evreilor din Câmpulung Bucovina*, apărute în 1998. Lucrarea a fost editată de Siegfried Schieber. A avut un temperament de luptător, hotărât să riposteze la nedreptăți, la umilințe. A urmat Facultatea de Chimie Industrială la București, în perioada ascensiunii nazismului în Germania, când emulii săi din România, *studenții legionari, îi băteau pe colegii lor evrei spre a-i împiedica* să intre la cursuri. Nu i-a fost ușor nici după '44. Avea un „dosar încărcat". Tatăl său fusese unul dintre primii sioniști din România, el personal - membru în Organizația „Haşomer Hațair". A ales calea exilului, stabilindu-se în 1960 la Viena, dar a rămas apropiat de obștea-mamă, atașat de România.

Lui i se datorează reactivarea, în1995, a Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" în România. Tot el a dat filialei numele prietenului de-o viață, Șef Rabinul Rosen. Opera socială, meritele pentru apărarea drepturilor omului, militantismul împotriva discriminării etnice, confesionale i-au adus laurii de Doctor Honoris Causa al Universității din Craiova și Politehnicii din București. A străbătut complexul, contradictoriul veac XX, știind să îmbine *credo*-ul umanist cu pragmatismul, dispozițiile lirice cu mobilitatea inteligenței active. A fost un diplomat și un Mecena al evreilor din România. Avea vocația prieteniei.

Despre domnu' Schieber nu putem vorbi la trecut, fiindcă el continuă să facă parte din ființa noastră, a tuturor celor care l-am cunoscut, admirat și îndrăgit. Va rămâne în conștiința noastră ca una dintre valorile neperisabile ale omeniei.

E. SUHOR

Dialog al deputatului F.C.E.R., dr. AUREL VAINER, cu alegătorii din Iaşi şi Bacău

Aflat în mai multe oraşe din Moldova, cu prilejul comemorării pogromului din iunie 1941 şi a „Trenurilor morţii" de la Iaşi, deputatul F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, s-a întâlnit cu alegătorii din Iaşi şi din Bacău. În faţa numeroşilor membri ai celor două comunităţi, domnia-sa şi-a prezentat activitatea de deputat în cele şase luni care au trecut de la alegeri. Dr. Aurel Vainer a recunoscut că a trebuit „să înveţe" ce face şi cum acţionează un deputat în parlament şi a vorbit, în principal, despre două aspecte din activitatea sa. El s-a referit, în primul rând, la eforturile depuse pentru a transforma în lege Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 31/2002, privind condamnarea şi sancţionarea manifestărilor rasiste, antisemite şi xenofobe, eforturi încununate parţial de succes, legea fiind votată în Senat, dar retrimisă Comisiei juridice a Camerei Deputaţilor, din cauza unui amendament propus de grupul parlamentar „România Mare". Dr. Aurel Vainer a prezentat auditoriului şi aspecte ale proiectului Legii Minorităţilor şi Legii Libertăţii Religioase şi Cultelor, în care vor figura articole avantajoase comunităţii evreieşti. De asemenea, Legea Retrocedării Bunurilor Comunitare, care prevede restituirea *in integrum* a bunurilor confiscate, va îmbunătăţi apreciabil puterea economică a comunităţii evreieşti.

În calitatea pe care o deţine - a mai spus vorbitorul -, are un dialog permanent cu cei ce l-au ales (prin scrisori, întâlniri sau adunări) şi a încercat - de multe ori, a reuşit - să soluţioneze probleme legate atât de viaţa evreiască (de pildă, cinstirea eroilor militari evrei din localităţile unde nu mai trăiesc evrei), cât şi solicitări particulare. De asemenea, în cadrul Biroului său Parlamentar, a elaborat o bază de date, atât despre evreii din lume, cât şi despre cei din România.

Dr. Aurel Vainer a abordat apoi activitatea sa pe plan internaţional, menţionând în acest context participarea la două evenimente importante pentru viaţa iudaică: cea de a 99-a Conferinţă a American Jewish Committee şi cea de a 12-a Conferinţă a liderilor evrei, unde a avut prilejul să cunoască şi să stabilească relaţii cu importante personalităţi din lumea evreiască americană, precedată de o sesiune de studiu la O.N.U., unde, împreună cu 50 de lideri evrei, s-a întâlnit şi cu secretarul general al organizaţiei, Kofi Annan. A doua manifestare internaţională a fost Conferinţa de la Cordoba, dedicată luptei împotriva antisemitismului şi intoleranţei, unde au fost dezbătute o serie de măsuri pe care statele membre le-au aplicat sau urmează să le aplice în vederea combaterii acestor atitudini.

În cadrul întâlnirilor, deputatul dr. Aurel Vainer a răspuns numeroaselor întrebări ale participanţilor. Astfel, la Iaşi, ele s-au referit la Legea Proprietăţii, la probleme de retrocedare, la posibilitatea realizării în oraş a unui serviciu de asistenţă medicală, compus din medici evrei, atât pentru membrii comunităţii, cât şi pentru restul populaţiei ieşene, la fonduri pentru repararea Muzeului Evreiesc sau acordarea unor burse de masterat pentru tinerii ce se specializează în iudaism. La Bacău, problemele ridicate s-au referit la drepturile de pensii ale strămutaţilor, la necesitatea unei legislaţii de condamnare a actelor antisemite şi luarea unor măsuri pentru eliminarea unor simboluri legionare (ca cel existent la Bacău), la relaţia F.C.E.R cu mass media, la necesitatea difuzării largi a unei istorii a evreilor şi a *Raportului Wiesel*, la descentralizarea activităţii economice a F.C.E.R.

Dr. Aurel Vainer a răspuns la aceste probleme, a promis că, acolo unde se poate, va lua măsurile necesare şi a cerut participanţilor să i se adreseze, ori de câte ori este nevoie (*e-mail*: *vainer.aurel@b.astral.ro*) sau să viziteze *site*-ul: *www.vainer.aurel.go.ro*

Diversitate de preocupări în activitatea Comunităţii Evreilor din Braşov

Câteva zile petrecute printre membrii deosebit de primitori ai comunităţii din Braşov vin să confirme ideea că o viaţă comunitară activă nu depinde de numărul, ci de entuziasmul celor care fac parte din ea, inclusiv o conducere eficientă, în frunte cu inimosul preşedinte, ing. *Tiberiu Roth*. Fiind pentru prima dată în vizită la comunitatea braşoveană, impresia mea subiectivă a fost că rezultatele cu care se mândresc cei de aici se datorează şi cadrului minunat în care îşi desfăşoară munca de zi cu zi - acel minunat templu, cu o vechime de peste 100 de ani, unul dintre monumentele istorice ale Braşovului, restaurat în ultimii ani, vizitat zilnic de grupuri de turişti şi întregul complex al comunităţii, cu bibliotecă, săli de club, cu calculatoare foarte moderne, puse la dispoziţia amatorilor de toate vârstele, eleganta sală a Restaurantului ritual sau cochetul cabinet medical.

„La noi, graniţa dintre generaţii s-a şters"

Cele două săli de club sunt locul unde îşi desfăşoară activităţile O.T.E.R., cei de vârsta a doua, copiii şi femeile, „deoarece nu am tras niciodată o linie despărţitoare între generaţii" - ne povesteşte *Doru Gomboş*, responsabil cu generaţia de mijloc şi fost oterist. Toate manifestările importante - Purim, Pesah, Sucot ş.a. - le organizăm împreună. Vedeţi aceste calculatoare? Nu sunt doar apanajul tinerilor. Copiii vin cu părinţii şi se joacă, tinerii şi cei din generaţia de mijloc le folosesc, dar să ştiţi că avem amatori şi dintre cei de vârsta a treia, unii dintre ei ajungând să fie pasionaţi ai Internetului. Copiii se duc la cursurile de Talmud Tora, dar la cele de ebraică participă şi adulţi, ba chiar şi neevrei. Preşedintele comunităţii, Tiberiu Roth, vine să explice copiilor semnificaţia sărbătorilor. La corul nostru, cu tradiţie, participă şi copii, şi tineri. Tot ei sunt cel mai mult atraşi de multiplele activităţi sportive pe care le organizăm. Avem aici o masă de ping-pong, jucăm fotbal, iarna facem patinaj şi schi şi ne face deosebită plăcere să inventăm pentru copii diferite jocuri în zăpadă, mai ales bătăi straşnice cu bulgări. Faptul că suntem destul de bine înzestraţi, se datorează în mare parte ajutorului oferit de JOINT, personal de dr. Zvi Feine, un oaspete frecvent şi drag al comunităţii braşovene. *Doru Gomboş* nu uită să menţioneze organizarea, de câte ori este posibil, a întâmpinării Şabatului - *Oneg Şabat* -, când sala restaurantului se umple cu reprezentanţii tuturor vârstelor.

*

O activitate culturală efervescentă

Corul comunităţii, „Bnei Milu", este cunoscut şi dincolo de hotarele Braşovului. Este prezent la toate sărbătorile religioase, la *Oneg Şabat*, dar şi la manifestări interetnice, fie organizate în localitate (Serbările Braşovului), fie în alte locuri, cum ar fi Festivalul „ProEtnica" de la Sighişoara. Odinioară, corul pleca şi în turnee în diferite comunităţi, dar lipsa de fonduri a pus capăt acestei iniţiative atât de bine primită pretutindeni. Cele mai frumoase interpretări ale corului au fost înregistrate pe casete.

Biblioteca comunităţii este pusă nu numai la dispoziţia evreilor, ci a tuturor celor interesaţi de probleme de iudaism. Ea este vizitată de elevi de liceu şi profesori care-şi caută materiale despre istoria evreilor, despre Holocaust şi despre sărbătorile religioase iudaice. Aici ei au posibilitatea să primească informaţiile cele mai pertinente de la un om cu o pregătire deosebită - bibliotecarul şi arhivarul *Sami Fiul*, autor şi al unei istorii a evreilor braşoveni.

*

Din septembrie anul trecut, la comunitate funcţionează cu mult succes un Club al femeilor, condus de dr. *Edith Adler*. Doamnele se întâlnesc o dată pe lună, într-un cadru neformal, şi stau de vorbă despre cele mai variate subiecte - cărţi de succes, filme sau spectacole de teatru, despre probleme de sănătate, medicale, inclusiv tratamente naturiste, dar şi despre reţete culinare tradiţionale. Nu este uitată nici viaţa evreiască, participantele vizionând casete despre istoria iudaismului sau ascultând aforisme şi vorbe înţelepte ale marilor gânditori evrei. În perspectivă doamnele se gândesc şi la o „ieşire" în care să îmbine utilul cu plăcutul - o vizită în Capitală, combinată cu vizionarea unui spectacol la Teatrul Evreiesc. Dar, ca în foarte multe cazuri, principala piedică ce stă în calea realizării ei este lipsa de fonduri.

Doamnele se întâlnesc în fiecare lună

*

Vârsta a treia este preponderentă şi printre membrii comunităţii braşovene, de aceea ajutorarea lor este una dintre principalele preocupări ale conducerii comunităţii. Numărul celor asistaţi nu este prea mare, dar, aşa cum ne-a povestit vice-preşedintele *Ştefan Goth*, nu este vorba numai de a-i ajuta material - desigur, un element esenţial -, ci de a-i integra în societate, mai ales că cei mai mulţi sunt singuri. În acest demers, conducerea a făcut apel la membrii Clubului femeilor, care se duc frecvent să-i viziteze pe bătrâni, să-i însoţească la medic, să stea pur şi simplu cu ei la o cafea sau să le organizeze, împreună cu conducerea comunităţii, sărbătorirea zilelor de naştere. Am avut ocazia să vizitez doi dintre asistaţi. Dna *Felicia Mentzel*, de 85 de ani, nu a avut decât cuvinte de laudă faţă de ajutorul primit de la comunitate, fără de care i-ar veni greu să supravieţuiască. Realistă, ea îşi dă seama că resursele comunităţii nu sunt infinite şi este mulţumită cu ceea ce primeşte. Dar mai mult apreciază faptul că nu este lăsată singură, că există întotdeauna cineva care să-i deschidă uşa. Aceleaşi gânduri le-am auzit exprimate şi de către *Iosif Moscovici*, un caz cu totul special. Din cauza problemelor lui - de sănătate, de familie şi materiale -, acest om se găsea complet izolat, însingurat. Ştefan Goth a fost cel care l-a descoperit şi care, încetul cu încetul, a reuşit să-l atragă în comunitate. Acum este cu totul alt om şi spusele lui au fost confirmate chiar de cel în cauză. „Mi-am găsit în comunitate o familie", a povestit el cu lacrimi în ochi.

Asistaţii – în atenţia conducerii comunităţii braşovene

Ar mai fi multe de spus despre viaţa efervescentă de la Braşov, despre grija pe care o poartă comunitatea celor veniţi la Casa de Odihnă de la Cristian, despre spectacolele organizate cu prilejul marilor sărbători sau bunele relaţii ale comunităţii cu oficialităţile sau celelalte minorităţi din oraş. Dar toate acestea vor constitui, poate, tema unor reportaje viitoare, când vom răspunde invitaţiei deosebit de călduroase, care a fost adresată redactorilor revistei, de a veni la Braşov cât mai des.

Eveniment de excepţie în lumea ştiinţifică din CRAIOVA

Profesorul american de origine israeliană, JUDA ZEV JONA – „DOCTOR HONORIS CAUSA" al Universităţii de Medicină şi Farmacie

Cu prilejul primei Conferinţe Europene de Chirurgie Pediatrică şi Neurochirurgie, organizată la Craiova, în perioada 9-11 iunie a.c., profesorului american de origine israeliană *Juda Zev Jona* i-a fost conferit titlul de „Doctor Honoris Causa" al Universităţii de Medicină şi Farmacie. De asemenea, Primăria Craiovei l-a declarat „Cetăţean de Onoare" al oraşului.

Prezentând personalitatea acestui remarcabil om de ştiinţă, prof. univ. dr. *Corneliu Sabetay*, unul dintre organizatorii acestei manifestări ştiinţifice, ne-a relevat motivele care au determinat Universitatea să-l onoreze cu această distincţie pe profesorul Jona. Este vorba, desigur, în primul rând, de remarcabilele sale contribuţii în domeniul chirurgiei pediatrice, pe lângă activitatea sa de chirurg, profesorul fiind autorul a numeroase lucrări şi articole publicate în reviste de specialitate din întreaga lume. Dar Juda Zev Jona a fost şi iniţiatorul Programului „Poduri peste Atlantic" - un vast program de colaborare între Spitalul Evanston şi Children Memorial Hospital din Chicago şi spitale pediatrice din Europa de Est, inclusiv Spitalul de Ortopedie Pediatrică din Craiova. În cadrul acestui Program, chirurgi şi anestezişti de la Spitalul Pediatric din Craiova au fost invitaţi la Chicago, iar profesorul Jona a vizitat Craiova, unde a efectuat mai multe operaţii. De asemenea, el a oferit sprijin material spitalului, dotând sălile de operaţii pentru nou născuţi şi sugari cu aparate şi materiale. Dar - ne povesteşte dr. Corneliu Sabetay -, pe lângă meritele sale profesionale de necontestat, profesorul Jona are încă o mare calitate: este un prieten al evreilor din România. Născut la Haifa, rădăcinile sale, ca şi ale soţiei lui, provin din Ardeal (tatăl lui a emigrat în Palestina, în 1932) şi ceea ce l-a apropiat mai mult de comunitatea evreiască de la noi a fost faptul că, în cadrul vizitelor efectuate în ţara noastră, a reuşit să găsească, în cimitirele de lângă Dej, mormintele bunicii sale şi ale altor rude. El s-a întâlnit cu bătrâni care i-au cunoscut tatăl, despre care au avut de spus numai cuvinte de laudă.

Profesorul Juda Zev Jona a avut prilejul să-l întâlnească şi pe regretatul academician prof. Nicolae Cajal (z.l.), care a avansat ideea ca Academia de Ştiinţe Medicale să-i acorde titlul de „Doctor Honoris Causa". Evreu credincios care respectă tradiţiile, cu o familie compusă din patru copii şi 17 nepoţi, profesorul Jona a luat parte activă la sărbătoarea de Şavuot, în Templul din Craiova, cunoscând toate rugăciunile şi cântecele. Una dintre cele mai frumoase amintiri ale prof. Sabetay, din timpul vizitei efectuate, în 2002, la Chicago, a fost felul în care a fost întâmpinată, acasă la prof. Jona, „Regina Şabat", cu respectarea tuturor obiceiurilor, în mijlocul familiei şi al numeroşilor prieteni.

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

OPERAŢIUNEA YONATHAN

cea mai importantă misiune de salvare din istoria armatei israeliene

În decursul istoriei, evreii nu au putut evita numeroase tragedii. Mari urgii colective s-au abătut asupra fiilor acestui popor, din antichitate şi până în era actuală. Momentul Entebbe a reprezentat un succes unic în istoria Statului modern Israel şi, în general, în întreaga istorie a poporului evreu. Operaţiunea „Thunderbolt" - numele pe care l-a purtat iniţial această intervenţie militară de salvare - a fost redenumită, mai târziu, după comandantul său, Yonathan Netanyahu (fratele lui Benjamin Netanyahu), căzut în luptele din aeroportul ugandez. Dincolo de negocieri, tratative de pace, concesii făcute pentru dezamorsarea situaţiilor de criză, trebuie luate în considerare şi asemenea măsuri pentru eliminarea terorismului. Azi, când acesta reprezintă o ameninţare la nivel mondial, este nevoie de conjugarea diverselor metode de eliminare a pericolului care loveşte aproape aleatoriu.

La data de 27 iunie 1976, o cursă „Air France" ce zbura pe ruta Tel Aviv - Paris via Atena a fost deturnată. Această acţiune teroristă a fost executată de patru răpitori, puţin după ce avionul a

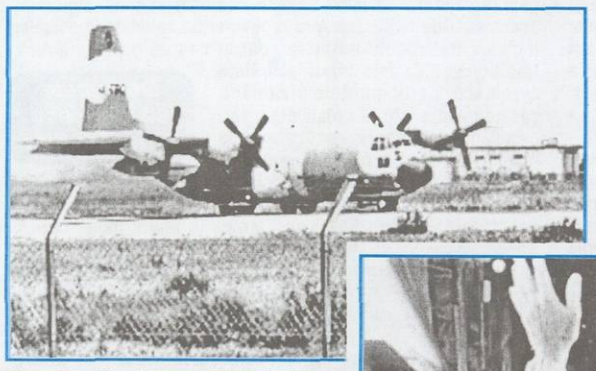

decolat din Atena. Teroriştii au direcţionat avionul spre Entebbe - Uganda. La 29 iunie, teroriştii au cerut Israelului eliberarea a 53 de deţinuţi, în termen de 48 de ore. În acelaşi timp, i-au separat pe cei 105 pasageri evrei de cei neevrei, iar pe cei din urmă i-au eliberat.

În faţa guvernului israelian existau două opţiuni: eliberarea teroriştilor din închisoare sau eliberarea ostaticilor printr-o operaţiune de natură militară. Din cauză că s-au început negocierile cu teroriştii pentru îndeplinirea cererilor lor, termenul impus de aceştia a fost amânat până la 4 iulie, ora 13:00. Această prelungire a termenului a dat Guvernului israelian şansa de a planifica o acţiune militară. La 1 iulie, planul a fost prezentat de Dan Şomron, şeful acestei operaţiuni, Ministerului Apărării şi conducătorului armatei. S-a înţeles astfel că unica posibilitate o reprezintă o acţiune aviatică în Entebbe. La 2 iulie, s-a simulat acest exerciţiu în faţa celor mai înalţi ofiţeri din armată şi din cadrul Ministerului Apărării.

Ziua următoare, sâmbătă, la ora 13:20, patru avioane Hercules au aterizat la o bază militară din Sinai şi au aşteptat acolo aprobarea Cabinetului israelian. Membrii Guvernului au votat în unanimitate pentru această acţiune, după ce Yitzhak Rabin le ceruse să îşi asume pe deplin responsabilitatea, abţinerile fiind excluse din ecuaţia scrutinului.

Avionul din fruntea escadrilei a transportat combatanţii, împreună cu cel care îi coordona, Yoni Netanyahu, maşina Mercedes neagră (copie a celei pe care o folosea dictatorul ugandez Idi Amin; pentru dezorientarea inamicului) şi două Jeep Land Rover. Al doilea şi al treilea avion Hercules îi avea la bord pe cei ce trebuiau să-i apere pe executanţii misiunii, la care se adăugau 30 de medici cu întreg echipamentul necesar. Al patrulea era gol, fiind destinat ostaticilor ce urmau să fie eliberaţi. În acelaşi timp, în spaţiul aerian se roteau două avioane - un Boeing 707 al forţelor armate israeliene pentru asigurarea comunicaţiilor, iar al doilea, care a decolat la Nairobi, capitala Kenyei, fiind pregătit ca un spital aerian.

După un zbor de 7 ore şi 20 de minute, avioanele au aterizat, provocând o totală surpriză, pe aeroportul din Entebbe. Era ora 23:01, cu doar un minut după planul original. La distanţă de câteva minute au sosit următoarele trei avioane. După o confruntare scurtă, o parte a forţei de atac i-a eliminat pe teroriştii din vechiul terminal. În timpul luptei, comandantul forţei de atac, Yoni Netanyahu, a fost ucis, prin împuşcare, de un glonţ tras din turnul de control al vechiului terminal. A doua jumătate a comandoului israelian a cucerit terminalul nou, a bombardat MIG-urile aflate în perimetrul militar al aeroportului. La ora 23:52, după ce toţi ostaticii au fost adăpostiţi, avioanele au zburat la Nairobi pentru a se realimenta şi, la ora 02:04, au reluat zborul spre Israel. Operaţiunea a durat 51 de minute şi a constituit o puternică lovitură împotriva terorismului mondial.

„Operaţiunea Yonathan" a ridicat prestigiul internaţional al armatei israeliene, fiind o importantă sursă de inspiraţie pentru diferite cărţi, filme şi cursuri militare teoretice şi practice.

Idi Amin a fost umilit prin înfrângerea suferită în urma acestui raid surpriză. El a susţinut că Israelul a fost sprijinit de Kenya în pregătirea acţiunii, motiv pentru care sute de kenieni din Uganda au fost ucişi curând după aceea. Din acel moment, regimul lui Idi Amin a început să piardă teren. Doi ani mai târziu, Idi Amin a fost obligat să părăsească funcţia de şef al statului şi trimis în exil în Arabia Saudită.

YONATHAN NETANYAHU a rămas în istoria recentă a Israelului ca fiind cea mai clară imagine a eroului autentic. Citâm câteva dintre afirmaţiile lui, o fărâmă din multitudinea de speranţe care l-au animat:

● „Aş prefera să trăiesc aici permanent în condiţii de luptă, decât să devin unul dintre evreii rătăcitori. Orice compromis ar grăbi finalul". *(Dintr-o scrisoare către fratele său Benjamin Netanyahu)*

● „Cauza reală este sentimentul de neputinţă în faţa războiului fără sfârşit. Războiul nu se sfârşeşte, merge mereu înainte... Este calmul de dinaintea următoarei furtuni. Nu am nici o îndoială că războiul se va dezlănţui din nou. Avem deplină încredere în puterea noastră. Putem oricând riposta". *(1974)*

● „Moartea - singurul lucru care mă deranjează. Nu mi-e teamă de ea, doar îmi trezeşte curiozitatea. Este un puzzle pe care eu, ca şi mulţi alţii, nu am reuşit să îl rezolv. Cred că o viaţă fără vreun scop are o foarte mică valoare. Dacă ar trebui să-mi sacrific viaţa ca să-mi ating scopul, aş face-o cu plăcere". *(1975)*

„Operaţiunea Entebbe" a trezit în rândul israelienilor aceleaşi emoţii ca Declaraţia de Independenţă în rândul poporului american. Momentele de tensiune prilejuite de acest eveniment au fost egalate doar cu ocazia Războiului de Şase Zile. Rar a existat în rândul populaţiei israeliene un asemenea sentiment de unitate.

Epicentrul vieţii israeliene devenise în acele zile Kotelul - Zidul Plângerii. Evrei religioşi şi laici veneau în acest loc cu totul special al identităţii iudaice [...]. Străini se îmbrăţişau în autobuz. Pentru prima oară, unitatea evreiască părea un fapt palpabil şi un slogan pentru strângerea fondurilor. Privind în jurul meu în autobuz, mă obseda un gând: cu toţii suntem evrei. Deosebirile evidente dintre noi - limbă, culoare a pielii, istorie personală şi familială - totul părea neimportant. Mă gândeam la puterea misterioasă a evreităţii mele. Care era, de fapt, natura legăturii mele cu străinii aceştia din jurul meu? Mă îndoiesc să-mi fi putut veni răspunsul în decursul acestei călătorii cu autobuzul. Eram cu toţii produsul unui lanţ neîntrerupt de strămoşi care şi-au asumat iudaismul în pofida tuturor tentaţiilor oferite de diversele societăţi şi în ciuda torturilor care îi ameninţau pe ei şi pe copiii lor. Am început să mă întreb despre puterea aceasta a evreilor, intelectuali de vârf sau oameni foarte simpli, care, mii de ani la rând, pe întreg globul, au făcut această alegere. Ce credinţă le-a dat această putere?

Jurnalistul JONATHAN ROSENBLUM scria în materialul său referitor la comemorarea „Operaţiunii Entebbe":

Entebbe a devenit pentru mine unul dintre acele momente care te „trezesc" ca evreu.

LUCIANA FRIEDMANN

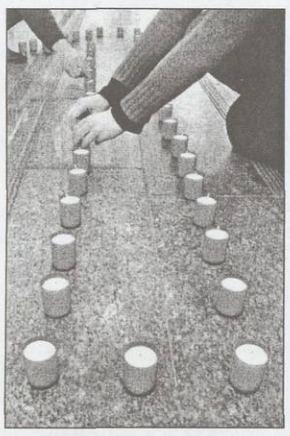

Genocidul armenilor a premers Holocaustul

90 de ani de la începutul tragediei

În 1933, apărea romanul lui Franz Werfel, *Cele patruzeci de zile de pe Musa Dagh*, în care se reflectă doar în parte marea tragedie a armenilor, supuşi unui genocid planificat de către extremiştii turci, între anii 1915-1918. În anul 1933, Europa mai respira aerul infestat de primul război mondial, dar spera într-o pace universală. Hitler şi mulţi acoliţi ai săi au transformat speranţa în cenuşă, provocând, după numai şase ani de guvernare, un nou război mondial şi un Holocaust.

Dacă opinia publică, fiind parţial în cunoştinţă de cauză, ar fi reacţionat, cel puţin în ţările dezvoltate, condamnând vehement genocidul antiarmean, poate că nici noi, evreii, n-am fi cunoscut Holocaustul. Pentru că, după al doilea război mondial, Holocaustul a fost minimalizat, ignorat, negat, violenţa xenofobă şi-a continuat drumul în Ruanda, Cambodgia, Bosnia ş.a.

Evreii nu au considerat niciodată că pot monopoliza durerea şi doliul omenirii. Dacă antisemitismul a pregătit „moral" Holocaustul, în plan istoric, uciderea a şase milioane de evrei a fost „apogeul" unui lung şir de pogromuri, nu numai antievreieşti. Genocidul armenilor a însemnat uciderea a peste un milion de oameni, jefuirea celor vii şi a celor morţi, dispariţia unor comunităţi cu vechime milenară, ca şi diminuarea drastică a populaţiei armeneşti în lume.

Armenii sunt unul dintre popoarele extrem de vechi. Ei se trag din triburile indo-europene ale urarţilor şi vechilor armeni, formând un stat numit Armenia, încă în secolul IV î.e.a. În secolul III e.a., a devenit stat creştin (primul în lume), ceea ce i-a întărit unitatea, dar i-a adus şi nenorocul de a fi în vecinătatea unor state cu alte religii. În secolul al XVII-lea, Turcia şi Persia îşi împart acest stat, apoi în secolul al XIX-lea, Rusia pravoslavnică ocupă o bună parte din vechea Armenie, restul rămânând sub suzeranitate otomană.

Revoluţia „junilor turci", din 1908, a deschis drumul Turciei spre modernitate, dar a fost marcată şi de o exhibare a naţionalismului. Începutul războiului mondial a creat condiţiile crimei în masă. Astfel s-a confruntat omenirea prima oară cu noţiunea de „genocid", cuvânt ce va pecetlui istoria unui veac (în Asia, Europa, Africa).

Primul masacru antiarmean a avut loc în 1887, din ordinul sultanului, ca un act de represiune faţă de mişcarea de eliberare iniţiată de intelectuali armeni, după care urmează, în anii 1894-1895, represaliile în urma cărora se înregistrează 300.000 de morţi, la care se adaugă jafurile, siluirile, luarea de ostatici, batjocura.

Henry Morgenthau, născut într-o familie de evrei germani emigraţi în S.U.A., a fost ambasadorul acestei ţări în Turcia, între anii 1913-1916. În rapoartele sale, ca şi în memoriile publicate mult mai târziu, el a prezentat cu toată obiectivitatea şi, totodată, cu o participare umană demnă de toată cinstea, condiţiile şi efectele acestui AXOR (în armeană - genocid). În anul 2000, Editura Ararat a publicat cartea de memorii a acestui om de aleasă cultură şi simţ civic. Asupra evenimentelor petrecute şi asupra personalităţii lui Morgenthau merită să se revină.

BORIS MARIAN

Israelul se pregăteşte de retragerea din Gaza

Mai sunt aproximativ 15 zile până la începerea punerii în aplicare a uneia dintre cele mai importante şi controversate decizii politice ale premierului Ariel Sharon - dezangajarea din Gaza. În urma acesteia, toate coloniile din Gaza şi câteva din Cisiordania vor fi desfiinţate, 8.000 de persoane urmând să fie relocate pe teritoriul israelian. Decizia, susţinută pe plan internaţional, în primul rând de „cvartetul" format din S.U.A., Rusia, O.N.U. şi U.E., autoarele „foii de parcurs", planul internaţional de pace pentru Orientul Mijlociu, a împărţit opinia publică israeliană. Dacă majoritatea cetăţenilor ţării sprijină demersul premierului, apreciind că prin această măsură securitatea Israelului va putea fi întărită, locuitorii implantărilor, precum şi extrema dreaptă şi partidele ultrareligioase şi-au manifestat nemulţimirea, nu numai în vorbe, ci şi în fapte. În ultimele luni, au avut loc numeroase demonstraţii de protest, care au culminat cu un marş al protestatarilor antiretragere către fâşia Gaza, intenţia lor fiind de a ajunge în implantările de la Gush Katif, de a întări numărul coloniştilor şi de a îngreuia astfel procesul retragerii. Desfăşurând o forţă de 20.000 de persoane, poliţia şi armata au reuşit să împiedice, într-o primă fază, infiltrarea masivă a demonstranţilor în Gaza, dar iniţiatorii, respectiv Consiliul coloniştilor, sunt pe cale de a pregăti alte manifestaţii. Ei vor să-şi schimbe tactica, să mobilizeze zeci de mii de protestatari, desfăşuraţi în mai multe locuri pentru a obliga forţele de securitate să se scindeze, creându-se în acest fel mai uşor breşe de infiltrare în Gaza. Mai mult, rabini ultrareligioşi au lansat un apel militarilor să nu se supună ordinelor de participare la evacuarea coloniştilor.

În acest context, generalul Dan Halutz, şeful statului major al armatei israeliene, i-a avertizat pe liderii coloniştilor că demersul lor ar putea avea un efect de bumerang, deoarece refuzul militarilor religioşi ar putea determina o explozie a refuzului militarilor laici de stânga de a servi în Cisiordania, acolo unde vor rămâne în continuare implantări. Generalul a mai spus că nu are obiecţii nici împotriva demonstraţiilor de dreapta, nici a celor de stânga, dar nu este de acord cu manifestări violente, fie verbale, fie fizice, care ar putea duce la incidente grave.

Săptămâna trecută s-au mobilizat şi susţinătorii retragerii. Campania pro-retagere, lansată la 25 iulie şi care a durat şase zile, a fost condusă de fostul şef al „Shin Beth", Ami Ayalon, şi de liderul Consiliului pentru pace şi securitate, general maior (în retragere) Danny Rotschild. Campania a avut menirea să „trezească majoritatea tăcută" care susţine dezangajarea. Militanţii s-au deplasat zilnic în câte două oraşe, au cerut locuitorilor să semneze petiţii în favoarea retragerii din Gaza şi au împărţit cocarde alb-albastre.

Premierul Sharon se bucură de susţinerea fermă a Statelor Unite. Astfel, secretarul de stat al S.U.A., Condoleezza Rice, a venit pentru a treia oară în Israel pentru a discuta problema retragerii şi coordonarea acţiunilor cu Autoritatea Palestiniană. Ambele părţi doresc evitarea violenţelor şi instaurarea imediată a administraţiei palestiniene pentru a nu se crea un vid de putere de care să profite islamiştii radicali.

EVA GALAMBOS

Rolul femeii în istoria Israelului modern

Sarah, Leah, Rivka, Rahel, Ruth sunt doar câteva dintre figurile feminine din Tora, evocate, prin faptele lor, ca modele pentru generaţiile ce au urmat. De la prima dintre femei Hava - Eva şi până în zilele noastre, statutul femeii a fost mereu un subiect de controversă. Iudaismul, considerat de curentele liberale arhaic în ceea ce priveşte rolul femeii, ii conferă, totuşi, acesteia un statut bine definit. Privind în urmă cu mii de ani, Decalogul şi Tora aduc o schimbare în drepturile femeii, care beneficiază de un respect pe care nu îl primea în societăţile antice. Israelul modern şi Işuvul (aşezarea pre-statală din Ereţ Israel) au însemnat o remodelare a rolului femeii, în condiţiile unei existenţe periculoase şi dificile.

Rolul femeilor în Ereţ Israel poate fi urmărit, prima oară după perioada biblică, în timpul întâiului val de Alia, din anii 1880-1890. Este vorba mai ales despre o Alia a familiilor religioase şi se observă cum, o dată cu sosirea în Ţara Sfântă, menirea şi rolul femeii se modifică. Femeile veneau din realitatea urbană sau semi-urbană est-europeană şi ajungeau într-o viaţă de fermieri rudimentari. O dată cu noul statut se schimbă şi aşteptările şi idealurile femeilor. Din păcate, majoritatea relatărilor din acele vremuri aparţin bărbaţior, şi nu se ocupă decât superficial de viaţa cotidiană a consoartelor lor. Dincolo de rolul în mod tradiţional pasiv al femeii evreice, observăm că ea îmbrăţişează noi idealuri odată cu sosirea în Ereţ Israel. Relatările despre viaţa *Hemdei Ben Yehuda* (soţia fondatorului lingvisticii ebraice, Eliezer Ben Yehuda) şi *Nehamei Puhacevski* dovedesc o conştientizare din partea lor a rolului marginal al femeii în iudaism şi dorinţa de a-şi asuma o poziţie mai independentă. Scrierile celei de-a doua condamnă felul în care evreii yemeniţi se purtau cu soţiile lor, care nu aveau absolut nici un fel de drepturi. Ea este, însă, necruţătoare şi cu bărbaţii din propria ei comunitate aşkenază care nu se deosebesc prea mult de cei veniţi din lumea arabă. Nici ei nu au acordat femeii respectul pe care îl merită.

Totuşi, trebuie menţionat că există femei care şi-au croit propriul drum, ca *Sarah Aaronsohn*. Tânăra, care a făcut parte din gruparea secretă „Nili", alături de fratele ei Aaron, a trăit numai 27 de ani (1890-1917). În această perioadă a avut o activitate curajoasă, sprijinind puterea britanică împotriva celei turceşti, în scopul creării unui „cămin evreiesc" în Palestina. Capturată şi torturată de turci, ea nu şi-a trădat prietenii de idei. În momentul când a realizat că nu mai are nici o şansă să scape, s-a sinucis. Şi azi în oraşul său natal, Zihron Yaakov, au loc comemorări în amintirea curajoasei luptătoare pentru drepturile evreilor.

Poziţia femeii în societatea israeliană se consolidează în timpul următoarelor două valuri de Alia. Între 1904 şi 1914, în Israel sosesc în primul rând tineri, băieţi şi fete, singuri, mânaţi de idealul construirii unei ţări care să fie doar a evreilor. Ei sunt obligaţi să-şi părăsească ţările de origine din cauza pogromurilor din acea perioadă. Mulţi erau influenţaţi de mişcările radicale din Polonia şi Rusia. Ideea de egalitate între bărbaţi şi femei începea să fie pentru aceşti tineri un lucru firesc, un rezultat al faptului că munceau cot la cot în cele mai grele condiţii. Emanciparea femeii face parte dintr-o mişcare mai vastă de liberalizare a gândirii, de renunţare la valorile tradiţionale considerate desuete.

Cea de-a doua Alia este, într-adevăr, compusă, în principal, din bărbaţi. Femeile care se decid să facă acest pas erau foarte puternice fizic şi spiritual, motivate interior şi nu doar de faptul că întreaga familie pleca şi ele trebuiau, de asemenea, să facă acelaşi lucru. Erau caractere puternice - ca *Mania Shochat* sau *Rahel Yanait Ben-Zvi* -, care nu îşi puteau imagina viaţa subordonată în exclusivitate nevoilor cotidiene ale bărbatului, copiilor, familiei. Misiunea lor nu a fost deloc uşoară. În general, „haluţimii" (pionierii) nu au fost uşor acceptaţi în societatea tradiţională din Palestina primului val de Alia. Gândirea laică, uneori cu influenţe socialiste, era percepută ca un fapt negativ de religioşii care locuiau deja în Ereţ Israel. Dacă, în timp, bărbaţii au câştigat respectul „vatikimilor" (al celor care erau acolo de mai mulţi ani), femeile acestea „în pantaloni", independente şi deloc cucernice, în majoritatea lor, erau privite cu destulă circumspecţie. Viaţa acestor nou veniţi se schimbă în momentul în care încep să îşi înfiinţeze ferme proprii, să cultive separat pământul şi să crească animale. Din nou femeile sunt dezamăgite de reacţia bărbaţilor... Ele îşi imaginaseră că vor munci cot la cot cu ei. Aceştia, însă, le trimit la muncile casnice. Foarte puţine îşi câştigă mult-râvnitul statut de egalitate. Din cauza acestor frustrări, în 1911 se constituie ferma „*Kineret*", pentru pregătirea femeilor care doreau să lucreze în agricultură. În spatele acestui demers se afla o tânără sosită din Rusia, *Hannah Meisel*, care avea o diplomă de inginer agronom. În cei şase ani cât această fermă a existat, femeile au învăţat cum să muncească în mod productiv, nu doar prin efort fizic, ci şi prin cunoaşterea condiţiilor naturale. Printre cele care au fost instruite la această fermă experimentală s-a aflat şi *Rahel Bluwstein* (mai târziu, poetă cunoscută care semna, simplu, Rahel). Această fermă a femeilor era un loc de întâlniri politice, în care ele aveau ocazia să discute toate problemele pe care le întâmpinau în fermele mixte unde lucrau.

Dacă în cel de-al doilea val de Alia doar aproximativ 10% erau femei, în cel de-al treilea val procentul lor a fost de 36%. Poziţia femeii se consolidează în aceste condiţii. Mulţi dintre *olimi* veneau în cadrul Programului „Garinim" („Seminţe") - grupe de tineri imigranţi, instruiţi în prealabil despre viaţa care îi aşteaptă în noua lor ţară. O mare parte dintre ei veneau din Rusia post-revoluţionară, îmbrăţişau ideologii mai radicale şi, comparativ cu predecesorii lor, se temeau mai puţin de tabuurile tradiţionale. În cadrul acestui val de Alia soseşte şi o tânără a cărei istorie personală diferă de a majorităţii. Familia *Goldei Meir* - căci despre ea este vorba - părăsise Rusia când ea era doar un copil, şi se stabilise în America. Ea a decis, însă, să se alăture efortului de construcţie a viitorului stat Israel.

Cu siguranţă, *Golda Meir* este cea mai pregnantă figură feminină a Israelului modern. Înainte de excepţionala sa carieră politică, a avut o importantă implicare socială şi civică, atât în S.U.A., cât şi în Palestina aflată sub mandat britanic. În 1946, l-a înlocuit pe Moshe Sharet la conducerea Departamentului Politic al Agenţiei Evreieşti (autoritatea conducătoare dinaintea declarării independenţei Israelului). În timp ce a reuşit să mobilizeze evreii din Statele Unite să ajute la finanţarea Războiului de Independenţă a Israelului, Meir a devenit unul dintre cei mai reprezentativi purtători ai mesajului de libertate a poporului evreu. După o scurtă „escală" ca ambasador al tânărului Stat Evreu la Moscova, a devenit membră a Knesset-ului din partea Partidului Socialist Mapai, iar până în 1956, a deţinut portofoliul Muncii şi Protecţiei Sociale. După aceasta, timp de zece ani, a fost ministru de externe în cadrul guvernelor ce s-au succedat până în 1966. Principalul său proiect a fost construirea de legături între Israel şi ţările africane, pe baza unui plan de asistenţă. Având o pondere semnificativă la O.N.U.,aceste ţări reprezentau potenţiali parteneri pentru Israel. Golda Meir a avut un rol important în promovarea relaţiilor dintre Israel şi Statele Unite şi în extinderea dialogului cu ţările din America Latină. La vârsta de 71 de ani, în 1969, a devenit a treia femeie din lume care accede la funcţia de prim-ministru (după Sirimavo Bandaranaike, în Sri Lanka şi Indira Gandhi, în India). În 1974, după scandalul izbucnit în urma Războiului de Iom Kipur din 1973, deşi partidul ei câştigase alegerile, ea a decis să demisioneze. Cea mai interesantă şi puternică femeie din istoria recentă a Israelului a plecat în lumea celor drepţi în 1978, fiind înmormântată pe Muntele Herzl din Ierusalim.

GOLDA MEIR

Făcând un salt peste timp, trebuie să ne oprim la statutul femeii israeliene în ultimele decenii. Societatea a rămas, desigur, divizată între ultra-religioşi, religioşi şi laici sau moderni, cei din urmă constituind o pondere covârşitoare. Armata în care sunt înrolate, pentru cel puţin doi ani, tinerele israelience, care nu sunt ultra-religioase şi nici măritate, le conferă un statut foarte apropiat de cel al bărbaţilor. Desigur, în comunităţile religioase, statutul femeii a rămas aproximativ acelaşi ca în trecut. Acesta este, însă, un rol asumat ale cărui dezavantaje sunt, totuşi, analizate în numeroase volume documentare sau de beletristică.

LUCIANA FRIEDMANN

JOINT – un organism în spiritul solidarităţii şi altruismului

Urmare din pag. 1

Jane şi *Edward Stein*, *Etty* şi *Claude Arnall* au avut posibilitatea să cunoască o parte a realităţii autohtone, să observe nevoile financiare ale vârstnicilor şi copiilor, să vadă felul în care se desfăşoară viaţa comunitară.

La Cluj Napoca, Oradea şi Dej, familia Arnall, care a beneficiat de o primire caldă, a avut ocazia să cunoască pe cei care luptă cu obstinaţie să păstreze viaţa evreiască. Desigur, comunitatea din Oradea, corul său care se apropie de profesionalism, i-a cucerit şi această dată pe vizitatori, aşa cum se întâmplă de cele mai multe ori.

Un moment deosebit al acestui traseu l-a reprezentat popasul la tabăra de copii „Kaytanat Giborei Israel", din localitatea Cristian (judeţul Braşov). Cei aproape 30 de copii, între 7 şi 14 ani, care iau parte la acest eveniment anual au ocazia să se familiarizeze, prin joacă şi relaxare, cu tradiţia evreiască. Nu doar pentru familia Stein, care a putut să discute cu cei mici despre felul în care îşi percep ei identitatea, ci şi pentru dr. *Zvi Feine* şi pentru directorul general al F.C.E.R., *Alex Sivan*, a fost un răgaz de reflecţie la viitorul acestei comunităţi.

Atât cu acest prilej, cât şi acasă la vârstnicii asistaţi şi la copii, oaspeţii s-au interesat despre nevoile membrilor comunităţii. Dincolo de necesităţile materiale, am remarcat nevoia de solidaritate, de a fi împreună. Cluburile comunitare şi Centrele de Zi ale comunităţii sunt doar câteva dintre locurile care îi invită pe membrii obştilor evreieşti din România să se cunoască, să îşi însuşească personal noţiunea de comunitate.

În seara de Şabat, *Jane Stein* ne împărtăşea din experienţa sa alături de JOINT. „Atunci când începi să lucrezi pentru acest organism, îţi dai seama că devii dependent de această activitate. Nu te mai poţi desprinde de activitatea de ajutorare a celor în nevoie, de programele globale care sprijină oameni din întreaga lume". Într-adevăr, de peste 20 de ani, şi în ţara noastră, JOINT-ul a reuşit să schimbe mentalităţi, să aducă o viaţă decentă, să asigure asistenţă medicală şi să-i sprijine pe cei tineri, transformând ideea de solidaritate într-o realitate aproape tangibilă.

„ANCHETA R.E.“ – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

Speranţe, gânduri, perspective pentru 2005

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă - ce va dura... toate cele 12 luni -, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. După lansarea anchetei, am constatat, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul şi ne vom continua demersul şi în numerele următoare. Cu acest prilej, îi rugăm pe cititorii noştri, chiar dacă nu sunt solicitaţi de noi şi simt nevoia să vorbească despre planurile lor, să o facă şi noi le vom publica cu drag.

OTTO ADLER, preşedintele Asociaţiei Evreilor din România Victime ale Holocaustului

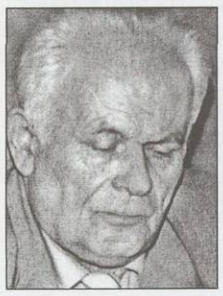

Planurile mele pentru anul 2005 coincid cu cele ale Asociaţiei Evreilor din România Victime ale Holocaustului. În linii mari, avem trei obiective:

● Primul este ajutorarea colegilor noştri - atât sub formă de consultanţă, cât şi prin ajutoare financiare din fondul de ajutor de urgenţă Claims. Acest obiectiv reclamă muncă, răbdare şi înţelegere.

● Al doilea obiectiv este memoria Holocaustului. Un program amplu, având în poziţie centrală editarea unor cărţi în ajutorul predării Holocaustului în învăţământ şi un bogat program de conferinţe adresat în mod prioritar tineretului şcolar. Planurile noastre în această direcţie au fost realizate graţie, în primul rând, unor colegi entuziaşti, cu toată vârsta lor înaintată. Ceea ce este mai interesant în acest domeniu este faptul că, în timp ce numărul colegilor noştri apţi pentru aceste activităţii scade continuu, calitatea activităţii celor rămaşi creşte continuu.

Menţinerea memoriei Holocaustului şi strângerea legăturilor cu organizaţiile evreieşti

● Al treilea obiectiv major este strângerea legaturilor cu organizaţiile evreieşti, în primul rând cu F.C.E.R. De asemenea, cu „B'nai B'rith“ şi cu M.C.A.

Este greu de spus în câteva cuvinte ce s-a realizat în aceste domenii. Deşi suntem încă departe de a fi mulţumiţi, a fost şi sperăm că va fi în continuare cel mai rodnic an de activitate.

În încheiere, vreau să mărturisesc că cel mai apropiat obiectiv pentru mine nu l-am realizat. Este vorba de preocuparea vizând uşurarea zilelor colegilor noştri vârstnici şi fără familie. Concret, monitorizarea stării lor, vizite, ajutorarea lor în rezolvarea unor probleme cotidiene (cumpărături, plăţile facturilor) şi, mai ales, întâlniri cu cât mai mulţi dintre ei la o masă rotundă (poate fi şi pătrată sau dreptunghiulară), la care să discutăm şi alte subiecte decât boli, pensie şi întreţinere. Mă gândeam la teme ca: evoluţia rugăciunilor la evrei; cosmogonia modernă şi Tora; de ce limba ebraică are patru cuvinte diferite pentru ceea ce, în celelalte limbi, reprezintă un singur cuvânt - suflet; sau, ţinând seama de vârstă, ar fi interesant să vorbim despre cele cinci încăperi ale Grădinii Edenului.

N-am realizat în 2005 şi cred că în lunile rămase nu vom reuşi. Poate anul viitor...

JOSÉ IACOBESCU, preşedintele Forumului „B'nai B'rith“ România şi al Camerei de Comerţ România-Israel

Activităţilor pe care le desfăşor în domeniul Camerelor de Comerţ li s-a mai adăugat una: cea legată de forumul „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»“. Am reuşit să înregistrăm, la Judecătoria Sectorului 3, modificările *Statutului*, să deschidem un cont la o importantă bancă şi să obţinem codul fiscal. Îmi propun să stimulez în continuare activitatea Forumului şi, în acest sens, o primă preocupare se leagă de obţinerea unor finanţări absolut necesare realizării proiectelor noastre de întrajutorare şi de diversificare a activităţii. Încercăm să atragem în proiectele noastre oameni de afaceri români şi israelieni şi să găsim modalităţile cele mai potrivite pentru a primi sprijinul necesar.

Forumul - împreună cu F.C.E.R., Departamentul de Asistenţă cu spijinul JOINT-ului, precum şi cu C.E.B. - a concretizat o serie de ajutoare în domeniul medical, pentru sinistraţii inundaţiilor din România. După alegeri, Forumul nostru a luat legătura cu principalele loji din Europa şi S.U.A. cu care am început să colaborăm.

Vrem să organizăm Ziua României la Tel Aviv

Avem, astfel, în vedere participarea la Congresul „B'nai B'rith“ Europa, care se va desfăşura la Madrid, în toamna acestui an.

Ca preşedinte al Camerei de Comerţ România-Israel, am în plan organizarea, între 1-10 noiembrie a.c., a unui forum de afaceri româno-israelian şi, în acest cadru, a *Zilelor României la* Tel-Aviv. Cu acest prilej, vor avea loc întâlniri cu membrii Federaţiei Camerelor de Comerţ din Israel, cu oameni de afaceri israelieni şi cu premierul Ariel Sharon, în cadrul unei acţiuni ce se referă la colaborarea Israelului cu terţe ţări. Vom organiza şi o expoziţie a produselor româneşti, despre care credem că ar fi de interes pentru israelieni, şi vom edita o broşură în care vom prezenta date despre activitatea Camerei de Comerţ România-Israel. În eforturile noastre de a-i atrage pe investitorii israelieni şi de a intensifica relaţiile economice bilaterale, vom cere sprijinul atât al Ambasadei României din Israel, cât şi al Ambasadei Israelului din România.

Mă întrebaţi despre planurile mele... personale? Aş vrea, în sfârşit, să plec în concediu, măcar zece zile, dar să vedem când şi cum. Mai am un proiect pe care aş dori să-l duc la bun sfârşit: să traduc în limba română o carte deosebit de incitantă, editată de Ministerul israelian de Finanţe, din care investitorii români vor putea afla cum au ajuns israelienii acolo unde au ajuns. Sper ca la lansarea acestei cărţi să participe şi ministrul israelian de finanţe, Benjamin Netanyahu.

Ing. MIREL AŞMAN, Compartimentul de Tineret al F.C.E.R. (Bucureşti)

„Unde e voinţă, visul se transformă în realitate“
(Theodor Herzl)

Să vorbesc despre viitor înseamnă să vorbesc despre vise, despre dorinţe şi despre aşteptări. Cum din fire sunt un om ancorat în realitate, îmi vine greu să visez, mai ales cu creionul pe hârtie.

Dar dacă acum cinci ani, cineva m-ar fi întrebat care sunt proiectele de viitor sau mi-ar fi spus că activităţile educative ale Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România vor căpăta o asemenea amploare şi diversitate, aş fi răspuns, desigur, că este frumos, dar este doar un vis. Să însemne acest lucru că ceea ce spunea Herzl, referitor la Statul Israel - „unde este voinţă, visul se transformă în realitate“ - este valabil pentru întreg poporul evreu, oriunde s-ar afla?

Fiind vorba despre viitor, îmi doresc ca eu şi colegii mei să avem puterea să zburăm cât mai sus fără ca greutăţile să ne taie aripile.

În plan personal, îmi doresc, în primul rând, ca băiatul meu să aibă oportunitatea să trăiască într-o adevărată „Comunitate Evreiască“.

ANA ŞALIC, responsabil al Clubului generaţiei de mijloc din Baia Mare

Prin acţiunile pe care le organizez, vreau ca membrii comunităţii să fie mândri că sunt evrei

Pe bună dreptate, va întrebaţi cine sunt eu şi pe cine ar interesa planurile mele de viitor, mai modeste, după părerea mea, faţă de ale altora care s-au prezentat în revistă... Întâmplarea a făcut să conduc Clubul generaţiei de mijloc din Baia Mare. Nici nu-mi vine să-mi amintesc de începuturi. Sala pe jumătate goală, oameni neinteresaţi şi care nu înţelegeau de ce au fost chemaţi aşa de insistent la Comunitate. Mi-am dat seama că trebuia să abordez totul altfel, ca să atrag generaţia de mijloc la viaţa comunitară.

Bun, dar nu e numai atât. La Club, trebuia ca ei să se simtă bine, să fie conştienţi că aparţin unei etnii de care cei mai mulţi s-au depărtat, încetul cu încetul, să înţeleagă că a fi evreu este un motiv de mândrie. Voiam să atrag şi grupuri de neevrei care să ne cunoască şi să formeze împreună cu noi un adevărat Club al generaţiei de mijloc. O cale era să aduc persoane deosebite, cu nume celebre care să abordeze teme incitante. Maia Morgenstern ne-a creionat viaţa ei, frânturi de roluri pe care le-a interpretat în faţa noastră, ne-a lăsat să întrezărim talentul ei ieşit din comun. Ilan ben Ari a fermecat sala cu legende despre Ierusalim. *One man show*-ul lui Florin Piersic a făcut inimile să bată mai tare. Îţi venea să te uiţi în jur şi să spui: auzi câţi evrei nemaipomeniţi sunt în România? În luna august, domnul Ştefan Cazimir ne-a făgăduit o plimbare prin Parlament - imaginar, bineînţeles - prin umor şi epigrame.

Pentru sărbătorile de toamnă, vreau să pregătesc ceva special. Cineva - sunt în căutare - care să ne vorbească despre viaţa evreului, de la naştere până la moarte, în zile obişnuite şi de sărbători, la nuntă şi botez, toate însoţite de cântece klezmer. L-am solicitat deja pe Rabinul Ehrenfeld. Vreau să-i propun să ne prezinte personaje din Tora.

Este oare o lipsă de modestie să sper ca, în timp, să continuăm urma lăsată în istoria Maramureşului de evreii care au trăit aici şi care în sute de ani au făcut ca aceste locuri să devină celebre?

Din nou despre realsemitism

„Cunoaşterea apropie, necunoaşterea îndepărtează“

Cu două numere în urmă (RE 231-232), revista noastră a acordat spaţiu punctului de vedere al publicistei Magdalena Boiangiu, legat de iniţiativa creării unui Muzeu al Istoriei şi Civilizaţiei Evreieşti, făcând unele consideraţii şi despre actualitatea şi eficienţa conceptului de realsemitism. Despre acesta domnia-sa a afirmat că ar fi fost „lansat într-un anume context politic... preluat într-un mod necritic de revista „Realitatea Evreiască“... declinat şi conjugat în felurite contexte, mai mult sau mai puţin adecvate...“. Referitor la acest subiect, revista şi-a oferit paginile pentru exprimarea şi a altor opinii.

Publicăm în continuare extrase din luarea de poziţie a prof. ALEXANDRU SINGER, *directorul Editurii Hasefer.*

[...] Oricine va reexamina textele scrise sau ideile prezentate în diferite ocazii de profesorul Cajal va constata că dânsul nu s-a hazardat niciodată în lansări de *concepte* (teorii) dincolo de competenţele sale recunoscute şi apreciate. De câte ori s-a referit la realsemitism, dânsul preciza că doreşte să reliefeze o distincţie constructivă: dacă antisemitismul este o realitate negativă, întemeiată pe falsuri istorice şi manipulări afective, poate că promovarea unei atitudini pozitive, bazată pe cunoaştere, pe raţiune şi respect reciproc, pe dialog şi încredere într-un viitor comun, va duce la depăşirea tensiunilor. Căci, spunea dânsul, cunoaşterea apropie, necunoaşterea îndepărtează oamenii de adevăr, pe unii de alţii, adânceşte refuzul alterităţii. Această încredere în posibilitatea unei noi atitudini faţă de evrei o denumea simplu şi clar: *realsemitism*. Iniţiind împreună cu Z. Ornea (z.l.) programul Editurii Hasefer, avea convingerea că prin cărţile pe care le vom edita vom aduce la îndemâna tineretului studios şi a tuturor celor care sunt interesaţi să ştie cine sunt evreii, informaţiile necesare pentru a-i ajuta să ştie ce rol au avut ei în dezvoltarea culturii şi civilizaţiei, în istoria României, ce a fost cu adevărat Holocaustul, ce este iudaismul, care este atitudinea noastră de cetăţeni onesti faţă de ţara în care trăim de veacuri, dar şi faţă de Statul Israel. Personal a iniţiat elaborarea cărţii *Contribuţia evreilor din România la dezvoltarea culturii şi civilizaţiei româneşti* (reeditată recent în îngrijirea dr. H. Kuller), mărturie evidentă a aportului creator a peste 4.000 de intelectuali evrei în toate domeniile ştiinţei şi culturii române. Prin revista „Realitatea Evreiască“, prin toate activităţile social-culturale ale F.C.E.R., precum şi prin acţiunile sale personale în plan intern şi internaţional, profesorul Cajal a demonstrat convingător şi cu largă recunoaştere publică capacitatea de implementare a viziunii sale despre realsemitism, nu ca teorie, ci drept o călăuză pragmatică eficientă pentru efortul de depăşire a trecutului marcat, din păcate, şi de perioade nefaste. Pentru dânsul, zbaterile unor grupări sau indivizi cu convingeri antisemite nu trebuie să fie considerate o caracteristică generală a poporului român, iar combaterea manifestărilor respective trebuie făcută cu înţelepciunea capabilă să realieze marea majoritate a poporului român la refuzul ieşirilor antisemite sporadice, să le izoleze şi să le respingă drept o stavilă în evoluţia ţării spre comunitatea europeană şi mondială [...].

Profesorul Cajal a considerat că mult mai important şi eficient este a ne susţine consecvent poziţiile constructive, principiale, a ne afirma ferm demnitatea comunitară şi a respinge atitudinile iresponsabile [...].

Desigur, există şi opinii privind insuficienta combativitate, în unele momente sau cu privire la unele evenimente, aşa-zisa *delicateţe* a unor exponenţi ai F.C.E.R. Nimeni nu poate şi nu trebuie să fie oprit să-şi susţină opiniile, dar atacurile la persoană sau aluziile ambigue, fără argumente concrete şi uneori dovedind o neinformare vecină cu ignoranţa, nu prea arată a *curăţire* de atmosferă.

Prof. ALEXANDRU SINGER

FONOTECA

OCTAVIAN SAVA

„Am scris gândindu-mă numai la public"

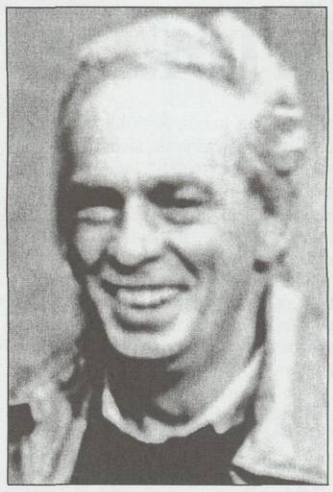

Timp de zeci de ani, Octavian Sava a scris teatru, scenarii de film, musicaluri, scenete, cuplete, spectacole de revistă şi de televiziune. Toate acestea au fost scrise, cu predilecţie, în gama umoristică, gen care i s-a potrivit ca o mănuşă şi - fie că a fost de box sau de catifea - a atins mereu punctul nevralgic. Replicile savuroase prin care se exprimau idei generoase au intrat în folclor şi sunt folosite în limbajul curent, căci... „aşa-i în tenis".

AVRAM CROITORU: - *Aţi debutat pe undele radiofonice, pe scenă?*

OCTAVIAN SAVA: - Am debutat... în curte. Aceasta s-a produs, după spusele mamei mele, la o vârstă foarte fragedă. Nici nu intrasem încă la şcoală când mi-am dat şi eu contribuţia la un spectacol organizat de copiii dintr-una din curţile de pe strada Parfumului, unde locuiam. Am spus o poezioară, creaţie proprie şi care, zicea mama, suna cam aşa: „Baba-n coş, moşu-n coş, pisica-n coş. Gata!".

A existat o genă

- *De atunci aţi avut aplicaţie spre umor.*

- Aş putea spune că este vorba de o genă moştenită de la bunicul Moris Segal. Nu avea prea multă carte, dar era foarte inteligent. Prin 1906, din banii câştigaţi cu atelierul său de croitorie, a scos o revistă umoristică, intitulată „Ţivil cazon".

- *Mai există vreun exemplar?*

- La Biblioteca Academiei am găsit un volum frumos legat, ce cuprinde 38 de numere de revistă.

- *Atâtea au apărut?*

- Nu ştiu. 38 mai sunt acolo. Tata îmi spunea că bunicul era finanţatorul, iar redactor-şef ar fi fost Victor Eftimiu. Acelaşi bunic a importat filme nemţeşti ale epocii şi a invitat actori germani la premiere. În timp, tata a devenit asociat al acestei firme - O.E.R. Film -, care îl avea ca preşedinte de onoare pe Mitriţă Constantinescu, mare personalitate politică.

*

- *Unde aţi făcut liceul?*

- Primele două clase la „Sf. Andrei", de unde am fost dat afară din cauza legilor rasiale. La „Cultura", l-am avut profesor pe Mihail Sebastian, de care mă leagă unele amintiri. Ne dădea să facem lunar analize ale unor cărţi la alegerea noastră. Singura condiţie era ca acestea să nu fie traduse de Jul. Giurgea, foarte la modă deoarece, cu ajutorul unor „negri", traducea pe bandă rulantă. În mâna mea a ajuns întâmplător un volum de epigrame al unui oarecare F. Lobodă. După ce l-am analizat, Sebastian a fost intrigat că din toată literatura tocmai asta am găsit. Dar m-am reabilitat când ne-a dat să analizăm *Legenda meşterului Manole*, căreia eu i-am dat o interpretare cu totul originală. Mi-a dat nota 10 şi de atunci m-a privit cu alţi ochi.

Doctor... în umor

- *V-a influenţat într-o oarecare măsură drumul?*

- Consider că genul de dramaturgie pe care l-am abordat e în tonul teatrului interbelic, un teatru liric al cărui reprezentant important a fost Mihail Sebastian. Dar influenţa a venit din partea excelentului profesor de istorie, Grubea. Lecţiile sale încântătoare au determinat pasiunea mea, şi în prezent, pentru istorie.

- *Cum s-a făcut trecerea de la istorie la literatură?*

- Atunci nu s-a făcut nici o trecere, căci mama dorea să devin ori medic, ori inginer. Cum talentul meu la matematică era nul, am învăţat pentru examenul de intrare la medicină. L-am luat, dar începusem deja să colaborez la Radio, la „Ora şcoalei", iar în 1949, pe când eram în anul doi de facultate am devenit redactor la secţia de copii şi tineret, unde am avut colegi extraordinari. În primul rând, l-aş aminti pe Octav Pancu-Iaşi, de la care am avut multe de învăţat. Apoi Virgil Stoenescu, cel cu care aveam să scriu piesa „Nota zero la purtare". Şi aşa n-am mai devenit doctor în medicină...

■ *La un Festival de Umor, în Bulgaria anilor '80, alături de caricaturistul Nell Cobar şi Dinu Şerbănescu, creator de desene animate*

■ *Un cuplu lansat de Octavian Sava: Emilia Popescu şi Ştefan Bănică jr.*

- *Dar în umor?*

- La această întrebare să-i lăsăm pe spectatori să răspundă.

*

- *Aţi amintit de piesa de teatru „Nota zero la purtare"...*

„Nota zero" a luat 10

- Iniţial, a fost un scenariu radiofonic, printre interpreţi numărându-se şi celebra Silvia Chicoş. Succesul de care s-a bucurat scenariul ne-a determinat să trecem la scrierea unei piese de teatru.

- *„Nota zero"... a luat 10.*

- S-a jucat timp de 36 de ani la toate teatrele din ţară şi la cele din ţări vecine, ba a ajuns chiar şi în China.

- *Premiera bucureşteană a fost în anul...*

- 1956, în regia lui Ion Lucian. Cred că atunci actorul Ion Lucian a debutat ca regizor. Încă din timpul repetiţiilor se putea întrevedea că va fi o reuşită, dar, la vizionare, un reprezentant al „forurilor" a spus că piesa nu oglindeşte activitatea U.T.C.-ului şi a fost interzisă. Atunci m-am dus la fostul coleg şi prieten Fred Mahler, care „avea o poziţie" şi l-am invitat la o repetiţie. A venit însoţit de un „factor de decizie" şi, plăcându-le piesa, a putut fi jucată. Aşa a ajuns să ţină afişul până în zilele noastre, căci - la îndemnul lui Mircea Radu Iacoban, directorul Naţionalului ieşean, şi al lui Arşinel, director al Teatrului „Constantin Tănase" - am transformat piesa într-un musical.

*

- *Se pare că aţi avut şi aveţi o apetenţă specială pentru musicaluri.*

- Aşa este şi poate că totul a început cu un serial pentru televiziune a cărui muzică a fost compusă de Titi Acs.

- *Îl ştiam regizor.*

- Avea şi un talent muzical extraordinar.

- *E vorba de serialul...*

- ...„Aventurile căpitanului Val Vârtej". Mare succes atunci şi peste ani. Unul dintre episoade l-am transformat în piesă şi se joacă acum la Teatrul „Excelsior".

- *Aţi continuat seria spectacolelor de acest gen gustat de public.*

Gen gustat de public

- Mult mai târziu, cu compozitorul Marius Ţeicu. Am scris un musical după romanul sadovenian „Divanul persian", ce s-a jucat la Naţionalul timişorean.

- *Şi...*

- Da, la T.E.S. este în repetiţii un musical după povestea biblică a Esterei.

- *Şi...*

- A urmat scrierea unui alt musical după piesa lui Victor Eftimiu, „Omul care a văzut moartea", spectacol care a intrat în repertoriul Teatrului „Tănase".

*

- *Oare tot gena, dragostea bunicului şi a tatălui pentru marele ecran, au îndreptat condeiul spre scenarii de filme?*

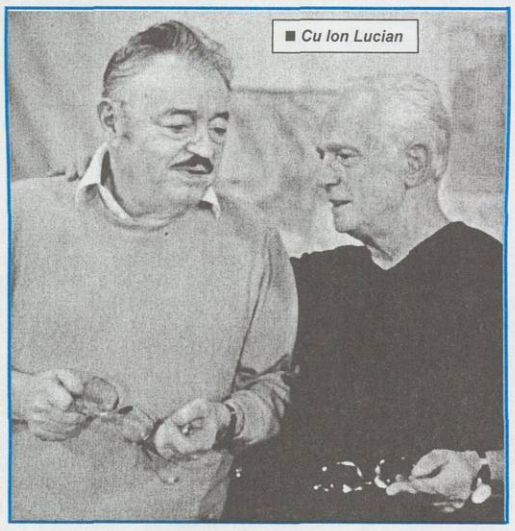

■ *Cu Ion Lucian*

- Poate gena, dar sigur Octav Pancu-Iaşi, care, trecând de la radio la Cinematografie, m-a îndemnat să fac acest pas. Era prin anul 1960 sau 1961, dar în mod precis premiera filmului „Post restant" a avut loc în 1962. În regia lui Vitanidis jucau comici vestiţi - Birlic, Giugaru, Iurie Darie. La vizionarea pentru cronicari, critica a fost dărâmătoare. Eram disperat. Nu mai ieşeam din casă, îmi lăsasem barbă, am vrut să mă sinucid. Peste câteva zile, când la Casa Ziariştilor s-a organizat o vizionare pentru oamenii din presă şi familiile lor, un prieten m-a convins cu greu să vin şi eu. Când am intrat în sala unde rula filmul m-au izbit hohotele de râs, aplauzele, veselia. Aşa mi-a mai venit inima la loc.

- *Şi ce a urmat?*

- Scenarii pentru filmele „Doi băieţi ca pâinea caldă", în regia lui Andrei Călăraşu, şi „În fiecare zi mi-e dor de tine". După Revoluţie, a venit regizorul Mircea Mureşan să-mi propună să scriu un scenariu despre contrabandă şi alte afaceri necurate. A apărut filmul „A doua căderea a Constantinopolului". Nu spun că este extraordinar, dar a reuşit să adune foarte mulţi spectatori.

- *Menţionând că filmele amintite au fost comedii, să trecem la micul ecran unde aţi semnat emisiuni cu parafa doctorului care practică medicina curativă prin râs. În ceea ce priveşte umorul, aţi avut vreun patron spiritual?*

- Cea mai importantă influenţă au avut-o, în anii copilăriei mele, spectacolele Teatrului „Baraşeum" pe texte scrise de Stroe, Eugen Mirea, Jack Fulga şi tânărul, pe atunci, Aurel Felea. Erau interpretate de o întreagă galerie de actori eminenţi.

Marele şi micul ecran

- *Vorbind despre actori eminenţi, să ne întoarcem la televiziune. Aţi scris mult şi, în mod special, pentru actorul Toma Caragiu.*

- Împreună cu alţi doi umorişti de marcă - Dan Mihăescu şi Grigore Pop -, am creat scenete care să se potrivească perfect cu stilul de interpretare al lui Tomiţă.

- *Ridicaţi un colţ al cortinei pentru a privi în laboratorul de creaţie.*

- Eram toţi trei în faţa televizorului şi vizionam un meci de tenis între Ţiriac şi Năstase. Ne-a venit ideea de a-l „deghiza" pe Toma şi a apărut monologul „Aşa-i în tenis". Tot atunci, mi-a mai venit o idee şi m-am retras spre a aşterne pe hârtie textul „Când te uiţi la un tablou, eu văd numai chipul tău...", interpretat mai apoi de Caragiu şi Anda Călugăreanu. După ce l-am citit colaboratorilor mei, unul dintre ei a strâmbat din nas pe motiv că-i un text prea intelectualist. M-am enervat, am rupt foile de hârtie şi le-am aruncat la coş. Dan Mihăescu le-a recuperat şi cu migală, ca într-un joc de puzzle, le-a refăcut în forma iniţială sub privirile noastre uimite. Tot el a făcut şi regia scenetei pentru televiziune. Caragiu interpreta cu multă subtilitate fiecare text, astfel încât publicul să priceapă că bate altundeva decât spune.

*

- *Sub genericul „Televiziunea, dragostea mea", se reiau emisiuni realizate pe baza scenariilor dvs. Dar ceva nou?*

- Socotind că am încercat mai toate genurile divertismentului, mi-am zis că a sosit vremea şi pentru altceva. M-am apucat să scriu un roman. Tema: tragedia lui Mendel Beilis, acuzat de omor ritual, în Rusia, la începutul secolului trecut. Am îmbinat mai multe genuri: al scenariului de film, al romanului poliţist şi al biografiei romanţate. În mai puţin de un an, am predat Editurii Hasefer cele 300 de pagini, prima mea tentativă de proză mai largă. Redactorul de carte, poetul şi dramaturgul Ştefan Iureş, m-a încurajat şi m-a îndrumat, iar acum aşteptăm amândoi, cu emoţie, apropiata apariţie a cărţii. Speranţa nu trebuie să moară niciodată, nici măcar la 77 de ani.

Vremea romanului

*

- *Sunteţi mare băutor de bere?*

- Sunt amator de bere, dar nu un mare băutor.

- *Văd că aveţi pe bibliotecă o colecţie de halbe.*

- Am peste 20. Să vă spun cum am început alcătuirea acestei mici colecţii. În casa bunicilor, unde locuiam, a trebuit - conform legilor ce limitau spaţiul - să conlocuim cu un inginer ce ajunsese şofer la nunţiul papal şi chiar fusese arestat pentru aceasta. După eliberare, mutându-se de la noi, mi-a lăsat ca amintire două halbe deosebite, dintre care una este dintr-o celebră berărie münchenеză. Ele stăteau singure pe bibliotecă. Ulterior, în călătoriile pe care le făceam, am început să cumpăr altele din magazine sau de la anticari. Unii prieteni, cunoscându-mi această nevinovată pasiune, îmi dăruiau halbe cumpărate special pentru mine sau acceptau să-mi îmbogăţească mica mea colecţie prin „troc". De pildă, lui Puiu Maximilian, cel care a fost soţul Stelei Popescu, i-am dat o sticlă de whisky - plină - pentru o halbă de colecţie - goală.

Colecţia de halbe

*

Interlocutorul a demonstrat, pe tot parcursul discuţiei noastre, că umorul nu este deloc o treabă facilă. Pentru ca multe dintre scrierile sale să fie savurate şi neuitate a folosit mereu o cheie de succes: a scris gândindu-se numai la public, la reacţia lui; încercând să se pună în locul spectatorului, a reuşit să aplice o tehnică în care bombardamentul cu gaguri să se succeadă ca o mitralieră, fără să-i dea timp publicului să respire, să iasă din atmosferă.

Poetul Ion Minulescu îşi începea una dintre poezii cu versurile: „Cheia ce mi-ai dat aseară, / Cheia de la poarta verde, / Am pierdut-o chiar aseară!... / Dar ce cheie nu se pierde?". Iată că Octavian Sava nu a pierdut cheia miraculoasă. O poartă şi acum pe undele radiofonice, pe micul şi marele ecran, pe scenele teatrelor, dorind ca ceea ce iscă gândul şi aşterne condeiul să descreţească frunţile oamenilor.

AVRAM CROITORU

CĂRȚI NOI

UN EVENIMENT EDITORIAL

A văzut lumina tiparului, la Editura Hasefer, o carte monumentală și admirabilă, scrisă de Pierre Bouretz, *Martori ai viitorului, filosofie și mesianism* - dedicată unor filosofi evrei, martori în vremurile cele mai întunecate ale secolului XX.

Cele nouă titluri de capitole, nouă repere strălucite ale cugetării contemporane, merită menționate aici, deoarece înseși enunțurile lor cuprind *in nuce*, sinteza acestora: ● Iudaismul lui Hermann Cohen: o religie a adulților (1842-1918) ● De la noaptea lumii la strălucirea Mântuirii: steaua lui Franz Rosenzweig (1886-1929) ● Walter Benjamin (1892-1940): îngerul istoriei și experiența veacului ● Gershom Scholem (1897-1982): tradiția între cunoaștere și reparație ● Martin Buber (1878-1965): umanismul în epoca morții lui Dumnezeu ● Ernst Bloch (1885-1975): o hermeneutică a așteptării ● Testamentul lui Leo Strauss (1899-1973) ● Hans Jonas (1903-1994): experiența gândirii și responsabilitatea față de lume ● Cu Emmanuel Levinas (1905-1995): istoria judecată. Panorama ar fi putut să fie un *minian* al filosofilor dacă al zecelea ar fi fost, să zicem, Derrida, decedat recent, limita propusă de autor fiind însă 1995, adică anul morții lui Levinas (cartea a apărut la Gallimard, în 2003).

Ceea ce ni se oferă, însă, este îndeajuns de substanțial. Partea leului revine, se înțelege, filosofiei germane, în particular idealismului german. Chiar din introducere, Pierre Bouretz ne pune în gardă cu privire la viziunea de cealaltă parte a partiturii evreiești. Astfel, Ernst Jünger afirma că „atingând viața Germaniei, evreul nu poate în nici un plan juca un rol creator" (amintindu-ne, la noi, de publicistica lui Octavian Goga); Carl Schmitt adăuga că vrea „să debaraseze spiritul german de toate falsificările evreiești", iar Heidegger, abia încifrat, saluta o politică plină de curaj ce „riscă neobișnuitul și incalculabilul" și ale cărei rezultate le cunoaștem. Într-adevăr, Hitler a riscat și a pierdut! Apoi, printre ruine (a se citi și „ruinele gândirii"), Habermas vorbește despre mostenirea iudeo-germană care totuși supraviețuiește miraculos distrugerii sale programate, salvând paradoxal întrucâtva însuși idealismul german de tarele iraționalismului.

Este o carte de citit pe îndelete... Versiunea românească a fost asigurată de Janina Ianoși (cap. I-VI), Loana Marina Ciobanu (cap. VII) și Țicu Goldstein (cap. VIII-IX); redactor - Ana-Maria Caloianu; consultant științific - Ion Ianoși. Versiunea românească este cu atât mai prețioasă cu cât, preț de mai bine de o jumătate de secol, toți filosofii amintiți erau în dizgrație, iar noi, cititorii cu apetență filosofică, nu eram contemporani cu... propria noastră epocă!

După „schimbarea la față a României", respectiv după '89, a început să se traducă din Buber, Rosenzweig, Walter Benjamin, Gershom Scholem câte ceva. Dar, cu excepția lui Levinas, *operele lor fundamentale* își așteaptă încă editorii, traducătorii și exegeții.

Volumul se prezintă în bune condiții grafice, cu o copertă extrem de sugestivă, semnată de Done Stan. Lucrarea reprezintă o izbândă editorială și merită să figureze în toate marile biblioteci, ca și în casele oamenilor de cultură.

ȚICU GOLDSTEIN

Am pus în loc de titlu acest moto cu care se deschide noul roman al scriitoarei Sanda Faur, *Acea poveste de dragoste...* (Ed. AGER-Economistul, 2004). Cuvintele sugerează o dureroasă melancolie, dar „tonus"-ul și inteligența autoarei ne oferă un roman mai mult fortifiant decât melancolic, în genul „romanelor dulci, de dragoste", de care „povestea" Sandei Faur se deosebește categoric. Desigur, nu vom povesti subiectul, cum procedează uneori cronicarii, și rău fac. Vom spune doar că totul pare și este (după mărturisirea scriitoarei) adevărat, asemănările... nu sunt întâmplătoare, asumarea lăuntricei sfâșieri produse de o iubire învinsă de împrejurări și de timp, dar nepieritoare în esența ei, fiind fără nici o rezervă. Ne amintim de o piesă de teatru, de succes în anii '70, „Melodie varșoviană", în care „pretextul" era asemănător. O iubire imposibilă într-o perioadă de interdicții absurde - acesta ar fi „pretextul", iar, așa cum o cunoaștem pe scriitoare din prozele anterioare și, în primul rând, din minunata *Sara în țara amintirilor*, cartea despre care scrîem aici confirmă aptitudinile narative, spiritul ascuțit de observare a detaliilor, nu numai exterioare, ci, mai important, ale celor psihice, ale „mobilierului nevăzut" din inima personajului central, ca și umorul discret și cu atât mai incitant de care dispune din plin Sanda Faur. Am spune că descoperim aici și note noi, o anume maliție... „benefică" (să ne ierte lingviștii), un accent mai dur pe situații limită, care apropie „povestea" de tragedia eternă a omului - imposibilitatea atingerii absolutei fericiri, ceea ce se poate înțelege și din armonioasa și celebra lucrare a lui Rodin, *Sărutul*, reprezentată pe copertă.

„Iubirile nemuritoare sunt cele care mor tinere"

Proza Sandei Faur nu poate trece neobservată. Am văzut o dată, întâmplător, într-un troleibuz, o cititoare tânără care sorbea cartea pe care o ținea pe genunchi, ca pe o hrană vitală. Titlul romanului era *Păcatul de a fi frumoasă* și este scris de Sanda Faur. Critica și cronicile semnate de nume cunoscute, precum Alice Mănoiu, Dana Duma, Cleopatra Lorințiu, Magda Mihăilescu, Aureliu Goci ș.a., au pus în lumină calități de seamă ale acestei proze - „sinceritate curajoasă", „har", „experiență incredibilă", „umorul... asemeni unui stilet elegant", „farmec și talent", „încântare" ș.a. Scriitoarea are la activ, realmente, o experiență demnă de invidia confraților: publicistică și eseistică de succes la diverse reviste și cotidiane („Flacăra", „Femeia", „Timpul", „Curentul", „Cronica română" ș.a.), colaborări la Tv. și la Radio, scenarii de film (*Penelopa, Cine iubește și lasă*, film prezentat cândva la Berlin), volumele *Tanti Cleo din New York, Arta de a face daruri, Politețea nu costă, dar rentează, A ști să trăiești între oameni.*

B. MEHR

Libertatea religioasă - parte inalienabilă a drepturilor omului

O prezentare multilaterală a problemelor toleranței și intoleranței religioase

Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook este o lucrare atotcuprinzătoare, care se ocupă cu situația libertății religioase în lume și cu frecventele ei încălcări. Editat de „Coaliția din Oslo privind libertatea religioasă și a credinței", volumul cuprinde referatele prezentate la Conferința de la Oslo, din 1998, care s-a axat pe această tematică, la care s-au adăugat studii ale unor experți despre problemele menționate.

Într-una din cele trei prefețe ale volumului, *Mary Robinson*, Înalt Comisar al O.N.U. pentru drepturile omului, a precizat: „Este evident că toleranța și respectul față de alte religii și convingeri vor transforma lumea într-un loc mai pașnic. Și opusul este adevărat: bigotismul, prejudecățile și discriminarea sunt rețete sigure pentru conflicte, chiar și pentru război. De aceea, obligația noastră este de a apăra dreptul tuturor persoanelor de a-și urma convingerile și a-și practica religia, fără a fi împiedecate în acest demers. Și religiile au răspunderea lor... Prezentându-se adesea drept apărători și promotori ai demnității umane... ele trebuie să ia toate măsurile pentru ca practicile lor interne să nu fie discriminatorii...". Volumul poneşte de la un document elaborat de raportorul special al O.N.U. pentru libertăți religioase, desemnat de Comisia Drepturilor Omului, în care se examinează modalitatea în care în diferite țări nu au fost respectate aceste libertăți, raport care cuprinde și măsuri privind remedierea unor astfel de atitudini.

Lucrarea analizează originea și bazele libertăților religioase și rădăcinile intoleranței, descrie normele elementare ale libertății religoase raportate la cele ale drepturilor omului și diferitele demersuri ale organizațiilor internaționale - O.N.U., Consiliul Europei, UNESCO, O.S.C.E. etc. - pentru a legifera și a pune în aplicare prevederile internaționale de respectare a libertăților religioase. Alte secțiuni ale lucrării se ocupă de abordarea în cadrul unor religii a situației femeilor și constrângerile religioase impuse acestora, raporturile copii-religie, prozelitismul religios, relația dintre toleranța și intoleranța religioasă, situația cultelor în diferite țări, precum și dezbateri legate de toate aceste aspecte. O serie de capitole descriu modalitățile de promovare a toleranței, a dialogului interreligios și de soluționare a conflictelor religioase. În cadrul volumului sunt menționate și câteva aspecte legate de libertatea religioasă din România, precum și situația Bisericii Ortodoxe din Basarabia. Astfel, în capitolul „Punerea în aplicare a libertății religioase în statele membre ale O.S.C.E.", se menționează că „Bulgaria, Ungaria, România și Ucraina au fost criticate pentru o legislație în curs de elaborare care ar fi dus la discriminare. Parlamentelor acestor țări li s-a cerut să respingă legile care nu sunt în conformitate cu standardele internaționale". În subcapitolul „Autonomia în dreptul internațional" a fost prezentată decizia Curții Internaționale de la Haga, în care se critică și se respinge refuzul guvernului din Republica Moldova de a recunoaște autonomia Mitropoliei din Basarabia. În anexa volumului sunt publicate toate documentele internaționale ce garantează libertatea religioasă și a credinței.

EVA GALAMBOS

Cu Osip Mandelștam printre poeți

În vreme ce la București se publică, pe rând, seriile de amintiri ale Nadejdei Mandelștam, cea mai autorizată sursă pentru cine vrea să se familiarizeze cu avatarurile existenței din care s-a cristalizat opera poetului Osip Mandelștam, până la răpunerea sa fizică de către aparatul opresiv stalinist, a rămas undeva în rafturile librăriilor, puțin băgat în seamă, volumul *Eseu despre Dante*, apărut la Iași, sub auspiciile Editurii Universității „Al. I. Cuza", alcătuit, selectiv, din expertize critice întreprinse de poet în universuri lirice dintre cele mai îndepărtate, avid să se clarifice asupra propriului destin literar. Contemporanii lui Mandelștam pretind că avea mereu în preajmă o ediție completă din François Villon și că ajunsese să știe pe dinafară *Divina Comedie* a lui Dante în original. Dar răvna sa de a se iniția în labirinturile medievale este un mod de a găsi mai eficient înțelegere pentru modernitate. Îi ține baze la fel de solide ca arhitectura, ca științele exacte, departe de exuberanțele inspirației la întâmplare. În mod explicit, punea înaintea inovației meritul de a cunoaște temeinic mari modele, implicit capacitatea de a intra în dialog cu ele, pentru propria desăvârșire. A vesteșit necruțător „boala versurilor", cum numea el molima diletantismului, calea sigură de anihilare a personalității.

Pentru această întâlnire cu Osip Mandelștam merită toate mulțumirile traducătoarea Livia Cotorcea, autoare, totodată, a unei introduceri solid informate.

Ș. CONSTANTIN

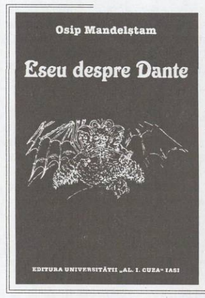

„[...] În poezia europeană, cel mai mult s-au depărtat de metoda dantescă - s-o spunem drept, s-au situat la un pol opus ei - tocmai cei care și-au spus parnasieni: Heredia, Leconte de Lisle. Mai aproape de Dante stă Baudelaire și mai aproape de el se află Verlaine; cu totul asemenea lui, dintre poeții francezi, este A. Rimbaud. De felul lui, Dante este un clătinător de sensuri și un distrugător al integrității imaginii. Compoziția cânturilor sale amintește de reprezentarea rețelelor de comunicație aeriană sau de drumul neobosit al poștei cu porumbei [...]. În timp ce, cum am mai spus, întreaga «Divina Commedia» se prezintă ca un chestionar cu întrebări și răspunsuri, fiecare enunț direct e moșit în mari chinuri - când cu ajutorul unei bătrâne moașe - Vergiliu, când asistat de o tânără dădacă - Beatrice etc. [...]".

ISTORIE ȘI ACTUALITATE

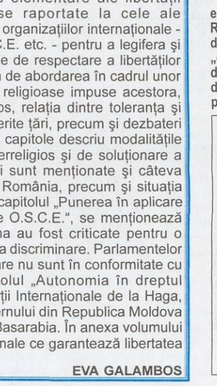

Dincolo de eveniment, numărul 11 din *Buletinul Centrului, Muzeului și arhivei istorice a evreilor din România*, se adresează nu doar specialiștilor, ci și tuturor acelora care resimt nevoia de a fi „la zi" cu tot ce înseamnă istoria obștii noastre (personalități în efigie, viața documentelor, analiza critică a izvoarelor arhivistice ș.a.). Cercetări aflate la granița între istorie literară, istorie a presei românești, istorie a emancipării evreilor (*Dumitru Hâncu*) ne propun o meditație asupra avatarurilor conditiei iudaice la începuturile României moderne. O binevenită clarificare a conceptului de sionism interbelic (*Alexandru Elias*) vesteşte încercări de falsificare a adevărului istoric, cum apar ele în raportul Direcției Generale a Poliției din 1942, considerând sionismul „contaminat" de comunism. „Statul național de o singură rasă", pe care se baza regimul legionaro-antonescian, ducând la culpabilizare globală, deportări și exterminări în masă, a fost o idee reluată de la ședința Adunării Deputaților din 1879, spun documentele (*Lya Benjamin*). Și tot ele vorbesc despre înființarea de școli evreiești particulare, când profesorii și elevii evrei au fost excluși din învățământul de stat, despre existența „Barașeum"-ului, care a dat tărie spirituală populației evreiești prigonite, despre salvări de vieți evreiești datorate unor Drepți intre Popoare români (*Irina Cajal*). Retrărirea tragediei propriu, parte a tragediei *colective* a evreilor din Ardealul de Nord, deportați la Auschwitz-Birkenau, are un impact puternic asupra cititorului prin forța narativă (*Oliver Lustig*), retrospectiva devenind îndemn la cultivarea memoriei Holocaustului și predarea istoriei sale în școli. Nu lipsesc abordări filosofice privind fațete ale evreității (*Hary Kuller*): israelism; viață comunitară proprie, în Diaspora; deschidere spre lume și receptivitate la nou. Același autor semnează un interesant studiu despre trei momente ale cenzurii față de autorii evrei: în prima parte a secolului XIX (cenzura tipăriturilor religioase evreiești); în timpul regimului legionaro-antonescian (interdicția de publicare a cărților aparținând autorilor evrei); în perioada comunistă, când aceeași interdicție e aplicată selectiv. Comunicarea substanțială a profesorului dr. *Carol Iancu* despre viața și opera Marelui Rabin Meyer Abraham Halevy, o sinteză a istoriei evreilor din Rădăuți, realizată de dr. *Vasile I. Schipor*, relatarea despre noul Muzeu al Holocaustului de la „Yad Vashem" (*Georgeta Pană*) - încheie acest număr dens, de mare varietate tematică și altitudine spirituală.

IULIA DELEANU

O carte „In memoriam" NICOLAE CAJAL

Prin această carte - *Biologie Moleculară* (Editura Eurobit Timișoara, 2005, 534 pagini) -, Zeno Gârban, profesor de Biologie moleculară la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, readuce în memoria noastră uriașa contribuție științifică a regretatului academician Nicolae Cajal. Elev și colaborator apropiat al embriologului Benedict Menkes, membru corespondent al Academiei Române, autorul evocă lucrările referitoare la acizii nucleici (din perioada 1980-1990), la care l-a avut ca îndrumător și mentor pe dr. Nicolae Cajal.

Cartea - cu date de ultimă oră din cercetările autorului, confirmate cu cele mai recente date din literatura de specialitate - este structurată pe trei părți, cu citate ale autorului Nicolae Cajal, ca, în încheiere, să remarcăm date biografice și un portret color sugestiv pentru ilustra personalitate.

Prof. univ. dr. FRANCISC SCHNEIDER

În căutarea rădăcinilor

Fastuoasa „sală a oglinzilor" din Casa „Catargi-Monteoru" (sediu al Uniunii Scriitorilor, în Calea Victoriei), a găzduit, vineri, 22 iulie, întâlnirea prozatoarei franceze Rachel Hausfater-Douieb cu cititorii romanului său, *Drumul de fum*. Traducerea românească (semnată Betty Kirchmajer-Donca) a fost lansată de Editura „Universal Dalsy" cu ocazia Târgului de Carte de acum două luni. Recenzia, apărută în numărul anterior al revistei noastre, consemna faptul că personajul principal al narațiunii (prin care se aude „vocea" autoarei) își revendica un strămoș de origine evreo-română. Răspunzând întrebărilor din public, scriitoarea franceză confirma că a acceptat bucuroasă invitația de a veni la București, tocmai mânată de gândul eventualelor prime investigații pentru regăsirea urmelor bunicilor evrei, trăitori cândva în părțile de sus ale Moldovei. În după-amiaza aceleiași zile, autoarea a vizitat Templul Coral, cu care ocazie a urmărit concertul extraordinar susținut de Corul evreiesc din Viena, alături de o numeroasă asistență alcătuită din membri ai comunității, pătrunși de farmecul probelor de înaltă spiritualitate. (Ș.C.)

Poetul GRIȘA GHERGHEI

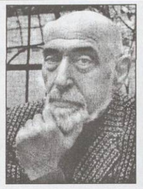

Poetul Grișa Gherghei se apropie cu pași repezi ori liniștiți de șapte decenii de viață, dar cifra e încă departe. Născut la Galați, pe numele său, Herș Segal, a devenit un poet mai cunoscut prin anii '60-'70, a făcut parte din boema bucureșteană, despre care a și scris o carte minunată, *Boemii sub dictatură* (Nichita, Hagiu ș.a.), s-a remarcat printr-un protest colectiv, exprimat în fața sediului Uniunii Scriitorilor, de pe Kiseleff, a publicat câteva cărți de poezie, iar în anul 2005, a candidat la președinția Uniunii, fără succes, dar cu o vie dorință de a pune „lucrurile la punct". Ne vom opri la patru dintre cărțile lui, pe care le avem în față, inclusiv cea mai recentă, *Cartea somnului*, apărută la Editura Azero, în aprilie 2005, sub girul Asociației Scriitorilor din București.

Grișa Gherghei este original și are un loc al lui. În 1991, la Editura Eminescu, a apărut *Șirul indian*, ce se deschide cu un scurt poem, *Ce rost avea*, o interogație în fața unor „ferestre închise". „Voi mai veni înconjurat de mine", promite poetul, ținându-și promisiunea pe parcursul cărții. Elementul biografic este nelipsit în poemele lui, el „filosofează" cu subînțelesa la apropie fiecare întâmplare semnificativă, credem, acesta fiind punctul forte al întregii creații, inclusiv referințele la ascendenți, alte rude, prieteni, cunoscuți și chiar „inamici". În anul 1997, îi apare - în Colecția „Poeți români contemporani" a Editurii Eminescu - un volum de mai mari dimensiuni, *O cafea sub un cearcăn*. Este o antologie a unor volume anterioare: *Nici o tangentă la inimă* (1968), *Înmulțirea cu unu* (1969), *Pragul de sus* (1979), *Urma* (1982). De la „Mi-ai spus / că m-ai văzut în dreptul lunii" până la „De ce mă dor pe mine toate / neîndurerate" este o evoluție de aproape 30 de ani. Confesiunea este din ce în ce mai directă, autoportretul tot mai „neîndurător", dar nu lipsesc accentele „morale" și „perspectiva istorică". Vom cita un poem exemplar, *Vis*: „Nu știu nimic, am țipat / am fost ucis demult / într-un secol cu sulițe lungi / dintr-o greșeală care nu conta / cineva a spus chiar atunci / ce dracu' ați făcut cu ăsta / se umple balanța de morți fără preț / apoi a strunit armăsarul / și-a sărit peste sângele meu / cu sabia scoasă degeaba". Poezia lui Gherghei este salvată de prozaism prin inteligență artistică, poemele scurte au „în nuce" un copac înalt. *Culisele raiului*, plachetă apărută în 2000, în urma unui concurs la Asociația Scriitorilor din București, este străbătută de un umor de bună calitate, umorul „boemilor" sub orice dictatură (inclusiv cea a prostiei). Poeme cu o largă respirație, „gălățene" și „universaliste", acestea dau valoare plachetei și justifică alegerea juriului. *Cartea somnului* (2005) pare un volum scris la marginea unei nemascate disperări, versurile sunt absolvite de „speranță". Nu credem că „speranța nu este altceva / decât o versiune ecologică / a vechiului testament". Grișa Gherghei mai are cărți de scris.

BORIS MARIAN

D.G.L.R. - sigla de patrimoniu (III)

ÎNCRUSTĂRI MEMORABILE PE RĂBOJUL VREMII

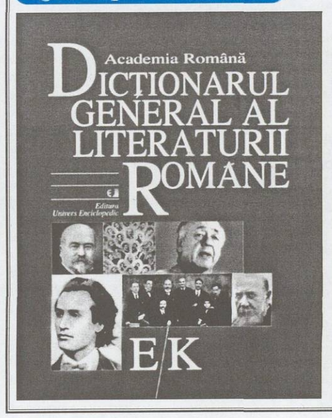

A venit rândul și celui de al treilea volum din *Dicționarul General al Literaturii Române*, elaborat sub egida Academiei, să ocupe un loc proeminent în vitrinele și standurile librăriilor, la interval relativ scurt după celelalte două, lansate împreună. Le-am comentat cu multă satisfacție (vezi „Realitatea Evreiască", nr. 227 și 228, din martie și aprilie a.c.) și ne grăbim să mărturisim că recenta apariție justifică, din capul locului, aprecieri similare, prin robustețea arhitecturii și rigoarea investită în explorarea unui imens material documentar. Deși, de la un volum la altul, numărul colaboratorilor s-a redus, senzația câpătată pe măsură ce avansează lectura este de coerență, sudată în interiorul unei ambianțe de laborator, unde s-a cristalizat, treptat, o experiență optimă. Nu-i vorbă, harnici ziditori la actualul edificiu au venit de pe alte șantiere, cu o practică consistentă, dacă n-ar fi decât șirul de cercetători, împrumutați din grupul realizatorilor „Dicționarului literaturii noastre de la origini până la 1900", editat la Iași, în 1979. Poate nu este întâmplător că tocmai unora dintre aceștia li s-a încredințat să înalțe cățiva dintre stâlpii de susținere, ca să spunem așa, ai maiestuoasei cupole: Ion Ghica (chintesență de muntenism, oarecum paradoxal luat în primire de moldoveanul Florin Faifer), Hasdeu (sintetizat pregnant de Gabriela Drăgoi), Heliade-Rădulescu și Kogălniceanu (ambii, portretizați cu precizie analitică de Leon Volovici, astăzi universitar la Ierusalim), în fine, capitolul generic despre „Junimea", metodic radiografiată de Dan Mănucă. Spunem experiență, dar să nu se înțeleagă - ferește-ne, Doamne! - rutină. Superstiției că travaliul susținut în bibliotecă ar avea ca efect inevitabil didacticismul mărunt, sec, stereotip îi dă replici nimicitoare Florin Faifer. Parcă într-adins, trece dezinvolt, cu egală suplețe, de la autori de prim rang la literați mărunți, căutându-i fiecăruia un plasament în zona sensibil favorabilă, niciodată plictisit de poziția ingrată, uneori, în care se află. Nu-i vorbă, își primește răsplata cuvenită, îndată ce-i vine rândul, după alfabet, să fie el însuși obiectul cercetării, elegant întreprinsă de Nicolae Mecu. Eficiența de „laborator" a Dicționarului iese în evidență și sub forma unei tendințe de specializare între colaboratori. De pildă, Nicolae Florescu dă la iveală rezultate obținute prin perseverente investigații în perimetrul exilului românesc, punând în circulație informații cu neputință de recoltat în bibliotecile din țară. Altcineva, în speță Mircea Popa, pare dedicat fișarii unei puzderii de publicații. Îl secondează Doru Burlacu, ca și Remus Zăstroiu. Există și alt gen de fertilă concentrare pe o direcție anumită, pusă în evidență de Monica Spiridon, care obține reale performanțe pe coordonatele generației optzeciste, aplecându-se asupra prozatorilor Bedros Horasangian, Ioan Groșan sau Gh. Iova.

E/K
● ELVIN, B. ● FAGURE, EMIL D. ● FAUR, DAN ● FÂRCĂȘAN, SERGIU ● FERARU, LEON ● FISCHER, IANCU ● FRIDMAN, MIHAIL ● FRODA, SCARLAT ● FUNDOIANU, B. ● FURTUNĂ, ENRIC ● GALL, MATEI ● GANE, HORIA ● GASTER, MOSES ● GRINDEA, MIRON ● GROSU, JEAN ● GURIAN, SORANA ● HÂNCU, D. ● HEFTER, ALFRED ● IACOBESCU, D. ● IANOȘI, ION ● IANOȘI, JANINA ● IOSIFESCU, SILVIAN ● IUREȘ, ȘTEFAN ● JAR, ALEXANDRU ● JIANU, IONEL ● JURIST, EDUARD

Înțr-un cuprinsul *Dicționarului General* este consemnată contribuția filologilor și universitarilor din diverse țări, care, prin traduceri sau exegeze critice, au extins audiența literaturii române, cum ar fi Alain Gouillermou (în Franța), Ioan Guția (în Italia), Irena Harasimowicz (în Polonia), Klaus Heitmann (în Germania). E de meditat dacă nu i se cuvenea un loc în această suită și elveținului Marc A. Jeanjaquet, ani de zile activ jurnalist literar la București, un avizat cronicar de artă (la fel cu compatriotul său Leo Bachelin, apreciat deosebit de Arghezi), iar într-o vreme meditator de franceză al adolescentului Ion Marin Sadoveanu.

Ca și în volumele anterioare, un numeros lot de poeți, prozatori, eseiști, traducători provin din medii evreiești și aduc în fluxul general al literaturii române note specifice de creativitate. Unii au dobândit răsunet internațional - cum e cazul filologului Moses Gaster ori al poetului și filosofului B.Fundoianu - și sporesc, datorită prestigiului personal, interesul pentru cultura din mijlocul căreia au descoperit lumea. A fost uitat, la acest capitol, personajul numit Henri Gad. E drept că el n-a apucat să-și afirme întreaga personalitate, ieșind din scenă, la Paris, pe când abia începea să se impună atenției, în domeniul teatrului de marionete și al filmului de avangardă. În anii primei conflagrații mondiale, era o prezență distinctă în publicistica momentului, alături de Ion Vinea, de Tudor Teodorescu-Braniște. Printre ceturile epocii, a identificat cel dintâi înzestrările de dramaturg ale lui Camil Petrescu, ducând o adevărată campanie pentru promovarea „Jocului ielelor". Camil a deplâns precipitata lui dispariție, în primăvara lui 1930, și i-a rezervat cuvinte bine simțite în „Adenda la falsul tratat". Flindcă suntem în lumea teatrului, mai constatăm absența la apel a unei pricepute analiste de spectacole, Mira Iosif.

La o întreprindere de asemenea amploare, astfel de scăpări din vedere sunt ca și inevitabile, într-un procent tolerabil. Pesemne că orice om de meserie ar avea de făcut completări. Sugestii răsar din însuși cuprinsul *Dicționarului*. De pildă, prezența lui Ionel Jianu face sesizabilă absența lui Theodor Enescu. Dacă Eugen Herovanu s-a distins între memorialiști, un evocator de rasă a fost cu siguranță Iosif Igirosianu, autor de fermecătoare pagini de amintiri („Clepsidra amurgului", „Fărâme de la un festin"), ca să nu mai vorbim de meritele traducătorului, care i-a promovat *în atenția publicului francez pe Cezar Petrescu, Zaharia* Stancu sau Petru Dumitriu. Se încerca el însuși în domeniul romanului de tip psihologic („Neliniști"), comentat favorabil de Mihail Sebastian („Rampa" din 29 mai 1936). Cariera lui e mai bogată, începea o dată cu a colegilor de generație Mircea Eliade și Petru Comarnescu, în coloanele unei publicații studențești, încât merită o abordare mai pe îndelete, altădată. Să mai semnalăm carențele de informație ale fișei despre poetul Ion Focșeneanu; fără să renunțe la mirajul poeziei, viața l-a orientat, de la un anumit moment, pe cărările unei cariere militare, până la grad de colonel de stat-major, cu lucrări publicate în specialitate, de regăsit în cataloagele Bibliotecii Academiei. În fine, o lectură cu condeiul în mână depistează scăpări, inadvertențe locale, pasagere lacune ale ochiului coordonator; un singur exemplu: de unde până unde Monica Lovinescu să fie creditată (la pag. 70) cu pseudonimul Monica Dan, care era numele adevărat al unei prozatoare, soție a poetului George Dan. Doar cu lupa, chițibușurile acestea se bagă de seamă. Ele nu grevează fluxul lecturii. Adevărul este că cine consultă lucrarea pentru a se informa, are surpriza să constate că dă pagină după pagină, dincolo de interesul imediat, pentru simpla plăcere stârnită de lapidaritatea expresivă a majorității textelor.

GEO ȘERBAN

Proiecte ale Editurii HASEFER pentru 2006

Consiliul editorial al Editurii Hasefer a dezbătut o serie de proiecte pentru 2006. Vorbitorii au ridicat probleme de orientare a editurii, calitatea traducerilor, tirajul lucrărilor, angajarea unor specialiști de iudaism și cunoscători de limbă ebraică, probleme de difuzare în țară și străinătate și au propus titluri noi care să fie incluse în viitorul plan editorial. Printre acestea se numără lucrări de Carol Iancu, Jacques Attali, reeditarea unor cărți de Radu Ioanid, eseuri și lucrări despre mișcarea Haskala în țările europene (**Ion Ianoși**). S-a avansat ideea editării unei lucrări despre Rabinul Moses Rosen în lumina unor documente noi (**Dumitru Hâncu**) și a unei cărți despre Israel (**Sorin Vieru**). O altă tematică binevenită ar fi editarea unor lucrări despre aportul evreilor la sportul românesc, în cinematografie, biografii despre evrei plecați din țară și care au contribuit la cultura țării de adoptie (**Ștefan Iureș**).

Alexandru Singer, directorul editurii, a precizat că la această întâlnire nu a fost vorba despre un plan editorial, ci despre prezentarea unor oferte venite la redacție. Pe baza acestora, vor fi alese titlurile pentru 2006. El a apreciat că, în cei zece ani care au trecut de la elaborarea programului Zigu Ornea, s-au respectat normele stabilite și se poate vorbi despre o creștere permanentă a prestigiului editurii. Av. *Iulian Sorin*, secretatul general al F.C.E.R., a cerut ca editura să caute lucrări și să nu aștepte oferte. După părerea lui, recuperarea valorilor evreiești este necesară, pentru că ele constituie un aport al evreilor la cultura română. Vorbitorul a propus, printre altele, un nou catalog editorial și elaborarea unei liste de priorități a titlurilor.

În final, Consiliul a aprobat elaborarea defintivă a planului până la 1 noiembrie 2005, pe baza propunerilor făcute.

EVREII ÎN LUME

Politologul britanic JONATHAN EYAL – cunoscător al istoriei României şi a evreilor români

Dr. Jonathan Eyal este unul dintre cei mai prestigioşi politologi britanici. Specializat în problemele Balcanilor şi Europei de Est, el este un bun cunoscător al istoriei României şi a evreilor români. Nu este de mirare, el *fiind născut la noi în ţară şi, cu toate* că cea mai mare parte a vieţii şi-a petrecut-o în Marea Britanie, vorbeşte foarte bine româneşte.

Jonathan Eyal este absolvent al Universităţii Oxford şi al Facultăţii de Drept Internaţional din cadrul Universităţii din Londra. Provenind dintr-o regiune cu populaţie multietnică, ale cărei probleme le cunoştea (poate chiar în mod direct), şi-a ales drept subiect al tezei sale de doctorat la Oxford, în 1987, analiza situaţiei şi relaţiilor dintre minorităţile etnice din Europa de Est, în contextul noii situaţii create după primul război mondial. A predat trei ani la Oxford, fiind numit apoi cercetător la Institutul Regal pentru Studii în domeniul Apărării, iar din 1990, ocupă funcţia de director de cercetări în cadrul acestui institut.

Este autorul unor studii despre cheltuielile militare ale fostului Tratat de la Varşovia şi a publicat un raport despre relaţiile militare din Balcani în perioada comunistă. În numeroase ocazii, a fost invitat de Comitetul pentru relaţii externe al Camerei Comunelor, *în calitate de expert, pentru a prezenta politica* britanică faţă de Europa de Est. A făcut parte din delegaţia O.S.C.E. în cadrul O.N.U., din echipa de experţi care a pregătit planul de pace pentru fosta Iugoslavie şi este consilier al Comitetului pentru Apărare din Parlamentul britanic.

Jonathan Eyal publică frecvent comentarii despre Europa de Est în marile ziare britanice - „The Times", „The Guardian", „The Independent" -, fiind adesea invitat şi la postul de televiziune BBC. Călătoreşte adesea în ţări din Europa şi Asia şi, la ora actuală, se preocupă de diferitele aspecte ale reformelor în fostele ţări comuniste, dar şi de focarele acute de conflict în lume. În context românesc, Jonathan Eyal este consilier al Casei Regale.

EVA GALAMBOS

Sosiţi din Israel, S.U.A., Franţa sau Guatemala

60 de membri ai familiei HORODNICEANU au venit în România să-şi caute „rădăcinile"

Chiar dacă, de-a lungul vremii, evreii din România s-au răspândit în cele patru colţuri ale lumii, ei nu-şi uită proveniența, rădăcinile şi se întorc să vadă locurile de unde au plecat ei sau părinţii lor. De curând, a avut loc o astfel de „revenire" şi ceea ce face mai interesantă această „aventură" este numărul mare al membrilor de familie care au răspuns „chemării străbunilor". Frumosul episod ne-a fost relatat de publicistul israelian *Mirel Horodi*, unul dintre membrii familiei Horodniceanu, şi de soţia lui, pictoriţa *Liana Saxone Horodi*, prezentă frecvent în paginile revistei noastre.

Ideea de a aduna familia a fost a unei tinere din România, *Raluca Horodniceanu*, care a început să-şi caute rudele pe Internet. A găsit pe cineva în S.U.A., de la care a aflat că are rude în Israel, Franţa, Olanda şi chiar în Guatemala. Ea a identificat 60 de membri ai familiei Horodniceanu, dintre care unii şi-au păstrat numele, în România sau în S.U.A., alţii au devenit Horodi, Horod sau Hadar (în Israel), Horeaud sau Horaud (în Franţa). Cei mai mulţi poartă cu sine poveşti de succes, au reuşit în carieră acolo unde s-au stabilit. Astfel, *Florian Horodniceanu-Horeaud*, fost profesor la Institutul „Cantacuzino" din Bucureşti, lucrează la Institutul Pasteur din Paris, dr. *Radu Horaud*, descendentul unui alt Horodniceanu stabilit în Franţa, este director de cercetări la Institutul de Informatică şi Automatizări din Grenoble, iar dr. *Pierre Horaud* este medic la Spitalul din Grenoble. *Michael Horodniceanu* a fost profesor la Politehnica din New York şi acum are o firmă de arhitectură şi inginerie. Tatăl său are 90 de ani şi trăieşte în Israel. În S.U.A. au fost identificaţi opt Horodniceni.

Horodnicenii ştiu că familia lor se trage din localitatea cu acelaşi nume, din Bucovina, strămoşul lor fiind Ilie Horodniceanu, şi aici au trăit cinci generaţii înainte de a începe să emigreze. Ilie Horodniceanu a fost întendentul boierilor Cantacuzini şi, prin 1860, va întemeia una dintre cele mai mari comunităţi rurale evreieşti din nordul Moldovei, un caz atipic, deoarece evreii trăiau mai ales în târguri.

Cei 60 au avut un itinerar frumos, au vizitat Braşovul, Iaşiul şi cimitirul din Horodniceni, unde sunt înmormântaţi membri ai familiei şi de unde au aflat date noi, utile pentru reconstituirea genealogiei Horodnicenilor. *Vorbind despre această „reuniune la rădăcini", Liana Saxone Horodi* a opinat că ea a fost benefică pentru toţi, deoarece pentru a şti încotro te îndrepţi, trebuie să ştii de unde vii şi care îţi sunt „rădăcinile", părere împărtăşită şi de un alt „israelian", *Adrian Horodniceanu*: „Faptul că cei din familie ne-am reunit la «izvoare» a creat o legătură specială între noi, care nu cred că s-ar fi cristalizat în altă parte", a spus el. (E.G.)

Corul Evreiesc din Viena – la Bucureşti

Urmare din pag. 1

Muzica ne însoţeşte. A însoţit poporul evreu de-a lungul unei istorii pline de dramatism, devenind, în timp, una dintre cheile renaşterii noastre. Din acest gând s-a născut, acum 15 ani, Corul Evreiesc din Viena, care şi-a marcat momentul aniversar printr-un turneu în oraşe din Ucraina, Republica Moldova şi România. Au fost cuvintele iniţiatorului şi conducătorului său, dr. *Timothy Smolka*. Cu acest prilej, domnia-sa a mulţumit consilierului în Ministerul de Externe, dr. *Irina Cajal-Marin*, care a facilitat prezenţa corului în mijlocul nostru.

Cu sufletul îndreptat spre Israel, cu conştiinţa *idişkeit*-ului, aşa au cântat talentaţii corişti vienezi, sub conducerea muzicală a lui *Roman Grinberg*. Ceea ce a impresionat, în mod deosebit, publicul a fost faptul că ei au trăit idişul, ca mod de gândire, de sensibilitate. Au înţeles spiritul acestei poezii-cu-picioarele-pe-pământ transpuse în cântec, în care veselia este act volitiv iar suferinţa dominată de ironie şi autoironie. Au reînviat lumea hasidică. Au atras cu strălucire atenţia asupra unui tezaur muzical încă insuficient exploatat: cântecul sefard, în ladino. Totul - pus în valoare de remarcabilele voci ale solistelor *Iris Golden, Clara Troich, Elka Birnbaumer, Martina Hubel*...

Fidelii muzicii klezmer au fost răsplătiţi de un regal oferit de Ansamblul Klezmer „Şalom Alehem". Ce pot face un acordeon, o vioară, un contrabas, o tamburină şi, mai ales, o artistă totală - cântăreaţă, instrumentistă, cu indubitabile înzestrări actoriceşti -, cum e *Miriam Silber*? Pot readuce în inimi farmecul lumii evreieşti de odinioară. Pot să ne vorbească într-un limbaj muzical foarte modern, prin confluenţa cu jazz-ul. Pot spune lumii: „Mir velen zol zain ştil of der Welt" - „Vrem să fie pace în lume".

Am trăit visul unei după-amieze de iulie, cu prea plinul recunoştinţei pentru muzicienii ştiind să dea interpretări inedite lui „Ieruşalaim şel zahav", „Ereţ, Ereţ" şi câte alte cântece israeliene. „Ose Şalom", cântecul-rugăciune, a deschis şi încheiat programul. Prima versiune - clasică. Cea de-a doua - o premieră. Fiindcă numai textul a rămas acelaşi, muzica, aparţinând lui *Roman Grinberg*, a dovedit certa sa vocaţie de compozitor. Florile, albumul în engleză „Sinagogi din România", oferite de preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, ofrandă de gând şi suflet, s-au întâlnit cu aplauzele noastre la scenă deschisă. A fost un concert-eveniment, reconfirmând că, oriunde trăim, suntem o singură inimă.

*

La *Oneg Şabat*-ul de la Centrul Cultural Comunitar, dr. *Timothy Smolka* a transmis un mesaj de salut din partea doctorului *Muzicant*, preşedintele Comunităţii Evreilor din Viena, şi l-a asigurat pe preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, că va da curs apelului de ajutorare a sinistraţilor din România. Invitaţia făcută de dr. Smolka formaţiilor artistice evreieşti bucureştene de a concerta la Viena şi atmosfera muzicală specială, în care oaspeţii au cântat nemuritoare *zmirot* împreună cu tineri evrei bucureşteni, au conferit acestui *Oneg Şabat* un plus de bucurie.

Aproape două secole de viaţă evreiască în Noua Zeelandă

Unde nu i-a purtat soarta pe evrei, de-a lungul celor două mii de ani de Diasporă, în căutarea unui loc ferit de discriminări, persecuţii, pericole?

Iată, revista evreiască „David", din Viena, ne informează că îndepărtata ţară insulară, Noua Zeelandă, a oferit - şi, pe cât se pare, continuă să ofere - un asemenea refugiu. Printre primii imigranţi evrei s-a aflat *Joel Samuel Polack*, sosit în insulă în 1831. El a stabilit relaţii bune cu maori - populaţia autohtonă -, le-a studiat dialectul, cultura, i-a învăţat metode moderne de agricultură. Între anii 1845-1848, a fost vice-consul al S.U.A. Febra aurului, declanşată în 1861 în Insula de Sud, a atras temporar şi numeroşi evrei. Aceştia au construit, la Dunedin, o sinagogă cu 500 de locuri. Un nou val de imigrare s-a produs în anul 1890, când evrei ruşi şi polonezi soseau în această ţară, fugind de pogromuri.

Între 1873-1875 şi în 1876, în Noua Zeelandă a existat până şi un prim-ministru evreu, *Sir Julius Vogel* (1835-1899). Sosit în această ţară în 1861, a întemeiat primul ziar din Otago, s-a pronunţat în favoarea împăcării cu populaţia *maori*, a investit în organizarea serviciilor publice, a scris un roman utopic, *Anno Domini 2000 - A Woman's Destiny* (1889), în care pleda pentru emanciparea femeilor. Un premiu literar şi un cartier din Wellington îi poartă numele.

Sir Julius Vogel Premier

Dar cel mai important evreu care a trăit în Noua Zeelandă, între 1937 şi 1946, a fost *Sir Karl Raimund Popper* (1902-1994). A fost profesor de filosofie la Canterbury College din Insula de Nord şi tot aici şi-a scris cartea ce avea să obţină renume mondial, *Societatea deschisă şi duşmanii săi*, mai întâi refuzată de numeroase edituri până când prietenul său de o viaţă, vestitul filosof susţinător al ideii liberale, Friedrich August Hayek, a intervenit pentru publicarea acesteia la Routledge. După război, K.R. Popper s-a mutat în Marea Britanie, unde a predat la London School of Economics.

Dacă după cel de-al doilea război mondial imigranţii evrei în Noua Zeelandă proveneau în majoritate din Marea Britanie, după 1956 *au apărut aici şi evrei din Ungaria, ca în* anii '90 să sosească evrei din Rusia, Africa de Sud şi Israel.

EVA ŢUŢUI

Iudeii din ţara niponilor

Lângă Hiroşima, a fost ridicat un Memorial al Holocaustului

La 120 de milioane de japonezi, într-o ţară cu o suprafaţă egală cu a Californiei, se adaugă circa 1.000 de evrei. Alexander Marks a fost primul evreu care, în 1861, s-a stabilit în Japonia. Au venit apoi evrei din Polonia, S.U.A., Anglia. În oraşul Kobe s-au stabilit sefarzi, iar la Nagasaki evrei din Rusia. În 1904, un trimis al guvernului japonez la Londra a obţinut credit pentru susţinerea războiului cu Rusia, de la un bancher evreu pe nume Jacob Schiff, cetăţean american, care *a oferit 200 de milioane dolari spre a învinge puterea „pogromistă"*, adică Imperiul Rus. Împăratul japonez Maidzi I-a invitat personal pe bancher la Tokyo, considerându-l un erou. După venirea lui Hitler la putere, în 1933, au fost evrei care s-au refugiat în China, Japonia şi alte ţări asiatice. În 1941, consulul Japoniei în Lituania, Sempo Sughihara, a acordat 5.000 de vize pentru a salva viaţa unor evrei, fiind apoi rechemat şi tras la răspundere de guvernul ţării sale, aliată a Germaniei. Răspunsul a fost: „Conform principiilor samurailor, din Codul Bushido, nici vânătorul nu are dreptul să ucidă o pasăre care zboară spre el pentru a se salva". Încă din anii '30, japonezii au propus înfiinţarea unui stat evreu în Manciuria, iar în 1942, consulul Mitzughi *Sibata din Shanghai a împiedicat deportarea a 18.000 de evrei din* China, intrând în conflict cu reprezentanţii Gestapo-ului.

Evreii din Japonia au contribuit la modernizarea ţării. Astfel, încă în deceniul al şaptelea din secolul al XIX-lea, Rafael Schoier a înfiinţat una dintre primele publicaţii într-o limbă europeană din Japonia, iar cultura anglo-americană a pătruns cu contribuţia evreilor. Muzica simfonică europeană a pătruns tot cu ajutorul unor evrei încă în secolul al XIX-lea, iar în 1936, dirijorul Joseph Rosenstock, refugiat de la Berlin, a condus Orchestra Filarmonică Imperială. Oaspeţii naziştii, fără a bănui ceva, ascultau cu evlavie concertele din capitala ţării aliate, mulţi membri ai orchestrei fiind evrei refugiaţi. Este interesant faptul că în Japonia există creştini care îşi trimit copiii în Israel, îndemnându-*i să treacă la iudaism*, astfel că în Israel un număr limitat de japonezi au devenit cetăţeni israelieni de rit mozaic. Dar antisemitismul a ajuns şi în această ţară superdezvoltată. Scriitorul Masami Uno este propagandist al unor teze inspirate din *Protocoalele Înţelepţilor Sionului*. Nu se poate vorbi, însă, de un sentiment popular antievreiesc, iar relaţiile comerciale şi culturale *cu Israelul sunt dintre cele mai bune*.

■ Pantoful unui copil dispărut în camerele de gazare

În Tokyo şi Kobe se află sinagogi cu arhitectură deosebită, bine întreţinute. În prefectura Hiroşima a fost ridicat un Memorial al Holocaustului. În simbolistica tradiţională japoneză se regăsesc - fără a avea nici o legătură cu semnificaţia pe care noi o cunoaştem - steaua în şase colţuri (Maghen David) şi zvastica, simbol vechi, asiatic. Un caligraf din Kyoto, Kampo Harada, care a organizat o mare bibliotecă iudaică, de peste 4.000 de volume (cea mai mare de acest fel în Extremul Orient), declară că are ascendenţă evreiască, din strămoşi veniţi în China în secolul al XIII-lea. El vorbeşte numai japoneza, dar cunoaşte şi alfabetul ebraic.

BORIS MARIAN

RESTITURI

JACOB ASHEL GROPER – un corifeu al poeziei idiş în România –

115 de ani de la naştere

Născut la 21 august 1890, la Mihăileni (Dorohoi), J.A. Groper a studiat dreptul la Universitatea din Iaşi, s-a impus ca scriitor de limbă idiş, iar în 1964 a emigrat în Israel, stabilindu-se la Haifa. A murit la 12 decembrie 1968 (este eronat trecut anul 1966, în unele calendare).

Primele încercări poetice au fost în limbile română şi germană, dar talentul său s-a revelat în limba maternă, idiş. La început a fost mai bine cunoscut în afara României, publicând în presa evreiască din Vilna (Lituania), Lvov (Ucraina), apoi la Bucureşti şi la Londra. Presa culturală de limbă română a reprodus traduceri din idiş ale lui Groper (greşit ortografiat, uneori, Gropper), iar poetul a tradus, la rândul său, din creaţia clasicului I.L. Peretz.

Apreciat de critici evrei şi români, Groper face parte din galeria poeţilor idişişti - Velvl Zbarjer, Iţic Manger, Iacov Sternberg, până la Israel Bercovici, contemporanul nostru (plecat dintre noi în anii '90). Unul dintre traducătorii cu har ai poeziei lui Groper a fost poetul de limbă română Enric Furtună. Redăm câteva versuri din poemele: *Umbrei lui Iuda Macabeul* - „Şi vechi e drapelul... fâşiile-i dalbe / cu aur ţesute pe-atlazuri roz-albe / pătate-s şi astăzi de-al sângelui val"; din *Cântecul meu pribeag* - „Născut să bucuri plebea-ndurerată / Cu ea tu-mparţi acelaşi trist noroc / Pleci în străini şi iar te-ntorci la loc / Cu ei tu râzi şi plângi cu ei odată".

Tonalitatea poeziei lui Groper aminteşte de cea a lui Goga, înainte de devenirea sa ca politician. Dar el a ştiut să scrie şi în cheie comică, burlescă - ca, de pildă, poemul *Reclamă*, tradus de Barbu Nemţeanu. Inspirat din Biblie este poemul *Sulamit* (unii comentatori au considerat-o „eroina" *Cântării Cântărilor*); alte poeme, precum *La întoarcere*, amintesc de Esenin (astfel l-a tradus pe Groper, Enric Furtună): „Răsună zurgălăii, trăsura fuge iute... / De ce deodată o dulce durere mă despică? / E mama mea... / sunt ochii ce prind duios să-mi zică – „E casa ta, băiete... / O recunoşti acum?".

Groper a frecventat, la Iaşi, Centrul de Cultură „Toynbee Hall", împrietenindu-se cu pictorul Reuven Rubin, ce avea să fie primul ambasador al Statului Israel în România şi unul dintre artiştii de frunte ai secolului XX. „Toynbee Hall" a fost vizitat de Şalom Alehem, Chaim Weizmann (viitorul preşedinte al Israelului), iar A.L. Zissu, L. Şaraga, B. Fundoianu, I. Ludo ş.a. au fost susţinătorii acestui nucleu spiritual. Rubin l-a comparat pe Groper cu Bialik, în privinţa forţei de sugestie şi expresivităţii. Camil Baltazar a fost şi el un admirator al poeziei idişistului, prezent în revista „Hatikva" („intelectual de mare clasă, multilateral"). Galaction îl numea un „Vlahuţă din Mihăileni", iar Sadoveanu îl saluta cu „Şalom", lăudându-i poemele *Aur şi argint*, *Poet şi profet*. Groper ştia să fie şi un „intimist" de cea mai pură esenţă – „Undeva, în inimă / se sfarmă libertatea".

În 1934, la Editura „Cultura Poporului" a apărut o carte scrisă de B. Iosif (un pseudonim?), *Nostalgia ghetoului evreiesc*, despre viaţa şi creaţia lui Groper. Modul de abordare este evident depăşit, evreii nu au de ce să păstreze „o nostalgie a ghetoului", în care nu au trăit de bunăvoie. Dar autorul are meritul de a exemplifica, prin versuri în original şi în traducere, arta descriptivă şi substanţa tragică a unei îndelungi perioade cărora Groper le-a dat viaţă, fiind el însuşi un „nerealizat", un om sărac, lovit de multe necazuri personale, suferind, dar care prin operă şi-a regăsit locul printre aleşi.

În cartea lui Marius Mircu, *Idişul cântă şi încântă* (Ed. Glob, Bat Yam, 2003), un capitol important este dedicat „legendarului Jacob Groper", cel care a fost simbolul epocii ieşene „Licht" (lumină). Aflăm că poetul se trăgea - atât pe linie paternă, cât şi maternă - din rabini iluştri, familia venind din Ungaria. Primele poveşti - lecţii de evreitate - le-a primit de la bunica Neslie, astfel că Biblia i-a fost primul izvor şopotit în idiş. Germana a învăţat-o la Cernăuţi, iar ca o ironie a sorţii, diploma de jurist obţinută la Iaşi era semnată de decanul A.C. Cuza. Însă diploma nu l-a ajutat în carieră. El a fost, înainte de toate, scriitor, orator şi eseist cunoscut în mai toată Moldova şi apoi în Bucureşti, în mediile evreieşti, bucurându-se de aprecierea unor critici români de seamă, precum E. Lovinescu. Credem că Marius Mircu nu exagerează când scrie: „După Baal Şem, Jacob Groper a fost cea mai legendară figură evreiască a Moldovei" (se ştie că Baal Şem a trăit o perioadă în zona Neamţului).

Din păcate limba idiş, căreia i s-a dedicat un festival internaţional în 10-12 aprilie a.c., în România, nu mai este o limbă cunoscută de ultima generaţie de evrei. Dar o traducere în română din Jacob Groper merită să apară într-o ediţie sărbătorească, omagială.

Un strălucit regizor – MONI GHELERTER

100 de ani de la naştere

Moni Ghelerter (din familia socialistului dr. L. Ghelerter) s-a născut la 3 iulie 1905, a fost cunoscut şi înainte, dar mai cu seamă după război, fiind distins cu titlul de „Maestru Emerit". A abordat cu acelaşi har repertoriul clasic, românesc, universal, ca şi cel modern, contemporan. Din repertoriul său bogat citäm: *Unchiul Vanea*; *Trei surori*, de Cehov; *Romeo şi Julieta*, de Shakespeare; *Orfeu în infern*, de Tennessee Williams (cu Florin Piersic într-un rol magistral); *Vizita bătrânei doamne*, de Dürenmatt; *Citadela sfărâmată*, de Horia Lovinescu (cu o distribuţie rarisimă) ş.a. Moni Ghelerter a studiat în tinereţe, în paralel, dreptul şi arta dramatică la Iaşi, cu profesorul Mihail Codreanu. Îşi ia doctoratul în drept la Paris, dar revine în ţară, unde practică avocatura, jurnalistica, se apropie de teatru, iar în 1940 este obligat să renunţe la cariera într-un teatru „românesc", din cauza legislaţiei rasiale şi se angajează la „Baraşeum", unde pune în scenă patruzeci de piese de teatru, care au succes (este întâi ajutor, apoi regizor). Scenografia era semnată de M.H. Maxy. În 1946, trece la Teatrul Naţional, condus de Zaharia Stancu, punând în scenă *Ultima oră* a lui Sebastian, autorul dispărut în 1945, într-un „ciudat" accident. După cum îşi aminteşte Tudor Steriade, în ziare s-a scris că *Ultima oră* a fost pentru Ghelerter „prima oră". Pentru *Unchiul Vania* a fost elogiat de Alice Voinescu. A mai pus în scenă *Anna Karenina* după Tolstoi, *Regele moare*, de Eugen Ionescu (au venit la spectacol oficialităţi înalte ale statului), *Ziariştii*, de Al. Mirodan, prima piesă cu comunişti, care s-a bucurat de un real succes, datorită talentului autorului şi al regizorului (în rolul principal, Cerchez, fiind Radu Beligan). Este invitat de Lucia Sturdza-Bulandra şi de Liviu Ciulei să pună în scenă, la Municipal, *Dragă mincinosule* şi *Pygmalion*, de Bernard Shaw, iar Beligan îl invită la Teatrul de Comedie, unde pune în scenă două piese de Mirodan, *Celebrul 702* şi *Şeful sectorului suflete*. A fost în turneu în Israel cu *Omul care a văzut moartea*, de Victor Eftimiu, şi *Dragă mincinosule* (1956).

Ghelerter avea, ca şi Stanislavski, un cult al „actorului potrivit în rolul potrivit". Se bucura de un mare prestigiu în teatru, iar Al. Mirodan i-a mulţumit pentru spiritul său de mentor ce impunea respect faţă de arta teatrală. Ca profesor la Institutul de Teatru, Ghelerter a „scos" generaţii de actori străluciţi, care i-au rămas recunoscători. Cel mai expresiv în elogii este venerabilul Radu Beligan, care îl considera pe Moni Ghelerter o „certitudine a teatrului românesc", care, prin rigurozitate şi respect faţă de text şi actori", a transformat „anonimatul în celebritate".

DIN PRESA CULTURALĂ

LUNILE IUNIE–IULIE 2005

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC"**, din 28 iunie a.c., pe prima pagină este anunţat un medalion Anca Manolescu, a cărei carte recent apărută, *Europa şi întâlnirea religiilor* se bucură de o primire excepţională din partea criticii, fiind recenzată şi în RE nr. 233-234. Andrei Pleşu reproduce „Cuvântul însoţitor" la această carte, iar autoarea îşi expune opiniile apelând la nume cunoscute, Nicolaus Cusanus, Berdiaev, Simone Weil, René Guénon, André Scrima. Despre Fundaţia „Iosif Sava" şi participarea doamnei Margit Dascălu-Sava la educaţia muzicală a elevilor scrie Oltea Şerban-Pârâu, iar Adina Zorzini relatează despre Colecţia „Josefina şi Eugen Taru". Pornind de la o carte a lui Carl Sagan, „Robert Lazu" semnează articolul „Darwin sub acuzaţie". În consonanţă cu tema cărţii Ancăi Manolescu, Stela Tinney (nume încă puţin cunoscut) îşi continuă eseul „Arc în cer" (partea a II-a).

În continuare, vom expune un punct de vedere referitor la nr. 776, din 12 iulie 2005, al „Adevărului literar şi artistic". Pe prima pagină (citat dintr-un volum apărut în 1997, la Ed. Institutul European, Iaşi) scrie: „Revoluţia română din decembrie '89 n-ar fi izbucnit dacă nu ar fi germinat iniţial în eseistica lui Vasile Lovinescu". Exagerarea este greu de evaluat, iar preluarea moştenirii acestui scriitor, probabil de valoare, este slab nuanţată, numele său fiind pus alături de cel al ideologului de extremă dreapta Nae Ionescu, iar alte nume sunt menţionate în devălmăşie: Cioran, Ţuţea, Eliade, Mircea Vulcănescu, Noica, Stăniloae. Să fie revoluţia din '89 total îndatorată acestor nume, popularizarea lor fiind posibilă după 1989? Lăudabilă este pomenirea lui Sartre cu ocazia centenarului naşterii (semnează Romulus Căplescu), deşi filosoful francez s-a plasat spre extrema stângă. Deci plus cu minus, cât fac? Oricum, revista este interesantă.

◆ Revista **„CONTEMPORANUL – IDEEA EUROPEANĂ"**, din iunie 2005, reia o tradiţie de a dedica un spaţiu larg „problemei evreieşti", desigur sub aspect cultural. Ion Vianu se referă la antisemitismul scriitorului francez Céline, apoi la antifascismul lui Eugen Ionescu. Ovidiu Morar îl aminteşte pe Dobrogeanu-Gherea şi atitudinea sa faţă de antisemitismul manifestat de o parte dintre politicieni şi intelectuali, inclusiv scriitori, atitudine culminată cu legionarismul. Gh. Schwartz scrie despre alteritate şi tradiţia ei milenară, iar Ionel Necula despre Cioran şi „schimbarea sa la faţă" prin relaţiile cu Fundoianu şi cu alţi intelectuali evrei.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 25 din 29 iunie a.c., citim o recenzie a lui T. Urian despre noul volum apărut la Ed. Polirom, 2005, *Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice*, de I.P. Culianu, în care sunt menţionaţi Wiesel, Moshe Idel ş.a. S. Damian este prezent cu un eseu dedicat „omului Schiller", fiind citaţi Goethe, Büchner, Kafka, George Steiner ş.a. Despre Sorin Toma şi „cazul Arghezi" scrie Ana Selejan (fragment dintr-o viitoare carte).

În nr. 26/6 iulie a.c., Dina Georgescu recenzează cartea lui B. Elvin, *În continuare* (Ed. Institutului Cultural Român), T. Urian scrie despre romanul lui Ioan T. Morar, *Lindenfeld* (Ed. Polirom), comparând ţesătura narativă a acestuia cu scenariul filmului lui Radu Mihăileanu, *Train de vie*, cunoscut cinefililor europeni. În acelaşi număr sunt publicate versuri de Danilo Kiš (1935-1989), cunoscut scriitor evreo-sârbo-francez, iar Radu Varia prezintă pe larg cartea lui Mihai Pelin, *Deceniul prăbuşirilor*, recenzată şi în revista noastră (nr. 231-232). La rubrica „Meridiane", se semnalează centenarul naşterii lui Elias Canetti, împlinirea unui sfert de veac de la moartea lui Romain Gary, ca şi a unei jumătăţi de veac de la cea a lui Albert Einstein.

În nr. 27/13 iulie a.c., Gh. Grigurcu scrie despre Cioran, la zece ani de la moartea acestui contradictoriu filosof. Alex Ştefănescu se exprimă echilibrat la adresa „Literaturii scrise la comandă", nefiind „iertaţi" nici unul dintre autorii mai însemnaţi în perioada totalitarismului comunist. Interesantă este intervenţia documentată a lui D. Hîncu, pe două pagini, bazată pe studiul unor arhive diplomatice germane, despre relaţiile omului politic ultranaţionalist O. Goga cu înalţi funcţionari ai Reich-ului nazist. Editura „Polirom" este în atenţia criticii cu două noi cărţi: *Săgeata timpului sau despre natura fărădelegii*, de Martin Amis, şi *Middlesex*, de Jeffrey Eugenides (Premiul Pulitzer, 2003), cărţi de mare ecou în lume.

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 17/23 iunie, Michael Finkenthal aminteşte pe Koestler într-un micro-eseu, „Despre prejudecată şi dialog". În nr. 18/30 iunie, Adina Dinitoiu îl prezintă pe prozatorul evreo-american Andrei Codrescu şi recenta sa carte, *Casanova în Boemia* (Ed. Polirom). Anca Oroveanu, autoarea unei recente cărţi, *Rememorare şi uitare: scrieri de istoria artei* (Ed. Humanitas, cu un cuvânt însoţitor de Andrei Pleşu), este prezentată de Victor Popescu. Cătălin Sturza, în dialog cu Mihail Fulger, discută despre pelicula nominalizată la Oscar, în 2005, *Ultimele zile ale lui Hitler*, film controversat şi, se pare, de interes pentru public. În nr. 19/7 iulie a.c., Răzvan Pârâianu recenzează cartea lui Carol Iancu, *Lupta internaţională pentru emanciparea evreilor din România* (1913-1919; 1919-1939) (2 vol., Ed. Hasefer), Al. Matei scrie un articol despre receptarea „corectă" şi „greşită" a lui C. Noica de către exegeţi precum Alexandra Lavastine (*Filosofie şi naţionalism. Paradoxul Noica*, Ed. Est, 1998), Sorin Lavric, Daniel Corogeanu ş.a. Magdalena Boiangiu este prezentă cu un comentariu despre condiţia criticului de teatru.

◆ **„DILEMA VECHE"**, nr. 75/24 iunie a.c., propune un chestionar cu răspunsuri de la personalităţi culturale, în genul almanahurilor culturale dinainte de război. Merită citită această secţiune. Cei ce răspund sunt Magdalena Boiangiu, Nae Caranfil, Marius Chivu, Andrei Codrescu, Şerban Foarţă ş.a. Interesant este şi articolul lui Codrescu (despre Stalin), interviul Ancăi Manolescu cu teologul dominican Claude Geffré („Prezenţa religiei în spaţiul public"), ca şi interviul lui Marius Chivu cu Pascal Bruckner ş.a. Nr. 76/1 iulie a.c. se deschide cu un citat din Noam Chomsky: „Va trebui să ne decidem să-i educăm pe cititori în folosirea acestui ingredient al vieţii, informaţiile, aşa cum se face cu materialele periculoase".

Nr. 77/8 iulie a.c. oferă un interesant articol al lui Cornel Codiţă, „Europa de la Jean Monnet la instalatorul polonez", în care se vorbeşte despre „Victoria naţionalismelor orientate spre interior". Tot despre extremism naţionalist este vorba în corespondenţa Rodicăi Binder, de la „Deutsche Welle", din Bonn. În acelaşi număr, este citat Mihail Sebastian cu o scurtă şi emoţionantă evocare a lui M. Blecher, la moartea acestuia, în vârstă de numai 29 de ani.

◆ **Revista „22"**, nr. 799/28 iunie a.c., aduce în atenţie „Studia hebraica" (nr. 4/2004), revistă editată de Centrul „Goldstein-Goren" (recenzent - Radu Drăguloiu), iar Răzvan Simion revine la cazul profesorului din Sibiu, Corvin Lupu, de la Universitatea „Lucian Blaga", care, departe de a cinsti memoria celui ce a dat numele instituţiei, propagă în revista „Transilvania", şi nu numai, un negaţionism „negru pe alb". Andrei Oişteanu scrie despre implicaţiile demersului unui urmaş al regelui Carol II, Paul Lambrino, de a-l ponegri pe unchiul său, regele Mihai, în ciuda atitudinii Casei Regale de a-i favoriza pe evrei în anii dictaturii lui Antonescu. Demersul prinţului Paul a ajuns în paginile ziarului „The Jerusalem Post".

În nr. 800/5 iulie a.c. (felicitări şi la mai „mare"), Revista „22" se prezintă cu un supliment cultural bogat (nr. 15+16/2005), în care găsim amintirile lui Pericle Martinescu din „Bucureştiul cultural interbelic" (Mihail Sebastian, Mircea Eliade, Emil Cioran). La rubrica „Scrisori", Bogdan Suceavă susţine poziţia anti-negaţionistă a lui Andrei Cornea, spunând: „Nu cred că extremiştii au dosarele academice cele mai solide şi cred că există o strânsă legătură între inabilităţile personale ale cuiva şi ieşirile sale violente sau de rea-credinţă".

Pagină realizată de BORIS MARIAN

O româncă în „Grădina celor Drepţi“ din Washington

Dr. MAGDALENA STROE – deţinătoarea distincţiei de „Drept între popoare“ – invitată de comunitatea „Adas Israel“ - S.U.A.

Dr. *Magdalena Stroe* este unul dintre cei peste 50 de cetăţeni români, onoraţi de către Statul Israel cu titlul „Drept între popoare“, pentru omenia şi curajul manifestate în timpul prigoanei împotriva evreilor. Locuind în Clujul aflat sub administraţie horthy-istă, în primăvara anului 1944, când forţele germane au ocupat Ungaria şi au început organizarea deportării evreilor la Auschwitz, Magdalena Stroe i-a dat toate actele de identitate prietenei ei, Hanna Kende, ajutând-o astfel să fugă din Cluj şi să scape de deportări. Dacă ar fi fost descoperită pentru ceea ce a făcut, Magdalena Stroe ar fi fost condamnată la moarte şi executată.

În această primăvară, „Adas Israel“ din S.U.A. - una dintre cele mai distinse comunităţi evreieşti din Washington, formată în urmă cu 139 de ani de evrei emigraţi din Europa - a invitat-o într-o vizită de o săptămână în capitala americană. Acţiunea s-a desfăşurat în cadrul unui program, intitulat „Grădina celor drepţi“, lansat în 1992 de rabinul comunităţii, Jeffrey Wohlberg, care şi-a propus să facă cunoscut tinerilor evrei nu numai ororile Holocaustului şi suferinţele îndurate de evreii din Europa, ci şi curajul şi sacrificul unor semeni de-ai lor creştini care nu au pregetat să înfrunte pericolele şi să-i salveze. Magdalena Stroe a fost cel de-al 13-lea invitat şi primul dintre românii deţinători ai acestui titlu. Într-o lungă convorbire, domnia-sa ne-a împărtăşit din impresiile acestei vizite.

■ Magdalena Stroe alături de Michael Mates şi John Rosapepe

*

O săptămână de vis

„Nu ştiam absolut nimic despre comunitatea „Adas Israel“ şi despre iniţiativa ei, astfel că invitaţia de a vizita Washingtonul m-a luat prin surprindere“ - ne-a povestit Magdalena Stroe. „M-am simţit deosebit de onorată că, dintre toţi deţinătorii distincţiei din România, m-au ales pe mine. M-am aşteptat la lucruri interesante, în mare am cunoscut programul, dar nici în cele mai îndrăzneţe visuri nu mi-aş fi imaginat că va fi aşa, că voi fi primită cu atâta căldură, că voi putea întâlni atâţia oameni interesanţi şi că-mi voi face noi prieteni. Atenţia care mi s-a acordat a fost deosebită şi s-a extins la cele mai mici detalii“, ne-a spus domnia-sa.

Astfel, aflând că este mai degrabă vorbitoare de franceză decât de engleză, a avut în jurul ei membri ai comunităţii care cunoşteau foarte bine franceza, intelectuali familiarizaţi şi cu această cultură. Şi... ca atmosfera să fie menţinută, Magdalena a fost invitată şi la trei restaurante franţuzeşti. De asemenea, cunoscând preocupările ei faţă de artă (*Magdalena Stroe, doctor în estetică, a predat filosofia şi filosofia artei* la Institutul de Arte Plastice din Bucureşti), gazdele au avut grijă să o ducă la două muzee din Washington – la cel de Artă indiană şi la Muzeul „Peggy Guggenheim“. În program a figurat şi o vizită la Muzeul Holocaustului, care a emoţionat-o profund, nu numai din cauza *exponatelor, ci şi a viziunii sugestive a arhitectului James Ingo Freed* de realizare a cadrului în care au fost plasate acestea.

*

Magdalena Stroe a fost invitată să participe şi la un *Oneg Şabat*, a fost la templu la slujba de sâmbătă (a ţinut să menţioneze, în mod special, excelentele relaţii pe care le-a stabilit cu Rabinul Jeffrey Wohlberg, şeful congregaţiei, „Adas“ însemnând şi comunitate şi congregaţie), iar seara, *Judy Strauch*, o membră marcantă a comunităţii, a organizat şi în cinstea ei (aşa cum face pentru toţi „Drepţii între Popoare“ invitaţi la ceremonie) o masă cu 80 de invitaţi. Au ţinut să participe la acest eveniment *John Rosapepe*, fost ambasador al S.U.A. în România, şi *Michael Mates*, reprezentant al Departamentului de Stat.

Duminică, la Centrul Evreiesc al comunităţii, unde există şi „Grădina celor Drepţi“, după modelul celei de la Muzeul „Yad Vashem“ din Ierusalim, a fost organizată o festivitate în onoarea invitatei din România. Ceremonia s-a desfăşurat în prezenţa a 300 de persoane, în mare parte tineri şi copii, a *Danielei Gitmann*, din partea Ambasadei României din Washington, a reprezentantului Ambasadei Statului Israel, a lui *John Rosapepe* şi *Michael Mates*. După ce s-au intonat imnurile României, S.U.A. şi Israelului, corul de copii al comunităţii a prezentat emoţionantul „Cântec al copiilor morţi în Holocaust“.

Festivitate în onoarea invitatei din România

Rugată să ia cuvântul, *Magdalena Stroe* şi-a explicat gestul din 1944: „Nu cunoşteam încă realitatea lagărelor de exterminare, dar simţeam că pe Hanna o aşteaptă o imensă suferinţă. A face ceva pentru ea devenise *pentru mine măsura propriei mele omenii*... Au trecut de atunci peste 60 de ani... Mărturisesc că aş dori o lume în care să nu mai existe salvatori şi salvaţi. Dar, din păcate, nici astăzi nu trăim într-o lume armonioasă, calmă, cu adevărat paşnică şi se pare că am învăţat prea puţin din trecut. Ne pândesc pericolele intoleranţei, violenţei extreme, terorismului, ne *ameninţă primejdia feluritelor barbarii*. Cred că la toate acestea trebuie să răspundem printr-un front solidar, în apărarea valorilor omeniei, raţiunii şi democraţiei... Vreau să mulţumesc din inimă Fundaţiei «Adas Israel Congregation»... şi Rabinului Jeffrey Wohlberg, care, onorându-mă pe mine, a onorat ţara mea“ - a spus vorbitoarea. Cuvântarea a fost primită cu aplauze îndelungate, întreaga sală ridicându-se în picioare. A urmat apoi momentul solemn în care Magdalenei Stroe i s-a înmânat o Menoră simbolică, ce aduce cu rădăcina unui copac care-şi trage viaţa din pământ. Copiii prezenţi la ceremonie i-au înmânat un caiet de gânduri şi poezii scrise de ei şi dedicate faptei sale.

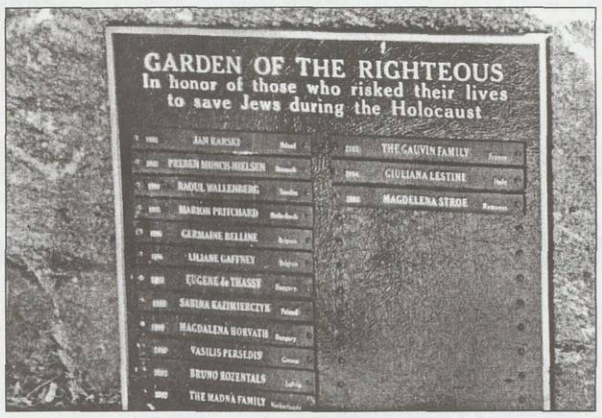

Alături de alţi 13 „Drepţi între Popoare“ - printre care Raoul Wallenberg, danezul Preben Munch Nielsen, unul dintre salvatorii evreilor *din Danemarca, sau diplomatul polonez dr. Jan Karski*, prima persoană care i-a informat pe aliaţi despre existenţa lagărelor de exterminare -, numele Magdalenei Stroe (România) se află înscris pe placa memorială din „Grădina celor Drepţi“ din Washington. Este un simbol al ideii, al speranţei noastre că omenia, ajutorul dat semenului în situaţii limită există, indiferent de rasă sau religie.

EVA GALAMBOS

Duminică, 19 iunie a.c., la Biserica Evanghelică Luterană din Cluj-Napoca, a avut loc decernarea, post mortem, a titlului de „Drept între Popoare“ Episcopului evanghelic-luteran, profesor de teologie *Járosi Andor*. Titlul, placheta, diploma au fost înmânate fiicei episcopului, *Járosi Antal Margit*, de către *Sandra Simovici-Atar*, ataşat cultural al Ambasadei Israelului în România. Un serviciu divin a precedat festivitatea. Predica a fost rostită de Episcopul *Adorjáni Deszö Zoltán*. El a subliniat importanţa iubirii între semeni, marea semnificaţie a iubirii aproapelui. Iubirea faţă de cei din jur a caracterizat întreaga existenţă a Episcopului Járosi Andor, *care, în anii războiului, ai Holocaustului, punând în pericol propria viaţă şi a familiei, i-a ajutat pe evrei*. În acei ani negri, ucigaşi, el a fost Om, un om între oameni, gata să sară în sprijinul omului de lângă el. În pofida legilor rasiale şi a ameninţării organelor de siguranţă, pe atunci ungare, el şi-a manifestat deschis, pretutindeni, prietenia faţă de evrei.

„Yad Vashem“ acordă, post mortem, un nou titlu de „Drept între Popoare“

Episcopul JÁROSI ANDOR a fost supranumit Wallenbergul oraşului de pe Someş

De la amvon a demascat legile rasiale, fărădelegile. În zilele deportărilor din Cluj a ascuns evrei, le-a dat documente false de convertire pentru a-i ocroti, a-i sprijini să rămână în viaţă.

Sandra Simovici-Atar a expus motivele pentru care instituţia „Yad Vashem“ din Ierusalim a acordat acest titlu unui fost episcop din Cluj, el numărându-se printre cei peste 50 de cetăţeni din România cărora li s-a decernat titlul de „Drept între Popoare”.

În cadrul adunării festive, preotul *Kiss Béla* a citat din diferite scrisori în care episcopul şi-a exprimat prietenia faţă de intelectualii de vază evrei. A vorbit apoi *Löwy Dániel* - autorul cărţii *A téglagyártol a tehervonatig (De la cărămidărie la trenul de marfă)* -, care îl numeşte pe Járosi Andor drept Wallenbergul oraşului de pe Someş, atât pentru acţiunile sale de salvare, cât şi pentru asemănarea sfârşitului celor doi martiri. Járosi Andor a fost dus în Uniunea Sovietică şi a murit în Magnitogorsk, în iarna lui 1944. Mărturiile unor supravieţuitori au stat la baza acordării de către „Yad Vashem“ a acestui titlu de recunoaştere. În numele Comunităţii Evreilor din Cluj, conf. univ. dr. *Gavrilă Goldner*, preşedinte, a schiţat personalitatea lui Járosi Andor şi a exprimat recunoştinţa evreilor supravieţuitori ai Holocaustului.

VASILE GRUNEA

Ceremonie de decernare a Medaliei şi titlului de „Drept între Popoare“ (post mortem) lui KARADIA CONSTANTIN

În cadrul unei ceremonii, care a avut loc la Ambasada României din Berlin, au fost decernate, post mortem, Medalia şi Certificatul onorific de „Drept între Popoare“ lui *Karadia Constantin,* originar din România. Distincţiile au fost înmânate nepoatei acestuia, *Irina Mănescu*, rezidentă, în prezent, în Germania. Numele său va fi adăugat numelor de „Drepţi între Popoare“ înscrise la „Yad Vashem“.

De la Viena la Cordoba... (via Berlin)

Un tânăr de la O.T.E.R. - prezent la Reuniunea O.S.C.E. de la Cordoba

[...] Pentru mine, invitaţia făcută de *Peleg Reshef* („Director of Future Generation Activities“ în cadrul Congresului Mondial Evreiesc), de a fi unul dintre cei 30 de tineri evrei ce au reprezentat C.M.E. în cadrul Reuniunii O.S.C.E. de la Cordoba, a reprezentat, în acelaşi timp, ocazia de a vedea care au fost acţiunile întreprinse în ţările membre O.S.C.E. în timpul scurs de la întâlnirea la care am participat anul trecut în Germania.

De asemenea, am fost unul dintre cei cinci tineri ce au avut drept de vot în cadrul şedinţei Comitetului de Conducere al C.M.E. (WJC *Governing Board*), *având astfel* privilegiul de a sta la aceeaşi masă şi a discuta împreună cu personalităţi ale lumii evreieşti, precum *Edgar Bronfman*, preşedinte al C.M.E., *Israel Singer*, *director executiv al C.M.E.*, *Helena Glasser*, preşedintele W.I.Z.O., Lordul *Janner*, *Vladimir Gusinsky* şi alţii. O întâlnire plăcută a fost cea avută cu *Mariana Shmilovitch*, originară din România şi care a reprezentat Partidul „Shinui“ în cadrul C.M.E. Prin bunăvoinţa lui *Marco Maximillian Katz*, am pus la dispoziţia dlui Israel Singer *Raportul* pe anul 2004 întocmit de Centrul pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului din România. Acest *Raport* reliefează lupta autorităţilor române împotriva antisemitismului, precum şi situaţiile în care s-a manifestat „îngăduinţa“ faţă de asemenea manifestări.

Participarea tinerilor în cadrul şedinţei C.M.E. a prilejuit şi votarea a două rezoluţii întocmite şi propuse de către cei cinci reprezentanţi ai acestora.

Prima se referă la solidarizarea C.M.E. cu victimele genocidului din regiunea Darfur din Sudan, cea de-a doua propune metode concrete de promovare a tinerilor în poziţii de conducere în cadrul comunităţilor evreieşti din Diaspora. Cele două rezoluţii au fost aprobate în unanimitate şi în aplauzele tuturor celor prezenţi.

Participarea la Reuniunea O.S.C.E. mi-a permis să remarc, încă o dată, decalajul dintre „corectitudinea politică“ a discursului oficial şi manifestările antisemite existente în ţările europene. Liderii politici se arată perfect conştienţi *de pericolul antisemitismului, dar* atunci când vine vorba de fapte, se arată foarte precauţi în implemenarea rezoluţiilor pe care tot ei le-au întocmit şi votat. O „excepţie de la regulă“ poate fi considerat Guvernatorul Statului New York, *George Pataki* (cel care a condus delegaţia S.U.A.), politician ce a luat o serie de măsuri împotriva actelor antisemite, măsuri ce pot reprezenta exemple pentru ţările din Europa.

ANDREI SCHWARTZ

MERIDIANE • MERIDIANE

MAURICE RAVEL - celebrul autor al *Bolero*-ului

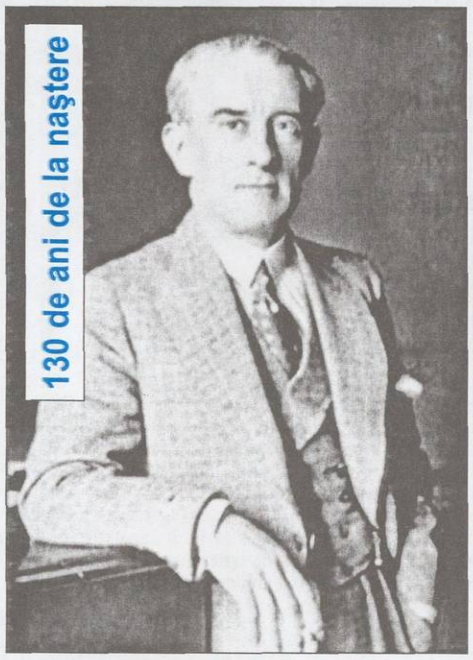

Despre melodia de dans mauro-iberică, susținută de oboi, clarinet, flaut, pe care o auzim de fiecare dată cu înfiorare - *Bolero*-ul lui Ravel -, au scris numeroşi muzicologi, printre ei aflându-se şi Eugeniu Speranția, fiul cunoscutului folclorist Theodor Speranția. „Halucinant", „impresia de valuri ale unei mări", „te urmăreşte îndelung", „obsedant", „te transformă" - acestea sunt impresiile mărturisite de Speranția. Compus în 1928, când Maurice Ravel avea 53 de ani şi numai nouă ani de trăit, *Bolero*-ul a fost dansat, în acelaşi an, la Opera din Paris, faima sa, ca şi a autorului, răspândindu-se pe toate continentele. Ravel era mai mândru de această piesă decât de baletul simfonic *Daphnis şi Chloé*, compus în 1909 şi care este considerat drept capodoperă a creației sale.

Născut la 7 martie 1875, descendent al unei familii de evrei sefarzi, stabiliți cândva în Elveția, Ravel a trăit în primii ani de viață la poalele Pirineilor, a cunoscut tradiția populară a muzicii iberice. Tatăl său a dorit ca fiul să-i urmeze exemplul şi să studieze ingineria, dar talentul muzical pe care l-a dovedit din adolescență i-a convins pe părinți să-l lase să-şi aleagă destinul. A compus, în 1895, *Habanera*, care i-a adus o primă recunoaştere. Profesor i-a fost Gabriel Fauré, la rândul său elev al lui Saint-Saëns şi mentor al lui George Enescu. Cel care l-a apreciat încă din primii ani de la debut a fost Claude Debussy. Ravel compune, în 1901, *Jeux d'eau* („Jocurile apei"), o piesă delicată, replică la o compoziție cunoscută a lui Vivaldi; apoi *Miroirs* (1905), *Noël des enfants* (1905), inspirată din creația lui Musorgski (Ravel cunoştea bine muzica rusă clasică); iar în 1911 - comedia muzicală *Ora spaniolă*. Criticii muzicali i-au admirat precizia stilului componistic, apreciind-o ca pe o urmare a moştenirii inginereşti din partea tatălui său, un cunoscut specialist în domeniul mecanicii. Ravel a fost chiar comparat cu un „ceasornic bine temperat". *Preludiul la mormântul lui Couperin* (1917), *Copilul şi vrăjitoriile* (1925) aduc mărturia unei înalte virtuozități creative.

A compus sonate, sonatine, cvartete, piese pentru vioară şi violoncel, izbânzile sale trezind uneori invidii - ca, de pildă, reacția lui Lalo, care îl critica pentru lipsa „unui fior liric". Mai aproape de adevăr este paralela cu Mozart, în privința rigorii şi a bunei dispoziții pe care le insuflă ascultătorului, fără îndoială, încântat de muzica lui Ravel. Pasionat de literatură, arte, şi-a îmbogățit permanent sursele de inspirație, a preluat motive din E.T.A. Hoffmann, din *O mie şi una de nopți*, din poezia franceză, ca şi din viața țiganilor nomazi. A ştiut să valorifice, de asemenea, motive din muzica grecească şi evreiască, a scris celebrul *Kadiş*, iar *Rapsodia spaniolă* este un dar pe care l-a primit şi l-a „redat" Spaniei, pe care o asimilase spiritual atât prin ascendenții săi, evrei sefarzi, cât şi în anii copilăriei din preajma munților Pirinei.

Nume de primă mărime în muzica franceză, Ravel se înscrie, totodată, în pleiada compozitorilor pe care i-a dat poporul evreu, în ciuda aserțiunilor resentimentare ale lui Richard Wagner: Mendelssohn-Bartholdy, Jacques Halévy, Giacomo Meyerbeer, Gustav Mahler, Arnold Schönberg, Darius Milhaud, Igor Stravinsky ş.a.

BORIS MARIAN MEHR

KARAIMII – pentru Scriptură, dincolo de ortodoxie

Există numeroase mitologii şi prejudecăți cu privire la evreii karaimi. Nu este, însă, adevărat că l-ar venera pe Iisus sau Mohamed, nu sunt responsabili pentru Inchiziție, nu petrec Şabatul în nemişcare. Karaimii reprezintă o ramură foarte veche şi plină de mistere a religiei evreieşti. „Păstrătorii scripturii" (căci acesta este sensul numelui lor) îşi bazează credința pe textul *Tanahului* şi nu recunosc Legea Orală - adică *Talmudul* şi *Mişna*. Denumirea lor derivă din verbul ebraic „likro", care înseamnă „a chema" sau „a citi". De-a lungul timpului, credința lor a fost preluată de triburi turcice, care, la rândul lor, azi poartă numele de Karailar.

Karaimi au trăit şi trăiesc - chiar dacă în număr foarte mic - în Ucraina, Rusia, Franța, Egipt, Statele Unite, Lituania, Turcia, Israel. Fără să existe statistici exacte, se consideră că azi, în lume, trăiesc 50.000 de adepți ai acestei credințe. Ei consideră că întreaga Tora a fost scrisă în timpurile lui Moise şi Iehoşua. Karaimii afirmă că nu este posibil ca textul tanahic să suporte interpretări, sensul său este explicit şi orice comentariu contravine ideii divine. Această grupare religioasă a fost puternic influențată de Islam, în mijlocul căruia s-a dezvoltat cel mai puternic. Conform tradiției, deşi originea lor nu este elucidată în totalitate, se afirmă că congregația karaimilor s-a format în Mesopotamia, în sec. VIII e.a., iar inițiatorul său a fost Anan Ben David. Karaimii au un calendar diferit şi probabil aceasta este cea mai importantă deosebire față de ceilalți evrei. Ei respectă cu strictețe fazele lunii, iar anul nou îl socotesc în conformitate cu încolțirea ovăzului. În sec. X şi XI, karaimii au fost prigoniți în Spania cu scopul de a-şi abandona credința, considerată periculoasă chiar şi de importanți rabini din Peninsula Iberică. Forțați să plece datorită numeroaselor crime comise împotriva lor, membrii acestei ramuri (uneori considerată sectă) au părăsit Spania la finele secolului al XI-lea. Unul dintre miturile create este că Împărăteasa Maria Theresa a Austriei (1717-1780) ar fi fost de religie karaită, căci ea a permis acestei secte să aibă exact aceleaşi drepturi cu creştinii. În secolul al XVIII-lea, credincioşii de acest rit din Rusia au răspândit informații false pentru a se sustrage din fața prigoanei antisemite din Imperiul Țarist. Pe morminte din Crimeea apare inscripționat faptul că ei reprezintă tribul pierdut al lui Israel, iar în anumite circumstanțe, karaimii s-au declarat descendenți ai Regatului Khazar. Este cunoscut faptul că cei din urmă au ales religia mozaică, deci nu făceau parte dintre „evreii inițiali". Cum acuzația de deicid, motivată prin crucificarea lui Iisus, stătea la baza prigoanei antievreieşti, ei se sustrăgeau acestei presupuse vini. Istoria karaiților şi khazarilor se întrepătrunde în anumite circumstanțe istorice. O teorie - care este confirmată de anumiți istorici şi, în aceeaşi măsură, contestată de alții - afirmă că Prințul Bulan, conducătorul Imperiului Khazar Turc, s-ar fi convertit la karaism.

Cea mai cunoscută personalitate karaită a secolului este Nehemia Gordon. Născut într-o familie ortodoxă tradițională, cu foarte mulți rabini, a respins din adolescență preceptele talmudice şi s-a ataşat acestei ramuri stranii a iudaismului. În momentul de față, el este liderul Consiliului Universal Religios Karait Evreiesc.

LUCIANA FRIEDMANN

CALENDAR

● 1 iulie 1908 - s-a născut, la New York, ESTÉE LAUDER, creatoarea faimosului „imperiu" de produse cosmetice care îi poartă numele. A murit în 2003, la vârsta de 95 de ani.

● 2 iulie 1920 - s-a născut OIŞIE ŞAFRAN, fost profesor de pedagogie la Universitatea din Bucureşti. Nepot al rabinului Al. Şafran.

● 7 iulie 1944 - a fost ucis, la Auschwitz, reputatul fotograf ERICH SALOMON, născut în 1886, la Berlin. Este unul dintre pionierii fotografiei jurnalistice.

● 8 iulie 1885 - s-a născut, la Ludwigshafen (Germania), filosoful ERNST BLOCH. În 1933, a emigrat în S.U.A. Este cunoscut ca reprezentant al filosofiei speranței. A murit în 1977.

● 9 iulie 1900 - s-a născut, la Botoşani, lingvistul ALEXANDRU GRAUR. A abordat cu precădere probleme de lingvistică românească (fonologie, gramatică, lexicologie, onomastică), dar şi de lingvistică generală. A desfăşurat o susținută activitate de cultivare a limbii.

● 10 iulie 1915 - s-a născut, în Canada, marele scriitor SAUL BELLOW, distins, în 1976, cu Premiul Nobel pentru Literatură. Este autorul unor romane ca *Amorezul, Henderson, regele ploii, Iarna decanului, Ravelstein* etc. A murit în 2005.

● 10 iulie 1830 - s-a născut, în Insuléle Antile, pictorul JACOB ABRAHAM CAMILLE PISSARO, unul dintre primii peisagişti impresionişti. A făcut permanent experimente de lumină şi culoare. Naziştii au scos operele sale din muzee.

● 13 iulie 1910 - s-a născut, la New York, cardiologul MEYER FRIEDMAN. S-a ocupat, în lucrările sale, de rolul stresului în bolile cardiace.

● 15 iulie 1875 - s-a născut, la Stettin (Polonia), pictorul RUDOLF LEVY. Aparține postimpresionismului. Peisagist şi portretist (cu precădere, portrete de copii). În 1943, a fost deportat la Auschwitz.

● 19 iulie 1921 - s-a născut, la New York, într-o familie de imigranți evrei, fiziciana ROSALYN SÜSSMAN. În 1977, a primit Premiul Nobel pentru Fizică.

● 21 iulie 1865 - s-a născut, la Mannheim, compozitorul ROBERT KAHN. A fost profesor la Şcoala Superioară de Muzică din Berlin. A devenit cunoscut prin compozițiile sale în domeniul muzicii de cameră.

● 23 iulie 1891 - s-a născut, la New York, într-o familie de imigranți polonezi, HARRY COHN, fondatorul studiourilor cinematografice Columbia Pictures.

● 24 iulie 1880 - s-a născut, la Geneva, compozitorul ERNEST BLOCH. A lucrat în Elveția şi în S.U.A., ca dirijor, compozitor şi pedagog. A scris muzică de operă, de cameră, simfonii, rapsodii etc. Creația lui, cu trăsături romantice, s-a inspirat din folclorul evreiesc.

● 25 iulie 1905 - s-a născut, la Rusciuc (Bulgaria), scriitorul ELIAS CANETTI. În 1981, a fost distins cu Premiul Nobel pentru Literatură.

● 27 iulie 1920 - s-a născut, la Lucăceni, jud. Satu Mare, dramaturgul LUDOVIK BRUCKSTEIN. Dintre piesele sale amintim *Schimbul de noapte, Generația din pustiu, Întoarcerea lui Cristofor Columb, Noapte albă*.

*

● 4 august 1940 - a murit, în S.U.A., liderul sionist VLADIMIR (Zeev) JABOTINSKI, născut la Odessa, în 1880. A luptat pentru drepturile evreilor din Rusia. După primul război mondial, s-a stabilit în Ereț Israel, unde a contribuit la formarea detaşamentelor evreieşti de autoapărare. A fondat

ANIVERSĂRILE ŞI COMEMORĂRILE LUNILOR IULIE ŞI AUGUST

şi condus Partidul Sionist Revizionist. Jabotinski a fost şi un talentat scriitor şi traducător. Rămăşițele sale pământeşti au fost reînhumate pe Muntele Herzl din Ierusalim.

● 5 august 1905 - s-a născut, la Ploieşti, NINA FAÇON, profesor la Universitatea din Bucureşti, fondatoarea şcolii româneşti de italienistică modernă.

● 9 august 1850 - s-a născut, la Breslau, reputatul filolog HEIMANN TIKTIN. S-a stabilit, ulterior, la Iaşi. Este autorul primei gramatici ştiințifice a limbii române şi al unui mare dicționar român-german, în trei volume. A fost membru onorific al Academiei Române.

● 11 august 1980 - a trecut în neființă scriitorul ISAC PELTZ, născut la Bucureşti, în 1899. Este autorul romanelor *Calea Văcăreşti, Foc în Hanul cu tei, Nopțile domnişoarei Mili, Israel însângerat* etc.

● 12 august 1900 - a murit, la New York, primul campion mondial la şah, WILHELM STEINITZ, născut la Praga. În 1883, s-a stabilit în S.U.A. După ce a câştigat numeroase turnee, a intrat în posesia titlului mondial (în 1866), pe care l-a păstrat până în 1894, când a fost învins de Em. Lasker. Steinitz a intrat în istoria şahului şi ca teoretician de excepție.

● 15 august 1887 - s-a născut, la Kalamazoo (S.U.A.), scriitoarea EDNA FERBER. A scris romane (*O'Hara, The Girls, Cimarron*) şi piese (*The Royal Family, Dinner at Eight, Stage Door*). A murit în 1968.

● 17 august 1880 - s-a născut, în Germania, compozitorul LEO ASCHER. A compus peste 30 de operete. În 1916, a avut loc, la New York, unde s-a stabilit, premiera musicalului *Follow me*, care s-a bucurat de un mare succes pe Broadway.

● 20 august 1915 - a murit, la Frankfurt pe Main, marele bacteriolog PAUL EHRLICH. S-a ocupat, cu precădere, de problemele imunității şi combaterii bolilor infecțioase. Este descoperitorul medicamentului „Salvarsan", care a jucat un rol important în lupta contra sifilisului. În 1908, P. Ehrlich a fost distins cu Premiul Nobel pentru Medicină şi Fiziologie.

● 21 august 1940 - a murit, în Mexic, în urma rănilor primite într-un atentat împotriva sa, revoluționarul LEV TROȚKI (Lev Davidovici Bronstein). A fost unul dintre organizatorii Revoluției din Octombrie, ocupând apoi funcții importante pe linie de stat şi partid. Din cauza unor conflicte cu membrii marcanți ai conducerii, a fost nevoit să plece din U.R.S.S.

● 22 august 1893 - s-a născut, în New Jersey, scriitoarea DOROTHY PARKER. Primul ei volum de poezii a apărut în 1926.

● 22 august 1800 - s-a născut, la Triest, scriitorul de limbă ebraică SAMUEL DAVID LUZZATTO. A fost profesor la Collegio Rabbinico. A editat poezia ebraică a Evului Mediu.

● 23 august 1884 - s-a născut, la Brno, scriitorul ERNST WEISS, autor al unor romane fantastice: *Bărbați în noapte, Medic şi asasin*.

● 25 august 1900 - s-a născut, la Hildesheim (Germania), biochimistul HANS ADOLF KREBS. În 1933, a emigrat în Anglia. A elaborat lucrări fundamentale în domeniul metabolismului celular. În 1953, este distins cu Premiul Nobel pentru studiile privind acidul citric.

● 27 august 1930 - s-a născut, la Frumuşica (Iaşi), istoricul literar ZIGU ORNEA. Este autorul unor lucrări de referință asupra unor curente din literatura română: *Junimismul* (1966), *Sămănătorismul* (1970), *Poporanismul* (1972), *Tradiționalism şi modernitate în deceniul al treilea* (1980) şi altele.

● 29 august 1960 - a murit, la Hollywood, scriitoarea VICKY BAUM, născută la Viena. În 1931, s-a stabilit în S.U.A. A devenit celebră cu romanul *Grand Hotel* (1929), care a fost dramatizat.

● 30 august 1860 - s-a născut, în localitatea Kubarti (Lituania), pictorul peisagist ISAAC LEVITAN. Tablourile sale - *Toamna, Zi de toamnă, După ploaie, Lacul, Vladimirka* ş.a. - se remarcă prin surprinderea celor mai subtile stări ale naturii, prin puternica nuanțare a acesteia.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAŢII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACŢIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

O corespondenţă din Iaşi ne informează despre un eveniment petrecut în urmă cu câteva săptămâni, dar cu o semnificaţie aparte.

Cu ocazia Zilei Internaţionale a Copilului, 1 iunie, Hotelul „Unirea" din Iaşi, în colaborare cu comunităţile minorităţilor naţionale din localitate, a organizat manifestarea artistică „Creştem împreună – copilăria nu are naţionalitate", la a cărei bună desfăşurare a contribuit şi Clubul generaţiei de mijloc din cadrul Comunităţii Evreilor din Iaşi.

În cuvântul de deschidere, ing. *Martha Eşanu*, consilier pentru generaţia de mijloc, a arătat că trebuie să-i educăm pe copiii şi tinerii din România în spiritul prieteniei şi al acceptării

La manifestarea interculturală „Creştem împreună - copilăria nu are naţionalitate"

Diplome pentru copiii comunităţii din Iaşi

diversităţii etnice, religioase şi culturale. Vorbitoarea a lansat un apel tuturor comunităţilor din Iaşi: „Să-i lăsăm pe copii să ne înveţe să redescoperim copilăria din noi, să fim mai buni, mai prietenoşi şi mai cooperanţi în a crea o lume eliberată de fanatism... Să luptăm împotriva răului... pentru a crea un viitor mai sigur tuturor copiilor lumii". Copiii *Liana Ţucar* şi *Noah Grimberg* au recitat împreună poezia „Bunicuţa croşetează", de Uri Orlev. Alături de reprezentanţii comunităţii noastre şi împreună cu ei, a luat parte la spectacol şi talentata elevă *Cristina Gabriela Schiopu*, de la Colegiul „Emil Racoviţă" din Iaşi, care a cântat câteva melodii de succes din muzica uşoară internaţională. Îndrumarea artistică şi prezentarea copiilor a fost făcută de dl consilier *Rudolf Rosenberg*.

Pentru participarea la acest frumos spectacol intercultural, Comunitatea Evreilor din Iaşi şi talentaţii „artişti în devenire" au primit diplome.

TIMIŞOARA

Curs itinerant de limba ebraică

Se poate învăţa limba ebraică în doar cinci zile? Este puţin probabil, dar, cu siguranţă, cei care au urmat în această vară cursurile susţinute de profesoara israeliană *Hedi Segal*, la Cluj Napoca, Oradea şi Timişoara, au prins gustul învăţării acestei limbi. Participanţii la cursuri, care au avut între 18 şi 80 de ani, s-au despărţit cu greu de profesoara care i-a cucerit prin pasiunea pe care o are pentru predarea ebraicii. De peste zece ani, ea predă *olimilor* (noilor imigranţi) la Eilat, de la malul Mării Roşii, şi reuşeşte să îi facă, în doar câteva săptămâni, să se descurce în varianta modernă a limbii Bibliei. Acest „ulpan itinerant" a fost iniţiat, cu ani în urmă, de Agenţia Evreiască „Sohnut" în România şi şi-a dovedit eficienţa. Hedi Segal predă la Şcoala „Lauder-Reut" din Bucureşti şi susţine cursuri intensive de ivrit la sediul „Sohnut"-ului. Ea a plecat la vârsta de şase ani din România, din micul oraş moldovenesc Dorohoi, şi a vizitat locurile natale, pentru prima oară, în 2001. Atunci şi-a propus să revină în România şi, de anul trecut, predă tinerilor şi vârstnicilor din România. (L.F.)

Acad. SOLOMON MARCUS – consilier C.E.B.

La 26 iulie a.c., în urma unei întâlniri cu preşedintele C.E.B., ing. **Osy Lazăr**, la care s-au discutat diverse probleme ale vieţii comunitare, acad. **Solomon Marcus** a fost cooptat în grupul de consilieri ai C.E.B.

CONSTANŢA

Comemorarea ZILEI EROILOR

Pentru prima dată, la Cimitirul Evreiesc din oraş, a avut loc o solemnitate dedicată eroilor evrei căzuţi pentru Reîntregirea României.

Alături de membrii comunităţii, au participat Arhiepiscopul Tomisului, Î.P.S. *Teodosie*, reprezentanţi ai autorităţilor locale, înalţi ierarhi, ofiţeri de rang înalt şi ai organismelor N.A.T.O. la Constanţa, personalităţi culturale. În cuvântul de deschidere, preşedintele comunităţii, prof. univ. dr. *Carol Friedmann*, şi-a exprimat satisfacţia pentru acest gest de omagiere a memoriei militarilor evrei, eroi ai Armatei Române. Î.P.S. *Teodosie*, Arhiepiscopul Tomisului, a elogiat contribuţia poporului evreu în cultura şi civilizaţia românească şi universală.

ARCAHIE STRAHILEVICI

ANIVERSĂRI

AVRAM GOLDSTEIN-GOREN, la centenar

TECUCI

La baza frumoaselor realizări ale comunităţii tecucene, pe lângă fondurile acordate de F.C.E.R., la loc de cinste stau donaţiile unor evrei originari din acest oraş care pot şi doresc să sprijine comunitatea în mijlocul căreia şi-au petrecut copilăria şi adolescenţa. Printre aceştia, un loc aparte îl ocupă unul dintre marii Mecena ai zilelor noastre, *Avram Goldstein-Goren*, născut la Podul Turcului, dar şcolit şi remarcat la Tecuci, care, la 28 iulie a.c., împlineşte o sută de ani.

Cu prilejul acestei frumoase aniversări, Comunitatea Evreilor din Tecuci i-a acordat o *Diplomă de Excelenţă* - ne relatează, într-o corespondenţă, *Iancu Aizic*, preşedintele comunităţii.

BÂRLAD

LAZĂR CROITORU 70

Ajuns la vârsta *Psalmistului - 70 de* ani -, secretarul Comunităţii Evreilor din Bârlad, *Lazăr Croitoru* a fost sărbătorit, la 5 iulie a.c., de conducerea comunităţii locale. Cu modestie, dăruire, competenţă, *Lazăr Croitoru* se îngrijeşte de mulţi ani ca fiecăruia dintre membrii comunităţii, mai ales celor vârstnici, aflaţi în evidenţa Serviciului de Asistenţă Socială şi Medicală, să nu le lipsească nimic din cele necesare existenţei de zi cu zi şi, cu un cuvânt bun, un interes constant pentru toate problemele lor, să le însenineze sufletele. Dorindu-i, alături de toţi cei dragi, sănătate şi noi împliniri, adăugăm din partea colectivului redacţional al „Realităţii Evreieşti" florile noastre de gând însoţite de tradiţionala urare *Ad Mea Veesrim!*

Şcoala „IOSIF SAVA"

În semn de omagiu faţă de memoria lui *Iosif Sava* z.l., Şcoala de Muzică şi Arte Plastice nr. 1, din Bucureşti, a primit, începând din 16 iunie a.c., *numele reputatului muzicolog*. Evenimentul a fost marcat de un concert extraordinar, găzduit de „U ART Gallery", la care şi-au dat concursul elevi şi foşti elevi ai şcolii, ca şi artişti consacraţi (violoncelistul *Marin Cazacu*, clarinetistul *Aurelian Octav Popa*, violista *Sanda Crăciun*, pianista *Verona Maier*). În numele Fundaţiei „Iosif Sava" - reprezentată la spectacol de *Marghit Dascălu-Sava*, preşedinte, şi de *Marin Cazacu*, vice-preşedinte -, a fost exprimată intenţia de a se face o donaţie de instrumente Şcolii „Iosif Sava".

ROMAN

Ecouri în presa locală despre ceremonia de comemorare a victimelor din „Trenul morţii" şi a Vioricăi Agarici

„Ziarul de Roman", din 5 iulie a.c., a consemnat comemorarea victimelor din „Trenul morţii" şi a Vioricăi Agarici, la Cimitirul Evreiesc *din* acest oraş, rememorând actul de eroism al celei care şi-a riscat viaţa pentru a salva vieţi evreieşti din „Trenul morţii". La ceremonie au fost prezenţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, ai Asociaţiei Evreilor din România Supravieţuitori ai Holocaustului, membri ai comunităţilor evreieşti din Roman, Piatra Neamţ şi Bacău. Au vorbit deputatul dr. *Aurel Vainer* şi prof. dr. *Otto Adler*, preşedintele A.E.R.V.H. Serviciul divin a fost oficiat de Rabinul Abraham Ehrenfeld. (Coresp. prof. *Iancu Wexler*)

Moştenirea spirituală TEODOR WEXLER

A trecut un an de când a plecat *dintre noi un om de acţiune şi om* de carte, punând pasiune în tot ce făcea: Teodor Wexler z.l. Biografia sa este o lecţie de devotament faţă de România şi, totodată, de puternică evreitate.

Ca inginer chimist, şi-a dedicat o bună parte a vieţii cercetării şi instruirii tinerelor generaţii de ingineri chimişti. Mărturie stau 46 de brevete purtându-i semnătura, gratitudinea şi afecţiunea celor care i-au fost studenţi. De la pensionare până când suferinţa l-a împiedicat s-o mai facă, şi-a dăruit priceperea şi abnegaţia vieţii evreieşti din România, în spiritul educaţiei primite în casa părintească: păstrarea identităţii naţionale şi buna înţelegere interetnică şi interconfesională.

Consilier al Federaţiei în probleme culturale, cu certă vocaţie de istoric, *Teodor Wexler a înfiinţat Fundaţia „Wilhelm Filderman"*, sub auspiciile căreia a organizat numeroase acţiuni menite să reunească, în numele idealurilor care l-au animat pe renumitul conducător al evreimii române, *intelectuali evrei şi neevrei raportându-se la unitatea de măsură a omeniei.*

Tot sub egida Fundaţiei, al cărei vice-preşedinte a fost, a publicat o antologie, în două volume, cuprinzând articole, discursuri, memorii ale lui Filderman din perioada 1921-1948. Titlul ei - „Un avocat al etniei sale, un avocat al cauzei naţionale a României" - ar putea sluji ca moto pentru

tot ce a întreprins discipolul său de-a lungul întregii perioade în care s-a identificat cu viaţa Federaţiei. Împreună cu istoricul Mihaela Popov, a editat o impresionantă lucrare de documente, „Anchete şi procese uitate, 1945-1960", în care sunt dezvăluite suferinţele îndurate de sionişti în perioada comunistă. A îngrijit apariţia memoriilor lui Traian Popovici, primarul Cernăuţiului, un Schindler român, care, prin curajul său, a salvat 20.000 de evrei cernăuţeni de la deportarea în Transnistria.

A combătut energic, în articole şi intervenţii televizate, negarea Holocaustului, prejudecăţile, calomniile antievreieşti puse în circulaţie de neoextremişti. S-a zbătut şi a reuşit ca străzi din Bucureşti să poarte numele lui Wilhelm Filderman şi *Traian Popovici, ca, la Muzeul de Istorie al oraşului Bucureşti, să existe* o placă memorială Iosif Sava.

A întâmpinat suferinţa cu mare demnitate, participând, până în ultima clipă, la frământările obştii sale. S-a bucurat de multă consideraţie în mediile culturale româneşti. Rămâne, pentru posteritate, unul dintre intelectualii cu rol important în mai buna cunoaştere a istoriei moderne a evreilor români, parte din istoria României.

R.E.

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

În ziua de 28 august a.c., se împlineşte un an de când a încetat să bată inima generoasă şi plină de afecţiune a soţului meu, WEXLER TEODOR (Tobie Ben Menahem Mendel). Nimic nu va umple golul pe care mi l-a lăsat dispariţia lui. Ne-au unit o înţelegere sufletească şi o iubire trainică. Îl readuc în memoria celor ce l-au cunoscut şi apreciat, cu ocazia slujbei religioase la mormântul său din Cimitirul Sefard, str. Giurgiului nr. 2, în ziua de 28 august, ora 10. Gânduri pioase de iubire şi recunoştinţă însoţesc rugămintea către bunul Dumnezeu ca, acolo sus, amintirea să-i fie veşnic binecuvântată. Soţia.

În 28 iunie (21 Sivan 5765) s-au împlinit cinci ani de când scumpa noastră ing. DOLOIU VERONICA ne-a părăsit. Să se odihnească în pace! Fiica - Alina şi mama.

Familia reaminteşte celor care l-au cunoscut şi apreciat pe procurorul MARTIN SCHOTTEK că se împlinesc trei ani de la deces. Nu-l vom uita niciodată. Familia.

Din nou multe lacrimi pentru tine, LORA BRUCHMAIER, neuitata noastră dragă amintire. Familia Leibovici (Piatra Neamţ) şi familia Vogel (Israel).

Comemorăm şi ne sunt mereu în amintire bunii şi devotaţii noştri părinţi, doctor ARON TUDIC şi CLARA TUDIC, din Bârlad. Nu vă vom uita niciodată!

Au trecut şapte ani de când buna noastră prietenă SASSON MALCA, din Israel, a plecat dintre noi. O amintire şi un gând pentru sufletul ei bun. Monica şi Nelu.

Au trecut opt ani de singurătate, tristeţe şi dor nestins de când dragul meu soţ, CROITORU HORIA MAXIM, m-a părăsit. Nu-l voi uita niciodată. Soţia - Ana, fiica - Cristina, ginerele - George şi nepotul lui drag - Alexandru.

Familia anunţă, cu nemărginită durere, că, la 25 Tamuz (respectiv, 1 august), comemorăm un an de la pierderea celei mai bune soţii, mamă şi bunică REBECA SINGER, *om de excepţie, care va dăinui tot* timpul în memoria şi sufletul nostru. Dumnezeu s-o odihnească în pace! Carol - soţ, Toni şi Boris - fii, cu copiii lor.

La 28 Tamuz (3 august), se împlineşte un an de la despărţirea de soţul şi tatăl nostru, profesor *universitar dr. HARY OFENBERG. Pioasă aducere* aminte! Odihneşte-te în pace! Familia Ofenberg.

Cu lacrimi şi durere în suflet, readucem în *memoria* celor ce l-au cunoscut şi apreciat pe DIAMANT SOLOMON (Bubi), plecat dintre noi acum opt ani (4 august 1997). Fie-i amintirea binecuvântată! Soţia, fiul şi nora.

În amintirea iubitei noastre ADA ULUBEANU (Bercovici), care ne-a părăsit în 5 august (15 Av) 1996. Dr. Mirjam Bercovici, Simeon şi Emanuel Ulubeanu.

La 14 Av (19 august 2005), comemorăm şapte ani de al trista despărţire de iubitul nostru soţ, tată şi bunic, LEO SCHADACH, scriitor de limba idiş. Pios omagiu, veşnică amintire! Jeny, Ada, Inna şi Mişu.

JEWISH REALITY

THE MEETING OF THE LEADERSHIP COMMITTEE OF F.J.C.R.

On July 12th the Cultural Community Center from Bucharest hosted the meeting of the Leadership Committee of F.J.C.R. where several topics were subject to discussion: ● a general information presented by adv. Iulian Sorin, interim president ● a report by dr. Alexandru Elias, president of the Commission for the congress preparation, on the commission activity and the debate concerning the Regulations for the election of the F.J.C.R. Leadership structures that have been changed according to the discussion in the Leadership Committee meeting from May 12th ● debates over the Regulations ● an information on the actual state of the community assets restitution, presented by Tova Bin Nun, executive general director of the "Caritatea" Foundation ● a proposal for the rectification of the 2005 budget of F.J.C.R., presented by Ovidiu Banescu, financial counselor of the Federation ● the final form of the Regulations.

After the discussion a number of decisions were taken: ● a commission will re-analyze the budget and will formulate proposals for re-distribution ● the Congress will take place on September 21-22, 2005, at the Cultural Center of the Federation ● the deadline for the candidates' application is August 31st ● the candidates CVs and programs for the positions of president, vice-president, general secretary will be sent to the communities in 5 days at most, in order to become known to the congress delegates.

The words of Great Rabbi Menachem Hacohen, who underlined that our power relies on our unity and emphasized the need to defend the outstanding prestige acquired by our community during the two post-war presidencies, ended the meeting.

"JOINT", AN ORGANIZATION IN THE SOLIDARITY AND ALTRUISTIC SPIRIT

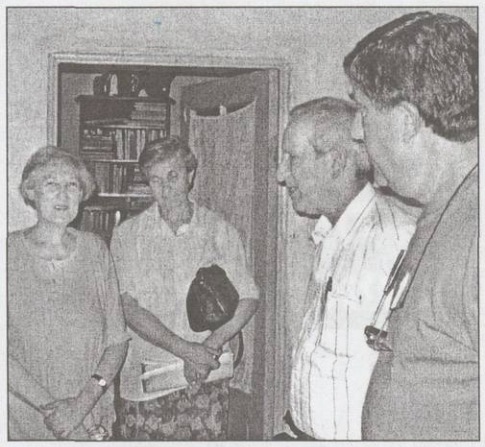

Between July 14th -19th, 2005 Dr. Zvi Feine, director of the "Joint" program for Romania, with Alex Sivan, general director of F.J.C.R., visited 11 communities, accompanied by some guests from U.S.A., supporters of the Jewish life in Romania and in other countries. Together with Etty and Claude Arnall in Cluj Napoca, Dej and Oradea, Jane and Edward Stein in Timisoara, Lugoj, Deva, Alba Iulia, Sibiu, Brasov, Ploiesti and Bucharest, they had the opportunity to get to know some of the local realities, to realize the financial needs of the elderly and of the children, to see some of the daily community life. The visit to the Summer Camp "Kaytanat Giborei Israel" in Cristian, Brasov county, represented a special moment in this itinerary.

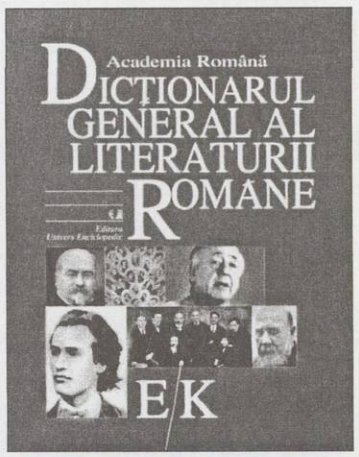

THE GENERL DICTIONARY OF THE ROMANIAN LITERATURE - A PATRIMONY SIGLE

The recently published volume of the General Dictionary of the Romanian Literature proves to be the same valuable orientation instrument, rich in information and edited in an expressive and attractive manner. It includes the works and the authors alphabetically ordered from "E" to "K". There are more than 25 Jewish authors included in this suite, each of them with remarkable merits in the evolution of the spiritual life of the country and especially in the process of joining the modernization trends. Some chapters are the contribution of Professor Leon Volovici, from Jerusalem. The volume also includes many illustrative graphic portraits of the authors signed by Marcel Iancu and made before his final leave for Tel Aviv, in 1941.

REMEMBERING ENTEBBE RESCUE MISSION

The rescue mission of the Israeli army and secret information services in Entebbe (Uganda), 29 years ago, represented an unique success in the history of modern Israel, and generally in the Jewish people's history. "Thunderbolt Operation", the former name of the mission, is presently named "Jonathan Operation" after its commander, **Jonathan Netanyahu**, Benjamin Netanyahu's brother, killed during the Uganda's airport fights. Now, when terrorism became a worldwide threat, we have to look sometimes back in order to understand how such crisis situations have been solved.

A REGARD ON WOMEN'S ROLE IN THE HISTORY OF MODERN ISRAEL

■ Sarah Aaronsohn

Since the first woman, Eve, and up to our days the woman's statute has always been subject to controversy. The Judaism, considered archaic by the liberal trends in woman's role stipulations, still provides her a definite role. The Decalogue and the Torah bring a change in women's rights topic, and women enjoy a respect not seen in the antique societies. The modern Israel and the Yeshuv (the pre-state settlement of Eretz Israel) meant a reshaping of the feminine model in the conditions of a dangerous and difficult existence. Hemda Ben Yehuda, Nehama Pukhachewsky, Sarah Aaronsohn, Mania Shochat and, of course, Golda Meir, the woman with the most spectacular political career in Israel, are only a few of the "great ladies" of modern Israel.

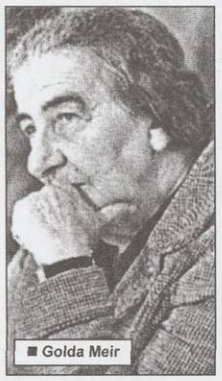
■ Golda Meir

THE AUDIO LIBRARY OF THE JEWISH REALITY

OCTAVIAN SAVA

"I WROTE THINKING ONLY OF THE PUBLIC"

For tens of years, Octavian Sava wrote plays, movie scripts, musicals, sketches, couplets, television and operetta shows. All these, he declares for the "Jewish Reality", were written mostly in humoristic style, a style that fitted him as glove, either a boxing or a velvet one, and always hitted the sensitive point. The juicy replies that expressed generous ideas entered the folklore.

FREEDOM OF RELIGION, AN INALIENABLE CHAPTER OF THE HUMAN RIGHTS

The volume "Facilitating Freedom of Religion or Belief: A Deskbook" is a vast work dealing with the state of the freedom of religion and its frequent violations in the world. Published by the Oslo Coalition on Freedom of Religion and Belief, the volume includes the works presented at the Oslo Conference – 1998, as well as some experts' studies related to the different aspect of the subject.

RESTITUTIONS

In the "Restitutions" page we publish useful information about the Romanian Yiddish poet JACOB ASHEL GROPER, 115 years from his death, and about MONI GHELERTER, prestigious stage director in Romania, 100 years from his birth.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: S.C. COMPACK INTERNATIONAL S.A.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

ד – כד תמוז תשס"ה ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

פגישת ועד ההנהלה של פדרציה הקהילות היהודיות מרומניה

המרכז התרבותי הקהילתי מבוקרשט אירח ב 12 ביולי אספת ועד ההנהלה של הפדרציה. על סדר היום: ● מידע בעניינים כללים המובא ע"י עו"ד יוליאן סורין, נשיא הביניים; ● דוח קצר של דר' אלקסנדרו אליאס, נשיא הועדה להכנת הכנס, לגבי פעילות הועדה, דיוני התקנון של בחירת הנהלת הפדרציה, בהתאם לשינויו אחרי החלטות ועד ההנהלה בישיבתו מ 12 מאי השנה; ● דיונים בנושא התקנון; ● הצגת המצב הנוכחי דל החזרות הנכסים הקהילתיים בדוח של מנכ"ל קרן "קריטטאה", טובה בין נון; ● הצעות תיקוני תקציב הפדרציה בשנת 2005, המובאות ע"י אובידיו בנסקו, יועץ פיננסי; ● התקנון בצורתו הסופית. לאחר הדיונים הוחלט: ● הקמת ועדה לניתוח מחדש של נתוני התקציב שתנסח הצעות חלוקה חדשה; ● הכנס תתקיים בין 21 - 22 בספטמבר השנה במרכז הקהילתי; ● התאריך האחרון להצעת המועמדים יהיה 31 באוגוסט; ● קורות החיים ותוכניות המועמדים לתפקידי הנשיא, סגן הנשיא, מזכיר כללי ישלחו לקהילות תוך חמישה ימים ולא יותר, כדי להביאם לידיעתם של השליחים לכנס. נאומו של הרב הגדול מנחם הכהן שהעריך שכוחנו באחדות והדגיש את הצורך להגן על הפרסטיז'יה היוצאת מין הכלל של קהילת יהודי רומניה במשך שתי תקופות הנשיאות שלאחר מלחמת העולם השניה, סיים את המפגש.

ארגון "ז'יוינט", ארגון ברוח האחדות והאלטרואיזם

הין 14 - 19 ביולי השנה, דר' זבי פיין, מנהל תוכניות "ז'יוינט" ברומניה, יחד עם אלקס סיון, מנכ"ל הפדרציה, יחד עם אורחים מארה"ב, התומכים בחיים היהודיים ברומניה ובארצות אחרות, ביקרו ב 11 קהילות יהודיות. יחד עם אתי וקלוד ארנל בקלוז' נפוקה, דז' ואורדאה, ויחד עם ז'יין ואדוארד שטיין בטימישוארה, לוגוז', דבה, אלבה יוליה, סיביו, ברשוב, פלויישטי ובוקרשט, הם יכלו להכיר בחלקה את המציאות המקומית, להבין את הצרכים הכספיים של המבוגרים ושל הילדים, לראות מקרוב את חיים הקהילתיים. הביקור עבר רגעים מיוחדים במחנה הקיץ של הילדים, "קייטנת גיבורי ישראל" מקריסטיאן, במחוז ברשוב.

המילון הכללי של הספרות הרומנית - סמל אוצר

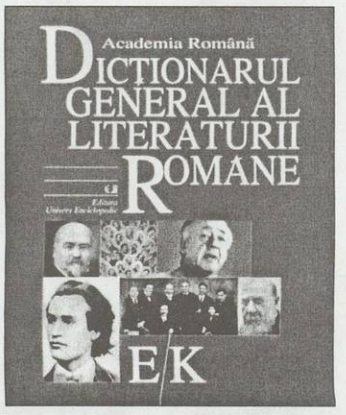

הכרך ה 3 של המילון שפורסם לא מזמן הוא כלי מצויין של הכוונה, עשיר במידע ובעריכה מושכת ומעניינת. הוא כולל עבודות ומחברים מסודרים לפי אלף-בת, מ E ועד K. בשרשרת נכללים יותר מ 25 מחברים יהודיים, כל אחד עם תרומתו המרשימה בהתפתחות החיים הרוחניים של הארץ ובמיחד בהתקשרותם לכיוונים המודרניים. כמה פרקים חשובים שייכים ללאון וולוביצ'י, מרצה בירושלים. הכרך כולל גם איורים - דיוקני המחברים הנכללים בעבודה, כולם מצוירים ע"י מרצ'ל ינקו לפני עזיבתו לתל-אביב ב 1941.

החופש הדתי, חלק בלתי נפרד מזכויות האדם

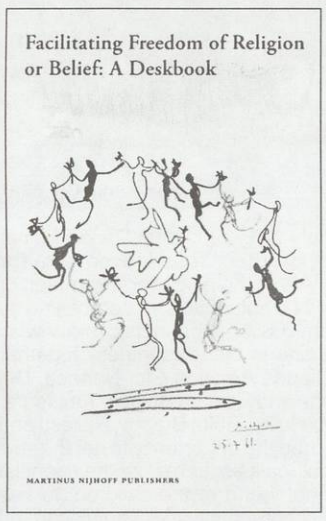

הכרך "עידוד חופש הדת או האמונה: מבוא", הוא עבודה כוללנית העוסקת במצב חופש הדת בעולם ובהפרותיו הרבות. העבודה נערכה ע"י "ברית אוסלו לגבי חופש הדת והאמונה", וכוללת את העבודות בנושא שהוצגו בכנס באוסלו בשנת 1998, וגם מחקרים של מומחים העוסקים באספקטים שונים של התחום.

החזרות

במדור "החזרות" מציעים לקוראינו מידע שימושי על המשורר בשפה עידיש יעקוב אשל גרופר מרומניה, 115 שנה אחרי מותו, ועל מוני גלרטר, במאי תיאטרון מפורסם מרומניה, 100 שנה להולדתו.

משימת צבאית ללא תקדים

משימת ההצלה שבוצעה ע"י הצבא והמודיעין הישראלים באנטבה, אוגנדה, לפני 29 שנה, היתה הצלחה מיוחדת ויחידה בהיסטוריה מדינת ישראל ובכלל בהיסטוריה העם היהודי. משימת "סנדרבולט", , נקראה לאחר מכן "יונתן", על שם יונתן נתניהו (אחיו של בנימין נתניהו), ראש הפעולה שנפל בלחימות שדה התעופה האוגנדי. היום כאשר הטרוריזם הפך לאיום עולמי חייבים להסתכל לאחור על מנת להבין איך נפתרו מצבי משבר כאלה.

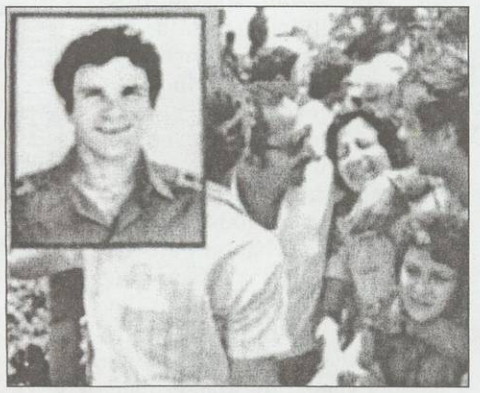

מבט על תפקיד האישה בהיסטוריה מדינת ישראל המודרנית

מחווה, האישה הראשונה, ועד ימינו, מעמדה של האישה היה תמיד נושא פולמוס. היהדות הנחשבת ישנה מאד בין המגמות הליברליות בתפישת מעמד האישה, בונה לה בכל זאת מעמד מוגדר. במבט לאחור, לפני אלפי שנה, עשרת הדברות והתורה מביאות שינוי בזכויות האישה הזוכה לכבוד שלא זכתה בחברה העתיקה. ישראל החדשה והישוב משמעותם בניה מחדש של דוגמה הנשית בתנאי קיום קשה ומסוכן. חמדה בן יהודה, נחמה פוקחצ'בסקי, שרה אהרונסון, מניה שוחת, וכמובן, גולדה מאיר, האישה בעלת הקריירה הזוהרת ביותר בישראל, הן רק כמה מ"הגברות הגדולות" של ישראל החדשה.

ספריית האאודיו של המציאות היהודית

אוקטביאן סבה "כתבתי וחשבתי רק על הקהל"

במשך 10 שנה אוקטביאן סבה כתב תיאטרון, תסריטי סרט, מוזיכלים, הצגות מוזיכלים וטלויזיה, מערכונים. כל אלה, הוא אמר ל"ספרית אודיו של המציאות היהודית", נכתבו בעיקר בסטיל ההומור,

סוגיה מתאימה לו כמו כפפה, ואם זאת היתה כפפת בוקס או מכתיפה, הוא תמיד פגע בנקודה הרגישה. התגובות מלאות הומור בהם הביע ראיונות אדיבות נכנסו לפולקלור והם מופיעים בתקשורת היומיומית, כי... ככה זה בטניס".

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D-353

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 237 (1037) • 16-30 SEPTEMBRIE 2005 • 12-26 ELUL 5765
• 16 PAGINI – 1,20 (12 000) LEI

„LEŞANA TOVA TIKATEVU VETIHATEMU!“

„Fie ca toți să fiți trecuți şi semnați în Cartea Vieții pentru un an bun!“

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Suntem în pragul unui an nou. Un an se încheie şi pleacă, altul nou vine. Momentul acesta este aidoma unui popas *în viața omului. În această zi privim înaintea* şi în urma noastră, facem un temeinic, sincer şi foarte necesar bilanț sufletesc, bilanț individual şi bilanț general. *Reflectăm asupra stadiului la care am* ajuns şi a situației în care ne aflăm şi facem o evaluare a realizărilor noastre, precum şi a ceea ce n-am reuşit să realizăm. Nu e *vorba de realizări materiale, de dobândire* de bunuri. Într-un asemenea moment trebuie să ne gândim la realizări de ordin spiritual, la înobilarea sufletelor noastre. *Să ne gândim bine la situația morală din* rândurile noastre. Să reflectăm la măsura în care ne-am însuşit corespunzător înaltele valori etice ale poporului nostru. Este probabil că vom mai avea ce corecta. Să ne verificăm cu atenție *faptele, traiectoria vieții noastre, să cercetăm totul cu luare aminte* şi să ne întoarcem cu sinceritate către Cel ce ne conduce pe toți. Esența căinței noastre trebuie să fie față de Dumnezeu, față de străvechea noastră credință iudaică, față de cultura noastră originară şi față de adevăratul iudaism. Să răspândim multă dragoste în jurul nostru, dragoste dezinteresată față de orice om, față de Israel şi să adăpăm cu el orice suflet obosit şi deprimat.

Continuare în pag. 3

PAG. 3 ROŞ HAŞANA 5766
• Dr. Moses Roser: „Cele trei nume ale Anului Nou“ • Meditații rabinice de Roş Haşana şi Iom Kipur • Creația divină – o operă deschisă, continuă

Mesajul de Roş Haşana al preşedintelui F.C.E.R., deputatul dr. AUREL VAINER

Retrospectiva şi *heşbon hanefeş* - bilanțul sufletesc, al nostru, al tuturor, au coincis spiritual cu evenimentul istoric petrecut în luna Elul, Congresul F.C.E.R. În fața noastră, a Consiliului de Conducere şi a Comitetului Director, a mea şi a celor cărora le-ați încredințat onoranta şi dificila misiune de asumare pe viitor a destinelor populației evreieşti din România, se deschide o pagină de responsabilitate covârşitoare: aceea de a fi demni de marii noştri înaintaşi, a le continua opera şi de a fi la înălțimea

Mândrie pentru trecut, încredere în viitor

dezideratelor de perfecționare a activității acestei mici-mari comunități. A înțelege importanța mutațiilor de mentalitate într-o societate în continuă schimbare şi a adapta ritmul vieții noastre comunitare la ritmul unei lumi aflată într-o viteză a prefacerilor nemaicunoscută în istorie, aceasta este, cred, provocarea numărul unu care ne solicită. Atât eu, cât şi întreaga conducere a Federației, dorim ca, prin ceea ce vom programa şi vom întreprinde, să merităm încrederea dvs. Din toată inima, dorim să aveți şi să avem cu toții - evreii români din toate generațiile - un an mai bun decât cel care se încheie.

În numele tuturor colegilor din fruntea destinelor comunitare şi al meu personal, vă urez un An Nou fericit, cu sănătate şi împliniri!

CONGRESUL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

20-21 septembrie 2005

Comunități evreieşti puternice şi o Federație puternică

Dr. ZVI FEINE, reprezentantul JOINT pentru România

[...] Cu acest prilej deosebit al Congresului şi alegerilor pentru conducerea F.C.E.R., am bucuria de a transmite un salut din partea liderilor JOINT din New York - președintele, judecătoarea Ellen Heller, vicepreşedintele executiv, Steve Schwager, Patricia Ullman, preşedintele Federației Comunităților Evreieşti din Kansas City, din partea mea, a adjunctului meu, Israel Sabag, precum şi din partea Rosalbei Galata, consultant în domeniul asistenței sociale. Mulțumesc, în special, dlui av. Iulian Sorin pentru îndeplinirea cu succes a misiunii sale de conducere ca preşedinte interimar şi secretar general al F.C.E.R., evidențiind onestitatea lui, devotamentul şi parteneriatul real cu JOINT, în beneficiul Federației.

JOINT-ul şi-a început activitatea în România în 1915. Astăzi, organizația alocă pentru programele de sănătate şi asistență socială din România cel mai mare buget din Europa de Est, inclusiv Ungaria, iar mai recent, pentru activități de dezvoltare comunitară ale tineretului şi generației de mijloc, pentru educație iudaică, pregătire a conducătorilor, servicii religioase şi altele. Ne mândrim cu aceste activități şi cu relațiile pe care le avem cu dvs., de aceea, intenționăm să continuăm şi să vă sprijinim cât timp simțiți că este necesar.

„KOL HAKAVOD“, cinste tuturor

Am avut privilegiul să reprezint JOINT-ul în ultimii 18 ani şi să colaborez cu dvs. în toate aceste activități. La fel ca mulți dintre dvs., am colaborat cu Şef Rabinul dr. Rosen, dl Schechter, dl Blumenfeld, prof. Cajal, av. Sorin şi mulți alți mari lideri. Acum a venit momentul schimbării gărzii. Împreună cu colegii mei, sunt impresionat de modul în care ați organizat Congresul şi ați inițiat procesul electoral. *Kol hakavod*, cinste tuturor.

Continuare în pag. 2

Păstrarea identității şi apărarea demnității iudaice – prezent şi viitor

Av. IULIAN SORIN

Sunt copleşit de onoarea ce-mi revine de a deschide acest congres istoric. Este istoric pentru că, de la apariția *Statutului* Federației Comunităților Evreieşti din România, în vigoare şi astăzi, mă refer la iunie 1949, este pentru prima oară când se organizează un congres; în deplină libertate, cu respectarea tuturor normelor de democrație; congres ce a fost precedat de alegeri în absolut toate comunitățile noastre, unde comitetele de conducere sunt validate prin votul adunării generale a comunității respective. Şi tot în aceste condiții, au fost aleşi delegații participanți la acest congres. Iată de ce este un congres istoric. Şi nădăjduiesc că înțelepciunea dvs. - eliminarea, în faza de luare a hotărârilor, în exprimarea votului, a oricăror subiectivisme păgubitoare - va contribui la alegerea cu obiectivitate, cu conştiința clară că îndeplinim o misiune încredințată nouă de populația evreiască din România, care ne-a ales. Avem conştiința faptului că suntem în slujba acestei obşti a evreilor din România şi că trebuie să asigurăm nu numai perpetuarea, ci şi urcarea a noi trepte în perfecționarea activității Federației, în înmulțirea nu numai cantitativă, dar şi calitativă a manifestărilor şi activităților noastre.

Continuare în pag. 2

PAG. I-II
EDIȚIE SPECIALĂ
• Extrase din alocuțiunile rostite la Congresul F.C.E.R.
• Hotărârea aprobată de Congresul Federației Comunităților Evreieşti din România

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Extrase din alocuțiunea rostită la Congresul F.C.E.R.

Gândirea poate fi diversă, acțiunea – unitară

[...] Suntem una din cele mai mici comunități evreieşti din Europa, poate nici unu la sută din ceea ce am fost odinioară. Dar aceasta nu ne scuteşte de responsabilitățile, de problemele ce ne revin. Dimpotrivă. Acest fapt abia sporeşte responsabilitățile noastre pentru păstrarea tradiției, pentru prezentul şi viitorul acestei comunități. Întrebat de unul dintre mai marii lumii, de ce Israelul, o țară atât de mică, consideră îndreptățit să i se acorde mare atenție, Abba Eban a răspuns: din punct de vedere geografic şi demografic, Israelul este o țară mică. Din punctul de vedere al valorilor pe care poporul evreu le-a dat lumii, la care trebuie să adăugăm monoteismul, nu se poate nega că Israelul este o țară mare. Acelaşi lucru se poate spune şi despre evreii din România, al căror aport în viața culturală, economică, ştiințifică a României este remarcabil.

Continuare în pag. 2

PAG. 8-9 „Institutul Național pentru Studierea Istoriei Holocaustului este un institut al statului român”
Interviu cu generalul MIHAIL IONESCU, directorul acestui Institut

PAG. 4
Inaugurarea MUZEULUI HOLOCAUSTULUI din nordul Transilvaniei şi a CENTRULUI MULTICULTURAL

CONGRESUL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

20-21 septembrie 2005

Programul președintelui F.C.E.R., deputat dr. AUREL VAINER

O intensă și eficientă participare la viața comunitară

1. **CONTINUITATE.** După ce, în campania electorală am vizitat 26 de comunități, în perioada celor nouă luni de când sunt deputat al F.C.E.R. în Parlamentul României, am avut întâlniri cu membri ai comunităților din Botoșani, Bacău, Iași, Roman, Arad, Timișoara, București, Piatra Neamț, Cluj, Oradea. Din aceste întâlniri, am desprins concluzia că viața evreiască are indubitabile resurse de continuitate pentru încă patru-cinci decenii, cel puțin. Continuitatea impune cultivarea, pe mai departe, a conștiinței identitare. De altfel, în proiectul de Lege a Minorităților Naționale, Lege ce va fi promulgată în curând, se stipulează, printre altele, și existența unui învățământ în limba maternă. Poate ne vom gândi și la o clasă de elevi care doresc să învețe ebraica.

2. **FRĂȚIETATE ȘI SOLIDARITATE** sunt elemente indispensabile ce trebuie să existe între centru și comunități. F.C.E.R. este un edificiu. Acest edificiu trebuie păstrat cu mare grijă. Este moștenirea cea mai de preț a muncii conducătorilor și a tuturor colectivelor antrenate în activitatea Federației, din primii ani ai perioadei postbelice până azi. În toate acțiunile noastre, trebuie să avem în vedere, ca prioritate a priorităților, să nu slăbim vocea comună a evreilor români.

3. **MODERNIZARE.** Este necesar să modernizăm edificiul moștenit. Să fim în pas cu metamorfozele care au loc în societatea actuală și să găsim noi soluții de perfecționare a activității Federației, ținând seama de faptul că avem nevoie de mai mare putere materială decât până acum. Fiindcă, în economia de piață, aceasta este forța motrice care asigură realizarea obiectivelor propuse.

4. **DEZVOLTAREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE.** Un prim demers în această direcție îl reprezintă documentarul-sinteză „Evreii în lume", despre care am relatat în întâlnirile mele cu membri ai comunităților, apariție consemnată atât în *Luah 5766*, cât și în „Realitatea Evreiască". Trebuie să strângem legăturile culturale, științifice și, mai cu seamă, economice cu israelienii originari și neoriginari din România, cu toate comunitățile evreiești, mari și mici, din Diaspora.

5. **COMUNICARE.** Este necesară o adâncire a dialogului între generații și cu toate segmentele de evrei care, până în prezent, au fost mai puțin implicați în viața comunitară. O atenție sporită trebuie acordată potențialului uman din generația de mijloc, mai ales, celor cu activități în domeniul economic, aparținând acestei categorii de vârstă.

6. **OBȚINEREA DE VENITURI MAI MARI ȘI EFICIENTIZAREA SPORITĂ A CHELTUIELILOR.** Pentru realizarea acestui deziderat socotesc utilă experiența mea în domeniul marketingului, concept despre care, timp de 28 de ani, din 1962 în 1990, am realizat, ca autor, coordonator și colaborator, numeroase studii de specialitate. În anii din urmă, am avut condițiile necesare pentru apariția unei sinteze a tendințelor de dezvoltare a acestei concepții foarte moderne care se aplică în economia capitalistă de piață. Este vorba de „Marketing, de la concepție, prin cercetare, la acțiune"; lucrare apărută în 2001, la Editura „Expert". De asemenea, cred că nu de puțină importanță este experiența mea de prim vicepreședinte al Camerei de Comerț și Industrie a României și Municipiului București. În calitate de deputat F.C.E.R., am participat la negocierile și la semnarea protocolului între Grupul Parlamentar al Minorităților Naționale și Alianța D.A., în care unul dintre alineate prevede urgentarea procesului de retrocedare a bunurilor comunitare și a celor aparținând cultelor religioase pe baza noii Legi a Proprietății. Consider că veniturile Federației pot crește, rămânând, în același timp, o organizație nonprofit.

7. **IMAGINE.** Este foarte important să facem cunoscut opiniei publice din țară și străinătate, prin intermediul mass media scrisă și audio-vizuală, ceea ce suntem și ceea ce intenționăm să facem, în așa fel încât să instituim, în fapt, o mai mare transparență a vieții Federației, care să ducă la o mai puternică participare a evreilor la viața comunitară, la intensificarea bunei conlucrări interetnice și a ecumenismului.

8. **COMBATEREA MANIFESTĂRILOR ANTISEMITE ȘI NEGAȚIONISTE.** În calitate de deputat al F.C.E.R. în Parlamentul României, am reușit ca, după Senat, Camera Deputaților să voteze Ordonanța 31/2002 - adoptarea sa ca Lege -, care prevede interzicerea și sancționarea persoanelor ce se fac vinovate de acțiuni cu caracter neoextremist, de propagandă antisemită și de negare a Holocaustului, precum și de cultul persoanelor ce au săvârșit crime contra păcii și umanității. De asemenea, am depus proteste forurilor în drept împotriva unor manifestări, de dată recentă, care încalcă prevederile acestei Legi.

9. **GRIJA FAȚĂ DE OAMENI, GRIJA FAȚĂ DE PATRIMONIUL CULTURAL.** Este necesar să acordăm un maxim interes programelor de ajutorare a vârstnicilor suferinzi, singuri, cu dificultăți materiale, programelor pentru tineret și pentru cei de vârstă mijlocie, programelor pentru copii. Totodată, trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru conservarea sinagogilor, cimitirelor, pentru cât mai buna eficientizare a proprietăților noastre imobiliare.

10. **MAI BINELE COMUNITĂȚII EVREIEȘTI, MAI BINELE ROMÂNIEI.** Conștient de răspunderea ce îmi revine în calitate de președinte al F.C.E.R., mă angajez, cu seriozitate și devotament față de cei ce mi-au acordat încrederea lor, să-mi dăruiesc întreaga competență și energie pentru concretizarea îndemnului profetului Irmiahu: „Căutați binele Cetății în care trăiți și rugați-vă Domnului pentru ea, că de propășirea ei atârnă și fericirea voastră".

Dr. ZVI FEINE, reprezentantul JOINT pentru România

Comunități evreiești puternice și o Federație puternică

Urmare din pag. 1

Pot să declar fără echivoc, în numele JOINT, că vom colabora strâns cu oficialitățile nou alese de dvs. în condițiile aceluiași parteneriat puternic și cordial ca în trecut. Parteneriatul nostru este necondiționat. Cu doi ani în urmă am pledat în fața dvs. pentru comunități evreiești puternice și pentru o Federație puternică. Am înțeles că vreți să modificați echilibrul dintre comunități și Federație. Fără o Federație puternică, JOINT-ul și partenerii săi, cum ar fi Claims Conference și Tidewater, precum și Federațiile evreiești din Kansas City și mulți alții - nu vor putea transfera fondurile și programele care necesită sprijin pentru comunitățile evreiești din România.

Suntem încredințați că noii conducători pe care îi alegeți vor elabora pentru comunitatea evreilor din România o viziune care va aduce după sine noi realizări. În același timp, nu trebuie să uităm niciodată contribuția imensă a celor care v-au condus până în prezent. Sperăm că noii lideri își vor însuși realizările celor de până acum, se vor baza pe ele și vor face pași înainte. Sperăm, de asemenea, că liderii aleși de dvs. vor continua să folosească înțelepciunea și experiența conducătorilor actuali, împreună cu ale lor. Credem că îmbinarea înțelepciunii colective a liderilor dvs. cu cea a noilor lideri energici, cu idei noi, vă va ajuta să pășiți din succes în succes - „michayil el chail". O dată cu deschiderea acestui nou capitol în excepționala istorie a comunității evreiești din România, JOINT-ul vă va sprijini în continuare, ca partener tradițional. Behatzlacha.

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Gândirea poate fi diversă, acțiunea – unitară

Urmare din pag. 1

Amintesc patru mari personalități care au fost și mari conducători ai obștii evreilor români: Niemirower, Filderman, Rosen, Cajal. Sunt aproape opt ani de când slujesc ca îndrumător spiritual această comunitate, asumându-mi respectul pentru păstrarea și dezvoltarea vieții evreiești. După cum știți, datorită diminuării populației evreiești, problemele vieții religioase a evreilor din România sunt din ce în ce mai greu de rezolvat. Dacă în comunitățile mari, slavă Domnului, viața religioasă se desfășoară în parametri normali, acolo, însă, unde au mai rămas doar câțiva evrei, este dificil să deschizi sinagoga chiar și de sărbători. Sinagoga nu e doar lăcaș de cult. E simbol al vieții evreiești. Dacă se închide sinagoga, dispare comunitatea, dispare viața evreiască în acel loc. De aceea, una din îndatoririle importante ale conducerilor de comunități este participarea la viața sinagogală. Nu ușoară este păstrarea cașrutului în restaurantele rituale [...]. Este foarte util să avem și să ne exprimăm păreri diferite, dar, când este vorba de a acționa în probleme majore, este foarte important să existe solidaritate. Și apelez la sensul adânc al celor două tefilin: pe cap și pe braț. În primul, fiecare capitol are o căsuță diferită. În cel de-al doilea, toate capitolele sunt scrise la același nivel. Aceasta înseamnă: gândirea poate fi diversă, acțiunea trebuie să fie unitară. Altfel, ne amenință anarhia și haosul [...]. Permiteți-mi să abordez o problemă foarte importantă pentru viața evreiască actuală, care este și a evreilor din România: trecerea la iudaism, mai cu seamă, a celor proveniți din căsătorii mixte. De rezolvarea acestei probleme depinde viitorul unora din comunitățile mici și trebuie să examinăm acest lucru cu toată seriozitatea. Dacă n-aș face-o, n-aș mai fi îndrumător spiritual al evreilor din România, m-aș duce să fiu Rabin în Bnei Brak. Dar nici n-am soluții în buzunar. Este o problemă ce trebuie supusă dezbaterii în marile adunări rabinice, la întrunirile marilor organizații evreiești internaționale. Regretatul Șef Rabin Rosen spunea: a trece la iudaism nu înseamnă a trece dintr-o cameră într-alta. Ca să treci la iudaism, trebuie să fii, structural, evreu. Trebuie să găsim o soluție viabilă pentru cei ce, în această situație fiind, vor să treacă la iudaism, mai ales, pentru cei ce vor să facă Alia [...].

Av. IULIAN SORIN

Păstrarea identității și apărarea demnității iudaice – prezent și viitor

Urmare din pag. 1

Suntem conștienți că trăim în mijlocul poporului român de peste 600 de ani și că, lăsând la o parte momentele de crâncenă durere pe care le-am încercat în timpul Holocaustului, viața în mijlocul acestuia, alături de celelalte minorități naționale, a fost o viață pașnică, o viață creativă, care a permis evreilor să-și aducă o contribuție deosebit de valoroasă la știință, artă, cultură, economie, viață socială și – de ce nu? – chiar și în viața politică. Iar atunci când nevoile acestei țări, ale acestui popor au solicitat jertfa supremă, evreii s-au înrolat atât în timpul războiului de independență din 1877 și, mai ales, în primul război mondial, de reîntregire a țării și a neamului românesc. Jertfa de sânge, jertfa de viață a fost consistentă și, luată în procente, egală cu cea a populației majoritare. Iată de ce evreii și-au câștigat, în această țară, un drept inalienabil de cetățeni egali cu toți ceilalți. De aceea, ținta noastră, pe care am urmărit-o de-a lungul anilor, a fost să realizăm o păstrare a identității iudaice și o apărare a demnității evreului [...]. A păstra identitatea este, în primul rând, a nu uita să frecventezi sinagoga. A nu uita tradițiile. A nu uita să respecți preceptele credinței noastre. Chiar dacă nu ești un practicant, nu ai, totuși, dreptul să le încalci. Noi am avut fericirea de a avea pe Marele Rabin Menachem Hacohen care, cu o înțelepciune rar întâlnită, cu o erudiție deosebită, a reușit să îndrume viața religioasă din comunitățile noastre [...]. Fără îndoială că, un rol deosebit a revenit tineretului. De la cursurile de Talmud Tora la seminariile organizate de Compartimentul de tineret, crearea O.T.E.R., multiplele manifestări de înaltă ținută sunt tot atâtea mijloace de a contribui la păstrarea identității. Atragerea generației de mijloc la viața comunitară este iarăși o cale de păstrare a identității. În slujba acelorași scopuri au fost puse revista noastră, un organ de presă apreciat care pătrunde în toate comunitățile noastre; editura noastră, care scoate circa 25 de titluri pe an [...]; Centrul nostru de Studiere a Istoriei Evreilor din România, care desfășoară o activitate foarte temeinică și atotcuprinzătoare [...]. Sigur, avem și câteva muzee, două la București, la Bacău, la Iași care, iarăși, sunt instrumente puse în slujba acelorași scopuri. Faptul că, în fiecare an, comemorăm deportările din nordul Ardealului, pogromurile de la București, Iași, Dorohoi, faptul că s-au organizat de către Compartimentul de tineret acele două peripluri, anul trecut, în Transilvania, și anul acesta, în Moldova, „Lumea lui Elie Wiesel, ieri și azi", sunt tot atâtea instrumente de a reliefa esența iudaismului și a educa tineretul și nu numai tineretul în acest spirit. Sunt organizate aici, la București, dar și în alte comunități, conferințe cu tematică iudaică [...]. Dar, în același timp, ne-am preocupat de apărarea demnității evreilor. Și, pe această linie se înscriu atât acțiunile întreprinse în combaterea manifestărilor negaționiste, antisemite, cât și diligențele depuse pe lângă forurile competente ale statului – Guvern, Parlament - pentru edictarea unor norme juridice care să incrimineze și să sancționeze antisemitismul și negaționismul. Și mulțumim deputaților noștri, Dorel Dorian, în două legislaturi, și Aurel Vainer în actuala legislatură, care au acționat eficient pentru ca unele ordonanțe de urgență să se poată transforma în lege. Rămâne încă în sarcina noastră preocuparea ca aceste prevederi legale să se traducă în fapt [...]. Demnitatea o putem vedea apărată și într-o foarte interesantă și valoroasă lucrare lansată la Târgul de Carte de astă vară, despre „Contribuția evreilor din România la cultură și civilizație", o contribuție esențială care s-a înscris deja în istoria poporului român. Demnitatea în stare de sărăcie, de neputință, de singurătate este greu de conceput. Iată de ce, cu ajutorul JOINT-ului - și este cazul să aducem, și cu acest prilej, călduroase mulțumiri domnului dr. Zvi Feine, directorul Programului JOINT pentru România, pentru contribuția substanțială pe care o aduce Departamentului de Asistență Socială și Medicală -, acționăm astfel încât nici un evreu din România să nu sufere de foame, să nu aibă un medicament, să nu aibă o îngrijire, să nu aibă o haină. Căci demnitatea lui constă și în modul de a trăi, de a nu fi umilit de sărăcie [...]. Aș vrea să spun că demnitatea noastră constă și în aceea că, simțindu-ne cetățeni egali în drepturi și obligații cu toți cetățenii acestei țări, ne manifestăm cu dragoste loialitatea față de această țară. Este patria noastră, în care ne-am născut, ne-am format, trăim și muncim, pentru care am vărsat sânge și ne-am dat viața. Și nu socotesc că este vreo contradicție între a fi un bun evreu și un cetățean loial României, cu dragoste față de Israel, care este matria noastră, țara strămoșilor noștri, a moșilor noștri, a părinților noștri și, prin filiație și succesiune, și a noastră. O respectăm, o iubim și, de va fi nevoie, o vom apăra [...]. Eu vă doresc succes, bună orientare și să fie spre bucuria noastră tot ce vom face în acest congres.

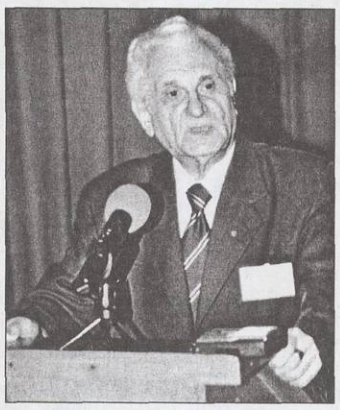

ROŞ HAŞANA 5766

Meditaţii rabinice de Roş Haşana şi Iom Kipur

Dr. J.I. NIEMIROWER

Şofarul se sună din inimă

[...] Aflaţi că nu se sună din Şofar din gură, ci din inimă; că nu se scot numai sunetele dintr-un corn, ci şi din sufletul omenesc şi numai în acest caz sunetele voastre vor avea ecou [...] Sufletul evreului aşteaptă cu nerăbdare un timp în care dreptatea va guverna şi duhul lui Dumnezeu va însufleţi întreaga creaţiune [...]. Ziua Amintirii şi a Judecăţii întrupează idealul umanitarist al evreului. *(R.Ė. 124-125/2000)*

Dr. M. BECK

„Întoarce faţa clemenţei Tale către noi“

Rugăciune din ajun de Iom Kipur

Tatăl nostru, Regele nostru,

[...] Să-Ţi ascundem Ţie, Doamne, care cunoşti gândurile noastre, care cercetezi rărunchii şi inima, care, cu privirea Ta, pătrunzi în toate ascunzătorile inimii întregi, să nu-Ţi mărturisim Ţie, că trupul învinge mai întotdeauna sufletul, că sufletul este încătuşat de trup, că ascultăm mai cu plăcere momelile trupului decât poveţele spiritului? Ar fi în deşert, căci păcatele noastre strigă către Cer [...].

Dacă ne-ai pedepsi, Doamne, după numărul şi greutatea păcatelor noastre, nimenea dintre noi *n-ar putea trăi; cu toţii am cădea victime ale răutăţii noastre.* De vom muri cu toţii, cine va putea proslăvi numele Tău cel sfânt? Cei morţi nu Te pot lăuda! Întoarce faţa clemenţei Tale către noi; nu ne judeca după faptele noastre, judecă-ne după bunătatea Ta. Dacă, însă, noi n-am fi demni de mila Ta, adu-Ţi aminte de strămoşii noştri, Avraham, Iţhac şi Iaacov, de dânşii, care, cei dintâi, au cunoscut numele Tău, care, cei dintâi, au propovăduit prin lume că nu eşti numai A-Tot-Puternic, dar şi A-Tot-Bun, A-Tot-Îndurător şi îndelung răbdător.

Desigur, nu putem fi asemuiţi cu bunii noştri, dar copiii Tăi tot suntem, tot ne-ai învăţat să Te numim Tatăl nostru, tot ne-ai zis că, în veci, vei fi refugiul nostru, tot ne-ai îndrumat că numai de la Tine să cerem ajutor în orice strâmtoare a noastră [...].

Un singur cuvânt de la Tine, Doamne, ne poate reda inimii viaţa, pacea, liniştea, fericirea. Rosteşte, Doamne, acel cuvânt mântuitor, rosteşte curând cuvântul: *Solahti*! V-am iertat! Amin! *(R.E. 124-125/2000)*

Dr. ALEXANDRU ŞAFRAN

De Roş Haşana – duh de înnoire a omului şi umanităţii

[...] O, până unde ai coborât tu, făptură umană? Cum de nu s-au zguduit străfundurile pământului când unor oameni nu li s-a îngăduit să-şi umezească buzele dogorâte în aşteptarea morţii? Cum de nu s-au cutremurat temeliile pământului când unor oameni nu li s-a îngăduit să-şi umple, pentru ultima oară, pieptul cu aerul cu care Dumnezeu a umplut inima Universului?

În ziua de Roş Haşana, se îngrămădesc, fără vrere, în mintea noastră, aceste uluitoare imagini. Dar [...] Dumnezeu este Judecătorul Suprem, căruia noi ne adresăm în ziua de Roş Haşana [...]. Noi ne încredinţăm lui Dumnezeu şi-L rugăm pe El, în această zi, în care aniversăm nu numai „naşterea lui Adam“, dar şi „insuflarea unui duh nou făpturii umane“, ca să aducă duh de înnoire şi omului şi omenirii. *(R.E. 169/2002)*

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

„LEŞANA TOVA TIKATEVU VETIHATEMU!“

Urmare din pag. 1

Să întărim unitatea şi frăţietatea în rândurile comunităţii noastre şi să adâncim încrederea reciprocă dintre membrii ei. Trecutul cultural minunat al comunităţii evreieşti din România ne obligă să păstrăm zestrea spirituală dobândită prin eforturi şi forţă unită. În îndeplinirea misiunii mele, mă voi strădui să acţionez în acest an, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre întărirea vieţii spirituale şi religioase a comunităţii noastre de pe cuprinsul ţării şi aceasta o voi putea face numai cu sprijinul dvs. Şi, în primul rând, prin colaborarea cu întreaga conducere a comunităţilor. Îi cunosc şi îi preţuiesc pe fruntaşii F.C.E.R., ca şi pe mulţi dintre conducătorii comunităţilor şi sunt sigur că, prin forţe unite, vom reuşi să păstrăm şi să consolidăm ceea ce există şi să obţinem şi noi realizări.

O dată cu intrarea în anul nou, care ne va aduce numai bine, vrem să adresăm urarea care poate exprima simţămintele, dorinţele şi speranţa din inimile tuturor, urarea tradiţională pe care o spunem în rugile noastre de Roş Haşana: „Să se termine anul cu blestemele sale şi să înceapă noul an cu binecuvântările sale“. Fie ca pacea să sălăşluiască în sufletul nostru, între noi şi în căminele noastre, aici şi în toată lumea!

SĂ FIM ÎNSCRIŞI LA UN AN BUN, NOI ŞI TOT POPORUL NOSTRU!

Aceleaşi urări au fost făcute şi de Rabinul ABRAHAM EHRENFELD

Cele trei nume ale Anului Nou

În urmă cu 21 de ani, Şef Rabinul dr. MOSES ROSEN z.l. trimitea profesorului Haim Riemer (conducător, în acel moment, al „Revistei Cultului Mozaic“) un eseu deosebit de interesant despre cele trei nume ale Anului Nou, pe care îl reproducem în cele ce urmează.

Apune soarele unui an. Răsar zorile altuia. Încă un capitol din „cartea vieţii“ noastre s-a închis şi un altul stă în faţă-ne, cu pagini albe, nescrise. Încă o etapă din drumul nostru de la leagăn la mormânt s-a consumat şi cu încă o staţie ne-am apropiat de „punctul terminus“ al vieţii.

Trei nume poartă aceste zile de An Nou şi întreită le e semnificaţia.

Roş Haşana - Capul Anului. Omul de aceea e „Coroană a Creaţiunii“, pentru că dăruită i-a fost gândirea. În vălmăşagul cotidianului, el uită, de multe ori, să mediteze la marile adevăruri ale Existenţei şi confundă adesea esenţialul cu secundarul.

„Capul Anului“ e popasul în care reînvăţăm a gândi, a delimita, a „urca pe muntele lui Dumnezeu“ şi a avea perspectiva largă, atotcuprinzătoare, a vieţii.

Ce s-ar face evreul de n-ar avea un Roş Haşana, un „Cap al Anului?“.

Al doilea nume e cel de Iom Hazikaron - Ziua Amintirii. Memoria trebuie să ne rămână trează. Să ţinem minte trecutul, până la cel dintâi evreu: Avraham, eroul principal al lecturilor biblice din aceste zile.

Avraham şi Iţhak, Tatăl şi Fiul, păşesc laolaltă pe drumul spre Akeida, către supremul sacrificiu. Nu e vorba numai de acel prim „test“ al puterii noastre de jertfire, ci de un itinerar multimilenar, de la Moria şi până la Auschwitz. Moria s-a încheiat cu un „happy-end“, berbecul a fost sacrificat în locul Omului. De atunci, însă, dramele noastre n-au rămas neconsumate şi râuri de sânge şi de lacrimi se preling pe potecile acestui istoric itinerar [...].

În prag de An Nou, Cornul de berbec, *Şofarul*, trezeşte memoria evreului. Să nu-şi uite martirii, să nu-şi uite neamul. De ce să aştepte ca alţii să i le amintească?

Iar al treilea nume e cel de Iom Harat Olam - Ziua Gestaţiei Lumii. De la Avraham, cel dintâi „cetăţean al lumii“, conştiinţa solidarităţii noastre cu Omenirea întreagă este crezul nostru fundamental. Dragostea faţă de propriul nostru popor face parte integrantă din ideea motrice a iudaismului: dragostea de oameni.

Laitmotivul rugilor noastre de An Nou este soarta lumii întregi, a tuturor noroadelor. Să ne străduim mereu, neîncetat să „îndreptăm lumea“ [...]. Omul trebuie aici, în astă lume, să se opintească pentru ca „nelegiuirea să dispară, iar nedreptatea să se risipească precum fumul“. Fără să pierdem nici un moment credinţa în „lumea de apoi“, noi nu o considerăm ca o compensaţie a suferinţelor de dincoace, ci clădim aici, pe acest tărâm, o lume mai bună şi mai dreaptă. *(Apărut în „Revista Cultului Mozaic“, nr. 560, din 15 septembrie 1984).*

Din volumul „Eseuri iudaice“, 1988

Seminarii organizate de Fundaţia „Chabad Lubavitsch“

Creaţia divină – o operă deschisă, continuă

Uvertură la profunda confruntare cu noi înşine de Ziua Judecăţii - Roş Haşana şi Ziua Iertării, Iom Kipur, seminariile organizate de Rabinul *Naphtali Deutsch*, conducătorul Fundaţiei „Chabad Lubavitsch“ din România, care a şi rostit câte un cuvânt de deschidere pe 15 şi, respectiv, 19 septembrie a.c., la Templul „Ieşua Tova“, s-au bucurat de mare afluenţă de public, onorat fiind de lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B. Au fost seminarii-confesiune, în spiritul sărbătorilor. Căci *gabai*-ul *Moşe Vişan* (azi, în vârstă de 93 de ani), a cărui viaţă s-a identificat, de un sfert de veac, cu viaţa Templului, a vorbit despre renăscuta existenţă a acestui *Beit Hamidraş*, în cei şase ani de când Rabinul Naphtali Deutsch a învestit aici suflet din sufletul învăţăturii lui Lubavitscher Rebe: omul, partener al Divinităţii, are menirea de a-i continua Creaţia, de *a făptui*. Şi una dintre înfăptuirile Rabinului Naphtali Deutsch este modernizarea Templului „Ieşua Tova“.

Seminariile au fost şi o reconfirmare a legăturii sufleteşti, spirituale pe care israelienii originari din România o păstrează faţă de ţara natală şi de obştea-mamă. Reconfirmare concretizată prin expunerile susţinute de prof. dr. *Aharon Tziner*, profesor-invitat al Academiei de Studii Economice din Bucureşti. În bună tradiţie iudaică, prof. dr. Aharon Tziner, şi-a axat prelegerile pe un dialog cu publicul. Aceasta, fiindcă dialogul este esenţa energiei creatoare a lui Dumnezeu. Poate acesta este sensul adânc al conceptului de *Teşuva* (întoarcerea spre Dumnezeu, întoarcerea spre evreitate). *Teşuva* trebuie împlinită cu inima. De aici - două modalităţi de manifestare: *tfila* (rugăciune) şi *ţdoca* (ajutor faţă de semeni în suferinţă). *Teşuva* are la bază introspecţia neconcesivă; desfolierea sufletului până la miezul lui, în care există *bunătate*.

Participanţii - evrei şi neevrei, profesori universitari de la A.S.E., invitaţi de prof. Aharon Tziner - au avut prilejul de a cunoaşte câteva elemente de bază ale gândirii şi comportamentului iudaic. Seminariile s-au încheiat cu o frumoasă trataţie, aşa cum ne-a obişnuit conducătorul Fundaţiei. **(I.D.)**

Pe aripile timpului şi spaţiului se revarsă o divină melodie. Ea vesteşte că, între toate celelalte zile, se află una care este, pe drept cuvânt, „unică în an“. Unică e, într-adevăr, ziua de Iom Kipur, dar unice sunt şi acordurile de *Kol Nidrei*, căci ele au darul de a ne înălţa până la Dumnezeu, de a ne smulge din vâltoare şi a ne aşeza acollo sus, pe muntele magic al perfecţiunii.

[...] Precum o făcea odinioară Cohen Gaddol - Marele Preot din Templul de la Ieruusalim, împlinim fiecare dintre noi, în aceeastă zi, marea slujbă la cel mai sfânt dintre altanre, sufletul uman.

[...] Acolo, în profunzimi, acolo, în nebănuitele unghere ale conştiinţei, regăsim drurmul spre Dumnezeu, spre aproapele nosttru, spre noi înşine. Avem sentimentul că

Regăsiri de Iom Kipur

retrăim dramaticul moment al revederii, după o lungă şi tragică despărţire, a lui Iosef cu fraţii săi şi ne adresăm nouă înşine întrebările pe care el le-a pus acestora: „Mai trăieşte, oare, părintele vostru?“. Dragostea către Părintele ceresc, conştiinţa neţărmuritei Sale bunătăţi nu s-a stins oare în noi? [...]

„Aveţi, oare, un frate?“ [...] Sentimentul fraternităţii umane, al deplinei solidarităţi cu fratele nostru, Omul, crezul acesta fundamental al nostru mai trăieşte? Iată o întrebare care ne călăuzeşte spre o altă regăsire, aceea a semenului nostru, aceea a îndatoririlor ce avem faţă de societate.

Mai există o a treia regăsire [...]. *Ne-am* înstrăinat de propria noastră fiinţă [...]. Ne-a fost teamă să ne privim în oglinda propriei conştiinţe. *Kol Nidrei* ne dă sentimentul că a sosit clipa să ne oprim, să scrutăm atent tot ceea ce am gândit, simţit şi înfăptuit, să ne recunoaştem. (Şef Rabin dr. Moses Rosen, *În lumina Torei*, 1971)

Onestitatea faţă de tine însuţi

De Iom Kipur ne rugăm pentru poporul evreu [...]. Ne rugăm pentru poporul evreu, ca popor ales să devină un exemplu ca stat, ca naţiune. Aceasta este raţiunea succesiunii Roş Haşana - Iom Kipur. Este şi viziunea profeţilor noştri. Mii de ani de Diaspora au schimbat fizionomia poporului evreu, dar nu şi spiritul lui [...]. Dacă te gândeşti logic, *Teşuva* pare ceva imposibil. Cum să intervii în trecut? Dumnezeu spune: dacă, în trecut, ai greşit, dacă suferi din pricina asta, dacă remuşcările sunt sincere şi adânci, atunci poţi renunţa la trecut. Cu o condiţie: onestitatea faţă de tine însuţi. Să-ţi regreţi greşelile sută la sută. Aceasta este *Teşuva* [...]. Un mare învăţat a spus: „*Teşuva* nu înseamnă să faci *Al Het*, bătându-te cu pumnii în piept, ci inima să-ţi facă *Teşuva*“. (Din interviul cu Marele Rabin Menachem Hacohen, apărut în volumul *Cărte de neuitare*, de Iulia Deleanu, Ed. Kriiterion, 2000)

ŞIMLEU SILVANIEI, 11 septembrie 2005

Inaugurarea MUZEULUI HOLOCAUSTULUI din nordul Transilvaniei şi a CENTRULUI MULTICULTURAL

Garanţie a neuitării, ripostă împotriva negaţioniştilor

Eveniment cu o puternică încărcătură de semnificaţii, impresionant prin participare - oficialităţi locale, parlamentari, diplomaţi, reprezentanţi ai F.C.E.R., ai A.E.R.V.H., ai Universităţii Bucureşti, ai comunităţilor evreieşti din Braşov, Baia Mare, Cluj-Napoca, Oradea, Satu Mare, supravieţuitori ai Holocaustului din ţară şi străinătate, numeroşi localnici -, inaugurarea Muzeului Holocaustului din nordul Transilvaniei a fost un preambul la apropiata Zi a Holocaustului în România. A fost o ripostă împotriva negaţionismului, într-un moment în care ne confruntăm cu o nouă recrudescenţă a antisemitismului în Europa, cu îngrijorătoare manifestări negaţioniste, antisemite şi în România.

11 septembrie a.c., data inaugurării, a fost şi ziua în care s-au împlinit patru ani de la atentatele teroriste antiamericane, prilej de evidenţiere a rădăcinilor comune ale flagelurilor nazist şi terorist (primarul oraşului, *Septimiu Puşcaş*). Înfiinţarea Muzeului şi a Centrului Multicultural este un act reparatoriu faţă de memoria concetăţenilor evrei deportaţi, acum peste 60 de ani, din aceste locuri în lagărele morţii, de către fasciştii unguri, în timpul vremelnicei ocupaţii a Transilvaniei de Nord. Existenţa lui capătă o certă valoare educativă pentru tinerele generaţii, învăţând să respecte diversitatea etnică, culturală, religioasă într-o Europă unită (prefectul judeţului Sălaj, *Andrei Barbu Todea*). Muzeul şi Centrul Multicultural au menirea de a reaminti buna convieţuire interetnică şi interconfesională înainte de Holocaust şi Cataclismul care a făcut să nu mai existe evrei în Şimleu (preşedintele Consiliului Judeţean Sălaj, *Tiberiu Marc*). El nu este doar lăcaş al amintirii, ci şi al introspecţiei morale, concretizare a recomandărilor de studiere a Holocaustului de către tineri, făcută în *Raportul* Comisiei Wiesel (vice-ambasadorul şi consilierul cultural al Ambasadei Israelului în România, *Netta Balazs*, care a citit un mesaj de salut din partea ministrului israelian de externe, *Silvan Shalom*). Este o dovadă în plus a paşilor importanţi pe care România i-a făcut în direcţia democraţiei (*Lisa Heilbronn*, reprezentantă a Consulatului S.U.A. la Cluj). Trebuie recunoscute ororile făptuite de fasciştii unguri, dar şi faptele de omenie săvârşite, în timpul Holocaustului, de „Drepţi între Popoare" unguri, ale căror nume sunt înscrise la „Yad Vashem" (*László Kónya*, reprezentant al Consulatului Ungariei la Cluj). Importanţa acestui muzeu este cu atât mai mare, cu cât memoria celor întâmplate n-are voie să se piardă din conştiinţa celor ce vin după noi (senatorul *Peter Eckstein-Kovacs*). Aducere aminte, avertisment, mijloc de combatere a negaţionismului, acest muzeu reprezintă, în acelaşi timp, în calitate de centru multicultural, o modalitate de mai bună cunoaştere interetnică (consilierul cultural al F.C.E.R., dr. ing. *José Blum*). Este retrospectivă - Holocaustul în România a însemnat şi Auschwitz şi Transnistria -, şi învăţătură despre diversitate ca un dar divin şi prietenie ca aducătoare de speranţă pentru un viitor fără Holocaust şi fără terorism (preşedintele A.E.R.V.H., conf. dr. *Otto Adler*). Realizarea răspunde unui imperativ: nevoia de a transmite tinerilor adevărul despre Holocaust (*Motel Ben Zeev*; preot *Gheorghe Ţurcaş*). Este o garanţie a memoriei colective, fiindcă milioanele de evrei fără de mormânt, victime ale Holocaustului, nu se pot odihni decât în memoria noastră (scriitorul *Oliver Lustig*). Evenimentul vine în consonanţă cu proiectul Ministerului Culturii şi Cultelor de înfiinţare a unui Muzeu al Civilizaţiei ludaice în România (*Virgil Ştefan Niculescu*, secretar de stat în acest minister). Este un mod de combatere a proliferării neoextremismului (*Jozsef Kötö*, secretar de stat în Ministerul Educaţiei şi Cercetării).

Un respiro artistic a făcut trecerea între alocuţiuni şi tăierea panglicii inaugurale. Cutremurătorul poem „Timpul când am fost copil, poate" a fost rostit de autoare: scriitoarea *Elly Gross*, din New York, supravieţuitoare a Holocaustului, originară din Şimleu. Corul „Hakeşet" din Oradea, condus de *Gheorghe Vilan*, şi-a justificat renumele prin forţa interpretativă a programului muzical. Ceremonia de la cimitir (unde au fost înmormântate cărţi sfinte în stare de nefolosinţă) şi pelerinajul la fostul ghetou din Şimleu Silvaniei (Cehei) au încheiat ceremonia.

IULIA DELEANU

Şansa unei întâlniri binecuvântate

În urmă cu trei-patru ani, o tânără studentă ambiţioasă din Cluj, Mihaela Gross, *îmi vorbea, de câte ori ne întâlneam, despre Sinagoga din orăşelul Şimleu Silvaniei, despre iremediabila distrugere a acesteia şi despre faptul că ea şi-ar dori să întreprindă ceva pentru renovarea sa. O priveam cu scepticism, gândindu-mă la minunatele sinagogi din Oradea sau Timişoara aflate în pragul degradării ireversibile, şi o încurajam (fără prea multă convingere...) să lupte pentru păstrarea sa. „Mă simt împlinită. Am crezut că este de datoria mea să fac ceva pentru restaurarea acestei sinagogi căci bunicii mei se rugau şi învăţau în ea, veneau săptămânal la Şimleu să cumpere mâncarea caşer. Iniţiativa aceasta am avut-o în special pentru păstrarea memoriei bunicului meu pe care nu l-am cunoscut niciodată şi care s-a întors din lagărele de muncă şi, pe de altă parte, este încă un pas în apropierea mea de iudaism, care va culmina cu plecarea definitivă în Israel peste trei săptămâni" - ne-a mărturisit ea, la finalul ceremoniei de inaugurare a Sinagogii-muzeu. Fericita întâlnire cu tânărul arhitect Adam Aaron Wapniak şi cu stomatologul Alex Hecht a condus la înfăptuirea acestui proiect.*

Doctorul Hecht a fost, la 11 septembrie a.c., amfitrionul întregii manifestări. În trei limbi vorbite literalmente simultan (română, engleză şi maghiară), a prezentat eforturile care au dus la consolidarea acestui proiect. „Tatăl meu iubea acest oraş, această regiune. Familia lui, bunicul şi încă doi fraţi s-au stabilit aici (de fapt, la Nuşfalău, lângă Şimleu Sivaniei) după 1900. Când a venit Holocaustul, doar foarte puţini din familia noastră au supravieţuit, toţi cei vârstnici nu s-au mai întors. Eu m-am născut aici şi, după ce am emigrat, m-am întors pentru prima oară în 1972. Odată, când am revenit pe proprietatea care de drept aparţinea părinţilor mei, unul dintre cei care locuiau aici ne-a spus: „Nu vă faceţi iluzii, niciodată nu vă veţi întoarce!". Această afirmaţie cred că a fost cea care ne-a motivat să luptăm în tribunale pentru ca să ni se retrocedeze proprietatea, pe care, în final, am primit-o înapoi". Visul lui Alex Hecht este să păstreze memoria evreilor care au trăit în aceste locuri, să nu se uite cum au trăit şi cum au murit. Pentru aceasta a apelat la foruri importante din străinătate, la toţi cei pe care i-a întâlnit, chiar şi la pacienţii din Statele Unite. Chiar şi cuvintele de despărţire de un mare grup de israelieni, dintr-o localitate de lângă Haifa înfrăţită cu primăria oraşului Zalău, au fost: „Sperăm că veţi sprijini şi dumneavoastră proiectul nostru".

*

Profesorul dr. Harry Kuller *- cel care, împreună cu dr.* Lya Benjamin, *a alcătuit impresionanta expoziţie din incinta sinagogii - ne-a mărturisit la finalul primei etape a alcătuirii acestui Muzeu Memorial: „Expoziţia încearcă să redea cu fidelitate trecerea de la viaţă la moarte şi cel mai clar acest fapt este ilustrat de «ghirlandele» de chipuri care împânzesc expoziţia. Oamenii aceştia persistă la modul virtual, dincolo de amintire, în aceste fotografii. Arătăm, apoi, care a fost chipul morţii şi cum a arătat aceasta pentru ei", ne-a mărturisit dr. Hary Kuller.*

O clipă, între viaţă şi moarte

La intrarea în expoziţie te impresionează, în primul rând, cele trei panouri imense, care străjuiesc sala de la înălţime, arătând dimensiunea crimei comise în timpul Holocaustului. O foarte importantă secţiune o reprezintă monitoarele aşezate la baza fiecărui panou care prezintă sute de mărturii ale supravieţuitorilor lagărelor naziste, tragice povestiri care se succed fără oprire. Aşa cum ne-au spus organizatorii, expoziţia cuprinde: de la manifestările antisemite şi legislaţia care au precedat Holocaustul propriu-zis la imagini cu oameni mutilaţi şi statistici cu privire la numărul celor ucişi şi al celor care au revenit. Expoziţia nu se referă strict doar la deportarea evreilor din Transilvania de Nord, ci evocă prigoana nazistă, Holocaustul pe teritoriu românesc şi prigoana împotriva ţiganilor. Au fost folosite, alături de materialele Centrului de Istorie a Evreilor din Bucureşti, documente locale şi monografia Comunităţii Evreilor din Sălaj. Din partea Muzeului din Washington - aşa cum ne spunea prof. Kuller - s-au primit aproximativ 500 de fotografii, din care multe nu au fost expuse din cauza spaţiului insuficient.

*

Cu prilejul acestei manifestări, la care reprezentanţii guvernului şi ai puterii locale au răspuns cu mare solicitudine, Virgil Nităulescu, *secretar de stat în Ministerul Culturii şi Cultelor, ne-a declarat: „Nu am putut decât să ne bucurăm că a existat această iniţiativă absolut privată şi, desigur, să venim aici să vedem ce se întâmplă. Sunt bucuros, în primul rând, pentru că un monument de arhitectură este salvat şi pus în valoare într-un mod nobil, prin deschiderea unui Centru Cultural, cu o accentuată latură memorialistică. Această zonă a fost una dintre cele mai afectate de Holocaust, de asasinatul în masă produs în timpul celui de-al doilea război mondial. Atât cât ne stă în puteri, vom continua politica Ministerului Culturii şi Cultelor de rememorare a unor asemenea groaznice evenimente, cu un scop foarte clar educativ, ca tinerele generaţii să fie conştiente de dimensiunea tragediei petrecute acum 60 de ani şi să înţeleagă care au fost mecanismele care au dus la producerea unei asemenea tragedii, pentru a putea bloca orice încercare de revenire a unor idei care au dus la Holocaust".*

Sprijin moral din partea guvernanţilor

*

În Şimleu Silvaniei mai sunt azi, conform statisticilor, 28 de evrei. Marea majoritate a celor care trăiau în regiune au fost ucişi, în urma deportării din mai-iunie 1944, la Auschwitz-Birkenau. Dintre cei care s-au întors, aproape toţi au plecat în Israel. Sinagoga din Şimleu Silvaniei, construită în 1876, nu a mai fost folosită de decenii pentru rugăciune. Totuşi, la manifestare au fost peste 400 de persoane, evrei şi neevrei. O contribuţie deosebită au avut-o comunităţile din împrejurimi, care au dorit să sprijine şi să participe la inaugurarea acestui muzeu. Comunitatea Evreilor din Oradea, condusă de ing. Felix Koppelmann, *a sprijinit în întregime realizarea acestei manifestări (inclusiv bucatele servite cu acest prilej au fost aduse de la Cantina rituală din Oradea). Acelaşi sprijin pentru transformarea sinagogii într-un important Centru Memorialistic a fost afirmat de prezenţa preşedinţilor comunităţilor evreieşti din zonă: ing.* Tiberiu Roth *(Braşov), prof. dr.* Gavrilă Goldner *(Cluj-Napoca),* Nicolae Decsei *(Satu Mare),* Nachman Şalic *(Baia Mare).*

Muzeul din Şimleu – un centru cultural zonal

LUCIANA FRIEDMANN

Întreaga noastră gratitudine

Muzeul a devenit realitate din iniţiativa Asociaţiei „Jewish Architectural Heritage Foundation", din New York (copreşedinţi - arh. *Adam Aaron Wapniak* şi *Alexander Hecht*; vice-preşedinte - *Robert Hecht*), şi a Asociaţiei „Memorial Hebraica" din Nuşfalău (preşedinte - *Gheorghe Gross*; secretar - *Mihaela Gross*). Vice-preşedintele ambelor Asociaţii - sufletul acestei realizări - este dr. *Alexander Hecht*, care a deschis manifestarea dedicată inaugurării. Notabilă este contribuţia F.C.E.R. în colaborare cu: Ministerul Culturii şi Cultelor, Primăria oraşului Şimleu Silvaniei, Consiliul Judeţean Sălaj, Inspectoratul Şcolar Sălaj. Merite îndubitabile revin organizatorilor muzeului: dr. *Lya Benjamin*, dr. *Hary Kuller*, dr. *Oliver Lustig*. Inagurarea a început printr-un moment de reculegere în memoria victimelor Holocaustului şi un serviciu divin oficiat de *Beniamin Müller* (comunitatea din Cluj). O reverenţă de gând unor oameni de omenie din Şimleu, care au susţinut proiectul, dr. *Ioan Puşcaş* şi regretatul av. *Mircea Breban*.

CĂRȚI NOI

Orice om are nevoie de sacru

Oricare cititor se poate întreba ce este etica evreiască, după ce a învățat că etica ar trebui să fie una singură. Marele Rabin al Genevei, Alexandru Șafran (fost Șef Rabin al României până în 1947), care se apropie acum de o vârstă centenară, este unul dintre marii învățați ai iudaismului. Editura Hasefer, prin traducerea lui Țicu Goldstein, ne pune la îndemână un nou op al acestui patriarh, în sensul erudiției, *Etica evreiască și modernitatea*. Autorul ne previne din prefață: „Vremurile pe care le trăim sunt vremuri de uzură și de ruptură". Este vorba de adâncirea unor conflicte, de sărăcie, tehnologizare și computerizare globalizante, plusurile și minusurile societății de consum. În fața acestor fenomene omul nu poate reacționa numai ca individ, ci și ca membru al unei comunități.

Față de propria tradiție, evreii au o responsabilitate și un specific propriu. Dr. Al. Șafran consideră că orice om are nevoie de sacru și nu greșește, chiar dacă sunt destui care nu simt stringent această nevoie. Să ne amintim aici și de Mircea Eliade, cercetătorul religiilor lumii. „Avem sentimentul că trăim la începutul unei decisive ere a umanității", afirmă Șafran. Pentru evreul gândit de autor „Dumnezeu, Tora și Israel sunt doar una" (v. *Cabala*). Etica evreiască ridică la cel mai înalt nivel „mițvot" (faptele bune).

Caracteristic pentru Rabinul Al. Șafran este orizontul cultural, deschis în fața istoriei oricărui popor. El pornește în demersul său cu un străvechi autor antic, Cicero. Apoi, revine, desigur, la Tora, care „nu definește fericirea, dar îl învață pe *om să o dorească*". Prima cale și cea mai sigură este cunoașterea și iubirea aproapelui. Autorul consideră că societatea „este locuită de Dumnezeu". O altă aserțiune demnă de atenție este: „Democrația se întemeiază pe esențial și nu pe număr". Este *extrem de actual acest* raționament. „Victoria majorității este inedită, dar nu completă... Particularul își păstrează întreaga valoare"... „În caz de pericol de moarte, nu se urmează majoritatea". Doamne, cum ar fi fost cursul evenimentelor înainte de Holocaust, de am fi aplicat cu toții această învățătură - noi, oamenii acestui univers.

În continuare, autorul se referă la creșterea decalajului Nord/Sud, „aservirea în fața materiei", „civilizația urbană" (*metaforic vorbind, creată de Cain*), „*Turnul Babel*" *de astăzi*, singurătatea omului contemporan, rupt de comunitate, ș.a. „Omul cunoaște pe Dumnezeu pe toate căile sale" - este cea mai largă accepție a ecumenismului, dar și colacul salvator al celui „rătăcit" (Al. Șafran se ocupă în lucrare și de învățătura lui Maimonide).

Scrisă cu talent și putere de convingere, cartea apărută în originalul francez la Ed. „Albin Michel" în 1998, se adresează nu numai credincioșilor, practicanților religioși, dar și oamenilor de știință (sociologi, antropologi, istorici). Autor a peste 20 de *studii extinse, traduse în germană*, spaniolă, italiană, engleză, ebraică, specialist în Cabala, în tradiția iudaică și modernă, dr. Al. Șafran este o prezență strălucită în contemporaneitate, un savant și un om de o moralitate ireproșabilă, ce îl fac imun la orice reproșuri lipsite de fond. Îi urăm viață și creație, cât mai mulți ani.

BORIS MARIAN

Poezia – lance și armură împotriva bătrâneții și morții

„Vezuviul" Martin Abramovici este, din nou, prezent în librării cu trei volume de poezie, deodată. Cele 14 cărți de poeme apărute într-un interval impresionant de scurt (1999-2005) fac dovada unei forțe creatoare ieșite din comun, datorată, poate, prea îndelungatei sale tăceri. A fost învățat să nu țipe dacă e împuns cu baioneta, în Transnistria. Avea, atunci, cinci ani. Era deportat cu familia. Părinții l-au ascuns în saci, împreună cu alți copii, în nădejdea c-ar putea fi salvat de la moarte. „Când vei simți împunsături de baionetă, să nu strigi, dacă vrei să scapi cu viață", i-au spus. Cei care n-au rezistat au fost duși într-o direcție necunoscută. El a fost singurul care a avut tăria „buzelor pecetluite", cum avea s-o numească într-unul din recentele poeme. De altfel, spațiul concentrațional va deveni unul dintre laitmotivele sale în toate cele trei cărți de poezie (Editura „Deșteptarea", Bacău, 2005): *Viața mea fără mine*; *Din mână hrănesc deznădejdea*; *Simțire dual*ă.

Alternanțele bruște de expresie poetică - glosă, folclor românesc, elemente iudaice -, extraordinara capacitate de a plasticiza abstractul se coagulează într-o *ars poetica* de el însuși definită și comentată: „aștept neliniștea delirului [...] / mulți mă previn să nu trag de firul necunoscut / partea umană să nu se rupă [...] / tai cu lama cuțitului lașitatea / cuvântului". Spiritul iconoclast, lupta cu impostura, numitor comun al volumelor de față, sunt pigmentate de umor, căpătând, uneori, accente sarcastice, cu trimiteri la suprafața vieții din societatea de consum: a lucrurilor ce se vând ochiului mulțimii pe micul ecran sau în paginile ziarelor. Dincolo de ele, durerea țâșnește din straturile vechi ale conștiinței ori din încleștarea cu timpul care trece: „Prima opțiune e să te predai / a doua să mori / a treia să fii amantul tăcut al umbrei ce arde".

Dar, peste momentele de confesiune gravă, poetul trece vopseaua bufonadei; lirismului de esență filosofică îi suprapune prozaismul voit, jocului de scamator cu lumea și cu sine însuși - sinceritatea mergând până la cruzime. Versul „vitalist, sapiențial, hipnotiv" este al unui artist „amar de direct" - îl caractetiza Henri Zalis, prefațatorul volumului *Din mână hrănesc deznădejdea*, situându-l, prin trauma Transnistriei, sub zodia lui Paul Celan; prin tragismul subsumat ironiei - în familia lui Marin Sorescu; prin sugestia biblică, simplitatea și forța imagistică - în sfera lui Florin Mugur.

Martin Abramovici se apără de bătrânețe și moarte prin exuberanță erotică. Dar, și în acest turnir, își fac loc lucrurile grave care i-au marcat viața și contemporaneizarea lor, respectiv, ricoșeul la sindromul negaționist: „Nu vreau să ajung la șaizeci de ani / să fac lifting cuvântului / sub marile amulete / încopciate cu bronz / vechi / încovoiat de platoșe de slavă / încârligate de zvastici / obosite / prinse în cârlige la jug...". Apăsarea pedalei pe erotism vine, poate, și din lipsa tandreții. Licăresc, în această zonă, jinduite imagini, de mare puritate: „mâna mea stă într-a ta"; „lipindu-mi obrajii de obrajii arșiței tale" ș.a. „O parte din mine supraviețuiește / cealaltă se ascunde de lume". O autodefiniție lapidară.

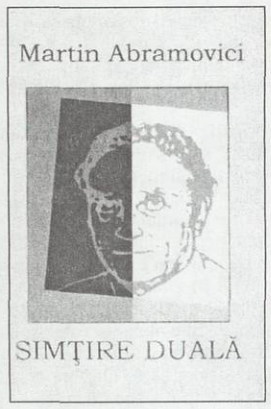

Acesta ar fi Martin Abramovici, dacă, celor două ipostaze cotidiene, nu li s-ar adăuga aripa. Căci poezia este, pentru el, supapa de deschidere către adânc și înalt, prin care explorează peșterile sufletului uman și-și ia zborul spre lumile armoniei stelare. Câteodată, viața i-apare o coridă („mugesc roșu ca taurii înjunghiați"), alteori - un „bilet de călătorie" spre „un ingredient necunoscut". Și aici, însă, - simț ludic, autopersiflare, sinceritate? - ne pune în gardă, aducând în prim plan detașarea lucidă, scindarea, *modernitatea: „un poet trebuie* să devină regizorul propriului său rol principal". Această preoccupare pentru estetic, pe care Mariana Criș, prefațatoare la *Viața mea fără mine*, o raportează la Paul Valéry, este, însă, tivită cu un plus de ssuferință necunoscut lui Valéry. Descoperim la Martin Abramovici cuvinte-cheie ale cuiva trecut prin Holocaust: „cenușa cuvântului", „lacrima albăstrită de cerneală" ș.a.

Ceea ce caracterizează aceste recente trei volume este tristețea devoratoare, dincolo de grimasa sarcastică sau gluma ușoară, de frâul liber al cuvintelor-șuvoi. Prin dezinvoltura cu care sudează contrariile - verbozitate / tăcere; sfâșiere lăuntrică / mistificare, hedonism ostentativ / plânset de pasăre rănită -, *Martin Abramovici se impune* ca unul dintre glasurile distincte în peisajul actual al liricii românești.

IULIA DELEANU

I. SCHECHTER pe baricadele umorului

Umorul este arma oamenilor inteligenți, iar I. Schechter se întrece pe sine însuși cu recenta carte apărută la Ed. Bicurim (2005), *Cea mai mare țară mică*, din care a avut amabilitatea să ne trimită un exemplar. „Hai, trăiește mai repede", se îndeamnă autorul, mărturisind: „S-a înserat. Sunt obosit de alergătură, totuși aș vrea să citesc, să gândesc, să iubesc ... Am rămas foarte mult în urmă în domeniul iubirii". Să nu uităm că arhicunoscutul „combatant" într-ale umorului românesc în Israel este și poet, și încă unul foarte bun. „Când m-am pomenit bătrân aveam 32 de ani", spune Schechter, ceea ce nu mulți ar spune-o. Interesat de tot „ce mișcă" în politică, în viața socială, el trăiește intens prin scris și înțelegere. Amară constatare: „Cred că așa îi vom aduce la disperare pe palestinieni: ne vom obișnui cu atentatele lor și ne vom vedea mai departe de treabă". La care poetul adaugă: „E sigur că din întuneric / lumina va țâșni. Sau nu". Schechter este foarte... „extremist" (de centru, cum ar spune Cosașu) cu politica și politicienii israelieni, dar umorul salvează „victimele". Titlurile sunt *incitante: „Maxilarul strămoșesc"*, „Femeile - partid unic" „Contra voinței mele am rămas evreu", „Transplanturi de mutre", „În Israel e bine și noi nu știm", „Rapsodia grăsimii". Autorul preia și zicale din folclorul local: „Acolo unde curge miere nu curge sânge" (excelent!). Din înțelepciunea vieții: „Poți să trăiești cât mai mult, dar să te ferești de bătrânețe". Din Oscar Wilde: „Tineretul este un nou proletariat". Despre antisemiți: „În fond, nu putem trăi singuri pe lume. Trebuie să trăim cu antisemiții". Despre conaționali: „Cu greu mai găsești azi filosemiți, chiar printre evrei". Este greu să mă opresc din citarea unor pasaje întregi. Recomand cartea tuturor xenofobiilor și nu numai... **(B.M.M.)**

Lumea și evreitatea modernă în viziunea unui poet ecosof

O carte mai puțin obișnuită - *Între kilometrul zero și Golgota* (Ed. Hasefer, 2005) - a poetului-ecosof Toma George Maiorescu, preocupat de soarta lumii și, în egală măsură, de soarta poporului său, fiind structurată pe cel puțin patru paliere: elemente autobiografice, orașul său de baștină reprezentând „kilometrul zero"; condiția evreiască, ecosofia și un amplu dialog filosofic (între Alef și Alfa) - teme întrerupte, inspirat, de poeme cu titluri prevestitoare: *Chagalliană*, *Un om pur și simplu cântând la vioară*, *Ierushalaim sau Leḥaim*, cel din urmă dedicat Marelui Rabin Menahem Hacohen, unul dintre eliberatorii Ierusalimului. Sunt abordate teme esențiale, trecute prin filtrul sensibilității personale: problema identității sau „dilema evreiască", având ca punct de pornire opiniile lui George Călinescu, exprimate în faimoasa *Istorie a literaturii române*, cu privire la scriitorii români de origine evreiască; marile dezastre ale secolului XX - Auschwitz, Hiroshima, Gulag - care ne demonstrează că „fiara din om" nu a fost fundamental îmblânzită, căci ea poate oricând să reapară atunci când acesta trece printr-o criză majoră (Nietzsche: „Omul este o ființă neîncheiată"); perspectivele mileniului trei, care debutează cu terorismul fundamentalist islamic (a nu se confunda cu moștenirea culturală islamică - subliniază, dacă mai era necesar, autorul cărții, amintind că de acolo s-au adăpat și înțelepți evrei, ca Saadia Gaon ori Maimonide). Salvarea speciei noastre (și a celorlalte) în fața dezastrului, care a început deja să-și arate colții, cere schimbarea urgentă a atitudinii față de natură, iar ecologia, ridicată de autor la rangul de ecosofie, o nouă filozofie a vieții, pune în centrul ei cele cinci raporturi fundamentale: relația eu-celălalt, eu-grup social, om-natură, individ-univers și, drept corolar, om-sinele său.

În delicata problemă identitară, Toma George Maiorescu are o largă uvertură de spirit. Citez: „Botezul, conversia, apostazia nu aduc cu sine automat și o schimbare ad-hoc a datelor identitare... Dacă ești născut evreu, indiferent dacă te-ai apostaziat în catolic, budist sau taoist, în substanța ta umană tot evreu rămâi... nimeni și nimic nu-ți poate răpi originea. Potrivit acestei opinii - enunțată la noi pentru prima oară de către Rabinul-filosof Niemirower -, Felix Mendelssohn-Bartholdy și Heine rămân evrei și, potrivit aceleiași opinii, mai recent, un Jean-Marie Lustiger (arhiepiscop), ori N. Steinhard (călugăr ortodox) sau părintele, eseistul și poetul Mihail Avramescu (Marcel Abramovici) tot evrei rămân.

Autorul a redeschis complicatul dosar al relațiilor iudeo-creștine, cu mult curaj, cel puțin la noi acesta fiind un subiect ocolit. Fără a intra aici în solida argumentare a autorului ideea poate fi exprimată lapidar chiar prin cuvintele sale: „Nu mă îndoiesc că recunoașterea lui Joshua-Iisus ca «cel mai evreu dintre evrei», alături de Moise, cel mai important profet pe care poporul ales de Dumnezeu l-a dăruit umanității, se rezumă doar la o problemă de timp". „Antisemitismul creștin" este o contradicție în termeni. Este citat în mod semnificativ J. Marritain: „Când sunt persecutați evreii, creștinismul e amenințat în carnea sa".

Secolul nostru va fi un secol al reconcilierii religiilor monoteiste sau nu va fi deloc. Uneori, un om simplu înțelege esența problemei mai profund decât zece teologi de meserie la un loc. „Tanti Roza", slujnica româncă a familiei evreiești, considerată ca un membru al familiei - în fața legislației legionare, care interzice evreilor să aibă servitori creștini -, vrea să treacă la iudaism, „doar avem un singur Dumnezeu!".

Autorul a redeschis și dosarul „Mihail Sebastian" pentru a enunța un aparent paradox. Nae Ionescu și M. Sebastian ajung la concluzii convergente: evreul trebuie să rămână evreu. Doar că pentru Nae Ionescu evreii trebuie să rămână evrei pentru „vina" de a nu-l fi recunoscut pe Crist drept Mesia. O teză cu consecințe genocidare. (Și astăzi un „respectabil" diplomat de carieră reia tema „alogenului" ca sperietoare, continuând, fără probabil să știe, o stare nevrotică a anilor antebelici, pe care o regăsim exprimată de George Călinescu în articolul „Specificul național". Citat în carte: „Din cauza marelui concurs de grupuri alogene poporul nostru a căpătat o silă de străin și de venetic pe care nu și-o acoperă. El are o vie aspirație eugenică de puritate a rasei". Astăzi, vai, când evreii sunt pe cale de dispariție demografică în România, alergia persistă sub binecunoscuta sintagmă de „antisemitism fără evrei". Democrația română are în această direcție mari restanțe, lichidarea cărora trebuie să fie în atenția autorităților statului și mai ales a societății civile, tot atât de urgente ca și celelalte cerințe pentru intrarea țării într-o Europă civilizată..."

Cartea lui Toma George Maiorescu, pe teme atât de fierbinți, merită o dezbatere mai largă și citită cu creionul în mână.

ȚICU GOLDSTEIN

EVREII ÎN LUME

Preşedinţii americani şi evreii

● *George Washington* a fost primul preşedinte care, în 1790, a trimis scrisori sinagogilor şi comunităţilor din Newport şi Savannah şi o scrisoare comună comunităţilor „Beth Shalom" (din Richmond), „Mikve Israel" (din Philadelphia), Sinagogii „Beth Elohim" (din Charleston) şi comunităţii „Shearith Israel" (din New York), recunoscând *de facto* egalitatea Cultului Mozaic cu celelalte culte.

● *Thomas Jefferson* a fost primul preşedinte care a numit un evreu într-un post federal. În 1801, el l-a desemnat pe Reuben Getting, din Baltimore, judecător în Maryland.

● *James Madison* a fost primul preşedinte care a numit un evreu într-un post diplomatic, trimiţându-l, între 1813-1816, pe Mordehai M. Noah în Tunis.

● *Martin Van Buren* a fost primul preşedinte care i-a cerut unui consul american să intervină în favoarea evreilor din străinătate. În 1840, el i-a ordonat consulului american din Alexandria (Egipt) să-şi folosească relaţiile pentru a-i proteja pe evreii din Damasc, acuzaţi de omor ritual.

● *John Tyler* a fost primul preşedinte care a numit un consul american în Palestina. Warder Cresson - un *quaker* convertit la iudaism, care a fondat o colonie sionistă - a fost numit în post în 1844.

● *Abraham Lincoln* a fost primul preşedinte care a permis rabinilor să servească drept preoţi militari. El a semnat, în 1862, o lege a Congresului care a modificat legea potrivit căreia numai preoţii creştini puteau servi în această calitate în armată. De asemenea, Lincoln a fost primul şi, din fericire, singurul preşedinte care a trebuit să revoce un act oficial cu caracter antisemit, emis de guvernul american. Este vorba de „Ordinul nr. 11" al generalului Ulysses S. Grant, care îi expulza pe evreii din Tennessee, districtul controlat de armatele sale în timpul războiului civil.

● *Rutherford B. Hayes* a fost primul preşedinte care a numit un ambasador evreu, cu scopul precis de a combate antisemitismul. În 1870, el l-a numit pe Benjamin Pezote, consul general în România. De asemenea, el i-a permis unui funcţionar public dreptul de a lucra pentru guvernul american şi de a respecta Şabatul.

● *Ulysses S. Grant* a fost primul preşedinte care a păşit într-o sinagogă. Împreună cu întregul guvern american, el a participat, în 1876, la inaugurarea acesteia, aparţinând Congregaţiei „Adas Israel" din Washington.

● *Theodore Roosevelt* a fost primul preşedinte care a numit un evreu în cabinet. Oscar S. Straus a devenit, în 1906, ministru al comerţului şi muncii. Roosevelt a fost şi primul preşedinte care a donat fonduri pentru organizaţii evreieşti de caritate.

● *William H. Taft* a fost primul preşedinte care a participat la o masă de Seder în Providence. În 1912, el a fost invitat de colonelul Harry Cutler, primul preşedinte al National Jewish Welfare Board.

● *Warren Harding* a fost primul preşedinte care a semnat o rezoluţie comună a Congresului S.U.A. de susţinere a Declaraţiei „Balfour".

● *Harry S. Truman* a fost primul şef de stat care, la 11 minute după proclamarea independenţei Israelului, a anunţat presei că „S.U.A. recunosc guvernul provizoriu drept autoritate *de facto* a noului Stat Israel".

● *John F. Kennedy* a numit doi evrei în cabinetul său - Abraham Ribacoff, în postul de ministru al sănătăţii şi educaţiei, şi Arthur Goldberg, ministru al muncii.

● *Jimmy Carter* şi-a manifestat, într-o serie de cuvântări, preocuparea faţă de drepturile omului şi s-a pronunţat pentru dreptul evreilor ruşi de a emigra. Datorită eforturilor lui, s-au putut realiza acordurile de la Camp David dintre Israel şi Egipt.

● În timp ce era vice-preşedinte, *George Bush* sr. s-a implicat personal în „Operaţiunea Joshua", apoi, ca preşedinte, în „Operaţiunea Solomon", prin care cea mai mare parte a evreilor din Etiopia au fost transportaţi în Israel. Prin eforturile lui, la O.N.U. a fost revocată rezoluţia care echivala sionismul cu rasismul.

● *Bill Clinton* a numit mai mulţi evrei în cabinetul său decât toţi predecesorii lui la un loc.

EVA GALAMBOS

Regina MARGARETA a II-a – oaspete de onoare la bicentenarul unei şcoli evreieşti din Danemarca

Regina Margareta a II-a şi ministrul danez al educaţiei şi integrării au participat la ceremoniile organizate cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la crearea Şcolii Evreieşti „Carolina" din Copenhaga. Şcoala a fost fondată în 1805 de ziaristul evreu L. Nathansen, prieten cu regele Frederik al VI-lea. Nathansen a considerat că, pentru a-şi depăşi condiţia economică şi socială, copiii din familii evreieşti sărace din Danemarca ar trebui să studieze limba daneză, matematica şi să înveţe o profesie.

Cu fonduri proprii, dar şi primite de la alţii, Nathansen, având acceptul regelui, a organizat o şcoală în centrul capitalei daneze. Elevii nu plăteau taxe. Dacă evreii bogaţi din Danemarca îşi puteau permite să-şi trimită copiii la alte şcoli, pentru băieţii evrei săraci, „Mosaisk Drengeskole" (Şcoala Mozaică de băieţi), cum era atunci denumită, reprezenta singurul loc unde puteau învăţa o meserie.

Doi ani mai târziu, tot cu sprijinul Casei Regale, a fost înfiinţată o şcoală asemănătoare şi pentru fete evreice sărace. Suveranul danez a dat permisiunea ca ea să fie numită după fiica ei, prinţesa Carolina, care a vizitat şcoala de mai multe ori. Cele două şcoli au funcţionat pentru copiii evrei, chiar şi după ce, în 1814, printr-un decret regal, evreilor din Danemarca născuţi acolo li s-a acordat cetăţenie şi drepturi depline. La sfârşitul secolului al XIX-lea, cele două şcoli s-au unit, devenind Şcoala „Carolina" pentru băieţi şi fete de religie mozaică, care funcţionează şi astăzi. (E.G.)

Evreii din India – urmaşii triburilor dispărute de pe vremea lui Moise

Vechea Indie este pomenită în Biblie sub numele de Ophir şi Hodu, în Cartea Macabeilor, ca şi în Talmud, unde este nominalizată de câteva ori. În călătoriile sale, celebrul Benjamin din Tudela i-a întâlnit pe evreii din India, spunând că sunt „negri". Populaţia evreiască din India a crescut treptat, până la mijlocul secolului al XX-lea, la 20.000 de oameni, unii dintre ei fiind metişi, rezultaţi din căsătorii mixte (indieni cu femei evreice). Erau evrei „albi" (ierusalemiţi) şi evrei „negri" („Beni Israel"), segregaţia rasială fiind, din păcate, prezentă în aceste comunităţi. Proveniţi la început din ţările arabe, au urmat apoi cei din Europa, astfel că la cele trei limbi vorbite de evrei - araba, hindusa şi engleza - se adăugau ladino şi idiş. Domeniile de activitate erau negoţul en-gros, construcţiile şi transportul naval. Familia Sassoons, prezentă în India din secolul al XVIII-lea, s-a remarcat prin investiţii, activităţi bancare, dar şi prin construcţia unor sinagogi, şcoli, băi rituale, ca şi prin acte filantropice. „Beni Israel", evreii din Bombay, se revendică de la cele zece triburi dispărute în timpul lui Moise (se pare că provin totuşi din urmaşii unor naufragiaţi din secolul II î.e.a.) şi numărau, în 1948, peste 15.000 de suflete. Ei vorbesc limba „marathi" şi engleza, iar pentru rugăciuni au păstrat ebraica biblică. Reformatorul David Rachabi (în secolul al X-lea) şi Samuel Divekar (în secolul al XIX-lea) sunt cele două mari personalităţi în viaţa religioasă şi culturală a populaţiei „Beni Israel". Ei au făcut Alia masiv în 1948, integrându-se în societatea israeliană ca oameni harnici, preţuiţi.

Cercetări arheologice din secolul al XX-lea au stabilit existenţa unor dovezi scrise atestând înfiinţarea unui stat feudal în sud-vestul Indiei (Malabar), prin anul 1000 e.a., de către un anume Joseph Rabban. Între anii 1921-1926, viceregele Indiei a fost Lordul Reading, de origine evreiască. În 1933, s-au refugiat acolo evrei din Germania, în special medici. În India, cu excepţia unor episoade tragice provocate de ocupaţia portugheză din Evul Mediu, care a adus şi Inchiziţia pe acele meleaguri, toleranţa interreligioasă dintre hinduşi, mahomedani, creştini şi evrei a fost, timp de secole, o tradiţie.

BORIS MARIAN

E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Israelului în România

„Israelul a dovedit din nou că este un stat democratic"

Felul în care s-a desfăşurat dezangajarea din Gaza a demonstrat din nou că Israelul este un stat evreu democratic" - a declarat E.S. *Rodica Radian Gordon*, în cadrul expunerii „Israel astăzi", desfăşurată la Centrul Cultural comunitar. Toată lumea a fost martora dramei coloniştilor care s-au aşezat şi au trăit în Gaza, însufleţiţi de misiunea de a popula teritoriul aparţinând odinioară Israelului biblic, dar care au respectat, deşi cu inima grea şi în pofida îndemnurilor opoziţiei antiretragere, decizia guvernului de a părăsi aceste teritorii. Punerea în aplicare a deciziei de retragere a fost un proces dificil, dar, datorită bunei organizări şi a colaborării cu Autoritatea Palestiniană, ea a fost realizată conform planurilor, doar cu incidente minore. De aceea, se poate afirma că dezangajarea a fost un mare success, pentru Israel şi guvernul său şi a contribuit la creşterea prestigiului internaţional al statului evreu. În acest context, vorbitoarea a amintit schimbările evidente pe plan internaţional faţă de statul evreu, semnalele de apropiere date de o serie de ţări musulmane, atât în domeniul relaţiilor bilaterale, cât şi în cadrul O.N.U. Astfel, la actuala sesiune a organizaţiei mondiale, premierul Ariel Sharon a avut întrevederi cu preşedinţii Pakistanului şi Indoneziei, state cu populaţie preponderent musulmană.

De asemenea, pentru prima dată, a fost acceptat un proiect de rezoluţie propus de Israel şi sprijinit de 70 de state, privind importanţa educaţiei în cunoaşterea problematicii Holocaustului. Votarea acestei rezoluţii este un pas important în combaterea antisemitismului şi o recunoaştere de către comunitatea internaţională a faptului că Holocaustul nu-i priveşte numai pe evrei. Un alt succes în cadrul O.N.U. este schimbarea statutului Israelului, care, până acum, nu aparţinuse nici unui grup regional, ceea ce l-a împiedecat să fie ales în Consiliul de Securitate (membru nepermanent) sau în conducerea altor organisme ale O.N.U. În curând, Israelul va fi primit în grupul ţărilor europene. Referindu-se la perspectivele relaţiilor israeliano-palestiniene după retragere, vorbitoarea a arătat că de acum este datoria Autorităţii Palestiniene să controleze teritoriul reprimit şi să împiedice acţiunile în forţă ale grupărilor radicale palestiniene. Din păcate, preşedintele Abbas şi conducerea Autorităţii nu au capacitatea, forţa necesare pentru a stopa atacurile antiisraeliene, aşa cum a fost cazul recent, când Hamas a lansat peste 60 de rachete Qassam împotriva aşezărilor israeliene din apropierea fâşiei Gaza.

Răspunzând la o întrebare a preşedintelui F.C.E.R., deputat dr. Aurel Vainer, vorbitoarea a caracterizat drept excelente relaţiile dintre România şi Israel. Ea a menţionat apropiata comemorare a Zilei Holocaustului cu implicarea directă a guvernului român, vizitele reciproce efectuate de vice-premierul Ehud Barak în România, respectiv a ministrului român de externe, Mihai Răzvan Ungureanu, în Israel. De asemenea, domnia-sa a menţionat relaţiile economice bilaterale ascendente, schimburile comerciale crescând anul trecut cu 25%. În completare, preşedintele Camerei de Comerţ România-Israel, José Iacobescu, a arătat că există 22 de acorduri bilaterale de colaborare economică, în România funcţionează 3.700 de societăţi israeliene şi se înregistrează un flux permanent de schimburi între oamenii de afaceri.

E.S. Rodica Radian Gordon a subliniat susţinerea de care se bucură Israelul din partea României în cadrul organizaţiilor internaţionale, inclusiv la O.N.U. (E.G.)

Membră a faimoasei dinastii de magnaţi –

EILEEN ROCKEFELLER GROWALD s-a apropiat de iudaism prin educaţie şi căsătorie

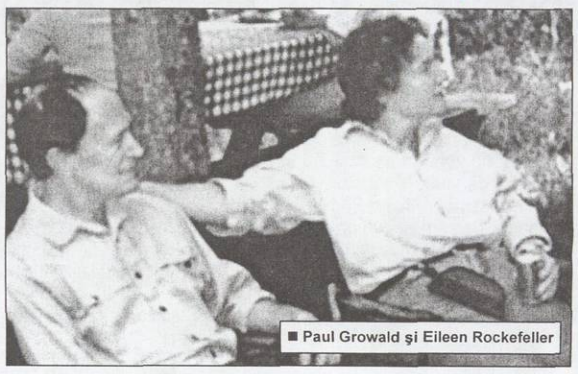

■ Paul Growald şi Eileen Rockefeller

Eileen Rockefeller este fiica cunoscutului magnat american David Rockefeller. Crescută într-o atmosferă liberală, ea s-a apropiat de iudaism prin căsătoria cu Paul Growald. Cei doi s-au cunoscut în 1980, împărtăşind un interes comun pentru conservarea mediului. Soţul ei fiind evreu, Eileen a căutat să creeze în familie o adevărată atmosferă iudaică. „Mă simt binecuvântată după ce am acceptat să mă căsătoresc cu Paul şi, într-un fel, m-am căsătorit cu bogăţia acestei culturi" - a declarat ea recent, la Conferinţa anuală de la Baltimore a Jewish Funders Network, o fundaţie care strânge bani pentru ajutorarea evreilor săraci.

În familie, Şabatul este onorat, ca şi celelalte sărbători iudaice, iar celor doi băieţi, unul elev de liceu şi celălalt student în anul întâi la Universitatea Princeton, care au urmat cursuri de religie mozaică, li s-au organizat „Bar Mitva" minunate. Eileen şi Paul consideră că au o căsătorie reuşită datorită credinţei pe care o împărtăşesc. „Religia - ca o valoare spirituală în educaţia copiilor noştri - a reprezentat şi reprezintă şi în continuare un liant puternic în căsătoria noastră" - afirmă ea. Familia frecventează Sinagoga „Ohavi Zedek", cel mai mare şi mai vechi templu din Vermont. Rabinul Joshua Chasan spune că familia aparţine de sinagogă de zece ani, iar Paul Growald este unul dintre epitropi.

Familia Rockefeller este cunoscută prin acţiunile filantropice pe care le desfăşoară. Eileen şi soţul ei continuă această tradiţie. Amândoi au preluat şi aplică filosofia multor generaţii de Rockefelleri: să-ţi împarţi veniturile în trei - o parte pentru economie, o parte pentru cheltuieli şi o parte pentru binefacere. Rockefelerii (care numără 125 de membri) se întâlnesc de două ori pe an - prilej de apropiere între generaţii. Atât familia lui Eileen, cât şi a lui Paul au acceptat alegerea celor doi. Când Eileen a decis să se căsătorească cu un evreu, singura condiţie a tatălui ei a fost ca bărbatul ales să creadă în Dumnezeu. Paul Growald are origini mult mai modeste. Familia lui s-a refugiat, în 1934, din Germania. De aceea, marea îngrijorare a părinţilor lui a fost ca influenţa familiei Rockefeller să nu-i „strice" pe nepoţi. Dar felul aproape spartan în care au fost crescuţi cei doi băieţi, care verile lucrează la ferma părinţilor, le-a risipit toate îndoielile. (E.G.)

FONOTECA

BARUCH TERCATIN

„Nu aştepta să fii rugat pentru a face bine“

Binecunoscut şi ca un asiduu colaborator al calendarului editat de revista „Realitatea Evreiască“, Baruch Tercatin reuşeşte mereu să picure înţelepciune în pertinente comentarii asupra celor mai importante sărbători iudaice, în remarcabile sinteze ale pericopelor anului.

Cu prilejul unei recente escale în ţara natală, unde a revenit să se asigure de acurateţea unor lucrări ale sale în curs de apariţie, am avut prilejul să stăm de vorbă.

AVRAM CROITORU: - *Prin diploma căpătată la absolvirea facultăţii sunteţi inginer mecanic, dar aţi devenit şi un inginer al mecanismului sufletului omenesc, răspândind prin conferinţe şi scrieri învăţătura talmudică. Izvorul cunoştinţelor dumneavoastră în domeniu poate fi căutat în casa părintească din Iaşi?*

La izvor

BARUCH TERCATIN: - Fără nici o ezitare vă dau un răspuns afirmativ. În mai 1928, m-am născut într-o casă de evrei sionişti şi religioşi tradiţionalişti. Fratele meu era conducătorul filialei ieşene a „Betar“-ului, o organizaţie care îl avea ca lider pe Zeev Jabotinski. Atunci când el a vizitat laşiul, cred că aveam doar 10 ani, dar îmi aduc aminte de atmosfera creată cu prilejul adunării de la cinematograful „Trianon“. Masa de evrei venită să-i asculte conferinţa era de zece ori mai mare decât capacitatea sălii, aşa că s-au pus megafoane în jurul clădirii. Cum noi locuiam în apropiere, l-am putut asculta vorbind cu patos despre Palestina. Sămânţa dragostei mele pentru Ţara Sfântă a Israelului a fost pusă încă de pe când eram copil mic în „main şteitală los“.

- *Iar educaţia religioasă...*

- ...puţin de la *heider*, puţin de la şcoala evreiască, puţin de la profesorul care venea acasă şi de la care am învăţat şi ebraica, dar enorm, enorm de mult şi-au lăsat amprenta învăţăturile primite de la tatăl meu: „Tu nu aştepta ca să fii rugat pentru a face un bine, tu să cauţi să faci un bine. Dacă vezi pe cineva în nevoie, oferă-te să-l ajuţi“. Şi acum, peste ani, nu am uitat să aplic cu consecvenţă această învăţătură care dă un sens, o împlinire vieţii mele.

*

Ani de liceu

- *Când aţi venit în Bucureşti?*

- După pogromul din iunie 1941 de la Iaşi, în pofida legilor severe, am reuşit să ne stabilim în Capitală şi am făcut liceul la „Cultura Max Aziel“...

- *...unde era director Moni Littman.*

- Minunat om!

- *Moni Littman a educat multe generaţii de elevi, care îşi amintesc cu dragoste de el.*

- Când a reuşit să facă Alia, a fost primit la Tel Aviv, în cadrul unei adunări, de către profesorul laveţ, o somitate a Israelului. Eram acolo şi l-am auzit pe laveţ zicând: „Pe când eram învăţător într-*un mic orăşel şi, intrând în clasă, îi vedeam pe* copii jucându-se, îmi aduceam aminte de directorul Littman care venea lângă noi când ne vedea jucându-ne în curte“. Eu parcă îl simt şi azi cum ne mângâia, iar bunătatea îi lumina faţa. În toţi acei ani de liceu, studiile iudaice nu s-au despărţit de mine. Mă duceam la conferinţe să-i ascult pe Iacob Gropper, pe Şef Rabinul Alexandru Şafran, mergeam sâmbăta la Sinagoga „Malbim“, la cursurile de „Pirkei Avot“. Poate de atunci se trage dorinţa mea de a scrie o carte despre învăţăturile părinteşti.

- *Vis împlinit cu volumul apărut, nu demult, la Editura Hasefer.*

*

Cetăţean de onoare

- *Sunteţi, din anul 2004, „Cetăţean de Onoare“ al oraşului Tel Aviv.*

- An de an primesc acest titlu persoane care au contribuit, în diverse moduri, la prosperitatea oraşului, la ajutorarea semenilor. M-am simţit onorat când, în sala Operei, primarul mi-a înmânat Diploma.

- *Pentru ce merite?*

- N-am făcut nimic extraordinar, numai ceea ce am simţit că trebuie să fac, am făcut. Desigur că au existat cauze obiective, care au determinat conducerea primăriei. Ştiau că în fiecare săptămână vizitez casele unor oameni bătrâni şi spitale cu bolnavi ce n-au familie, încercând să ajut cât pot. De asemeni, casa noastră este deschisă pentru cei în nevoie. Am rămas în viaţă după pogromul de la Iaşi şi am jurat să fac totul ca Şoahul să nu se mai repete. Fratele meu, Isac, a pierit în valurile Mării Negre, cu vasul „Struma“, aşa că, anual, particip la organizarea comemorărilor, iar la împlinirea a 50 de ani de la scufundarea vaselor „Struma“ şi „Mefkure“, am avut iniţiativa ca şi în cadrul Knesset-ului să aibă loc un pios moment comemorativ. Dar n-aş putea să vă spun exact de ce am fost onorat cu acest titlu.

■ La decernarea titlului de „Cetăţean de Onoare“ al oraşului Tel Aviv

- *Încerc să vă spun eu de ce: aţi aplicat mereu învăţătura tatălui dumneavoastră.*

- Adevărat, adevărat! Prin această învăţătură mă simt legat de fraţii mei coreligionari din România.

*

„Mi-am câştigat ziua“

- *Aţi revenit de mai multe ori în România.*

- Prima dată în 1994, adică după 44 de ani de când făcusem Alia. Atunci am venit şi cu un prilej anume - decernarea premiilor de prietenie dintre Israel şi România. Vărul meu din Milano, dr. Bruno Tercatin, a sponsorizat, în cinci ediţii, excursia în Israel a unor personalităţi româneşti, iar eu, după decernarea premiilor, i-am condus prin Israel, de la Eilat la Rosh Hanikra.

- *Pe la Iaşi aţi mai fost?*

- Desigur. Două dintre vizitele făcute în oraşul natal mi s-au întipărit cu deosebire în minte: când l-am dus pe unul dintre nepoţii mei să vadă unde i s-a născut bunicul şi când, la invitaţia F.C.E.R., m-am alăturat grupului plecat într-o Hanukiadă. În acele opt zile am avut bucuria să fiu alături de Marele Rabin Menachem Hacohen, cu care m-am şi împrietenit. Din acele zile de Hanuca îmi amintesc de o întâmplare. Eram la Arad când, după ce noi, oaspeţii, am fost prezentaţi, o femeie s-a apropiat de mine şi mi-a spus cât de mult apreciază ceea ce public în *Luah*-ul R.E. Atunci mi-am dat seama că „mi-am câştigat ziua“, pentru că ceea ce scriu ajunge la sufletul oamenilor. Mă bucur să pot face ceva pentru evreul din România, care, timp de zeci de ani, cu greu putea să acumuleze cunoştinţe iudaice.

*

- *Amintiţi câteva dintre scrierile prin care „v-aţi câştigat ziua“.*

Scrieri

- În anul 2002, am scos primul volum din înţelepciunile Torei şi hasidismului, iar după doi ani a apărut o nouă ediţie revizuită şi completată. Împreună cu dr. Viorica Constantinescu, am alcătuit un dicţionar de personalităţi biblice şi reprezentarea lor în artă. Privitor la cartea mea *Pirkei Avot*, vă daţi seama ce sentimente m-au încercat atunci când Marele Rabin Menachem Hacohen mi-a spus că a oferit acest volum mai multor personalităţi ale bisericii şi că la Templul Coral, sâmbăta după-amiază, se învaţă din comentariile cuprinse în carte. Când am avut prilejul să o dăruiesc personal ministrului de externe, Mihai Răzvan Ungureanu, venit în vizită în Israel, s-a purtat o scurtă discuţie care m-a impresionat: „Trebuia să-mi oferiţi această carte în urmă cu cinci ani!“. „De ce?“. „Pentru că mi-am dat doctoratul în legătură cu aceste probleme, iar cartea mi-ar fi fost utilă pentru documentare“.

*

- *Ce persoană, în afara tatălui, a avut o influenţă determinantă în îndrumarea dvs. spirituală?*

- Trebuie să amintesc de Marele Rabin Alexandru Şafran, cu care sunt permanent în legătură. Un om la vârsta lui - să fie sănătos -, când primeşte un fax de la mine, nu trec multe ore şi îmi transmite un răspuns amplu pe probleme iudaice sau publice care să-mi fie de folos. Un sentiment de legitimă mândrie m-a cuprins atunci când directorul Editurii Hasefer, prof. Alexandru Singer, mi-a relatat că, în timpul întrevederii pe care a avut-o, la Geneva, cu Marele Rabin Alexandru Şafran, acesta a amintit de numele meu şi de ceea ce fac pentru iudaismul român. Îi sunt profund îndatorat pentru învăţăturile pe care mi le-a transmis prin scrieri şi mă simt foarte legat sufleteşte de persoana sa.

Marele Rabin Alexandru Şafran

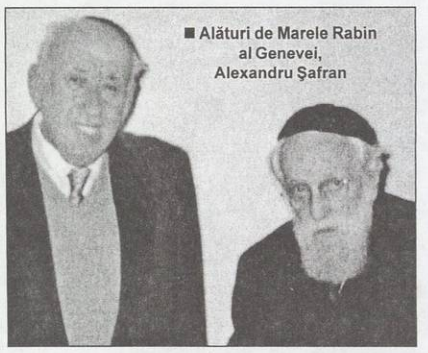

■ Alături de Marele Rabin al Genevei, Alexandru Şafran

*

- *Printre multiplele funcţii onorante pe care le aveţi, una este legată de gazetărie.*

„Ultima oră“

- Da, am fost numit preşedinte de onoare al cotidianului de limbă română „Ultima Oră“, unde susţin şi rubrica „Pericopa săptămânii“.

- *Datorită cărui fapt consideraţi că acest ziar, apărut mai târziu în peisajul publicistic israelian, şi-a câştigat unn loc în inima cititorilor?*

- Fără îndoială că datorită colectivului redacţional prestigios. Astăzi, „Ultima Oră“ poate fi socotit Ziarul I (cu „z“ mare) evreilor originari din România. Aici scriu condeie de seamă ale literaturii şi presei, ca Jean Steiger, I. Schechter, Doina Meiseles, Caroll Isac, Rodica Grindea, profesionişti care îşi pun amprenta pe calitatea publicaţiei.

*

Încercând să aflu ce calitate preţuieşte şi îl apropie pe Baruch Tercatin de semenii săi, acesta mi-a spus că printre sfaturile înţelepţilor noştri a găsit cuvintele: „Iubeşte pacea şi aleargă după ea“, îndemn atribuit primului preot Aaron, fratele lui Moise, care iubea pacea şi se străduia să o obţină. Această învăţătură i s-a lipit de suflet lui Baruch Tercatin şi nu numai că a pus să se scrie pe piatra tombală a tatălui său: „Aici este îngropat un evreu care iubeşte pacea şi aleargă după pace“, ca semn că a fost nobilul crez al seniorului, dar acum, sau mai corect spus şi acum, fiul, ajuns la vârsta senectuţii, urmează aceeaşi cale, căutând prin toate mijloacele, oricând are posibilitatea, să planteze măslinul iubirii interumane.

AVRAM CROITORU

■ În timpul unei Hanukiade, alături de Marele Rabin Menachem Hacohen

■ Lansarea cărţii „Pirkei Avot“ (av. *Iulian Sorin, Al. Singer, B. Tercatin*, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România)

Salonul literar R.E.

Viaţa şi cântecele lui GABRIEL MUSTAŢĂ FINKELSTEIN

Cunoscându-l de câţiva ani pe actorul şi cântăreţul *Gabriel Mustaţă Finkelstein* (o să îi spunem, din prietenie, Gabriel, în continuare), m-a frapat întotdeauna melancolia din expresia feţei şi din maniera de a interpreta cântece din repertoriul israelian, românesc, francez ş.a. Ne-am bucurat să-l avem invitat la *Salonul* nostru din 20 iulie 2005, unde, pe lângă „Elohin Şeli“ („Dumnezeul meu“) şi multe alte cântece, am ascultat un roman ca o viaţă - de fapt, povestea reală a unei vieţi demne de a fi pusă pe hârtie. În urmă cu 45 ani, Elisa Finkelstein, azi trăitoare în Israel, a „depus“ la o casă de copii din Drobeta T. Severin un copil abia născut, ce avea să fie înfiat de familia Mustaţă, doi oameni ce-şi doreau cu ardoare un copil. Noul tată a fost inspector naval, cu importante funcţii, iar mama - „cea adevărată“ (şi-a câştigat dreptul prin devoţiune şi demnitate) - a fost o femeie inteligentă, frumoasă „ca o regină“. Copilul s-a bucurat de tot ce-i puteau oferi doi părinţi bine situaţi social; au trăit câţiva ani la Viena. Anii au trecut, tata s-a stins din viaţă în urma unui infarct, mama a rămas în îngrijirea lui Gabriel, până în 2004, când a murit, după ani de boală Alzheimer. Ciudat a fost itinerarul familiei Finkelstein, rudele naturale ale lui Gabriel. Pe bunicul său, Aşer Finkelstein - care îşi odihneşte, din 1978, pe vecie trupul în Cimitirul din Şos. Giurgiului - nu l-a cunoscut niciodată. În schimb, şi-a cunoscut mama (Elisa), fratele (Adrian) şi sora (Rita), care au făcut Alia în 1980. Pe Gabriel nu l-au căutat, dar el i-a găsit printr-o străinţă ce ne duce cu gândul la „vocea sângelui“. „De obicei, evreii nu-şi abandonează copiii“, cum avea să remarce şi prof. Zigu Tauberg, dar există şi excepţii. Relaţiile dintre fraţi s-au păstrat. Este o relatare prea succintă pentru o „aventură de viaţă“ plină de duritâţi şi surprize.

Regretăm că-l cunoaştem prea puţin pe acest artist, în interpretare şi în darul de a-şi reda propria experienţă de viaţă. Bun venit la *Salon*, Gabriel. „Şalom“!

BORIS MARIAN

„Scriitori evrei ale căror lucrări sunt interzise la vânzare şi la găzduirea lor în biblioteci şcolare şi publice, în instituţiile, asociaţiile şi întreprinderile care editează şi vând asemenea publicaţii“ (1940-1944)

Situaţia creatorilor de artă şi literatură, în anii Holocaustului

Documentul pe care îl publicăm în numărul de faţă al „Realităţii Evreieşti“ este o reeditare. El a mai apărut în Buletinul C.Ş.I.E.R., nr. 11 a.c., sub semnătura lui H. Kuller. Totuşi, credem oportună reluarea lui într-o revistă de mai largă circulaţie, căci în literatura de specialitate privind Holocaustul în contextul românesc s-a comentat foarte puţin situaţia creatorilor de artă şi literatură în anii prigoanei. Deşi printre primele victime ale politicii de excludere a evreilor din societatea românească au fost ziariştii, actorii, compozitorii şi, nu în ultimul rând, scriitorii. De fapt, primul şef de guvern care a scos un „strigăt“ de protest împotriva „străinismului“ din cultura românească a fost marele poet Octavian Goga, care - anunţându-şi programul de guvernare când a devenit prim-ministru (decembrie 1937) - declara: „Pornind de jos în sus, din adâncurile rezervorului nostru de energie etnică un val de protestare împotriva străinismului cotropitor, un impuls organic de sănătate a strigat de la un capăt la altul: Vrem România naţional creştină... Am suprimat ziarele «Adevărul», «Dimineaţa», «Lupta», injoncţiuni străine românilor! Acest strigăt e certificatul de naştere al guvernului în patrimoniul de gândire al unui neam... Am retras biletele de circulaţie pe CFR la peste 120 de gazetari evrei“.

> Scriitorii epuraţi pe unicul criteriu că au fost evrei, în realitate „erau înscrişi în spiritul marilor reprezentanţi ai literaturii române ca parte organică a unei unice familii de talente devotate promovării literaturii naţionale“ (Marin Bucur)

Dar procesul de excludere capătă amploare la sfârşitul lui august 1940 şi, mai ales, o dată cu instalarea Statului Naţional Legionar, în septembrie 1940. Astfel, în septembrie, este concediat întregul personal evreiesc din toate teatrele dramatice şi lirice; în octombrie, Sindicatul Artelor Frumoase exclude pictorii şi sculptorii evrei sau pe cei căsătoriţi cu evrei(ce); în noiembrie 1941, apare Decizia Ministerului Propagandei de desfiinţare a matriţelor metalice ale discurilor de gramofon cu imprimări ale compozitorilor şi interpreţilor evrei.

Scriitorii evrei sunt excluşi din Societatea Scriitorilor Români în octombrie 1940, când se şi interzice consultarea lucrărilor autorilor evrei în bibliotecile publice.

Lista intitulată „*Scriitori evrei ale căror lucrări sunt interzise la vânzare şi la găzduirea lor în bibliotecile şcolare şi publice, în instituţiile, asociaţiile şi întreprinderile care editează şi vând asemenea publicaţii*“ a fost afişată în instituţiile publice în noiembrie 1942. La o privire atentă, se poate constata că nu au fost identificaţi toţi scriitorii evrei. De aceea, ziarul „Curentul“ din 5 noiembrie 1942 apela la toţi cei care cunosc numele adevărat şi pseudonimele scriitorilor evrei necuprinşi în listă să comunice imediat Direcţiei de Propagandă.

Astfel, cei ce cred că epurări de tot felul s-au operat doar în comunism nu cunosc realităţile istorice din timpul totalitarismului antonescian.

Scriitorii epuraţi pe unicul criteriu că au fost evrei, în realitate „erau înscrişi în spiritul marilor reprezentanţi ai literaturii române ca parte organică a unei unice familii de talente devotate promovării literaturii naţionale“ (Marin Bucur).

LYA BENJAMIN

■ Câteva dintre cărţile interzise

Interzicerea apariţiei publicaţiilor periodice evreieşti şi a oricăror scrieri datorate unor autori evrei

Index antisemit '40

Scrisul originarilor evrei – cu precădere în domeniile culturii, artei, literaturii ş.a. -, tot mai prolific în primele patru decenii ale secolului XX, nu doar că este hulit în presa extremistă antievreiască din interbelic, dar se pregăteşte terenul pentru excluderea sa totală din cultura şi circuitul intelectual al ţării. Principalele contribuţii aduse de intelectualii evrei la progresul culturii şi civilizaţiei sunt contestate de o mişcare extremistă în plină ascensiune. Cenzura din anii '40 a constituit un mijloc eficient în acest sens, interzicând în întregime scrisul evreiesc, iar alte măsuri draconice (legi şi instrucţiuni speciale) interziceau în întregime circulaţia scrierilor de oricând datorate creatorilor evrei.

Regimurile totalitare în România, începând cu cel carlist, ridicat la cote distructive de regimul legionaro-antonescian, s-au folosit copios de mijloace diverse pentru interzicerea apariţiei publicaţiilor periodice evreieşti şi a oricăror scrieri datorate unor autori evrei. Listele continue de cărţi interzise sunt expresia nemijlocită a cenzurii fără scrupule. Iată în acest sens un document de tristă faimă.

HARRY KULLER

- ADERCA FLORIN-POPOV = FROIM ZEILIC AVRAM ADERCU EDELDSTEIN FROITE
- AVRAM AXELRAD = AXELRAD AVRAM
- BALTAZAR CAMIL = LEIBU GOLDSTEIN
- BANUŞ MARIA EDEL
- BIRNBERG ISIDOR
- BONCIU H. = BENIAMIN HAIMOVICI
- CĂLUGĂRU ION = BUIUM sin ŞTRUL-LEIBA CROITORU
- CÂMPENU MARCU Dr. = SCHÖNFELD
- CARP HOREA = HOIŞIE MIHAIL
- CASVAN PAS SARINA = CASVAN SARA
- DAN SERGIU = ISIDOR ROTMAN
- DOMINIC A. = REICKMAN ALEX
- DORIAN EMIL = ISIDOR LUSTIG
- FUNDOIANU B. = BENJAMIN BARBU WECSLER
- FURTUNĂ ENRIK = HEINRICH PECHILMAN
- GIORDANO = BERMAN GOLDNER
- LĂZĂREANU BARBU = AVRAM LEIZEROVICI
- LUCA B. = ŢALĂ AVRAM BERNSTEIN
- LUDO I. = IACOVITZ
- MASSOF HENRY IONEL IOSEPH
- MILLIAN MAXIMIN = GRIMBERG PASCU-MENDEL
- MIRCU MARIUS = ISDRAIL MARCUS
- MONDA VIRGILIU = MOSCOVICI ZEILIC
- NEMŢEANU BARBU = BENJAMIN DEUTSCH
- PELTZ IŢIG = ISAC NATHAN PELTZ
- PRIBEAGU ION = IŢIC PALICU
- RĂCĂCIUN ISAIA = ISAIA BENIAMIN NACHT
- RELGIS EUGEN = EISIG SIEGLER
- RONETTI ROMAN = MOISE ROMANU
- ROSEN TEODOR
- SEBASTIAN MIHAIL = IOSEF MENDEL HECHTER
- STEURMAN = AVRAM IANCU RODION
- TAILLER EMILIA
- TOMA A. = SOLOMON LEIBU MOSCOVICI
- TZARA TRISTAN = ROZINSTOCH SAMUELI
- TUDOR ANDREI = ANDREI HEINRICH RAIBER
- VERO LEON = LEIB VECSLER
- VORONCA ILARIE = EDUARD ISIDOR MARCUS
- ORMUZ = AVRAM LEIBA ESRA-ZISSU
- VEREA ADRIAN = ADOLF WECHSLER

Din lipsă de spaţiu, nu putem reproduce şi titlurile lucrărilor interzise în acea perioadă.

Utilizarea antisemitismului în scopuri politice

Durabilitatea antisemitismului ca armă politică în Europa Centrală, de Est şi de Sud, recrudescenţa unor manifestări antisemite, chiar şi în vestul continentului, constituie un obiect de preocupare pentru cercuri de intelectuali democraţi şi organisme ale societăţii civile, pentru oricare stat de drept menit să confere instrumente eficiente de combatere a xenofobiei, şovinismului, antisemitismului, negaţionismului ş.a.m.d.

Proiect on Ethnic Relations (P.E.R., Regional Center for Central, East and South-East Europe) - organism internaţional binecunoscut, format din personalităţi de frunte ale vieţii şi culturii europene şi mondiale - a reunit, în ziua de 16 septembrie curent, la Hotel Majestic, un număr impresionant de oameni politici, lideri de opinie, oameni de cultură, activişti sociali din ţară şi din străinătate, pentru a dezbate tema „Utilizarea antisemitismului în scopuri politice“. Fireşte, discuţia nu a putut fi centrată pe toate întrebările legate de această temă, respectiv: cine, cum, de ce, cu ce efect recurge la anacronica recuzită de sloganuri, prejudecăţi şi superstiţii menite a-i înjosi pe evrei şi a-i desemna drept „ţapi ispăşitori“ pentru toate relele de azi şi de ieri abătute asupra lumii. La întrebarea „cine“, răspunsurile s-au axat pe evidenţierea actorilor politici, a partidelor care trag folos din diversiunea şi manipularea antisemită, atât în scopuri electorale curente, cât şi în perspectiva acreditării unor doctrine neo-naţionaliste cu bătaie antieuropeană şi antiamericană. Antisemitismul „românesc“ reia sub raport doctrinar unele „idei“ din vechiul arsenal naţionalist local, dar este, în cea mai mare măsură, „inspirat“ de antisionismul şi antiamericanismul extremismului din Europa de azi. Apoi, trebuie arătată legătura dintre antisemitism şi politicile anti-minorităţi şi autoritariste ale unor partide din Europa Centrală, de Est şi Sud-Est.

Generalul **MIHAIL IONESCU**

O concretizare a recomandărilor „Comisiei Wiesel“

„Institutul Naţional pentru Studierea Istoriei Holocaustului este un institut al statului român“

- Domnule general, ce este, de fapt, Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România şi cum a luat fiinţă?

- Istoria acestui Institut este legată de *Raportul* „Comisiei Wiesel“, raport asumat de preşedinţia României în noiembrie 2004. Între recomandările documentului figura şi constituirea unei fundaţii sau a unui institut care să continue cercetările în problematica Holocaustului, aprofundarea acestora urmând să reprezinte „hrana“ pentru amplificarea activităţii educaţionale, mai ales pe segmentul generaţiilor tinere în domeniul respectiv. Pornind de la această idee, atât autorităţile române, cât şi membrii „Comisiei Wiesel“ au accelerat demersurile pentru înfiinţarea Institutului. Aceste demersuri s-au făcut în paralel cu publicarea *Raportului* Comisiei, în limbile română şi engleză, finalizată în luna iunie, împreună cu un volum de documente la care dna dr. Lya Benjamin a avut o contribuţie decisivă. În plus, am avut şansa să întâlnim în persoana dnei Mona Muscă, ministrul Culturii şi Cultelor din acea perioadă, precum şi în cea a ministrului de externe, Mihai Răzvan Ungureanu, două personalităţi apropiate nouă care au ştiut să accelereze, la rândul lor, procesul birocratic pentru crearea Institutului. Dna Mona Muscă a şi avut întâlniri cu membrii Comisiei şi a solicitat opinii în această privinţă. În timpul ministeriatului domniei-sale a apărut şi Hotărârea de Guvern de înfiinţare a Institului Naţional pentru Studierea Holocaustului din România. Ea a fost adoptată în august şi publicată în „Monitorul Oficial“. Elie Wiesel a acceptat ca Institutul să-i poarte numele, ceea ce este un privilegiu, deoarece avem o rampă de lansare şi de recunoaştere publică, internă şi internaţională, dar şi o obligaţie, pentru că este povara îndatoririi ce decurge din numele lui Elie Wiesel. Potrivit legii noastre, într-o lună de zile după publicarea Hotărârii, acest Institut trebuie să înceapă să funcţioneze; în consecinţă, a avut loc un concurs la care mi-am depus candidatura (de fapt, am fost singurul candidat) şi am fost declarat câştigător.

- În privinţa creării Institutului, în presa română au existat şi opinii potrivit cărora, poate nu este bine ca o entitate separată să se ocupe de problema Holocaustului, că ar fi recomandabil ca studierea ei să fie inclusă în istoria generală a României.

- După părerea mea, este neapărat necesară existenţa unui Muzeu al Holocaustului şi a unui Institut pentru Studierea Holocaustului, pentru că în felul acesta este singularizat un domeniu de foarte mare importanţă pentru educaţia actuală a tinerelor generaţii din România. Nu este, dacă vreţi, o „ghetoizare“ a cercetărilor, ci o singularizare şi o vizibilizare a lor care ar fi putut fi diminuate în contextul integrării în alte instituţii de cercetare, în alte muzee privind istoria României. Nu înseamnă că istoria Holocaustului, cercetarea în domeniu nu reprezintă părţi integrante ale istoriei României, ale cercetării privind această istorie. Dar această singularizare şi vizibilizare sunt necesare tocmai finalităţii pe care o urmărim în domeniul educaţional. Existenţa Institutului, desigur, nu împiedică alte instituţii din România să-şi asume teme de cercetare asemănătoare şi noi vom colabora cu ele. Există, după cum ştiţi, şi alte centre de studiere a iudaismului, în Bucureşti şi în ţară, care se ocupă de tematici legate de istoria Holocaustului în România.

*

Societatea românească trebuie să-şi asume trecutul, cu bune şi rele

- Care va fi programul Institutului?

- Institutul îşi propune, potrivit Hotărârii de Guvern, identificarea, culegerea, cercetarea, publicarea documentelor referitoare la Holocaustul din România, precum şi arhivarea acestor documente, rezolvarea unor probleme controversate în domeniu, elaborarea şi implementarea unor programe educaţionale privind acest fenomen istoric. În ce priveşte problemele controversate, nu mă refer la cele de genul: a existat sau nu Holocaustul?, ci, în cadrul acestor cercetări, aspecte care nu sunt finalizate, nu întrunesc un consens al cercetătorilor - de pildă, problema numărului victimelor. Vreau să spun că unul dintre proiectele imediate de care ne vom ocupa va fi de a identifica, în măsura posibilului, numărul şi numele victimelor Holocaustului din România. Se intenţionează, şi guvernul român s-a angajat în acest domeniu, să se ridice un Memorial al Holocaustului. Acest proiect este lansat împreună cu „Yad Vashem“, cu „Task Force International“ şi cu alte institute. Acesta este scopul principal, comprehensiv, al Institutului. Pentru a ne atinge scopul propus, avem în vedere să facem o construcţie instituţională optimă, să intrăm într-o reţea de relaţii care să facă capabilă răspândirea cât mai largă a rezultatelor cercetării noastre şi utilizarea lor în domeniul educaţional. Urmărind acest obiectiv, vrem să efectuăm o educaţie modernă, pe segmente de generaţie, inclusiv prin conservarea memoriei Holocaustului. Mă gândesc aici la deschiderea unor muzee (am în minte cea recentă de la Şimleu Silvaniei), la conservarea memoriei comunităţilor evreieşti. În acelaşi timp, Institutul vrea să fie un reper al atitudinii societăţii faţă de Holocaust, pentru ca societatea românească să perceapă adevărul istoric în integralitatea sa privind acest fenomen istoric, să fie conştientă că trecutul trebuie asumat cu bune şi rele. Nu se poate merge înainte uitând trecutul. Avem în vedere să fim un element dinamic în reprezentativitate pe plan intern şi internaţional în ansamblul dezbaterilor ştiinţifice referitoare la Holocaust. În concluzie, scopul urmărit de Institut este cercetarea Holocaustului pe teritoriul României. Desigur, nu vom lăsa deoparte suferinţele îndurate în acei ani de comunitatea rromilor din România.

*

Institutul se ocupă de istoria Holocaustului ca de o problematică ce interesează naţiunea română

- De unde provin fondurile?

- Institutul este finanţat de Guvernul României. El se află în subordinea Ministerului Culturii şi Cultelor, cu 30 de posturi - 15 de cercetători ştiinţifici -, plătite de statul român prin bugetul Ministerului Culturii şi Cultelor, care asigură tot ceea ce înseamnă reprezentativitatea naţională şi internaţională a Institutului. Institutul este românesc, nu fiindcă funcţionează în România, ci este românesc în sensul că nu este un institut al comunităţii evreieşti din România, deşi, desigur, este şi al ei. El se ocupă de istoria Holocaustului ca de o problematică ce interesează naţiunea română în ansamblul ei. Desigur, istoria Holocaustului este importantă şi pentru comunitatea evreiască - întâi de toate pentru ea -, dar trebuie subliniat că este vorba de societatea românească, de statul român, care prin aceasta realizează un efort ştiinţific de cunoaştere a propriului trecut. Rezultatele cercetării în domeniu sunt importante pentru naţiunea română în ansamblu, deoarece în felul acesta îşi cunoaşte propriul trecut şi educă generaţiile viitoare în sensul unor valori care, în perioade negre, tulburi, ale istoriei sale au fost uitate, iar mai apoi evenimentele petrecute au fost îndelung ocultate. Datoria noastră este să convingem în acest sens opinia publică românească. Institutul trebuie înţeles ca unul care cercetează propria istorie şi nu a unei comunităţi. Rezultatele cercetării sunt importante pentru educaţia întregii societăţi româneşti, pentru aflarea şi interpretarea istoriei naţionale în ansamblul ei.

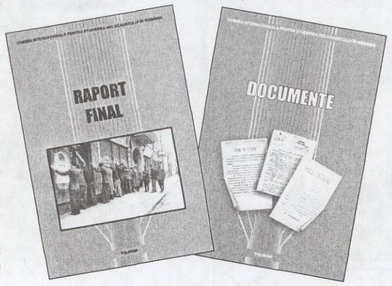

- Sunteţi istoric militar.Cum aţi ajuns să vă ocupaţi de istoria Holocaustului? A avut legătură cu istoria războiului?

- O mare parte a carierei mele de istoric militar am petrecut-o cercetând istoria celui de-al doilea război mondial. Îmi place să mă consider un expert în acest domeniu, sub aspectul operaţiilor militare, structurilor militare existente în epocă. Dar cercetările în arhivele militare m-au pus într-un contact nemijlocit cu ceea ce a fost Holocaustul, iar cu ocazia constituirii „Comisiei Wiesel“ şi în momentul în care am fost numit vice-preşedintele Comisiei din partea română, cercetarea mea s-a accelerat în domeniu. Şi până atunci am avut studii, lucrări, o carte (sub redacţia mea şi a colegului Liviu Rotman, despre un seminar legat de Holocaust, organizat în 2001).

*

În activitatea Institutului vor fi implicaţi cercetători tineri, români şi evrei

- Ce înseamnă pentru dumneavoastră această numire?

- Faptul că am făcut parte din „Comisia Wiesel“ m-a apropiat de acest subiect şi mi-am dat seama de importanţa cunoaşterii lui cât mai profunde. Devenind foarte legat de el, am pledat pentru crearea unui Institut pentru Studiul Holocaustului în România şi am candidat pentru funcţia de director al acestuia. Sunt în faţa unui nou început, ceea ce am făcut până acum are importanţă, dar important va fi ceea ce voi face de acum încolo în această calitate. Intenţionez să implantez Institutul într-o reţea internaţională fără de care cercetarea în România ar fi văduvită de rezonanţa necesară. Mă gândesc la contactele pe care le vom avea cu Muzeul „Yad Vashem“ din Israel, împreună cu care vom lansa proiecte comune, cu Muzeul Holocaustului din Washington, cu „Task Force International“, cu sprijinul cărora vom lansa proiecte academice şi educaţionale. Acum avem câteva priorităţi. Clădirea în care vom funcţiona, pusă la dispoziţie de Fundaţia „Caritatea“, deci şi de comunitatea evreiască, necesită o refacere pentru care guvernul ne pune la dispoziţie fonduri. La fel de urgentă este lansarea, în paralel, a unor programe. Nu putem aştepta până când este gata clădirea, aceasta ne-ar întârzia cu câţiva ani.

În această activitate vrem să implicăm cercetători tineri, indiferent de origine etnică. S-a format deja un segment de tineri absolvenţi de universitate interesat de problematica iudaică, în general, de cea a Holocaustului, în special. Ei nu sunt doar evrei, ca origine etnică, dar, mai ales, români. În ceea ce priveşte programele, ele vor fi stabilite de un consiliu ştiinţific şi avizate de un consiliu de onoare, format din personalităţi româneşti şi internaţionale care se ocupă de problema Holocaustului. În afara identificării victimelor, printre programele primilor ani figurează lansarea unei reviste a Institutului, *training* al profesorilor de istorie care vor preda Holocaustul în şcoli şi organizarea unor conferinţe periodice (poate semestriale) pe teme diverse privind Holocaustul. În următoarele săptămâni urmează să am întâlniri cu reprezentanţi ai unor instituţii din străinătate, cu care să convenim proiecte comune. Ne gândim şi la elaborarea, publicarea şi lansarea unei broşuri, accesibile în tiraj de masă, care să prezinte adevărurile fundamentale privind Holocaustul şi să fie distribuită foarte larg, pe toate segmentele de vârstă, dacă se poate să ajungă la fiecare familie din România. În acelaşi timp, vrem să iniţiem un program de istorie orală pentru conservarea istoriei Holocaustului, un program de recenzare a locurilor de memorie a Holocaustului în România, să găsim soluţii pentru conservarea şi utilizarea lor pentru programul nostru educaţional, pe plan local şi general. De asemenea, am în vedere creşterea numărului centrelor de cercetare în ţară şi strângerea legăturilor dintre ele, iar în domeniul educaţional, multiplicarea legăturilor în plan naţional şi internaţional şi o permanentizare a lor. De pildă, o idee valoroasă aflată deja în circulaţie este „înfrăţirea“ unor şcoli din România cu şcoli din alte ţări - Polonia, Ungaria, Israel - ca să învăţăm din experienţa lor în procesul educaţiei cu referire la Holocaust. Finalitatea acestor acţiuni este de perspectivă; în primul rând, ca Holocaustul să nu se mai repete, dar şi să facă dintr-o valoare a multiculturalismului şi a acceptării celuilalt, o valoare fundamentală şi unanim acceptată în societatea românească.

Este de prisos, poate, a spune, dar o fac: ne bizuim pe sprijinul comunităţii evreieşti, deoarece este şi o chestiune a ei existenţială, şi paşii pe care îi vom face, vrem să îi facem împreună.

A consemnat EVA GALAMBOS

A consemnat EVA GALAMBOS

S-a discutat mult în jurul chestiunii lipsei de fermitate în aplicarea acestor legi, preopinenţii împărţindu-se în „tabăra“ celor care consideau că fermitatea şi autoritatea ar fi soluţia cea mai urgentă şi poziţia celor care consideau că doar faptele şi opiniile instigatoare trebuie sancţionate juridic, penal, dar în cazurile benigne, de opinii confuze, dezbaterea de idei este unica „măsură“ eficientă dacă nu vrem ca „lupta“ împotriva antisemitismului să ducă fie la efecte contrare, fie la consecinţe perverse. Eu am promovat această din urmă poziţie, propunând o circumspecţie deosebită în formularea unei acuze de antisemitism, căci, formulând o acuză nedreaptă sau mai puţin întemeiată, mulţi „şovăitori“ ar putea rămâne nedumeriţi, iar alţii, împinşi chiar spre o atitudine antisemită. De aceea am opinat că sunt posibile formulări de teze neunivoce cu privire la evrei, care trebuie să fie discutate *sine ira et studio*, adică degajat de susceptibilităţi care i-ar face pe unii preopinenţi în chestiune ca, de teama de a nu fi consideraţi antisemiţi, să se situeze pe o poziţie ipocrită, din raţiuni de „corectitudine politică“, susţinând idei făţarnice, ori abţinându-se de la orice opinie în chestiune.

Ca de obicei, în atari controverse, discuţia din cadrul colocviului a rămas deschisă, urmând ca fiecare dintre cei circa 30 de participanţi, demnitari de stat, parlamentari, diplomaţi, politologi, scriitori, sociologi, lideri comunitari şi ai unor organisme ale societăţii civile să le reia în mediile lor de activitate. Cu toţi au convenit că educaţia civică, în spiritul respectului faţă de alteritate, făcută în şcoli, prin mass media etc. reprezintă o condiţie *sine qua non* pentru o schimbare radicală de mentalitate.

Colocviul de la Hotel Majestic a fost condus de *Konstanty Gebert*, din Polonia, jurnalist, editor la jurnalul lunar „Midrasz“, şi *Livia B. Plaks*, preşedinte P.E.R. (S.U.A.). Au participat reprezentanţi ai ambasadelor S.U.A., Israelului, Poloniei, Ungariei, Germaniei. (H.K.)

„ANCHETA R.E.“ – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

Speranţe, gânduri, perspective pentru 2005

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă - ce va dura... toate cele 12 luni -, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. După lansarea anchetei, am constatat, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul şi ne vom continua demersul şi în numerele următoare. Cu acest prilej, îi rugăm pe cititorii noştri, chiar dacă nu sunt solicitaţi de noi şi simt nevoia să vorbească despre planurile lor, să o facă şi noi le vom publica cu drag.

MARIA CONSTANTIN

Toamna aceasta părea că-mi va aduce numai bucurii

În timp ce fiica mea, Mihaela Constantin, pregăteşte o expoziţie la Paris, Alma Redlinger, Eva Cerbu, Yvonne Hasan şi cu mine am deschis o expoziţie la Galeria „Allianz-Ţiriac“. Cu noi expune şi Lelia Zuaf, colega noastră din Israel.

Dar cum să te bucuri când afli că o rudă din familia israeliană a mamei mele, Dov Kohl, a murit împreună cu soţia sa, la întoarcerea din fâşia Gaza – de gloanţe teroriste?

Nu mai vorbesc de toate ştirile tragice, de pe toate continentele... şi din ţară...

Câteodată îmi e şi ruşine... că mă bucur de natură, că uit de rele pictând...

Dar cred că, în lumea asta hărţuită, fiecare trebuie să-şi caute motivaţia existenţei şi să dea în jur, cât poate, bucurie...

Ing. IVAN BLOCH, preşedintele Comunităţii Evreilor din Lugoj

O viaţă normală de cult

Se încheie un an bun al comunităţii noastre, cu realizări în cele mai diverse planuri, dintre care simt nevoia să menţionez doar câteva: renovarea sinagogii, reparaţii executate în cimitir, precum şi o viaţă normală de cult. Îmi doresc, în viitorul apropiat, o îmbinare a activităţii mele comunitare cu cea legată de preocupările sociale şi profesionale. Sper ca relaţiile comunităţii noastre cu cele similare din Banatul meu iubit să continue şi în anii ce vin.

În anul ce urmează, obligaţiile mele sociale sunt duble, pentru că îndeplinesc funcţia de guvernator la Rotary District 2241 România - Republica Moldova.

MARGHIT DASCĂLU SAVA

Sunt împrejurări în viaţă care-ţi schimbă brusc şi total identitatea pe care ţi-ai asumat-o ani şi ani anterior. Chiar dacă ţi-ai apreciat profesia ca fiind pasionantă şi ai profesat-o pasionat mulţi ani. Chiar dacă, peste timp, vin nenumărate ecouri tulburătoare ale implicării tale care au lăsat urme adânci în devenirea unor tineri...

Un ecran negru, dens, opac m-a despărţit, în august 1998, de identitatea mea profesională anterioară. Am socotit, mai presus de orice, că este datoria mea de a lumina, postum, nu numai profesionalismul şi complexitatea personalităţii lui Iosif Sava, ci şi exemplarul cod moral după care s-a condus neabătut în existenţa sa.

Cele pe care le voi enumera în continuare ca fiind „Speranţe, gânduri, perspective“ pentru anul care vine poartă această încărcătură:

Reabilitarea pieţei ce poartă numele lui Iosif Sava, amplasarea soclului şi a bustului, realizate de un foarte interesant artist plastic, lucrare finisată încă din februarie 2005, dar care nu poate fi văzută încă datorită doar unor raţiuni „birocratice“.

Sper să continue înzestrarea cu instrumente muzicale a Şcolii de Muzică şi Arte Plastice ce poartă numele lui Iosif Sava, iar reuşitele celor mai înzestraţi dintre elevii şcolii sau din concursurile interşcolare să fie distinse cu Premiul „Iosif Sava“.

Păstrarea memoriei celui care a fost Iosif Sava

Doresc să institui un premiu special anual pentru cel mai bun realizator tânăr al unor cronici muzicale afirmat în mass media culturală. De asemenea, doresc să se înfăptuiască, cu ajutorul unor profesori inimoşi, o formaţie de muzică camerală alcătuită din tineri (aceasta fiind o dorinţă prioritară a lui Iosif Sava).

Aş vrea să reeditez, în acest an, din jurnalele lui Iosif Sava, începute din 1990 şi până cu câteva săptămâni înainte de plecarea lui (ultimele trei, apărute postum, epuizându-se foarte curând după apariţia lor).

În sfârşit, în ultimul rând, dar poate în primul rând, având în vedere dorinţa arzătoare a lui Iosif Sava de a crea mediul propice pentru afirmarea şi perfecţionarea unor tinere talente, sper să se realizeze instituirea unei burse de studii, lunare sau anuale, în ţări cu instituţii muzicale europene de tradiţie, bursă acordată unui tânăr talentat care, prin forţe proprii materiale, nu are nici o şansă.

Evident că ceea ce am gândit şi doresc pentru anul care vine presupune implicarea multor persoane sau instituţii, după cum e limpede că fără implicarea profundă, de suflet, a membrilor Fundaţiei Culturale „Iosif Sava“, din care fac parte nume foarte cunoscute ale vieţii social-culturale ale ţării, nu aş fi reuşit cele întâmplate până acum. Mă simt obligată să spun doar că, alături de aceste nume prestigioase, în fruntea membrilor de onoare ai Fundaţiei este Radu Lupu.

În încheiere – un gând: nici una dintre dorinţele şi speranţele înşirate mai sus, întru cultivarea memoriei lui Iosif Sava, nu prespune implicarea în reuşita înfăptuirilor a F.C.E.R. Am greşit, oare, neadresându-mă?

P.S. – Aceste gânduri nu ar fi apărut dacă nu ar fi intervenit solicitarea caldă a unuia dintre membrii colectivului de redacţie al revistei (E.M.), pe care Iosif Sava l-a îndrăgit mult.

VLAD SOLOMON (Israel)

Proiectele mele se extind... până în 2007

Preocupările mele sunt multiple, în consecinţă, şi proiectele mele. În domeniul scrisului, lucrez la un roman în limba ebraică, sperând să-l termin până în 2007. Ca tematică, acesta cuprinde elemente autobiografice, dar nu numai. Paralel, scriu în româneşte, o proză pe capitole, care s-ar putea să devină scenariu de film, intitulată *Hotel Eden*, din care am scris deja două fragmente, pe care le-am editat pe un *site* de limba română, pe Internet - în funcţie de reacţii şi critică, voi schimba şi finisa. Aş dori să-mi reeditez şi volumul de versuri din 1984, *În noi e un cer mai adevărat*, deoarece mi-am dat seama că am rămas aproape fără nici un exemplar. Sper ca Sabin Bălaşa să-mi ilustreze coperta. Tot legat de poezie, în noiembrie, vreau să organizez la Tel Aviv o seară comemorativă dedicată tatălui meu, Benedict Solomon, medic şi poet, care a murit în octombrie 2002.

În domeniul medical - sunt medic stomatolog, acreditat de Ministerul Sănătăţii din Israel în utilizarea şi predarea hipnozei medicale -, am participat şi predat, în cadrul diferitelor congrese, în Franţa, Germania, Italia, Elveţia, România şi Israel. Îmi voi continua şi în acest sens activitatea. Bineînţeles că mă voi ocupa şi de cabinetul meu stomatologic, din Kiriat Ono.

Particip la un forum de conversaţie pe Internet, cu vorbitori de limbă română din mai multe ţări, denumit „Lista noastră“, în cadrul căruia colegii îşi manifestă creativitatea şi poate că, prin postul de radio România Internaţional, cu care colaborez în mod voluntar, voi reuşi să fac cunoscute unele dintre cele mai frumoase poezii, povestiri, eseuri ale participanţilor. Colaborarea mea cu acest post va continua, sper, şi pentru prezentarea evenimentelor artistice din Israel, nu numai a celor în limba română.

În final, aş mai vrea să menţionez că îi voi însoţi uneori în România pe unii investitori, prieteni israelieni, care nu cunosc limba română, pentru a-i ajuta să găsească noi oportunităţi de afaceri.

A, încă ceva: voi încerca să mă las de fumat!

SALAMON MÁRTON LÁSZLÓ (ziarist)

Alături de noua mea carieră ziaristică de la Bucureşti, îmi voi continua şi cursurile de Talmud Tora de la Cluj

Este greu să vorbesc acum despre proiectele şi perspectivele mele, deoarece sunt chiar la începutul unei noi cariere ziaristice. După ce mi-am părăsit Aradul - oraşul în care m-am născut - şi am trăit la Timişoara (de care mă simt legat sufleteşte), apoi în Israel, m-am întors în România, la Cluj. Aici, până recent, am fost secretar general de redacţie la cotidianul de limbă maghiară „Krónika“. Dar mi-am zis să încerc şi „aerul de capitală“, acceptând postul de redactor-şef adjunct la cotidianul naţional de limbă maghiară „Uj Magyar Szó“. Personal, sper că prin decizia luată de a veni la Bucureşti, să avansez profesional, deşi am făcut multe sacrificii. Cel pe care, însă, nu îl pot face este să mă despart de familie - soţia mea, Ely, şi fiul meu, Tini. Respectând tradiţia iudaică, aceasta este pe primul plan şi ei vor fi alături de mine. Am de gând să fac naveta Bucureşti-Cluj şi, la două săptămâni, să susţin în continuare cursurile de Talmud Tora. De asemenea, sper să mă pot face util şi în cadrul comunităţii bucureştene.

La 50 de ani de la debutul său literar

Botoşaniul l-a serbat pe unul dintre fiii săi – poetul israeliano-român, SHAUL CARMEL

În zilele de 24 şi 25 septembrie a.c., comunitatea literară din Botoşani a organizat întâlnirea tradiţională a scriitorilor originari de pe aceste meleaguri.

În cadrul manifestărilor, a fost sărbătorit şi poetul israeliano-român **Shaul Carmel**, care şi-a publicat primele sale poezii în ziarul botoşănean „Clopotul“, editat de Scarlat Calimachi (cel care, pentru vederile lui de stânga, fusese poreclit „prinţul roşu“). Shaul Carmel şi-a făcut apoi debutul literar, cu 50 de ani în urmă, în „Iaşiul literar“. Încă înaintea desfăşurării festivităţilor, revista literară „Hiperion“ din Botoşani a dedicat două pagini creaţiilor poetului.

Deşi născut la Ştefăneşti, Shaul Carmel şi-a petrecut copilăria şi tinereţea la Botoşani; de aceea, în afara participării la ceremoniile oficiale, a făcut o „călătorie sentimentală“ în aceste locuri, vizitând şi întâlnindu-se cu elevii liceelor din cele două oraşe.

În cadrul festivităţilor de la Botoşani, poetul a vorbit despre debutul său literar şi a fost prezentat ultimul său volum, „Sânul Amazoanei“. Tipărită la Editura „Cronica“ din Iaşi, condusă de Valeriu Stancu, această ultimă creaţie a lui Carmel a fost foarte bine primită de critica literară.

Sărbătorirea lui Shaul Carmel urma să continue la Iaşi, în cadrul Salonului Internaţional de Carte, cu momente dedicate celor 50 de ani de activitate de creaţie şi lansarea propriu-zisă a volumului de poezii. Ca poet israelian de limbă română, Shaul Carmel păstrează în permanenţă legăturile cu ţara natală, în general, şi cu locurile de origine, în special. Împreună cu Valeriu Stancu, a editat o antologie a poeziei israeliene de limba română, iar creaţiile lui au apărut într-o antologie editată de Casian Maria Spiridon, din Iaşi.

L-am întrebat pe poet, cum se simte la acest moment aniversar. „Sunt emoţionat şi îmi pare rău că nu mai am 20 de ani. Festivităţile marchează un drum, un popas în speranţa continuării activităţii mele“, ne-a spus domnia-sa.

Nu putem decât să-i dorim poetului apreciat şi iubit şi în România, prietenului nostru, să ne mai bucure cu alte volume de poezii şi să fie sărbătorit de cât mai multe ori.

EVA GALAMBOS

O expoziţie „după 60 de ani“

Joi, 15 septembrie, a avut loc în sala de expoziţii a băncii „Allianz-Ţiriac“, din str. Căderea Bastiliei, vernisajul expoziţiei intitulate „După 60 de ani“, cuprinzînd lucrările a patru artiste bucureştene - EVA CERBU, MARIA CONSTANTIN, YVONNE HASAN şi ALMA REDLINGER -, la care au fost adăugate două sculpturi ale artistei LELIA ZUAF DAVID, din Haifa. Expoziţia va fi deschisă până la sfârşitul lunii octombrie. Cuvintele aflate pe afiş deasupra numelor lor, „Academia liberă de pictură - clasa pictorului M.H. Maxy“ precizează faptul că toate expozantele au fost colege în clasa respectivă, în anii 1940-1945. La deschiderea expoziţiei, după cuvântul introductiv al directorului băncii, *S.G. Zaharescu* şi comentariile avizate ale reputatului critic de artă *Radu Ionescu*, în numele colegelor mele, am rostit şi eu câteva cuvinte. În continuarea mulţumirilor aduse băncii-gazdă şi directorului său, adresându-mă publicului venit la vernisaj, spuneam:

■ M.H. MAXY

Bănuiesc că titulatura ei - „După 60 de ani“ - v-a intrigat; ea emană o oarecare aromă de exotism. Poate că unora le-ar evoca mai degrabă o aromă de „desuet“. Dar se poate spune că „desuetul“ devine „exotic“ la un moment dat, aşa cum se poate întâmpla şi cu modernismul în aceste decenii ale post-modernităţii. Or, modernismul stă în mod evident la rădăcina manifestărilor expozantelor.

Aspectul „exotic“ al acestei expoziţii constă în primul rând, în aceea că patru artiste octogenare (cu o foarte mică aproximaţie), a căror legătură de strânsă prietenie nu a slăbit de-a lungul deceniilor, au simţit nevoia să marcheze această amiciţie printr-o expoziţie comună. Este vorba de o prietenie sudată nu numai prin problemele vieţii, ci şi prin continua comunicare în planul activităţii lor artistice. (În ciuda distanţei dintre locurile în care trăim, includerea în expoziţie a lucrărilor Leliei Zuaf se justifică, deoarece am păstrat în relaţiile cu ea foarte mult din specificul relaţiilor dintre noi, celelalte patru).

■ EVA CERBU

■ MARIA CONSTANTIN

■ YVONNE HASAN

■ ALMA REDLINGER

■ LELIA ZUAF DAVID

Cred că expoziţia poate intriga şi prin menţionarea pe afiş a apartenenţei expozantelor la clasa pictorului M.H. Maxy, personalitate a cărei „demonizare“ a devenit monedă curentă. În nici un caz nu mă voi aventura în hăţişul problemelor, pe care le pune personalitatea publică a profesorului nostru. Şi nici în cele puse de evoluţia noastră în perioada postbelică, în acel „deceniu al prăbuşirilor“, despre care vorbeşte Mihai Pelin în cartea sa, carte cu merite şi scăderi, dar care iar nu este aici locul să o discutăm.

Nu am răgazul să mă opresc nici asupra unui aspect direct legat de titulatura expoziţiei, şi anume la „profesorul Maxy“. Învăţământul artistic pe care l-a promovat ne-a impregnat în profunzime cursul defăşurării noastre ca artiste. În mod cert, a existat un specific în raportul profesor-ucenici în clasa noastră, specific, pe care deasemeni nu-l pot analiza din lipsă de spaţiu. Oricum, nu mă voi hazarda să abordez psihanalitic această relaţie, pe linia ilustrată cu brio de George Steiner, în cartea sa despre „Maeştri şi ucenici“, deşi unii ar putea spune că ar fi potrivită o asemenea abordare, din acest punct de vedere, din moment ce, în cele din urmă, Maxy şi-a ales a doua soţie din rândul elevelor sale.

Poate că va exista la un moment dat un tânăr istoric interesat de soarta celor care s-au adunat în 1940, în clasa de pictură a Şcolii de Arte, înfiinţate special pentru tinerii evrei, artişti-aspiranţi, alungaţi din şcolile oficiale în urma legilor rasiale. Şi aceasta nu numai pentru că ar putea fi interesat de soarta acelor tineri, care, în ciuda vieţii de paria pe care o trăiau şi a teribilelor pericole care planau deasupra lor, veneau acolo... să înveţe desenul. Un asemenea istoric al clasei noastre, printre altele, ar putea arăta că formaţia avangardistă a profesorului nostru a făcut ca principiile de învăţământ, care au stat la baza formării noastre, să fie fundamental deosebite de cele ale învăţământului academic, care în şcolile oficiale au dăinuit, în diverse forme, un timp şi după anii războiului.

YVONNE HASAN

Continuare în pag. 12

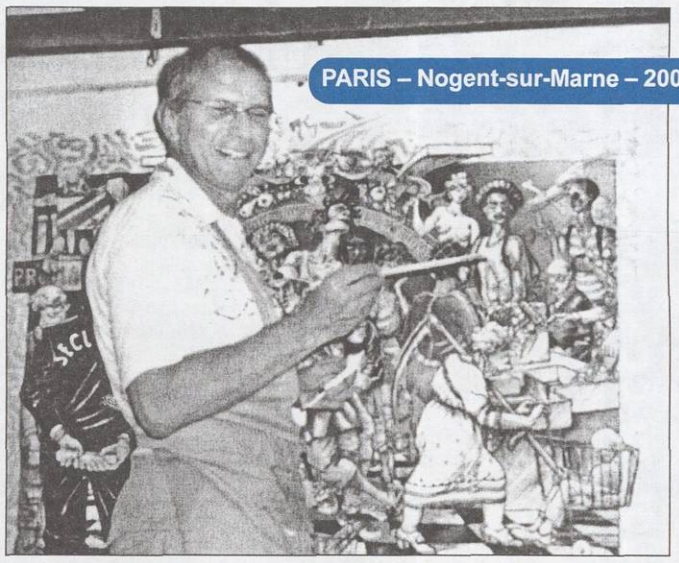

Cu TUDOR BANUŞ – în perimetrul său de creaţie

În afara faptului că s-a ales cu o respectabilă calviţie, Tudor Banuş arată aproape neschimbat, ca în urmă cu peste 30 de ani, când decidea să rămână la Paris, pentru a se desăvârşi în perimetrul convenabil înzestrărilor sale de artist plastic. Şi-a păstrat bonomia, extrema amabilitate în relaţiile umane, curiozitatea şi concentrarea analitică faţă de particularităţile profesiei, căutător meticulos al soluţiilor optime, corespunzătoare opţiunilor sale artistice, care s-au precizat şi s-au rafinat sub raportul stilului, pe parcurs. A conservat până şi discreţia cu care îşi consideră experienţa acumulată, evitând capcana aprecierilor euforice. În locul vorbelor, oferă dosare cu reproduceri, reface traseul numeroaselor expoziţii personale sau de grup, treceri prin centre de artă şi galerii internaţionale, ce i-au adus recunoaşteri autorizate, plasarea printre eminenţi graficieni contemporani, practicieni ai gravurilor, ilustratori de carte. Are satisfacţia să-i circule semnătura în publicaţii de mare audienţă, în primul rând franceze: „Le Monde“, „Le Point“, „Le Figaro Magazine“, „L'Express“. Dar şi în Germania: „Die Zeit“ sau dincolo de Ocean: „The New York Times“. În dese rânduri, lucrările inconfundabile ieşite din imaginaţia sa debordantă atrag atenţia chiar de pe coperta periodicelor pomenite.

Cu toată prolifica expansiune şi inserţie tipografică pe îndepărtate meridiane, Tudor Banuş cultivă un comportament de anahoret, la adăpost de lumea dezlănţuită, de seducţii cu riscul dispersării energiilor, retras în atelierul din Nogent-sur-Marne. Este locul unde preferă să primească vizite, să angajeze conversaţii, să-şi mărturisească preocupări şi proiecte.

Atelierul-locuinţă se află într-un cvartal special amenajat pentru o comunitate restrânsă de creatori, în tradiţia fecundă a coloniilor artistice. Trecătorul zăreşte din stradă, prin ferestrele largi, pânze pe şevalet în curs de a deveni viitoare tablouri, garnituri de pensule şi seturile tuburilor cu culori, rastele cu dălţi, ciocane, felurite ustensile necesare sculpturii. Compartimentarea ansamblului seamănă a stup, ocrotit de vegetaţia abundentă, arbori, flori, mărunte straturi de iarbă, ideală oază de refugiu. Ambianţă mai curând rustică, accentuată prin utilizarea masivă a lemnului la construcţie. Scările deschise, cu treptele lor de acces către nivelurile unu şi doi, scârţâie sub picior, parcă s-ar tângui după vremuri trecute. De sus, spre latura opusă intrării, se oferă noului venit o priveliştе acaparatoare, privirile alunecă peste coamele pădurii de foioase, colorate divers, între degradeuri de verde şi maroniu, în funcţie de seninătatea cerului, de cum cad razele soarelui, care îşi joacă strălucirea, la orizont, în undele lunecoase ale Marnei.

Toate curg, firea, existenţele, legăturile afective aparent epuizate, capabile să reînvie la simpla vedere a unei fotografii pe perete, în timp ce dialogul curge şi el între reperele eliberate din memorie. Din rama veche, o bunică patronează întâlnirea. În imediată vecinătate, cuplul soţilor Sorin şi Maria Banuş, părinţii gazdei, surprinşi de aparat pe când ei înşişi deveniseră bunici. Le flutură pe chipuri un zâmbet melancolic, probabil de adio către cei lăsaţi în urmă. Fiul pictor i-a portretizat împreună, cufundaţi parcă în văluri de mister, cu aere hieratice, pregătiţi pentru o supremă destăinuire. Dar gesturile din imagine au o tentă, involuntar, secretă, indecisă, lăsând în seama viitorului să desluşească ce şi cât vor fi vrut să spună. Deocamdată discuţia se opreşte la acest prag. Lămuririle aşteptate au să vină din zecile de caiete cu însemnări personale, rămase de la poeta Maria Banuş, un *Jurnal* ţinut, cu intermitenţe, pe o lungă durată (între 1927 şi 1999). Amploarea în sine îi conferă caracter de inestimabilă comoară. Impune nu numai lucida introspecţie, cum s-a văzut din puţinele fragmente ce şi-au găsit spaţiu în reviste, dar relevanţa documentară pentru istoria anilor parcurşi de martoră, pătimaş implicată în cele mai amalgamate meandre. O arhivă manuscrisă de proporţii aşteaptă la Nogent-sur-Marne valorificarea cuvenită, aducerea ei în circuitul culturii căreia Maria Banuş aparţine, cu bune, cu rele, ca un factor constitutiv.

La începuturile carierei sale, Tudor Banuş a dat un examen de maturitate şi de emancipare faţă de moştenirea mamei sale, însoţindu-i selecţia amplă de *Scrieri* cu suple comentarii grafice. Primul volum al ediţiei, rezervat poeziei, apărea în 1971. Fiecare ciclu liric era introdus printr-un desen, cu dublă funcţionalitate raportat la text; de sinteză a semnificaţiilor şi de parafă, de amprentă care să-l individualizeze. Tot dintr-o dublă perspectivă şi-a conceput autorul desenelor intervenţia, ca reflex al propriului impuls de afirmare; pe de o parte, fireşte încântat să se situeze în succesiunea unei vocaţii creatoare prestigioase, care tocmai ea îl determină să procedeze, pe de altă parte, la tăierea cordonului ombilical. Ataşament convertit spontan în insurecţie, în deziderat de a se plasa sub propria stea polară. O dată evidenţiată fibra artistică genetică, fiul se consideră obligat să-şi asigure independent, pragmatic, fără tribut, reala descoperire a identităţii. Persevereză în ilustraţia de carte şi după câţiva ani, numai, de la aşezarea printre străini, demonstrează resurse competitive, fiind premiat, în 1979, pentru cea mai frumoasă carte destinată tineretului: „Muzicienii oraşului Bremen“ a fraţilor Grimm. Pe cartea sa de vizită puteau fi consemnate ieşiri individuale la rampă în galerii din Paris, Viena, Cologne, Geneva, Nürnberg, Frankfurt-am-Main, Bruxelles, Londra. Un circuit care continuă să se amplifice cu alte şi alte escale. Chiar la ora acestui rapid tur retrospectiv, Tudor Banuş era în toiul pregătirii unui lot consistent de lucrări pentru o expoziţie la Metz. Cocoţat pe un postament improvizat, definitiva o compoziţie desfăşurată pe mai multe nivele, îmbinare arhitecturală de vizionarism teribil, crâncen, izvorât din adânci premoniţii ale ameninţărilor ce pândesc soarta omului, prea obsedat de tehnologie şi trezit la cheremul valurilor de terorism, din afara ca şi din lăuntrul său. În formula acestui vizionarism, cu tentă sumbră uneori, intră tandreţe, senzualism (a propos de... moştenire), scepticism paralel cu o tonică mobilizare de energii de cel mai pur realism ca rampă de lansare pentru fabulaţii apocaliptice, închipuiri supra-terestre, ce încalcă regnuri, propune cosmosuri inundate de făpturi magice, plutind printre sori şi himere. Singurul care nu se teme, nu tresare este creatorul scenariului de lume ieşită din minţi, frenetică, examinată cu lupa, cum trădează minuţia desenului, voluptatea fiecărui contur, a rotunjimilor şi proeminenţelor încărcate erotic. Exactitatea scrupuloasă slujeşte de minune imaginaţia extravagantă. Un filon liric se insinuează treptat şi ajunge biruitor. De aici, ataşamentul declarat al unui poet de talia lui Alain Bosquet. Prin alte comentarii se fac trimiteri la Dürer, la Bosch. Asemenea asocieri au rost doar plasate în conjunctura postmodernismului. Ar fi aici raţiunea colaborării fructuoase dintre mijloacele plastice ale lui Tudor Banuş şi fanteziile lui Mircea Cărtărescu ce şi-au dat, fericit, mâna în *Enciclopedia zmeilor*. Planşele din volumul de la „Humanitas“ pot oricând constitui nucleul unei reprezentative expoziţii pe simezele Bucureştiului.

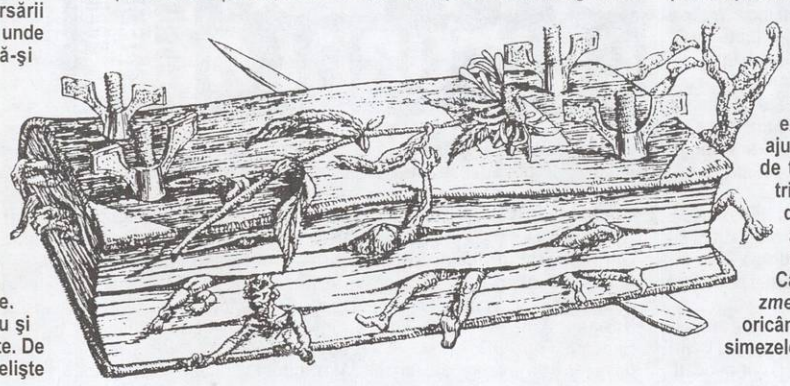

GEO ŞERBAN

„Elevele lui Maxy“

„După 60 de ani“ este un titlu cu caracter sentimental. Expozantele *Eva Cerbu, Maria Constantin, Yvonne Hasan, Alma Redlinger* şi *Lelia Zuaf* sunt colege de generaţie, au fost eleve ale lui M.H. Maxy, primele trei beneficiind apoi şi de îndrumările lui Al. Ciucurencu, după cum Lelia Zuaf, după studii şi cu C. Medrea, i-a devenit asistentă aproape un deceniu.

Această expoziţie de excepţie este, fără îndoială, a lor, dar nu numai a lor. Ea este reverenţa meritată unuia dintre cei mai însemnaţi pictori ai acestei ţări, M.H. Maxy. Talentat, fermecător, îndrăzneţ în artă, pentru că îndrăzneala îi era structurală, Maxy nu are nevoie să caute, el se exprimă pe sine. Artist, acoperind o întinsă arie a creaţiei – de la pictură la artă decorativă şi scenografie –, Maxy a îndrăznit şi a reuşit. În vremuri de restriştе, vremuri tulburi, cu ameninţări la fiecare pas – în timp ce în alte ţări aflate sub semnul cumplit al crucii încârligate învăţământul era interzis evreilor –, el a ţinut o şcoală de înaltă ţinută artistică şi de liberă cugetare. A avut elevi care şi-au putut crea drum şi care astfel au putut scăpa depresiei, răpiţi multe ore pe zi de obsesia apăsătoare a celor hăituiţi. Fără a minimaliza ororile petrecute în acei ani (1940-1944), existenţa unei asemenea şcoli, ca şi a celei de medicină, a fost înţelegerea unei omeneşti nevoi din partea celor care, în ciuda autoritarismului român sau străin, înţelegeau că *au fost fraţi în suferinţă*. Să nu uităm că Maxy e cel care l-a convins pe Gheorghiu-Dej să nu transforme Palatul Regal în Casa Sindicatelor, după cum se preconiza, ci în Muzeul Naţional de Artă (pe care l-a şi organizat şi condus cu strălucire, ani de zile).

A vorbi despre expozante – văzându-le şi privindu-le opera, acel 60 pare exagerat – două observaţii se impun, pentru toate în egală măsură: seriozitatea meşteşugului şi îndrăzneala. Şcoala temeinică le-a pus în evidenţă personalitatea, care le-a făcut să treacă prin vremuri adverse artei – după 1948 –, fără să fie alterată. Aflăm, astfel, o legătură între artiste, fiecare definită printr-un stil personal. Reîntâlnirea cu aceste artiste este o mare bucurie şi o lecţie pentru orice artist.

RADU IONESCU

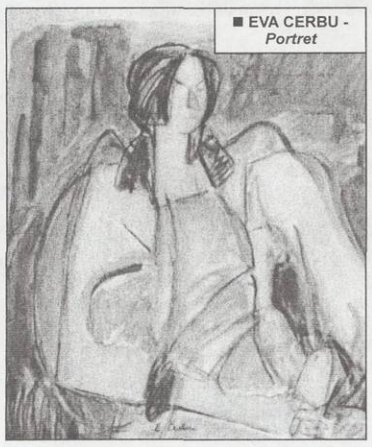
■ EVA CERBU - *Portret*

■ MARIA CONSTANTIN - *Flori galbene*

■ ALMA REDLINGER - *Ştefan*

O expoziţie „după 60 de ani“

Urmare din pag. 11

Ţin să remarc faptul, că titlul expoziţiei nu este corect, deoarece expoziţia nu îşi propune să redea nici măcar activitatea majorităţii colegilor şi colegelor din clasa noastră. Ar fi putut exista varianta de a include în expoziţie lucrări, pe care le deţinem întâmplător. În acest caz, de pildă, expoziţia ar fi conţinut lucrări din anii '40, inspirate de o forţă nativă, ale mezinului clasei noastre Dorel Pascal. Sau desenele picturale ale viitorului regizor de filme Lucian Bratu. Sau lucrări ale Pitei Rubin, cea mai importantă, îndrăznesc să spun, reprezentantă a expresionsmului abstract de la noi. Sau picturile de o rară sensibilitate, pe linie de expresionism figurativ, ale Wilmei Badian. Sau lucrări ale celui de curând dispărut, Billy Juster. În această variantă, ar fi fost transgresat criteriul de a expune lucrările doar ale supravieţuitorilor. Desigur că există lipsuri chiar şi faţă de acest principiu, al supravieţuirii. Dar a include câte o lucrare obţinută întâmplător şi fără asentimentul autorilor ar fi fost o improvizaţie lipsită de eleganţă. Şi oricum, spaţiul de expunere nu ne-ar fi permis-o.

Marea absentă din grupul delimitat de acest principiu, al supravieţuirii ca persoană fizică, este Mimi Şaraga-Maxy, ale cărei lucrări din perioada sa constructivistă ar fi îmbogăţit substanţial materialul expus. Lipsesc, din păcate, şi gravuri ale Linicăi Els sau ale Soniei Natra. Sau lucrările de artă decorativă ale lui Marius Copan etc.

Cred că această expoziţie, oricât de limitată faţă de titlul ei, vorbeşte cel puţin de capacitatea profesorului de a ne îndruma pe linia personalităţii fiecăruia, de a ne găsi specificul expresiei adecvate. Iată de ce lucrările celor cinci participante la expoziţie se deosebesc atât de evident ca viziune, factură, tehnică.

Închei, amintind cele subliniate la început şi anume că, iniţiind această expoziţie, intenţia noastră principală (şi îmi permit să cred că sunt în asentimentul celorlalte expozante) a fost de a marca posibilitatea unei prietenii trainice, bazate pe preocupări şi eforturi comune, ţintind spre împlinirea artistică.

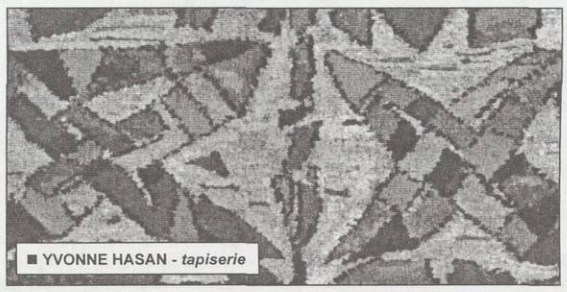
■ YVONNE HASAN - *tapiserie*

■ LELIA ZUAF - *Florica Codrescu*

FESTIVALUL ŞI CONCURSUL INTERNAŢIONAL „GEORGE ENESCU“ Ediţia a XVII-a

Celebrare a umanismului imperisabil

Să-i asculţi pe Enescu („Vox Maris“, op. 31) şi pe Beethoven (*Simfonia numărul 9 în re minor, op. 125*) în versiunea lui *Zubin Mehta*, la pupitrul Filarmonicii israeliene, înseamnă să ai viziunea tainei Începutului, a Creaţiei, să simţi că timpul *curge la alte dimensiuni*, să „*vezi*“ *cum se plămădeşte Muzica din* elementele primordiale. Mehta are puterea unui suveran, înţegerea unui înţelept asupra abisului şi a piscului din sufletul omenesc. Are acces la suprema ispitire, trece prin suprema cazнă şi le domină pe amândouă prin ofranda artei sale. Sigur, este la pupitrul unei orchestre fantastice, cu un cor remarcabil (al Radioului, dirijor - *Dan Mihai Goia*), cu solişti de indubitabilă valoare (*Roxana Briban, Marius Brenciu, Aura Twarowska, Sorin Coliban*), simte că este înconjurat de mii de oameni ce-şi ţin răsuflarea urmărindu-l, dar, în acelaşi timp, stă de vorbă cu Dumnezeu. Şi Dumnezeu îl provoacă, fiindcă face parte dintre făpturile Sale puternice. Sentimentul tragic al existenţei şi credinţa în tot ce numim viaţă - a noastră şi a celor ce trăiesc în noi - devin, pentru alchimistul Mehta modalitatea prin care stabileşte o relaţie complexă, intimă cu orchestra, corul, soliştii, publicul. A fost încă o celebrare a umanismului imperisabil de care contemporaneitatea are atâta nevoie.

Chivotul de suflet al marii muzici

Pentru a doua oară la Festivalul „Enescu“, Myung-Whun Chung, la pupitrul Capelei de Stat din Dresda. Reţinusem impetuozitatea, dramatismul mergând până la patetic din prima întâlnire, în „Patetica“, de Ceaikovski, de acum doi ani. Programul ales în această ediţie, menit să pună în valoare punctele de rezistenţă ale orchestrei, clasicismul şi romantismul german (Haydn, Bruckner, Beethoven, Brahms) şi, desigur, să aducă prinos de gând muzicii enesciene, i-a străluminat alte disponibilităţi artistice: gingăşie, predispoziţie pentru bucuriile curate şi cuminţi, profunzime. Fineţea mişcărilor baghetei, a gesturilor mâinii, excepţionalul profesionism al instrumentiştilor au condus la expresivitatea melodică pură ivită din unitatea dirijor-orchestră. Au deschis chivotul de suflet al marii muzici dintotdeauna. După smerenia şi extazul în faţa măreţiei şi simplităţii naturii-opera lui Dumnezeu, după îngâncurare, gravitate, *bis*-ul cu unul din „Dansurile ungare“, de Brahms, a revelat încă o faţetă interpretativă a lui Myung-Whun Chung: pasionalitatea.

Un muzician din spiţa Regelui David

Unul dintre marii violonişti ai contemporaneităţii, israelianul *Shlomo Mintz*, pe scena Ateneului Român, în *Concertul pentru vioară şi orchestră în sol minor, op. 26*, de Max Bruch. Sala arhiplină. În rândul publicului - E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România. Dacă vioara este, poate, instrumentul cel mai aproape de glasul sufletului în clipe de mare intensitate, atunci, ascultându-l pe Shlomo Mintz, înţelegi câtă îndreptăţire are această credinţă. Te face să simţi că „dragostea ca moartea e de tare“, aşa cum stă scris în „Cântarea Cântărilor“; cu impetuozitate şi evlavie, şoaptă şi ţipăt, vâltoare a trăirilor şi *contemplaţie - nepământeană, parcă. Shlomo Mintz este încă unul dintre* nemuritorii „violonişti pe acoperişul“ lumii, din spiţa Regelui David, de care avem atâta nevoie într-un răstimp al ameninţărilor urii şi violenţei.

Gong final

A fost un Festival - voce distinctă a României într-o Europă continuatoare a epocii luminilor; ● o oază de armonie în oceanul de nelinişti în faţa ameninţărilor antiumaniste ● o orchestraţie a valorilor imperisabile ale Frumosului şi Binelui, dincolo de bariere etnice, confesionale, lingvistice. A fost un Festival cu o încheiere pe măsură: Orchestra Naţională a Franţei, avându-l la pupitru pe legendarul *Kurt Mazur* şi solistă - în *Concertul pentru pian şi orchestră nr. 2 în si bemol major, op. 83*, de J. Brahms - pe una *dintre marile poete ale pianului, Elisabetha Leonskaya*. A fost un Festival al cărui sfârşit a însemnat şi un început: deschiderea Anului Internaţional al Francofoniei, prin concertul aceleiaşi orchestre, dirijată de Kurt Mazur. Concert onorat de prezenţa preşedintelui României, *Traian Băsescu*. În întregul său, Festivalul a însemnat un extraordinar festin spiritual în onoarea muzicii enesciene, româneşti şi universale.

IULIA DELEANU

DIN PRESA CULTURALĂ

AUGUST-SEPTEMBRIE 2005

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ“**, nr. 33/24 august a.c., Simona Vasilache recenzează cartea lui Solomon Marcus, *Întâlnirea extremelor* (Ed. „Paralela 45“, 2005), în care autorul afirmă „înţelepciunea şi relativa veridicitate“ a artei. Se fac referiri la C. Noica, Eco, Marin Sorescu, Bacovia, Ion Barbu, Nichita Stănescu, Şora, Liiceanu, Valéry ş.a. Gh. Grigurcu scrie despre „postmodernistul“ Ion Vinea, pagina fiind ilustrată cu portretul poetului, semnat de M.H. Maxy, din vremurile avangardismului. Elvira Sorohan ne reaminteşte pe Karel Čapek cu al său, mereu actual, *Război al salamandrelor*. Despre Ion Vinea (cu un portret de Marcel Iancu) scrie, în nr. 34/31 aug. 2005, Ion Simuţ. Şt. Cazimir revine la „liber-schimbism“ în zilele noastre, iar Andrei Marga propune un fragment din monografia *Iudaismul* de Hans Küng, în curs de apariţie la Ed. Hasefer. În nr. 35/7 sept. 2005, citim Comunicatul conducerii Uniunii Scriitorilor, care dezavuează apariţia în „Viaţa Românească“ (nr. 6-7 a.c.) a unor fragmente „cu caracter antisemit“ din *Jurnalul* cunoscutului scriitor Paul Goma, fost disident, actualmente negaţionist, „contrar valorilor şi normelor lumii contemporane“. Ilie Rad semnează articolul „Noica, jurnalist“, din care putem reţine contradicţiile din gândirea de tinereţe a filosofului (respingerea nazismului şi admiraţia pentru Nae Ionescu, despre care ştim că nu respingea ideologia Reich-ului etc.). Citim cu interes un interviu Mircea Iorgulescu – B. Elvin („Europa Liberă“, 1997), cu informaţii biografice ale celui intervievat, din anii regimului antonescian şi după.

◆ **„CONTEMPORANUL – IDEEA EUROPEANĂ“**, din august 2005, ne oferă „Subiect de meditaţie“ (despre Ury Benador), de Henri Zalis, un extins dialog Aura Christie – Marta Petreu (sunt evocaţi, printre alţii, Al. Vona, Norman Manea), o a treia serie din „Problema evreiască“ (după cele din iunie-iulie), la care participă poeta Anca Pedvis („În ce priveşte încercarea unora de a echivala Holocaustul cu Gulagul... nu face decât să nască o a treia oroare“), H. Zalis („fixaţia antisemită a lui Nae Ionescu“), Dumitru Ţepeneag („aberaţia anacronică – antisemitismul“, prietenia cu S. Damian, eroarea lui Ioan Buduca ş.a.), S. Damian („Reflecţii asupra unui impas“, „o prejudecată îndărătnică“). Despre Iosif Brodski scrie Nina Antocel.

◆ În **„REVISTA 22“**, nr. 807/23 aug. 2005, citim comentarii referitoare la retragerea din Gaza (E.S. ambasador Rodica Radian-Gordon, prof. dr. Liviu Rotman, jurnalistul Nando Mario Varga, Michael Finkenthal), „Bursa valorilor literare“ (Al. Vona, M. Sebastian, Ion Vianu, Adriana Babeţi, A. Cornea, Radu Cosaşu, Norman Manea), iar Ed. Aion anunţă apariţia lucrării lui Radu Enescu, *Franz Kafka*. Nr. 809/6 sept. 2005 se află sub semnul despărţirii de prestigiosul umanist Alexandru Paleologu (1919-2005), evocat de Magda Cârneci, H.R. Patapievici, Adriana Babeţi, Stelian Tănase, Dan C. Mihăilescu. Ca reacţie la un articol cu tentă agresiv-naţionalistă, apărut recent în „Ziua“ (regretabilă este turnura luată de această publicaţie în ultimul timp), sub semnătura jurnalistului V. Roncea, dr. Liviu Rotman îşi intitulează replica: „Complexul cetăţii asediate“. Filon Morar, diplomat român la O.N.U., este prezent cu o analiză: „Geografia şi demografia terorii“.

◆ **„IDEI ÎN DIALOG“**, nr. 9/sept. 2005, ca de obicei bogată în conţinut, se prezintă cu un eseu de filosofie politică, „Mitul lui Glaucos“, de Andrei Cornea (actual, bine argumentat), articolul „De la irealitate la întâlnire“ (despre Martin Buber), de Brânduşa Palade, o recenzie a cărţii lui Moshe Idel, *Hasidism între extaz şi magie* (Ed. Hasefer), semnată de Napoleon Dabu. Mircea Mihăieş scrie despre scriitorul, compozitorul, interpretul canadian Leonard Cohen, iar H.R. Patapievici semnează o incitantă şi judicioasă analiză „Despre răul care se poate întoarce“ (inclusiv nazismul).

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC“**, din 23 aug. 2005, citim textul complet al ultimului interviu oferit de Iosif Sava doamnei Oltea Şerban-Pârâu şi publicat parţial în august 1998 (când a murit regretatul muzicolog). „De 400 de ani în familia mea au fost muzicieni“, declara acesta.

◆ Suplimentul **„OBSERVATORULUI CULTURAL“**, nr. 26/25 august 2005, publică un interviu (probabil, ultimul) cu regretatul Al. Paleologu, în care acesta se referă, tranşant şi critic, la „generaţia '27“ (Eliade, Cioran, Noica ş.a.). Merită citit cu atenţie acest text. În acelaşi număr, Carmen Muşat recenzează cartea lui Norman Manea, *Fericirea obligatorie* (ed. II, Polirom, 2005). **(B.M.M.)**

O mare pierdere pentru iudaismul mondial

SIMON WIESENTHAL, „vânătorul de naziști", a murit la 96 de ani

Lumea evreiască deplânge pierderea celui care a fost supranumit „conștiința Holocaustului". Prin decesul, la 96 de ani, la Viena, al lui Simon Wiesenthal, „vânătorul de naziști", dispare unul dintre martorii tragediei evreilor europeni din timpul celui de-al doilea război mondial și cel care și-a propus să nu lase ca autorii crimelor împotriva evreilor să rămână nepedepsiți. Wiesenthal și-a consacrat aproape 50 de ani din viață să adune informații despre criminalii de război naziști care să constituie temeiuri pentru aducerea lor în fața justiției. „Wiesenthal a demonstrat lumii ce poate face chiar și o singură persoană decisă să realizeze ceea ce este drept" - a declarat Rabinul Marvin Hier, decanul Centrului „Simon Wiesenthal" din Los Angeles. „Soția lui i-a spus la un moment dat că nu este căsătorit numai cu ea, ci și cu șase milioane de persoane (victimele Holocaustului) și, într-un fel, a avut dreptate", a arătat rabinul.

Dintr-un mic birou organizat, mai întâi la Linz, apoi la Viena, cu un personal redus, la început cu puține fonduri, Wiesenthal a cercetat zeci de mii de pagini de documente și a urmat numeroase piste, constituind

dosare despre criminalii de război. Deși era supranumit „vânătorul de naziști", el personal nu a capturat nici unul, așa cum își imagina lumea sau cum a fost prezentat în două faimoase pelicule - „Asasini printre noi" și „Dosarul Odessa". „Importanța lui Wiesenthal nu s-a limitat la faptul că i-a vânat pe naziști, ci și că și-a adus contribuția la cultivarea memoriei și la lupta împotriva antisemitismului", a declarat istoricul și ziaristul israelian Tom Segev.

Simon Wiesenthal s-a născut la 31 decembrie 1908, la Buczcacz (Polonia, azi Ucraina), și a fost deportat în mai multe lagăre ale morții. Eliberat în 1945 din lagărul de la Mauthausen, el a declarat că elementul determinant al muncii lui a fost ceea ce mulți denumesc „sentimentul vinovației supraviețuitorului".

„Supraviețuirea este un privilegiu care te obligă", a declarat el. Motoul și ideea călăuzitoare ale activității lui sunt foarte bine redate în titlul romanului său autobiografic din 1989, *Justiție, nu răzbunare*. Arhitect de meserie, Wiesenthal a început să adune și să pregătească dovezi cu privire la atrocitățile naziste, la cererea Departamentului crimelor de război al armatei americane, imediat după cel de-al doilea război mondial. Încurajat de capturarea, de către agenții israelieni, a lui Adolf Eichmann (el ar fi transmis oficialităților israeliene informația că acesta trăia în Argentina și nu în Siria, așa cum credea FBI), în 1960, și-a deschis Centrul de Documentare Evreiască. Printre cei 1.100 de criminali de război aduși în fața justiției datorită activității lui neobosite, s-au aflat Karl Silberbauer (ofițerul care a arestat-o pe Anne Frank) și Franz Stangl (comandantul lagărelor de concentrare de la Treblinka și Sobibor). „Singura valoare a celor aproape 50 de ani ai muncii mele este avertismentul la adresa criminalilor de mâine, că nu se vor putea odihni niciodată", a afirmat el în 1994.

A primit numeroase distincții, printre care și titlul de „Cavaler al Ordinului Imperiului Britanic", conferit de Regina Elizabeta a II-a. Centrul „Wiesenthal" din Los Angeles continuă investigațiile pentru găsirea criminalilor de război.

Simon Wiesenthal a fost înmormântat în Israel.

EVA GALAMBOS

MERIDIANE MERIDIANE

RAUL HILBERG – „Momentul cel mai întunecat al umanității"

● „Zeci de mii de asasini au luat parte la exterminare. Dar problema este că majoritatea nu erau germani, munca murdară era realizată de ucraineni, lituanieni..."

● „Fiecare element organizat al societății germane, oricât de pașnic ar părea, a participat la Holocaust"

Când a revenit din Germania, în 1948, după ce a servit ca soldat nord-american în al doilea război mondial, Raul Hilberg, un evreu vienez refugiat în Statele Unite, hotărâse să abandoneze studiile sale de chimie, pentru a se dedica încercării de a înțelege cum a fost posibil Holocaustul. În 1961, a publicat *Nimicirea evreilor europeni*, pe care mulți experți o consideră opera de referință cea mai completă despre Șoah. De atunci nu s-a oprit să coreleze și să aducă date noi la această monumentală investigație, când s-au împlinit cei 60 de ani de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial. La cei 79 de ani, Raul Hilberg, care a vizitat Spania pentru prezentarea cărții sale (apărută și în limba spaniolă), răspunde cu un torent de date la aproape toate întrebările - ne spune Guillermo Altares, în suplimentul literar al ziarului „El Pais" -, în afară de una: „Ați dat vreodată de motivația Holocaustului?". „Nu", asigură el. „Întreaga mea investigație se bazează pe a afla cum și nu de ce", adaugă Hilberg, care mai spune că aceasta este o întrebare pe care, de asemenea, i-o pusese cineastul francez Claude Lanzmann. Investigația acestui profesor emerit al Universității din Vermont a avut o influență foarte importantă în marele film al lui Lanzmann, *Shoah*.

Hilberg a petrecut aproape întreaga sa viață cufundat în ceea ce William Styron, autorul romanului *Alegerea Sophiei*, a numit „momentul cel mai întunecat al umanității"; chiar ca membru al Armatei Statelor Unite dislocat, exact la sfârșitul războiului, la München, în vechiul sediu al Partidului Nazist unde a descoperit niște lăzi care conțineau o parte a bibliotecii private a lui Hitler. El crede că investigația sa, ca orice lucrare istorică, nu va fi terminată în întregime niciodată. Dar susține că decizia pe care el, și aproape toți investigatorii Holocaustului, o caută încă de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial nu există. Hitler nu a semnat nici o acțiune. A dat ordine verbale. Asta este ceva ce se întâmplă la multe guverne. În Statele Unite, care sunt o democrație și o țară liberă, un ofițer a primit ordinul verbal de a lansa bomba atomică asupra orașului Hiroșima. Acest ofițer a spus: „Generale, dacă îmi dați un ordin ca acesta, trebuie să fie în formă scrisă", ne spune Hilberg, care uneori pare să aibă în minte toate datele conținute în cele aproape 1.500 de pagini ale *Nimicirii*...

- Unul din lucrurile cele mai impresionante la Auschwitz este că au fost duși acolo, pentru a fi exterminați, evrei din întreaga Europă, din Norvegia până în Grecia. Aceasta nu presupune o organizare impresionantă și terifiantă?

- În afară de U.R.S.S. sau de Polonia, nu s-au produs asasinate masive; trebuiau să fie duși și nimeni să nu știe unde mergeau sau ce se va întâmpla cu ei. S-ar putea ca feroviarii să fie cei care să poată explica cel mai bine istoria. Mulți ani am depus eforturi ca să găsesc documente despre căile ferate germane și până la urmă am găsit la Moscova arhivele despre construcția Auschwitz-ului. Faimoasa linie ferată care trece pe sub așa-numita Poartă a Martiriului până la camerele de gazare nu a intrat în funcțiune până în aprilie 1944, dată de la care au fost exterminate 60% dintre persoanele încarcerate acolo. Este fascinantă corespondența dintre SS și responsabilii căilor ferate, acolo se află totul. SS-iștii nu puteau exercita presiuni asupra căilor ferate, care aveau o putere enormă, căci efortul de război depindea de ei și, deci, ei erau cei care hotărau prioritățile. SS-iștii pretindeau construirea acestei linii până la camerele de gazare și atunci cei de la căile ferate au spus că sunt de acord, dar cheltuielile trebuiau să fie suportate de SS, deoarece era vorba de o linie privată, un argument utilizat în baza unei legi din Bavaria. Era tipul de corespondență pe care l-am descoperit și o formă de a înțelege mentalitatea acestor oameni. Se plătea pentru fiecare deportat, dar numai tariful de plecare, jumătate de tarif dacă erau copii sau un tarif de excursie dacă erau mai mult de 500... Poate părea foarte straniu, dar aceasta era forma în care s-a derulat totul. Ei încercau să-și mascheze acțiunile în culorile normalității, ca și cum era vorba de organizarea unor vacanțe și nu de exterminarea masivă a unor ființe umane.

- Una dintre inovații, poate principala, oferită de cartea dvs., este că demonstrează că întregul aparat de stat nazist a participat, într-o formă sau alta, la asasinarea a șase milioane de persoane.

- Nu spun că fiecare german, însă fără îndoială că fiecare minister, fiecare element organizat al societății, nu are importanță cât de pacifist ar părea, și-a avut rolul său. Uneori părea că nu e prea important; existau pastori care aveau bunici evrei - aceștia erau scoși din biserici sau erau menținuți? Această dezbatere există. Ce se făcea cu oamenii care apăreau la rugăciune cu steaua galbenă, pentru că erau convertiți la creștinism? Se hotărâse ca evreii să nu aibă telefoane, când telefonul era mijlocul cel mai eficace pentru a-i preveni pe cei amenințați înainte de sosirea poliției; asta s-a întâmplat în Franța, la Clermont-Ferrand, unde sute de persoane au fost înștiințate că se va produce o mare razie. Retragerea telefoanelor era o treabă a celor de la telecomunicații. Și așa și la căile ferate; am vorbit la München cu un feroviar, prin anii șaizeci, și el a recunoscut, cu brutală onestitate, că fusese la Auschwitz, unde conducea trenurile cu deportați. Ministerul Economiei era cel care se ocupa de bunurile furate. Și lista continuă. Când investighezi, din orice punct privești, fiecare organizație își avea rolul său. Nu exista o agenție care să se ocupe exclusiv de exterminare.

- Câte persoane au participat direct la asasinate?

- Au participat direct și cei care conduceau locomotivele, cei care jefuiau proprietățile, dar dacă mă întrebi despre asasini, pentru actele letale, fără îndoială zeci de mii. Problema este însă că majoritatea nu erau germani, munca murdară era făcută de ucraineni, de lituanieni...

- Elie Wiesel, supraviețuitor al Șoah-ului și laureat al Premiului Nobel pentru Pace, a afirmat odată că nu-i va ierta niciodată pe aliați pentru că nu au bombardat calea ferată care ducea la Auschwitz. Ce știau aliații despre Holocaust? Ce posibilități aveau în a-l opri cu bombardamente aeriene?

- Este o chestiune la care m-am gândit mult și despre care am căutat toate documentele posibile, mai ales la Auschwitz. În 1942, nu existau bombardamente aeriene de precizie, strategia era de a trimite 500 sau 1.000 de avioane asupra unui oraș, cu obiectivul de a distruge moralul populației: avioanele ajungeau la obiectiv și azvârleau tot ce aveau asupra acestuia, indiferent ce exista jos. Era posibilă bombardarea camerelor de gazare de la Auschwitz? Au ajuns să bombardeze zona unde se realiza producția industrială. Informațiile de la sol au arătat că bombele au produs daune minore și că mașinile continuau să funcționeze, iar la liniile căilor ferate stricăciunile erau reparate în câteva ore, și nu în zile.

EZRA ALHASID

Descoperirea palatului Regelui David

Arheologul Eilat Mazar susține că a descoperit, în Ierusalimul de Est, rămășițele unei clădiri publice despre care se presupune că ar fi fost palatul Regelui David. Ea a mai găsit bucăți de vase de lut, precum și o pecete guvernamentală a unei oficialități, Iehucal, menționat de două ori în Cartea lui Ieremia, toate acestea datând din secolele X și IX î.e.n. Bazându-se pe Biblie și pe rezultatele unor săpături mai vechi executate tot de ea, când a găsit structura unei scări de piatră, cercetătoarea presupune că este vorba de fortăreața cucerită de David și de palatul lui, construit în exteriorul zidurilor cetății, pe drumul ce ducea spre Muntele Templului. Potrivit Bibliei, la venirea filistinilor, David a coborât din casa lui în fortăreață. Se crede că această casă a fost palatul său, afirmă cercetătoarea. Descoperirea a stârnit controverse atât în rândul arheologilor israelieni, cât și al celor palestinieni, care neagă dovezile istorice, considerându-le fictive.

EVA ȚUȚUI

La sediul Uniunii Scriitorilor din Cluj-Napoca

Lansarea versiunii maghiare a volumului „Imaginea evreului în cultura română", de Andrei Oișteanu

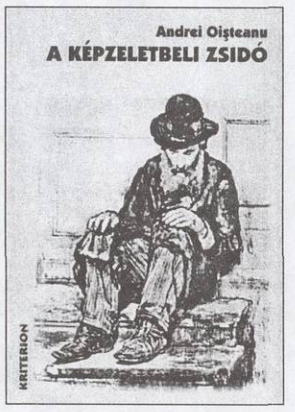

În cadrul Colocviului Internațional „Les imaginaires européens" - care s-a desfășurat la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai", Centrul de Cercetare a Imaginarului -, Uniunea Scriitorilor, filiala Cluj, și Editura Kriterion au organizat o dezbatere publică, la sediul Uniunii, pe marginea volumului *Imaginea evreului în cultura română*, de Andrei Oișteanu, la care a participat și autorul. Cu acest prilej, a fost lansată și versiunea maghiară a volumului. Intitulată *A képzeletbeli zsidó*, cartea, care a apărut în condiții grafice deosebite la Editura Kriterion, a fost tradusă de Zsuzsa Hadházy. Traducătoarea a reușit să transpună cu o fidelitate remarcabilă și într-o limbă literară plastică de înalt nivel, deosebit de interesantul text al autorului. Discuțiile s-au bucurat de participarea unor personalități, ca profesorii universitari *Andor Horváth* și *Ladislau Gyémánt*, *Gyula Szabó*, directorul Editurii Kriterion, *Irina Petraș*, secretarul filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor, și, bineînțeles, autorul și traducătoarea. (E.G.)

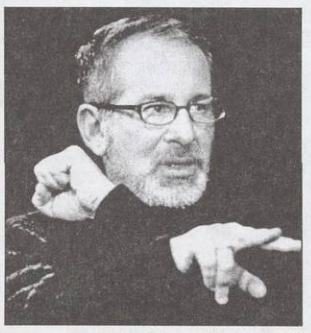

„MÜNICH" – un nou film al lui STEVEN SPIELBERG

Pelicula va prezenta acțiunea Mossad de lichidare a teroriștilor palestinieni care i-au asasinat pe sportivii israelieni participanți la Olimpiada de la München

La sfârșitul anului, spectatorii americani vor putea viziona noul film al lui Steven Spielberg, „Münich". Pelicula este inspirată din romanul „Răzbunarea. Adevărata poveste a unei echipe antiteroriste israeliene", al ziaristului canadian George Jonas, rolurile principale fiind interpretate de actorii Eric Bana, Daniel Craig, Geoffrey Rush și Matthieu Kassowitz. Filmul prezintă acțiunile unui comando Mossad, însărcinat de premierul Golda Meir să-i răzbune pe sportivii israelieni asasinați. Nu este primul film despre acest subiect, cel mai cunoscut fiind o „docudramă" - „O zi în septembrie" - realizată, în 1999, de producătorul evreu elvețian, Arthur Cohn, care a câștigat un Premiu Oscar pentru această peliculă. Cartea după care se inspiră filmul lui Spielberg este povestea lui „Avner", conducătorul comando-ului. Dar, potrivit surselor israeliene, această carte este plină de erori legate de modul în care acționează serviciile secrete israeliene, iar personajul descris nu a existat în realitate. De aceea, Martin Levin, purtătorul de cuvânt al lui Spielberg, a și declarat că regizorul nu se bazează numai pe această carte, ci a făcut personal cercetări detaliate despre eveniment, utilizând mai multe surse. (E.G.)

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

O.T.E.R. în casă nouă

Tineretul nostru din Bucureşti are motive de bucurie. A primit o casă nouă. De fapt, n-a primit-o, şi-a făcut-o, prin eforturi proprii, folosindu-şi imaginaţia, gustul, abilitatea de meşter în toate. Bineînţeles, nu trebuie să-i uităm şi pe cei care au făcut posibilă realizarea concretă a acestui nou Club al tineretului, prin reamenajarea unor depozite din Centrul Cultural Comunitar - Departamentul pentru Asistenţă (deci, în mod indirect, JOINT-ul) şi preşedintele, ing. *Nilu Aronovici*, prof. ing. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B., ing. *Sandra Segal*, sub ale cărei aripi ocrotitoare activează aceşti tineri şi atâţia alţii, un rol decisiv de sponsor revenindu-i perechii americane Nancy şi David Page. Toate acestea le-am putut afla din cuvintele rostite de coordonatorul naţional al O.T.E.R., *Atilla Gulyas*, la inaugurarea, într-un cadru absolut neformal, a sediului nou al Clubului, la care numărul tinerilor era nu cu mult mai mare decât cel al „bătrânilor", conducerea nou aleasă a F.C.E.R. şi alţi membri ai generaţiei a doua şi a treia, care au răspuns invitaţiei şi au vrut să împărtăşească cu membrii O.T.E.R. bucuria acestei clipe.

După ceremoniile şi binecuvântarea de *Havdala* şi micul speech al lui Adi Gueron, „sufletul" realizării Clubului, deputatul dr. *Aurel Vainer*, noul preşedinte al Federaţiei, a ţinut să sublinieze valoarea simbolică a acestei seri, contrazicând ideea potrivit căreia, comunitatea evreiască din România este pe cale de dispariţie. Exprimându-şi bucuria că şi-a început mandatul cu un astfel de eveniment, domnia-sa a transmis felicitări tuturor tinerilor care au muncit pentru acest obiectiv şi a subliniat că pentru evreii din România este esenţială asigurarea continuităţii vieţii evreieşti, de aceea, nu trebuie să existe un zid între generaţii. Şi alţi invitaţi, ing. *Sandra Segal* şi *Netta Balazs*, noul consilier cultural al ambasadei Israelului, au salutat evenimentul. A urmat ceremonia tăierii panglicilor, binecuvântarea rostită de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, care a fixat o mezuză pe uşa noului Club, pe care nu-l voi descrie deoarece trebuie văzut.

Seara s-a terminat, ca de obicei la tineri, cu muzică şi dans. Politicoase, gazdele noastre le-au antrenat şi pe doamnele „mai mature" la petrecere. **(E.G.)**

Prof. HAIM RIEMER 90

Cum să sintetizăm, în acest micromedalion dedicat profesorului Haim Riemer, la împlinirea vârstei de 90 de ani, o viaţă de om aşa cum a fost? Poate rememorând clipe trăite zi de zi în preajma acestui cărturar de elită, care-şi făcea un punct de mândrie din a-i avea drept mentori pe Hilel şi Akiva. Un om pentru care, în cei 18 ani cât a condus „Revista Cultului Mozaic", înaintaşa „Realităţii Evreieşti", pagina scrisă a fost un *Aron Kodeş* în faţa căruia oficia. Bucuria de a-i învăţa pe alţii (ca dascăl al multor generaţii de elevi la unul din importantele licee sucevene) a fost dublată de iubirea pentru cuvântul scris. La 16 ani, în plină legislaţie rasială, scotea, împreună cu regretatul său frate, prof. univ. dr. David Riemer, şi cu încă doi colegi, revista „Ecoul ghetoului". După război, conducător de cenaclu literar fiind, edita revista şcolară „Sinteze". Timp de 18 ani, cât a condus revista noastră, viaţa ei, cu toate frământările, dificultăţile, bucuriile unei trude de zi şi noapte, a însemnat propria-i viaţă. Matematician şi poet, prof. Haim Riemer, acum stabilit, cu familia, în Israel, receptiv la viaţa culturală a originarilor din România, rămâne unul dintre profunzii ştiutori de carte evreiască pe care i-a avut obştea noastră în perioada postbelică. Însoţim acest modest prinos de gând cu tradiţionalul „Ad Mea Veesrim!".

Întrunire a Forumului „B'nai B'rith", la Biblioteca Templului Coral

Şase lumânări, simbolizând lumina, justiţia, pacea, bunăvoinţa, frăţietatea, armonia, au fost aprinse, în deschiderea întrunirii Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»", din 16 septembrie a.c, de av. *Iulian Sorin*, prof. dr. *Dolphi Drimer*, ing. *Friedrich Ancel*, dr. *Alexandru Elias*, prof. dr. *Saşa Ionescu*, prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek*. Preşedintele Forumului, ec. *José Iacobescu*, a anunţat că modificările de statut au căpătat legalitate juridică, că s-au primit telegrame de felicitare pentru noua conducere din partea B'nai B'rith International şi B'nai B'rith Europa. S-a stabilit că, în cadrul Forumului, vor funcţiona trei comisii: de combatere a manifestărilor antisemite, negaţioniste; culturală, de relaţii externe. A fost dezbătut cazul Goma (articolul apărut în „Viaţa Românească"). La discuţii au luat parte publiciştii *Alina Ledeanu, Ţicu Goldstein*, prof. dr. *Matty Blumenfeld*, dr. *Alexandru Elias*, ing. *Paul Schwartz*, psiholog *Franca Oprescu Aronovici*, dr. *Irina Cajal-Marin*, prof. *Octavian Fülöp*.

Viaţă evreiască bogată şi diversă

BOTOŞANI

Pornind de la aniversarea ei în cadrul Clubului de doamne, împreună cu *Mali Haler* (90), care este şi preşedinta Clubului, *Ida Goldenthal* (50), corespondenta noastră, *Janette Vechsler* (81) - „Ad Mea Veesrim!", tuturor sărbătoritelor lunii - a sintetizat bogăţia şi diversitatea comunităţii botoşănene, în pofida diminuării sale numerice, în prezent. Viaţa religioasă şi educaţia iudaică (*Şabat*, *Bar* şi *Bat Miţva*, cursuri de Talmud Tora şi cor de tineret, seri de *Seder* colectiv, toate celelalte sărbători evreieşti) se desfăşoară la parametri normali, un merit deosebit revenindu-i melamedului şi dirijorului de cor, *Gustav Finkel* şi, respectiv, prof. *Emil Mandric*. Terapia împotriva însingurării se concretizează prin vizite făcute de membre ale Clubului de doamne acasă la cei nedeplasabili. Foarte frecventată este biblioteca Clubului (responsabilă - *Mariana Goldenberg*). Notabilă - activitatea filialei O.T.E.R.: întâlnirile duminicale, Internetul, seminarii pe teme iudaice (unul dintre membrii filialei, *Liviu Goldenberg*, este laureat al Concursului naţional „Hidon Hatanah" şi a participat la faza internaţională a Concursului, din Israel). Buna întreţinere a sinagogii, apreciată pentru valoarea ei arhitectonică de oaspeţi din ţară şi străinătate, renovarea sediului comunităţii, a cimitirului (inclusiv - casa mortuară), se datorează bunului organizator şi gospodar care este preşedintele comunităţii, *Iosif David*.

Concert de muzică klezmer

SATU MARE

Recent, la Sinagoga Mare, a avut loc un concert de muzică evreiască susţinut de formaţia muzicală de klezmeri a Comunităţii Evreieşti din Vác (Ungaria). Programul, sugestiv intitulat „Anavim" („Ciorchine de strugure"), a cuprins nemuritoare cântece din folclorul idiş şi binecunoscute cântece israeliene, care au încălzit sufletele spectatorilor. A fost o acţiune iniţiată de generaţia de mijloc a comunităţii sătmărene, cu sprijinul preşedinţilor *Decsei Nicolae* (Satu Mare) şi *Turai János* (Vác).

Coresp. secretar SEBOK ALFRED,
responsabilul Clubului generaţiei de mijloc

Nu a trecut nici un an de la inaugurarea Centrului de Iudaism al Universităţii de Vest „Vasile Goldiş" din Arad şi harnicii cercetători au şi scos la lumina zilei rodul activităţii lor - primul număr al revistei „Studia Iudaica Aradensis". Fiind vorba de un număr introductiv, câteva dintre articole prezintă scopurile, programul şi regulamentul Centrului, precum şi prima sesiune ştiinţifică ce s-a desfăşurat la 12 octombrie 2004, în ziua inaugurării lui oficiale. Este, de asemenea, publicat textul Declaraţiei de la Stockholm, elaborată la Forumul Internaţional al

Primul rezultat al celui mai nou Centru de Iudaism din România

STUDIA IUDAICA ARADENSIS (nr. 1/2005)

Holocaustului din ianuarie 2000, care a stat la baza iniţierii „Task Force", organismul internaţional ce se ocupă de păstrarea memoriei Holocaustului şi studierea problemelor legate de acest subiect. Pentru a explica iniţiativa creării acestui centru la Arad, articolul „Despre comunitatea evreilor din Arad", semnat de preşedintele comunităţii, Ionel Schlesinger, prezintă un scurt istoric al naşterii şi dezvoltării ei, al contribuţiei evreilor arădeni la prosperitatea oraşului şi judeţului de-a lungul vremii. Tot în context arădean este evocată personalitatea istoricului Eugen Glück, stins din viaţă de curând, care a adus o contribuţie valoroasă la cercetările de istorie generală şi a evreilor din România.

Alte articole abordează probleme generale de iudaism, legate de cultul, tradiţiile sau istoria evreilor. Rolul şi importanţa unor scriitori evrei sunt subliniate în articolele: „Tristan Tzara şi romănitatea dadaismului", de Francisc Schneider, şi „Benjamin Fundoianu - «Privelişti de dincolo de peisaj»", de Speranţa S. Milancovici. În sfârşit, diferitele aspecte ale Holocaustului îşi găsesc ecou în articolele „Lecţia Holocaustului pentru secolul XXI", de Aurel Ardeleanu, „Mecanisme psiho-sociale ale atitudinilor faţă de Holocaust", de Marinca Grec, şi „Orizontul supravieţuirii", de Marius Grec.

EVA GALAMBOS

SIBIU

„Inocenţa copilăriei, pângărită de Holocaust"

La Şcoala generală „Regina Maria" din Sibiu au avut loc numeroase manifestări comemorative dedicate Holocaustului. Directorul adjunct al şcolii, prof. *Mihai Frîncu*, este coordonatorul unui proiect, anunţat în cadrul unei întruniri - onorată de prezenţa E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România -, proiect intitulat „Inocenţa copilăriei, pângărită de Holocaust", în cadrul căruia vor avea loc seminarii interactive, întâlniri cu supravieţuitori ai Holocaustului, expoziţii de fotografii, cărţi, timbre pe tema Holocaustului, programe artistice comemorative ş.a.

Coresp. ing. OTTO DEUTSCH, preşedintele Comunităţii Evreilor din Sibiu

FOCŞANI

Rubrici atractive în minirevista „ŞALOM"

Numerele 5 şi 6 ale minirevistei „Şalom", editată de Comunitatea Evreilor din Focşani, cuprind numeroase informaţii interesante pentru cititori. Astfel, sunt marcate cele mai importante sărbători religioase şi explicată semnificaţia lor, prezentându-se şi obiceiurile, inclusiv... reţete, precum şi un breviar iudaic al cuvintelor ebraice folosite frecvent în timpul slujbelor. Nr. 5 dedică articole Zilei Holocaustului şi Zilei Israelului, iar nr. 6 publică pericopele lunii iunie. Ambele cuprind rubricile permanente de informaţii medicale, rubrica de fapt divers „Ştiaţi că?" şi pagina de umor.

În paginile minirevistei se regăsesc şi informaţii despre evenimentele curente din viaţa comunităţii focşănene. **(E.G.)**

Oameni care ajută oameni

Într-o scrisoare primită la redacţie, *Argentina Agarici* - descendentă a *Vioricăi Agarici*, al cărei nume poate fi citit printre „Drepţii între Popoare" români la „Yad Vashem", din Ierusalim - mulţumeşte sprijinului acordat de Asociaţia Culturală de Prietenie România-Israel pentru a fi operată în Israel. Familia Agarici îşi exprimă întreaga gratitudine pentru ajutorul material al unor israelieni originari din România care i-au fost alături în clipe grele: *Meir Rozen, Sonia Avni (Betzalel), Cora Schwartz, Arie Avidor, Dana Breister (Iozef), Ada Herling (Beram), Titi Davidsohn, Elisha Rivensohn, Shlomo Shitnovitzer, dr. David Schachter, Bruno Landsberg, Iancu Leon, dr. Sandu Rorlich, Relu Orenstein, Medy şi av. Max Ariad, Rodica Shmilovici.*

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

Cu durere în suflet, anunţ decesul soţiei iubite, FREIFELD MIRIAM, după o căsnicie fericită de 53 de ani. Soţul, inginer Freifeld Herman.

La 25 septembrie, s-au împlinit 15 ani de la dispariţia prematură a celui care a fost DOREL OPRESCU-EDELSTEIN, doctor în ştiinţe economice. Caracterul şi sufletul lui generos au rămas în memoria tuturor celor care l-au cunoscut. Fie-i amintirea binecuvântată! Franca şi nepoţii.

S-au scurs şase luni (18 sept. 2005 – 14 Elul 5765) de durere, singurătate şi dor de când bunul şi iubitul meu soţ, DOLFI STERN, ne-a părăsit. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Ella.

Bertina (soţie) reaminteşte, cu aceeaşi mare durere, împlinirea a 15 ani (21 septembrie – 2 Tişrei) de la stingerea din viaţă a soţului, FROIM STRUL, optician, laşi. Fie-i amintirea binecuvântată! Bertina.

Se împlineşte un an, la 1 octombrie 2005 (27 Elul 5765), de la cutremurătoarea şi incredibila dispariţie de lângă noi a iubitului IULIAN MARCUSOHN. Nu ne vom obişnui niciodată cu singurătatea în care ne-a lăsat, căci Iulian era cel care se dovedea a fi permanent o flacără vie pentru cei dragi, familie şi prieteni. Cu tristeţe, anunţăm evenimentul comemorării şi inaugurării monumentului, pentru ziua de 2 octombrie, ora 11:00, dimineaţa, la Cimitirul Evreiesc din Bacău. Familia.

La 5 octombrie 2005, se împlinesc 16 ani de la plecarea în eternitate a mamei mele, BRENNER JULIETA. Amintirea ei e continuă şi veşnică. Odihnească-se în pace în Gan Eden. Ing. Brenner Arthur.

Cu aceeaşi durere, familia aminteşte că au trecut doi ani - la 26 octombrie 2005 - de la încetarea din viaţă a doctorului LITMAN CAROL.

Au trecut cinci ani de la dureroasa despărţire de alesul meu soţ, LUPU HAIMBERG MOLDOVEANU, jurist. El trăieşte permanent în sufletele şi în mintea noastră, ca cel mai devotat şi iubitor soţ, părinte, bunic, frate şi unchi. Veşnică apreciere, recunoştinţă, iubire şi dor. Dina – soţie, Lea şi Mirel – copii, Hana şi Laor – nepoţi.

JEWISH REALITY

THE CONGRESS FOR THE NEW F.J.C.R. LEADERSHIP ELECTION

The first Federation Congress organized in conditions of full liberty and according to all the democratic criteria, in the post-war period, enjoyed the presence of representatives of the state authorities: State Secretary for Religions, Andrei Lemeni, who read the salute of Professor Adrian Iorgulescu, Minister of Culture and Religions; Professor Varujan Pambuccian, president of the Parliamentary Group of the National Minorities, who also held a greeting speech, Government Counsellor Attila Szász. Other participants: Her Excellency Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania, Tova Bin Nun, vice-president of "Caritatea" Foundation. The speech of adv. Iulian Sorin, interim president, was a *quod erat demonstrandum* of the central aims that were and still need to remain in the attention of the Federation: maintaining our identity and defending the dignity of the Jewish population from Romania. The homage of the great leaders of the Romanian Jewry during the history, the appreciation for the interim president in position, adv. Iulian Sorin, were the main themes in the inspired words of Great Rabbi Menachem Hacohen, in the speech of Dr. Zvi Feine, director of the "Joint" program for Romania. The need for continuity and for unity in diversity was emphasized. These ideas were also traceable in the debates that followed the report on the Federation activity in the last two years and in the report of the Censors Committee. The central topics of the debates were: ● the accommodation of the community life to the Romanian and international social life changes; ● the search for new solutions of increasing the Federation income, a better efficiency of the expenses, and others. The most sincere gratitude for the exceptional activity of the interim president, general secretary of the F.J.C.R., adv. Iulian Sorin, and for the "Joint", respectively, for Dr. Zvi Feine's efforts to bring financial support that ensures the existence of the Jewish life in Romania, was constantly expressed by the speakers. After the free voting the new F.J.C.R. leadership, the Leadership Council and the Censors Commission were elected. Dr. Aurel Vainer, engineer Paul Schwartz, engineer Albert Kupferberg were elected for the positions of president, vice-president and general secretary of F.J.C.R. The end of the Congress also represented a new beginning, because, immediately after the announcement of the elections' results, the first reunion of the new Leadership Council of the Federation for the election of the Leadership Committee took place.

ROSH HASHANAH and YOM KIPPUR 5766

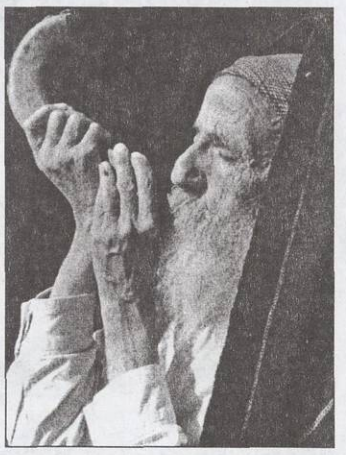

We dedicate a page of this edition to the Rosh Hashanah and Yom Kippur 5766 holidays while remembering fragments of meditation of some of the prestigious spiritual leaders of the Romanian Jewry: Chief Rabbi J.I. Niemirower, Dr. M. Beck, Chief Rabbi Dr. Alexandru Safran, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen. We are also joining these thoughts with the considerations of Great Rabbi Menachem Hacohen, wise scholar of the present. This writing jewelry, impressive through the depth of thought, through the beauty of literary expression, through the great soul sensibility, are accompanied by warm greetings for the New Jewish Year addressed to the whole community by Dr. Aurel Vainer, the new elected President of F.J.C.R. and by Great Rabbi Menachem Hacohen. The page dedicated to the great autumn Jewish celebrations also includes a feature report on the seminaries dedicated to the holidays organized by "Chabad Lubavitsch" Foundation.

General MIHAIL IONESCU

"THE NATIONAL INSTITUTE FOR THE HOLOCAUST STUDY IS A ROMANIAN STATE INSTITUTE"

According to a governmental decision, the National Institute for the Holocaust Study was founded in Romania. The director, designated after the advertised vacancy, is General Mihail Ionescu. General Ionescu, military historian, was vice-president of the International Commission for the Holocaust Study (Wiesel Commission). In an interview to our review he pointed the main goals of this institute. General Ionescu underlined the fact that the Institute was founded according to the recommendations of the Wiesel Commission for the continuation and the deepening of the research on the Holocaust issues, where the results should be used in the elaboration of educational programs for the younger generations from Romania. The Institute receives the Romanian state financial support; it is a Romanian institute, not a Jewish community one. General Ionescu emphasized the fact that the history of the Holocaust in Romania is an integral part of the Romanian nation history, is important for the Romanian society, for the Romanian state, that can acknowledge its own past, the whole historical truth facing this historical phenomena, that can become aware of the need to assume the past with its good and bad parts, because one is not able to go forward while forgetting the past.

THE INAUGURATION OF THE HOLOCAUST MUSEUM FROM NORTH TRANSYLVANIA AND OF THE MULTICULTURAL CENTER

In Simleu Silvaniei the inauguration of the first Holocaust Museum from Transylvania took place in a festive ceremony that brought near the survivors many governmental representatives, local authorities' representatives, diplomats from the embassies of Israel, U.S.A. and Hungary. The Museum will also become an educational center for the youth, with the role of a multicultural center. The organizers of the event were the "Jewish Architectural Heritage Foundation" from New York and the Memorial Association "Hebraica" Nusfalau, both having Dr. Alex Hecht, main sponsor and the event host, in their board council.

THE ARTIST'S AND WRITER'S SITUATION DURING THE HOLOCAUST

THE LIST ENTITLED "THE JEWISH WRITERS WHOSE WORKS ARE PROHIBITED FROM SELLING AND STORAGE IN THE PUBLIC AND SCHOOL LIBRARIES, IN INSTITUTIONS, ASSOCIATIONS AND ENTERPRISES THAT EDIT AND SELL THESE PUBLICATIONS", has been advertised in the public institutions in November 1942. A closer look reveals that not all the Jewish writers had been identified. Therefore, the newspaper "Curentul" made on November 5th 1942 an appeal to all those who know the real names and the pseudonyms of the Jewish writers not included in the list, to immediately reveal them to the Propaganda Direction. All those thinking that the blacklists were made only in the communist era, aren't familiar with the historical realities during the totalitarian Antonescu's regime. The writers blacklisted according to the unique criteria of being Jewish were in reality "enlisted in the spirit of the great representatives of the Romanian literature, as an organic part of a unique family of talents devoted to the national literature promotion" (according to Marin Bucur).

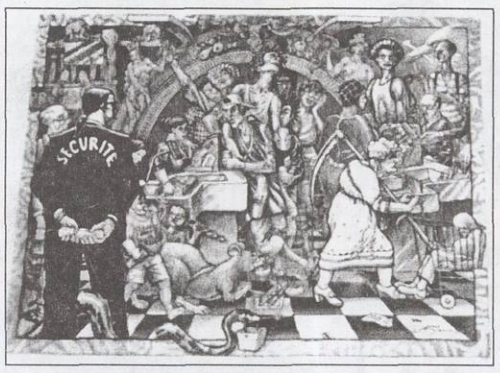

TUDOR BANUS IN HIS CREATION SPACE

Tudor Banus, who lives for 30 years in Nogent-sur-Marne, has a rich activity of painter, sketcher and engraver. His name appears frequently in prestigious publications, from "Le Monde" or "Le Figaro" to "Die Zeit" or "The New York Times". Geo Serban's visit to his workshop this summer became an occasion for reviewing his activity for the public of his native country, an activity honoring the respectable tradition of his mother, the poetess Maria Banus.

THE EXHIBITION "60 YEARS AFTER"

The elegant space of the "Allianz-Tiriac" Gallery in 80-94, Caderea Bastiliei Street is hosting in this autumn – September-October – the exhibition of five former students of M.H. Maxy; they gathered their works as a homage brought to their professional mentor, 60 years after the graduation from his courses. The artists brought exhibits from all the register of the plastic arts: Eva Cerbu – graphics, Maria Constantin – aquarelle, Yvonne Hasan – tapestry, Alma Redlinger – painting, Lelia Zuaf David – sculpture. Each of them followed a personal itinerary, according to their own talent, and together they demonstrate the fertile teaching that molded in due time their spirit to follow the modern sensibility while keeping them away from imitation and routine. The disciples' gratitude for the guidance, the beautiful memories of the teacher and of other student artists expressed by opening words of Mrs. Yvonne Hasan held the large public attention.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

יב – כו אלול תשס"ה ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

בוקרסט, 20-21 ספטמבר 2005

כנס הבחירות של הנהגת הפדרציה של הקהילות היהודיות מרומניה

הכנס הראשון של הפדרציה בתקופה שלאחר המלחמה, הנערך בתנאי חרות מלאה ולפי כל הקריטריונים של דמוקרטיה, זכה בהשתתפותם של נציגי שלטונות המדינה: אנדרי למני, מזכיר המדינה לדתות, שקרא את מסר פרופסור אדריאן יורגולסקו, שר התרבות והדתות; פרופסור ורוז'אן פמבוקצ'יאן, נשיא הקבוצה הפרלמנטרית של המיעוטים הלאומיים. השתתפו בכנס גם הגב' רודיקה רדיאן גורדון, שגרירת מדינת ישראל ברומניה וטובה בין נון, סגן הנשיא של קרן "קריטטאה". נאומו של עו"ד יוליאן סורין, נשיא ביניים של הפדרציה, הוכיח את הקוים המנחים שהיו וחייבים להישאר במרכז זימת הלב של הפדרציה: שמירת הזהות והגנת גאוות האוכלוסיה היהודית מרומניה. ביטוי ההוקרה כלפי המנהיגים הגדולים של יהדות רומניה במשך הזמנים וההערכה כלפי עו"ד יוליאן סורין, נשיא ביניים בתפקיד היו נושאים עיקריים במילים של הרב הגדול מנחם הכהן, ושל דר' זבי פיין, מנהל תוכנית "ז'יוינט" ברומניה. הודגש הצורך בהמשכיות ובאחדות בגיוון ושוני. הרעיונות נמצאו גם בדיונים בהמשך לאחר דוח פעילות הפדרציה בשנתיים האחרונות, ובדוח ועדת הצנזורים. הנושאים המרכזיים של הדיונים: ● המודעות לכך שהפדרציה היא אירגון מאוד מסודר והדאגה לא לקלקל את המבנה; ● הסתגלותם של החיים הקהילתיים לשינוי החיים החברתיים הרומניים והבין-לאומיים; ● מציאת פתרונות חדשים להגדלת הרווחים של הפדרציה והיעילות הטובה יותר של ההוצאות; וכ"ד. באופן קבוע בנאומים התבטא הכרת תודה לעו"ד יוליאן סורין, נשיא ביניים של שפדרציה, ומזכיר כללי, על פעילותו היוצאת דופן ולארגון "ז'יוינט" ולדר' זבי פיין על המאמצים להבטיח קיום החיים היהודיים ברומניה. לאחר הבחירות החפשיות נבחרו ההנהגה החדשה של הפדרציה, ועד ההנהגה וועדת הצנזורים. במעמדי הנשיא, סגן הנשיא ומזכיר כללי נבחרו דר' אורל וינר, המהנדס פאול שורץ והמהנדס אלברט קופרברג. סיום הכנס היה גם התחלה חדשה, מכיון שמיד לאחר פרסום התוצאות נערכה הפגישה הראשונה של ועד ההנהגה החדש לבחירת ועד הנהלה.

ראש השנה ויום כיפור 5766

במהדורה הנוכחית מקדישים עמוד לחגי ראש השנה ויום כיפור 5766, ונזכרים בכמה קטעי מחשבה של מנהיגים רוחניים גדולים של היסטוריה הקהילה היהודית מרומניה: הרב הראשי ז'.י. נימירובר, דר' מ. בק, הרב הראשי אלקסנדרו שפרן, הרב הראשי דר' מוזס רוזן. מצרפים למחשבותיהם את

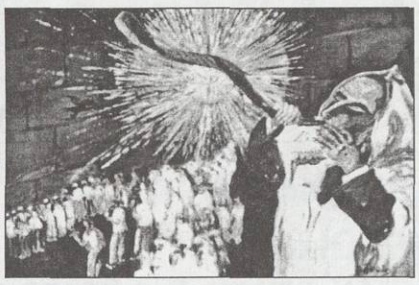

הערכות של הרב הגדול מנחם הכהן, משכיל וחכם של ימינו. תכשיטי החשיבה האלה, מרשימים בעומקם, ביופי הביטוי הספרותי, ברגישות הנפש, הם מלווים בברכות חמות לראש השנה היהודית לכל הקהילה מנשיא הפדרציה החדש, דר' אורל וינר ומהרב הגדול מנחם הכהן. העמוד המוקדש לחגים הגדולים היהודיים כולל גם כתבה על הסמינריונים הנערכים לקראת ראש השנה וליום הכיפור ע"י קרן "חבד לובביצ'י".

מצב האומנים והסופרים בזמן השואה

הרשימה הנקרא "סופרים יהודיים שעבודותיהם אסורים במכירה או במציאה בספריות בתי הספר או ציבוריות, במוסדות, בהתאחדויות ובמפעלים המפרסמים ומוכרים פרסומים מהסוג הזה" פורסמה במוסדות ציבוריים בנובמבר 1942. במבט מקרוב נתן לראות שלא כל הסופרים היהודיים זוהו. לכן בעתון "קורנטול" מ5 בנובמבר 1942 נעשה קריאה לכל אלה המכירים את השמות האמיתיים ואת השמות הבדויים של הסופרים היהודים שלא נכללו ברשימה שיגלו מיד אותם למשרד הנהלת התעמולה. כך אלה שחושבים שרשימות שחורות הופעלו רק בתקופת הקומוניזם לא מכירים את המציאות ההיסטורית מתקופת הטוטאליטריות של אנטונסקו. הסופרים שנכללו ברשימות השחורות רק בגלל היותם יהודים, היו למעשה "רשומים בין הנציגים הגדולים של הספרות הרומנית כחלק אורגני של משפחה יחידה של כשרונות מסורים לקידום הספרות הלאומית" (לפי מרין בוקור).

האלוף מיהאי יונסקו

"המכון הלאומי לחקר היסטוריה השואה הינו מכון מדיני רומני"

בהתאם להחלטה ממשלתית הוקם מכון לחקר היסטוריה השואה ברומניה. המנהל, האלוף מיחאי יונסקו, מונה לאחר פרסום המשרה הפנויה, היה סגן הנשיא של הועדה הבין-לאומית לחקר השואה (ועדת ויזל). בראיון רחב לכתב-העת שלנו, הוא ציין את היעדים העיקריים של המכון. האלוף יונסקו הדגיש שהקמת המכון נעשה בעקבות המלצות ועדת ויזל להמשך והעמקת המחקרים בנושא השואה, כאשר תוצאותיהם ישמשו לבנית תוכניות חינוך לדורות הצעירים מרומניה. המכון מקבל את התמיכה הכספית של ממשלת רומניה, הוא מכון רומני, ולא מכון הקהילה היהודית. היסטוריה השואה ברומניה, הוא העריך, הוא חלק בלתי נפרד מהיסטוריה העם הרומני, היא חשובה לחברה הרומנית, למדינה הרומנית, מכיון שכך היא תוכל להכיר את עברה, את האמת ההיסטורית הכוללת, היא תוכל להגיע למודעות ולקבל את העובדה שחייבים לקבל אחריות על העבר, עם כל הטוב והרוע, מכיון שאין אפשרות ללכת אל העתיד תוך כדי שכיחת העבר.

פתיחת מוזיאון השואה מצפון טרנסילבניה והמרכז הרב-תרבותי

בשימלאו סילבניה נערכה באוירה טקסית פתיחת מוזיאון השואה הראשון מטרנסילבניה, בהשתתפותם של נצולי שואה רבים, נציגי הממשלה, השלטונות המקומיים, דיפלומטים משגרירויות ישראל, ארה"ב והונגריה. המרכז יהיה גם מרכז חינוך הצעירים עם תפקיד רב-תרבותי. מארגני האירוע: קרן "Jewish Architectural Heritage" מניו-יורק והתאחדות לזכרון "חבראיקה" נושפשלאו, שניהם עם דר' אלקס חכט, בועד ההנהגה, והוא הספונסר העיקרי והמארח של האירוע.

טודור בנוש במרחב יצירתו

טודור בנוש, יותר מ30 שנה חי בנוז'אן-סור-מרן, צרפת, ומוכר כאומן פעיל: צייר, גרפיקאי, מגלף. שמו מופיע לעיתים קרובות בפרסומים ידועים, מ"לה מונד" או "לה פיגארו" עד "די צייט" או "ניו-יורק טיימס". ביקורו של ג'יאו שרבנבית מלאכה שלו היה הזדמנות להיזכר בדרכו למען הקהל מארץ הולדתו, דרך הנרשם בכבוד במסורת אמו, המשוררת מריה בנוש.

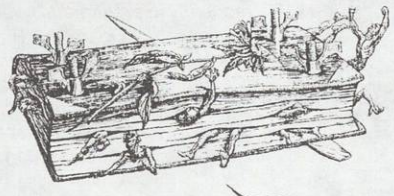

"מצפון 60 יבוקר"

העולם האלגנטי של גלריה "אליאנס-ציריאק" מרחוב קדראה בסטיליאי מס' 94-80 מארח הסתיו, ספטמבר - אוקטובר, התערוכה של חמש מתלמידותיו לשעבר של מ.ח. מקסי, שהתאספו עם בכוונה לכבד את מורהם במילוי 60 שנה מסיום לימודיהם. האומניות מיצגות את כל התחומים האומנותיים החזותיים: אבה צ'רבו - גרפיקה, מריה קונסטנטין - צבעי מים, יבון חסן - שטיחי קיר, אלמה רדלינגר - ציור, לליה זואף דוד - פיסול. כל אחת מהן עברה דרך אישית, בהתאם לכישוריה וכולן מציגות את תוצאות הלימוד הפורה שהתקבל בזמן, פיתח את רוחם בהתאם לרגישות המודרנית, מנע מהם את השגרה ואת החיקוי. נאומו של הגב' יבון חסן בפתיחה הביע את הוכרתן על ההדרכה, הזכיר זכרונות יפים של המורה, וגם של תלמידים אחרים מהתקופה.

CONGRESUL FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

20-21 septembrie 2005

Prof. dr. VARUJAN PAMBUCCIAN, președintele Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale

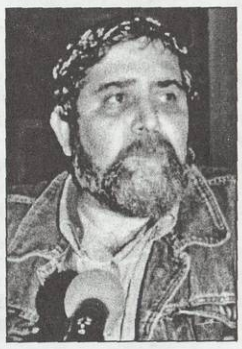

Popoarele vechi – preocupate, în aceeași măsură, de viitor

[...] Am avut privilegiul să cunosc reprezentanți ai poporului evreu atât din cărți, cât și nemijlocit. Am avut acest al doilea privilegiu, începând din '90. L-am cunoscut pe acad. Nicolae Cajal, un mare om care, dincolo de înțelepciune, tinerețe spirituală, energie, era și un mare suflet. Alături de el erau av. Iulian Sorin și prof. dr. arh. Tiberiu Benedek, cărora le datorez foarte mult în formarea concepțiilor mele despre cooperare interetnică și interconfesională. Apoi l-am cunoscut pe scriitorul Dorel Dorian, de la care am învățat că scepticismul poate fi și creator. Acum l-am cunoscut pe reputatul economist Aurel Vainer [...]. Cred că, alături de greci, suntem popoare care am dat lumii o anume cultură, un mod de a gândi democratic. Cred că popoarele care au supraviețuit antichității au învățat că unul din secretele longevității este generozitatea.

Mai cred că noi, popoarele vechi, suntem cele care vestesc viitorul. Pentru că și de noi depinde echilibrul pe care lumea îl va avea în viitor.

Ing. TIBERIU ROTH, președintele Comunității Evreilor din Brașov

Așteptând semnul înnoirilor

Cu prilejul Anului Nou, pe lângă tradiționala urare de *Șana Tova ve Metuca*, îmi exprim speranța că, primul gest de democrație, petrecut în viața comunității evreiești din România, după foarte mulți ani, va aduce după sine și schimbările de fond pe care și le doresc cei ce au optat pentru schimbare. Comunitățile din țară, care constituie pilonii esențiali ai acestui edificiu numit Federația Comunităților Evreiești din România, așteaptă semnele înnoirilor promise. Dacă acest lucru nu se va întâmpla într-o perioadă de timp rezonabilă, efortul făcut în speranța schimbării va fi fost în zadar.

Dr. GAVRILĂ GOLDNER, președintele Comunității Evreilor din Cluj-Napoca

Mai multă inițiativă comunităților

Pentru mine a fost un eveniment ca, după 56 de ani, să ne întâlnim la acest Congres al Federației, reprezentanți legitim aleși ai evreilor din România. Sper că, după 15 ani de la instaurarea democrației în țară și după unele schimbări, în acești 15 ani, în cadrul F.C.E.R., acum urmează să încercăm să punem în practică transformările necesare pentru a face mai eficientă viața evreiască din România în toate domeniile. Cred că noua conducere va continua ceea ce a fost bun și va îmbunătăți ceea ce este perfectibil. Doresc ca, într-adevăr, comunităților să li se dea mai multe ocazii să-și manifeste inițiativa, să putem fi diverși în unitate atât din punct de vedere sufletesc, cât și material.

Congresul s-a desfășurat într-o atmosferă specific evreiască și democratică

Ing. FELIX KOPPELMAN, președintele Comunității Evreilor din Oradea

A fost un eveniment deosebit, deoarece, după atâția ani, a avut loc un asemenea Congres, desfășurat într-o atmosferă absolut democratică, ținând cont de importanța deciziilor, de importanța și gradul de dificultate al alegerii de conducători. Congresul s-a desfășurat într-o atmosferă demnă, specific evreiască și chiar familială. Cu această ocazie, dores să felicit pe cei aleși și să-i asigur de tot respectul și toată contribuția pe care o poate aduce Comunitata Evreilor din Oradea în sprijinirea bunei desfășurări a acțiunilor noii conduceri. O asigur că poate cota, în continuare, pe tot sprijinul acordat de comunitatea orădeană și până acum.

Mesajul ministrului Culturii și Cultelor, prof. univ. dr. ADRIAN IORGULESCU

Din partea Ministerului Culturii și Cultelor, permiteți-mi să vă adresez călduroase mulțumiri pentru invitația pe care ne-ați făcut-o de a participa la acest important eveniment din viața Comunității Evreiești (Mozaice) din țara noastră.

După cum este cunoscut, Statul Român acordă o înaltă apreciere activității Comunităților Evreiești din România care, împreună cu celelalte minorități naționale, contribuie la îmbogățirea patrimoniului cultural și spiritual din România.

Cultul Mozaic, împreună cu celelalte culte, reprezintă o componentă majoră a societății românești de astăzi, fiind sensibil atât la dificultățile, cât și la progresele acesteia [...].

După 1989, în contextul transformărilor radicale petrecute în societatea românească, cultele din România participă la înnoirea spirituală

Cultul Mozaic – o componentă majoră a societății românești

și moral-socială a țării noastre. În contextul aderării României la U.E. trebuie scos în evidență faptul că, în realizarea unității europene, o importanță maximă trebuie acordată dimensiunii spirituale, culturale și sociale a vieții europene. Considerăm că ar fi binevenită organizarea de acțiuni și activități comune ale cultelor din România pentru o mai bună înțelegere a confesiunilor religioase și a contribuției lor la viața spirituală și socială a Europei de astăzi.

Problemele cele mai importante ale cultelor, cum sunt retrocedarea bunurilor și sprijinirea de către stat a activității social-caritative, trebuie soluționate în procesul de aderare la U.E.

Particularitățile culturale și religioase ale fiecărei națiuni pot servi ca liant și ca o îmbogățire pentru o Europă unită și stabilă, în loc să se constituie în factor de conflict, așa cum s-a întâmplat de multe ori în cursul istoriei.

Comunitatea dumneavoastră, ca și celelalte comunități din România, are vocația de a contribui la reconcilierea și apropierea dintre persoane și popoare, la dezvoltarea dialogului interreligios și la crearea unui climat de toleranță religioasă.

Ing. HEINRICH SOLOMON, președintele Comunității Evreilor din Piatra Neamț

Să onorăm încrederea ce ni s-a acordat

Mă gândesc la răspunderea ce-mi revine prin încrederea ce mi s-a acordat de a fi membru în Consiliul de Conducere al F.C.E.R. Sunt onorat de a fi fost ales să fac parte din Comitetul Director, de a participa la toate hotărârile importante de aplicare a măsurilor adoptate de congres pentru continuarea, în cele mai bune condiții, a vieții evreiești din România. Mă rog lui Dumnezeu să-mi dea sănătatea și puterea necesare pentru a-mi aduce o contribuție optimă în acest scop. Totodată, gândurile mele se îndreaptă către cel ce a fost mulți ani secretarul general și, după trecerea în eternitate a regretatului acad. Nicolae Cajal, președintele interimar al Federației, av. *Iulian Sorin*, căruia îi datorăm, în primul rând, convocarea acestui Congres. Experiența sa de peste 20 de ani, de când s-a implicat cu competență și abnegație în toate funcțiile îndeplinite în cadrul Federației, va fi de un deosebit folos noii conduceri alese în modul cel mai democratic.

Ing.PINCU KAISERMAN, președintele Conunității Evreibr din Iași

Felicit pe toți candidații pentru sugestiile lor novatoare

A fost un Congres democratic, în adevăratul sens al cuvântului. Candidații au fost apreciați de către toți participanții la alegeri, o dovadă fiind diferențele foarte mici de voturi între candidații la funcția de președinte. Vreau să felicit pe toți cei care au concurat. Toți meritau să fie aleși; toți au avut sugestii novatoare. Fie ca hotărârile Congresului să fie puse în aplicare cu același simț de răspundere și devotament pentru mai binele vieții noastre comunitare, resimțite în cele două zile de dezbateri.

Un an bun, sănătate și împliniri - tuturor membrilor obștii noastre!

Ing. ALBERT KUPFERBERG, Inspector general al F.C.E.R.

Îmbogățirea, diversificarea, democratizarea vieții F.C.E.R.

În darea de seamă a activității F.C.E.R. în ultimii doi ani, ing. *Albert Kupferberg* a expus câteva „date statistice care conturează o imagine a ceea ce reprezintă azi comunitatea evreiască din România. Numărul total al persoanelor existente în evidențele comunităților este de circa 9.700, dintre care evrei - 6.400, cu ascendență evreiască - 1.070, neevrei și parteneri în căsătorii mixte - 2.230 [...], 46,3% fiind persoane peste 65 de ani". Prezentăm o succintă trecere în revistă a principalelor direcții de activitate ale Federației, cu realizările și problemele ei.

● *Viață religioasă*. Notabile - preocuparea identificării și instruirii persoanelor care pot fi oficianți de cult, colaborarea Cancelariei rabinice cu Compartimentul pentru tineret, cu președinții de comunități, participarea reprezentanților de cult mozaic la manifestări comemorative, ecumenice, relațiile acestora cu lumea rabinică internațională, cu celelalte culte recunoscute în România.

● *Viață culturală*. Un capitol bogat în prestigioase realizări: ale Editurii Hasefer, ale revistei „Realitatea Evreiască", ale Centrului de Studiere a Istoriei Evreilor în România. Departamentul pentru Relații Interetnice, Ministerul Culturii și Cultelor, asociații neguvernamentale au felicitat în repetate rânduri F.C.E.R., apreciindu-le ca fiind „o contribuție importantă la cultura românească".

● *Activitatea de tineret*. O primă remarcă: cursul ascendent și diversificarea acțiunilor, sprijinul substanțial al Marelui Rabin *Menachem Hacohen* și al directorului Programului JOINT pentru România, dr. *Zvi Feine*. Mărirea numărului de participanți de la 200 la 400 s-a datorat metodelor moderne de educare informală. Cursurile de Talmud Tora, în 14 comunități din țară, se desfășoară pe baza noilor materiale didactice primite de la Centrul Pedagogic, seminariile în țară și Israel - cu sprijinul consilierilor pentru Talmud Tora, *Ilan Ben Ari* și *Bianca Știubea*. Reprezentanți ai celor 12 filiale ale O.T.E.R., care au și o revistă proprie, s-au întrunit, în 2004, și au ales „o conducere națională a organizației", au definitivat „Regulamentul de organizare și funcționare".

● *Generația de mijloc*. Din 2001 până în prezent, funcționează 25 de cluburi comunitare, la activitățile cărora participă circa 800 de persoane, din cele 3.500 ce fac parte din această categorie. Au fost organizate: seminarii naționale cu *lideri ai generației de mijloc*; participări la Programe „Buncher" de știință a conducerii; participări la întâlniri internaționale în străinătate, la seminarii de instruire pe teme iudaice, în Israel ș.a.

● *Activitatea de asistență socială și medicală*. S-au evidențiat: excelentul parteneriat JOINT- F.C.E.R.; domațiile de la „Claims Conference", alte organizații evreiești, particulari din străinătate; diversificarea programelor de ajutorare și deschiderea, la inițiativa JOINT-ului și a D.A.S.M., a Programului „Copii în nevoie"; lucrările de modernizare și reutilare a restaurantelor rituale în provincie; importanța, în date și fapte, a Centrului Medical din București și a activităților rețelei medicale a F.C.E.R. în întreaga țară.

● *Administrarea bunurilor* și coordonarea activității în domeniul reparațiilor executate la construcții și instalații de către *Serviciul Tehnic*. Cele două surse aducătoare de venituri la bugetul F.C.E.R. sunt închirierile și, în mai mică măsură, vânzările patrimoniului imobiliar. În evidența Serviciului Bunuri se află cele 802 cimitire (108 - în funcțiune) și 98 de sinagogi (34 - declarate monumente istorice). A fost menționat aportul F.C.E.R., fondurile D.A.S.M., sponsorizările din donații externe și bugetare pentru reparații și consolidări ale bunurilor comunitare.

● *Activitatea financiar-contabilă*. Din bugetul F.C.E.R. se asigură, în mod centralizat, acoperirea nevoilor proprii, finanțarea parțială a activităților de binefacere și subvențiile de echilibrare a bugetelor comunităților. Au fost sintetizate, de asemenea: activitatea deputatului dr. Aurel Vainer, relațiile F.C.E.R. cu autoritățile statului, cu organizațiile A.E.R.V.H., A.C.P.R.I., Forumul „B'nai B'rith" din România, cu organizațiile evreiești mondiale, cu organizațiile altor minorități naționale, cultivarea memoriei victimelor Holocaustului și combaterea antisemitismului și negaționismului. Relevând importanța vitală a JOINT-ului în menținerea, îmbogățirea, diversificarea vieții evreiești în România, vorbitorul a atras, totodată, atenția asupra procesului de democratizare al activităților F.C.E.R. din 1994 până în prezent.

Hotărârea adoptată de Congresul Federației Comunităților Evreiești din România

Congresul Federației Comunităților Evreiești din România, desfășurat la București în zilele de 20-21 septembrie 2005 (16-17 Elul 5765), adoptă următoarea hotărâre:

1. Finalizarea Statutului F.C.E.R. și aprobarea acestuia de către Consiliul de Conducere al Federației. Până la adoptarea Legii Cultelor și a Legii Minorităților Naționale, Statutul va avea putere deplină în viața internă a Federației.

2. Dezvoltarea și adâncirea bunelor relații cu populația majoritară, cu autoritățile statului român și cultele legale din România, în spiritul ecumenismului, cu celelalte minorități naționale din România, cu evreii din Israel, cu organizațiile evreiești din întreaga lume.

3. Promovarea unei atitudini intransigente și combative, prin utilizarea tuturor căilor legale, față de manifestările de antisemitism, discriminare etnică, xenofobie și negaționism.

4. Creșterea procentului de chirii alocat comunităților cu 10-15%.

5. Atragerea de resurse financiare, din țară și din străinătate, pentru susținerea activităților F.C.E.R., acordarea, în continuare, a asistenței sociale și medicale, sprijinirea programelor de educație a tineretului și generației de mijloc, a activității editoriale, a revistei, a muzeelor. Îngrijirea lăcașelor de cult și a cimitirelor. Sprijinirea activității de popularizare a procesului de predare a istoriei Holocaustului în învățământ. Reevaluarea încadrării și a retribuțiilor tuturor salariaților care își dau concursul la buna desfășurare a activităților în comunități. Promovarea unei activități mai susținute pentru valorificarea moștenirii culturale a populației evreiești din România.

6. Sporirea eficienței activităților economice și administrării resurselor materiale ale Federației și comunităților, sprijinirea fermă a acțiunilor privind retrocedarea bunurilor comunitare, promovarea mai susținută a valorificării moștenirii culturale a populației evreiești din România.

7. Acordarea unei atenții speciale tineretului și generației de mijloc, întăririi legăturilor între generații.

8. Elaborarea unor strategii pe termen mediu și lung privind evoluția demografică și impactul ei asupra activităților Federației.

9. Abilitarea reprezentantului F.C.E.R. în Parlamentul României în susținerea legislativă a intereselor comunitare.

10. Dezvoltarea participării comunităților evreiești la manifestările publice apte a contribui la mai buna cunoaștere a etniei noastre și a aportului ei creator în știință, artă, cultură, tehnică, economie.

11. Promovarea unei imagini veridice a comunităților evreiești din România, pe plan național și internațional, prin intermediul instituțiilor noastre de cultură, de presă și editură, precum și printr-o prezență activă în mass media din România, din Israel și din alte țări.

12. Orientarea activităților de cult la toate treptele de vârstă, în spiritul principiilor etice, sociale și culturale ale iudaismului, stimularea participării la manifestările cultului mozaic, dezvoltarea educației religioase și a culturii iudaice, asigurarea respectării cașrutului.

Atașament la valorile tradiționale, receptivitate la înnoire

Primul Congres al Federației din perioada postbelică desfășurat după toate criteriile democratice, în condiții de deplină libertate - pregătit de alegerile desfășurate în toate comunitățile din țară, organizat de conducerea F.C.E.R. -, a fost așteptat, cum era și firesc, cu multă emoție de întreaga populație evreiască din România. Anvergura evenimentului a fost marcată și prin prezența la Congres a unor reprezentanți ai autorităților de stat: secretarul de stat pentru Culte, *Andrei Lemeni*, care a dat citire salutului ministrului Culturii și Cultelor, prof. univ. dr. *Adrian Iorgulescu*; președintele Grupului Parlamentar al Minorităților Naționale, prof. univ. dr. *Varujan Pambuccian*, care a și rostit un cuvânt de salut, și consilierul de stat la Cabinetul ministrului de stat pentru Coordonarea Acțiunilor din Domeniile Culturii, Învățământului și Integrării Europene, *Attila Szász*. Întrunirea, caracterizată, pe drept cuvânt, istorică, s-a bucurat de participarea, la sesiunea de deschidere, a E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, a vice-președintelui Fundației „Caritatea", *Tova Bin Nun*. Președintele interimar al Federației, av. *Iulian Sorin*, a salutat oaspeții.

Prologul Congresului, condus de președintele Comisiei de pregătire a alegerilor, dr. *Alexandru Elias*, semnificativ desfășurat în luna Elul, lună de meditație, analiză de sine, dorință de perfectibilitate, a fost ruga înălțată Celui Atotputernic în cuvânt (oficiant de cult *Ghidu Bruchmaier*) și muzică (prim cantor *Iosif Adler*). Impresionantă prin obiectivitate, acuratețe, profunzime, cuvântarea președintelui interimar, av. *Iulian Sorin*, a fost un *quod erat demonstrandum* al laitmotivelor centrale ce au stat și trebuie să stea în continuare în atenția Federației: păstrarea identității și apărarea demnității populației evreiești din România. Omagiul marilor conducători pe care evreimea română a avut privilegiul să-i aibă, aducându-i un indubitabil prestigiu intern și internațional, elogiul competenței, energiei, dăruirii fără preget caracterizând cei peste 20 de ani în care av. *Iulian Sorin* a avut un aport substanțial în viața Federației, realizările importante, procesul de democratizare început după '94, când președintele F.C.E.R. a devenit acad. Nicolae Cajal, au fost teme principale în inspiratele cuvinte rostite de Marele Rabin *Menachem Hacohen*, de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România.

Cu simboluri religioase sau laice a fost accentuată necesitatea *continuității* și a *unității în diversitate*. Idei care s-au regăsit, de altfel, și în cadrul dezbaterilor ce au urmat după darea de seamă a activității Federației pe ultimii doi ani, prezentată de inspector general, ing. *Albert Kupferberg*, și *Raportul* Comisiei de Cenzori, adus la cunoștința participanților la Congres de președintele acestei Comisii, ec. *Isaia Schechter*.

Punctele nodale ale dezbaterilor au fost: ● conștientizarea faptului că F.C.E.R. este o instituție foarte organizată și grija pentru a nu strica nimic din acest edificiu ● adaptarea vieții comunitare la schimbările survenite în viața socială românească și în lume ● găsirea de soluții pentru sporirea veniturilor Federației și mai marea eficientizare a cheltuielilor ● nevoia de mai mare transparență în viața comunitară ● un mai bun management ● continuarea și accentuarea grijii pentru conservarea patrimoniului cultural ● mai multă combativitate față de antisemitism și negaționism.

O *constantă* a luărilor de cuvânt au fost *mulțumirile cele mai sincere pentru excepționala activitate a președintelui interimar, secretar general al F.C.E.R., av. Iulian Sorin, întreaga recunoștință adusă JOINT-ului, respectiv, dr. Zvi Feine, pentru sprijinul financiar care asigură existența vieții evreiești în România*. Participanți la discuții au fost președinții de comunități: ing. *Felix Koppelmann* (Oradea), ing. *Tiberiu Roth* (Brașov), conf. dr. *Gavrilă Goldner* (Cluj), ing. *Ionel Schlesinger* (Arad), prof. *Iancu Wexler* (Roman), ing. *Egmond Esrig* (Brăila), ing. *Osy Lazăr* (București), ing. *Pincu Kaiserman* (Iași); membri ai Comitetului Director al F.C.E.R.: ing. *Nilu Aronovici*, ing. *Paul Schwartz*, ing. *Albert Kupferberg*, scriitorul *Dorel Dorian*, ing. *Sandra Segal*, prof. dr. arh. *Tiberiu Benedek*, dr. ing. *José Blum*; reprezentanți ai conducerilor de comunități: av. *Ida Schottek* (București), ing. și ec. *Paul Habat* (Brașov), ing. *Andrei Zeitler*, ing. *Paul Spitzer*, student, coordonator al Filialei O.T.E.R., *Cristian Esrig* (Oradea), prof. dr. *Francisc Schneider* (Timișoara), ing. *Sorin Blumer*, ing. *David Craiu* (Galați), *David Segal* (Brăila), *Bernard Boris Resch* (Iași), prof. *Iancu Isidor* (Dorohoi); membri marcanți ai comunităților: ec. *José Iacobescu*, președintele Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»" din România, scriitorul *Toma George Maiorescu*, conf. dr. *Otto Adler*, președintele A.E.R.V.H., dr. *Lya Benjamin*, dr. *Irina Cajal Marin*, consilier în M.A.E., dr. *Hary Kuller*, publicistul *Țicu Goldstein*, publicista *Magdalena Boiangiu*, scriitorul *Andrei Oișteanu*, dr. *Ladislau Gyemant* ș.a.

Programele candidaților la funcțiile de președinte, vice-președinte, secretar general - ing. *Tiberiu Roth*, prof. univ. dr. *Corneliu Sabetay*, citit prin procură de ec. *Isac Marian Țecu*, scriitorul *Radu F. Alexandru*, deputat dr. *Aurel Vainer*, conf. dr. *Otto Adler*, ing. *Paul Schwartz*, regizorul și ec. *Erwin Șimșensohn*, dr. *Alexandru Elias*, ing. *Albert Kupferberg*, ec. *Maxim Beinisch*, ec. *Manole Iosiper* - s-au caracterizat, la modul general, printr-o bună cunoaștere a vieții comunitare, autentică dorință de a contribui la menținerea și continuitatea iudaismului în România, reliefarea necesității de modernizare și sporită eficientizare a activităților Federației. Prof. dr. *Ștefan Cazimir*, președintele Comisiei de elaborare a Proiectului de Hotărâre a Congresului, a dat citire celor 12 puncte ale Proiectului, care, în urma discuțiilor, a fost adoptat. În urma voturilor liber exprimate, a fost aleasă noua conducere a F.C.E.R. și Comisia de Cenzori. Președintele ales, deputatul dr. *Aurel Vainer*, a apreciat activitatea benefică a avocatului Iulian Sorin, ca secretar general și președinte interimar al F.C.E.R.

Încheierea Congresului a însemnat și un început. Fiindcă, imediat după anunțarea rezultatelor votului, s-a desfășurat prima reuniune a Consiliului de Conducere a Federației pentru desemnarea noului Comitet Director. A fost un Congres care a reafirmat atașamentul la valorile tradiționale iudaice și receptivitatea la modernitate, forța organizatorică, respectarea principiilor democrației, voința de colaborare cu comunitățile evreiești de pretutindeni, cu populația majoritară și cu celelalte minorități naționale, dorința de păstrare a prestigiului dobândit de F.C.E.R.

IULIA DELEANU

Proces verbal privind rezultatele numărătorii voturilor

Din 114 delegați cu drept de vot au participat la primul tur de scrutin 105 delegați, 9 delegați lipsind, deci alegerile sunt regulamentare.

Pentru funcțiile de președinte, vice-președinte și secretar general a avut loc turul al doilea de scrutin, la care au fost exprimate 95 de voturi, fiind declarați aleși următorii:

● președinte - deputat dr. **AUREL VAINER**
● vice-președinte - ing. **PAUL SCHWARTZ**
● secretar general - ing. **ALBERT KUPFERBERG**

■ Membrii Consiliului de Conducere (dintre actualii președinți de comunitate): ● dr. PAUL COSTIN ● ec. IOSIF DAVID ● av. NICOLAE DECSEI ● prof. univ. dr. CAROL FRIEDMAN ● conf. dr. GAVRILĂ GOLDNER ● ing. PINCU KAISERMAN ● ing. FELIX DEODOR KOPPELMANN ● ing. TIBERIU ROTH ● prof. univ. dr. CORNELIU SABETAY ● ing. IONEL SCHLESINGER ● ing. HEINRICH SOLOMON.

■ Membrii Consiliului de Conducere, care nu sunt președinți de comunitate (în ordine alfabetică): ● conf. univ. dr. OTTO ADLER ● ing. NILU ARONOVICI ● ec. OVIDIU BĂNESCU ● prof. dr arh. TIBERIU BENEDEK ● dr. LIVIU BERIS (din partea A.E.R.V.H.) ● dr. ing. JOSÉ BLUM ● ing. SORIN BLUMER ● dr. IRINA MARIN CAJAL ● prof. univ. dr. ȘTEFAN CAZIMIR ● publicista IULIA DELEANU ● scriitorul DOREL DORIAN ● regizorul HARY ELIAD ● dr. ALEXANDRU ELIAS ● dr. HEINRICH FALIC ● publicista EVA GALAMBOS ● prof. TANIA GRIMBERG ● ATTILA GULYAS, ADRIAN GUERON - din partea O.T.E.R. ● dr. HARY KULLER ● scriitorul TOMA GEORGE MAIORESCU.

■ Membrii supleanți în Consiliul de conducere: ● ing. MIRELA AȘMAN ● prof. univ. dr. LADISLAU GYEMANT ● ing. SANDRA SEGAL ● drd. ROZINA STEIGMAN ● regizor și ec. ERWIN ȘIMȘENSOHN.

■ Cenzori: ● ec. LADISLAU DEUTSCH ● ing. și ec. PAUL HABAT ● ec. ISAIA SCHECHTER ● ec. ISAC MARIAN ȚECU.

Propunerile Comisiei de Cenzori

1. Finalizarea urgentă a acțiunii de reevaluare.
2. Accelerarea încasării chiriilor, eventual cu acționarea în judecată a rău platnicilor.
3. Analiza lunară a debitelor comunităților față de F.C.E.R.
4. Bilanțul contabil anual să fie aprobat și de Consiliul de Conducere al F.C.E.R.
5. Bugetul de venituri și cheltuieli să fie aprobat înaintea începerii anului pentru care s-a întocmit.
6. Angajarea a încă unu-doi revizori în cadrul F.C.E.R.

Deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

„Dă-mi, Doamne, înțelepciune..."

Vă mulțumesc tuturor celor care ați participat la acest congres istoric pentru viața comunităților evreiești din România și mi-ați acordat încrederea Dvs. A fost un vot foarte strâns, ceea ce înseamnă că a fi ales președinte al Federației Comunităților Evreiești este o funcție de mare răspundere. Mulțumesc competitorului meu, domnul Tiberiu Roth, pe care îl consider la fel de bun ca și mine. Pentru mine, cele zece obiective pe care le-am enunțat sunt zece porunci. Doresc să am sănătatea și puterea de muncă pentru a le îndeplini. Voi încerca să greșesc cât mai puțin față de oameni. Dați-mi voie să citesc în traducere românească un fragment din rugăciunea pe care o spunem zilnic, *Șmone Esre*: „Dăruiește-mi, Doamne, înțelepciune, putere de pătrundere în adevărul Lumii, cunoaștere". Și ne mai rugăm: „Să-ți fie plăcut, Doamne, să cobori asupră-mi harul Tău, faptele mele de Tine să fie binecuvântate, faptele mele plăcute Ție ți le dăruiesc".

În numărul viitor al revistei: ample extrase din programele candidaților la funcția de președinte: ing. TIBERIU ROTH, prof. univ. dr. CORNELIU SABETAY, scriitorul RADU F. ALEXANDRU, precum și din alte alocuțiuni. De asemenea - intervenția deosebit de interesantă a avocatului IULIAN SORIN, privind *Statutul* F.C.E.R.

ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

Mitropolia Banat

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX ● NR. 240 (1040) ● 1-18 NOIEMBRIE 2005 ● 29 TIŞREI - 16 HEŞVAN 5766 ● 18 PAGINI – 1,20 (12 000) LEI

Conferința Internațională „Contribuția evreiască în lumea muzicii universale“

CLUJ-NAPOCA, 8-10 noiembrie 2005

Într-una din clipele de mare solemnitate ale vieții sale, profesorului *Carol Iancu* i-a tremurat vocea când a vorbit de părinți, de învățătoarea Hilda Dumitrescu, de Hârlăul natal. O sală întreagă a aplaudat în picioare duo-ul *Miriam Boskovich - Hemda Raz*. Oameni de toate vârstele au cântat laolaltă cu *Yale Strom* „Az dză rebe singt...“. Iată numai câteva momente de emoție pe care reporterul a simțit nevoia să le noteze, dincolo de cronica evenimentelor în sine.

Timp de trei zile (8-10 noiembrie a.c.), Institutul de Iudaistică și Istorie Evreiască „Dr. Moshe Carmilly“ al Universității „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca a devenit locul de dezbatere, pentru prima oară în România, a relațiilor muzicianului evreu cu Dumnezeu, cu sine însuși, cu mediile sociale înconjurătoare în anii premergători, în timpul și în perioada post-Holocaust. Anvergura Conferinței Internaționale s-a datorat: ● participărilor prestigioase din țară și străinătate ● comunicărilor incitante, multe, însoțite de ilustrări muzicale, oferind auditoriului o multitudine de teme de meditație ● intervențiilor „la cald“ asupra unui subiect sau altul.

Nu mai puțin notabile - evenimentele subsumate Conferinței Internaționale: ● decernarea titlului de „Doctor Honoris Causa“ profesorului dr. *Carol Iancu*, de la Universitatea din Montpéllier ● comemorarea Nopții de Cristal, la Casa Municipală de Cultură din Cluj-Napoca, inițiativă a Filialei din România a Organizației Internaționale „Youth Action for Peace“ ● recitalul de muzică israeliană pentru pian (Duo *Miriam Boskovich-Hemda Raz*) la Academia de Muzică „Gheorghe Dima“ ● concertul de muzică klezmer, într-o fostă sinagogă clujeană ● lansări de carte „Hasefer“ și „Kriterion“.

Fiecare moment al multiplelor fațete ale acestei pledoarii pentru ecumenism s-a transformat într-o indubitabilă contraofensivă umanistă în fața antiumanismului actual, de mare ținută științifică și artistică: Dumnezeu este unul pentru toți; pacea este binele suprem al umanității; a cânta și a oficia este același lucru.

Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca a acordat titlul de „Doctor Honoris Causa“ Suveranului Pontif

Papa BENEDICT al XVI-lea – elogiu consecvent tradiției iudeo-creştine

Universitatea „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca a decernat recent titlul de „Doctor Honoris Causa“ al prestigioasei instituții de cultură transilvane Suveranului Pontif, Papa Benedict al XVI-lea. Formalitățile legate de acordarea acestui titlu au debutat cu mult înainte de alegerea Cardinalului Joseph Ratzinger în funcția supremă a Bisericii Catolice. Nunțiul Apostolic al Vaticanului la Bucureşti, Arhiepiscopul *Jean Claude Périsset*, a primit, în numele Papei, onoranta distincție.

Continuare în pag. 2

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Martori la un eveniment încărcat de semnificații

Această manifestare s-a înscris în linia reînnodării legăturilor noastre mai puternice cu lumea religioasă, în acest spirit ecumenic pe care îl împărtăşim şi îl susținem. Am auzit în cadrul expunerilor de o imensă valoare ştiințifică şi teoretică, practică, istorică, religioasă, despre activitatea şi concepțiile actualului Papă Benedict al XVI-lea câteva declarații interesante şi pertinente referitoare la lumea iudaică. Nu poate decât să ne bucure şi să ne ridice şi mai mult moralul că putem trăi în această lume şi în România cu fruntea sus, pentru că iudaismul a contribuit foarte mult la desăvârşirea lumii contemporane.

Continuare în pag. 2

Interviu cu prof. dr. ANDREI MARGA, preşedintele Consiliului Academic al Universității „Babeş-Bolyai“

Regândirea moştenirii Ierusalimului în cultura europeană

- Cum ați caracteriza vocația europeană a universității pe care o conduceți?

- Vocația europeană are numeroase dimensiuni. Această instituție, de la crearea sa, era în context european. Era o inițiativă de la acea dată, secolul al XVI-lea, care se dorea să fie în context european. După 1989, Universitatea „Babeş-Bolyai“ a fost prima care s-a implicat în proiectul europenizării, de aceea am fost sprijiniți de Comisia Europeană în crearea Facultății de Studii Europene. E o universitate care pleacă de la premisa că Europa reprezintă destinul comun al celor care suntem aici, în această parte a lumii.

Continuare în pag. 2

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Comunicat de presă

Federația Comunităților Evreieşti din România *constată, cu mâhnire şi* indignare, că în presa scrisă sau audio-vizuală continuă să apară materiale care contravin conviețuirii civilizate între diferitele etnii, mersului democrației, procesului de integrare a României în structurile euro-atlantice.

Se susțin şi se propagă opinii, teze şi idei cu caracter antisemit, de negare a Holocaustului sau a conținutului *Raportului* Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România, puncte de vedere care falsifică sau prezintă denaturat momente din istoria României. În acest cadru de referință, se aduc acuzații denigratoare la adresa Statului Israel, punându-se în circulație afirmații, total neadevărate, despre aşa-zisa „invazie“ evreiască în România. F.C.E.R. îşi exprimă indignarea față de apariția unor articole pe această temă, cum au fost fragmentele din „Jurnalul“ lui Paul Goma, studiul prof. Corvin Lupu din revista sibiană „Transilvania“, materialele lui Ion Coja şi Petre Țurlea din „România Mare“. Recent, s-au înregistrat noi cazuri de

Continuare în pag. 3

PAG. 3 DECLARAȚIA adoptată în Şedința Plenară a Consiliului Minorităților Naționale

Dezbatere academică despre muzica evreiască a secolului XX

Sesiunea de deschidere

Una dintre dominantele sesiunii de deschidere a fost noua percepție a relațiilor între creştinism şi iudaism în direcția dialogului şi o retrospectivă a activității Institutului clujean de Iudaistică (prof. dr. *Andrei Marga*, preşedintele Consiliului Academic al Universității „Babeş-Bolyai“).

Punctul de vedere al F.C.E.R. privind continua colaborare a Institutului clujean cu Federația, materializată şi în transformarea fostei sinagogi din Cluj în sediu actual al acestui Institut, a fost exprimat de consilierul cultural al F.C.E.R., dr. ing. *José Blum*.

Statutul deschis al iudaismului față de intelectualul-reper de cultură, evreu şi neevreu, a fost evidențiat de scriitorul *Dorel Dorian*, care a făcut cunoscute demersurile sale pentru înființarea, la Bucureşti, a unei Societăți Academice „Moses Gaster“, care să activeze în acest spirit.

Continuare în pag. 3

PAG. 5

Vizita în România a unei delegații evreieşti din Stamford - Connecticut (S.U.A.)

O.N.U. va marca ZIUA HOLOCAUSTULUI

PAG. 2

Seminarul „BUNCHER COMMUNITY LEADERSHIP“

Ediția a III-a

Festivalul Internațional de Teatru „Avram Goldfaden“ de la Iaşi

În spiritul lui Goldfaden

Fericită întâlnire a teatrului cu muzica şi cartea

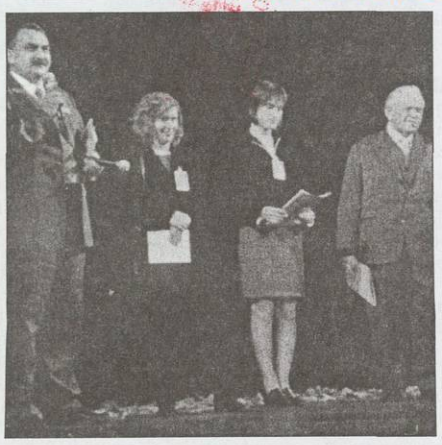

Documentarul ***Itic Manger*** al regizorului Radu Gabrea - momentul artistic cel mai emoționant al Festivalului. Alte clipe memorabile: ● concert de muzică israeliană Ernest Leb ● spectacolele Teatrului din Reşița („Bucătăria“ şi „În spatele ochilor“) ● spectacolele T.E.S. („Foc în Calea Văcăreşti“ şi „Fericirea furată“).

PAG. 10-11

Prof. dr. CAROL IANCU – „Doctor Honoris Causa“ al Universității „Babeş-Bolyai“ din Cluj-Napoca

Aula Magna a Universității „Babeş-Bolyai“, Cluj-Napoca, 8 noiembrie 2005. O *zi de care ne vom aminti mereu, nu doar* fiindcă „Gaudeamus igitur“ ne readuce în memorie datoria de a prețui clipa, ci fiindcă ceremonia de decernare a titlului de „Doctor Honoris Causa“ binecunoscutului istoric *Carol Iancu*, profesor la Universitarea „Paul Valéry“ din Montpéllier, reconfirmă respectul față de valorile umanității şi spiritul ecumenic cultivate de Universitatea clujeană. Faptul a reieşit şi din cuvântul de deschidere al profesorului dr. *Andrei Marga*, preşedintele Consiliului Academic al Universității.

Continuare în pag. 3

Seminarul „BUNCHER COMMUNITY LEADERSHIP“

BUCUREŞTI, 3-6 noiembrie 2005

Ediția a III-a

Poate nicicând nu ne-am simțit mai apropiați unii de ceilalți - noi, participanții la Seminar - decât atunci când, după *Havdala*, am *trăit* dansul în cerc, nesfârșita rotire a generațiilor. A fost prima etapă a celei de-a treia ediții a Seminarului „Buncher Community Leadership“ pentru generația de mijloc (3-6 noiembrie a.c.), organizat de JOINT, în colaborare cu U.J.F. (United Jewish Federation of Pittsburgh) din S.U.A., în parteneriat cu F.C.E.R. Monitorizați de directorul Programului „Buncher“, *Marina Guttman*, și colaboratorii ei - *Iulia Ben Moșe*, *Mircea Cernov* și *Ilan Ben Ari*, consilierul în probleme de educație iudaică și al JOINT-ului -, 30 de participanți din toate colțurile țării au dezbătut: ● *semnificația conceptului modern de comunitate* ● *caracteristicile generației de mijloc* ● *cauzele care conduc la succesul unei activități comunitare.*

Acest *curs interactiv* a avut darul - remarca directorul adjunct al Programului JOINT pentru România, *Israel Sabag*, prezent la Seminar - „să-i stimuleze pe participanți *să ofere, în mod operativ, cele mai bune soluții în rezolvarea problemelor cu care se confruntă, să fie mai creativi pentru a spori marja de atractivitate a comunității pentru toate segmentele de vârstă*“.

Organizatorul acestui Seminar a fost vice-președintele F.C.E.R. ing. *Paul Schwartz* - el însuși absolvent al ediției din 2000 -, care a avut, ca proiect de absolvire, activități cu generația de mijloc. Oferindu-i-se posibilitatea să-și pună proiectul în aplicare, a creat cadrul de manifestare al acțiunilor-liant între toate generațiile: 25 de cluburi comunitare în toată țara. De altfel, printre participanții acestei ediții s-a numărat și cel care i-a preluat ștacheta, noul consilier pentru generația de mijloc, ing. *Rudy Marcovici*.

Mai întâi de toate, puțină demografie. Acest segment de vârstă are o pondere importantă în structura comunității noastre: 33%, față de 3,4% copii și 14,9% tineri, depășind cu puțin procentul de vârstnici (37,7%) și aflându-se la mare distanță procentuală de cei foarte vârstnici (8,6%). Dacă, până în 1998, generația de mijloc era o „pată albă“ pe harta vieții noastre comunitare, iată că o voluntară socială a JOINT-ului, în prezent director pentru Europa de Est a JOINT-ului din New York, pe nume *Jody Guralnik*, care a lucrat un an în comunitatea noastră, a descoperit, pe baza unui chestionar distribuit la toate comunitățile din țară, că există o populație evreiască de vârstă mijlocie de circa 3-4.000 de oameni. Că acești oameni au nevoie doar de încurajare pentru a-și face simțită prezența în viața comunitară, conștienți că viitorul imediat al comunității depinde de ei. Dacă domnul Buncher, filantropul american al cărui nume îl poartă Seminarul, a donat, în urmă cu peste 20 de ani, banii necesari creării unor cursuri pentru lideri comunitari, care se derulează acum în 30 de comunități evreiești din lume, dacă JOINT-ul sponsorizează dorința noastră de a ființa în continuare, *ceea ce au reușit să realizeze, cu impecabil profesionalism, profesorii noștri a fost legătura de la om la om, aspectul emoțional al Seminarului.* Această *terapie* de apropiere sufletească a creat climatul propice *muncii în echipă*, în care *extemporalele* erau *citite în grup, analizate, rezumate.* La o resintetizare a concluziilor fiecărui grup se ajungea la *esențializare.* A urmat un exercițiu practic: *să exprimăm plastic* (prin reciclarea deșeurilor: ilustrații, cutii de carton, sticle goale) având la dispoziție foarfece, lipici, carioca, în circa 30 de minute, *concepția noastră despre comunitate. Aparent - joc de copii. În profunzime - afirmarea creativității, libertatea de a alege, exprimarea valorilor care ne unesc, sentimentul că suntem legatarii părinților noștri care au trăit Holocaustul, relațiile inter și extracomunitare, raportul Israel - Diaspora ș.a. Fiecare grup și-a avut propria concepție asupra comunității, de la formule consacrate la interesante păreri nonconformiste.* La o decantare a exercițiului de *constructor* al unei *comunități atractive*, s-a desprins portretul ei robot: ● *spațiu suficient și adecvat* ● *deschidere* ● *libertate de decizie* ● *fără presiune* ● *mână în mână* ● *comunicare pe multiple planuri* ● *simplitate* ● *valori iudaice* ● *transparență* ● *flexibilitate.* Caută și vei găsi. Aforismul care a dus la activarea acestui potențial uman, capabil să preia, din mers, responsabilitatea continuării vieții evreiești în România, ne-a ajutat, grație maieuticii socratice abil practicate de admirabilii noștri profesori, *Marina Guttman* și *Iulia Ben Moșe*, să găsim noi înșine soluții la întrebările care ne preocupă.

Soluțiile sunt în noi

*

Tora este parte din viață

Este axiomatic faptul că nu putem despărți evreitatea de mozaism. Dar este *iudaismul* o religie în sensul canonic al cuvântului sau este *un mod de comportament care vizează etica, higiena, profilaxia medicală și în care singura limită unde se oprește libertatea noastră de opțiune este asimilarea*? Tema de reflecție la apropierea Șabatului, propusă de *Ilan Ben Ari*, a fost cum înțelegem Șabatul: o zi ca toate celelalte, o zi deosebită, o zi sfântă. Ceea ce ne-a unit, indiferent de gradul în care (putem, vrem să) respectăm Șabatul, a fost perceperea sufletească a ideii de Șabat, fiindcă Tora este parte din viață. De aceea numele ei este *Torat Haim* (Tora a Vieții). Povestirea hasidică despre cei trei rabini, care, confruntați cu o mare epidemie a unei boli letale, în evul mediu, au mâncat de Iom Kipur în fața enoriașilor, îndemnându-i să facă la fel, dacă vor să se salveze de la pieire, este pilduitoare pentru sanctitatea vieții în iudaism. Cu acest sentiment am participat la *Kabalat Șabat*, la Templul Coral, și la *Oneg Șabat*, la Restaurantul ritual din Capitală (serviciu divin și Dvar Tora - Rabinul *Abraham Ehrenfeld*).

*

Autoportret: generația de mijloc

Într-un interviu acordat R.E., directorul Programului JOINT pentru România, dr. *Zvi Feine*, punea problema adecvării generației de mijloc la noul statut socio-uman al României și la problemele socio-economice generale ale contemporaneității. „Numai înțelegând dificultățile prin care trece lumea de azi, prin care trece Israelul, se pot construi premisele continuității, ale supraviețuirii“, susținea el. A fost punctul de plecare al dezbaterii provocate de *Mircea Cernov*, pe tema globalizării. Cum ne autodefinim ca statut social, profesional, familial? Cauze care conduc la succesul unei activități comunitare? Temele dezbătute în discuții de grup, propuse de *Marina Guttman* și *Iulia Ben Moșe*, au cunoscut cea mai înaltă cotă de participare și autopercepția, optimistă, poate fi încurajatoare privind viitorul comunității în următoarele câteva decenii.

*

Întreaga gratitudine

Ceea ce s-a realizat în această primă etapă a Seminarului „Buncher“, ediția a III-a, evaluată de directorul Programului „Buncher“, *Marina Guttman*, a fost: ● strângerea legăturilor intercomunitare la nivelul participanților ● capacitatea de a-i înțelege și, implicit, de a lucra cu oamenii, în comunități ● dezvoltarea spiritului organizatoric. O dată mai mult, Seminarul a evidențiat forța de regenerare, vitalitatea obștii noastre.

Întreaga gratitudine organizatorilor, profesorilor și, desigur, JOINT-ului care ne-a oferit infrastructura. Rămâne să dăm un răspuns pe măsură.

IULIA DELEANU

Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca a acordat titlul de „Doctor Honoris Causa“ Suveranului Pontif

Papa BENEDICT al XVI-lea – elogiu consecvent tradiției iudeo-creștine

Deputat dr. AUREL VAINER, președintele F.C.E.R.

Urmare din pag. 1

Așa cum preciza, în fastuoasa ceremonie de acordare a distincției, președintele Consiliului Academic al universității clujene, prof. dr. *Andrei Marga*, prezența excepționalului teolog, filosof și literat Ratzinger în patrimonial cultural al instituției vine ca o recunoaștere a contribuției sale la temelia spiritualității contemporane.

Manifestarea propriu-zisă a fost prefațată de o amplă expoziție de carte teologică și de lansarea volumului *Dialectica secularizarii. Despre rațiune și credință*, un dialog de o importanță monumentală pentru secolul XXI între un teolog (Cardinalul Joseph Ratzinger) și un filosof (Jurgen Habermas). Directorul Editurii Apostrof, *Marta Petreu*, a prezentat importanța acestui volum în momentul de derivă morală al prezentului. Reprezentanți a două lumi, a două seturi de criterii etice, protagoniștii dialogului analizează felul în care poate fi salvată lumea contemporană. Este o vreme a reconsiderării ierarhiilor, în care iluzia pare să ia locul certitudinilor iar un asemenea dialog este un semnal de alarmă, așa cum preciza Marta Petreu, adresat mediului cultural.

Conducătorul Universității „Babeș-Bolyai“, prof. dr. *Andrei Marga* a argumentat, în cuvântul său, că această opțiune nu vine ca o alegere conjuncturală, ci ca o recunoaștere a „operei sale teologice și filosofice de pondere universală și a contribuției sale istorice la afirmarea creștinismului și a tradiției iudeo-creștine a lumii civilizate“. Conducătorii Facultăților de Teologie Romano-Catolică și Greco-Catolică din cadrul Universității „Babeș-Bolyai“ au omagiat - în latină, italiană, maghiară și română - aportul Papei la definirea traseelor de gândire teologică a lumii contemporane.

Președintele F.C.E.R., deputatul dr. *Aurel Vainer*, a ținut să fie prezent la această manifestare care vine ca un gest al prieteniei dintre religii și națiuni.

Urmare din pag. 1

Pentru mine este o continuare a unui eveniment anterior. Săptămâna trecută a avut loc, la Institutul Teologic Catolic din București, în colaborare cu Ambasada Israelului, o manifestare cu un sens și o valoare cu totul specială. Motivul l-a reprezentat împlinirea a 40 de ani de la adoptarea documentului foarte important al Conciliului de la Vatican, *Nostra Aetate*. Am regăsit și acolo, și azi am înțeles mai bine, rolul Cardinalului Ratzinger, actualul Suveran Pontif, care încă din anii tinereții a fost unul dintre constructorii acestor importante documente adoptate de Conciliul de la Vatican. Nu putem decât să ne bucurăm că există o atmosferă în care noi, acești puțini evrei care mai suntem în România, ne putem auzi. Aici a fost evocată de mai multe ori tradiția iudeo-creștină în plămădirea Europei, iar continuitatea sa este foarte bine să fie afirmată, în condițiile în care s-a negat, s-a contestat mai demult. Este important să se afirme că creștinismul este o religie care s-a născut din cea iudaică, fiecare mergând spre direcția sa, dar fiind deschiși spre comunicare.

Martori la un eveniment încărcat de semnificații

Eu, în calitate de președinte al Federației, voi fi prezent și voi încuraja orice manifestare de acest tip. Fiind aici și ascultând, am făcut o incursiune spre acel concept de realsemitism care a vrut să arate contribuția noastră, în România în special, la dezvoltarea societății. Este nevoie să se dea sensul real al prezenței noastre. În aceeași măsură putem reflecta asupra conceptului de pro-semitism. *Pro* este inversul lui *anti*, *filo* cred că are o conotație mai veche și cu alte explicații. Acum se vorbește foarte mult de cultura „Pro“, în domeniul economic-social al conceptelor. Adică, înseamnă să îți asumi un mesaj, nu neapărat să fii cel care îl dezvolți. Iată, eu încerc să pun în discuție un nou concept care nu exclude ancorarea în viața reală de azi și în toate contactele ce trebuie create. Pe de altă parte, intenționăm ca la Sibiu, capitală culturală europeană în 2007, să venim cu un Festival Iudaic, sperăm internațional. Una dintre teme, într-un vast context, ar putea fi aceasta, dar eu invit pe cât mai mulți membri ai comunității noastre să se pronunțe referitor la aceasta.

Interviu cu prof. dr. ANDREI MARGA, președintele Consiliului Academic al Universității „Babeș-Bolyai“

Urmare din pag. 1

Regândirea moștenirii Ierusalimului în cultura europeană

- De mai multe ori, în cadrul decernării titlului de „Doctor Honoris Causa“ Suveranului Pontif, ați menționat tradiția „iudeo-creștină“ a Europei. Cum se poate înțelege ea azi la nivel european?

- Problema tehnică ce se pune este următoarea: recunoașterea până la capăt a ascendenței iudaice a creștinismului și gândirea cu un profil nou, mai apăsat, a moștenirii Ierusalimului în cultura europeană. Această problemă s-a pus căci trebuie ieșit din schema intelectuală pe care ne-a lăsat-o filosofia clasică germană ce vede creștinismul doar ca pe o sinteză care a axat Europa, mai ales, pe Atena și Roma și trebuie făcut un pas spre a recunoaște profilul distinct al culturii evreilor în compunerea Europei. Problema tehnică este de a reveni la triunghiul Ierusalim-Roma-Atena. Când vorbim de iudeo-creștinism, înseamnă că ne asumăm înțelegerea că creștinismul apare pe trunchiul iudaismului și rămâne pe acest trunchi. De fapt, iudaismul și creștinismul nu sunt două religii diferite, ci sunt o religie cu ramuri diferite. Dar cum spunea un mare rabin, trebuie să lăsăm ca Dumnezeu să hotărască cine are dreptate în această competiție.

- Filosofi, scriitori, istorici, matematicieni, teologi de renume mondial au devenit „Doctor Honoris Causa“ ai Universității „Babeș-Bolyai“. Puteți să ne dezvăluiți cine va fi următoarea personalitate căreia i se va conferi acest titlu?

- Va fi cel mai mare filosof al lumii, Jurgen Habermas.

- Tocmai acum, după Cardinalul Ratzinger, actualul Papa Benedict al XVI-lea, alături de care a scris acea minunată carte...

- Probabil că acum sunt deja prieteni.

LUCIANA FRIEDMANN

CLUJ-NAPOCA, 8-10 noiembrie 2005

Conferința Internațională „Contribuția evreiască în lumea muzicii universale“

Dezbatere academică despre muzica evreiască a secolului XX

Identitatea muzicală a Transilvaniei

Câteva direcții de cercetare s-au impus în incursiunile în istoria muzicii transilvănene realizate de prof. dr. *Ferenc László* și de dr. *Bianca Temeș*: ● discursul filosofic din muzica a doi eminenți compozitori evrei aparținând acestui spațiu spiritual: Mauricio Kagel și György Ligeti ● afirmarea valorilor muzicale evreiești transilvane după căderea nazismului: Max Eisikovits (asupra căruia dr. Bianca Temeș a realizat un studiu de caz al întrepătrunderilor de folclor muzical evreiesc, românesc și maghiar), Gheorghe Halmoș, Ferdinand Weiss ș.a. ● meritele Orchestrei Karl Goldmark, conduse de Wilhelm Fischer-Demian, succesorul lui Boskovich ● definiția transilvanismului ca istorie culturală plurietnică și ca mentalitate pan-europeană.

Un mod de a sfărâma ziduri de indiferență

Redescoperirea conștiinței evreiești în plan muzical israelian a fost proiectată, în duo-ul pianistic dedicat memoriei victimelor Holocaustului, de *Miriam Boskovich* și *Hemda Raz*, într-un dialog alert despre Creator și Creație, pendulând între țipăt de deznădejde și licăr de speranță. Tot ce rămâne de făcut omului care a stat la granița între viață și moarte este să caute să-și înțeleagă aproapele, să încerce să sfarme ziduri de indiferență, de egocentrism care duc la incomunicabilitate. O lume lăuntrică, cu inflexiuni muzicale românești, maghiare, evreiești occidentale și orientale, în care convietuirea cu suferința și refuzul resemnării se împletesc, este numitorul comun al creațiilor compozitorilor israelieni Boskovich, Hemzi, Orgad, Weidberg, Yusupov, Fleicher, îndelung aplaudate de public. Florile, oferite la sfârșitul recitalului, au vorbit mai elocvent decât cuvintele despre puterea de a realiza comuniunea de spirit și sensibilitate cu sala a celor două veritabile artiste.

■ Miriam Boskovich

■ Hemda Raz

Urmare din pag. 1

Prof. dr. *Ladislau Gyémánt*, a dat citire mesajului de salut adresat de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în *România*, cu prilejul ceremoniei de decernare a titlului de „Doctor Honoris Causa“, profesorului dr. *Carol Iancu*, în care au fost reamintite meritele științifice, implicarea în predarea istoriei Holocaustului în învățământul românesc și în dialogul iudeo-creștin.

Sesiunea de deschidere

Un klezmer fabulos: YALE STROM

„Idl mitn fildl / Berl mitn bos / Zingce mir a lidl/In mitn dâr gos...“ - „Evreu cu vioară / Urs cu contrabas / Vin pe ulicioară / Inima e-n dans...“. Cine a participat la concertul de muzică klezmer susținut de *Yale Strom* și trupa sa - două viori și-un contrabas - și-a reamintit cântecul acesta de demult preamărind strălucirea atâtor *klezmorim* uciși în Holocaust. Din această lume aveau să răsară marii violoniști evrei est-europeni: Iașa Haifetz, Yehudi Menuhin, David Oistrah și câți alții...

Acolo unde cuvintele sfârșesc

Meditația pe care Holocaustul o impune sufletului omenesc, relevată de dr. *Moshe Carmilly* (în lectura *Mariei Radosav*, lector univ.) a fost contrapunctată de renașterea muzicii evreiești în renăscutul Israel (dr. *Rita Flomenboim*, dr. *Gila Flam*, dr. *Talila Eliram*). Momentul de acces la cultura europeană și handicapul originii evreiești când Europa devine, în mare parte, un imens lagăr înconjurat de sârmă ghimpată (destinul lui Joseph Schmidt), vocația de a descoperi mari talente în Israelul modern (Ilona Fehér) au focalizat atenția directorului Filmotecii din Ierusalim, *Costel Safirman*. Documente inedite despre Clara Haskil (dr. *Victor Eskenasy*, Praga), o erudită restituire Filip Lazăr (prof. dr. *Carmen Stoianov*, București), nigunul (cântecul hasidic) - mod de apropiere nemijocită de Dumnezeu (dr. *Tomáš Novotný*, Praga) au reprezentat tot atâtea domenii revelate cu acribie științifică. Comunicările profesorilor *Carol Iancu* (Montpellier), *Jehoash Hirschberg* (Ierusalim) și *Yale Strom* (S.U.A.) s-au constituit în puncte de plecare pentru posibile monografii, prima - dedicată fluidului de comunicare între literatură (Armand Lunel) și muzică (Darius Milhaud); secunda - lui Alexander Uriah Boskovich, unul dintre fondatorii muzicii simfonice israeliene, originar din Cluj, terța - muzicii klezmer.

„Nu crede că lumea-i o junglă...“

Într-o lume confruntată cu valuri de ură, violență, intoleranță, comemorarea Nopții de Cristal (9 noiembrie 1938) de către tinerii de la Filiala din România a Y.A.P. a fost o revenire la un vers de Peretz: „Nu crede că lumea-i o junglă...“. Ei au organizat o masă rotundă la temă (moderatori - scriitoarea *Lucia Daramus* și drd. *Ionuț Țene*) ● au realizat un film documentar despre comunitatea evreilor clujeni, istorie și prezent (autoare - *Ioana Coman*) ● ne-au oferit un program de cântece evreiești (Corul „Agapé“ al Facultății de Muzică, *dirijor - Dan Motocoan*). Comemorarea a fost deschisă de directoarea Casei Municipale de Cultură, co-organizatoare a manifestării, *Maria Flonrescu*. Prezent la comemorare, consilierul cultural al Federației, dr. ing. *José Blum*, a apreciat valoarea inițiativei și modul de realizare, a reamintit recunoașterea de către statul român a Holocaustului în România, punctând și alte acțiuni comemorative în Capitală și în comunități din țară.

Trei lansări de carte

Reconfirmând existența vaselor comunicante între muzică și literatură, Conferința Internațională a creat cadrul propice a trei lansări de carte. Prima - *Mituri fondatoare ale antisemitismului din antichitate până în zilele noastre* (Editura Hasefer, 2005), de *Carol Iancu*, recomandată de *Maria Ghitta*, cercetător științific, și prof. *Alexandru Singer*, directorul Editurii „Hasefer“. A doua carte, apărută tot la „Hasefer“, *Iudaismul*, de *Hans Küng*, face parte - spunea prof. dr. *Andrei Marga* - din trilogia consacrată de filosofului german celor trei mari religii monoteiste - iudaism, creștinism, islamism - și inaugurează o nouă epocă în cercetarea lor. (Vom reveni asupra cărții într-un număr viitor). A treia carte - *Kadiș pentru mama mea*, de *Iulia Deleanu* - este „o reflectare tulburătoare a vieții evreiești, văzută, trăită și rememorată din lăuntrul ei, pe parcursul unei dificile jumătăți de secol“, cum afirma scriitorul *Dorel Dorian*.

IULIA DELEANU

Prof. dr. CAROL IANCU – „Doctor Honoris Causa” al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

Urmare din pag. 1

Cultura a fost, dintotdeauna, prin definiție, multi-culturalism, ceea ce nu contestă specificitatea culturală. Personalități europene de prim ordin în știință, literatură, filosofie, sociologie, politologie, teologie au fost onorate de acest prestigios lăcaș de învățătură cu acest titlu în ultimii 15 ani, a accentuat prof. univ. dr. *Nicolae Bocșan*, rectorul Universității; de la *Willy Jäger* (Heidelberg) la Suveranul Pontif, *Papa Benedict al XVI-lea*.

Laudatio-ul susținut de prof. dr. *Ladislau Gyémánt* a relevat aria cercetărilor, profunzimea documentării, metodologia lucrărilor profesorului Iancu, excepționalele calități de dascăl, la nivel academic, de „inițiator“ și „constructor de instituții“ pentru promovarea istoriei evreiești, a dialogului interconfesional.

Laudatio rostit de prof. dr. *Doru Radosav* a pus în valoare legătura afectivă a profesorului Iancu cu țara natală, demontarea piesă cu piesă a prejudecăților care au condus la „miturile fondatoare ale antisemitismului“ din opera cercetătorului.

Discursul de recepție al profesorului *Carol Iancu* a luminat *resorturile* operei, constituindu-se într-o: ● analiză a mutațiilor, privind percepția de sine, survenite în mentalitatea evreului european ● un istoric al dreptului minorităților (artizan - Wilhelm Filderman) ● un punctaj despre universul cultural al evreilor români în diferitele provincii ale României Mari, de după 1919 ● cauzele creșterii antisemitismului și dezvoltării sionismului în perioada interbelică ● Șoah în România ● omagiu față de memoria părinților, a dascălilor, a mentorilor. Necesarul schimb cultural între Vest și Est, facilitând Europa unită, recunoașterea importanței fiecărei culturi, valoarea istoricului de sensibilizator al opiniei publice au fost câteva dintre semnificațiile evenimentului. (I.D.)

Prof. dr. CAROL IANCU

Extrase din discursul de recepție

[...] Expansiunea istoriei evreilor și a studiilor iudaice în universitățile din România, ca și în restul Europei, răspunde la o luare de conștiință că istoria evreilor este strâns legată de istoria României și de cea a majorității țărilor europene. Într-o Europă care caută să se afirme nu numai ca o piață economică comună dar, mai ales, ca o comunitate cu specificitățile ei culturale, evreii au locul lor în definirea identității. Descoperirea creativității evreiești este legată de o repunere în discuție a istoriografiei tradiționale. Astăzi, aproape 200 de ani după apelul lansat de fondatorii științei iudaismului, iudaismul post-biblic e recunoscut în universități, înscriind în discursul științei moderne un nou capitol de istorie a evreilor [...]. A primi înalta dvs. distincție, în frumosul dvs. oraș, în Aula Magna a acestui străvechi lăcaș de cultură, toate acestea îmi umplu inima de emoție și de bucurie. Astăzi, dacă țara mea natală nu-mi este și o patrie, îmi este cel puțin o matrie, care niciodată nu m-a părăsit.

FEDERAȚIA COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Comunicat de presă

Urmare din pag. 1

profanare a cimitirelor evreiești, ca, de pildă, cel din Vatra Dornei, sau de inscripții antisemite (la Tg. Mureș sau Suceava), iar în librării și în comerțul stradal sunt expuse la vânzare publicații sau lucrări cu caracter fascist, antisemit sau de elogiere a mișcării legionare și a conducătorilor acesteia. De asemenea, în unele *talk-show*-uri sau emisiuni culturale ale unor posturi de televiziune (de exemplu DDTv. sau PRO Tv. - emisiunea „Parte de carte“ din 13 noiembrie a.c.), s-au vehiculat atitudini antisemite în totală contradicție cu directivele Consiliului Național al Audiovizualului care sancționează propagarea prin radio și televiziune a antisemitismului, xenofobiei și negaționismului față de Holocaust, în care au pierit șase milioane de evrei.

Acționând în spiritul și litera legislației în domeniu, Federația Comunităților Evreiești din România, comunitățile evreiești din teritoriu, împreună cu alte organizații neguvernamentale, au solicitat organelor în drept măsuri legale de sancționare, de aplicare a legilor în vigoare. Din păcate, sesizările și plângerile noastre nu au fost urmate de aplicarea fermă a prevederilor legale de sancționare a unor astfel de atitudini și manifestări. La fel, de cele mai multe ori, Poliția nu a reușit să-i găsească pe făptașii actelor de profanare a cimitirelor sau a unor lăcașuri de cult evreiești. Din nou, ne adresăm instituțiilor abilitate ale statului, obligate să aplice legea, să analizeze cu temeinicie și să utilizeze mijloacele legale, astfel încât să fie curmate demersurile celor care nu înțeleg nevoia de a ne cunoaște unii pe alții și de a convietui în demnitate și siguranță. Nu sunt suficiente vorbele frumoase, rostite de către reprezentanți ai instituțiilor de stat. Sunt necesare fapte, măsuri concrete care să contribuie la eradicarea antisemitismului și xenofobiei, total dăunătoare umanității.

Federația Comunităților Evreiești din România solicită statului și societății românești, în ansamblu, să se opună cu responsabilitate și în mod hotărât la tot ceea ce atentează la o viață în normalitate pentru toți cetățenii țării.

Consiliul Minorităților Naționale susține inițiativa guvernului cu privire la Legea Statutului Minorităților Naționale

Ședința plenară a Consiliului Minorităților Naționale a dezbătut și adoptat o declarație de susținere a proiectului de lege a Statutului minorităților naționale. La sfârșitul ședinței, deputatul dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., care a condus lucrările, a atras atenția asupra apariției, în ultima perioadă, a unor articole de presă și acțiuni cu caracter antisemit, anunțând că F.C.E.R. va lua poziție în această chestiune.

DECLARAȚIE

Consiliul Minorităților Naționale constată, cu profundă îngrijorare, escaladarea discursului naționalist în legătură cu proiectul legii privind statutul minorităților naționale din România. Având în vedere faptul că acest proiect a fost elaborat prin contribuția efectivă a tuturor minorităților naționale din România, considerăm că reacțiile potrivnice acestui proiect sunt adresate tuturor minorităților naționale din România, nu numai minorității maghiare.

Considerăm că o societate pluralistă și democratică trebuie să respecte identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a fiecărei persoane aparținând minorităților naționale și să creeze condițiile corespunzătoare care să le permită să își exprime, să păstreze și să dezvolte această identitate, astfel încât minoritățile naționale să se poată manifesta pe deplin în sfera culturii, limbii, religiei, educației, vieții publice și social-economice în conformitate cu Programul de guvernare și angajamentele României în procesul de integrare în Uniunea Europeană.

Organizațiile membre ale Consiliului Minorităților Naționale salută și susțin în continuare demersurile Guvernului României, precum și ale formațiunilor politice din coaliția guvernamentală, în vederea adoptării proiectului de lege privind statutul minorităților naționale. Totodată, resping cu fermitate toate încercările prin care se crează false probleme și se readuc în discursul politic accentele naționalist-extremiste menite să deterioreze climatul de convietuire între toți cetățenii României. Credem în continuare cu tărie că această lege nu crează nici un prejudiciu societății românești, ci va contribui la participarea efectivă la viața publică a minorităților naționale, respectiv la întărirea încrederii reciproce [...].

Relatări şi interviuri cu oaspeţi de peste hotare ai obştii noastre

„Combaterea antisemitismului, a negaţionismului şi tratamentul minorităţilor sunt probleme de securitate naţională“ (S. Hadley)

Vizita la Templul Coral din Bucureşti a unei delegaţii americane, condusă de STEPHEN HADLEY, consilierul pentru securitate naţională al preşedintelui George W. Bush

Bruhim Habaim - am spus, nu demult, unei importante delegaţii americane, care a inclus în programul său un popas la Templul Coral din Bucureşti. Aflată în vizită oficială în România, în zilele de 22 şi 23 octombrie a.c., delegaţia, condusă de *Stephen Hadley*, consilierul pentru securitate naţională al preşedintelui S.U.A., George W. Bush, a avut întrevederi cu preşedintele ţării, *Traian Băsescu*, premierul *Călin Popescu Tăriceanu*, ministrul de externe, *Mihai Răzvan Ungureanu*, *Mircea Geoană*, preşedintele P.S.D. La 23 octombrie, conducătorul delegaţiei, *Stephen Hadley*, a adus mulţumiri statului român pentru solidaritatea faptică în combaterea terorismului, în cadrul unei scurte conferinţe de presă de la Ambasada S.U.A.

Câteva cuvinte despre Stephen Hadley. La jumătatea lunii noiembrie a anului trecut, preşedintele George W. Bush îl numea în funcţia sus-amintită, Hadley făcând parte din grupul consilierilor de politică externă al *Vulcanilor*, care l-au consiliat pe candidatul Bush în alegerile din 2000 şi au constituit nucleul echipei prezidenţiale în alegerile din 2004. Numirea reprezenta un semnal clar că preşedintele Bush intenţiona să continue linia general-dură pe parcursul celui de-al doilea mandat. Promovarea lui Rice şi Hadley îi demonstra hotărârea de a reuni la Casa Albă juriştii care să adere la vederile sale, potrivit cărora acţiunile S.U.A. de apărare a valorilor democratice în lume să aibă susţinere legislativă. Toate mijloacele trebuie folosite - susţin *Vulcanii* - în războiul global împotriva terorismului.

✶

Pentru comunitatea noastră a fost o vizită care ne onorează, ne încurajează, ne obligă. Ne onorează prin însemnătatea ce se acordă acestei comunităţi mici, care, supravieţuind Holocaustului, a reuşit să se reorganizeze şi să se impună în lumea evreiască contemporană. Ne încurajază pentru că vizita este, implicit, o recunoaştere a reuşitei noastre, în pofida dificultăţilor de ordin demografic şi economic, de a menţine viu iudaismul în România. Ne obligă pentru că va trebui să dovedim, în continuare, că suntem o comunitate vie, activă, puternică.

✶

Întâmpinaţi de vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, şi preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, oaspeţii au fost binecuvântaţi de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*. Au fost prezenţi la întâlnire E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., ai A.E.R.V.H., personalităţi socio-culturale. Dr. *Lya Benjamin* a făcut un scurt istoric al Templului, simbol al emancipării evreilor români şi al rezistenţei spirituale din anii prigoanei antievreieşti. Un loc aparte al expunerii l-a ocupat caracterizarea Holocaustului în România, care „şi-a avut propriile rădăcini şi direcţii“ (statul naţional-legionar, intrarea în sfera de influenţă a Germaniei naziste, legislaţia rasială, pogromurile de la Dorohoi, Bucureşti, Iaşi, deportările în Transnistria; momentul de cotitură, din considerente oportuniste, după înfrângerea, în 1943, a armatei hitleriste de la Stalingrad, conjuncturi datorită căreia o parte a populaţiei evreieşti din România a supravieţuit). Conf. dr. *Otto Adler*, preşedintele A.E.R.V.H., a dăruit oaspeţilor o casetă cu filmul „Holocaustul uitat“, realizat de PRO Tv., în colaborare cu Asociaţia pe care o conduce, din fonduri obţinute de la Claims Conference şi Guvernul României. Vice-preşedinţi ai Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România - general *Mihail Ionescu*, directorul Institutului Naţional pentru Studierea Holocaustului, şi *Radu Ioanid*, director la Muzeul Holocaustului din Washington, însoţiţi de *Paul Shapiro*, reprezentant al aceluiaşi Muzeu -, dr. *Lya Benjamin*, dr. *Irina Cajal Marin* şi dr. *Alexandru Elias*, membri ai C.I.S.H.R., le-au oferit volumele *Documente ale Raportului Final* şi *Raportul final*, elaborate de Comisie. Alte cărţi, *Evrei din România în războiul de reîntregire a ţării, 1916-1919*, volum coordonat de *Dumitru Hâncu*, *Memorialul martirilor evrei din România*, de *Lya Benjamin*, *Sub 50 de stele* (momente din tragedia atentatelor teroriste antiamericane de la 11 septembrie 2001), de *Toma George Maiorescu*, le-au fost dăruite de autorii lor.

✶

„Să fie pace în lume“. În *Suca* - de asemenea, simbol al păcii -, vizitată de delegaţie, glasurile copiilor de la cursurile de *Talmud Tora* din Bucureşti au dat expresie muzicală (dirijor - *Bogdan Lifşin*) deziderateului suprem al contemporaneităţii. „Combaterea antisemitismului, a negaţionismului şi tratamentul minorităţilor sunt probleme de securitate naţională“, a spus *Stephen Hadley*, consilierul pentru securitate naţională al preşedintelui S.U.A., apreciind asumarea responsabilităţii de către statul român a Holocaustului săvârşit în România. Vice-preşedintele Federaţiei, ing. *Paul Schwartz*, a subliniat faptul că evreii stabiliţi în Israel, în Statele Unite şi în multe colţuri ale lumii s-au afirmat în cele mai diverse domenii ale vieţii socio-culturale, economice ş.a. din ţările respective.

În curtea Templului Coral, oaspeţii s-au recules la Monumentul Victimelor Holocaustului şi au primit explicaţii privind plăcile comemorative în memoria evreilor români pieriţi în Cataclism.

Intoleranţa anulează iubirea de Dumnezeu şi iubirea de oameni

Interviu cu CRINA DEBORA KAUFMAN, juristă la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Consiliul Europei

Originară din România, stabilită la Strasbourg, jurista *Crina Debora Kaufman* a participat, ca reprezentantă a Curţii Europene a Drepturilor Omului de la Consiliul Europei, la o masă rotundă pe tema Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, organizată de Curtea de Casaţie din Bucureşti. Crina Debora este mesagera Şef Rabinului Alsaciei, *René Gutman*, impus în lumea evreiască europeană, unde, în calitate de membru al Biroului Permanent al Conferinţei Rabinilor Europeni şi al Consiliului Superior Rabinic, are un cuvânt greu de spus. În urmă cu cinci-şase ani, oaspete al obştii noastre, Şef Rabinul Gutman a fost profund marcat, vizitând Sinagoga Mare, de expoziţia permanentă „Martiriul Evreilor Români în perioada 1940-1944“, cu atât mai mult cu cât rădăcinile familiei sale urcă din Ţara Crişurilor şi strămoşi ai lui au păstorit obştea orădeană. „Şef Rabinul Gutman intenţionează să facă în Franţa o expoziţie despre Holocaustul evreilor din România“, a spus Crina Debora.

- Cum vedeţi viitorul comunităţii noastre?

- Viitorul comunităţii dvs., ca şi al tuturor organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale, este strâns legat de viitorul democraţiei. Este o relaţie direct proporţională.

- Există vreo diferenţă între a fi evreu în Occident şi în Europa de Est?

- Aparent, nu. În realitate, da. Comparaţia este în favoarea Estului. Sigur, libertatea de exprimare este totală în ambele locuri. Dar, în Occident, evreitatea se manifestă în mediu privat, pe când în Est nu am simţit „jena“ socială.

- Ce credeţi despre relaţia tradiţie-modernitate în iudaismul contemporan?

- Cred că fiecare trebuie să fie liber să-şi manifeste identitatea iudaică aşa cum o doreşte. Intoleranţa, fie că vine din partea tradiţionaliştilor, fie din partea moderniştilor, anulează iubirea de Dumnezeu şi iubirea de oameni, care fundamentează nu numai mozaismul, ci toate religiile.

- Cum se vede România de la Strasbourg?

- Din punct de vedere al tratamentului minorităţilor naţionale, se vede bine. Faptul că minorităţile au reprezentare parlamentară, că este promovat ecumenismul sunt date care pun România într-o lumină favorabilă.

- Care este principala provocare a iudaismului contemporan?

- Să reuşim să comunicăm neevreilor dimensiunea universală a umanismului iudaic.

„Am hotărât să devin medic oftalmolog când am citit, în Tora, că vederea este cheia vieţii“

Interviu cu dr. STEPHEN KUTNER, coordonatorul Programului „Project Vision“ pentru România

Unul dintre marii Îmblânzitori ai Cuvântului din secolul XX, Jorge Luis Borges, bătrân şi orb de-acum, recreând lumea cu puterile minţii, pentru că un destin prea crud nu-i mai îngăduia s-o mai vadă aievea, scria: „Şi, totuşi, a iubi înseamnă mult / Să fii atins cu-al inimii tumult / Grădină vie, fie doar o zi“. Cât s-ar fi bucurat să ştie că, din această „grădină vie“ a sufletului său tânjind după contururi şi culori, avea să se nască o forţă în stare să ajute oameni lipsiţi de elementara bucurie a luminii. Forţă pe care noi o numim Programul „Project Vision“ pentru România. Au trecut aproximativ zece ani de când acest Program - rod al colaborării cu JOINT, partenerul Federaţiei de aproape 40 de ani - a făcut să renască la o viaţă normală mii de oameni, evrei şi neevrei, aflaţi până atunci în imposibilitate de a-şi părăsi locuinţele. „Nu mi-am făcut decât datoria“, spune coordonatorul său, dr. *Stephen Kutner*, cuvântul *datorie* însemnând pentru el *dragoste*.

- Ştiu că momentul în care unui operat i se înlătură bandajul de la ochi este la fel de emoţionant, atât pentru pacient, cât şi pentru medic. Există o astfel de situaţie de viaţă care v-a impresionat mai puternic?

- De obicei, pacienţii mei sunt oameni vârstnici, dar Carla Steinberg, din Huşi, pe care am examinat-o cu câtva timp în urmă, era tânără; aproape oarbă. Mi-am dat seama că singura şansă să-şi recapete vederea ar fi un transplant de cornee, care, însă, nu se putea face în România. Am vorbit atunci, cu un medic oftalmolog, care mi-e prieten, de la Spitalul „Tel Haşomer“, din Israel. Cu ajutorul JOINT-ului, Carla a fost operată de el. Operaţia a fost un succes. După circa o săptămână, s-a întors în România, a urmat un tratament special, la Iaşi, şi acum vede, lucrează la calculator...

- Cum colaboraţi cu medicii de la Centrul nostru Medical din Bucureşti, cu cei din provincie şi de la Clinica „Opticontact“?

- Cel mai important lucru este că am format un spirit de echipă, creat prin respect reciproc, bună înţelegere profesională şi umană, prietenie. Când realizăm că populaţia evreiască din România îmbătrâneşte, că nu are posibilităţi materiale să suporte cheltuielile unor asemenea operaţii, când sunt supravieţuitori ai Holocaustului care cred că vor rămâne orbi până la sfârşitul vieţii şi noi venim să facem tot ce putem ca să-şi redobândească vederea - totul este o provocare. Şi o primim, fiindcă este o *mitva*.

- Ce v-a determinat, student la medicină fiind, să optaţi pentru oftalmologie?

- Am hotărât să devin medic oftalmolog când am citit, în Tora, că vederea este cheia vieţii.

- Ce vă susţine în momente dificile de viaţă?

- Credinţa în Dumnezeu. Mă gândesc la cuvintele pe care Dumnezeu i le spune lui Moşe când are în faţă marea, în spate armatele faraonului: „Ajută-te, ca să te ajut!“.

- Cum aţi sintetiza experienţa dvs. din România?

- La primele evaluări, am găsit oameni fără speranţă, deprimaţi. „Sunt prea bătrân să-mi recapăt vederea“, era reacţia curentă. Azi, sunt mii de pacienţi, evrei şi neevrei, asistaţi şi neasistaţi, operaţi de echipa noastră, care trăiesc fiecare zi ca pe-o descoperire fără seamăn, îşi fac planuri de viitor. Mă uit în ochii lor şi citesc recunoştinţă. Nu cred că există ceva mai minunat...

✶

Acum, când buna interetnicitate este unul dintre subiectele predilecte ale multor reuniuni internaţionle, când presa este foarte receptivă la temă, terapeuţi ai ochilor şi ai sufletului, ca dr. Stephen Kutner, înţeleg că practicarea acestui deziderat este mai importantă decât cuvintele. Subţiratic, febril, privind obstacolele ca tot atâtea ţinte ce trebuie doborâte, acest om modest şi bun ca pâinea caldă, cum spune o zicală românească, face parte dintre acei oameni care încearcă, zi de zi, să realizeze o lume-Seder, în respectul valorilor inalterabile ale omeniei.

Pagină realizată de IULIA DELEANU

Vizita în România a unei delegaţii evreieşti din Stamford - Connecticut (S.U.A.)

„Ceea ce am văzut este peste aşteptări“

Între 31 octombrie - 2 noiembrie a.c., am fost onoraţi de vizita unei delegaţii a Organizaţiei *Women's Division of the United Jewish Federation of Stamford, Connecticut (S.U.A.), condusă de preşedinta acesteia, Diane Sloyer*, care conduce campanii pentru strângerea de fonduri în sprijinul comunităţilor evreieşti din întreaga lume. Delegaţia - însoţită de dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România - a avut întâlniri cu liderii F.C.E.R., a vizitat Templul Coral, sediul D.A.S.M., Centrul Medical al Federaţiei, din Capitală, Complexul „Băluş“ (bucătăria şi Centrul de Zi), Căminul „Amalia şi Dr. Moses Rosen“, pe cei asistaţi la locuinţele lor, Centrul Pedagogic al Departamentului pentru Tineret, Filiala „Sohnut“ din România. Un spectacol de muzică şi dansuri israeliene a fost oferit în onoarea lor de tineri corişti bucureşteni (dirijor - *Bogdan Lifşin*) şi de formaţia de dansuri a Clubului „Tnuat Alyia“ (Filiala „Sohnut“ în România), la Centrul Cultural Comunitar din Capitală.

Conştienţi de dificultăţile economice prin care trecem, aceşti ambasadori ai Vieţii au făcut donaţii pentru copii şi medicamente.

Salutând prezenţa acestei importante delegaţii în obştea noastră, preşedintele F.C.E.R., deputatul dr. *Aurel Vainer*, a trecut în revistă probleme actuale ale Federaţiei şi proiectele ei pentru viitor. Celor 10.000 de membri ai obştii le revine datoria de a fi legatari ai celor 800.000 câţi erau înainte de al doilea război mondial, situaţie cu atât mai complicată cu cât media de vârstă este de peste 65 de ani, tinerii fiind foarte puţini. De aceea, se impune o deschidere cât mai largă pentru evreii aflaţi în România pe durate de timp variabile, rezidenţi în Israel sau alte ţări ale lumii: studenţi, oameni de afaceri, de cultură ş.a. Procesul de democraţie şi transparenţă început în România după '89, dar şi dificultăţile economice prin care trece ţara, se reflectă şi în viaţa comunitară. Vorbitorul a subliniat, totodată, importanţa implicării JOINT-ului în toate programele F.C.E.R. - asistenţă socială şi medicală, Talmud Tora, generaţie de mijloc, tineret, copii - şi a arărat că viaţa religioasă se desfăşoară în parametrii normalităţii. O altă direcţie a alocuţiunii a constituit-o schiţarea câtorva proiecte de anvergură: ● Festivalul Artei şi Culturii ludaice (naţionale şi chiar internaţionale) de la Sibiu, în 2007, când Sibiul va fi capitală culturală europeană ● Societatea Academică „ludaica“, cu rezidenţă în Bucureşti ● un program itinerant de vizite în comunităţi mici, realizat de oameni de cultură din C.E.B. şi alte comunităţi mai mari, pentru ca evreii din acele localităţi să nu se simtă izolaţi ● refacerea şi modernizarea Templului Coral, inclusiv introducerea de aer condiţionat ● dezghetoizarea unui monument arhitectonic *de mare valoare*„ cum este Sinagoga Mare ● dezvoltarea învăţământului evreiesc (ebraic)), aşa cum a existat el în perioada interbelică ş.a.

Dr. ZVI FEINE, directorul Programului JOINT pentru România

„A fost o vizită foarte importantă. Şi aceasta pentru că reprezentanţi ai evreimii americane au putut lua contact la faţa locului cu realităţile comunităţii dvs. Au fost foarte impresionaţi de tot ce au văzut şi ascultat, de devotamentul liderilor dvs. pentru menţinerea vieţii comunitare, de entuziasmul tinerilor, de recunoştinţa vârstnicilor, sentimente care i-au încurajat să facă mai mult pentru a ajuta ca viaţa evreiască din România să continue“.

Răspunzând unor întrebări ale oaspeţilor, deputatul dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., a vorbit despre democraţia recentelor alegeri, despre lupta foarte strânsă pentru funcţia de preşedinte, datorată valorii competitorilor şi, în încheiere, a mulţumit oaspeţilor pentru efortul moral şi material de a veni în sprijinul comunităţii noastre, aşa cum a reieşit din declaraţia *Dianei Sloyer*, conducătoarea delegaţiei americane.

Privitor la situaţia antisemitismului în România, dr. *Alexandru Elias*, preşedintele recent createi Comisii consultative pentru combaterea antisemitismului şi negaţionismului, a arătat că, din fericire, în România nu există forme de violenţă fizică, dar există antisemitism şi xenofobie la nivel verbal în unele publicaţii.

Pretutindeni, oaspeţii au fost însoţiţi de *Alex Sivan*, directorul general al F.C.E.R., şi ing. *Nilu Aronovici*, preşedintele D.A.S.M.

„Ştiam că sunteţi o comunitate activă, dar ceea ce am văzut este peste aşteptări“ - a fost opinia generală a membrelor delegaţiei: *Diane Sloyer, Gary Geller, Wendy Handley, Elissa Klapper, Lorraine Kweskin, Ivy Schildkraut, Ilysa Newman Schuckman, Leslie Shapiro, Lauren Stanley, Stephanie Weissman.*

Convorbirea cu *Diane Sloyer*, derulată în ultima zi a vizitei, ne-a dezvăluit capacitatea şi receptivitatea sa faţă de problemele sociale ale obştii noastre şi admiraţia pentru eroismul străduniilor de a supravieţui. „Sunteţi o comunitate vie, de o mare forţă sufletească, de o impresionantă vitalitate şi vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a vă susţine în demersurile dvs. de îmbunătăţire a condiţiilor de existenţă“ - a spus domnia-sa. Diane Sloyer şi-a arătat admiraţia pentru frumuseţea şi valoarea istorică a Templului Coral, pentru *Suca* „nemaipomenită“ din incinta Templului, pentru buna organizare comunitară, calitatea serviciilor de asistenţă socială şi medicală, destoinicia liderilor noştri. „Este extraordinar tot ce faceţi ajutându-i pe cei vârstnici să-şi prelungească viaţa, dându-le sentimentul utilităţii sociale. M-a emoţionat interesul real al tinerilor pentru tot ce înseamnă problemele iudaismului contemporan. A fost, pentru mine, o experienţă deosebită“.

Convorbire cu DIANE SLOYER, conducătoarea delegaţiei

„Vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a vă ajuta“

- Ce vă spune trecutul, cum caracterizaţi prezentul şi cum prefiguraţi viitorul comunităţii noastre?

- Evreii români au o mare contribuţie la renaşterea Statului modern Israel, următoarea ţintă a călătoriei noastre. Chiar dacă, azi, comunitatea e mică, ea este caldă, atractivă, puternică. Şi *sunt convinsă că va avea* succes în viitor, cu atât mai mult cu cât tinerii sunt atât de prezenţi în viaţa dvs. comunitară. În pofida faptului că sunt pentru prima oară în România, pretutindeni unde m-au purtat paşii am încercat un sentiment de familie.

- Care dintre momentele acestei vizite va rămâne mai puternic impregnat în memoria dvs. afectivă?

- Totul. Tinerii care au dansat, au cântat şi ne-au încântat sufletele, pe care i-am văzut lucrând la Centrul Pedagogic, modul exemplar în care aveţi grijă de vârstnici - de la transportul hranei la domiciliu pentru nedeplasabili la terapia împotriva însingurării practicată la Centrul de Zi, din Complexul „Băluş“ -, excepţionalul institut pentru prelungirea vieţii care este Căminul „Rosen“, tot ce am văzut la modernul sediu al D.A.S.M.

*

La Centrul de îmbrăcăminte din acelaşi sediu - o scenă *ilustrativă pentru „Programul Demnităţii noastre“*, generic înglobând toate direcţiile de asistenţă. O asistată intră în cameră să-şi aleagă lucruri de care are nevoie. Are o ţinută decentă, nu lipsită de distincţie. „Uitaţi-vă cum arată!“, spune *Franca Oprescu Aronovici*. Doamna, emblemă pentru grija asistenţilor sociali faţă de cei ce sunt supranumiţi „generaţia de aur“, stârneşte admiraţia oaspeţilor.

*

- Sigur, e greu să vă cer o sinteză a vizitei, acum, când acumulările nu s-au sedimentat şi selectat. Totuşi - câteva concluzii în chip de „la revedere“.

- Vom face tot ce ne stă în putinţă pentru a vă ajuta. Împreună, evreii din Statele Unite şi evreii din România, vom pune în aplicare programe care să susţină continuitatea iudaismului în ţările noastre.

IULIA DELEANU

Succes diplomatic de proporţii al Israelului

O.N.U. va marca ZIUA HOLOCAUSTULUI

Într-un gest fără precedent, Adunarea Generală a O.N.U. a votat prin consens o rezoluţie prin care ziua de 27 ianuarie, data eliberării în 1945 a lagărelor de la Auschwitz-Birkenau, se declară „Ziua Internaţională de comemorare a memoriei victimelor Holocaustului“. A fost primul proiect de rezoluţie al Israelului acceptat de plenul organizaţiei internaţionale. Co-sponsorizată de 104 state membre, printre care opt ţări musulmane, în rezoluţie se mai cere statelor membre să includă Holocaustul în programele lor educaţionale şi să condamne toate manifestările care neagă Holocaustul. De asemenea, sub denumirea „O.N.U. şi Holocaustul“, secretarul general Kofi Annan urmează să elaboreze programe legate de această temă şi să informeze Adunarea Generală despre punerea lor în aplicare.

Prezentând proiectul de rezoluţie, Dan Gillerman, ambasadorul Israelului la O.N.U., care în iunie a *devenit, pentru prima dată după 50 de ani, vice*-preşedintele Adunării Generale, a declarat că acest demers este deosebit de important, deoarece este pentru prima dată când O.N.U. adoptă o rezoluţie referitoare la Holocaust. „O.N.U. poartă o răspundere specială în a garanta ca Holocaustul şi învăţămintele sale să nu fie date uitării şi ca această tragedie să reprezinte un avertisment adresat tuturor popoarelor asupra pericolelor reprezentate de ură, bigotism, rasism şi prejudecăţi“, a subliniat el. În luările de cuvânt de susţinere a rezoluţiei, reprezentanţi ai unor state ca Germania, Austria, România şi Franţa - scrie cotidianul israelian „Haaretz“ - au evocat situaţia din ţările lor în timpul celui de-al doilea război mondial şi suferinţele evreilor din perioada respectivă.

Observatorii politici apreciază că rezoluţia este un alt pas pozitiv ce indică o schimbare de atitudine, în cadrul O.N.U., faţă de Israel şi faţă de problemele evreilor, alături de primirea pozitivă a discursului premierului Ariel Sharon în cadrul actualei sesiuni a O.N.U., conferinţa despre antisemitism, organizată sub egida O.N.U., sesiunea specială a Adunării Generale de comemorare a 60 de ani de la eliberarea lagărelor de la Auschwitz-Birkenau sau participarea lui Kofi Annan la inaugurarea noului Muzeu „Yad Vashem“ din Ierusalim - prima vizită a unui secretar general al O.N.U. în Israel.

EVA GALAMBOS

Intervenţie în Parlamentul României a deputatului dr. AUREL VAINER

Holocaustul românesc – o lecţie de istorie

Deputatul F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, *a vorbit în Parlamentul României despre* semnificaţia Zilei Holocaustului în România. Domnia-sa a arătat că s-a ales ziua de 9 octombrie, deoarece a fost începutul deportării evreilor în Transnistria, care a reprezentat „un proces de anihilare, prin cele mai variate mijloace“, a celor transportaţi acolo şi soldat cu moartea a 130.000 de evrei. „Statul român şi-a asumat această filă grea, dramatică, din istoria poporului român..., dar noi nu vrem să arătăm cu degetul întreg poporul român... Holocaustul... este o filă de istorie şi o lecţie de istorie. Este bine ca noi să nu uităm aceste file întunecate de istorie, pentru că a rememora este, până la urmă, un proces omenesc şi poate duce la mai bine“.

Ziua de 9 octombrie – comemorată în mai multe comunităţi din ţară

Am primit în redacţie, cu o oarecare întârziere, informaţii despre manifestările organizate în comunităţi din ţară, cu prilejul Zilei Holocaustului în România, prezentate şi de mass media locală.

Astfel, la **ORADEA**, cinci cotidiane (patru în limba română şi unul de limbă maghiară) au relatat despre felul în care a fost marcată această zi. La Monumentul Martirilor Evrei s-a organizat o adunare de doliu, la care, alături de membrii comunităţii şi de preşedintele acesteia, ing. *Felix Koppemann*, în prezenţa Rabinului *Abraham Ehrenfeld*, au fost de faţă primarul municipiului, ing. *Petre Filip*, reprezentanţi ai Prefecturii şi ai Direcţiei Judeţene pentru Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional, elevi ai şcolilor orădene şi alţi locuitori ai municipiului. Au fost rostite alocuţiuni de către preşedintele comunităţii, primarul municipiului şi prof. univ. *Viorel Faur* (istoric), în care s-au evocat trecutul şi prezentul comunităţii orădene şi momentele întunecate ale deportării evreilor la Auschwitz. La finalul manifestării au fost depuse coroane de flori din partea reprezentanţilor autorităţilor centrale şi locale şi a comunităţii evreieşti.

La **BOTOŞANI**, Ziua Holocaustului a fost marcată prin manifestări organizate de Biblioteca Judeţeană „Mihai Eminescu“, Biblioteca Etniilor şi Comunitatea Evreilor (expoziţie de cărţi, pictură, prezentarea filmului „Lumea lui Elie Wiesel, ieri şi azi“), de Muzeul de Istorie, trei colegii naţionale şi de Seminarul Teologic „Sf. Gheorghe“. La sediul comunităţii s-a desfăşurat întâlnirea solemnă de comemorare a Holocaustului, la care, în afara membrilor comunităţii, au participat subprefectul *Şalgău David*, *Dana Petraru*, reprezentantul Inspectoratului de Cultură, prof. *Wilhelm Doru*, inspector, şi prof. *Bejenaru Ionel*, din partea Muzeului de Istorie.

Din relatări telefonice, am fost informaţi despre manifestări similare la **PLOIEŞTI** şi **TÂRGU MUREŞ**, cu participarea autorităţilor centrale şi locale.

*

Profităm de ocazie să transmitem, pe această cale, membrilor comunităţilor din provincie că reflectarea activităţilor lor în paginile revistei se poate realiza numai dacă ne informează, în timp util, despre desfăşurarea lor.

EVREII ÎN LUME

Moştenirea lui YITZHAK RABIN

La un deceniu după dispariţia lui Yitzhak Rabin, nici societatea israeliană şi nici opinia publică mondială nu au putut răspunde la întrebarea dacă asasinarea lui a întrerupt un proces de pace în curs de desfăşurare - aşa-numitul proces de la Oslo. Într-un recent interviu, fostul preşedinte american Bill Clinton susţine această ipoteză. „Cred că dacă nu ar fi fost asasinat, s-ar fi ajuns la un acord de pace global şi israelienii şi palestinienii ar fi colaborat. La ora actuală, am fi avut un un alt Orient Mijlociu, mult mai prosper şi cu mai puţină violenţă", a declarat Clinton, care, împreună cu soţia lui, Hillary, au participat, la 12 noiembrie, la o ceremonie publică de comemorare a fostului premier, organizată de Centrul „Yitzhak Rabin" din Israel, în prezenţa a 200.000 de israelieni, a 17 delegaţii din întreaga lume, inclusiv a secretarului de stat al S.U.A., Condoleezza Rice, şi a altor miniştri de externe.

■ Ariel Sharon la mormântul lui Yitzhak Rabin

Dar există şi alte opinii. Mulţi analişti afirmă că Rabin a acceptat acordurile de pace de la Oslo nu ca scop în sine, ci ca un mijloc de a obţine recunoaşterea Israelului de către ţările din regiune şi a susţinut că procesul este reversibil, iar dacă acesta ar fi ameninţat securitatea Israelului în loc să o întărească, ţara ar fi revenit la situaţia dinaintea acordului. Procesul de Pace de la Oslo a eşuat definitiv în iulie 2000, când, la Camp David, premierul de atunci, Ehud Barak, nu a reuşit să ajungă la o înţelegere cu liderul palestinian Yasser Arafat. S-a lansat şi ideea că Rabin ar fi obţinut rezultate în acest demers, deoarece era respectat şi chiar iubit de liderii palestinieni, dar nimeni nu poate afirma cu certitudine că, în pofida puternicei sale personalităţi, ar fi putut depăşi imensele diferenţe dintre punctele de vedere palestinian şi israelian în probleme fundamentale ca graniţele, refugiaţii şi statutul Ierusalimului.

Interesant este că, deşi Rabin a fost membru al Partidului Muncii, israelienii îl consideră mai degrabă pe Ariel Sharon moştenitorul premierului asasinat. Această apreciere i-a adus sprijinul aripii de dreapta a Partidului Muncii şi explică marea popularitate a premierului în rândul israelienilor, care, în ultimă instanţă, a determinat succesul strategiei lui de dezangajare militară din Gaza.

NICHOLAS F. TAUBMAN – noul ambasador al S.U.A. în România

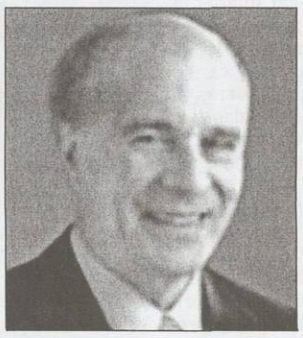

Comisia de politică externă a Senatului S.U.A. a confirmat desemnarea omului de afaceri şi filantropului *Nicholas F.Taubman* ca ambasador al S.U.A. în România. Firma „Advance Auto Parts", al cărei proprietar este şi care se plasează pe *locul al doilea* în rândul detailiştilor de piese auto din S.U.A., a fost considerată de revista „Forbes" drept compania de vânzări cu amănuntul cea mai bine administrată din America. Susţinător şi sponsor al preşedintelui George W.Bush, Taubman, împreună cu soţia sa Jenny, care a servit în armata israeliană, au fost şi sunt activi în probleme comunitare, Taubman fiind un timp şi consilier municipal în oraşul Roanoake - Virginia, unde locuieşte şi unde îşi are sediul compania sa. De asemenea, el a servit, timp de şase ani, în consiliul de conducere al Societăţii Istorice din Virginia.

Nicholas Taubman a absolvit Wharton School of Finance and Commerce la Universitatea Pennsylvania şi a intrat în afaceri alături de tatăl său, Arthur Taubman, cel care a înfiinţat societatea „Advance Auto Parts". Arthur Taubman a fost implicat puternic în viaţa iudaică. Provenind dintr-o familie de evrei săraci, originari din Imperiul Austro-Ungar, el a reuşit să pună pe picioare compania care a înregistrat de la început mari succese. Arthur Taubmann a fost unul dintre evreii americani care au depus eforturi pentru salvarea a sute de coreligionari care încercau să plece din Franţa după instaurarea guvernului de la Vichy, semnând documentele lor de imigrare şi declarând că îi sunt rude. Întrebat de autorităţi de ce a făcut acest lucru, Taubman a afirmat: „Toţi evreii care se află în pericol sunt verii mei primari". După crearea Statului Israel, el s-a implicat în înfiinţarea comunităţii de afaceri de acolo, fiind unul dintre fondatorii „Alliance Tire and Rubber Company" din această ţară.

Nicholas Taubman a moştenit calităţile civice şi de om de afaceri ale tatălui său. El s-a angajat că, în cazul în care va fi numit ambasador în România (potrivit unor surse, ar fi dorit să devină ambasador în Israel), va milita pentru intensificarea relaţiilor economice bilaterale şi va încerca să soluţioneze problema adopţiilor copiilor români în S.U.A.

În Extremul Orient rus renaşte spiritul iudaic

Pionierii datează de la sfârşitul anilor '20, când au sosit într-o regiune de păduri siberiene nelocuite, cu mlaştini infestate de ţânţari, amăgiţi de idei socialiste, dar şi de visul de a crea o ţară a evreilor. Şi-au ridicat corturi şi au început să lucreze pământul. Au fost urmaţi de mii de evrei, mici meseriaşi şi mici negustori, care deveniseră muritori de foame în zonele lor de origine, Ucraina, Belorusia, chiar şi Rusia. Alţii au fugit din faţa invaziei naziste, în speranţa unei vieţi mai bune.

Astfel a luat naştere Regiunea Autonomă Evreiască - cunoscută după capitala ei, Birobidjan. Scopul lui Stalin, care a inspirat crearea ei, a fost ca aceasta să reprezinte o contrapondere a viitorului Stat Israel.

Ideea fundamentală a fost ca aici să se dezvolte o comunitate care ar menţine tradiţiile - limba şi cultura idiş, cu excluderea absolută a religiei mozaice şi tradiţiilor religioase. Proiectul, deşi a fost sprijinit şi din străinătate, a eşuat - scrie, într-un reportaj, „Los Angeles Times".

Dar astăzi, când spiritul religios renaşte pe tot cuprinsul Rusiei, regiunea a devenit unul dintre cele

mai importante centre evreieşti din ţară. Anul trecut, în septembrie, Rabinul Mordehai Sheiner, sosit aici în 2002, din Israel, a deschis prima sinagogă oficială din ultimii 70 de ani.

Comunitatea Evreiască Freid, principala organizaţie a evreilor din Birobidjan, a organizat cursuri de ebraică, de tradiţii evreieşti, la care participă 200 de copii. Comunitatea a achiziţionat o clădire în care, anul viitor, vrea să înfiinţeze o şcoală evreiască, la început doar cu câteva clase, ajungând mai târziu să aibă cursuri complete, de la grădiniţă până la liceu.

Deşi numărul evreilor din Birobidjan nu depăşeşte 5.000 din cei 77.000 de locuitori, oraşul are un aer evreiesc. În faţa gării se înalţă o menoră imensă. Există plăcuţe bilingve în rusă şi idiş, denumiri de cafenele şi restaurante, străzi care poartă nume de scriitori celebri, ca, de pildă, al lui Shalom Alehem. Există şi o Şcoală Evreiască de Stat unde se predă ebraică, dar nu şi religia mozaică. De aceea, Comunitatea Freid, sprijinită de Federaţia Comunităţilor Evreieşti din Rusia, finanţează Universitatea Evreilor din Birobidjan, frecventată de 60 de tineri. Comunitatea administrează zece cluburi cu 600 de membri, iar în oraş activează un teatru idiş. De asemenea, în Birobidjan se publică numeroase cărţi, calendare şi manuale în această limbă. Practic, aşa cum declară liderii comunităţii, este un fapt binecunoscut că Regiunea Autonomă Evreiască înregistrează cel mai puternic reviriment al vieţii şi culturii iudaice din întreaga Rusie.

Din ce în ce mai mulţi americani hispanici îşi caută rădăcinile iudaice

Ei sunt descendenţii *maranilor*, refugiaţi din Spania pe vremea Inchiziţiei

În state din sud-vestul S.U.A., cum ar fi Texas sau New Mexico, s-a observat în ultimii ani un fenomen mai puţin obişnuit. Din ce în ce mai mulţi americani hispanici, ai căror strămoşi au imigrat în America, îşi descoperă rădăcinile iudaice. Ei şi-au dat seama că aceştia au fost marani, evrei sefarzi care s-au refugiat din faţa Inchiziţiei, botezându-se catolici. Acum, unii dintre ei revin la iudaism, scrie cotidianul american „The New York Times".

Convertirea lor reprezintă ultimul capitol al istoriei aşa numiţilor cripto-evrei sau evrei ascunşi din sud-vestul S.U.A., care s-au refugiat din Spania cu 500 de ani în urmă. Povestea lor a devenit publică o dată cu cercetările istorice recente şi progresele în testele ADN care au dezvăluit rolul proeminent jucat de aceşti cripto-evrei şi descendenţii lor în colonizarea de către Spania a ceea ce este astăzi sud-vestul Statelor Unite. De peste două decenii, elemente de istorie orală culese de cercetători în New Mexico, Colorado şi Texas au sugerat că mai multe familii catolice cu descendenţă spaniolă au menţinut cu strictețe, de-a lungul secolelor, obiceiuri evreieşti - aprinderea lumânărilor vineri seara, evitarea consumului de carne de porc şi sculptarea pe morminte a Stelei lui David. Mult timp, zvonurile despre aceste obiceiuri ascunse provenite de la comunitatea catolică au fost privite cu scepticism, deoarece secte protestante evanghelice, active în sud-vest cu o sută de ani în urmă, foloseau imagini de sorginte iudaică şi alfabetul ebraic, iar aceste simboluri au fost preluate de comunităţi hispanice izolate.

Ştiinţa modernă ar putea să ofere noi date despre istoria cripto-evreilor după ce antropologii au elaborat un test ADN al cromozomului „Y" masculin care poate indica o legătură ancestrală cu *cohanimii*, casta preoţilor iudaici, a căror origine are o vechime de peste 3000 de ani, ei fiind consideraţi descendenţii direcţi ai lui Aaron, fratele lui Moise. Nu toţi acceptă, însă, existenţa cromozomului „semit".

O societate din Texas, denumită „Family Tree DNA", care oferă acest test clienţilor săi bărbaţi, afirmă că primeşte zilnic cereri pentru astfel de teste de la hispanici interesaţi să descopere dacă au strămoşi evrei. La unul din zece bărbaţi hispanici testaţi s-a dovedit existenţa strămoşilor semiţi, respectiv originea iudaică, deşi există şi posibilitatea unor strămoşi musulmani nord-africani.

Nu toţi cei care-şi descoperă descendenţa iudaică prin cercetări genealogice au decis să revină la iudaism,

Pagină realizată de EVA GALAMBOS

Evreii din Kurdistan au dat lumii poeţi talentaţi

La mijlocul secolului al XVII-lea, în însemnările sale (*Entdeckungen in Orient. Reise nach Arabien und andere Landern, 1761-1767 - Descoperiri în Orient. Călătorie în Arabia şi alte ţări*), Karsten Niebuhr evocă istoria de un mileniu a evreilor din Kurdistan. „Muftiul afirmă că deja cu o mie de ani în urmă, aici se aflau 200 de biserici creştine şi numeroase sinagogi. În timp ce în Europa evreii sunt excluşi de la practicarea meseriilor, aici ei îşi câştigă traiul muncind". Marea majoritate a evreilor kurzi a trăit în regiunile devenite ulterior Irakul de astăzi. Conform tradiţiei, evreii kurzi sunt urmaşii celor zece triburi din timpul exilului asirian. Populaţia evreiască a crescut apoi cu descendenţii regatului lui Adiabene, care, în secolul întâi, au trecut cu toţii la iudaism.

Unul dintre cele mai cunoscute centre evreieşti din Kurdistan a fost Amadia, care, în Evul Mediu, ar fi numărat 25.000 de locuitori evrei. Mai târziu, ei au trăit şi în Irbil, Kirkuk, Mosul, Sulamania şi Sena. Izolaţi vreme îndelungată, evreii kurzi au atras atenţia asupra lor în secolul al XII-lea, la apariţia mişcărilor mesianice sub Menachem ben Solomon ibn Ruchi şi Davis Alroy. Mai multe rabinate kurde s-au ocupat de Cabala practică şi foarte mulţi evrei kurzi erau poeţi (*paiitanim*) talentaţi, care au creat poezii religioase şi laice în limba ebraică şi arameică. Din cauza marilor persecuţii din Irak, în anii '40 din secolul trecut, şi a propagandei antisioniste, majoritatea evreilor kurzi a părăsit regiunea stabilindu-se în Israel. Totuşi, în zonele muntoase din Kurdistan mai trăiesc şi astăzi grupuri de evrei.

EVA ŢUŢUI

CĂRŢI NOI

Minunea salvării evreilor – într-o valoroasă realizare editorială

Am în faţă o superbă realizare editorială: *Meghilat Ester* (bilingvă şi comentată), carte apărută sub îngrijirea lui Baruch Tercatin. După cum se ştie, Sulul Esterei face parte din cele 24 de cărţi ale Bibliei. Includerea ei a fost controversată (din cauza inexistenţei, în cuprinsul ei, a numelui lui Dumnezeu), precum *Cântarea Cântărilor* (din pricina caracterului ei aparent profan), dar, în cele din urmă, cu înţelepciune acceptate. Într-o frază rezumativă Marele Rabin Menahem Hacohen aminteşte din capul locului că „*Meghilat Ester* relatează - într-un limbaj poetic - minunea salvării iudeilor din imperiul persan de la exterminare" (vai, nici o aluzie recentă la Iran, care vrea să şteargă de pe harta lumii Statul Israel!). Totuşi *Meghilat Ester*, continuă rabinul nostru, „a fost şi rămâne un document actual, de-a lungul generaţiilor, ca şi în timpurile noastre, odată cu regenerarea antisemitismului".

Cartea mai este recomandată călduros de Marele Rabin Alexandru Şafran, care preţuieşte răspândirea constantă a tradiţiei iudaice (aş adăuga şi a limbii ebraice) de către Baruch Tercatin „în rândul vorbitorilor de limbă română". De altfel, ţin să menţionez excelenta idee a Editurii Hasefer de a prezenta cărţi bilingve ale tradiţiei iudaice - în româneşte şi limba ebraică - (în 2006, Hasefer preconizează continuarea ediţiilor bilingve şi comentate cu *Cartea lui Rut*). Iniţiativă importantă, deoarece nici până în zilele noastre nu dispunem de o traducere în limba română a Bibliei (şi cu comentariile de rigoare) *din surse evreieşti*.

Să adăugăm şi salutul prietenesc al acad. Gabriel Ştrempel, director al Bibliotecii Academiei Române, care a descoperit în 1951, chiar în biblioteca pe care o conduce, un Sul al Esterei, lăsând pe seama specialiştilor studiul acestuia. Cartea lui Baruch Tercatin se bucură de altfel în introducere de un studiu remarcabil al acad. Cornelia Bodea cu privire la forma de prezentare a Cărţii Esterei (miniată pe pergament), prezentare făcând parte din lucrarea mai amplă intitulată *Valori de artă iudaică* (Iaşi, 2002). De altfel, pliantul admirabilului manuscris este reprodus înaintea acestui studiu de excepţie, urmat de reproducerea faimosului tablou al lui Rembrandt reprezentând scena în care Haman imploră iertarea Esterei (1665), aflat la Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti. Doamna Cornelia Bodea menţionează că cele mai multe *Meghilat* păstrate provin din Italia, mai ales din Veneţia (cea după care şi-a efectuat studiul stilistic şi artistic a denumit-o *Meghilat Iaşi 1673*, înrudită direct cu categoria *Meghilat Gaster I*, din fosta Colecţie Moses Gaster).

Autorul ediţiei în limba română reproduce, episod de episod, *Sulul Esterei* (având într-un frumos chenar textul original), cu comentarii din Talmud Meghila, Or Hadaş, Ester Raba, Targum Şeni, Hagadat Ester etc. Se pronunţă asupra subiectului tâlcuitori remarcabili, de la Raşi ori Maharalul din Praga până la Rabinul Kook, din Ierusalim. O menţiune specială: nu puţine sunt referirile lui Malbim, ale cărui lucrări excepţionale ne-au rămas, din păcate, până în prezent inaccesibile în limba română.

Cartea se încheie cu o bibliografie de referinţă. Apreciem reuşita prezentării volumului, având-l pe Marius Geller drept tehnoredactor şi pe S. Singer ca redactor şi susţinător al memorabilei colecţii a clasicismului iudaic. Un mic pas important în direcţia valorificării şi difuzării operelor noastre esenţiale, în texte bilingve şi comentate; în acelaşi timp, o invitaţie pentru oameni de cultură, români, dar şi evrei, la însuşirea unei limbi care trebuie să stea alături de greacă şi latină în studiul comorilor Antichităţii.

ŢICU GOLDSTEIN

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România
Comunitatea Evreilor din Bucureşti

INVITAŢIE

Avem plăcerea de a vă invita la reuniunea de lansare a cărţii

SULUL ESTEREI

Manifestarea va avea loc în ziua de luni, 21 noiembrie 2005, ora 14, în amfiteatrul *Ion Heliade Rădulescu* al Bibliotecii Academiei Române (Calea Victoriei nr. 125 sau intrarea din Bdul Dacia). Împreună cu dvs., vor participa distinşi reprezentanţi ai culturii, ai vieţii politice şi sociale din România.

Vor lua cuvântul:
- Dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., deputat în Parlamentul României;
- Dr. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Statului Israel în România;
- Acad. *Cornelia Bodea*;
- Dl *Baruch Tercatin*, Tel Aviv, îngrijitorul ediţiei;
- Prof. *Alexandru Singer*, directorul Editurii Hasefer.

Vă mulţumim pentru participare.

Invit cititorii rândurilor de faţă să nu amestece incompatibilităţile pe care le prezint. Pur şi simplu subiectul, directitatea lui zguduitoare, determină alternanţa notaţiilor. Altfel el, subiectul, dă răspunsuri diferite la aceeaşi problemă asupra căreia încerc să conturez două straturi de conştiinţă diametral opuse.

Dialectica alternanţei

În *Schimbarea la faţă a României*, Emil Cioran deplânge numeroasele compromisuri pe care şi le-a impus ca să treacă prin vechi suferinţe şi a supravieţui. Nu putea uita, cu gândul la istoria contemporană, că - subteran - ai mereu motive să nu te laşi eliminat. Cu condiţia să rezişti resentimentelor pentru ca viaţa ta interioară să nu intre în zona murdăriilor.

Cartea lui Emil Cioran apărea în anul de graţie 1937 şi nu disimula nimic din spaima de neant, socotit un „blestem al neamului". Tot atunci, cu o mare încărcătură de ură, „fără scâncet, plâns surd", se auzea un cu totul alt discurs. Ambianţa se preta. Eminamente pervertit de simptomul exasperării, mutilat de antisemitism, Nichifor Crainic descoperea că oriunde întâlnea evrei se simţea mutilat. Nu putea coexista cu ei. Garanţiile de siguranţă oferite de conviеţuirea cu locuitorii de altă credinţă dispăruseră brusc. Conviеţuirea ce a funcţionat de secole iar astăzi stă la baza statutului minorităţilor devenise „o ororare". Jalonat de evenimente, expunea o doctrină ce urca până la „curăţirea de ei"... Ţinea să legifereze, pentru evrei, „nefiinţa". Cerea, cu alte cuvinte, suprimarea lor, pur şi simplu.

Înainte ca Hitler să formuleze odioasa „soluţie finală", cea care a dus la Holocaust, în România anului 1937, în eseul *Ortodoxie şi etnocraţie*, Nichifor Crainic anticipează „soluţia finală". Antisemitismul militant autohton îşi atribuia prerogative cumplite. Cu nimic mai prejos decât proclama Hitler, în 1942, exterminarea totală „a gunoaielor, pe întreaga scară a reacţiei urgente".

Uimitor şi apăsător adevăr! Iar ca ideea de segregaţie rasială să nu pară produsul imaginaţiei bolnave, amintesc, derutat de fantasma ucigaşă, ce a devenit ea în Bosnia o jumătate de secol mai târziu, sub forma „curăţirii etnice". Asta între anii 1991-1992, ca o dovadă că tribulaţiile unei ideologii a exterminării nu au fost eradicate nici până astăzi. Eposul cumplit al relei credinţe, bestiale, demonice pune pe gânduri orice om dispus la examenul situaţiilor echivalente cu patologicul generalizat.

Lupt din răsputeri să nu spun mai multe despre cruzimea, invidia, perversitatea în acţiune, de care s-au molipsit destui intelectuali, personal politic, funcţionari guvernamentali în România sub efectele devastatoare ale Gărzii de Fier şi, ulterior, ale regimului antonescian. Nu din senin s-a instaurat contratimpul tragic al acelui timp al nefericirii. El se dezlănţuise apocaliptic datorită psihozei create, întreţinute exploziv de moştenirea spirituală venită din învălmăşeala de gânduri a lui Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Nicolae Roşu, Radu Dragnea în numele şi pe seama triumfului, din fericire trecător, al extremismului de dreapta interbelic. A fost un moment din istoria ţării noastre care a luat sfârşit mai repede decât credeau iniţiatorii săi. Va trebui să-l privim cu severă aplicaţie în toată întunecimea, chiar întunecimile, şi cu acele triste figuri care i-au definit atitudinile.

*

Mă bucur să pot saluta, la dimensiunea lor reparatoare, câteva izbânzi ale tinerei democraţii româneşti, printre care fiinţarea Institutului pentru Studierea Holocaustului şi, nu în ultimul rând, scoaterea la lumină a contribuţiei evreilor la edificarea culturii naţionale, prin reeditarea unor autori trecuţi cu vederea sau pur şi simplu negaţi mistificator. De astă dată, mă rezum să consemnez un act de confraternitate, cum m-aş bucura să le văd înmulţite. Îl datorăm scriitorului şi editorului Victor Frunză care şi-a tipărit propria carte, intitulată, în irizări de basm, *Fire de aur pe blană de oaie. Din povestirile Natelei.*

Cui i se pare banal, chiar irelevant, că Victor Frunză reintegrează în peisajul literar local personaje trăind acum la Ierusalim sau Haifa, îi răspund cu o clătinare de cap. Nu e deloc banal, nici irelevant. Povestind, într-o scriere foarte recentă, ceea ce pare retrăirea în memorie a propriului trecut, Victor Frunză integrează o depoziţie în actualitate, opune adevărul ei pulsaţiilor negative de care, din păcate, nu suntem lipsiţi pe de-a-ntregul. Sunt întâmplări privite cu acea caldă melancolie ce ritmează şi fundalul şi culoarea istorisirilor. Personajele au identitate precisă, sunt foşti vecini şi prieteni, adulţi ori copii evrei din Râmnicul de odinioară. Pe atunci farmacişti, croitori, femei casnice, librari, meseriaşi. Tuturor autorul le reconstituie, în scene lapidare, fragmente de viaţă. Lipsesc adnotările şi e bine. Întregul sună simplu, ca o declaraţie de dragoste. Simpatia ocupă jumătatea volumului, provine din adâncul biografic şi autobiografic, leagă metamorfoza acelor oameni de existenţa fiecăruia.

Fac o precizare: nu parcurgem o ademenire linguşitoare, narcisiacă. Realismul curat, nepretenţios devoră mişcările sufleteşti, le conferă directitate. Rezultă din interstiţii magia trecutului comun într-un cântec blând-evocator, precum o muzică a zâmbetului calm, luminos uneori, trist în câteva rânduri, ieşit din concomitenţa adevărului, a simplităţii integratoare cu centralitatea confesiilor. O eternitate ideală pluteşte prin limbaj peste orăşelul onest. Bucuria şi suferinţa îşi dau mâna, limpede, convingător sedimentate.

Mă întreb: este uşor să fii, în România de azi, filosemit? Nu discut aici dacă m-am lovit de o ciudăţenie. Mă mulţumesc, complice cu autorul în discuţie, să îi primesc mesajul împreună cu explicaţiile oferite de naratorul însuşi.

Salut cât se poate de călduros fuziunea de tâlcuri *Din povestirile Natelei*. Dacă ar depinde de mine, le-aş premia pentru emanaţia de umanitate, artistic vorbind. Cartea revelează o libertate a sentimentelor, admirabilă.

HENRI ZALIS

Mărturii din trecut

Doctorul George Petrescu nu este doar un ilustru profesionist, conferenţiar universitar, om de ştiinţă, slujitor al lui Hippocrate, cetăţean de onoare al municipiului Cluj-Napoca, el iubeşte oamenii acestei ţări, etniile ce trăiesc în ea şi ne dăruieşte o carte, *Consătenii mei, români şi evrei*, editată de Asociaţia Maramureşenilor din Cluj-Napoca. Este o antologie a unor expuneri susţinute la Universitatea Populară din acest oraş, referitoare la istoria comunei Săcel din Maramureşul anilor 1930-1955.

Cartea este recomandată cu căldură de conf. dr. Gavrilă Goldner, preşedintele Comunităţii Evreilor din Cluj-Napoca (v. coperta IV), prof. dr. docent Crişan Mircioiu, rector al Universităţii Populare clujene, Vasile Grunea, scriitor, redactor la „Tribuna" din Cluj. În „Preambul", autorul se referă la *Istoria evreilor din Transilvania (1623-1944)*, scrisă de dr. Moses Carmilly-Weinberger, ca şi la propria experienţă de „moroşan" (aşa îşi spun maramureşenii) din Săcel. Comuna Săcel este vecină cu Vişeul de Sus şi cu Moisei (locul martiriului românilor în timpul ocupaţiei horthy-iste).

Comuna e veche, din vremea lui Bogdan Vodă, descălecătorul de la 1359, în Moldova. În carte sunt descrise datinile românilor şi evreilor, semnificativ fiind rolul de modernizare a vieţii locuitorilor din comună, pe care evreii veniţi în secolul al XIX-lea l-au avut, aducând mărfuri de primă necesitate (petrol lampant, sticlă, cuie, textile, vase din metal, unelte, accesorii gospodăreşti etc.). Negustoria cu vite, lemn, cărăuşia, diversificarea meseriilor au fost etape în evoluţia economică şi socială a comunei. Conviеţuirea celor aproape 700 de evrei cu 3.000 de români a fost nemilos distrusă de ocupaţia horthy-istă şi prin deportarea evreilor sub ochii uluiţi ai sătenilor. Cei care îşi amintesc astăzi acele scene erau copii, înţelegerea lor era neputincioasă în faţa realităţii. Autorul s-a întâlnit după ani şi ani cu unii supravieţuitori. El nu uită să facă un portret compozitorului Harry Maiorovici, pe care l-a cunoscut la Cluj-Napoca. Întocmită cu emoţie, participare sufletească, talent scriitoricesc, cartea scrisă de conf. dr. George Petrescu constituie atât un document pentru istorici, cât şi o mărturie în faţa noastră despre un trecut care ne priveşte.

BORIS MARIAN

Un *Kadiş* emoţionant

După Wieseltier şi Kertész, **Iulia Deleanu** a avut curajul să-şi intituleze romanul de debut ***Kadiş pentru mama mea***. Am citit cartea cu cea mai mare atenţie şi m-au cucerit sinceritatea absolută, spiritul fin de observaţie, cunoaşterea unei tradiţii pe cale de a fi uitată în România, adică tradiţia limbii şi înţelepciunii exprimate în „vetustul" idiş. Scrisă în segmente, cu un condei care ştie să stăpânească timpul trecut şi prezent, inversându-le cu un efect de „şoc" asupra cititorului, proza Iuliei Deleanu dovedeşte existenţa unui talent real, singura nedumerire fiind amânarea debutului în acest gen cu ani buni. Puţini se pot mândri că şi-au adorat sincer şi constant în asemenea grad părinţii, respectând unul din comandamentele Torei, dar şi ale moralei elementare. Iulia Deleanu îşi iubeşte mama chiar şi după dispariţia fizică a acestei fiinţe, o personalitate în mediul intim al autoarei, la un mod cum rar mi s-a întâmplat să întâlnesc. Fiecare spunem că ne-am iubit, ne iubim mama, puţini am fost mereu drepţi cu ea. Alături de acest *Kadiş*, mai mult un roman „al mamei", se înalţă scena cu personaje diverse, unele excentrice, altele înduioşătoare din mediul familial al Iuliei Deleanu. Hrănită evident cu lecturi din Peltz, Benador, alţi autori evrei din România, din literatura lumii, scrierea Iuliei Deleanu este, totodată, originală şi merită elogii. Pentru mine a fost o reală surpriză şi satisfacţie faptul că un publicist cu experienţă s-a rupt de genul „propriu" şi s-a avântat în apele nesigure ale artei literare. Fie-i călătoria fericită! **(B.M.M.)**

O suită de manifestări ecumenice au marcat lunile septembrie-octombrie a.c.: ● Seminarul internațional „Libertatea religioasă și contribuția românească și europeană", organizat la „Sofitel" București, de Ministerul Culturii și Cultelor în colaborare cu Asociația Națională pentru Apărarea Libertăților Religioase, unde tema majoră a discuțiilor a fost deschiderea Bisericii Ortodoxe Române față de celelalte religii și atitudinea echidistantă a statului român față de toate cultele ● sesiuni dedicate combaterii antisemitismului și xenofobiei, și, respectiv, problemelor de autonomie culturală și religioasă, organizate de „Project on Ethnic Relations", prima - la București, a doua - la Târgu Mureș ● un seminar internațional despre valențele pacifiste ale islamismului și deschiderea sa față de celelalte religii, organizat la Pavilionul expozițional din Piața Presei Libere, de Asociația Studenților Europeni ● Colocviul „Prietenie și dialog", la Hotel „Mariott", organizat de principalul ziar din Istanbul, „Zaman". Din partea F.C.E.R. a participat, cu intervenții și comunicări, dr. *Hary Kuller,* căruia ziarul „Zaman" i-a decernat o distincție pentru contribuția la dezvoltarea relațiilor culturale interetnice și interconfesionale.

Cel mai important eveniment ecumenic din această suită a fost reuniunea dedicată aniversării a 40 de ani de la edictarea documentului *Nostra Aetate* - Declarația despre relațiile Bisericii Catolice cu alte religii -, organizată de Ambasada Israelului în România și Arhiepiscopia Romano-Catolică din București, la 28 octombrie a.c., gazda întrunirii fiind Institutul Teologic Romano-Catolic din Capitală.

Manifestarea a fost onorată de Nunțiul Papal, E.S. *Jean Claude Perisset,* de reprezentanți ai Patriarhiei, Președinției, Guvernului, Academiei Române, Institutului Cultural Român, diplomați, lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., ai A.E.R.V.H. Au fost prezenți: *Netta Balazs,* vice-ambasadorul și consilierul cultural al Ambasadei Israelului, Rabinul *Ahraham Ehrenfeld*, pr. prof. univ. dr. *Emilian Cornițescu*, președintele și secretarul general al A.C.P.R.I. și, respectiv, prof. *Veronica Bârlădeanu.*

ECUMENISMUL – DEMERS PENTRU ARMONIA LUMII

Pacea este numele lui Dumnezeu

Ecumenismul ca mod de viață este adânc încrustrat în tradiția postbelică a obștii noastre. În timpul îndelungatei dictaturi ateiste, Șef Rabinul dr. Moses Rosen z.l. și Prim Rabinul dr. Ernest Neumann z.l. s-au apropiat de reprezentanții tuturor cultelor, prin adevărurile eterne ale Bibliei, conștienți că toți suntem copiii aceluiași Dumnezeu, că intoleranța religioasă atrage după sine intoleranța socială. După '90, aceste relații ecumenice s-au afirmat public.

Momentul aniversar marcând împlinirea a 40 de ani de la edictarea documentului „Nostra Aetate", statornicind dialogul între Biserica Romano-Catolică și religiile necreștine, care a pus bazele relațiilor diplomatice între Israel și Vatican, se înscrie ca un punct de referință în istoria actuală a ecumenismului. A fost laitmotivul alocuțiunilor rostite de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, I.P.S. *Ioan Robu*, Arhiepiscopul Romano-Catolic de București, Marele Rabin *Menachem Hacohen*, prof. dr. *Vladimir Petercă*, rectorul Institutului Romano-Catolic din Capitală. Tot ce este mai bun în noi este o parte a ceea ce înțelegem prin Dumnezeu, pe care nu-L putem sluji decât reamintindu-ne că numele Său este pacea. Au fost gândurile cărora le-a dat expresie poetică scriitorul *Toma George Maiorescu*, președintele Fundației pentru Educație Ecologică și Culturală. *Adăugând umanismului valențe ecumenice, liderilor religioși ai contemporaneității le revine onoranta și dificila misiune de a trezi conștiințele întru stoparea conflictelor generate de cei ce distorsionează religia pentru a propaga ura și violența.* Dacă credem că oamenii au fost creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, credem în sanctitatea vieții umane, atunci avem nevoie, azi, mai mult ca oricând, de solidaritatea tuturor celor care sunt, cu adevărat, oameni ai religiei. Idee căreia Corul Institutului Teologic Romano-Catolic „Sfânta Tereza", dirijat de *Eduard Chenciu*, i-a dat expresie muzicală. (I.D.)

E.S. RODICA RADIAN-GORDON, ambasadorul Israelului în România

Dialogul interreligios – argument împotriva urii și a violenței

[...] Declarația „Nostra Aetate" a accentuat patrimoniul comun spiritual și valorile împărtășite de toate religiile, facilitând astfel dialogul interreligios. Nevoia de înțelegere interreligioasă este mai puternică decât oricând astăzi, deoarece dialogurile interreligioase aduc o dimensiune morală care poate ajuta relațiile politice.

În Europa există o tendință de creștere a antisemitismului; sunt și cei care, inclusiv în lumea musulmană, vorbesc despre un conflict al civilizațiilor și chiar despre un război în desfășurare între Islam și Occident. În urmă cu două zile, președintele iranian afirma că Israelul este folosit de Occident pentru a combate națiunea islamică și că Israelul trebuie șters de pe hartă. O asemenea declarație îngrozitoare și o amenințare directă făcută de un șef al statului la adresa existenței însăși a Israelului nu are precedent și dovedește faptul că mai sunt multe de făcut. Reacția hotărâtă și imediată a multor țări este de lăudat. Această reacție trebuie să se regăsească și în declarațiile liderilor religioși [...].

Manifestarea de astăzi este o dovadă a faptului că religia poate fi o punte și nu o barieră, și că noi împărtășim valori comune care ne pot ajuta să depășim diferențele ce există între noi [...].

Prof. dr. VLADIMIR PETERCĂ, rector al Institutului Romano-Catolic „Sfânta Tereza"

„Iată, eu vă pregătesc un viitor și o speranță" (Profetul Ieremia - 29, 11)

[...] Documentul Nostra Aetate a însemnat o fereastră deschisă spre om și omenire, spre problemele de azi și cele de mâine. Nostra Aetate a fost un document așteptat de mulți oameni, dar care a sfârșit prin a fi acceptat de toți cei implicați, catolici și necatolici, evrei, musulmani și de alte religii necreștine. Acest document a stat și stă la baza tuturor întâlnirilor și a dialogului dintre Biserica Catolică și religiile necreștine [...].

Aliniatul 4, dedicat religiei iudaice, este cel mai dezvoltat din punct de vedere al conținutului, dar și cel mai bogat din punct de vedere al referințelor biblice și a reflexiilor de viață. Biserica este chemată să-și clarifice identitatea ei în funcție de însăși identitatea iudaismului. De aceea, chiar în preambulul la aliniatul 4, documentul se referă la argumentul biblic care stă la baza relațiilor de tip nou dintre catolici și evrei: „Noi toți suntem, din punct de vedere spiritual, semiți!" [...]. Urmarea firească este că antisemitismul, sub toate formele sale, este pentru un creștin catolic absolut inadmisibil. [...].

Asemenea „stâlpului de foc", din „Cartea Exodului" (13, 21), putem avea încredere deplină în viitorul promis nouă de Dumnezeu însuși, Cel bun și milostiv, după cuvintele profetului Ieremia (29,11): „Iată, eu vă pregătesc un viitor și o speranță!".

Î.P.S. IOAN ROBU, Arhiepiscopul Romano-Catolic de București

„Nostra Aetate" nu aparține trecutului, ci prezentului

[...] Documentul de acum 40 de ani, „Nostra Aetate", nu aparține trecutului, ci prezentului. Este un gând proaspăt, care așază pe noi baze relațiile Bisericii noastre cu oamenii aparținând religiilor necreștine. Această aniversare este o întrunire de suflet cu reprezentanții religiei mozaice. Noi, frații lor, trăim, în Noul Testament, din ceea ce iudaismul ne-a dăruit prin Vechiul Testament. Aveți toată solidaritatea Bisericii Catolice în combaterea antisemitismului [...].

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Moment revoluționar în relațiile dintre iudaism și catolicism

„S-au adunat atunci toți cei temători de Dumnezeu și s-au înțeles între ei și Dumnezeu i-a ascultat și au priceput. A ascultat Dumnezeu și s-a scris atunci o carte; o carte sfântă de aducere aminte înaintea Lui pentru cei ce se tem de Dumnezeu și-L cinstesc". Am citat acest fragment din cartea profetului Maleahi, pentru că l-am considerat potrivit adunării noastre de azi, marcând împlinirea a 40 de ani de la edictarea documentului „Nostra Aetate" [...]. Pentru prima oară, în acest document se dezbat relațiile Bisericii Catolice cu religiile necreștine. Cred că nu exagerez, dacă spun că acest moment a fost un moment revoluționar. De la începutul mileniului care s-a încheiat și până aproape de sfârșitul lui, a existat o tensiune nedorită între creștini și poporul evreu. „Nostra Aetate" are meritul istoric de a fi fost începutul unei noi epoci [...]. Procesul de apropiere între Biserica Romano-Catolică și religiile necreștine, început în 1965, prin „Nostra Aetate", este în plină desfășurare. Mai sunt încă multe lucruri de făcut. Toate sunt posibil de realizat, dacă reprezentanții celor două părți interesate se vor asculta și înțelege [...].

La inițiativa E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel

În România va fi creată o Fundație pentru promovarea culturii iudaice și israeliene

Spre satisfacția celor care se preocupă de multă vreme de valorificarea moștenirii iudaice din țara noastră, alături de Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România și de cele care funcționează pe lângă universitățile din București, Iași, Cluj, Craiova, Arad, la inițiativa E.S. **Rodica Radian Gordon**, ambasadorul Israelului în România, va fi creată o Fundație vizând promovarea culturii iudaice și israeliene. Prezentând, în cadrul unei conferințe de presă, scopurile acestei instituții, domnia-sa a arătat că ea se va realiza prin contribuția oamenilor de afaceri israelieni care activează în țara noastră, aceștia manifestându-și disponibilitatea față de o inițiativă atât de interesantă care va contribui nu numai la cunoașterea numeroaselor aspecte ale culturii iudaice din România, ci și ale celei israeliene. Rodica Radian Gordon a menționat că Fundația va fi condusă de un Consiliu științific, format din cunoscute personalități din România și Israel, preocupate de probleme ale iudaismului, precizând că președintele acesteia va fi prof. **Moshe Idel**, de la Universitatea Ebraică din Ierusalim, alături de încă șase membri: doi din Israel - dr. **Leon Volovici** și dr. **Raphael Vago**, și patru din România - prof. dr. **Liviu Rotman**, prof. dr. **Ladislau Gyémant**, **Andrei Oișteanu** și dr. **Lucian Leuștean**. Fundația, care va fi înscrisă în România și va avea sediul și adresa în București, va acorda burse studenților și tinerilor cercetători (limita de vârstă 45 de ani) implicați în proiecte legate de obiectivele propuse, alese pe criterii științifice foarte stricte.

Fondurile vor fi donate de oamenii de afaceri israelieni care activează în țara noastră

Potrivit unei schițe de proiect, *printre domeniile de interes ale* Fundației figurează teme legate de: ● istoria, cultura și civilizația poporului evreu ● filosofie și istorie evreiască ● literatură evreiască în ebraică, idiș, română, franceză, engleză ● istoria, civilizația și realitățile israeliene ● relațiile pe diferite planuri între Israel și România. În afara elaborării unor studii și cercetări academice, vor fi organizate colocvii, simpozioane, mese rotunde, expoziții, se vor realiza filme documentare și vor fi editate publicații academice. **(E.G.)**

COLOCVIU

„Între România culturală și România reală"

Cine a participat la colocviul „Între România culturală și România reală", organizat de publicația „Cuvântul", în colaborare cu Radio România Cultural și Fundația Amfiteatru, sub genericul „Identitate românească, identitate europeană", în 27 octombrie a.c., la Casa Radio, a trăit o prelungire a sărbătorii de *Simhat Tora*. A ascultat un triplu recital oferit de un „înlesnitor" al afirmării valorilor muzicale românești în lume, cum s-a definit cu inteligentă modestie „cel mai longeviv director al Operei de Stat din Viena", *Ioan Holender*; un erudit observator al societății românești contemporane, prof. univ. dr. *Livius Ciocârlie*; un scriitor care a înțeles că realitatea este mult mai puternică și infinit mai atrăgătoare, azi, decât ficțiunea, dând câștig de cauză jurnalisticii, *Cristian Tudor Popescu*. Ioan Holender a pledat pentru reprezentativitatea culturală a României, cu nimic mai prejos decât orice altă țară europeană. Livius Ciocârlie a palpat - uneori, cu ironie, alteori, fără zâmbet - punctele dureroase, la zi, din zona învățământ-cultură. Cristian Tudor Popescu a propus soluții care să-i facă receptivi la cultură pe oamenii lipsiți de asemenea preocupări. Dar mai mult decât indiscutabila seducție a expozeurilor, meritul primordial revine celui ce a propus tema, moderatorului acestui colocviu, istoricul și criticul literar *Mircea Martin*, directorul „Cuvântului".

Fiindcă tema a suscitat cel puțin două direcții principale ale dezbaterilor: ● există punți de comunicare între „elită" și „masă"? ● receptivitatea la cultură este determinată de un anume volum de cunoștințe dobândite conjunctural sau de înzestrări native? Dar tema a devenit punct de plecare pentru multe alte întrebări care au continuat să se ivească după încheierea colocviului. Este, azi, cultura „obiect de lux"? Specializarea înseamnă cultură? România culturală și România reală sunt sau nu entități didactice? Problema cultură/realitate sau cultură-realitate nu este a României; este a începutului de secol XXI. Cultură/incultură este, poate, o falsă problemă. Frământările ființei umane și voința ei de a da un sens existenței, indiferent de forma pe care o îmbracă, creează, până la urmă, ceea ce, cu un termen generic, numim cultură. De aici - veșnica rotire a dansului cu Cartea.

IULIA DELEANU

Un pictor evreu îmbogăţeşte patrimoniul artistic românesc

Dreptate pentru SAMUEL MÜTZNER

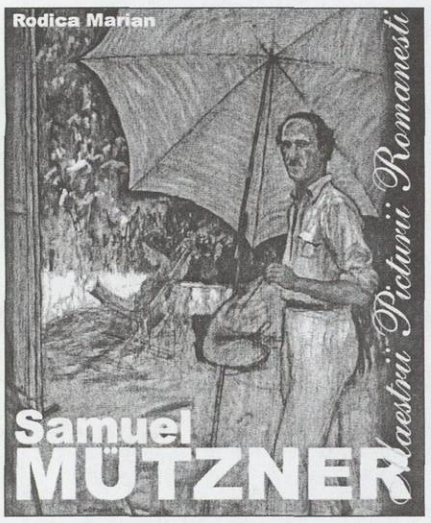

Un somptuos album - tipărit sub egida „S.R.L. Antet“ şi semnat Rodica Marian - vine să redeschidă dosarul moştenirii picturale lăsate de **Samuel Mützner**. Era timpul unei reparaţii cuvenite pictorului extrem de prolific, un răsfăţat al expoziţiilor din prima jumătate a secolului trecut, ajuns în deceniile din urmă la discreţia ungherelor prăfuite din consignaţii şi numai din când în când, prin opere răzleţe, îndreptăţit a depăşi inerţiile, gata să iste dispute între amatorii de artă, împătimiţi clienţi ai selectelor şedinţe de licitaţie. A mai fost un gest de propulsare în actualitate, printr-o mică monografie ilustrată, rod al investigaţiilor întreprinse de o cercetătoare avizată, Viorica Andreescu (Ed. „Meridiane“, 1974), când tocmai se împlineau 25 de ani de la dispariţia creatorului. Prea puţin ca posteritatea să se poată declara edificată asupra contribuţiei lui Mützner la patrimoniul nostru artistic, departe de o mulţumitoare valorificare doar pe baza puţinelor opere aflate în posesia Galeriei Naţionale sau a altor muzee din ţară. Pentru remedierea acestei perspective lacunare, recenta tipăritură beneficiază de concursul larg al colecţionarilor particulari. Intră în circulaţie, astfel, un număr impresionant de reproduceri color după lucrări ce amplifică baza de referinţe a expertizei critice în vederea viitoarelor sinteze interpretative. Un impuls consistent la cunoaştere aprofundată îl dă mănunchiul de extrase din presa vremii, culese de artist însuşi şi transmise mai departe de urmaşi spre a proba reacţiile vii stârnite pe toată durata unei activităţi prodigioase.

cu popasuri laborioase pe unde confraţi ai săi de generaţie nici n-au visat să calce. După studii de profil în ţară, mergea pentru perfecţionare, cum se obişnuia pe atunci, mai întâi la München, apoi la Paris. Împărtăşea cu alţi tineri înzestraţi pentru artă preocuparea de a continua pilda predecesorilor iluştri - Grigorescu, Andreescu, Luchian -, în direcţia evitării constrângerilor impuse de rutina academică, căutând antidotul anchilozării în atelier prin lucru intens sub cerul liber. Împrejurări norocoase i-au oferit imediat posibilitatea unui stagiu în preajma lui Claude Monet, maestru incontestabil al prefacerilor de optică înregistrate sub titulatura generică a impresionismului, fecundat de emuli destinaţi celebrităţii, precum Signac, Seurat, Pissarro, protagonişti ai altor inovaţii tehnice, capabile să vizualizeze amănunţit, punct cu punct pe suprafaţa tabloului, duelul dintre lumină şi culoare, cu intensităţile diferite de la anotimp la anotimp şi chiar de la oră la oră. Confruntarea românului cu aceste experienţe înnoitoare s-a produs la Giverny, iar rezultatele s-au concretizat în pânze rămase repere pentru procesul maturizării artistului. Entuziasmat de descoperirea propriei sensibilităţi, Mützner n-a pregetat s-o pună la încercări fără precedent în aria de unde provenea, mutându-şi paleta şi penelul în îndepărtatele ţinuturi ale Japoniei. Ca şi cum aventura Orientului extrem nu era de ajuns, ostilităţile primului război mondial l-au împiedicat să găsească drumul direct spre casă, obligându-l la ocoluri pe la New York, apoi în exoticele zone ale Americii de Sud. A fost pentru pictorul român o situaţie oarecum paradoxală de a fi el sortit să contribuie la modelarea gustului american după tiparele unei lumi şi unor optici inedite. Comentariile favorabile apărute în ziarele de peste ocean le-a păstrat cu vădită mândrie, pentru începutul de notorietate urmând a se consolida pe parcursul evoluţiei din ţară. Aici îl aştepta un interes constant din partea publicului, sprijinit pe avizul favorabil, în mare, al cronicarilor care îi frecventau expoziţiile. N-au lipsit formulele emfatice de tipul „amant al culorilor“, echilibrate de judecăţi lucide. Cu siguranţă că i-au reţinut atenţia avertismentele unui Francisc Şirato privitoare la inflaţia unor procedee de succes transplantate de pe meridiane străine, adaptate câteodată facil încât îngropau potenţialul de originalitate autohtonă în „nisipurile mişcătoare ale impresionismului“. Semne repetate de preţuire în presă purtau semnături prestigioase, de la Ştefan Neniţescu şi Eugen Crăciun la Petru Comarnescu, Ionel Jianu, profesorul Oprescu. Mai înaintea tuturor, exigentul Oskar Walter Cisek îşi manifesta încrederea în individualitatea artistică a pictorului, considerându-l capabil să reziste tentaţiilor pripite de a cădea în plasa decorativismului exterior: „Lumina l-a determinat să plece în ţinuturile Răsăritului îndepărtat, în Japonia ţesută numai din culori vii şi lumină vibrândă. Dar Răsăritul poate fi şi un pericol, poate să prefacă sensul organic al culorii într-un covor pestriţ şi chiar supărător pentru ochi...“. Prevenit, Mützner n-a încetat să-şi tragă parte a vitalităţii filonului său de afirmare din călătorii succesive prin zonele europene sau asiatice ale Mediteranei, obţinând, după căsătoria cu Rodica Maniu, profitabile realizări în comun. Se prea poate ca în frenezia peregrinului însetat de cunoaştere să subziste un grăunte din averea genetică a străbunilor săi evrei, destul de târziu transplantaţi pe meleagurile noastre. Un câştig al voiajelor este păstrarea sensibilităţii agere, îndemnate să revină cu mai mult spor la mediul familiar şi la oamenii ce-l populează. Peisajele din Deltă, atmosfera Balcicului, scene de „zile şi munci“ trăite intens în refugiile estivale de la Şopârliţa, unde poseda un domeniu restrâns, asigură un plus de specificitate pentru repertoriul cultivat de pictor.

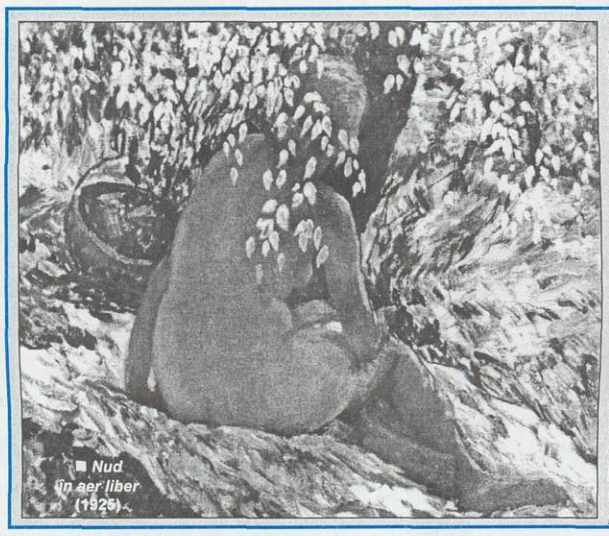

■ *Nud în aer liber (1926)*

◆ „Străin de concentrările atelierului, Mützner lucrează numai în lumina de afară a soarelui văratec sau a iernii străvezii. Notează scurt, uşor, cu gândul numai la vibraţii... Soliditatea aşezării nu îl interesează, ci numai atmosfra... Caută doar culoarea, iar în culoare nuanţa... Desenul însuşi are un singur rost, acela de a fi sprijin culorii. Bucata de rezistenţă a expoziţiei este un *Nud* aşezat în jumătate umbră şi văzut din spate. În verdele peisajului, vibraţia carnaţiei sale, peste care se suprapun frunze decorative, creează un efect remarcabil“. *(Ştefan I. Neniţescu, „Adevărul“, 24 febr. 1926)*

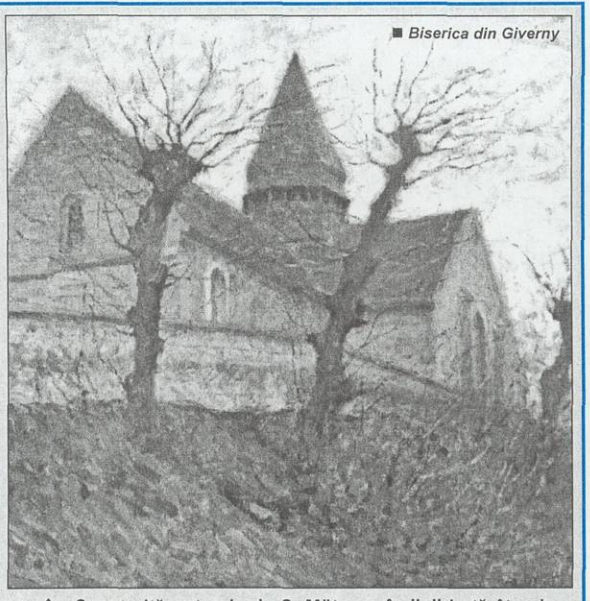

■ *Biserica din Giverny*

◆ „Construită puternic de S. Mützner, în linii hotărâte, de o bătrânească simplitate, *Biserica din Giverny* stă pe pământ, în lumina şi-n atmosfera ei. Singurătate, mister, adâncă melancolie şi nu ştiu ce dezlegare de tot ce e deşertăciune în viaţa omenească - acestea sunt gândurile de căpetenie pe care ţi le exprimă şi zidurile mohorât-cenuşii şi uscăciunea aspră a pământului şi cei trei copaci strâmbi, negri, monstruoşi, de un tragic înfiorător în felul cum îşi întind rămurişul gol din vârf spre cerul vânăt-vioriu al acelei triste zile de iarnă. E tăcere, e frig, parcă ţi-e frică să te-apuce noaptea pe-acolo“. *(Al. Vlahuţă, „Universul“, 17 mai 1911)*

La cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei Române se află câteva mape cu foi de atelier, schiţe preparative, desene repezi, guaşe, acuarele în faze mai mult sau mai puţin avansate, vizibil debitoare febrilităţii momentului, conştiincios marcat, din 1900 până în 1955. Sunt datele ce delimitează practic prezenţa lui Mützner în epocă pe un traseu extrem de cuprinzător, de la Şopârliţa, unde poseda un domeniu restrâns, asigură un plus de specificitate pentru repertoriul cultivat de pictor.

Amploarea şi diversitatea materialului documentar, text şi imagini, conferă albumului de faţă o funcţionalitate convergentă; informaţiile riguros exacte slujesc pentru a identifica în reproduceri elementele structural originale de posibilele reziduuri, dacă nu chiar contrafaceri mimetice. Hăţişul atâtor lucrări inedite, destule fără data înfăptuirii lor, ridică, inevitabil, chestiunea autenticităţii. La un studiu aplicat, corelat, se descoperă indicaţii lămuritoare în înseşi listele de titluri ce defilează prin cronicile oferite lecturii de azi. Câte un detaliu, câte o aluzie în treacăt sugerează un mod de abordare exegetică, în măsură să procure măcar un început din clarificarea râvnită. În cele din urmă, fireşte că argumentele suverane vor veni o dată cu organizarea unei ample retrospective, care să aşeze pe simeze apropiate toate speciile de lucrări, fie provenite din depozite oficiale, fie din oferte particulare - o expoziţie cu un catalog temeinic articulat, pe potriva efortului creator desfăşurat de Samuel Mützner, cu rezultate încă aproximativ asimilate de conştiinţa publică. Reproducerea de pe copertă capătă aproape un sens emblematic, cu complicitatea pictorului ce a ales să se înfăţişeze în ipostaza truditorului robust, alături de soţie, un cuplu onest, armonizat artistic, aşteptând, într-un calm epurat de nelinişti vanitoase, integrarea, la locul potrivit, în galeria perenă.

GEO ŞERBAN

■ *Poarta Damascului din Ierusalim*

◆ „Variat în tonuri, uneori chiar exuberant, aşa ni se prezintă Mützner... Umbrele sunt din ce în ce mai rare în tablourile sale. Cele câteva interioare sunt adevărate bijuterii. Griurile, rozurile sunt mânuite de un adevărat meşter, iar peisagiile, siluetele în plin aer, chiar când sunt în soare, sunt pictate cu grije pentru formă şi pentru culoarea care caracterizează pe adevăraţii artişti“. (Paul Miracovici, „Universul literar“, 13 ianuarie 1940)

◆ „Sălbatic şi timid, Mützner e înzestrat cu o puternică viziune şi cu o paletă originală ce îl izolează de tot ce înseamnă faimă uşoară... artistul ne aduce surpriza ţinutului românesc interpretat cu o viziune nouă. Se remarcă seria de miniaturi impresioniste care începe cu privelişti câmpeneşti - *Culesul porumbului, Treieratul, Noaptea cu lună* şi continuă cu vederi din Bucureştiul vechi - *Case de mahala, Colţuri de Obor, Bazarul cu stofe.* Luciul luminii pâlpâitoare, jocul soarelui într-un tulpan alb sau trandafiriu, transfigurarea pe care o dau razele de lumină în fuga lor schimbătoare vor invedera odată cât de mult a iubit pictorul viaţa luminii şi cât de singur a înaintat pe tărâmul strălucit“. (Tudor Teodorescu-Braniştе, „Dimineaţa“, 11 febr. 1931)

◆ „Într-o continuă prefacere, [pictorul] a găsit noi tonuri pe paletă trezite de contactul cu natura autohtonă. Ce încurcate probleme de lumină nu rezolvă el cu îndemânare în *Ovreica*, această sinteză de căldură şi moleşeală orientală, şi în *Mita de la Făgădău*, bucată ruptă de pe trotuarul mahalalei bucureştene. Peisagii în care toamna a desfăşurat basmul ei de aur şi ceaţă, de melancolie şi speranţe...“. (Citat în „Albumul“ Rodicăi Marian, pag. 32)

În spiritul lui Goldfaden

Fericită întâlnire a teatrului cu muzica şi cartea

Între 23-29 octombrie a.c., Iaşul a fost din nou gazda Festivalului Internaţional de Teatru „Avram Goldfaden". Devenit de acum o tradiţie în viaţa culturală a capitalei Moldovei, oraşul în care, cu peste un secol în urmă, s-a născut primul teatru idiş din lume, organizatorii - Ministerul Culturii şi Cultelor şi, respectiv, Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri" din Iaşi, având ca partener oficial Ambasada Israelului - caută să ofere publicului spectator în fiecare an altceva. Dacă în 2004 accentul s-a pus în exclusivitate pe teatru, iar tematica Festivalului a fost, în mod firesc, Holocaustul, manifestările desfăşurându-se la puţin timp după marcarea oficială pentru prima dată a Zilei Holocaustului în România, în acest an, cuvântul de ordine a fost diversitatea - o îmbinare fericită a spectacolului de teatru, de film, cu muzica, cu lansări de cărţi sau expoziţii de fotografii, legate, de asemenea, de lumea scenei.

Festivalul a fost deschis de directorul Naţionalului din Iaşi, *Ion Holban*, iniţiatorul entuziast al acestei manifestări. Domnia-sa a arătat că Ambasada Israelului este partener oficial al teatrului în organizarea evenimentului şi, în acest context, a salutat prezenţa consilierului cultural al ambasadei, dna *Netta Balazs*, precum şi a scriitorului *Dorel Dorian*, a cărui ultimă piesă de teatru, *Foc în Calea Văcăreşti*, figura în programul Festivalului. Ion Holban a transmis de pe scenă mesajul ministrului culturii şi cultelor, *Adrian Iorgulescu*. Subliniind că în actualele condiţii de tensiuni, arta şi cultura rămân purtătoare de frumos, echilibru, luciditate şi susţinere sufletească, ministrul culturii a ţinut să amintească faptul că la Iaşi, în urmă cu 125 de ani, Avram Goldfaden a fondat primul teatru profesionist de limbă idiş din lume. „Festivalul de teatru evreiesc animă această tradiţie teatrală iudaică, conservând spiritul inteligent şi ludic, text, dans, muzică, umor", un mijloc de comunicare între artişti şi public şi între etnii, a relevat mesajul ministrului culturii şi cultelor.

„Arta şi cultura rămân purtătoare de frumos, echilibru, luciditate"

Ca în fiecare an, Festivalul a fost salutat de E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România. În mesajul său, transmis de dna Netta Balazs, a fost scoasă în evidenţă importanţa acestui Festival pentru păstrarea şi cunoaşterea culturii idiş, reprezentând o parte importantă a culturii europene. Rodica Radian Gordon şi-a exprimat, în acelaşi timp, speranţa ca această manifestare va continua şi în următorii ani.

La rândul său, directorul Teatrului Naţional din Bucureşti, *Ion Caramitru*, preşedintele UNITER, a ţinut să-i felicite pe organizatori pentru cea de a IV-a ediţie a Festivalului. Apreciind că este unul dintre evenimentele cu importanţă internaţională, cu o semnificaţie deosebită, domnia-sa a urat succes manifestării şi şi-a exprimat dorinţa îmbogăţirii permanente a programului Festivalului.

Transmiţând salutul adresat Festivalului de deputatul dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., scriitorul *Dorel Dorian*, redactor-şef al revistei „Realitatea Evreiască", a vorbit despre curajul directorului Ion Holban de a organiza acest Festival, ţinând cont de faptul că în ţări mari, cum sunt S.U.A., unde piesele lui Goldfaden au fost jucate, nu există o astfel de manifestare. Domnia-sa a arătat că, deşi au trecut anii, teatrul creat în spiritul lui Goldfaden nu a dispărut, însăşi piesa lui, *Foc în Calea Văcăreşti*, care-l evocă pe scriitorul Isac Peltz, respectând spiritul lui Goldfaden. Vorbitorul a arătat că trebuie depuse eforturi pentru ca ceea ce a conceput directorul Naţionalului din Iaşi să aibă ecou în ţară şi în lume.

ION HOLBAN

„Actuala ediţie a Festivalului a reprezentat un plus faţă de celelalte ediţii, dacă luăm în considerare spectacolele puse în scenă de teatrele româneşti" - a declarat pentru „Realitatea Evreiască" directorul Teatrului Naţional din Iaşi, prof. ***Ion Holban****. „Astfel, faţă de anii trecuţi, am avut parte de o ofertă atât de bogată, încât am ajuns chiar să refuzăm teatre care ar fi dorit să participe la Festival. De aceea, am şi plecat de la ideea ca această ediţie să fie cea a teatrelor româneşti. Pe de altă parte, putem vorbi şi de o diversificare a programului. Aşa cum aţi văzut, alături de spectacolul de teatru, am programat operă, concerte (inclusiv unul de jazz), lansări de carte. Avem, desigur, şi formaţii străine şi ţin să menţionez aici, ca o premieră absolută, prezenţa la Festival a Teatrului Naţional Academic Dramatic „Maria Zakoveţka" din Lvov, Ucraina, care a reuşit să depăşească numeroase obstacole - materiale şi birocratice - şi să-şi inaugureze cu această participare prima sa ieşire în străinătate".*

Cea de a IV-a ediţie a Festivalului s-a bazat, în primul rând, pe ofertele din ţară

■ „Vizitatorul", de Eric Emmanuel Schmitt

■ „Foc în Calea Văcăreşti", musical de Dorel Dorian după I. Peltz

■ „Neguţătorul din Veneţia", de W. Shakespeare

Regizorul RADU GABREA cucereşte din nou publicul cu emoţionantul său documentar despre poetul de limbă idiş IŢIC MANGER

Dacă anul trecut filmul regizorului *Radu Gabrea* despre viaţa lui Avram Goldfaden şi-a pus, firesc, amprenta pe întregul Festival, stârnind entuziasmul publicului (iar cariera pe care a avut-o de atunci filmul i-a confirmat valoarea), noul documentar, prezentat în premieră la această ediţie, va avea probabil aceeaşi soartă. Preocupat de iudaism şi de subiecte legate de cultura iudaică, Radu Gabrea a „descoperit" un erou al cărui destin se împleteşte strâns cu cel al evreimii - poetul idiş de origine română Iţic Manger.

Născut la Cernăuţi, Manger s-a format ca poet la Iaşi şi apoi la Bucureşti, valoarea lui fiind recunoscută deja în perioada interbelică. A avut soarta evreului rătăcitor. A plecat în Polonia, unde şi-a publicat versurile, activitatea lui desfăşurându-se cam în aceeaşi perioadă cu cea a lui Isaac Bashevis Singer. Deşi până la urmă a ajuns şi el în America şi a fost considerat de cunoscători poate cel mai mare poet de limbă idiş, nu a putut atinge faima prozatorului (distins cu Premiul Nobel pentru Literatură), pentru simplul motiv că poezia este mult mai dificil de tradus şi pătrunde mai greu în conştiinţa publicului. A murit în Israel, bolnav şi oarecum uitat. Recunoaşterea a venit după dispariţia lui. Cei familiarizaţi cu creaţia poetului erau conştienţi de genialitatea sa - i s-a acordat, postum, titlul de „Poet naţional" -, dar majoritatea celor care au urmărit filmul doar au auzit despre el sau poate au citit câteva dintre versurile lui. Şocul a fost cu atât mai mare când acele minunate poezii, pline de sensibilitate şi de tragism, de dragoste şi ataşament faţă de valorile iudaice, dar şi de cele româneşti, au fost evocate în faţa spectatorilor, prin intermediul muzicii compuse de un alt mare artist de limbă idiş, de origine română, actorul Arie Leibisch Laisch, care a tradus şi a i-a cântat poeziile.

Radu Gabrea ne-a evocat întâlnirea fericită de la Ierusalim cu acest artist ale cărui calităţi au contribuit în mare măsură la succesul documentarului despre Manger.

Un oaspete neaşteptat al Festivalului - IOAN HOLENDER, directorul Operei din Viena

Spectacolele acestei ediţii a Festivalului au fost precedate, aproape în fiecare seară, de lansări de carte, cu tematică legată de teatru. Astfel, în prezenţa binecunoscutului regizor, *Alexander Hausvater*, a fost prezentată cartea *Măştile lui Hausvater* (autor - criticul de teatru Cristina Modreanu). Din paginile lucrării, cititorul are posibilitatea să-l cunoască pe regizor în diferitele sale ipostaze - la teatru, în spatele scenei, acasă, cu preocupările lui -, dar şi ideile, opiniile, dureros de sincere ale acestuia, deoarece - aşa cum afirmă autoarea - Hausvater este ca un copil care spune tuturor ce gândeşte. *Măştile lui Hausvater* nu reprezintă numai o figură de stil, ci un *hobby* al regizorului care le colecţionează. Dar pentru el acestea au un rol important: ele ajută la perfectarea tendinţelor de a transcende peste limitele spiritului şi ale capacităţilor fizice ale creatorului.

Activitatea Editurii „Palimpsest", specializată în cartea de teatru, şi a directorului ei, criticul Ion Cocora, au fost prezentate, într-o altă seară de directorul *Ion Holban* şi criticul *Doru Mareş*. Ambii au apreciat că, atunci când a decis să fondeze o editură care să publice în proporţie de 80 la sută carte legată de teatru, Cocora a dat dovadă de „spirit de aventură". În acelaşi context s-a înscris şi volumul de versuri *Imn pentru copiii pământului* al actriţei ieşene Cristina Anca Ciubotaru, inspirat de o călătorie efectuată în Israel. O altă lansare-eveniment a fost prezentarea cărţii *Surâzător, comediantul trecea*, de Simona Bălănescu, lucrare dedicată marelui actor ieşean Miluţă Gheorghiu.

Dar marea surpiză de care au avut parte spectatorii Festivalului a fost prezenţa la acest eveniment a lui *Ioan Holender*, directorul Operei din Viena. Invitat la Iaşi - unde Universitatea de Artă „George Enescu" i-a decernat titlul de „Doctor Honoris Causa" -, Ioan Holender a acceptat să-şi lanseze volumul *De la Timişoara la Viena* în cadrul Festivalului „Goldfaden". Numeroşi vorbitori, printre care rectorul Universităţii de Artă, au apreciat contribuţia maestrului la promovarea vieţii muzicale, subliniind că, deşi nevoit să-şi părăsească oraşul mult iubit, Timişoara, Ioan Holender a rămas cu nostalgia locurilor natale, „în inima lui curgând, alături de Dunăre, Bega", idee ce reiese pregnant din cartea lui de memorii. Ioan Holender a mulţumit că i s-a oferit prilejul de a-şi lansa volumul în acest cadru şi cu prilejul unui astfel de eveniment cum este Festivalul „Goldfaden".

„În cadrul concertelor mele, pretutindeni în lume, caut să promovez muzica românească"

Interviu cu ERNEST LEB (Israel)

Compozitorul şi dirijorul israelian *Ernest Leb* s-a născut la Satu Mare. A absolvit Academia de Muzică „George Enescu" din Iaşi , unde a studiat compoziţia şi dirijatul. Şi-a continuat studiile de dirijorat în Israel. Pe parcursul carierei sale a alcătuit patru orchestre de cameră, două în România şi două în Israel. Compoziţiile sale au fost interpretate în cadrul unor festivaluri, au fost transmise la radio şi înregistrate pe CD-uri. La Festivalul „Goldfaden" i s-a decernat „Diploma de excelenţă" a Ministerului Culturii şi Cultelor, „pentru întreaga activitate artistică şi pentru promovarea culturii româneşti în Israel". Într-un interviu în exclusivitate acordat revistei noastre, domnia-sa ne-a împărtăşit câteva dintre „secretele" dificilei meserii de compozitor.

- Aţi primit aici, la Iaşi, „Diploma de excelenţă", decernată pentru promovarea culturii româneşti în Israel. Cum o explicaţi?

- Îmi trag seva din muzica românească şi este firesc, deoarece am terminat Conservatorul de Muzică la Iaşi, unde am avut profesori excelenţi care mi-au deschis gustul către muzica românească. De fapt, George Enescu a fost subiectul lucrării mele de licenţă, aşa că, vrând nevrând, port amprentele acestor rădăcini. Dar, ceea ce nu s-a precizat în diplomă este faptul că nu numai în Israel, ci şi în majoritatea locurilor în care dirijez, caut să introduc în program muzică românească cultă, în special cea a lui George Enescu. Un alt compozitor care nu este român, dar în opera căruia se regăsesc pregnant elemente ale muzicii populare româneşti şi care m-a influenţat decisiv, este Bela Bartok. Al treilea compozitor care m-a inspirat este Georg Ligeti, considerat german, dar născut la Târnăveni. Şi el are foarte multe prelucrări de dansuri populare româneşti, de doine şi bocete. Este un exemplu pentru mine, nu în ceea ce priveşte forma muzicală, ci în modalitatea în care tratează aceste rădăcini populare. Ca să concluzionăm: fondul acestei diplome se referă la faptul că interpretez muzică românească peste hotare.

- Ce elemente se regăsesc în creaţia dvs. muzicală? Cele ale muzicii populare româneşti, ale melodiilor idiş sau ale muzicii israeliene?

- Cred că vă referiţi la limbajul muzical. În primul rând, aş vrea să vă spun că muzica idiş nu-mi este foarte aproape, deoarece am crescut într-un mediu în care cultura idiş nu a ocupat un loc primordial. În schimb, vreau să vă atrag atenţia asupra asemănării dintre muzica populară românească şi o anumită muzică israeliană - *raanit*. Sunt câteva puncte geografice în lume cu o comuniune de elemente - game, ritmicităţi sau formule melodice, prezentând similitudini, inexplicabile din punct de vedere geografic.

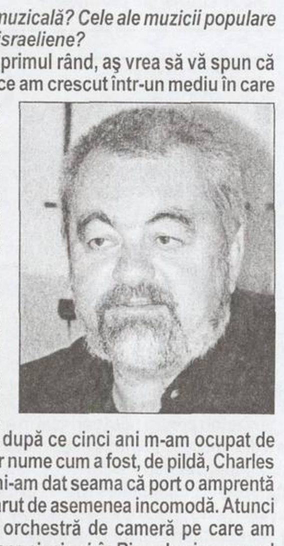

- Vorbiţi-ne puţin despre compoziţiile dvs.

- Mi-am reluat activitatea componistică în Israel, aproximativ în 1980, după o lungă întrerupere şi după ce, încă în România, mi-am distrus toate compoziţiile anterioare, deoarece am considerat că tot ce am făcut până atunci nu avea valoare şi nu reprezenta muzica pe care vroiam s-o compun. În Israel, după ce cinci ani m-am ocupat de *show-business*, inclusiv cu acompanierea unor nume cum a fost, de pildă, Charles Aznavour, şi fiind destul de înaintat în vârstă, mi-am dat seama că port o amprentă de orchestrator şi acompaniator, care mi s-a părut de asemenea incomodă. Atunci am renunţat la această linie şi am format o orchestră de cameră pe care am dirijat-o aproape cinci ani, în Rişon Lezion, oraşul în care locuiesc. În perioada aceea am început să scriu muzică cultă într-o formă în care m-am regăsit pe mine însumi şi care continuă până astăzi. Am menţinut acest limbaj muzical. Scriu pentru instrumente tradiţionale şi nu muzică electroacustică, deşi în principiu nu am nimic împotriva ei. Din punct de vedere melodic, utilizez anumite game, fabricate de mine, pe baza tonurilor pentatonice şi hexatonice din Orientul Îndepărtat, pe care le-a folosit şi Bartok foarte, foarte mult, de aceea se spune că muzica mea descinde din Bartok. Pe de altă parte, folosesc moduri ţigăneşti - ele se numesc dublu armonice - şi, prin combinarea lor, ajung şi la elemente dodecafonice atonale, iar din punct de vedere armonic, folosesc acorduri de cvinte, cuarte şi secunde, care din capul locului exclud tonalitatea. Uneori chiar forţez lucrurile şi prin această modalitate creez destule dificultăţi celor care îmi intepretează sau îmi dirijează muzica, inclusiv mie, când se întâmplă să-mi dirijez propriile compoziţii.

La un moment dat, am dat foc primelor mele compoziţii

- Consideraţi că muzica dvs. este accesibilă? Cum a fost primită de public?

- Receptivitatea publicului este foarte variată. De obicei, publicul care vine la astfel de concerte, ştie la ce vine. Constatăm, cu bucurie, o deschidere a publicului, la care, paradoxal, a contribuit răspândirea muzicii *beat*, atât de gălăgioasă. Aceasta a obişnuit urechea ascultătorilor cu zgomotul. De aceea, zgomotele sofisticate ale muzicii culte moderne nu li se mai par stridente, ci armonioase.

Publicul s-a obişnuit cu tonalităţile muzicii moderne datorită muzicii beat

- Vorbiţi-ne puţin despre muzica israeliană, despre care ştim atât de puţin.

- Uniunea Compozitorilor din Israel, din care fac parte şi eu, are foarte mulţi membri. Din păcate, publicul israelian este foarte obosit din cauza stresului la care este supus şi de aceea este puţin receptiv la muzica modernă. Sunt foarte mulţi compozitori care scriu şi creaţiile lor sunt ţinute în sertar. Din când în când, cu multe dificultăţi, se organizează seri ale compozitorilor. Eu am avut noroc să am o seară cu compoziţiile mele şi încă trei împreună cu alţi compozitori. În aceste condiţii, am sugerat, în cadrul Uniunii Compozitorilor, să facem critică între noi, să ne prezentăm creaţiile înregistrate pe un CD şi să le dezbatem. Sunt printre cei căruia, fiind şi dirijor, i s-au primit şi cântat unele compoziţii la Tel Aviv, nu numai în cadrul concertelor dirijate de mine. În concluzie, nu este uşor să fii compozitor în Israel, ca de altfel nicăieri în lume.

- În perspectivă, aveţi proiecte în România?

- Anul viitor, în aprilie, voi dirija Orchestra Filarmonică din Iaşi. Mi s-a propus şi am acceptat un program de muzică clasică. Sunt în legătură permanentă şi cu Filarmonica din Satu Mare şi s-ar putea ca în această stagiune să prezint fie o seară cu compoziţii proprii, fie câteva dintre ele în cadrul unui concert, dar deocamdată nu este nimic bătut în cuie.

- Vă mulţumesc pentru interviu.

Teatrul Evreiesc de Stat în imagini

Pe tot parcursul Festivalului, spectatorii au putut vedea, în foaierul Teatrului Naţional din Iaşi, două expoziţii de fotografii. Prima, intitulată „Eternul teatru" a maestrului *Sorin Radu*, a fost dedicată spectacolelor realizate de Teatrul Evreiesc de Stat, prezentându-se scene, imagini şi portrete de actori din piesele jucate la diferitele ediţii ale Festivalului „Goldfaden". Cea de-a doua expoziţie, realizată de fotograful *I. Agapi*, a fost o retrospectivă a evenimentului desfăşurat în urmă cu un an, cu imagini ale personalităţilor prezente la spectacolele Festivalului.

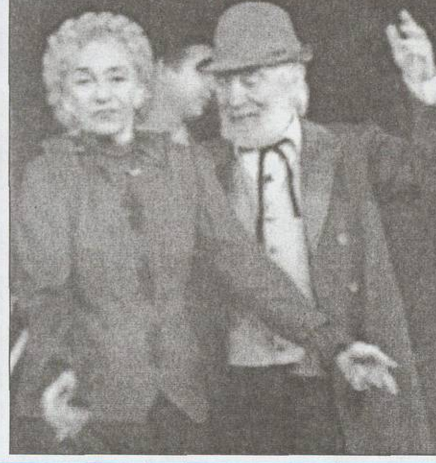

Spectacole de teatru de autori evrei, despre evrei, în română şi idiş

Înscriindu-se în spiritul Festivalului „Goldfaden", cu o singură excepţie, toate spectacolele prezentate au fost fie scrise de autori evrei, fie au avut eroi evrei sau au abordat probleme existenţiale legate de evrei. Conţinutul de idei sau realizarea artistică a unora dintre ele au stârnit controverse, spectatorii sau presa contestând uneori tezele susţinute de autorii pieselor sau viziunea regizorală a reprezentaţiei. Aceste momente s-au conturat pregnant în timpul conferinţelor de presă zilnice, dinainte şi de după spectacole. Astfel se poate spune că Festivalul nu a fost numai un prilej de întâlnire a artiştilor cu publicul, ci şi un *workshop* pentru actorii, regizorii şi criticii de teatru. De altfel, aceste întâlniri zilnice au servit şi la cunoaşterea unor proiecte ale teatrelor participante. Aşa am putut afla de la *Harry Eliad*, directorul T.E.S., despre iniţiativa lui de a organiza, în 2006, la cea de a 130-a aniversare a fondării teatrului idiş, o bilaterală Bucureşti-Iaşi a Festivalului „Goldfaden" şi despre prezentarea de către T.E.S., în 2007, la Sinagoga din Sibiu (oraş care în acel an va deveni una dintre capitalele europene ale culturii), a *Cântării cântărilor*.

În categoria spectacolelor controversate se înscrie prima piesă a Festivalului, *Vizitatorul*, scrisă de dramaturgul francez Eric Emmanuel Schmitt şi pusă în scenă de Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri" din Iaşi, în regia lui *Marius Oltean*. O dezbatere despre ateism şi credinţa în Dumnezeu, despre tăria sau slăbiciunea convingerilor noastre, despre salvare prin noi înşine sau printr-o forţă din afară, despre real şi imaginar în situaţia limită în care se aflau evreii în ţările cucerite de nazism. Erau necesare mari performanţe actoriceşti pentru a percepe, cât de cât aproape de realitate, cele două personaje principale, pe care, cu toate eforturile făcute, interpreţii - *Sergiu Tudose-Freud* şi *Petru Ciubotaru-Dumnezeu* - nu au reuşit să le ducă până la capăt.

Cele două spectacole ale Teatrului Evreiesc de Stat au fost foarte bine primite de spectatorii ieşeni. Prezentarea lumii evreieşti şi a celui ce a fost scriitorul Isac Peltz din *Foc în Calea Văcăreşti*, de Dorel Dorian (regia - *Bogdan Drăgulescu*), le-a evocat membrilor generaţiei a treia imagini şi probleme similare cu care s-a confruntat şi evreimea săracă, foarte mare la număr, din Iaşi. Spectacolul s-a „rodat", a căpătat mai multă coerenţă, iar cei doi actori noi din distribuţie, *Mihai Ciucă* (în rolul Micu Braun) şi *Alina Tomi* (Ficu copil) integrându-se foarte bine în ansamblul jocului actorilor. Pe de altă parte, tensiunile şi momentele dramatice din *Fericirea furată (Sonata Kreutzer)*, de Iacob Gordin, un clasic al dramaturgiei idiş (regia - *Moshe Yassur*), au fost relevate printr-un joc reţinut, dar sugestiv, al actorilor care au interpretat personajele piesei.

Cu mult curaj, Teatrul „Mihai Eminescu" din Chişinău a prezentat dramatizarea romanului *Procesul*, de Franz Kafka. Regizorul *Andrea Battistini* (Italia), dar şi actorii au reuşit să sugereze, prin dialog, simboluri, pantomimă, acel mecanism copleşitor, de neînţeles, dus până la absurd, care, potrivit lui Kafka, ne dirijează viaţa, ne face să ne asumăm fapte, vini care nu ne-au aparţinut şi despre care nu ştim nimic. De remarcat frumoasa limbă română vorbită de actori în intepretarea piesei. Ca element negativ am remarcat folosirea, uneori prea abundentă, a unor artificii scenice care îngreunează desfăşurarea acţiunii.

O prezenţă remarcabilă a Festivalului a fost tânăra trupă a Teatrului Naţional Academic Dramatic din Lvov, care, în regia lui *Vadim Sikorski*, a prezentat piesa *Art*, de Yasmina Reza. Deşi vorbit în ucraineană, cei patru tineri interpreţi au reuşit să tălmăcească textul cu mare măiestrie, făcând posibilă perceperea mesajului de către public.

■ Piesa „Art", de Yasmina Reza (Teatrul Naţional Academic Dramatic din Lvov - Ucraina)

Neguţătorul din Veneţia al lui William Shakespeare, în interpretarea Teatrului Naţional „Mihai Eminescu" din Timişoara (regia - *Sabin Popescu*), a prilejuit întâlnirea cu un mare actor - *Vladimir Jurăscu*, în rolul lui Shylock. Cunoscând resentimentele pe care şi astăzi această piesă le trezeşte evreilor, regizorul a câştigat pariul pe care şi l-a propus - să realizeze o lume postreligioasă şi postcreştină, fără generalizări sau referiri etnice. Pentru Sabin Popescu, Shylock a căpătat dimensiuni golemice, este personajul care face munca pe care alţii n-o fac. Pe de altă parte, este o fiinţă cu sentimente profunde, chinuit şi dispreţuit, care-şi manifestă durerea faţă de loviturile primite din partea societăţii care nu-l acceptă - într-un cuvânt, un om ca toţi oamenii. Intepretarea remarcabilă a lui Vladmir Jurăscu a dat glas pe deplin acestei viziuni regizorale. Din păcate, alături de el, ceilalţi actori au părut mult mai palizi.

Revelaţia Festivalului a fost Teatrul „G.A. Petculescu" din Reşiţa. Două spectacole remarcabile au încântat publicul. Primul - piesa *În spatele ochilor*, de autoarea israeliană Nava Semel (regia - *Kemal Başar*) - a fost un „one man show", mai bine zis un „one woman show", interpretat, cu dramatism reţinut şi sensibilitate deosebită, de actriţa *Mălina Petre*. Subiectul - eforturile dramatice ale unei mame de a-şi feri copilul de prejudecăţile şi răutatea lumii (sau ale unei părţi a ei) manifestate faţă de cei ce sunt altfel decât noi, care, din cauza unui handicap, percep lumea şi reacţionează altfel şi-şi dezvoltă calităţi pe care copiii obişnuiţi nu le au. Cel de-al doilea spectacol a fost *Bucătăria*, de Arnold Wesker, unul dintre reprezentanţii „tinerilor furioşi" britanici ai anilor '60. În intepretarea ansamblului reşiţean - a tuturor actorilor care joacă în spectacol - şi datorită viziunii regizorale a *Adei Lupu*, piesa nu a devenit desuetă nici după peste 40 de ani. „Bucătăria" este lumea noastră în miniatură, cu conflictele, tensiunile, dramele caracteristice ei, de natură sentimentală, economică şi etnică. Bucătarii - de diferite naţionalităţi, printre ei aflându-se şi un evreu - se înţeleg în general, dar devin „imigranţi murdari" în ochii „autohtonilor" (aici, britanici). Spectacolul se desfăşoară într-un ritm de-a dreptul diabolic, într-o cavalcadă nebună, până la „ultima suflare" a interpreţilor-bucătari, care aleargă, se fugăresc, dansează nebuneşte, totul sugerând tensiunea unei zile de muncă într-un restaurant care serveşte zilnic 1.500 de clienţi, dar care îşi dau seama că nu este suficient să munceşti, să câştigi bani, trebuie să şi visezi.

Muzică pentru toate gusturile şi toate vârstele

■ CHRISTOF LAUER

Programul celei de a IV-a ediţii a Festivalului a cuprins şi muzică „pentru toate gusturile şi toate vârstele". Astfel, tinerii, mulţi la număr, dar nu numai ei, ci toate generaţiile care iubesc acest gen de muzică, au asistat la un concert de *jazz* prezentat de doi artişti tineri, deosebit de talentaţi, din Germania - *Christof Lauer* (saxofon) şi *Jens Thomas* (pian). A fost o muzică plină de inventivitate şi forţă, îmbinând *jazz*-ul clasic cu cel modern, cu compoziţiile proprii ale soliştilor, multe brodate pe teme ale cântecelor unor cunoscuţi interpreţi sau compozitori ai genului.

■ JENS THOMAS

De un succes deosebit s-a bucurat concertul compozitorului israelian de origine română, *Ernest Leb*, un concert de muzică israeliană cultă. Paradoxal, deşi este ceea ce se consideră modern, *Zohar - fantezie pentru flaut şi pian*, este o piesă ezoterică, inspirată, potrivit compozitorului, din Cabala. Cea de a doua, *BJ* (în ebraică - *lutbet*) - *Suită pentru trompetă şi pian*, se inspiră dintr-o temă biblică: ridicarea templului lui Solomon. Ambele reprezintă muzică scenică şi, deşi regăsim disonanţele tipice melodicii moderne, este o muzică plină de sensibilitate, melodioasă, accesibilă auditoriului, cu o remarcabilă parte solistică de flaut. Cele două compoziţii au fost intepretate excelent de pianista *Ivonne Piedemonte*, flautistul *Cezar Horez* şi trompetistul *Lenţa Dumitru*.

Finalul Festivalului a fost demn de renumele său. Publicul a asistat cu încântare la versiunea reînnoită a operei *Nabucco*, de Giuseppe Verdi (regia artisitică - *Dimitrie Tăbăcaru*, reluarea spectacolului - *Anda Tăbăcaru Hogea*), în intepretarea soliştilor, Corului şi Orchestrei Operei Naţionale Române din Iaşi. O montare grandioasă, plină de simboluri şi încărcătură emoţională, imagini scenice impresionante şi solişti de prim rang, de la Iaşi şi Bucureşti, au contribuit la transmiterea mesajului generos al acestei opere - de a nu pierde niciodată speranţa şi credinţa, deoarece Domnul nu-şi uită poporul ales.

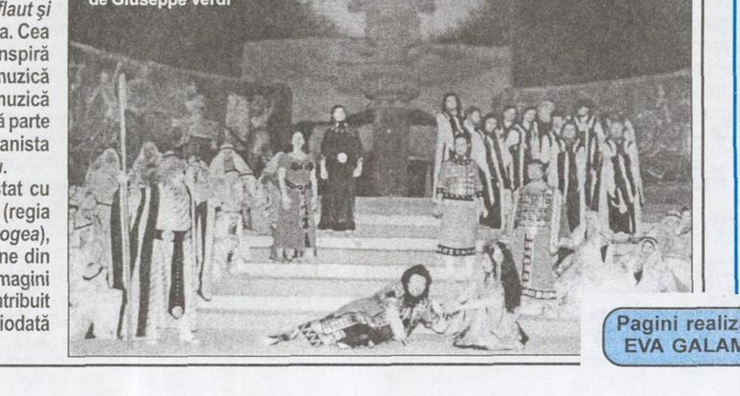

■ „Nabucco", de Giuseppe Verdi

Pagini realizate de EVA GALAMBOS

O vocație de familie: a ajuta oamenii să se descopere pe ei înșiși

Interviu cu MARION BRAUNER, nepoata pictorului Victor Brauner

Într-o amiază de toamnă târzie, pe o bancă din Cișmigiu, cu una dintre nepoatele de frate ale lui Victor Brauner, Marion.

- Pentru prima dată în România?

Înclină capul aprobativ.

- Pelerinaj? Voință de a înțelege mai bine, la fața locului, partea românească din istoria familiei? Dorință de a vă (re)cunoaște rădăcinile?

- Toate la un loc.

- În ce măsură povestirile de familie concordă cu propriile impresii?

- Dacă există consonanță, aceasta e doar lumea tradițiilor populare românești, pe care am învățat s-o iubesc de la mătușa mea, Lena Constante, soția lui Harry; lume regăsită vizitând Muzeul Țăranului Român. Poate voi ști mai mult să vă răspund după ce mă voi fi întors de la Piatra și Iași.

VICTOR BRAUNER (1930)

*

Se pregătea să-i facă o vizită lui „tanti Lena". Nu știa că avea să fie ultima. Lena Constante s-a sfârșit aproape imediat după reîntoarcerea în Franța a lui Marion.

*

- La Piatra Neamț, înțeleg. Aburesc acolo legende străvechi, venite de la Cheile Bicazului și Sinagoga de lemn, unde s-a rugat Baal Șem Tov. Dar de ce Iași?

- La Iași locuiește Benoît Vitse, autorul unui spectacol despre Victor, pe care l-am văzut, anul trecut, la Paris. Vreau să stau de vorbă cu el.

- Cum vi-l amintiți pe unchiul dvs.?

- Eram copil când a murit. Țin minte parfumul, întotdeauna cald, mirosul țigărilor fine...

- Dar istorisirile părintești?

- Tata nu vorbea despre Victor.

- De ce?

- Nu voia să-i deformeze, involuntar, imaginea. Numai Victor poate vorbi despre Victor.

- Cum?

- În atâtea feluri câți ochi îi „citesc" tablourile.

- Există conexiuni între preocupările dvs. și ale generației părinților?

- Poate - dorința de a descifra ceea ce se ascunde dincolo de ceea ce noi numim realitate. M-a pasionat muzica, la fel ca pe Harry, cinematografia, ca pe tata, dar, până la urmă, am fost câștigată de astrologie. Și, dacă vă gândiți la multe din creațiile lui Victor, recunoașteți că există și la el interesul pentru lucrurile care nu sunt ce par a fi. Astrologia este o modalitate de a ajuta oamenii să se descopere pe ei înșiși, ce mă apropie de Victor.

- Cum vi se pare Bucureștiul?

- Un oraș care vrea să evolueze și luptă pentru asta. Există încă tristețe aici, dar și încredere că drumul propus este bun.

- Ce înseamnă evreitatea pentru dvs.?

- O moștenire spirituală complementară sentimentului că sunt cetățeană a lumii.

*

Una dintre întrebările pe care mă gândeam să i le pun lui Marion Brauner suna cam așa: în ce grad este realitatea mai mult înfrângere, mai mult biruință, mai mult surpriză, mai mult mister? Și iată că interlocutoarea mea mi-o devansează, vorbindu-mi despre fragilitatea noastră în fața sorții și forța de a o domina, oferindu-ne, din resursele (astrale) proprii, soluții de supraviețuire.

IULIA DELEANU

„Clubul caricaturiștilor" - invitație la seriozitate

În chip pragmatic, cu flexibilitatea de rigoare tolerabilă, orele 13:13, în miezul zilei de joi, 27 octombrie 2005, au fost prevăzute de organizatori pentru noul vernisaj în spațiul pe cale de a deveni notoriu grație activităților desfășurate de „Clubul caricaturiștilor". Palmaresul acestuia poate stârni îndreptățite invidii. Din izvor autorizat, se precizează că 25 de manifestări au fost găzduite în scurtul interval avut la dispoziție de originalul „club", serios preocupat să dobândească un profil distinct. Cel mai recent afiș a invitat amatorii de arte frumoase la o întâlnire cu graficianul Tudor Banuș și zecile sale de lucrări etalate sub emblema paradox mai mult eventualelor nedumeriri ale privitorilor captați, până la obsesie, de filonul fundamental dramatic ce guvernează compozițiile prolificului grafician. Efectele surprinzătoare abundă, fie datorită osmozei dintre reprezentările de tehnologie modernă și trimiteri frecvente la mitologii antice, fie întrepătrunderii viziunilor angelice cu pigmente de erotism exploziv. Sub meșteșugitul amestec baroc, menit să întrețină senzația stenică a „contemplației fantastice", pulsează avertismentul iminentului apocalips ce pândește ființa prea încrezătoare în beneficiile copleșitoarei civilizații materiale. Tudor Banuș vrea să dezrobească sufletele de tirania molohului mecanic. El invită lumea la visare, și-i oferă imagini construite adesea dintr-o perspectivă de sus a calamităților cotidiene, învinse de aspirația spre altitudini spirituale.

Contemplație fantastică. Însuși afișul furnizează proba ambiției și perseverenței investite pentru a promova competiția valorică, extinderea și polarizarea interesului public spre realizări marcate de pulsul actualității.

Lucrările expuse aparțin unui artist plastic stabilit la Paris cu peste treizeci de ani în urmă. Într-un număr anterior, „Realitatea Evreiască" l-a înfățișat în ambianța atelierului unde și-a finalizat suita creațiilor cu care, astăzi, vine să restabilească legături, interferențe, afinități sedimentate la baza formației sale bucureștene. În decursul anilor, în procesul maturizării multe din impulsurile inițiale s-au estompat, desigur, absorbite în metamorfoze ce par tot mai îndepărate de punctul de plecare. Poate nici cel în cauză nu-și mai amintește de precocele său debut în paginile revistei „Urzica"(1961). Avea pe atunci numai 14 ani, exact vârsta la care și mama sa, poeta Maria Banuș, își vedea, odinioară, publicate primele versuri în „Biletele de papagal" ale lui Arghezi. Fără a atribui vechii întâmplări vreun sens premonitor, i se poate concede un rol de factor justificativ pentru că reîntoarcerea la matcă a lui Tudor Banuș s-a produs tocmai la „Clubul caricaturiștilor". A vrut destinul să sugereze un

În chip explicit, creatorul **TUDOR BANUȘ** a sintetizat propriul demers artistic ca un efort al conștiinței de a concilia teribilele contraste ce macină contemporaneitatea:

„Dacă ar trebui să mă situez pe eșichierul creației de azi, aș spune că mă aflu într-o zonă a continuității și nu a rupturii, a revalorizării lucide a trecutului și nu a respingerii radicale, instinctuale. Omagiez modestia materialelor și tehnicilor folosite de artist și suspectez inflația de tehnologii supradimensionate. Starea de amnezie, aprecierea autoreferențială a unor curente contemporane ce se consideră mai presus decât restul creației actuale, îmi par simptome ale orientărilor de grup veleitar sau înfeudat unui «cod de recunoaștere» exclusivist, elitist, de esență nedemocratică. Arta, oricare ar fi ea - afară de cea care vânează «actualitatea» cu orice chip - cere talent, îndelungă ucenicie, timp și sacrificiu, contrar formulei ce se trage din coasta parodică a lui Marcel Duchamp, prost înțeleasă, săracită de idei și gata a sări peste etapele trudei creatoare, cu forța ei de transfigurare îndelung pusă la încercare, ca să adauge absurd la haosul deja existent în jur, o periculoasă diluare a artei în real. I se răpește, tâlhărește, aura de prestigiu ce a încununat atâtea frunți, dându-i-se sărutul morții. Cu alte cuvinte, s-a «democratizat» în sensul că simpla dorință de a adopta statutul de creator a îndepărtat acel obstacol jenant, numit talent, inegal și injust repartizat, spre a fi înlocuit cu capacitatea de antreprenor în zona, de fapt detestată, a ...artei.

Totul se petrece «ca și cum» tehnicianul afectat creației încearcă să ghicească și să vină în întâmpinarea unui mult așteptat fior de surpriză. Cel care consumă surpriza „noutății" și cel ce o produce par a avea un creier amorf, uniform, cu un subconștient nediferențiat, rudimentar. De aici ies «opere» inconștient colective. Asta ar explica de ce, de la Los Angeles la St. Petersburg și de la Veneția la Sidney, obiectele (sau acțiunile) «conceptuale» se aseamănă îngrijorător de mult, mai ales că totul se comite în scopul găsirii unei noutăți exclusiv formale. Se întâmplă ca astfel de practici mimetice să fie răsplătite de establishment prin învestirea cu un statut oficial ce le conferă un înalt preț, instituțional și de piață.

După o disociere avansată cândva de Ricu Wald, identific în creație un proces intra-individual și nu inter-individual. Rămân adeptul acelei tendințe de a obține maximum de efect cu minimum de mijloace. Se întâmplă, în prezent, pe dos. Aparent, e o efervescență «inovatoare» ce maschează lipsa motivației interioare. Se extinde, încât amenință să ocupe mare parte a scenei artistice, instituționalizate, spre marea satisfacție a factorilor oficiali, exonerați în consecință da a se mai cultiva. Devine suficient să știi ce s-a «realizat» alaltăieri. Această ipocrită și derizorie efervescență nu este decât reflexul simetric, «capitalist», al acelei glaciațiuni botezate realism-socialist".

Ș. CONSTANTIN

„Risipitorul" HORIA ARAMĂ la 75 de ani

Biografia scriitorului Horia Aramă nu are elemente de spectaculozitate. El este un om *retras în propriile* lumi ficționale, este un admirator al Utopiei și al „utopicilor", deși spiritul său riguros, de artist dăruit uneltelor literare, îi este busolă sigură. S-a născut la Iași, a cunoscut urgia anilor de război și prigoană, apoi a urmat vestita Școală de Literatură „Mihai Eminescu". A lucrat în cadrul Radiodifuziunii, a fost redactor la diverse publicații, inclusiv pentru copii. Debutează în 1955, cu volumul *Păsări călătoare*, apoi scrie proză pentru copii, dar și poezie (în 1960, placheta *De la om la om*). Genul în care se afirmă plenar este SF-ul, cu *Omul care are timp* (1964), fantasticul pur în *Pălăria de pai* (1966), *Moartea păsării-săgeată* (1966), *Lumile stau de vorbă* (1966), *Cosmonautul cel trist* (1967). În 1968, publică romanul *Dumnezeu umblă descult*, de factură faustiană. Urmează *Țărmul interzis* (1972), *Verde Aixa* (1976), *Cetatea soarelui* (1978), *Dincolo de paradis* (1983) ș.a. Ca eseist, el pledează „pro domo" pentru „utopie" (*Colecționarul de insule* - 1981, *Insulele fericite* - 1986 ș.a.). Horia Aramă a publicat în continuare, la intervale ceva mai mari, poezie, o antologie SF (dar nu este, de fapt, SF, ci psihologie în plină ficțiune), *Planeta celor doi sori*. Ne vom opri la una dintre aparițiile mai recente, un volum care îl definește poate cel mai bine, *Fiul risipitor nu se mai întoarce* (Ed. Hasefer, 2004), despre care s-a scris, dar prea puțin. Magdalena Bedrosian, editor și critic de talent, spune despre autor: „Iată un om care în prima jumătate a vieții a trăit cu sentimentul «nedreptății de a se fi născut»... Povestea pe care o spune cartea aceasta este povestea efortului de reîmprietenire cu lumea... Uimitoare depoziții din partea unui scriitor". Am adăuga faptul că puțini scriitori de valoare au avut norocul să aibă alături un om de cultură care să le înțeleagă atât de bine „motivația" de a scrie. Horia Aramă este un „risipitor" care, în ciuda unui talent demn de invidiat, nu găsește cu ușurință o punte spre lumea obișnuită, spre cotidian. Am putea adăuga și alte referințe la scrisul său. De pildă, Mirela Roznovan: „Cea mai frumoasă povestire românească despre toate *Insulele* care alcătuiesc... lumea de vis... a Utopiei" (despre *Colecționarul de insule*). Florin Mugur: „Extraordinarul plutește la numai un lat de palmă deasupra cotidianului" ș.a. Volumul *Fiul risipitor nu se mai întoarce* are ca „preambul" șapte versuri ale autorului, scrise în 1965, de unde reținem o continuitate și o perseverență dârză față de propria misiune. „Risipitori suntem, bunii mei frați", ne spune el, fără a ne mustra, ci pentru a ne chema la o „risipire" împreună, într-un cerc de prieteni aleși. „În materie de singurătate, am fost precoce" - este primul rând din cartea cu proze despre care vorbim. „Punctul nevralgic" este un excelent eseu literar despre „singurătatea ca libertate". Apoi o referire la mama: „Mica doamnă de fier a fost pentru mine bunătatea însăși". Spre deosebire de Itic Manger, Horia Aramă nu are a se plânge că mama sa „nu l-a lăsat să zboare în voie" (v. poemul lui Manger). Aramă își ascunde propriile cărți, nu îndrăznește să le pună alături de ale scriitorilor pe care îi iubește. Citadin pasionat, el își intitulează una dintre proze „Orașul în formă de inimă". O neobișnuită finețe, pudoare „conservativă", discreție „grăitoare" domină atmosfera acestei scrieri delicate, profunde, curajoase pentru un om ce este „doar o trestie gânditoare" (Pascal). Ne-a impresionat această spovedanie scrisă la modul înalt, al dăruirii și nu al „egocentrismului" (deși un volum de versuri din 2000 poartă chiar acest titlu riscant).

Cui se adresează Horia Aramă, cui mulțumește? Părinților, celor patru bunici care au știut a muri cu demnitate, femeilor „de un ceas, o zi, un an", dar mai cu seamă celei prin care a renăscut și a premurit (scriitorul a rămas văduv în urmă cu puțini ani), iubitorilor cărții, prietenilor („nu puțini și nici mulți ci de valoare umană), „nebunilor utopici", ca și Vieții ce i-a dăruit acești ani, la care, sperăm și îi dorim din inimă, se vor adăuga mulți alții, împreună cu cărțile din mintea și inima sa generoasă. „Acasă", pentru „fiul risipitor", înseamnă lumea scrisului, unde el revine mereu.

BORIS MARIAN

NEW YORK

Succes răsunător al documentarului „MOȘTENIREA LUI GOLDFADEN"

Documentarul „Moștenirea lui Goldfaden" al regizorului *Radu Gabrea* (scenariul - *Manase Radnev*) a înregistrat un succes răsunător la New York. El a fost prezentat pe 8 noiembrie a.c., la Martin Segal Theater, în sala mare a Graduate Center al City University din New York. Filmul a fost excelent primit de cei 400 de spectatori care au umplut sala. Paralel cu acest eveniment, conducerea teatrului a organizat o masă rotundă dedicată teatrului idiș din lume, cu participarea unor personalități ca *Zalmen Mlotek*, directorul Teatrului „Folksbine" din New York, actrița *Eleanor Reissa*, cântăreața klezmer *Elisabeth Schwartz* și regizorul *Moshe Yassur*. Documentarul urmează să fie prezentat în mai multe orașe din S.U.A. și Canada. (E.G.)

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă - ce va dura... toate cele 12 luni -, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. După lansarea anchetei, am constatat, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul şi ne vom continua demersul şi în numerele următoare. Cu acest prilej, îi rugăm pe cititorii noştri, chiar dacă nu sunt solicitaţi de noi şi simt nevoia să vorbească despre planurile lor, să o facă şi noi le vom publica cu drag.

„ANCHETA R.E." – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

Speranţe, gânduri, perspective şi dincolo de 2005

DOINA LUPU

Proiecte, dorinţe, vise pentru 5766

Îmi doresc să continuăm proiectele mari începute în anii trecuţi. Şi chiar se întâmplă acest lucru. Scriu aceste rânduri, pe fugă, chiar acum în mijloc de Festival Naţional de Teatru „I.L. Caragiale" (a XV-a ediţie). Va urma, în primăvară, Gala Premiilor UNITER - eveniment unic în România şi asemuit, nu o dată, cu Galele Molière sau chiar cu Oscar. La sfârşitul verii - „Gala Tânărului Actor", şansă acordată proaspeţilor absolvenţi de a-şi afirma talentul, personalitatea în confruntarea cu colegii de generaţie. Aceasta a fost o enumerare a celor mai importante proiecte derulate la UNITER (Uniunea Teatrală din România), unde îmi petrec cea mai mare parte a timpului, lucrând împreună cu o echipă deloc numeroasă, dar eficientă, ne place să credem.

Anul trecut, am iniţiat proiectul „Dramaturgia românească şi percepţia ei". Propunerea noastră a reuşit să atragă şi să întreţină un dialog cultural între creatorii tineri şi publicul din ţară şi din Diaspora, descoperind realităţile societăţii actuale prin prezentarea într-o formă de „teatru-lectură" a unor creaţii de dramaturgie noi, care nu au fost reprezentate pe scenă. Sper din tot sufletul să continuăm acest proiect şi anul acesta.

Tot la capitolul proiecte, mai îmi doresc să continuu lucrul în Departamentul educaţional al Teatrului „Odeon", departament născut din încăpăţânarea mea şi gentileţea doamnei Dorina Lazăr de a accepta ca acest lucru să se întâmple. Ideea nu este originală, ţinând cont de faptul că în restul Europei şi mai departe chiar, teatrele subvenţionate au în mod firesc un astfel de departament. La ce foloseşte? Educaţia prin teatru foloseşte teatrul ca instrument de formare şi informare a oricăror categorii de persoane, indiferent de vârstă, nivel de pregătire sau talent [...].

Aş mai avea şi alte proiecte pentru acest an, dar fiind vorba de nişte „premiere" şi subsemnata fiind superstiţioasă, îmi rezerv bucuria de a vorbi despre ele după ce le voi vedea măcar pornite.

Nu pot să închei fără a vă mărturisi despre cel mai important proiect şi realizare a vieţii mele de până acum, care se numeşte Noa. Este fetiţa şi prietena mea de zece ani şi jumătate, care îmi înseninează viaţa în fiecare zi şi fără al cărei ajutor şi înţelegere nu aş fi reuşit să realizez nimic. De aceea, şi pentru 5766, primul lucru pe care mi-l şi ni-l doresc este sănătate, apoi linişte şi realizarea tuturor sau măcar a majorităţii dorinţelor. De fapt, ştiu o urare mai bună pe care am auzit-o odată de la dna Miriam Bercovici: „Să ne dea Dumnezeu în fiecare zi câte puţin NOROC!".

PAUL GRIGORIU
(Radio România Actualităţi)

O carte dedicată mentorului meu într-ale radiofoniei, Eugen Preda

Eu cred cu tărie că, în pofida faptului că traversăm un timp al cărui cuvânt-cheie este „transparenţa", ar fi mai aproape de legea nuanţelor definitive să-l înlocuim cu „sinceritate". Acestea fiind spuse (ori, mai degrabă, scrise), vă voi mărturisi că, pentru mine, 2005 se vrea anul revenirii la lectură. Prinşi de mirajul microfonului, noi, cei din Radio, uităm sau ne îndepărtăm - din lipsă de timp - de magia cuvântului scris. Aşa că „privindu-mi" biblioteca în ochi, i-am spus: „A nous deux, maintenant!". Şi am revenit, seară de seară şi, uneori, noapte de noapte, la autorii mei preferaţi. În primul rând la clasicii literaturii române, dar şi la scriitori contemporani de la noi şi de aiurea.

În ce priveşte gândurile, mi-am zis şi îmi zic fără încetare că familia şi prietenii sunt tot ce poate fi mai frumos într-o viaţă. M-am născut într-un oraş (Bacău) unde, prin anii '50, trăiau laolaltă şi în bună înţelegere români, evrei, armeni. Ne-a risipit viaţa în patru ori patruzeci şi patru de vânturi, aşa că m-am apucat să-i caut. Spre marea mea bucurie, pe cei mai mulţi dintre prietenii care mi-au însoţit copilăria şi adolescenţa i-am găsit. Şi pot spune: „comunic, deci exist".

Vin şi la perspective. Una e realitate: emisiunea „KDRANE" pe care o realizez la Radio România Actualităţi. Alta e legată de sfârşitul de an, pe care-l voi petrece, împreună cu cei care-mi sunt foarte apropiaţi, într-un sat dintre dealurile subcarpatice. Dacă aş duce la capăt şi cartea dedicată mentorului meu într-ale radiofoniei, Eugen Preda, eu zic că m-aş putea declara mulţumit. În rest, sănătate fiecăruia şi „Şalom" tuturor.

Ing. OTTO DEUTSCH,
preşedintele Comunităţii Evreilor din Sibiu

Activitatea noastră – un bun mijloc de cunoaştere reciprocă

Gânduri de viitor? ...Da, mereu le am, căci întotdeauna am avut în faţă anumite repere pe care mi le-am impus. Dar aceste gânduri sunt întotdeauna legate de un trecut nu prea îndepărtat şi de prezent - elementele care întotdeauna îmi confirmă sau nu în ce măsură „viitorul" de dinainte a fost materializat sau nu şi constituie o premisă pentru a dori să realizez şi mai mult.

Dacă mă refer la mica noastră comunitate, pot să mă declar mulţumit de prezent. Nu demult, ne-am mutat într-un sediu nou, complet refăcut, care prin ambianţă a devenit şi mai atractiv pentru enoriaşii noştri, dar nu numai [...].

În anul iudaic care a trecut, comunitatea noastră a fost mult mai prezentă în viaţa citadină - reportaje în ziarele locale, în emisiuni la posturile Tv. locale, participare la activităţi culturale şi cu tematică iudaică [...].

Gândurile de viitor sunt legate de astfel de activităţi şi nu numai. Avem deja o vastă experienţă în a invita clase de elevi, de la diverse şcoli, pentru a vizita Sinagoga şi a le prezenta aspecte ale vieţii şi religiei noastre, semnificaţia sărbătorilor noastre, contribuţia evreilor români la cultura, arta, ştiinţa şi economia ţării. Tot în acest sens, gândul mă poartă spre anul 2007, când Sibiul va fi capitală culturală europeană. Am introdus Sinagoga noastră în ghidul turistic al oraşului şi pregătim un program de vizitare şi un istoric al evreilor sibieni [...].

Gândurile mele de viitor au şi un aspect strict personal. Zilele acestea, ne pregătim, soţia şi cu mine, să plecăm în vizită la copiii noştri stabiliţi în S.U.A. Acum câteva luni, ni s-a născut un nepot, Etienne-Benjamin, pe care vrem să-l cunoaştem. Nu pot să nu mă gândesc că acest nepot însumează, ca descendenţă, evreul transilvănean, care era tatăl meu, cu cel basarabean, din partea mamei mele, sau descendenţa irlandeză a strămoşilor ginerelui nostru.

CRISTIAN EZRI,
liderul O.T.E.R. Oradea

Succesul proiectelor – munca în echipă

Cel mai important moment al activităţii noastre din acest an a fost spectacolul de Purim, o manifestare cu o anvergură fără precedent, care a avut loc la Teatrul de Stat din Oradea, cu peste 600 de invitaţi - un număr fabulos, luând în considerare faptul că întreaga noastră comunitate numără 700 de persoane. Sincer, cred că organizarea acestui eveniment este exemplul perfect al unei activităţi în echipă, la care au luat parte de la copii de 2-3 ani la vârstnici de 94 de ani. Ceea ce a pornit ca o joacă şi o idee frumoasă a colegei noastre Kati Kovari, a devenit în scurt timp un proiect de succes. Au urmat două luni de organizare, în care eram la comunitate zi şi noapte, împreună cu cel puţin încă 15 persoane din comunitate. Trebuie să menţionez numele dirijorului nostru Vilan Gheorghe, care a avut un aport extraordinar în organizare, al preşedintelui ing. Felix Koppelmann, care s-a ocupat de partea materială a lucrurilor, fără de care nimic nu s-ar fi putut face, al lui Seidler Andrei, lider al generaţiei de mijloc, şi mulţi alţii din O.T.E.R. şi din generaţia medie. Suntem mândri că am participat într-un film realizat, în premieră, de comunitatea noastră, care a tratat „Povestea Esterei". Filmul a fost vizionat de cele mai înalte autorităţi, de primarul oraşului, de liderii celorlalte culte, a ajuns în Israel, S.U.A., Canada şi multe alte ţări, de unde am primit felicitări...

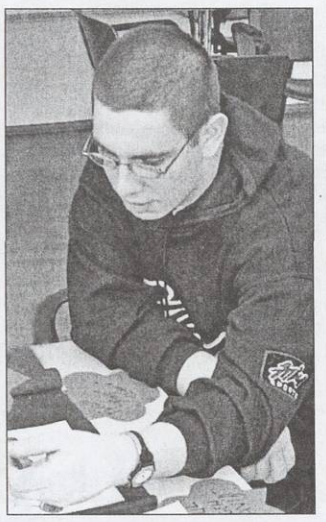

Trebuie să menţionez numeroasele vizite pe care le facem periodic la peste 60 de vârstnici din comunitatea noastră, relaţiile cu alte organizaţii de tineret - Cercetaşii României, Fundaţia Tinerilor pentru Integrare Europeană (F.T.I.E.) -, comemorarea Holocaustului şi multe altele.

Pentru viitor, îmi doresc - ca, de altfel, mulţi alţi membri ai comunităţii - să avem un rabin în obştea noastră. Un alt vis pe care sperăm să îl împlinim este o grădiniţă pentru ca cei mai mici membri ai comunităţii să poată creşte într-un spirit evreiesc.

DIN PRESA CULTURALĂ — OCTOMBRIE 2005

◆ În **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 10/2005, Traian Ungureanu analizează cu mult simţ critic unele aspecte ale politicii interne americane, după recentul cataclism, dar, după cum ştim, preşedintele George W. Bush s-a exprimat deja în acest sens. Sorin Vieru scrie despre C. Noica, referindu-se la un studiu al lui S. Lavric.

◆ **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 32/6 oct., bogat în conţinut (conferinţa „Filo- şi antisemitismul în România secolului XIX", filmul *Marele jaf comunist* al lui Al. Solomon ş.a.) revine şi la cazul Goma, cu intervenţiile lui Sorin Mărculescu („pro-Goma"), Ovidiu Pecican („pro-Manolescu"), Riri Manor, din Israel, şi Al. Laszlo, din Cluj, care critică atitudinea antisemită a lui Goma. Nr. 33/13 oct. a.c., oferă informaţii despre prezenţa evreilor pe Internet (inclusiv rolul F.C.E.R. şi O.T.E.R.), despre Ziua Holocaustului în România.

◆ **„DILEMA VECHE"**, nr. 89/30 sept. - 6 oct., este dedicată, în parte, alternativei dreapta-stânga pentru intelectuali. Andrei Cornea semnează o interesantă intervenţie: „Intelectualul şovăielnic", reflecţie asupra derutantei evoluţii politice pe scena românească. De reţinut - interviul lui Gabriel Liiceanu cu Mario Varga Llosa, ca şi comentariul Magdalenei Boiangiu despre situaţia politică din Polonia de după Kwasniewski. În nr. 90/7 oct., Liviu Rotman semnează „Între acceptare şi neasumare" (a Holocaustului - n.n.), iar Petre Iancu îl evocă pe diplomatul C. Karadja, un „Drept al Popoarelor". În nr. 92/21-27 oct., Leon Volovici participă la tematica propusă de redacţie, „Terorism şi democraţie". Tema merită o dezbatere largă, în continuare.

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC"**, din 15 oct. 2005 (suplimentul de sâmbătă), pe lângă medalionul „C. Noica", citim o recenzie a cărţii lui Andrei Codrescu, *Casanova în Boemia* (Ed. Polirom), şi o prezentare a expoziţiei „După 60 de ani" (cuprinzând lucrări ale pictoriţelor Alma Redlinger, Eva Cerbu, Maria Constantin, Yvonne Hasan şi ale sculptoriţei Lelia Zuaf David, din Haifa), semnată de Luiza Barcan.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 40/12 oct., printre alte articole, citim, sub semnătura scriitoarei israeliene Gina Sebastian Alcalay, colaboratoare asiduă la R.L., „Inadaptarea emigrantului", despre criticul Vera Călin din S.U.A. Gabriela Melinescu oferă o corespondenţă din Stockholm despre „Anul Albert Einstein".

◆ **REVISTA „22"**, nr. 814/11 oct., oferă suplimentul „Bucureştiul cultural", în care filosoful britanic Edward Kanterian, originar din România, se referă, în interviul său, la *Jurnalul* lui Sebastian, ca şi la dificultatea asumării trecutului, a Holocaustului în România: „Este mai uşor să te consideri victimă", afirmă Kanterian.

◆ Cu întârziere, menţionăm revista **„LUCEAFĂRUL"**, greu de procurat (de ce oare?), nr. 32, 33, 34, 35, 36, 37 din sept-oct. 2005, în care citim serialul Anei Selejan despre momentul literar 1944-1948 („principalii vinovaţi": Ov. S. Crohmălniceanu şi S. Damian!?), despre proaspătul laureat Nobel, Harold Pinter, despre Simone Weil (filosof marxist, apoi mistic-creştin, participantă la războiul civil din Spania).

◆ Revista **„SEMNALUL"** (B'nai B'rith Canada), nr. 110/octombrie 2005 - un număr interesant, redactat de neobositul M. Radian -, prezintă noua conducere a F.C.E.R., apoi citim: un microeseu („Simhat Tora") al nonagenarului Marius Mircu; o parabolă a lui Sergiu Fărcăşan („Nathan Înţeleptul de trei ori"); ştiri din Israel; un fragment de Cella Serghi (1907-1992); o recenzie (de B. Marian) la recenta carte a lui Al. Şafran; evocări de Victor Rusu (despre Israil Bercovici), G. Bruchmaier (despre Serge Moscovici) ş.a.

BORIS MARIAN

FONOTECA

MARCEL ADERCA

„Scrisul – o constantă a sufletului“

Marcel Aderca, fiu ascultător, a încercat inițial să îmbrățișeze o meserie practică, așa cum l-a sfătuit tatăl său, împătimitul scriitor F. Aderca. Și-a îndreptat pașii spre Facultatea de Arhitectură, unde a dat examen de intrare, și spre cea de Textile, ale cărei cursuri le-a urmat timp de doi ani, până a fost îndepărtat de legile rasiale, dar tot în lumea literelor și-a împlinit destinul, devenind un cunoscut tălmăcitor din literatura franceză. Sfatul tatălui nu a lipsit nici în acest domeniu și a fost unul de căpătâi. I-a spus că pentru a realiza o bună lucrare literară, traducătorul trebuie să îndeplinească trei condiții: să aibă talent, să traducă în limba maternă și să cunoască foarte bine limba din care traduce. Punând în valoare scrierile unor autori străini, Marcel Aderca nu a uitat să facă același lucru și cu opera tatălui său, îngrijind câteva ediții pentru apariție.

AVRAM CROITORU: - *Drumul pe care l-ați ales a fost influențat de mediul familial?*

MARCEL ADERCA: - Bineînțeles. Eu mi-am trăit copilăria între scriitori, iar tatăl meu asta a făcut toată viața: a scris. Faptul că era funcționar la stat a fost determinat doar de necesitatea de a-și întreține familia.

- *A fost și ziarist.*

- Colabora la „Adevărul“, la „Cuvântul liber“...

- *Asta în București. Dar și la gazeta locală...*

F.

- Noi suntem craioveni...

- *Știam că tata s-a născut în 1891, la Pușești, lângă Bârlad.*

- Dar liceul l-a făcut deja la Craiova, unde se mutase familia și unde aveam să văd și eu lumina zilei, în ianuarie 1920. Cu liceul tatei a fost o poveste. Pe când era în ultima clasă, la o lucrare scrisă despre decăderea Imperiului Roman, a folosit multe din cunoștințele căpătate prin lectură și a luat nota 10. Cel care era premiantul clasei a protestat și a ieșit un mare tărăboi pentru că el luase doar 9, iar Froim Aderca l-a depășit.

- *Nu Felix Aderca?*

- Vreau să fac o precizare: tata nu a semnat niciodată Felix, ci doar cu inițiala prenumelui - „F“. Criticul Eugen Lovinescu i-a spus Felix, căci, la al său cenaclu, avea obiceiul să găsească pseudonime unor scriitori.

*

Colegi de breaslă

- *Despre F. Aderca, George Călinescu spunea că „la «Sburătorul» era acela care avea curajul de a lua o atitudine imediată, căreia apoi stăpânul casei îi dădea iscălitură și peceți“.*

- Au scris rânduri elogioase despre tata mai mulți confrați - Arghezi, Phillipide, Lovinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu, Mihail Sebastian...

- *Aceștia i-au fost și prieteni?*

- Unii dintre ei. Cu Sebastian a fost coleg, ca profesor la Colegiul „Onescu“, unde tata a predat estetica. Ei discutau ore întregi când Sebastian venea la noi acasă. Locuiam pe lângă Cișmigiu, nu departe de Eugen Lovinescu, cu care tata făcea zilnic plimbări pe aleile parcului. Uneori, îi însoțeam savurând opiniile lor despre viața literară. Prin 1928, tata a lucrat cu Tudor Arghezi ca secretar literar la „Bilete de papagal“. Țin minte un concediu la Mangalia, unde familiile noastre erau mult timp împreună. La noi acasă veneau, în agreabile vizite, scriitorii Ticu Arhip, Anton Holban, Cella Serghi, Lucia Demetrius, H. Bonciu.

*

- *Ați fost martor la procesul de creație al romanelor lui F. Aderca.*

- Tata scria literatură ca un funcționar.

- *Adică?*

- Să vă explic. La ora 8 era la masa de scris (vorbesc de perioada de după ce s-a pensionat). Punea ceasul să sune și scria timp de o oră după care făcea o pauză de 15 minute. Cu o precizie matematică făcea asta în fiecare dimineață, iar după-amiaza era dedicată lecturii. Nu se putea discuta cu el când era pus pe scris. Totul mergea de parcă îi dicta cineva, nu se oprea, nu ștergea.

Procesul de creație

- *O idee bine gândită e ușor de exprimat.*

- Exact! Înainte de a se așeza la masa de scris, avea în cap toată foaia sau capitolul sau chiar lucrarea în întregime.

■ Împreună cu tata la Bușteni (august 1937)

■ Marcel Aderca, Paraschiva și Tudor Arghezi, F. Aderca, Al. T. Stamatiad cu soția și Sanda Movilă între copiii lui Arghezi (Mangalia, 22 august 1936)

- *Care scriere a considerat-o mai izbutită?*

- Susținea că „A fost odată un imperiu“ este romanul său cel mai bun.

- *Vă dădea să-i citiți romanele în manuscris? Doar erați absolvent al Facultății de Litere și redactor la Editura pentru Literatură Universală.*

- Niciodată, nimeni nu i-a citit lucrările până la tipar. Nici rude, nici prieteni. Era o problemă prea intimă. Scrisul era o parte din sufletul lui.

- *Și v-ați îngrijit ca să nu se piardă această parte a sufletului său.*

- În testamentul lui F. Aderca se menționa că îmi lasă mie toată arhiva sa literară pentru ca să o folosesc cum cred de cuviință și, atunci când voi considera, să o donez Academiei Române. Ceea ce am și făcut în 1987, cu cele 22 de mape cu manuscrise și fotografii.

*

- *În cartea „F. Aderca și problema evreiască“, pe care ați scris-o, amintiți, în mod special, o discuție cu tata, care a avut loc în anul 1945.*

- Discuția a pornit de la procesul criminalilor de război. Eu susțineam că trebuie pedepsiți exact așa cum au procedat și ei, dar tata mi-a demonstrat că dacă ne folosim de aceleași arme nu mai este nici o deosebire între noi și ei, că trebuie judecați omenește, obiectiv și nu vindicativ. În altă ordine de idei, discutând despre literatură, el își afirma cu tărie credința că-i perfect posibil să fii un scriitor român și, totodată, un evreu care nu se dezice de sine. Pentru mine, acele discuții au fost adevărate lecții de viață. Ca de altfel și multe dintre aforismele sale. De pildă, cel în care spune: „Când îmi mărturisește în taină că e filosemit, mă cuprinde o bănuială. L-aș prefera indiferent“. Un permanent îndrumar pentru cariera mea de traducător mi-au fost sfaturile sale prețioase.

Lecții de viață

*

- *Multe decenii ați lucrat în cadrul unor edituri. Ce colegi, ce prieteni ați avut?*

- Dintre cei mai apropiați, se cuvine să-l amintesc pe Paul Celan, întrucât prietenia și camaraderia celui care avea să devină cel mai mare poet german al generației sale e firesc să mă onoreze.

- *Cum l-ați cunoscut?*

- În anul 1945, eram redactor la Editura „Cartea Rusă“ și președintele comitetului sindical al editurii. În vara acelui an, prietenul și fostul meu coleg de facultate, poetul Petre Solomon, mă vizitează la editură împreună cu Paul Celan, o recentă cunoștință a lui, întrebându-mă dacă n-aș putea, în calitatea pe care o aveam, să le facilitez angajarea ca redactori. Și așa am făcut, iar de atunci datează prietenia mea cu Paul Celan. Ne era superior tuturor atât prin calitatea literară și intelectuală, în general, cât și, în special, prin cunoștințele de limba rusă, limba germană și cea franceză. Tânărul Paul Celan, abia sosit de la Cernăuți, pentru care cumplita dramă a asasinării propriilor părinți de către naziști era încă resimțită cu deosebită acuitate, a avut șansa să fie înconjurat și îndrăgit la București de niște tineri, evrei ca și el, dar plini de vitalitate și de optimism, a căror dragoste de viață explodase în urma faptului că abia scăpaseră de un înfiorător coșmar: condamnarea la moarte a tuturor cu data execuției nefixată. În 1947, cu câteva luni înainte de plecarea lui definitivă în Occident (prin trecerea frauduloasă a frontierei), cu ocazia zilei mele de naștere, mi-a dedicat o poezie. A fost cel mai prețios cadou pe care l-am primit, dar pe care - întrucât l-am pierdut, deși l-am căutat, zadarnic, ani de zile - mi-e limpede că, probabil, nu l-am meritat.

Prietenia lui Paul Celan

*

- *Ați tradus cărțile multor scriitori - Jean Giono, Albert Camus, André Maurois, Nikos Kazantzakis, Hervé Bazin, Jules Romains, Romain Gary. Pe care dintre ei l-ați cunoscut?*

- Dintre numeroșii scriitori ale căror opere le-am tradus, aș dori să mă opresc puțin la Eugène Ionesco. Și asta nu doar pentru că a fost de departe autorul meu preferat, ci pentru că am avut fericitul prilej să-i fiu oaspete. Ocazia s-a ivit în primăvara anului 1974, când am fost pentru prima oară în Franța, la fiica mea, căsătorită cu un cetățean francez și domiciliată la Paris. Discuția cu Ionesco s-a purtat în limba franceză. După cum se știe, marele dramaturg s-a născut la Slatina, în 1912, dintr-o mamă franțuzoaică evreică și un tată român. În decursul anilor, l-a cunoscut și a scris despre F. Aderca. După ce am ajuns în Franța, i-am făcut o vizită la domiciliu pentru a-l cunoaște și a-l consulta cu privire la titlul unei piese și la câteva pasaje greu traductibile. Am stat de vorbă ore întregi, în special despre situația literaturii și a literaților din România sub regim comunist. La un moment dat, în salonul unde stăteam de vorbă și-a făcut apariția menajera casei, făcându-se că trebăluiește prin cameră. Eugène Ionesco mi-a făcut semn din priviri să fiu atent la ce vorbesc, iar el a schimbat subiectul invitându-mă să iau masa de prânz, a doua zi, alături de soția sa și de fiica lor.

Acasă la Eugène Ionesco

*

Așa cum este firesc, Marcel Aderca a moștenit unele deprinderi de la tatăl său. Dintre acestea, după cum a reieșit cu pregnanță din convorbirea noastră, cultul pentru cuvântul tipărit se află la loc de cinste. Și pentru cel ce a fost F. Aderca și pentru fiul său, literatura, scrisul s-a dovedit o constantă a sufletului.

AVRAM CROITORU

Oameni care au fost, oameni care rămân

Prof. dr. ALEXANDRU VIANU – inițiator al unui act de rezistență spirituală: Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România

Când l-am cunoscut, profesorul Alexandru Vianu era unul dintre puținii intelectuali care, în anii aceia, nu traversau vizavi când treceau prin fața Templului Coral. Locuia, undeva, pe strada Paris, într-o vilă construită, cred, la începutul secolului trecut. Am intrat într-o cameră de lucru clasică: pereți tapetați de cărți, birou cu mașină de scris, maldăre de ciorne cu tăieturi, ștersături, reveniri făcute de mână. „Am un vis“, mi-a mărturisit. „Să pun «pe picioare» un institut de istorie evreiască. Crezi că m-ai putea ajuta?“. I-am răspuns că, nefiind istoric, n-am cum să mă angajez într-un asemenea proiect. Dar cuvintele lui îmi revin în memorie, ori de câte ori particip la aniversările Centrului pentru Studierea Istoriei Evreilor din România și care, poate, ar trebui să poarte numele inițiatorului său.

Sunt 12 ani de când profesorul Alexandru Vianu a trecut în Lumea-De-Dincolo. Stă scris în „Pirkei Avot“: mai importantă este ziua morții decât ziua nașterii. Fiindcă atunci se trage linie și se face bilanțul: cum ne justificăm perindarea pe Pământ? Azi, expansiunea studiilor de iudaism și istorie a evreilor în România, ca și în întreaga Europă, a devenit loc comun: atât din nevoia de definire a conștiinței de sine europene, având la temelie simbioza elenism-iudaism, cât și din nevoia de a medita despre Holocaust, totalitarism, filiația nazism-terorism. Dar atunci, în 1976, fondarea unui Centru de Istorie a Evreilor români era un act de rezistență spirituală, de vizionarism, de veritabilă mutație de mentalitate în a recepta trecutul din unghiul prezentului și în propensiunea viitorului. Trecutul evreiesc - parte din trecutul României - era subiect tabu în mediile universitare și în discursurile politice. Dacă maghiarii și germanii erau măcar nominalizați, evreii intrau la categoria „și alții“.

Susținut puternic de Șef Rabinul Rosen, profesorul Vianu a acceptat provocarea cu optimism lucid și, astfel, în aprilie 1976 se inaugura Centrul. (Prima sesiune de comunicări avea să se deruleze un an mai târziu). Printre membrii fondatori se aflau oameni care își făuriseră „un nume“ la acea dată, regretații Sergiu Stanciu, întâiul director al Centrului, I.M. Ștefan, Iți Kara; dar și oameni a căror înflorire în planul istoriografiei evreiești s-a datorat existenței acestui Centru: dr. Lya Benjamin, dr. Hary Kuller. Lor li s-au adăugat, în timp, alți intelectuali evreo-români de prestigiu: „Domnu' Radio“ - Eugen Preda z.l. (cel de-al doilea director al C.S.I.E.R.), prof. dr. Ion Șerbănescu ș.a. Începutul de drum al instituției avea de înfruntat condiții „maștere“, observa scriitorul Dumitru Hâncu (directorul actual al Centrului de istorie): ● nu exista o cercetare sistematică a istoriei evreilor din România ● documente importante referitoare la evrei erau scoase din circuitul public ● trebuia alcătuit un fond documentar și fișată presa evreiască din trecut etc. Profesorul Alexandru Vianu și echipa lui au purces la fapte: refacerea sinuosului drum împreună al unei istorii de peste șase secole. Așa s-a ajuns, printr-o trudă de zece ani, la realizarea primului *corpus al istoriei* evreilor din România, secolele XVIII-XIX: „Izvoare și mărturii ale istoriei evreilor din România“ (I.M.E.R.), apărute, succesiv, în 1986, 1988, 1989.

Profesorul Alexandru Vianu a văzut înfiriparea, primele realizări, *dar n-a apucat* să vadă *împlinirea* Centrului de istorie, devenit azi important for științific național și internațional, locul în care a fost realizat primul fond documentar al Holocaustului în România, în care au crescut și cresc generații de cercetători, evrei și neevrei, dornici să-și ducă la bun sfârșit misiunea lor de sfetnici ai Cetății.

IULIA DELEANU

MERIDIANE • MERIDIANE

Cel mai, cel mai...

◆ Una dintre cele mai importante populaţii evreieşti din India o reprezintă „Bnei Israel“ („Fiii Israelului“), care îşi au centrul social şi religios la Bombay, Calcutta, Old Delhi şi Ahmadabad. Limba acestui trib este *Marathi*, în timp ce al doilea mare grup de evrei din India, „Cochin“, vorbesc dialectul *Malayalam*. „Bnei Israel“ afirmă că sunt descendenţii evreilor care au scăpat de persecuţiile din secolul II î.e.a. Ei au păstrat cu stricteţe regulile kaşrutului, circumcizia şi Şabatul ca zi de odihnă.

◆ Înainte ca romanii să distrugă marele Templu din Ierusalim, sărbătoarea de *Sucot* era cea mai importantă a ciclului de viaţă evreiască. Acestui eveniment i se dădea o atenţie mai mare chiar decât marilor sărbători de toamnă şi *Pesah*-ului. Era numit „Ha Hag“, adică „Sărbătoarea“. În timpul *Sucotului*, agricultorii şi ciobanii din toată ţara îşi aduceau sacrificiile către Templu, oferind tot ce aveau mai bun, pentru ca roadele lor să fie binecuvântate cu spor şi vreme bună. În special, cu ocazia *Sucotului*, Ierusalimul era inundat de pelerini şi erau ridicate sute de „Suca“ în întreg oraşul.

◆ Într-un sondaj efectuat printre profesori şi oameni de ştiinţă din Bay Area (S.U.A.), cel mai cunoscut dintre cărturarii evrei medievali, *Maimonide*, a fost desemnat drept „Evreul Mileniului“. Talmudist, filosof, jurist şi medic, evreu spaniol de cultură arabă, Moshe Ben Maimon s-a născut la Cordoba, la 30 martie 1135. Faptul că după atâtea secole este cunoscută data exactă a naşterii sale atestă, încă o dată, importanţa sa pentru civilizaţia europeană şi orientală.

◆ Somonul afumat a fost cea mai consumată delicatesă de către evreii sefarzi din Anglia, la începutul secolului al XIX-lea. Se pare că prin acest mod, scumpa mâncare de sărbătoare a intrat şi în preferinţele englezilor. Pe de altă parte, evreii aşkenazimi din Anglia au introdus în meniul localnicilor peştele alături de cartofii prăjiţi, devenit una dintre cele mai comune mâncăruri din Marea Britanie.

◆ La începutul secolului al XVI-lea, Istanbulul a avut cea mai importantă comunitate evreiască din Europa. Pentru foarte mulţi ani, în acest oraş au existat mai mulţi medici evrei decât musulmani. Deoarece, în timpurile moderne, religia islamică este, desigur, dominantă în Turcia, doar foarte puţini ştiu cât de importante şi vechi sunt rădăcinile Istanbulului în Vechiul Testament. Muntele Ararat (Agrı Dag), unde s-a refugiat Noe după potop, se află în estul ţării, lângă *Dogubayazid*. Musulmanii cred că Abraham, primul dintre patriarhi, s-a născut în Urfa şi, cel mai probabil, a trăit în Harran, în secolul 18 î.e.a.

◆ Cel mai bun „prieten“ diplomatic al Statului Israel a fost, de la crearea sa în 1948, Costa Rica. Având de două ori mărimea Israelului, poziţionat deasupra Ecuatorului, statul se află între Oceanul Pacific şi Marea Caraibelor. Costaricanii se mândresc cu trei lucruri, desigur pe lângă frumuseţea luxuriantă a ţării lor: un sistem democratic puternic, cu o vechime de peste un veac, importanţa acordată educaţiei şi lipsa unei armate permanente. Foarte mulţi evrei, chiar şi din Polonia şi Rusia, şi-au găsit un cămin primitor în această ţară hispanică, recunoscută pentru toleranţa arătată faţă de toate minorităţile.

◆ Actriţa *Barbra Streisand* este recunoscută ca fiind „cea mai frumoasă urâtă de la Hollywood“. Ea s-a născut la 24 aprilie 1942, la Williamsburg, Brooklyn, New York. A avut o fulminantă carieră muzicală, iar cu primul ei film de lung metraj, „Funny Girl“, ecranizat în 1968, a obţinut Oscarul pentru cel mai bun rol feminin. Deşi cunoscută mai mult ca actriţă şi cântăreaţă, ea a scris numeroase texte şi scenarii, a regizat şi a produs, în special în ultimii ani, filme în care, însă, nu a jucat.

◆ Unul dintre cele mai importante morminte pentru tradiţia iudaică se găseşte în... Iran. În oraşul Hamdan se află locul în care se spune că au fost îngropaţi *Ester* şi *Mordehai*, regina evreică din Şuşan (Susa) şi unchiul ei, personajele principale ale sărbătorii de *Purim*.

LUCIANA FRIEDMANN

Ferrarezul GIORGIO BASSANI

Născut în anul 1916, la Bologna, Giorgio Bassani şi-a trăit cea mai mare parte a vieţii la Ferrara, oraş cu o istorie aparte, într-o zonă de mari confluenţe etnice şi culturale. Primul volum, *Oraş în câmpie*, publicat sub pseudonimul Giacomo Marchi (din cauza legilor rasiale), cuprinde povestiri şi poeme, cele două genuri fiind în egală măsură abordate de autor în întreaga sa carieră cu totul strălucită. Devine cunoscut în 1945 cu *Cronica amanţilor săraci*, iar în 1956 publică un alt volum dedicat vieţii din Ferrara, în timpul războiului şi luptei antifasciste. Bassani este preocupat de comunicarea dintre indivizi în aceeaşi comunitate şi dintre indivizii diferitelor comunităţi, constatând cu amărăciune existenţa unor ziduri nevăzute. Proza sa atrage atenţia unor mari scriitori străini, astfel că romanele apărute în 1953 şi, respectiv, în 1958 - *O piatră memorială pe strada Mazzini* şi *Ochelarii cu ramă de aur* - vor fi traduse. În aceste romane este vorba despre oameni marginalizaţi fie pentru că au revenit din lagăr, fie pentru că sunt evrei, fie homosexuali. Prejudecăţile, teama de răspundere, lipsa de compasiune sunt coordonatele tragicei existenţe ale unei societăţi ce nu ştie să înveţe din propriul trecut imediat. Celebritatea i-o aduce *Il giardino dei Finzi Contini*, în 1962, carte tradusă în numeroase limbi. Bassani se dovedeşte un continuator al prozei proustiene, descriind itinerariul unei familii aristocratice evreieşti (existau asemenea familii în Italia) care traversează perioada fascistă a Ferrarei, „capitala“ prozei lui Bassani. A mai publicat câteva volume de proză (printre ele *Bâtlanul*, absolut remarcabil), poezie (*Zorii în geam*), eseuri, a editat între 1948-1961 revista literară „Băcănia obscură“, iar între anii 1964-1965 a fost vice-preşedintele Societăţii italiene de Radio şi Televiziune, demisionând pentru a se dedica în exclusivitate literaturii.

„Critic te naşti, poet devii“, obişnuia să spună Bassani, contrariindu-i astfel chiar pe critici. Poemele sale, adevărate „documente lirice“, au fost integrate, prin analogie, neorealismului italian (în cinematografie), diferenţiindu-l de generaţia poeţilor ermetici - Montale, Saba, Quasimodo, Ungaretti. Se regăsesc în aceste poeme (volumele *Primi versi*, *Un' altra liberta*, ciclul *Epitaffio*), evocări ale copilăriei, peisajului ferrarez, ecouri ale evenimentelor istoriei apropiate. Acelaşi lucru se întâmplă cu proza sa scrisă într-o manieră rafinată şi subtilă.

Ca şi în poezie, Bassani îşi păstrează şi în proză originalitatea neatinsă de mode literare, fraza este impecabilă, ceea ce se reflectă şi în traducerile în limba română, aşa cum au redat-o primii traducători din opera ferrarezului, printre care îi amintim pe Florian Potra şi Rodica Locusteanu.

BORIS MARIAN

„Rătăcitorul frenetic“ – EGON ERWIN KISCH (1885-1948)

Praga a dat lumii, ca şi literaturii şi culturii evreilor nume ilustre. De pildă, printre alţii, putem numi pe Abraham Kisch (1725-1803), medic celebru, iudaist şi profesor, la Berlin, al lui Moses Mendelssohn. Nu-i vom înşira pe marii scriitori născuţi sau trăitori în Praga, cum ar fi Kafka, dar ne vom opri la Egon Erwin Kisch, unul dintre urmaşii pe linie paternă al lui Abraham Kisch, pomenit mai sus. A scris în limba germană mii de reportaje, a *publicat romane* încă din 1913, a participat la luptele de stradă din Viena în 1918, ca „bolşevic“, a fost combatant şi reporter în timpul războiului civil din Spania, la fel ca Hemingway, ca Ehrenburg, pe care i-a cunoscut, s-a refugiat apoi în SUA, a trăit în Mexic, iar după 1945 a revenit la Praga, unde a fost numit preşedinte de onoare al comunităţii evreieşti din acest oraş.

Kisch a făcut ucenicie la ziarul praghez „Boemia“, unde ţinea rubrica de scandal, concretizându-şi experienţa în volumul *Nopţi şi străzi din Praga*, dar în acelaşi timp participa la viaţa literară, i-a cunoscut pe Rilke, Franz Kafka, Max Brod, Haşek ş.a. A luptat în primul război mondial, ca ofiţer în armata austro-ungară, fiind numit, în 1917, la Cartierul General din Viena, responsabil în probleme de presă. De aici porneşte marea sa odisee, începând cu Berlinul, apoi în multe alte oraşe europene (1922-1924), U.R.S.S. (1925-1926), S.U.A. (1928-1929), China (1932). Arestat în 1933, imediat după incendierea Reichstag-ului (o provocare a naziştilor pentru a anihila stânga comunistă şi socialistă), este expulzat în Cehoslovacia, pleacă la Paris, apoi în Australia, la Perth, unde este arestat pentru încercarea de a intra ilegal, aruncându-se în apă de pe vapor, spre a ajunge înot la ţărm. Eliberat după şase luni, pleacă voluntar în războiul din Spania, unde rămâne doi ani (1937-1938).

Comunicativ, mereu activ, curajos, inteligent, bun orator, reporter de forţă, Kisch s-a bucurat de o mare popularitate în lume, care acum s-a stins, deşi, în anii de după război a existat, mult timp, în Berlinul de Est, o cafenea care îi purta numele. Puţini biografi se mai opresc la numele său, ca şi la cel al unei alte celebre scriitoare şi reportere, Pearl Buck, contemporană cu el. Ei au reprezentat prin scris o epocă a unor mari revoluţii, masacre, schimbări politice şi sociale. Enumerăm o parte din volumele lui Egon Kisch: *Ciobăniţa* (1913), *Aventură în Praga* (1920), *Soldat în corpul praghez* (1922), *Oraşul furat* (1922, comedie), *Reporterul frenetic* (1924; în germană - *Der rasende Reporter*, care i-a devenit poreclă), *Cazul Şefului de Stat Major Redl* (1924), caz după care s-a realizat şi un film cu Karl Maria Brandauer în rolul principal (Redl a fost spion rus în armata imperială austro-ungară), *Vânătoare sălbatică în timp* (1925), *Carnet de criminalist călător* (1926), *Ţari, popi şi bolşevici* (1927), o antologie de jurnalistică, apoi *Raiul american*, *Asia se schimbă din rădăcini*, *Bâlciul senzaţiilor - Mexic*, iar în limba română a apărut în 1960, *Salt la antipozi*.

Într-o viaţă de 63 de ani, Egon Erwin Kisch a trăit cât alţii în o sută, fiind un „rătăcitor“ precum *Der ewige Jude*, dar şi un combatant „neistovit“.

B. MEHR

Evreii în spiritualitatea Europei

La Madrid, a apărut cartea *Evreii din Europa*, semnată de Elena Romero şi Uriel Macias. Scriitorul spaniol M.A. Bastenier, comentând acest volum, ne spune, printre altele, în suplimentul literar „Babelia“: „Biblia afirmă că pământul ancestral al evreilor va fi Ţara Sfântă, dar acolo unde de- a lungul secolelor poporul evreu a creat cea mai notabilă parte din cultura sa, o mare cultură de valoare universală, este Europa, de la tărâmurile prăpăstioase ale Pripet-ului din estul rus şi polonez, până la promontoriile din vest, Marea Britanie, Franţa şi Spania, şi în primul rând, în centrul continentului, în Germania. Aici s-a născut Haskala, iluminismul evreiesc, curentul ce a determinat cea mai mare înflorire a unei filosofii, a unei muzici, a unei arte, în acelaşi timp evreiască şi naţională, care preconiza asimilarea cu societatea gazdă şi, poate de aceea, a cunoscut sfârşitul pe care îl cunoaştem cu toţii“. Cartea Elenei Romero şi a lui Uriel Macias este cea mai bună hartă sau topografie literară a acestor aşezări, mişcări, expulzări şi deplasări ale poporului evreu pe continent; un volum de referinţă de nume, de momente şi producţii, care conţine mult din structura unui dicţionar, o trecere în revistă a literaturii şi artei evreo-europene; şi o sintetică dar substanţială abordare antropologică a vieţii în comunităţile israelite ale continentului. Lumea aceasta, care pătrunde şi influenţează fără a se amesteca în ceea ce e naţional diferitele arii politice şi culturale în care se desfăşoară, ajunge în final - cel puţin în cartea lui Romero şi Macias - la confruntarea cu Holocaustul nazist din cel de al doilea război mondial. În 1948, exista, fără îndoială, o raţiune în plus de revenire a civilizaţiei evreieşti, pentru prima dată după 2000 de ani la un teritoriu suveran propriu. Înseamnă prin asta că unele comunităţi evreieşti care se menţin în Europa sunt asimilate societăţilor creştine? Autorii nu clarifică această problemă, dar prin punctul final pe care îl pun acestei istorii par a nega acest fapt. În orice caz, ponderea Diasporei rămâne în lumea europeană.

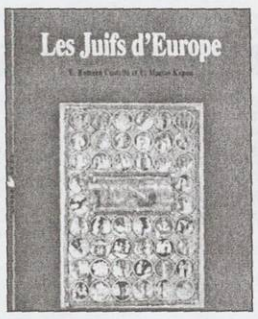

EZRA ALHASID

IN MEMORIAM

EZRA ALHASID z.l.

Ne-a părăsit, în urma unui tragic accident, un valoros om de cultură, un asiduu cercetător al istoriei poporului din care se trăgea - *Ezra Alhasid*, preşedintele comunităţii sefarde din România. De o modestie remarcabilă, iubit, apreciat şi stimat de cei ce-l cunoşteau, Ezra Alhasid şi-a dedicat mulţi ani menţinerii în viaţă a spiritului comunităţii sale, din păcate din ce în ce mai puţin numeroasă, din rândurile căreia au provenit multe personalităţi ale culturii române. Iudaismul de tip sefard a fost una dintre preocupările vieţii lui, dovadă transpunerea în limba română a *Istoriei evreilor spanioli*, operă care trasează trecutul glorios, dar şi tragedia acestei ramuri a evreimii, care, în pofida vicisitudinilor vremii, s-a menţinut în viaţă până în zilele noastre. Pentru această lucrare capitală, Ambasada Spaniei i-a decernat înalta distincţie Ordinul Meritului Civic. Dar omul de cultură Alhasid a fost şi un îndrăgostit al literaturii spaniole, aşa cum au dovedit numeroasele sale articole şi traduceri, publicate în reviste prestigioase, ca, de pildă, „Adevărul literar şi artistic“, al cărui colaborator permanent a fost. Numele lui figura adesea şi în paginile „Realităţii Evreieşti“.

Cei care l-au condus pe ultimul drum, alături de familie - E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului; reprezentantul Ambasadei Spaniei; deputatul dr. Aurel Vainer, preşedintele F.C.E.R.; ing. *Paul Schwartz*, vicepreşedintele Federaţiei; ing. *Osy Lazăr*, preşedintele C.E.B.; prieteni şi membrii comunităţii - au ţinut să aducă un omagiu pentru ceea ce a făcut în viaţă Ezra Alhasid, exprimându-şi părerea de rău pentru moartea lui. Ambasada Spaniei şi-a manifestat regretul profund pentru pierderea acestui om stimat şi respectat de toţi ambasadorii care l-au cunoscut şi de membrii ambasadei, pentru „îndărătnicia cu care nu a vrut să-şi uite originea sefardă şi cultura spaniolă“. Ezra Alhasid „a trăit ca un hasid adevărat, în mijlocul culturii universale, dar ancorat în iudaism“ - a spus preşedintele F.C.E.R., care a vorbit despre interesul pe care cel plecat dintre noi l-a manifestat pentru viaţa comunitară, în general, şi pentru comunitatea sefardă, a cărei memorie vroia să o păstreze. La rândul său, preşedintele C.E.B. a menţionat dragostea de oameni ce-l caracteriza şi rolul jucat de el în cunoaşterea culturii iudaice. Dumnezeu să-l odihnească! (R.E.)

INFORMAŢII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACŢIUNI

DIN VIAŢA COMUNITARĂ

Caravana tineretului de SUCOT

Penultima, dar cea mai lungă dintre sărbătorile esenţiale ale toamnei - cea de Sucot - a fost marcată în acest an de Compartimentul de Tineret al F.C.E.R. printr-un program itinerant desfăşurat în zona de vest a ţării. Echipaţi cu tot ce este necesar pentru o asemenea acţiune (deci, cu un microbuz transformat într-un fel de *Suca* pe roţi), organizatorii - *Bianca Ştiubea, Mirela Aşman, Eduard Kupferberg, Anda Dumitru* şi voluntarul JOINT, *Parker Crockford* - au pornit la drum.

Primul popas l-a reprezentat Comunitatea Evreilor din Timişoara, în care, în mod tradiţional, această sărbătoare este păstrată de tinerii şi vârstnicii obştii. Realizată cu sprijinul comunităţii locale, prima activitate, desfăşurată în Sinagoga din Iosefin, singura funcţională din Timişoara, a inclus o prezentare a Centrului Pedagogic şi a activităţilor acestora. După introducere, utilă, în special, pentru cei trecuţi de prima tinereţe (căci ceilalţi ştiu prea bine, de mai bine de şapte ani, cu ce se ocupă acesta!), au fost redate într-o manieră interactivă simbolurile, semnificaţiile şi tradiţiile legate de această sărbătoare. O a doua seară, diferită, desfăşurată la Clubul comunitar, a inclus o prezentare a Seminarului de ludaism şi Istoria Evreilor de la Cristian şi o foarte interesantă discuţie referitoare la *Kohelet* (*Eclesiastul*). La Timişoara, ca şi la Oradea şi Arad, dezbaterea aceasta, condusă de *Bianca Ştiubea* şi *Eduard Kupferberg*, a trezit un real interes. Atribuit, cu unele dubii, Regelui Solomon, fragmentul care se deschide cu paragraful tălmăcit în română „Deşertăciunea deşertăciunilor, totul este deşertăciune" reprezintă unul dintre cele mai interesante texte referitoare la menirea vieţii şi omului.

În primitorul Club al Comunităţii Evreilor din Arad, tinerii au putut să îşi aducă aminte de o vară minunată. Scurtul film de la Cristian, locul de desfăşurare a Seminarului de ludaism, i-a dus înapoi în acel timp. Voluntarul JOINT, *Parker Crockford*, a prezentat succint şi în Arad, ca în toate punctele de popas, o întâmplare reală care a căpătat, însă, în timp valoare de metaforă. Sensul acesteia - „Kol Israel ahim" („Toţi evreii sunt fraţi"). Responsabilitatea fiecăruia pentru soarta celor din jur este una dintre caracteristicile esenţiale ale Sucotului.

Preşedintele Comunităţii Evreilor din Oradea, ing. *Felix Koppelmann*, i-a sprijinit pe organizatori în manifestarea care a reunit tineri şi vârstnici din comunitatea de pe malul Crişului. Seara de Şabat - una cu totul specială, luminată încă de sărbătoarea de Sucot - i-a adus împreună pe musafiri şi pe gazde. Programul a continuat sâmbătă şi duminică, toţi cei reuniţi fiind parte a programului. Cei 20 de sătmăreni veniţi special la Oradea pentru a participa la acest program au avut posibilitatea astfel să ia parte la o manifestare de amploare, cum, din păcate, nu mai este posibil să existe în oraşul lor.

LUCIANA FRIEDMANN

SIMHAT TORA la Templul Coral

Simhat Tora - bucurie sufletească şi intelectuală care presupune suişul şi, totodată, concentrarea tuturor stărilor de spirit anterioare, de la *Roş Haşana* şi *Iom Kipur* la *Sucot*, într-un singur punct: sfârşit şi (re)început al Torei. Este o bucurie a liniştii după zbucium, o modalitate a regăsirii de sine, o reîntoarcere înspre viaţa de zi cu zi, sub scutul moral al Comandamentelor Divine. *Simhat Tora* urmează unui moment de gravitate al sărbătorii de *Sucot*, fiindcă *Şemini Aţeret* este semn al scrutării viitorului; o zi în care părăsim *Suca*, ne rugăm pentru ploaie, ne înveşmântăm în alb, simbol al unei alte iminente Judecăţi. Bucuria Cărţii este frenetică, fiindcă nuntim cu Tora, adică cu tot ce înseamnă ordine, lumină, demnitate, supremaţie asupra haosului, depăşire a condiţiei ţărânii prin spirit. Această salvare a fiinţei umane, care este Cartea, devine Dans. Dansul ne poartă într-o metarealitate, în care contururile lucrurilor ştiute se topesc şi se refac la dimensiuni-năzuinţe, în sensul sacru al cuvântului.

Cu aceste gânduri ne-am regăsit de *Simhat Tora* 5766, la Templul Coral, în seara de 26 octombrie a.c., lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, membri ai aceleiaşi ambasade, personalităţi socio-culturale, un mare număr de membri ai obştii bucureştene. După serviciul divin oficiat de Rabinul *Abraham Ehrenfeld* şi prim cantorul *Iosif Adler*, impresionantele melodii sinagogale deşteptându-ne în suflete aromele copilăriei, ultimele cuvinte biblice adresate lui *Hatan Tora*, primele - lui *Hatan Bereşit*, tradiţionalele cântece ale copiilor şi tinerilor, purtând steguleţe cu mere în vârf (dirijor - *Bogdan Lifşin*), începe extatica dănţuire cu Tora în braţe. Rând pe rând, în faţa *Aron Kodeş*-ului deschis, celor chemaţi li se înmânează o Sefer Tora. Suluri acoperite de broderii cu fir aurit sau argintat, cu litere tremurând de adâncimea credinţei, sunt purtate, în cortegiu, printre rânduri. Un poet latin spunea: „Şi alergătorii vieţii îşi predau torţele". Noi ne predăm Cartea: de la decanul de vârstă la băieţelul care, acum, învaţă *Alef-Bet*-ul. Din mulţimea stând în picioare, la margine de rând, urcă un zumzet: dureri nerostite amestecate cu frânturi de speranţă. Sărutăm, în aer, Tora. Cântăm, regăsindu-ne într-o comuniune străveche şi foarte actuală, întruchipând în acest colţ de lume, în obştea evreilor bucureşteni, simplitatea şi măreţia gândite de Moşe, atunci când, din sclavi, am devenit un popor de oameni liberi.

IULIA DELEANU

Ceremonie emoţionantă la Sinagoga din BOTOŞANI

AVI-MARC FINKEL a fost primit în rândul bărbaţilor

După mai mulţi ani, membrii comunităţii botoşănene au avut bucuria să participe la un eveniment emoţionant. În prezenţa a aproximativ 40 de persoane, s-a desfăşurat ceremonia de *Bar Mitva* a lui *Avi-Marc Finkel* - ne-a relatat chiar tatăl tânărului, ing. *Gustav Finkel*. Profesor de Talmud Tora, domnia-sa şi-a pregătit personal fiul pentru eveniment. Au vorbit despre importanţa acestui moment, esenţial pentru un tânăr evreu, preşedintele comunităţii, *David Iosif*, precum şi însuşi cel sărbătorit, care şi-a exprimat recunoştinţa faţă de părinţii şi bunicii lui şi a promis că va deveni un bun evreu.

Ceremonia s-a încheiat într-o atmosferă plină de bucurie la gândul că, iată, există şi o generaţie tânără, iar lui Avi-Marc i s-au urat mulţi ani fericiţi şi *Mazel Tov*.

„B'nai B'rith România" va organiza, în primăvară, un congres regional

În cadrul ultimei şedinţe a Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»", preşedintele acestuia, *José Iacobescu*, a prezentat un raport detaliat despre participarea lui ca reprezentant al „B'nai B'rith România" la Congresul de la Madrid al organizaţiilor europene. La această manifestare, domnia-sa a vorbit despre situaţia şi activitatea forumului din România şi a propus forului european organizarea în primăvară, la Bucureşti, a unui congres zonal, a cărui tematică urmează să fie stabilită. Serbia doreşte să participe şi ea la realizarea acestei manifestări. La şedinţă au fost abordate şi chestiuni organizatorice, precum şi probleme legate de primirea a noi membri. S-a lansat un apel participanţilor pentru atragerea în organizaţie a unor personalităţi din afara Federaţiei. În cuvântul său, preşedintele F.C.E.R., deputatul dr. *Aurel Vainer*, a cerut ca „B'nai B'rith" să-şi extindă activitatea şi în provincie, creându-se centre zonale. Atât conducerea, cât şi membrii Forumului au cerut ca lupta împotriva manifestărilor antisemite să reprezinte una dintre principalele preocupări ale „B'nai B'rith". (E.G.)

Corul comunităţii braşovene - la „Sărbătoarea vinului" de la Rişon le Zion

Corul comunităţii braşovene a participat de *Sucot* la „Sărbătoarea vinului", organizată de oraşul Rişon le Zion (localitate înfrăţită cu Braşovul), renumită prin podgoriile şi vinurile sale. Corul a susţinut două programe artistice care au inclus cântece tradiţionale evreieşti, cântece contemporane şi cântece populare româneşti, primite cu multă căldură de oficialităţi şi de un numeros public. A fost prima ieşire în străinătate a formaţiei care a împlinit recent 30 de ani. Întreaga delegaţie braşoveană - din care au făcut parte, în afara membrilor Corului „B'nei Milu", primarul George *Scrîpcaru* şi ing. *Tiberiu Roth*, preşedintele comunităţii - a vizitat oraşele Ierusalim, Nazaret, Tel Aviv şi Iaffo, precum şi cetatea Massada. Succesul, care a fost pe măsura aşteptărilor, precum şi promisiunile unei permanentizări a acestor relaţii culturale dau un impuls corului pentru a-şi continua drumul ascendent în cunoaşterea şi perpetuarea vieţii culturale şi spirituale evreieşti.

DORU GOMBOŞ (responsabil al generaţiei de mijloc)

FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

PROGRAM DE AUDIENŢE

Preşedinte
Dr. AUREL VAINER
Vineri: 12,00 – 14,00

Vice-preşedinte
Ing. PAUL SCHWARTZ
Luni: 14,00 – 16,00

Secretar general
Ing. ALBERT KUPFERBERG
Miercuri: 14,00 – 16,00

Înscrierile se vor face la Secretariat, cu o săptămână înaintea audienţei

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

În luna octombrie 2005, au fost înhumaţi în cimitirele C.E.B.: BLUMENFELD MADELAINE (85 de ani), str. Al. I. Cuza nr. 10; PERETIANU DINU (77), str. Maşina de Pâine nr. 120; SCHWARTZ JEAN (71), str. Luică nr. 11; PENCHAS ARMAND ABRAM (Alexandru Mandy) (91), str. Paleologu nr. 4; BOIANGIU CECILIA (83), str. Ion Câmpineanu nr. 24; TAUBMAN SILVIU (79), str. Ştefan cel Mare nr. 2; GLANGER IOSICA (76), str. Crişul Alb nr. 37; SOREANU CHARLOTTE (67), str. Bocacio nr. 103; ALHASID EZRA (89), str. Brezoianu nr. 18; BARAF SILVIA (92), COHN ITA SURA (94), Cămin „Amalia şi Dr. Moses Rosen".

În trimestrul al III-lea 2005, au fost înhumaţi în cimitirele din provincie: *ALBA IULIA* - RIEDL ELISABETA (79 de ani); *ARAD* - VADASZ LEONTINA (82), SANDOR MIHAI (77); *BAIA MARE* - HERŞCOVICI BERUAD (Meier Dov Ben Ithac) (77); *BRAŞOV* - REINISCH MARTIN (95); *CLUJ-NAPOCA* - HIRSCH ADOLF (94), KATS IRINA (88); *CONSTANŢA* - ROSENBLAT LIZETTE (82); *CRAIOVA* - PETRESCU VIRGINIA (84), dr. SINGER SEBASTIAN IOAN (73); *GALAŢI* - MADARAS ANUŢA (73), MOISE HANA (93), SOLOMON ELISSE (93), VAIMBERG ALTAR DAVID (83); *IAŞI* - CREIMER CAROL (66), LEIBOVICI RINALDA (fost contabil şef) (78), LUPU IOIL (68), URNA LEON (73); *ORADEA* - KLEIN DEZIDERIU (64); *REŞIŢA* - ASIPIS CAROL LEON; *TIMIŞOARA* - ABRAMOVICI PINCUS (93), ADLER ELENA MAGDALENA (99), CREŢU TIBERIU (78); *TULCEA* - SVARŢBERG RAŞELA (79).

Suntem alături de Irina Cajal Marin în tragica pierdere a lui ALEXANDRU (Minou) MARIN. (R.E.)

La data de 25 octombrie 2005, s-a stins din viaţă, în România pe care a iubit-o atât de mult, prietenul nostru ing. SOLOMON STRUL (Soli), din Israel. Dumnezeu să-l odihnească în pace. Familiile ing. Dorin Ovidiu, dr. Ţarălungă Carmen, Zanfir Cecilia, Drăgan Şerban.

Cu nemărginită durere, familia anunţă că, la data de 10 noiembrie 2005, s-a stins din viaţă mult iubita noastră verişoară ing. LIA BLUMENFELD. Pe această cale, transmitem sincere condoleanţe fiului ei, ing. Dan Blumenfeld. Dumnezeu s-o odihnească în pace. Marica Schwartz (verişoară din Botoşani), Felix şi Luţa Biper (verii din Bucureşti), Andi şi Dorina (nepoţii din Israel).

Cu aceeaşi durere în suflet, neconsolaţi şi plini de tristeţe, Jana - soră, Iancu - frate, Leonard - cumnat anunţă împlinirea a cinci ani, la 29 noiembrie 2005, de la decesul ing. LIVADARU LEON, în Israel. Nu-l vom uita niciodată pe acest suflet bun şi nobil. Mulţumim celor ce sunt alături de noi.

Meier Solmon (frate) anunţă, cu aceeaşi durere în suflet, scurgerea a doi ani, pe 28 Heşvan 5766 (31 octombrie 2005), de când a trecut în nefiinţă deosebita mea soră, MEIR BETI, din Botoşani. Să-i fie memoria binecuvântată.

La 8 noiembrie 2005, se împlinesc şase luni de la dureroasa despărţire de cea mai devotată şi iubitoare soţie, mamă şi bunică BARTFELD BETTY (Tg. Neamţ). Caracterul şi sufletul ei generos au rămas în memoria tuturor celor care au cunoscut-o. Veşnică apreciere, recunoştinţă, iubire şi dor! Fie-i amintirea binecuvântată! Familia.

În luna noiembrie 2005, se împlinesc zece ani de la dispariţia prematură a celui care a fost ALEXANDRU SZMUK (Ţali), doctor în ştiinţe, cercetător cu realizări importante în domeniul energiei. A fost tată şi soţ devotat familiei, a fost foarte prietenos, ceea ce a făcut să aibă numeroşi prieteni. Caracterul şi sufletul lui generos au rămas în memoria celor care l-au cunoscut. Va rămâne pentru totdeauna în inimile noastre. Paula - soţie, Hedda - fiică, rude şi prieteni. Fie-i memoria neîntinată.

A trecut un an - incredibil! - de la decesul colegei noastre EVELIN FONEA. Vineri, 2 decembrie 2005, va avea loc comemorarea la Templul Coral

La data de 20 Heşvan 5766 (22 noiembrie 2005), se împlineşte un an de la înhumarea celui care a fost MILITEANU AUREL (Avruom Duvid Ben Ithol), din Botoşani. Rezidenţii şi conducerea Căminului-spital „Amalia şi Dr. Moses Rosen", precum şi enoriaşii sinagogii îşi exprimă profundul regret şi tristeţe cu ocazia comemorării acestuia. Fie-i memoria binecuvântată! Majghiah-Segal Lipa.

La data de 25 noiembrie 2005, se împlinesc 12 ani de la trecerea în nefiinţă a prof. univ. de istorie, dr. ALEXANDRU VIANU. Veşnică neuitare. Simona Nistor, soţie.

JEWISH REALITY

INTERNATIONAL CONFERENCE "THE JEWISH CONTRIBUTION IN THE UNIVERSAL MUSIC WORLD"

On November 8th – 10th an international conference dedicated to the Jewish contribution in the music world took place for the first time in Romania. The initiative belongs to the Institute for Judaism and Jewish History "Dr. Moshe Carmilly" of the "Babes-Bolyai" University from Cluj-Napoca, led by professor Ladislau Gyémant, in collaboration with the Faculty of History and Philosophy from the same institution. Dr. José Blum, cultural counselor of the federation and Dorel Dorian, writer, editor-in chief of the "Jewish Reality" participated to the event on behalf of the Federation. Some of the most interesting themes: ● the contribution of the Jewish-Romanian musical values, and particularly Transylvanian, to the 20th century music ● documents referring to great Jewish musicians in the National and Hebrew University Library and in the film archives in Jerusalem ● the inter-relationship between the Israeli and the universal music ● the Jewish musicians fate during the Holocaust ● the *nigun* and the closeness to Deity ● the role of the *Hassidic* and *Klezmer* music in the modern music, and others. The ceremony of awarding the Doctor Honoris Causa title to Professor Carol Iancu – Montpéllier, one of the participants at the conference and the release of three new volumes completed the manifestation. Duo Miriam Boskovich (the wife of the Israeli composer born in Cluj) and Hemda Raz, both well known Israeli piano players, interpreted some of the works of important Israeli composers, at the Music Academy "Gh. Dima". The concert of a *Klezmer* music group led by Professor Yale Strom, U.S.A., in an old synagogue of Cluj, ended the symposium.

POPE BENEDICT THE 16TH – A PRAISE TO THE JUDAIC-CHRISTIAN TRADITION

The "Babes-Bolyai" University awarded the *Doctor Honoris Causa* of the prestigious institution to the Sovereign Pontiff, Pope Benedict the 16th. The formalities related to the title awarding began long before the election of Cardinal Joseph Ratzinger in the supreme position of the Catholic Church. The Apostolic Nuncio of Vatican in Bucharest, Archbishop Jean Claude Perisset received on behalf of the Pope the honor distinction. Dr. Aurel Vainer, President of F.J.C.R., considered important his presence at the manifestation that took place in the family of those who want to bring the ethnic minorities and the different religions together in Romania.

Member of Parliament
Dr. AUREL VAINER,
President of F.J.C.R.

At the ceremony of awarding the Doctor Honoris Causa title of the "Babes-Bolyai" University from Cluj-Napoca, to the Sovereign Pontiff, Pope Benedict the 16th

An emotional participation...

On the occasion of ceremony of awarding the Doctor Honoris Causa title of the "Babes-Bolyai" University from Cluj Napoca, to the Sovereign Pontiff, Pope Benedict the 16th, Dr. *Aurel Vainer*, President of F.J.C.R. and Member of Parliament, declared:

"This event subscribes to the direction of strengthening our bond with the religious world, in the ecumenicist spirit we share and support [...]. The Judaic-Christian tradition in the modeling of Europe was evoked several times here, and we welcome the re-statement of its continuity, taking in consideration its denial some time ago [...]. There is a need for the assessment of the authentic meaning of our presence in Romania [...]. We could reflect on the concept of pro-Semitism. I think Philo has an older connotation with other explanations as well. Pro means to assume a message [...]. I invite as many members of our community to express their opinion on this, at the Judaic Festival in 2007, in Sibiu, the town that will become an European cultural capital".

FOREIGN GUESTS VISITED F.J.C.R.

Important foreign personalities visited F.J.C.R with the aim of knowing more about the life of the Romanian Jews. Thus, the American delegation led by Stephen Hadley, national security counselor of President George Bush, visited the Choral Temple from Bucharest. Crina Deborah Kaufman, law counselor in the European Court for the Human Rights at the European Council, shared in an interview her opinions on the European Jews' present and future. Dr. Stephen Kutner, director of the "Project Vision" program in Romania spoke to us about the satisfaction of bringing consolation and salvation to those threatened to loose their sight.

A JEWISH DELEGATION FROM STAMFORD, CONNECTICUT (U.S.A.) VISITED ROMANIA

"WE'LL DO ALL WE ARE ABLE TO IN ORDER TO HELP YOU"

On October 1st – November 2nd we received the visit of the delegation of "Women's Division of the United Jewish Federation of Stamford, Connecticut (U.S.A.), led by its president, Diane Sloyer. In an interview to the "Jewish Reality" she expressed her high appreciation for the success of our community in preserving and continuing the Judaism in Romania, and she concluded: "We will do all we are able to in order to help you". The delegation

accompanied by Dr. Zvi Feine, director of the JOINT Program for Romania, had meetings with the Federation leaders, visited the Choral Temple, the office of the Department for Social and Medical Assistance, the Medical Center of the Federation in Bucharest, the Complex "Balus" – the kitchen and the Day Center, the Nursing Home "Amalia and Dr. Moses Rosen", assisted people at their homes, the Educational Center of the Youth Department and the Jewish Agency branch from Romania. In their honor, an Israeli music and dance performance was offered at the Cultural Center of the Federation by the youth choir and the dance group of the "Tnuath HaAlyiah" club.

THE 4TH EDITION OF THE INTERNATIONAL THEATER FESTIVAL "AVRAM GOLDFADEN" IN IASSY – A CONCEPT OF DIVERSITY

On October 23rd – 29th, 2005 in Iassy the International Theater Festival "Avram Goldfaden" took place. A tradition already, the manifestation became in first place an opportunity for Jewish playwrights, with Jewish heroes and subjects, in Romanian and Yiddish language ("The Visitor" by E.E. Schmitt, "Fire in Calea Vacaresti", by Dorel Dorian, and "Stolen Happiness", by Iacob Gordin, both presented by the Jewish State Theater from Bucharest, or "The Kitchen", by Arnold Wesker). In the festival program the exceptional documentary movie of Radu Gabrea about Itzik Manger, the Yiddish language poet, was also presented, with Arie Leibish Laisch who presented the poet's creations on his own musical compositions. The public could listen to a concert on Israeli music by Ernest Leb, the composer born in Romania, and to "Nabucco" opera, the magnificent creation of Giuseppe Verdi dedicated to Jews' sufferings. Ioan Holender, director of the Vienna Opera, honored the festival with his presence. He also received the *Doctor Honoris Causa* title from the University for Music "George Enescu" and released in Iassy his autobiographic volume.

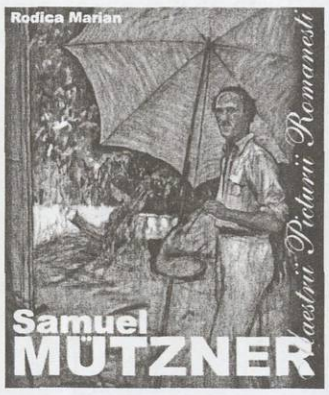

SAMUEL MÜTZNER – SAVED FROM OBLIVION

When he died on October 2nd 1959, close to 75, Samuel Mützner left behind a career of more than 50 years as a very active painter in the Romanian artistic circles. In his youth he worked near Claude Monet at Giverny, where he came from with a refined perception of landscape and colors outlined by the different light of the day and the location. He will remain a fascinated interpreter of the nature beauty that he strived to decipher on the farthest meridians, from Japan to Venezuela. His heritage is brought to our days by an album recently published, rich in information on the life journey of the artist and on the way his work was received by his contemporary. The value of the recent publication is increased by many illustrations of his works kept in private collections and brought thus to the public.

"BUNCHER COMMUNITY LEADERSHIP" SEMINARY 3rd edition

On November 3rd – 6th the first phase of the 3rd edition of the "Buncher Community Leadership" seminary for the middle aged generation took place at the Community Cultural Center from Bucharest. The event was organized by Joint in collaboration with United Jewish Federation of Pittsburg, U.S.A. and in partnership with F.J.C.R. The responsibility for the organizing efforts belonged to eng. Paul Schwartz, vice-president of the Federation, and the event was attended by Israel Sabag, deputy manager of the Joint Program for Romania. 30 participants from all the country took part at the debates coordinated by Marina Guttman, director of the "Buncher" Program, and her collaborators, Iulia Ben Moshe, Mircea Cernov and Ilan Ben Ari, JOINT counselor for the Jewish education. Main topics of the discussions: ● the meaning of the modern concept of community ● the middle aged generation characteristics ● the main factors for the success of the community activities. This first phase achieved: the strengthening of the relationship between the participants; the ability to understand and, implicitly, to work with the people in the communities; the development of the organizing spirit. Once again the seminary outlined the regeneration force, the vitality of our community.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a
REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie:
ELENA MARINESCU
Redactori:
IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză):
SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată:
ANCA MEŞINĂ
MARIUS GELLER
Administraţie:
MARCU GOLDSTEIN
N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70.
Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA:
Str. Vasile Adamache nr. 11
Telefon: 314.96.90
●
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

כט תשרי – טז מר-חשון תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

האפיפיור בנדיקט ה-16, ערב לשמירת המסורת היהודית-הנוצרית

האוניברסיטה "באבש - בוליאי" העניקה לאחרונה את תואר דוקטור הונוריס קאוזה של מוסד התרבות הטרנסילבני לאפיפיור בנדיקט ה-16. טקסי הענקת הצואר החלו הרבה לפני בחירתו של הקרדינל ז'וסף רצינגר בתפקיד העליון של הכנסיה הקתולית. נציגו האפוסטולי של הוותיקאן בבוקרשט, הבישוף ז'אן קלוד פריסת קיבל בשמו של האפיפיור את הציון המכובד. נשיא הפדרציה, חבר הכנסת דר' אורל ווינר, חשב שנוכחותו האירוע, במשפחת אלה הרוצים לאחד את של המיעוטים והדתות מרומניה, היתה חשובה.

חבר פרלמנט דר' אורל ווינר, נשיא הפדרציה

בטקס הענקת תואר דוקטור הונוריס קאוזה של אוניברסיטה באבש - בוליאי מכלוז', נפוקה, לאפיפיור בנדיקט 16

בהזדמנות הענקת תואר דוקטור הונוריס קאוסה של אוניברסיטה באבש - בוליאי מכלוז' נפוקה, לאפיפיור בנדיקט 16, נשיא הפדרציה, חבר פרלמנט דר' אורל ווינר אמר: "האירוע השתלב בכיוון חיזוק מחדש של קשרינו עם העולם הדתי, ברוח האקומניים בו אנחנו משתתפים ותומכים [...]. נזכרה כאן מספר פעמים המסורת היהודית - הנוצרית בבנית אירופה והמשכה מוטב להיות מוצהר בתנאים שבעבר נשלל [...]. חייבים לתת משמעות אמיתית לנוכחותנו ברומניה [...]. אנחנו יכולים להרהר על מושג פרו-שמיות. למושג "פילו" משמעות ישנה יותר עם הסברים אחרים. "פרו", משמעותו לקבל על עצמך מסר [...]. אני מזמין כמה ויותר חברי קהילתנו שיביעו את דעתם בפסטיבל יהודי ב 2007 בסיביו, עיר שתהיה אז בירה אירופית.

הכינוס הבין-לאומי "התרומה היהודית בעולם המוזיקה הבין-לאומית"

בין 8-10 נובמבר השנה נערך לראשונה ברומניה כינוס בין-לאומי מוקדש לתרומה היהודית לעולם המוזיקה הבין-לאומית, מיוזמת מכון היהדות וההיסטוריה היהודית "דר' משה קרמילי" של אוניברסיטה "באבש- בוליאי" מקלוז'-נפוקה, בניהולו של פרופסור לדיסלאו גימנט, ובשיתוף עם הפקולטה להיסטוריה ופילוסופיה של אותה הפקולטה. המהנדס ז'וסה בלום, יועץ תרבותי והסופר דורל דוריאן השתתפו בשם בפדרציה של הקהילות היהודיות. כמה מהנושאים בדיון: ● תרומת הערכים המוזיקליים היהודיים-רומניים, בעיקר הטרנסילבניים, למוזיקה של המאה ה-20 ● תיעוד על מוזיקאים גדולים יהודיים בספריה הלאומית ואוניברסיטאית יהודית ובספרית הסרטים מירושלים ● הקשרים ההדדים בין מוזיקה הישראלית והבין-לאומית ● גורל המוזיקאים היהודיים בזמן השואה ● הניגון והקרבה לאלוהות ● מקום המוזיקה החסידית והקלזמר במוזיקה המודרנית, וכ"ד. הטקס של הענקת תואר דוקטור הונוריס קאוזה לפרופסור קרול ינקו (מונטפלייה), אחד ממשתתפים בכינוס, ושלושה הצגות ספרים חדשים השלימו את האירוע. הפסנתרניות מרים בוסקוביצ'י, אישתו של המלחין הגדול הישראלי ממוצא מקלוז', וחמדה רז, ביצעו כמה עבודות של מלחינים ישראלים באקדמיה למוזיקה "ג. דימה". הקונצרט של קבוצת קלזמר בניצוחו של פרופסור ייל סטרום מארה"ב, הנערך בבית כנסת ישן מקלוז', סיים את הסימפוזיון.

הסמינר "ניהול קהילתי בונקר", מהדורה 3

בין 3 - 6 נובמבר במרכז התרבותי הקהילתי מבוקרשט נערך השלב הראשון של המהדורה ה - 3 של הסמינר "ניהול קהילתי בונקר" לדור האמצע. האירוע מאורגן ע"י "זיוינט", בהשתתפותו של סגן המנהל של תוכנית "זיוינט" לרומניה, ישראל סבג, עם שיתוף פדרציה המאוחדת היהודית מפטסבורג, ופדרציה הקהילות היהודיות מרומניה (המארגן, פאול שורץ, סגן הנשיא של הפדרציה). 30 משתתפים מכל רחבי הרומניה דנו הנחית מנהל תוכנית בונקר, מרינה גוטמן ומשתפיה, יוליה בן משה, מרצ'אה צ'רנוב ואילן בן ארי, היועץ בבעיות החינוך היהודי: ● משמעותו מושג הקהילה המודרני טחונות דור העמצאי ● גורמי ההצלחה של הפעילות הקהילתית. בשלב הנוכחי הושגו: חיזוק הקשרים הבין-קהילתיים בין המשתתפים; הגברת היכולת להבין ולעבוד עם אנשים בקהילות; פיתוח יכולת הארגון. פעם נוספת הסמינר הבליט את כח ואת חיוניות קהילתנו.

שמואל מוצנר נצל משכיחה

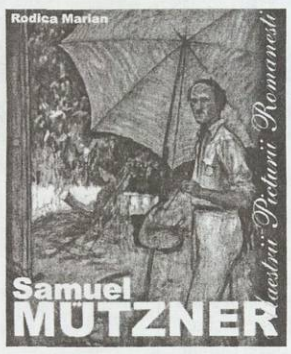

כאשר היה עוזב את עולמנו ב 2 לאוקטובר 1959, שהיה קרוב לגיל 75, שמואל מוצנר השאיר אחריו קריירה של יותר מחמישים שנה של צייר ואומן מאד פעיל באומנות הרומנית. בצעירותו הוא עבד עם קלוד מונה, בז'יברני, משם חזר עם תפישה מאד חדה של נוף וצבע אותם ניצל באור שונה של היום ושל המקום. הוא ישאר מפרש מוקסם מיופיו של הטבע, אותו ניסה לפענח ברחבי העולם, מיפן ועד ונזואלה. ירושתו נתפרסמה מחדש בספר-אלבום שפורסם לא מזמן, עשיר במידע על דרכו של האומן ועל קבלתה של יצירתו ע"י בני זמנו. ערכה של העבודה מוגבר עקב המספר הרב של תמונות העבודות הנמצאות באוספים פרטיים שכך מובאים לשימת הלב של הקהל הרחב.

ביקורה ברומניה של משלחת קהילה היהודית מסטנפורד - קונקטיקט, ארה"ב

"נעשה כל מה שביכולתנו כדי לעזורכם"

בין 31 אוקטובר - 2 נובמבר קיבלנו את ביקורה של משלחת ארגון "מחלקת נשים של פדרציה היהודית המאוחדת מסטנפורד, קונטיקט, ארה"ב, בראשה נשיאה, דיין סלוייר. בראיון ל"מציאות היהודית" היא העריכה את הצלחתה של קהילתנו בשמירה והמשך היהדות ברומניה וסכמה: "נעשה כל מה שביכולתנו כדי לעזורכם". המשלחת בליווי של דר' זבי פיין, מנהל תוכנית "זיוינט" ברומניה, נפגשה עם מנהיגי הפדרציה, ביקרה בבית כנסת הכורלי, במשרדי המחלקה לסיוע חברתי ורפואי, במרכז הרפואי של הפדרציה, בבניני "בלוש" - המטבח ומרכז היום, בבית האבות "עמליה ודר' מוזס רוזן", ביקרה חברים בסיוע בבתיהם, את המרכז החינוכי של מחלקת הצעירים, את סניף הסוכנות היהודית מרומניה. במרכז התרבותי נערכה לכבודם הצגת מוזיקה וריקודים ישראלים עם מקהלת הצעירים וקבוצות הריקוד של מועדון "תנועת העליה".

אורחים זרים בביקור בפדרציה הקהילות היהודיות

אנשים מוכרים מחו"ל רצו לבקר את פדרציה הקהילות היהודיות מרומניה על מנת להכיר את חיי היהודים הרומניים. משלחה אמריקאית בראשה שטפן הדלי, היועץ לבטחון לאומי של הנשיא ג'יורג' בוש, ביקר את בית הכנסת הכורלי מבוקרשט. קרינה דבורה קאופמן, משפטנית בבית דין האירופי של זכויות האדם מהמועצה האירופית, בראיון שתפה אותנו בתפישתה לגבי ההווה והעתיד של היהודים האירופיים, ודר' שטפן קוטנר, מנהל תוכנית "פרוז'קט וויז'ון" מרומניה, דיבר על השמחה להביא נחמה וישועה לאנשים בסיכון לאבד את ראייתם.

המהדורה ה- 4 של פסטיבל התיאטרון הבין-לאומי "אברם גולדפדן" מיאשי בסימן השוני

בין 23 - 29 אוקטובר ביאשי נערך פסטיבל התיאטרון הבין-לאומי "אברם גולדפדן". האירוע שכבר הפך למסורת היה הזדמנות קודם כל להציג מחזאי תיאטרון של סופרים יהודיים, עם גבורים יהודיים ונושאים יהודיים, ברומנית ובאידיש ("המבקר" מעת א.א. שמיט, "אש בקליה ואקרשטי", מעת דורל דוריאן, ו"האושר הגנוב" מעת יעקב גורדין, שניהם של תיאטרון היהודי מבוקרשט, או "המטבח", מעת ארנולד וסקר). בתוכנית הפסטיבל נכלל גם הסרט התיעודי המצטיין של רדו גבראה על יציק מנגר, המשורר העידי, אשר יצירותיו בביצוע השחקן אריה לייביש לאיש, שתרגם אותם לרומנית והלחין את המוזיקה. הצופים יכלו לשמוע קונצרט מוזיקה ישראלית של מלחין ממוצא רומני ארנסט לב, וגם את האופרה "נבוכו", יצירתו הנפלאה של ג'יוספה ורדי, על סבלם של היהודים. יואן חולנדר, מנהל אופרה מווין, נכח בפסטיבל. הוא קיבל את תואר דוקטור הונוריס קאוזה של אוניברסיטה למוזיקה "ג'יורג'ה אנסקו" ופרסם ביאשי ספר אוטוביוגרפי.

Mitropolia Banatului
ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr. 1

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 241 (1041) • 19 NOIEMBRIE - 7 DECEMBRIE 2005 • 17 HEŞVAN - 6 KISLEV 5765 • 16 PAGINI – 1,20 (12 000) LEI

1-4 decembrie 2005

Seminar regional O.T.E.R. – Iaşi

- „Ios, man şteitolâ, Ios" – o şansă pentru cunoaşterea de sine
- Concurs de cunoştinţe pe teme de religie, istoria Statului Israel, noţiuni de iudaism
- Colocviu: antisemitism versus realsemitism – prosemitism

Ce înseamnă să fii tânăr evreu în România, într-o epocă a „satului global" şi a Internetului? Despărţind doar o secvenţă din multitudinea manifestărilor educative, Seminarul regional „Ios, man şteitolâ, Ios" a însemnat o experienţă unică, ce poate cu uşurinţă răspunde unei asemenea întrebări din partea celui ce poposeşte în comunitatea evreiască. Iar răspunsul este simplu şi totuşi plin de înţelesuri: o şansă pentru identitate! Faptul a fost apreciat, chiar cu entuziasm putem afirma, atât de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, cât şi de directorul adjunct al JOINT pentru România, *Israel Sabag*. Apropierea aceasta între generaţii, între liderii Federaţiei şi tineri, între JOINT şi cei care pun în practică programe pedagogice a fost relevată de multe ori pe parcursul Seminarului. Reţinem, spre exemplificare, cuvintele lui *Victor Brodsky* (coordonator în cadrul Asociaţiei Evreilor din Chişinău, sosit împreună cu alţi trei tineri din Republica Moldova): „Cred că cei tineri şi oamenii aflaţi în vârful Federaţiei, cu experienţă, pot fi împreună la un asemenea eveniment. Acest lucru reprezintă o garanţie pentru continuitate" - afirma el la finalul seminarului.

LUCIANA FRIEDMANN

Continuare în pag. 3

1 Decembrie 2005 – sub semnul unităţii

De 15 ani, 1 decembrie a devenit Ziua Naţională a României. Dacă ideea Marii Uniri a fost în permanenţă prezentă în toate manifestările, această zi a fost şi un prilej de confruntări politice, uneori atât de dure încât, uitând tocmai esenţialul, unitatea, s-a întâmplat ca partidele de la putere şi opoziţia să marcheze separat această dată care ar fi trebuit să reprezinte liantul societăţii româneşti de după 1989. Nu a lipsit nici demagogia politică cu ţinte precise. În ciuda atmosferei festive sau festiviste, sărbătoarea devenea o formă fără fond, se golea de conţinut. În acest an s-a încercat altceva. După încrâncenări îndelungate, oamenii politici au dat curs apelului preşedintelui României de a uita disputele politice şi de a fi împreună în această zi. Imaginea preşedintelui Băsescu, avându-i alături pe foştii preşedinţi Ion Iliescu şi Emil Constantinescu, pe liderii partidelor la putere şi în opoziţie, şi nu într-o sală împodobită festiv, ci la Arcul de Triumf, urmărind cu aceeaşi încântare ca şi puştimea adusă de părinţi, defilarea militară, ar merita văzută mai frecvent la posturile de televiziune. Deoarece discursurile preşedintelui au fost scurte, la obiect şi promiţătoare - „anul viitor vom sărbători ca membri deplini ai Europei căreia îi aparţinem şi unde ne-am întors" - ele au fost ascultate cu atenţie de populaţia ţării.

Continuare în pag. 3

TÂRGUL INTERNAŢIONAL „GAUDEAMUS" – CARTE DE ÎNVĂŢĂTURĂ

Ediţia a XII-a

Binefăcătoare, reînnoită speranţă

Cititorii - în special tineri - ai acestui început de secol XXI sunt confruntaţi cu două viziuni: prima, mai curând sceptică, influenţată de duritatea problemelor economice şi de era informaţională căreia îi aparţin; cealaltă, încrezătoare în destinul unic al cărţii, care transcende spaţiul şi timpul. Făclia prin care alergătorii vieţii îşi predau torţele *ad infinitum* nu e nici piatra, nici reţeaua de comunicare electronică; este Cartea. Totuşi, întrebarea persistă: în ce parte înclină balanţa? Un răspuns se poate coagula din succintele şi substanţialele alocuţiuni rostite, la deschiderea acestei ediţii a „Gaudeamus"-ului, de preşedintele de onoare, *Jonathan Scheele*, şeful Delegaţiei Comisiei Europene în România, primul ministru, *Călin Popescu Tăriceanu*, *Maria Ţoghină*,

preşedintele director general al S.R.R., *Cristian Tudor Popescu*, preşedintele Clubului Român de Presă, *Vlad Epstein*, directorul executiv al Târgului - dovedindu-se, prin număr de vizitatori (aproape o sută de mii), de lansări de carte (30-40 pe zi), de edituri (peste 200), presă scrisă şi audio-vizuală, un eveniment cultural de anvergură.

Atunci când *profesionismul* este cuvântul de ordine al organizatorilor (S.R.R. în parteneriat cu C.R.P.), când editori, publicişti, scriitori discută „pe viu" cu vizitatorii şi potenţialii cititori, când se reconfirmă *rolul cărţii şi al presei scrise şi audio-vizuale în formarea spirituală a tinerilor*, putem vorbi de valorile permanente ale umanismului, dincolo de vicisitudinile socio-economice, de kitsch, de stilul de viaţă contemporan.

Prin ce se deosebeşte această ediţie de cele anterioare? Câteva elemente sunt, probabil, edificatoare: • Bursa Ofertelor Educaţionale şi Profesionale • Salonul Naţional de Inventică pentru Tineret

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 9

PAG. 8-9

Zeci de mii de vizitatori

de Ş. CONSTANTIN

MADRID, 30 octombrie - 4 noiembrie 2005

Congresul „B'nai B'rith Europa"

Combaterea antisemitismului şi terorismului

La Madrid s-au desfăşurat, între 30 octombrie - 4 noiembrie, lucrările Congresului „B'nai B'rith Europa" (B.B.E.), cu participarea reprezentanţilor forumurilor şi lojilor din ţările continentului, tema principală a reuniunii fiind combaterea antisemitismului. În raportul prezentat asupra activităţii de doi ani a B.B.E., preşedintele în funcţie, *David Levy Bentolila*, a arătat că aceasta s-a concentrat asupra diferitelor manifestări ale antisemitismului, terorismului şi surselor lor de finanţare. Raportul a subliniat, de asemenea, insuficienţa legislaţiilor naţionale în lupta împotriva acestor două flageluri.

Pe baza dezbaterilor, luărilor de cuvânt şi concluziilor Congresului, s-au conturat viitoarele direcţii de acţiune. Astfel, B.B.E. îşi propune să susţină lojile şi forumurile din Europa Centrală şi de Est prin ajutorarea persoanelor defavorizate, sprijinirea menţinerii iudaismului în aceste ţări unde numărul evreilor scade în mod dramatic, să ajute la dezvoltarea comunităţilor evreieşti. Un obiectiv important va fi resuscitarea lojilor din toate ţările regiunii. De asemenea, organizaţia europeană va elabora un program internaţional de luptă împotriva antisemitismului, cu direcţii punctuale. S-a subliniat că B.B.E. trebuie să devină o forţă folosită în combaterea antisemitismului şi în sprijinirea Statului Israel. În discursul său, *Joel S. Kaplan*, preşedintele „B'nai B'rith International" (B.B.I.), a subliniat necesitatea colaborării acestui for cu B.B.E.

EVA GALAMBOS

Continuare în pag. 11

PAG. I-II

EDIŢIE SPECIALĂ

Acad. SOLOMON MARCUS despre

PAUL ERDÖS – o legendă din secolul XX

Prof. ELIE BARNAVI (Tel Aviv) – oaspete al Colegiului „Noua Europă"

Orientul Mijlociu: integrismul – evoluţie şi delimitări

Sub titlul „Politică şi religie în Orientul Mijlociu", *Elie Barnavi*, profesor de istorie la Universitatea din Tel Aviv şi fost ambasador al Israelului la Paris, a prezentat, la Colegiul Noua Europă, câteva consideraţii despre raportul dintre cele două concepte, atât în context iudaic, cât şi în cel musulman. Principala problemă abordată a fost ascensiunea integrismului în Orientul Mijlociu în ultimii o sută de ani şi consecinţele sale asupra societăţilor în ansamblu şi asupra politicilor statelor din zonă.

Profesorul Barnavi a făcut un scurt istoric al integrismului iudaic, apreciind că în Israel acesta este minoritar. Originea integrismului iudaic - a arătat el - se află în opoziţia ortodoxismului faţă de sionism, faţă de aspectul politic al revenirii evreilor în Israel. Dar dacă la început a fost vorba de un grup marginal moderat, pe parcurs s-a radicalizat şi a devenit integrism politic, preluând chiar câte ceva din sionism, dar schimbându-i sensul. Astfel, primordială a devenit ideea Israelului biblic, a colonizării acestor teritorii, Dumnezeu ajungând pe planul doi. Deşi grup minoritar, într-o primă etapă, acesta a reuşit să intimideze Statul Israel. Reacţia faţă de grup a venit din partea societăţii israeliene, democratice şi moderne, care s-a dovedit impenetrabilă

Continuare în pag. 11

PAG. 6

■ COMUNICAT al Centrului pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România şi al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România

■ Scrisoare adresată de F.C.E.R. postului de televiziune „PRO TV"

PAG. 2

La împlinirea vârstei de 60 de ani

Scriitorul GHEORGHE SCHWARTZ – în conştiinţa cititorilor săi

CENTRUL CULTURAL COMUNITAR BUCUREŞTI
3-4 decembrie 2005

PAG. 3

Generaţia de mijloc

INIŢIATIVE, PREOCUPĂRI ŞI ÎMPLINIRI

27 noiembrie 2005

Simpozion omagial la Centrul Cultural Comunitar din Bucureşti

LA ÎMPLINIREA VÂRSTEI DE 60 DE ANI

Scriitorul GHEORGHE SCHWARTZ – în conştiinţa cititorilor săi

◆ **Romane: *Martorul* (1972); *Ucenicul vrăjitor* (proză scurtă, 1976); *Pietrele* (1978); *A treia zi* (1980); *Spitalul* (1981); *Efectul P* (1983); *Maximele - minimele* (1984); *Castelul albastru* (1986); *Om şi Lege* (1987); *Procesul* (despre Dreyfus, 1996).**

◆ **Din ciclul de romane „Cei o Sută": *Anabasis* (1988), *Ecce homo* (1993), *Oul de aur* (1998, Premiul Uniunii Scriitorilor şi Meritul Cultural, în grad de Comandor), *Mâna albă* (2000), *Vara rece* (2005), *Axa lumii* (2005).**

Ziua de 27 noiembrie va rămâne întipărită în memoria iubitorilor de carte, deoarece li s-a oferit prilejul să se întâlnească, în cadrul unui simpozion organizat la Centrul Cultural Comunitar, cu scriitorul *Gheorghe Schwartz*, să cunoască omul şi opera. Simpozionul a fost moderat de scriitorul *Toma George Maiorescu*. Consilierul pentru probleme culturale, dr. *José Blum*, care a făcut un mic portret al invitatului, a subliniat că numeroase personalităţi din viaţa socială, culturală, din mass media, academicieni şi oameni de afaceri au ţinut să participe la acest simpozion.

Explicând cum şi de ce au devenit evreii un popor al cărţii - singurul popor din istoria veche care are o zi dedicată acesteia, „Simhat Tora" -, *Toma George Maiorescu* l-a caracterizat pe Gheorghe Schwartz ca fiind unul dintre cei trei prozatori români de valoare universală. În ciclul său de romane, scriitorul a reproiectat şi a creat un univers reprezentând două milenii de istorie, redat cu dramatism şi care sintetizează moravurile acestei vaste perioade ce include 100 de generaţii, demonstrând universalitatea iudaismului.

Preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, a remarcat, în cuvântul său, că Simpozionul face parte din programul întâlnirilor de duminică de la Centrul Cultural Comunitar, care şi-a propus, printre altele, să invite şi personalităţi evreieşti din ţară. Prezenţa scriitorului Gheorghe Schwartz - la sugestia Comunităţii Evreilor din Arad - este inclusă în acest proiect. Numindu-l un scriitor remarcabil, cu 25 de cărţi în 36 de ani şi cu o activitate publicistică bogată (peste 2.000 de articole), alături de cea universitară, preşedintele F.C.E.R. a menţionat că scriitorul, integrat în literatura română, dar în a cărui proză se regăsesc motive evreieşti, este deţinător al Premiului Uniunii Scriitorilor. Pentru întreaga lui activitate, domnia-sa i-a înmânat apoi „Diploma de Excelenţă" a F.C.E.R.

■ În imagine: *Gheorghe Schwartz, Toma George Maiorescu, dr. Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R. – în timpul desfăşurării simpozionului

Vorbind în numele Uniunii Scriitorilor, al cărei vice-preşedinte este, poetul şi senatorul *Varujan Vosganian* a elogiat capacitatea de creaţie a poporului evreu chiar şi când se afla în robie. El a apreciat că o parte din Biblie, cum ar fi *Cartea lui Iov*, se poate adăuga la marile creaţii ale evreilor. Domnia-sa a făcut apoi o paralelă între soarta evreilor şi a armenilor, amândouă popoarele supra-viețuind datorită forţei culturii, pe care a numit-o „templele din sufletele lor".

Academicianul *Alexandru Bogdan* l-a caracterizat pe Gheorghe Schwartz un om liniştit, blând, tolerant, cu vederi largi, înzestrat cu noblețe sufleteasacă, cu o mare capacitate de a scrie pentru omenire. Cărţile lui vor fi poate mai bine înţelese de generaţiile viitoare - a conchis vorbitorul.

Scriitorul şi publicistul *Dorel Dorian* consideră că Gheorghe Schwartz este un foarte mare scriitor, dar o adevărată dezbatere asupra valorii lui se va putea realiza numai când cel puţin două treimi dintre participanţi îi vor citi opera. Referindu-se la mijloacele artistice folosite, domnia-sa a remarcat că nu numai speranţa, ci şi deznădejdea pot forma lumea, aşa cum dovedesc romanele lui şi eroii care-i populează cărţile şi l-a sfătuit pe scriitor să găsească modalitatea în care să nu-şi risipească timpul creator, pentru a-şi putea finaliza opera. Vorbitorul a ţinut să evoce un episod simbolic din romanul *Mâna albă*, a cărui concluzie este: lucrul cel mai important pentru stabilirea valorii unui om este ceea ce lăsăm în urma noastră.

Prof. univ. dr. *Vasile Morar* a insistat asupra substanţei morale profunde a operei lui Gheorghe Schwartz, pe care a numit-o moralitate deschisă. Destinul individual al personajelor romanelor scriitorului, a remarcat vorbitorul, se interconectează şi capătă caracter universal. Exemplificând cu lucrarea *Filosofia transversală*, el a arătat că din opera scriitorului se desprind trei teme: dialogul cu Dumnezeu, nevoia de siguranţă şi raportul eros-viaţă - în consecinţă, o uniune sapienţială a lumii şi vieţii.

Exprimându-şi aprecierea faţă de opera lui Gheorghe Schwartz şi faţă de ideea organizării acestui simpozion, poetul *George Băläiţă* şi-a manifestat dorinţa de a participa şi în viitor la astfel de manifestări.

Poetul şi publicistul *Boris Mehr* a subliniat că, prin scrierile sale, Gheorghe Schwartz a reuşit să creeze o imagine a evreilor în cultura română. *A. Weisenberg* a vorbit în context despre *necesitatea combaterii antisemitismului şi a cerut organizarea Salonului literar* al R.E. într-un cadru mai larg.

În încheierea Simpozionului, scriitorul Gheorghe Schwartz a mulţumit pentru toate lucrurile frumoase care s-au spus despre el şi opera lui.

EVA GALAMBOS

Necruţător cu sine şi cu ceilalţi spre a putea formula un răspuns mai vast despre fiinţa umană, Gheorghe Schwartz îşi este el însuşi martor şi jurat şi apărare. Cu extraordinara-i putere de aplecare spre studiu, de aprofundare a temei cercetate, de mişcare dezinvoltă în spaţiul imagistic, Gheorghe Schwartz (re)scrie cu mijloace proprii, în care investeşte timp, energie, talent, o cronică a lumii vechi din perspectivă contemporană. Orgolios şi timid, acest scriitor bănăţean trăind cu sentimentul absurdului din cotidian, observând realitatea cu incisivitate şi ironie amară, înţelege dureros de bine *absenţa comunicării interumane de profunzime*, care face paradoxul epocii noastre - epoca hipertehnologiilor de comunicare ultrarapidă.

Ceea ce frapează în opera lui Gheorghe Schwartz este refuzul total al ideii de confesiune, din care se plămădeşte, în genere, literatura. Şi, totuşi, o portiţă există. Ea se deschide în cel mai recent roman al său, *Axa lumii*, în care scriitorul se hotărăşte să facă un portret în oglindă al artistului la vârsta maturităţii. Este vorba de Cel de-al Şaizecişitreilea, din „Cei o sută"; de Schwartz von Schwartz, care răspunde, pe de-o parte, cu fals-cucernică modestie la apelativul de Genealog, şi, pe de alta, cu infailibil simţ al adevărului, la titlul nobiliar, pentru că „atunci când scrii ceva, devii nobil". Scrisul este, în accepţia sa, o opţiune existenţială profundă, transfiguratoare. *Vocaţia artistică îl scoate din rând, nu atât fiindcă vrea, ci pentru că nu poate fi aidoma celorlalţi*; mediocri, agresivi, mestecând între dinţi nimicuri fericite. Şi atunci se refugiază într-o lume a *sa*, care nu-l răneşte, pentru că o priveşte precum astrologul, prin telescop, cerul cu stele. Are sentimentul infinităţii, în ambele sensuri: rece-detaşat (venind din Ecleziast) şi, totodată, constructiv (convins că Opera la care trudeşte rămâne pe Pământ). Cartea de vizită a Genealogului este „eu vin de acum 500 de ani". Seamănă cu replica tânărului gol-puşcă, evadat dintr-un lagăr al morţii, care, întrebat de vameşul de la graniţa cu Elveţia, ce vârstă are, răspunde: „Am două mii de ani". În cazul lui Schwartz von Schwartz, delimitarea (500) e imprecisă: nu se ştie *de când* îşi socoteşte începutul misiunii sale pe Pământ şi *nici de unde vine*. Există câteva referiri genealogice ce-l înrudesc cu tânărul evadat despre care povestea Wiesenthal: „sângele evreiesc pe linie maternă", strămoşii izgoniţi din Spania în 1492, în urma edictului de expulzare emis de Ferdinand şi Isabela; „o rană niciodată vindecată şi cicatrizată doar de vreme şi de înţelepciune, că şi cu ea trebuie să trăieşti". E multă tristeţe în propoziţia explicativă de la sfârşit. Înţelepciunea a învăţat-o de timpuriu, fiindcă dincolo de ficţiune (anul 1207, Saint-Denis), transpare propria-i studenţie clujeană, chiar dacă referirea, scurtă, e făcută la persoana de treia şi învelişul e medieval: „Avea 19 ani, un măgăruş, câteva manuscrise şi o experienţă de viaţă bogată". Dacă, de la Bergson şi Proust încoace, jocul cu noţiunea de timp a devenit curent în literatură, prozatorul contemporan împinge lucrurile mai departe.

Ce este, la urma urmei, *Axis mundi*, care dă şi titlul romanului? „Infinitatea ce vine din totdeauna şi se termină în totdeauna, străjuită de cei câtiva *arbor consonquinitatis*". Prozatorul este cel „înghiţit" de propria-i creaţie. Literatul, dublat de moralist, ştie să vadă unitatea contrariilor din substanţa zămislitoare. Manuscrisul „se naşte din truda, îndemânarea, cinstea şi credinţa unora", ca şi din „stângăcia, ticăloşia şi erezia altora, ori, câteodată, ale aceloraşi". Unul din laitmotivele octetului neterminat încă este meditaţia (parabolică) despre Putere. Balaurul, pantera, tigrul, leul - simboluri ale cruzimii, sadismului, lipsei de scrupule, bulimiei de avere, plăcerii de a terfeli tot ce-i pur - rostesc, fiecare pe rând, când ajung cu spatele la zid, aceeaşi frază: „Acum, eu sunt aici; mâine vei fi tu". Breugel şi Bosch, pe care-i citează, îi sunt sursă de inspiraţie, mărturisită indirect. „Bietul scrib" care „mai bântuie încă printre noi", cunoscând, de-a lungul veacurilor (nu cumva, chiar în aceeaşi singură viaţă?), mai multe morţi şi renaşteri, nu se mai simte „atât de singur" când proiectează o nouă carte.

Cum arată corabia lui Gheorghe Schwartz? O construcţie născută din speranţă şi deznădejde. O imagine fantastă şi, totodată, salvatoare pentru cineva căruia scrisul îi dăruie supapa de siguranţă, permiţându-i să-şi păstreze raţiunea de a exista. Problemei puse în adolescenţă - a rămâne el însuşi simulând aderarea la convenţia sau convenienţa socială, pentru a fi acceptat de societate, - încearcă şi reuşeşte să-i găsească remediu prin „dispariţia" în operă. Scriitorul încredinţează valurilor sticla cuprinzându-l pe adevăratul Gheorghe Schwartz, cel care iese din biografia liniştitoare, ba chiar triumfantă (în anii din urmă - decan al Facultăţii de Ştiinţe Umaniste şi Sociale a Universităţii „Aurel Vlaicu" din Arad). Are dreptate? Greşeşte? Cine să-i întoarcă anii tineri, petrecuţi până la ore târzii în biblioteci, conspectând, notând entuziast propriile-i opinii pe marginea conspectelor?! I-ar mai trăi la fel? Gheorghe Schwartz crede într-un apostolat al scriitorului, pentru care nu viaţa, ci dâra ce o lasă în urmă-i e tot ce contează. Dar câţi oameni sunt, azi, consumatori de literatură? Sub primul impuls, răspunsul e descurajant. La o analiză mai atentă, însă, descoperim eşantionul care iubeşte Frumosul şi are nevoie de acest refugiu în „bâlciul deşertăciunilor", departe de „zgomotul şi furia" lumii, în toate timpurile.

Deloc de neglijat este pragmaticul Gheorghe Schwartz, calitate fără de care n-ar fi un om de succes. Pragmatismul l-a ajutat să-şi conducă corabia în direcţia recunoaşterii sociale, fiindcă timpul în care există este semn al trecerii noastre. Cufundat în scris, atunci când obligaţiile de dascăl universitar şi *pater familiae* i-o permit, scriitorul caută izbăvirea de torturantele incertitudini în faţa paginii de computer aşteptându-i gândurile, la fel de liniştit-misterios precum altădată tăbliţele de argilă, sulurile de pergament, hârtia de scris. Şi numai această frământare a fiinţei în dorinţa de a o desăvârşi - ce răzbate din subteranele cuvintelor - este singura fertilă pentru a transmite posterităţii semnul existenţei proprii, irepetabile, pe Pământ.

IULIA DELEANU

„AXA LUMII" la... anul o mie

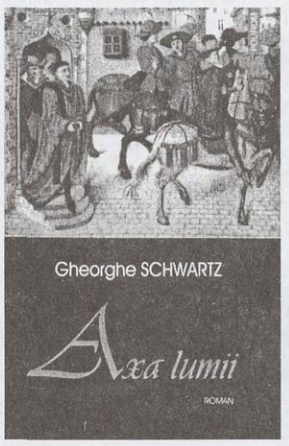

Cu *Axa lumii*, Gheorghe Schwartz ajunge la anul 1000, respectiv al şaselea volum din ciclul „Cei o sută", cea mai ambiţioasă incursiune în domeniul ficţiunii româneşti, după câte ştim.

Apărută la Ed. Polirom, 2005, în condiţii grafice excelente (o reproducere din quatrocento), în seria îngrijită de Silviu Lupescu, cartea conţine o prezentare a autorului (din păcate, necesară, pentru că Gh. Schwartz ar trebui să fie o celebritate şi încă nu este) şi nouă capitole (cu personajele de la al 58-lea la al 64-lea şi două anexe), totul într-o „montură" ce te-ar face să crezi că este o lucrare istorică autentică. Am fi tentaţi să facem paralele între această manieră, oricum unică în literatura română, şi cea aleasă de Marquez în romanul *Un veac de singurătate*, dar ne putem gândi şi la Faulkner ori mulţi alţii, dar... Există un „dar" şi acesta este *darul* pe care ni-l face Gheorghe Schwartz. Să vedem cum începe cartea: „Povestea lui Juglans este povestea unei clipe. Aşa cum acţiunea întregii vieţi nu este decât biografia unei clipe. Chiar şi după atâta vreme, cât s-a istovit la vieţile primilor cincizeci şi şapte dintre Cei o Sută, scribul are şansa a nu putea intra în rutină". Astfel reintrăm în atmosfera lui Schwartz, pe care a creat-o în primele cinci volume anterioare. El este scribul, dar dotat, cum şi mărturiseşte, cu computer, ascultând muzică simfonică ş.a.m.d. Pentru cine caută acţiuni palpitante, erotism de duzină, şocuri de tip thriller, va căuta zadarnic.

Lectura aduce enorme satisfacţii celui care s-a săturat de elementele numite mai înainte. „Există o limită geografică şi una de timp până unde răzbeşte înţelegerea. Doar povestea constituie a treia dimensiune, cea aptă de a da consistenţă faptelor", ne spune, ca un ghid atent, autorul. El consideră că peste un număr de ani nici politicienii zilei, Bush, Putin, Saddam (ieşit din joc) ş.a. nu vor mai avea nume, ci vor fi şi ei nişte cifre în marea aritmetică a istoriei. Desigur, este o ipoteză, iar ipotezele sunt luate „cum grano salis".

Important este mesajul lui Schwartz, dacă el există. Ori el se joacă şi ne invită la un joc în comun? Mesajul este, credem, dorinţa omului de a supravieţui propriilor erori ca şi propriilor relative biruinţi. Aici nu este vorba pur şi simplu de un „evreu rătăcitor" (model super şi hiperutilizat), ci de întreaga omenire care rătăceşte într-un spaţiu cu două coordonate - realul şi ficţiunea. Am eliminat a treia dimensiune, la care face referire Schwartz, dar mi-e mai uşor aşa, să explic ce am înţeles. Iar proza aceasta are, ca orice scriere complexă, de calitate, farmecul şi şansa de a naşte noi forme de înţelegere. Deşi aproape toate paginile sunt îmbibate de ev mediu timpuriu şi mai puţin timpuriu, simţim mereu prezentul în care trăim. Altfel, ce rost ar avea s-o citim? Aşa cum şi Gulliver ori Don Quijote ne interesează doar pentru că vrem să pricepem ce se întâmplă azi, la fel şi cele „N - personaje" până la o sută ne interesează ce fac şi ce păţesc. Nu este o satiră, dar parabola există.

Singura încheiere la această micro-recenzie ar fi: „Citiţi-l pe Schwartz!".

BORIS MARIAN

1-4 decembrie 2005

Seminar regional O.T.E.R. – Iaşi

- „Ios, man şteitolâ, Ios" – o şansă pentru cunoaşterea de sine
- Concurs de cunoştinţe pe teme de religie, istoria Statului Israel, noţiuni de iudaism
- Colocviu: antisemitism versus realsemitism sau prosemitism

Urmare din pag. 1

Întâlnirea a debutat chiar cu prilejul Zilei Naţionale a României şi, desigur, era necesar ca acest moment să fie marcat de organizatori. Metoda aleasă a fost conferinţa „Evreii şi Marea Unire" prezentată de prof. *Silviu Sanie*. Prima seară s-a încheiat în spiritul melodiilor tradiţionale şi, ca întotdeauna la seminariile de tineret, în paşi de dans. *Israel Sabag*, adjunctul directorului JOINT pentru România, a susţinut un program, intitulat „Israelul modern", în care a punctat principalele momente ale evoluţiei politice a Israelului. Cântecele tradiţionale în idiş au răsunat, cum poate de zeci de ani nu s-a mai întâmplat în comunitatea evreiască ieşeană cu prilejul Şabatului. Am văzut emoţia vârstnicilor, fascinaţi de căldura din glasul nepoţilor. Discuţia referitoare la dileme, moderată de *Mirela Aşman*, a fost pretextul unei dezbateri în care s-au implicat, deopotrivă, preşedintele F.C.E.R. şi toţi cei prezenţi. Concepte ca dreptate, adevăr absolut şi legătura lor cu iudaismul au fost analizate cu acest prilej. Pericopa săptămânii, *Toldot*, a fost interpetată de *Eduard Kupferberg* şi apoi reanalizată de toţi cei prezenţi.

Despre evreimea din Moldova, cu nostalgie şi speranţă

Organizatorii au vrut ca participanţii să cunoască Iaşiul evreiesc, să meargă (în mod concret, la pas...) pe urmele celor care au contribuit la edificarea oraşului.

*

Un spectacol-concurs despre tradiţia culturii evreieşti

Cel mai important moment al Seminarului, desfăşurat în sala Teatrului „Luceafărul", a fost Concursul Naţional de Cunoştinţe Iudaice, competiţie lansată în urmă cu două luni de coordonatorul programului de Talmud Tora, *Anda Dumitru*. Cei nouă finalişti au fost parte a unui real „show" de cultură, inteligenţă şi viteză de gândire, care a cuprins cele trei subiecte considerate esenţiale pentru a defini identitatea iudaică: religia, Statul Israel şi noţiuni generale de iudaism. În urma unei competiţii riguroase şi incitante, cei trei finalişti au putut să îşi adjudece importantele premii ale competiţiei. Pe primul loc s-a clasat *Victor Rosenzweig*, un tânăr de 18 ani din Oradea. El, ca şi cei clasaţi pe următoarele locuri - *Andrei Schwartz* (24 de ani, Timişoara) şi *Asher Pusztai* (17 ani, Arad) - au dovedit că iudaismul are o şansă de supravieţuire în România şi că efortul educativ depus de Compartimentul de Tineret în ultimii ani şi-a atins scopul. Preşedintele F.C.E.R., dr. Aurel Vainer, lăsându-se prins în jocul concursului, a adresat el însuşi câteva întrebări elaborate *ad-hoc* pentru premiul celui care răspunde din public.

*

Au făcut să fie posibil...

Organizarea Seminarului de către *Mirela Aşman* şi *Eduard Kupferberg*, ambii coordonatori de programe în cadrul Compartimentului de Tineret al F.C.E.R., a reprezentat un efort evident şi recompensat prin rezultate. Concursul, lansat în urmă cu două luni de coordonatorul cursurilor de Talmud Tora, a atras tineri care iubesc valorile iudaice şi misterele istoriei poporului evreu. *Erwin Şimşensohn* a reuşit să transforme sărbătoarea Şabatului într-un real eveniment. Melodiile moderne, dar melancolice, în stil Carlebach, au făcut deliciul acestei seri speciale. Preşedintele comunităţii, *Pincu Kaiserman*, domnii *Rudolf Rozenberg*, *Adrian Cuperman* şi, mai cu seamă, tânăra şi inimoasa *Măgduţa (Magda Petruşcă)* au făcut ca cei prezenţi să simtă ospitalitatea de care, în general, moldovenii sunt atât de mândri.

*

Personalităţi culturale din Iaşi au fost prezente la colocviul „Antisemitism versus realsemitism sau prosemitism", discuţie promovată şi moderată de preşedintele F.C.E.R., deputatul dr. *Aurel Vainer*. Numeroşi oameni de cultură din oraş şi membri ai comunităţii evreilor s-au implicat cu mare receptivitate în acest subiect. Aşa cum sublinia dr. Aurel Vainer, această idee a fost lansată în momentul în care „tema evreiască" a devenit din nou prezentă în toate formele ei. Domnia-sa a pornit dezbaterea de la cele trei forme pe care le îmbracă antisemitismul „religios, rasial şi politic". Antisemitismul este un termen care persistă în prezent, iar din păcate, sensurile sale atât de bogate, prefigurate în 1873 de Wilhelm Maar, cel care a lansat prima oară acest termen, capătă mereu noi valenţe. S-a trecut apoi la sensurile termenului „realsemitism", lansat de regretatul acad. dr. Nicolae Cajal z.l. Acesta se referă, aşa cum preciza şi moderatorul, la evaluarea corectă a contribuţiei evreilor la construirea valorilor româneşti şi universale. „Trăim într-o epocă în care combaterea antisemitismului trebuie să vină nu numai de la evrei, ca o autoapărare [...]. Azi combaterea antisemitismului reprezintă o misiune de onoare a omului, în general, indiferent de naţionalitate şi de religie. S-a văzut că acesta a fost folosit pentru a explica tot răul din lume - inclusiv oameni care colporteză tot felul de bazaconii, chiar şi azi în România. Eu cred că acest prosemitism trebuie să fie o operă comună, de bună cuviinţă" - afirma preşedintele F.C.E.R.

Prosemitism – un termen care merită explorat

Istoricul dr. *Silviu Sanie* a evocat, în acest context, rolul Iaşiului evreiesc, dar şi ceea ce a însemnat acest oraş în naşterea mişcărilor extremiste, de dreapta, din România. Am remarcat, cu acest prilej, deschiderea celor prezenţi spre acest subiect. Trebuie să menţionăm felul obiectiv (uneori chiar partizan-pozitiv) în care neevreii prezenţi s-au raportat la acest subiect. Menţionăm, fugar, remarca privitoare la necesitatea

studierii rădăcinilor psihologice ale antisemitismului, observaţie a doctorului Romanescu. De asemenea, nevoia exprimată de profesorul Rădăuceanu, de cercetare şi nuanţare a adevărurilor, de obiectivare a percepţiei. Discuţiile au pornit, în general, de la experienţe personale, uneori traumatizante, ale celor prezenţi. Crimele din regiune, din timpul celui de-al doilea război mondial, persistă încă în amintirea celor care au fost suficient de mari să înţeleagă cele petrecute atunci. Imposibil să nu remarcăm deschiderea şi empatia manifestate de cei prezenţi care înţeleg exact nevoia oricărei fiinţe raţionale de a respinge antisemitismul, precum şi orice formă de ură, xenofobie sau rasism. Subiectul principal - prosemitismul, cum ne raportăm azi la evreitate, valori iudaice, tradiţie universală a fost analizat în detaliu.

LUCIANA FRIEDMANN

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Am trăit aceste zile de atmosferă autentic evreiască într-un cadru tineresc. Cu acest prilej, am avut o satisfacţie de foarte mari proporţii. Aţi putea spune: de ce, nu aţi mai participat la concursuri, la ceremonii de Şabat, la seminarii? Primul răspuns pe care l-aş da se leagă de acest concurs de cunoştinţe iudaice. Acesta a confirmat încă o dată, printr-o metodă clară, faptică, minunile poporului lui Israel. Tineri de 16-17 ani şi studenţi au venit foarte bine pregătiţi cu tot ceea ce generic putem numi iudaism. Mi-a plăcut felul în care au gândit organizatorii concursul ca un sistem de puncte acordat pentru trei domenii, care într-adevăr pot da o dimensiune a ceea ce ar putea însemna identitate iudaică. S-a pornit de la istorie, religie şi noţiuni sau concepte importante în iudaism. Păstrând proporţiile, pentru mine acest eveniment a reprezentat ceea ce era şcoala celor 24.000 de elevi ai lui Rabbi Akiva de la Iavne. De ce această comparaţie? Atunci când a fost alungat de pe Pământul Sfânt, Rabbi Akiva a implorat un singur lucru: „Dă-mi posibilitatea să am o şcoală". De fapt, această şcoală a perpetuat iudaismul. Cu proporţiile păstrate, atât ca număr, cât şi ca semnificaţie, acest concurs a relevat o situaţie reală din România de azi - tineri evrei care trăiesc într-un mediu românesc, al economiei de piaţă, pluraliste, al Internetului, sunt legaţi de ceea ce înseamnă iudaism. Am văzut că are cine să continue. Dacă eşti în afara Federaţiei nu înţelegi ce înseamnă munca acestui Compartiment de Tineret, care beneficiază de un sprijin imens din partea JOINT-ului. Nu este vorba doar de sprijin material, dar este extraordinar faptul că în România există seminarii pentrru dezvoltarea identităţii iudaice care chiar îşi arată rezultatul. JOINT-ul ne oferă şi acest „know how" sau „savoir ffaire" dincolo de întreg suportul material pe care îl acordă. Mă uitam cum Israel Sabag, cel care animă această activitate din partea JOINT-ului, a făcut un recurs istoric extrem de concentrat asupra Statului Israel în conferinţa pe care a susţinut-o la Iaşi.

„În România există seminarii pentru dezvoltarea identităţii iudaice, care îşi arată rezultatul"

Repet, concursul m-a impresionat teribil, nu doar prin seriozitate, dar şi prin spiritul de luptă care s-a încins acolo. La final, cei mai buni au câştigat datorită cunoştinţelor de mare detaliu dar de importanţă pentru iudaism.

„Ios, man şteitolâ, Ios" a reprezentat un titlu foarte bine ales. În cadrul programului au fost ore cu totul speciale, ca de exemplu, conferinţa lui Israel Sabag, *Kabalat Şabat*, apoi *Oneg Şabat*. Am rămas surprins că Erwin Şimşensohn, acest tânăr, produs al comunităţilor evreieşti din ultimii ani, este un oficiant de cult extraordinar. Am apreciat atmosfera aceasta de prospeţime, de înnoire. Nu demult, am fost în America, la un mare eveniment evreiesc cu o ceremonie impresionantă de Şabat, şi aici am retrăit momentele de bucurie care însoţesc întâlnirea cu „Regina Şabat". Ca şi la un *Kiduş* la care recent am participat, la Templul Coral din Bucureşti, am simţit şi aici [la Iaşi] că evreitatea din noi este răscolită, este trezită şi eu cred că există şansa să trăim această bucurie în toate generaţiile. Mă gândesc în acest context la pericopa *Toldot*, pe care am evocat-o aici, care se înscrie perfect în ideea mea de schimb între generaţii şi înlăturarea barierelor dintre acestea. La fel, la conferinţele noastre aş dori să introducem câteva elemente de tinereţe şi surpriză. După suita de evenimente sub genericul „Ios, man şteitolâ, Ios", sunt plin de satisfacţii sufleteşti, căci am retrăit şi tinereţea mea, dar şi sentimentul de încredere şi speranţă autentică, căci am văzut cine sunt, ce sunt şi ce pot cei care vor prelua ştafeta.

Lideri comunitari, participanţi la ceremoniile dedicate Zilei Naţionale a României

Cu prilejul Zilei Naţionale a României, la 30 noiembrie a.c., preşedintele ţării, *Traian Băsescu*, a oferit o recepţie la Palatul Cotroceni. Au participat miniştri, parlamentari, diplomaţi, personalităţi ale vieţii socio-culturale româneşti, printre care - preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*. În alocuţiunea rostită, preşedintele *Traian Băsescu* a subliniat rolul pozitiv, în Marea Unire, jucat de etniile din Basarabia, Bucovina, Transilvania.

La 1 decembrie a.c., în prezenţa primarului general al Capitalei, *Adrian Videanu*, ca şi a reprezentanţilor de vârf ai Parlamentului, Înaltei Curţi Constituţionale, Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, ai partidelor politice, s-au depus coroane de flori la Monumentul Eroului Necunoscut, din Parcul Carol. O delegaţie a F.C.E.R. - compusă din deputat dr. *Aurel Vainer*, preşedinte, ing. *Paul Schwartz*, vicepreşedinte, ing. *Albert Kupferberg*, secretar general - a depus, de asemenea, o coroană de flori. A fost o datorie de suflet, resimţită de fiecare dintre noi, ai căror înaintaşi au luptat pentru idealul reîntregirii ţării, fără a avea cetăţenia română. „Tatăl meu, Iosef Schwartz, a luptat ca voluntar, fără să fi împlinit 18 ani. Trei dintre unchii mei au murit pe câmpul de bătălie" - mărturisea *Paul Schwartz*.

La ceremoniile care au marcat Ziua Naţională a României în toată ţara au participat şi reprezentanţi ai comunităţilor evreieşti. Câteva exemple numai. La ARAD, preşedintele comunităţii, ing. *Ionel Schlesinger*, a participat la sesiunea de comunicări de la Universitatea „Vasile Goldiş". La ORADEA, preşedintele comunităţii, ing. *Felix Koppelmann*, a luat parte la depunerile de coroane la Monumentul lui Mihai Viteazul şi la şedinţa festivă de la Consiliul Municipal. În tribuna centrală de la ALBA IULIA, unde s-a desfăşurat parada naţională, a fost invitată şi ing. *Lia Borza*, preşedintele comunităţii evreieşti. Coroane de flori au fost depuse la Monumentul Eroilor din Cimitirul Evreiesc din ROMAN, unde preşedintele comunităţii, prof. *Iancu Wexler*, a rostit o mişcătoare alocuţiune. (I.D.)

Urmare din pag. 1

1 Decembrie 2005 – sub semnul unităţii

Pe undeva, eşecul parlamentarilor de a organiza în ultima clipă o sesiune solemnă a fost benefică. Sătui de cuvinte mari, oamenii s-au putut concentra mai bine asupra esenţei sărbătorii - nevoia de apropiere, de unitate, ştiind foarte bine ce se sărbătoreşte şi pe cine trebuie să sărbătorească. Marea Unire a fost un act de voinţă, nu numai al populaţiei româneşti de pe acest teritoriu, ci şi al minorităţilor cărora li se promisese la Alba Iulia drepturi egale şi posibilitatea menţinerii etnicităţii lor. Printre aceştia se numărau şi evreii care au susţinut reîntregirea României, nu numai cu vorbe, ci şi cu fapte de arme, monumentele militarilor evrei căzuţi în primul război mondial din cimitirele noastre fiind cea mai concretă dovadă. Dar calea parcursă până la obţinerea deziderateloor lor nu a fost lipsită de obstacole şi evreii au devenit cetăţeni cu drepturi depline ai României numai după mari presiuni externe, garanţiile pentru ei şi pentru celelalte minorităţi fiind stipulate într-un act separat, anexat tratatelor de pace şi incluse apoi în Constituţia din 1923.

În România democratică de azi, evreii sărbătoresc alături de români Ziua Naţională, împărtăşind cu ei speranţa unor vremuri mai bune. Cu modestie, dar şi cu mândrie justificată, deoarece sunt în egală măsură „creatori de ţară". (R.E.)

YALE STROM

Un artist în căutarea comorilor muzicale evreieşti din Estul Europei

Yale Strom este cunoscut, în Statele Unite şi Europa de Est, ca muzician, etnolog, compozitor, scriitor şi realizator de filme documentare. El cutreieră micile oraşe în care au trăit odinioară comunităţi evreieşti importante, în căutarea muzicii, tradiţiilor şi urmelor pe care le-au lăsat în societatea contemporană. Din această experienţă a scris până azi zece volume, referitoare la comunităţi dispărute, viaţa de azi a evreilor din regiune, legătura tradiţiei muzicale evreieşti şi a celei rrome şi a realizat cinci filme documentare, premiate la numeroase festivaluri de specialitate - „La Răscruce", „Ultimul klezmer," „Carpaţi: 50 de mile, 50 de ani", „Le'Haim, Tovarăşe Stalin!" şi „Klezmer pe Strada Peştelui". După participarea la Seminarul „Contribuţia evreiască în lumea muzicii universale" de la Cluj-Napoca, Yale Strom a susţinut un concert în Sinagoga timişoreană din cartierul Iosefin. Preşedintele comunităţii locale, dr. *Paul Costin*, a prezentat, cu acest prilej, câteva consideraţii cu privire la muzica klezmer, iar tânărul *Andrei Schwartz* a rezumat cartea de vizită impresionantă a artistului american. Am profitat de acest prilej pentru a afla câteva dintre motivele care îl animă să se dedice de 25 de ani acestui domeniu.

- La Cluj, aţi prezentat o lucrare despre relaţiile pe tărâm muzical dintre evrei şi rromi pe teritoriul României. Pare un subiect arid în etnografia de la noi, cum aţi ajuns la el?

- Fac cercetări de foarte mult timp. Am întâlnit, în toţi aceşti ani, foarte mulţi evrei care mi-au arătat melodii vechi, discuri cu muzică evreiască, dar şi rromi, în special din Moldova, Bucovina, Maramureş, zone unde erau populaţii mari evreieşti, iar cei care cântau la „simhes" [n.r. - sărbători] erau rromii. Unii nu doar cântau în idiş, dar chiar ştiau să vorbească idiş. Am fost fascinat de această minoritate, la rândul ei prigonită înainte de ascensiunea nazismului, în timpul nazismului şi, din păcate, în unele locuri, şi azi. Am mulţi prieteni între cei de această etnie.

- S-au întâlnit şi în alte planuri cele două etnii?

- Mă interesează în mod specific relaţia în domeniul muzical, dar, desigur, şi pe alte tărâmuri. Au avut unele relaţii de afaceri, dar în domeniul muzicii au devenit foarte buni prieteni. Erau evrei care cântau în tarafuri de rromi. Am cunoscut pe un rrom, Nicolae Radu, din Chişinău, care mi-a vorbit în idiş pentru că timp de 40 de ani a cântat muzică idiş.

- Această tradiţie este azi încheiată?

- E spre sfârşite... Nu vreau să spun că s-a încheiat cu totul. Cei mai mulţi dintre cei care cântau această muzică nu mai sunt printre noi. Mai sunt, poate, câţiva în Sighet, Iaşi, Dorohoi - în toată România, dacă mai sunt vreo şase. Desigur, rromii cântau pentru că le plăcea această muzică, dar aveau şi o raţiune economică - puteau să se angajeze la nunţi şi sărbători evreieşti. Dar după ce au emigrat aproape toţi evreii, această motivaţie economică a dispărut. Este un paradox că ei au pierdut arta de a cânta muzică klezmer din cauză că evreii au emigrat.

Interviu cu YALE STROM,
muzician, etnolog, compozitor, scriitor şi realizator de filme documentare

- Mai întâlnim azi prin restaurante câte o „Hava naghila", un „Şalom alehem" cântat de un taraf.

- Asta numesc eu muzică „jewrist" - muzică evreiască turistică.

- Muzica klezmer cuprinde o plajă foarte largă de genuri şi este descrisă în multe feluri. Dumneavoastră cum aţi defini-o azi?

- Cea mai pură muzică klezmer poate fi definită ca muzica instrumentală a evreilor aşchenazi din estul Europei. Aşchenaz înseamnă german şi, paradoxal, muzica klezmer s-a născut acolo unde s-a născut şi limba idiş, pe malul Rinului, dar evreii s-au mutat, încet, încet, spre Est. Ei numeau această muzică „şpil-music". Dar ei cântau alt gen şi aveau alte instrumente, deci melodiile sunau cu totul diferit decât cele pe care le auzim azi. În Polonia, Slovacia, Ucraina, Rusia, România au auzit melodiile locale, s-au mixat şi s-a format ceea ce numim azi klezmer. Este, în mare, ca şi în cazul muzicii jazz, un termen generic. Dacă spunem jazz, înţelegem prin aceasta şi Louis Armstrong, John Coltrane, Miles Davis, dar, de fapt, fiecare reprezintă un alt gen. Azi şi klezmer este o mixtură care include jazz, muzică balcanică, muzică ţigănească.

- Cântaţi doar în limba idiş?

- Da, doar în idiş. Dar soţia mea, Elizabeth Schwartz, cântă în engleză, idiş şi ladino.

- V-aţi născut în Statele Unite, într-un loc şi o epocă ce nu aveau multe în comun cu muzica klezmer. Cum aţi ajuns, totuşi, la aceasta?

- M-am născut în Detroit. Când aveam 11 ani, familia mea s-a mutat la San Diego. De Şabat cântam în familie mereu cântece vechi evreieşti, „zmirot", dar şi cântece israeliene pentru „haluţim". Desigur, ascultam blues, rock, jazz şi muzică clasică. Mama mea cânta la pian muzică clasică, nu evreiască. Dar nu ştiam ce e klezmer, ştiam că este doar muzică evreiască. Atunci când a început renaşterea acestei muzici, în 1976-1977, am cunoscut câţiva muzicieni şi am mers să îi ascult şi am vrut să intru în formaţie. Mi-au spus că nu mai au nevoie de încă o vioară şi atunci, în acea noapte, s-a născut în mine o idee: „Îmi voi face propria formaţie!". În septembrie urma să mă înscriu la Facultatea de Drept şi am spus că nu mă mai interesează acest lucru. Dar ce muzică să cânt? Am decis că trebuie să caut muzică necunoscută, sondând arhive aproape pierdute şi încercând să strâng cât mai multe mărturii muzicale din partea vârstnicilor. Am călătorit apoi în blocul comunist, în 1981, cu toate problemele care existau atunci. Am venit cu vioara, aparate de filmat şi fotografiat şi am început să cutreier micile oraşe din regiune. În România am fost de 15-16 ori.

- Aţi găsit melodii originale în România?

- În Moldova am găsit un material impresionant. I-am întâlnit, de exemplu, pe Izu Gott, pe Iţik Kara Schwartz, un excelent scriitor de folclor, şi pe Paul Babici, un rrom foarte cunoscut în Iaşi. În Cluj, l-am cunoscut pe Hary Maiorovici, care cânta muzică autentică şi pe soţia lui Aisicovici, în vârstă de peste 90 de ani, care mi-a dat câteva dintre melodiile lui. Tocmai am compus un cvartet despre o populaţie săracă din Moldova - „fisgheiers" („cei care mergeau pe jos"). Ei parcurgeau pe jos distanţa dintre oraşelele lor din România şi Bremen, pentru a emigra în Statele Unite. Mergeau cu Steaua lui David înainte şi erau foarte mândri de identitatea lor. Premiera cu această lucrare va avea loc în Los Angeles peste câteva săptămâni.

- Vă mulţumesc şi sper că vom auzi şi în România această compoziţie!

LUCIANA FRIEDMANN

■ Moment din concertul susţinut la Sinagoga din cartierul Iosefin, Timişoara

DIN PRESA CULTURALĂ

NOIEMBRIE 2005

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 43 din 2 noiembrie a.c., S. Damian publică un eseu: „Micile infirmităţi ale oamenilor mari", oprindu-se la Arthur Koestler (100 de ani de la naştere), Thomas Mann, ş.a. George Radu Bogdan vine cu completări, din propriile amintiri, la volumul lui Mihai Pelin, *Deceniul prăbuşirilor 1940-1950* (despre artiştii plastici, criticii din România). Ileana Mălăncioiu îl evocă pe Lucian Raicu, retras şi bolnav la Paris. Interesant este şi comentariul Anei Selejan (în nr. 44/9 noiembrie) la *Jurnalul unui cobai* al lui M.R. Paraschivescu, care îi vede cu ochi critic pe mai toţi confraţii (Maria Banuş, Jebeleanu ş.a.). Ion Simuţ scrie despre H. Bonciu, cu ocazia recentei reeditări, considerându-l un „marginal", însă „non-canonic". În nr. 46/23 noiembrie, Ioana Pârvulescu scrie despre „Oameni care lipsesc", amintind şi de Z. Ornea, printre personalităţile care au colaborat la revistă.

◆ **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ"**, din octombrie şi noiembrie 2005, continuă serialul „Problema evreiască". În nr. din octombrie, Hary Kuller publică un eseu despre Cioran, iar B. Marian despre „Legionarism" ş.a. În nr. din noiembrie, remarcăm: evocarea Aurei Christi, „Acasă, în exil", despre Ion Vianu, Matei Călinescu; Marian Victor Buciu despre „Eugen Ionescu şi fluxul cuvintelor"; B. Marian despre Mihail Sebastian, despre avangardism, proza evreilor americani, despre sociologia antisemitismului ş.a. Henri Zalis scrie despre poezia lui T.G. Maiorescu, iar Lya Benjamin propune spre lectură un text al dr. I.J. Niemirower despre părintele Haskalei, Moses Mendelssohn.

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 35/27 octombrie - 3 noiembrie a.c., Bogdan Ghiu scrie „Despre nebunia gândirii lui Derrida", unul dintre marii filosofi ai contemporaneităţii. În acelaşi număr, Liviu Ornea atinge un subiect extrem de delicat şi actual: ce religie este predată în şcoli şi cui, din moment ce în România coexistă mai multe religii, iar unii sunt atei? Articolul se numeşte (după o anecdotă cunoscută): „Dar noi, belgienii?". În nr. 36/3 noiembrie, Ion Copoeru scrie despre „Sartre: filosof şi fals profet", considerând că, în filosofie, acesta s-a situat între Kant şi Husserl. Deşi adept al „stângii dure", Sartre a fost, după cum se ştie, un adversar al antisemitismului, prieten cu mulţi intelectuali evrei, fiind „bănuit" a fi evreu (nu era). Doru Mareş scrie despre Festivalul ieşean „Avram Goldfaden", iar Al. Matei ne aminteşte că anul acesta se împlinesc două aniversări, adică 100 de ani de la naşterea a două personalităţi (n.n. - opuse în concepţii) care au marcat secolul trecut: Sartre şi Raymond Aron.

◆ **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 11/2005, conţine, ca de obicei, articole-studii, unele interesante, altele, după noi, mult prea specializate pentru un dialog real, chiar între intelectuali „de elită". Regrete trezeşte, însă, un articol denigrator la adresa politicii israeliene, comparată cu un „pumn de praf în ochii lumii". Articolul „Retragerea israeliană ca ingredient al permanenţei" este semnat de Marius Câmpean şi Jerôme Drevon. „Statul evreu nu-şi maximizează în mod machiavelic teritoriile?" - se întreabă autorii. Cine răspunde?

◆ Interesant nr. 817 al **REVISTEI „22"**, în care citim comentariile lui Răsvan Popescu şi Oanei Suciu pe marginea Legii Minorităţilor, respinsă în Parlament. Este pomenit „tribunul" ultranaţionalist C.V. Tudor. Ruxandra Cesereanu revine la „Procesul Comunismului", ca noţiune şi ca şansă de aplicare, iar Alina Mungiu-Pippidi îl compară pe Lenin cu Osama Bin Laden. O paralelă între comunism (cu Gulag-ul, conflictele, milioanele de martiri) şi actualul terorism islamic ni se pare neinspirată. Nicolae Filipescu îşi continuă „filipicele" împotriva politicii americane în Irak, dar nu oferă variante realiste. Propune dialog cu insurgenţii, uitând că în Irak sunt infiltraţi deja mulţi teroriştii din alte zone. Interesant şi incitant articolul lui Traian Ungureanu, „Human Rights Kitsch", despre starea imigranţilor în Europa şi producerea terorismului islamic chiar în ţările gazdă. Andrei Oişteanu semnează un comentariu despre situaţia din Republica Moldova. Din păcate, nu subscriu la comparaţia Barbusse - A.C. Cuza. În nr. 819/15 noiembrie, Andrei Cornea semnează editorialul „Aritmetică", cu referire la tulburările huliganice de la Paris. Ne bucurăm că printre premiaţii Uniunii Scriitorilor pe anul 2004 se află şi Adriana Babeţi, din Timişoara.

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC"**, nr. 791/25 oct. 2005, Toader Paleologu, fiul regretatului umanist, îşi evocă părintele, dar omite un amănunt, probabil, din cauza emoţiei ce îl stăpâneşte. Ne îndoim că Al. Paleologu îl admira, fără rezerve, pe Léon Daudet, fiul autorului lui *Tartarin din Tarascon*. Léon Daudet a fost unul dintre cei mai violenţi pamfletari antisemiţi în Franţa, comparabil cu A.C. Cuza la noi. Amintim acest aspect, ştiind că Al. Paleologu a blamat antisemitismul, numindu-l „o încordare a muşchilor fesieri". În nr. din 8 noiembrie., Elena Dulgheru comentează filmul *Neguţătorul din Veneţia*, după Shakespeare, cu Al Pacino în mult controversatul rol al lui Shylock. Deosebit de interesant este articolul Margaretei Şipoş, „De la adoraţie la dezamăgire", despre Soljenîţân şi criticile aduse acestuia de un alt fost disident, Vladimir Voinovici. Aşteptăm comentarii şi la recenta carte a lui Soljenîţân, *200 de ani de convieţuire: ruşii şi evreii.*

◆ **„DILEMA VECHE"**, nr. 94/4 noiembrie a.c., oferă o pagină despre Orientul Mijlociu, „Sminteala iraniană" (Petre Iancu) şi „Iordania" Filon Morar). Anca Manolescu se referă la o recentă carte, *Dervişii sub zodia Semilunei,* de Luminiţa Muntean, relatând despre existenţa unor secte şi curente în islamism cu totul diferite de exaltarea violenţei, a morţii, invocată de teroriştii actuali.

BORIS MARIAN

Salonul literar R.E.

„Moment REICHER"

Salonul literar s-a redeschis după Anul Nou iudaic, la 9 noiembrie, cu un „moment Reicher". După ce ne-a citit o proză originală, în genul „parabolic", intitulată „Legenda semaforului" (cu ecouri din Borges), maestrul de şah, *Emanuel Reicher* - fiu al vestitului Rabin Boris Reicher, urmaş al gaonului Jakob Margulies - ne-a povestit episoade din viaţa sa (a împlinit nu de mult 75 de ani) plină de surprize, victorii (morale), unele dezamăgiri, urcuşuri, coborâşuri, confruntări, de daruri neprecuite ale prieteniei (i-a cunoscut pe campionii mondiali de şah Spasski, Tal). Emanuel Reicher a publicat multă literatură şahistă, *O istorie a şahului* (comentată în revista noastră de criticul literar S. Damian, cu care Reicher a fost coleg la Liceul „Cultura"). Participanţii au ascultat cu mult interes relatările emoţionante ale maestrului, nu numai de şah, dar şi în înţelepciunea vieţii. *Toma Hirth* a găsit „pepitele" de poezie în proza citită. *Silviu Popa* a amintit de părintele lui E. Reicher, pe care l-a avut profesor de istorie a evreilor. *Zigmund Tauberg* a savurat umorul din proza lui Reicher. Au mai participat: prietenul de o viaţă al invitatului, *Leonard Müller*; dr. *Magdalena Laszlo-Kuţiuk*; ziaristul *C. Benone* (epigramist talentat); poetesele *Felicia Mohr, Daniela Micu, Doina Chilargi, Alexandrina Alecu* ş.a.

„Turneul poeziei"

La *Salonul literar* din 23 noiembrie a.c., am avut mai mulţi autori care au citit din propria creaţie. *Viorica Bogdan*, de la Opereta Română, şi-a lecturat microproza, apărută în revista „Formula AS", „Un greier necăjit", cu autoironie fină, pe care am apreciat-o. *Doina Chilargi*, o constantă participantă la *Salon*, a interpretat (acesta este cuvântul!) poeme de dragoste. *Felicia Mohr* a prezentat o parte din poemele ce vor apărea în curând în volum. Poeziile Alexandrinei Alecu au fost citite de *Doina Chilargi*, poeme scrise cu sensibilitate şi fericită timiditate. „Turneul" a fost încheiat de „preşedintele" *Salonului*, prof. *Zigu Tauberg*. Discuţiile au fost pe măsura lecturilor, nu au lâncezit. *Grişa Gherghei* ne-a oferit „lecţii" de umor şi de critică literară. *Toma Hirth* şi-a expus, ca de obicei, deschis, opiniile. (B.M.M.)

„FUNDRAISING" - un concept modern, atractiv şi... indispensabil

Centrul Comunitar din strada Popa Soare a fost, timp de două zile, sediul primului Seminar referitor la conceptul de „fundraising" - strângerea de fonduri. JOINT-ul, personal dr. *Zvi Feine*, prezent pe parcursul manifestării, şi directorul general al F.C.E.R., *Alex Sivan*, au vrut să îi introducă pe membrii activi ai comunităţii în secretele acestui concept important şi benefic pentru desfăşurarea activităţilor comunitare. Lectorul, competent şi cu o experienţă teoretică şi practică de zeci de ani în această activitate, a fost doamna *Jane Stein*. Ideea acţiunii s-a născut în urma unei vizite din vara acestui an, pe care doamna Stein, alături de soţul său, a făcut-o în România. Cu acel prilej, ea a făcut un adevărat tur al României, în mici şi mari comunităţi, şi a poposit la Tabăra pentru Copii de la Cristian. Aşa cum cu drag ne-a mărturisit, o parte din inima sa a rămas aici şi a răspuns cu receptivitate şi căldură invitaţiei doctorului Zvi Feine.

Conducerea F.C.E.R. a acordat o deosebită atenţie evenimentului. Deputatul dr. *Aurel Vainer*, preşedintele F.C.E.R., a fost prezent la deschiderea lucrărilor şi a salutat această acţiune ale cărei rezultate se vor vedea (sperăm!) în următoarele luni. Cu o vastă experienţă în domeniul economiei, a marketingului şi managementului afacerilor în special, dr. Aurel Vainer a ţinut să îi mulţumească

„specialistului în domeniu" care a susţinut aceste sesiuni. Cum sublinia domnia-sa, acest seminar este vital pentru implementarea unei noi perspective asupra felului în care se pot organiza activităţile sociale, educative şi de tineret ale comunităţii evreilor. Preşedintele F.C.E.R. s-a referit, de asemenea, la conexiunea pe care trebuie să o avem cu trecutul, cu tradiţia iudaică, faţă de care avem o obligaţie morală şi de care depinde continuitatea vieţii evreieşti în această ţară.

Puţini sunt, probabil, cei care credeau, în urmă cu doar câţiva ani, că în comunitatea evreilor din România se va putea dezbate un asemenea subiect. Aşa cum sublinia, cu acest prilej, dr. *Zvi Feine*, este un semn că această comunitate a ajuns într-un moment de maturizare, când poate fi convinsă de oportunităţile care se deschid în faţa sa prin profesionalizarea liderilor şi angajaţilor şi acumularea de cunoştinţe manageriale de către toţi cei implicaţi în activităţile comunitare.

La organizarea seminarului un rol important l-a avut ing. *Mirela Aşman*, coordonator de programe în cadrul Compartimentului de Tineret al F.C.E.R. Cursanţii au fost membri ai Compartimentului de Tineret (cei mai mulţi!), reprezentanţi ai Departamentului de Asistenţă Socială şi Medicală, ai Şcolii „Lauder-Reut". Am remarcat, pe întreg parcursul lucrărilor, prezenţa directorului genarel al F.C.E.R., *Alex Sivan*, a doamnei dr. *Irina Cajal* şi a voluntarului JOINT, *Parker Crockford*. Toţi aceştia, ca şi colegii lor, vor căuta să-i implice pe membrii comunităţii evreieşti, pe israelienii care activează în România şi pe toţi cei receptivi la acţiuni iudaice, dar şi civice, în cadrul eforturilor de păstrare a tradiţiei evreieşti în România. (L.F.)

BUCUREŞTI, 3-4 decembrie 2005

CENTRUL CULTURAL COMUNITAR

Generaţia de mijloc

INIŢIATIVE, PREOCUPĂRI ŞI ÎMPLINIRI

Dacă ar fi să sintetizez *weekend*-ul organizat de F.C.E.R. şi generaţia de mijloc la Centrul Cultural Comunitar, în 3-4 decembrie a.c., cu sprijinul JOINT-ului, n-aş putea folosi decât un singur cuvânt: *reviriment*. Scriam, în caseta unui interviu cu dr. *Zvi Feine*, directorul Programului JOINT pentru România, sponsorul procesului de atragere a acestui segment de vârstă spre viaţa comunitară, pus în operă de actualul vice-preşedinte al F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, atunci consilier pentru generaţia de mijloc, despre nevoia de a lupta cu inerţia. Şi cele două zile, în care am fost împreună, oameni de vârstă medie, fiecare cu matca proprie de viaţă, constatând cât de multe lucruri ne pot lega, cât de atractivă poate deveni comunitatea, atunci când se găsesc formule noi de expresie identitară, toate acestea au fost un răspuns concret la dezideratul de acum cinci ani. „Exista destul scepticism, dacă se vor găsi persoane care, în puţinele ore de răgaz, raportate la multiplele solicitări familiale, sociale, să dea curs invitaţiei lansate de organizatori", îmi mărturisea vice-preşedintele *Paul Schwartz*. „Ei bine, iată că există!". Şi, într-adevăr, în momentele de vârf ale acestor două zile, erau în sală peste două sute de oameni, majoritatea - chipuri noi, care au înţeles că pot fi prieteni discutând degajat lângă o cafea şi-un fursec, dansând, urmărind un film despre „Întâlnirea lui Israel cu destinul", participând la o excursie în istoria spiritualităţii iudaice (ghid voluntar - prof. *Ilan Ben Ari*, aflat în vizită în România natală). După *Havdala*, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, şi el de vârstă medie, a onorat cu prezenţa sa reuniunea.

Sigur, nimic n-ar fi fost posibil fără JOINT, al cărui mesager, directorul adjunct al Programului pentru România, *Israel Sabag*, sublinia rolul important pe care cei ce aparţin acestui segment de vârstă sunt chemaţi să-l joace în comunitate. „Tinerii sunt, încă, indecişi în hotărârile lor de viaţă. Nu puţini se gândesc să facă Alia. Am discutat aseară, la Seminarul pentru tineret de la Iaşi, cu preşedintele Federaţiei, deputat dr. *Aurel Vainer*, despre misiunea comunitară a vârstei mijlocii şi a *fost de* acord că, într-adevăr, acestei categorii, substanţială şi din punct de vedere demografic, îi revin responsabilităţi reale nu în viitor, ci în prezentul imediat", a notificat. „Noi dăm infrastructura, dumneavoastră daţi răspunsul". Răspuns pe care, consilierul pentru generaţia de mijloc *Rudy Marcovici*, aflat la prima sa ieşire la rampă, l-a conturat cu remarcabil spirit organizatoric.

Această reuniune a generaţiei de mijloc bucureştene, deloc exclusivistă - fiindcă sâmbătă seară au participat mulţi tineri, iar duminică dimineaţă li s-au adăugat oameni aparţinând generaţiei de aur -, a fost, de fapt, o repetiţie generală a constituirii celui de-al 26-lea Club Comunitar, cel din Bucureşti (cu o populaţie de circa 2.700 de evrei din generaţia de mijloc).

Investitori israelieni originari din România, cu rezidenţă în Capitală, din aceeaşi generaţie, şi-au făcut simţită prezenţa prin salutare intervenţii. Fie ca această dorinţă a lor, care este şi a noastră, de a participa împreună la viaţa comunităţii-mamă să fie într-un ceas bun!

*

Israel – întâlnire cu destinul

Cum poate renăscutul Stat Israel, ajuns, în 5766, la aproape 60 de ani de existenţă, să păstreze memoria eroilor care i s-au zidit temelie altfel decât prin cuvânt, imagine, sunet? Realizatorul filmului, preot creştin, un Itro al zilelor noastre, îşi focalizează comentariile asupra întâlnirii Israelului cu destinul, de la ieşirea din Mitraim până în prezent, cu perspectiva vremurilor mesianice. Marile întâlniri cu destinul sunt surprinse pe peliculă fără patetism, dintr-un îmbold lăuntric venind din versetul biblic „Ce frumoase sunt corturile tale, Israel!". Ele devin o cronică contemporană, în sensul în care, deschizând Biblia, la orice pagină, îi descoperim actualitatea. Dacă am lua în mână cărbunele să schiţăm un desen colectiv al Israelului din istorie şi din suflet, oriunde am trăi, am vedea, cu răsuflarea tăiată, cum văzduhul se umple de semnele alfabetului ebraic alcătuind laolaltă *nume*, sute şi mii, înălţându-se la Cer, aşa cum au mai zburat, de fiecare dată, cu sufletele tuturor acelora care şi l-au dat pentru ca Israelul să trăiască.

IULIA DELEANU

Continuare în pag. 11

Un seminar O.T.E.R. de referinţă - la Cluj-Napoca

Comunitatea Evreilor din Cluj-Napoca a fost, în perioada 25-27 noiembrie a.c., gazda primului Seminar O.T.E.R. în care s-au dezbătut platforma-program a organizaţiei şi viitoarele proiecte. Cu acest prilej, au participat la dezbateri lideri ai organizaţiilor de tineret şi membri activi, implicaţi într-o serie de programe pe care aceasta le preconizează. Seminarul a fost organizat, cu sprijinul JOINT, de *Attila Gulyas*, membru în Comitetul de Conducere al F.C.E.R. şi lider naţional al organizaţiei. Un rol deosebit în această acţiune l-a avut *Parker Crockford*, voluntar JOINT. Punctele esenţiale pe care s-a concentrat această întâlnire le-au reprezentat descrierea oportunităţilor pe care le implică viaţa comunitară şi ideea de a fi tânăr şi continuator al unei tradiţii importante.

Prezenţa dlui *Israel Sharli Sabag*, director adjunct al JOINT pentru România, a pecetluit încă o dată (deşi nimeni dintre cei care au participat la activităţile de tineret din ultimii cinci ani, nu s-ar putea îndoi!) importanţa pe care o acordă această instituţie viitorului obştii evreieşti din lume şi, în acest caz, din România.

Attila Gulyas, coordonatorul O.T.E.R., ne-a declarat cu acest prilej: „Această acţiune, pe care am planificat-o de mult şi am aşteptat-o cu nerăbdare, a fost foarte importantă pentru activitatea noastră. Mulţumesc cu acest prilej Comunităţii Evreilor din Cluj Napoca, preşedintelui Gavrilă Goldner, pentru că ne-a primit cu atât de multă căldură şi a deschis, la propriu şi la figurat, porţile comunităţii pentru seminarul nostru".

Programul a cuprins alcătuirea unui plan al O.T.E.R. pentru următoarele şase luni, urmat de prezentarea calendarului pentru toţi colegii. Foarte importantă este constituirea unei reţele funcţionale între organizaţii şi, implicit, între oraşele în care se găsesc toate aceste filiale. Este, de asemenea, cunoscut faptul că toţi liderii de tineret fac parte din conducerile locale ale comunităţilor, ca şi la nivel central, şi cuvântul lor se face tot mai puternic auzit în ultimii ani.

Erwin Şimşensohn, un alt membru, de doar 27 de ani, al Comitetului de Conducere al F.C.E.R., a prezentat tinerilor o autentică „lecţie" despre conceptul de „fundraising" - strângerea de fonduri pentru activităţi comunitare. Ceremonia de *Havdala* a cuprins - alături de cuvântul liderului naţional O.T.E.R., al preşedintelui comunităţii din Cluj, prof. dr. Gavrilă Goldner, şi al directorului adjunct al JOINT pentru România - o activitate premergătoare sărbătorii de *Hanuca*. Seara s-a încheiat cu un concurs privitor la această sărbătoare.

Trebuie să remarcăm, poate înainte de toate, spiritul absolut democratic în care s-a desfăşurat această acţiune. Am fost parte a unui proces în care s-a votat fiecare idee şi fiecare cuvânt, iar tinerii (între 14 şi 35 de ani) şi-au spus fiecare opinia, cu respect faţă de interlocutori. (L.F.)

Proiecte care merită a fi cunoscute

Interviu cu ISRAEL SABAG, director adjunct al JOINT pentru România

- Aţi călătorit, în ultimele şase luni, în foarte multe comunităţi din România şi aţi luat parte la numeroase activităţi. Care este impresia dvs. după tot acest timp?

- Am avut surpriza să descopăr comunităţi evreieşti puternice în România şi oameni competenţi, prietenoşi şi deschişi. Existenţa *minian*-urilor, a cluburilor O.T.E.R. şi de vârstă medie, asistenţa socială sunt parte a ceea ce numesc eu generic „comunităţi puternice". Acum înţeleg, ceea ce ştiam înainte de a veni aici, că aceste comunităţi au o istorie foarte bogată şi tradiţie în activitatea lor. Trebuie să menţionez că pentru mine, venirea în România nu reprezintă doar descoperirea unei noi ţări, ci şi, într-un fel, o nouă viaţă.

- Acum aţi luat parte la Seminarul O.T.E.R. de la Cluj-Napoca. De ce aţi considerat că este important să fiţi prezent în acest program?

- Cred că a fost o reuniune foarte importantă, pentru că s-au dezbătut subiecte deosebit de serioase pentru viitorul acestei organizaţii. E foarte important ca O.T.E.R. să îşi dezvolte numărul acţiunilor şi activităţilor.

- Cum vă veţi implica în anul care vine în implementarea programelor şi acţiunilor cu un pregnant caracter iudaic?

- Sunt convins că noua conducere, recent aleasă, domnii Vainer, Schwartz şi Kupferberg îşi vor dedica toate forţele pentru cultivarea acţiunilor din comunităţi, activităţilor de vârstă medie, asistenţă, tineret. În general, este foarte important să se cunoască şi în exterior proiectele cu totul deosebite ce există azi în comunitatea evreiască din România. Ar fi important ca fiecare membru al comunităţii să se gândească: „cum ar trebui să mă implic personal". Cred că ceea ce face aici, în România, dr. Zvi Feine este un lucru esenţial şi că, fără implicarea JOINT-ului şi a conducerii F.C.E.R., nimic din toate aceste proiecte ambiţioase nu ar fi devenit realitate.

LUCIANA FRIEDMANN

CRONICA ANTISEMITISMULUI

Două procese – simbol al luptei împotriva negaţioniştilor

■ DAVID IRVING

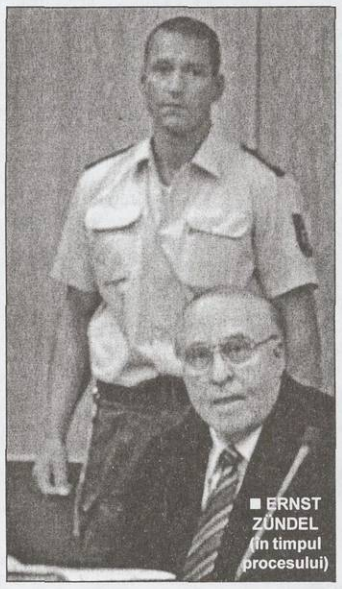
■ ERNST ZÜNDEL (în timpul procesului)

Două procese în curs de derulare au atras atenţia opiniei publice mondiale, demonstrând că, în pofida reizbucnirii antisemitismului, în primul rând în Europa de Vest, dar nu numai acolo, statul de drept îşi foloseşte instrumentele pentru a-i combate pe cei ce perpetuează ura de rasă sau neagă adevărurile Holocaustului. Astfel, autorităţile austriece au intentat proces cunoscutului istoric revizionist britanic David Irving. El a fost arestat pe 11 noiembrie în provincia austriacă Styria şi reţinut la închisoarea din Graz. Încă din 1989, Austria a lansat împotriva lui un mandat internaţional de arestare, aceasta pe baza legislaţiei în vigoare care consideră negarea Holocaustului drept act criminal. În două cuvântări rostite în Austria, care formează baza acuzaţiilor împotriva lui, dar şi în cărţile sale de istorie, Irving a susţinut că Hitler nu a ştiut nimic despre asasinarea sistematică a celor şase milioane de evrei şi a negat că la Auschwitz şi Maidanek naziştii ar fi folosit camere de gazare. Dacă va fi găsit vinovat, istoricul ar putea fi condamnat la 20 de ani de închisoare.

Cel de-al doilea proces se desfăşoară în Germania, la Mannheim, acuzatul fiind Ernst Zündel, expulzat din Canada în urmă cu opt luni din cauza poziţiilor lui neonaziste şi antisemite. În cartea sa „Hitler pe care l-am iubit şi de ce" şi pe *website*-ul creat de el încă în anii '70, Zündel a făcut elogiul nazismului, i-a atacat pe evrei, a negat Holocaustul şi şi-a bătut joc de victimele acestuia. Autorităţile germane îl acuză de activităţi antisemite, inclusiv de negaţionism. Imediat după începerea procesului, judecătorul l-a recuzat pe avocatul apărării, Horst Mahler, acesta având interdicţie de a practica, deoarece a distribuit materiale de propagandă antisemite.

EVA GALAMBOS

F.C.E.R. a decis formarea unei Comisii consultative de combatere a antisemitismului

Pentru a-şi putea îndeplini una dintre sarcinile esenţiale, prevăzute în Hotărârile Congresului F.C.E.R. - şi anume, combaterea antisemitismului *sub toate formele în care se manifestă* -, Comitetul Director a decis formarea unei comisii consultative care să se implice în această problemă. Comisia - condusă de dr. *Alexandru Elias*, care a reprezentat Federaţia în cadrul Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului - are în componenţa ei personalităţi, oameni de cultură, istorici, cercetători, ziarişti, reprezentanţi ai unor organizaţii neguvernamentale, ai Consiliului de Conducere al F.C.E.R. şi alte persoane preocupate de modalităţile de a stopa proliferarea acestui fenomen. Printre membrii Comisiei figurează dr. *Lya Benjamin*, scriitorul *Henri Zalis*, *Magdalena Boiangiu*, *Andrei Oişteanu*, *Andrei Cornea*, *Alexandru Florian*, *Marco Katz* (Israel), *Liviu Beris* şi alţii, nume cunoscute pentru activitatea depusă în acest domeniu. Comisia se va întruni lunar şi, ajungând la un consens în urma dezbaterilor, va propune mijloace şi răspunsuri punctuale la manifestările de antisemitism semnalate. Propunerile urmează să fie prezentate Comitetului Director care va decide asupra lor. Ca prim rezultat al activităţii, Comisia a redactat un comunicat de presă al F.C.E.R., în care se cere autorităţilor abilitate ale statului să ia măsuri prevăzute prin lege împotriva unor atitudini şi luări de poziţii antisemite, apărute recent în presa scrisă şi în audio-vizual. Textul a fost trimis agenţiilor de presă, cotidianelor centrale, posturilor de radio şi tv. şi a fost preluat de câteva dintre ele (ziarul „Ziua", Radio România Actualităţi, revista „22"). Un al doilea demers preconizat va fi o interpelare a deputatului F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, legată de aspectele menţionate. (E.G.)

COMUNICAT

CENTRUL PENTRU MONITORIZAREA ŞI COMBATEREA ANTISEMITISMULUI ÎN ROMÂNIA

FEDERAŢIA COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

La 11 noiembrie 2005, revista „România Mare" a publicat un nou articol, intitulat „Apelul românilor", semnat de Ion Coja. Profesor la Universitatea Bucureşti şi educator al tinerei generaţii, Coja acuză comunităţile evreieşti de punerea în aplicare a unui aşa-zis „plan de invadare a României", prin încetăţenirea a peste un milion de evrei. „Deja în momentul de faţă, peste 500.000 de evrei au devenit cetăţeni români, cu toate drepturile acordate de acest statut, inclusiv dreptul la proprietate, iar românii nu ştiu nimic despre această invazie", scrie Ion Coja.

Elemente ale tradiţionalului antisemitism, exploatarea şi denaturarea unor realităţi generate de condiţiile socio-economice prezente în România, folosirea ignoranţei, instigarea la acte de violenţă şi invocarea unor „date statistice" fabricate, reprezintă o nouă cotă de exprimare a urii faţă de evrei, a antisemitismului, care caracterizează comportamentele şi scrierile profesorului Ion Coja. Este lesne să identifici asemănarea acestora cu scrierile şi faptele celor care au instigat şi apoi au condus progromurile, numeroasele crime împotriva evreilor, în perioada tragică a Holocaustului.

Pe bună dreptate, cu cel mai elementar simţ al măsurii, nu pot fi acceptate cifrele vehiculate de autorul articolului la care ne referim, pentru că statisticile oficiale arată că numărul existent al evreilor din România cu rezidenţă permanentă, de ani şi ani, nu depăşeşte un număr de ordinul miilor. La aceştia se adaugă *alte câteva mii de persoane de origine* evreiască, plecate din ţară înainte de anul 1990, care şi-au redobândit legal cetăţenia. Oricât s-ar recurge la manipularea cifrelor, realitatea nu poate fi schimbată! În plus, articolul lui Ion Coja conţine o autentică chemare la pogrom, aşa cum se poate înţelege din scrisul, fără echivoc, al autorului, care avertizează comunitatea internaţională că proiectul „Israel în România" pune poporul român în situaţia de legitimă apărare şi îndreptăţeşte pe fiecare român la orice reacţie defensivă şi pedepsitoare faţă de invadatori şi faţă de *complicii acestora*. Autorul continuă cu insulta gravă, potrivit căreia „Aceeaşi acuzaţie - trădare de ţară - o aducem şi liderilor comunităţii evreilor din România, care au nerusinarea de a susţine că evreii din România sunt o comunitate de 6.000-7.000 de membrii, pe cale de a se stinge". Mult mai grav este faptul că acest articol s-a publicat în România anului 2005, fiind de neînţeles de ce factorii de decizie ai periodicului în care şi-a găsit locul au permis să se întâmple acest lucru. Totodată, este evident că autorităţile publice abilitate cu respectarea legislaţiei în vigoare nu întreprind măsurile absolut necesare. Profesorul Coja nu este o persoană care se poate bucura de circumstanţe atenuante, invocate în cazul altor incidente de natură antisemită.

Constatăm, cu îngrijorare şi mâhnire, că antisemiţi şi negaţionişti ai Holocaustului evreilor din România sunt, practic, încurajaţi de reacţia insuficientă a autorităţilor abilitate şi chiar a societăţii civile. Fără o astfel de atitudine, cel puţin de nepăsare, binevoitoare, Ion Coja nu şi-ar fi îngăduit să exploateze principiile democratice ale liberei exprimări a opiniilor, simţindu-se în voie să propăvăduiască ura şi violenţa, încercând, în mod deliberat, să scoată „ţap ispăşitor" poporul evreu.

În final, ne punem fireasca întrebare: oare Ion Coja, profesor şi educator la Universitatea Bucureşti, îndeplineşte, cu adevărat, misiunea nobilă de a forma tinerele generaţii în spiritul vremii, care cere înţelegere, convieţuire prietenească eficientă între poporul român şi etniile care trăiesc şi muncesc, de secole, pe meleagurile României?

Centrul pentru Monitorizarea şi Combaterea Antisemitismului în România
MARCO KATZ
ALEXANDRU FLORIAN

Federaţia Comunităţilor Evreieşti din România
Deputat dr. AUREL VAINER,
Preşedinte

Scrisoare adresată de F.C.E.R. postului de televiziune „PRO TV"

Domnului Preşedinte ADRIAN SÂRBU

Stimate Domnule Preşedinte,

În ultimul timp, am primit numeroase semnale din partea membrilor comunităţilor noastre, din Bucureşti şi din provincie, despre prezenţa în emisiunea „Omul care aduce cartea" sau „ Parte de carte" a unor comentarii cu caracter antisemit, susţinute de realizatorul şi prezentatorul emisiunii Dan C. Mihăilescu.

Vorbind despre cea mai recentă carte a scriitorului A. Soljeniţîn, în emisiunea din 11 noiembrie a.c., redactorul în cauză a afirmat că toţi evreii sunt setoşi de îmbogăţire („...aşa sunt ei"), că acaparează averi şi apoi le pun deoparte, pentru a aduna cât mai mult, fiind „ nesătui". Potrivit opiniei lui Dan C. Mihăilescu, evreii sunt răspunzători de revoluţia bolşevică.

Într-o altă emisiune, din 21 noiembrie a.c., prezentând un roman de Cella Avram, realizatorul spune că „eroul pleacă în Israel, un stat cu multe războaie şi mizerii". Desigur, ne surprinde, la Dan C. Mihăilescu, frecvenţa unor astfel de afirmaţii, cu atât mai mult cu cât emisiunea la care ne referim este, pentru membrii comunităţilor noastre, o sursă diversificată de informaţii din domeniul cultural.

Domnule Preşedinte, considerăm că în cadrul postului de televiziune, pe care cu onoare îl conduceţi cu un real prestigiu, cu o imagine de marcă, în rândul telespectatorilor din ţară şi din străinătate, nu ar trebui să-şi găsească loc astfel de prezentări dăunătoare. De altfel, prezenţa unor aserţiuni de acest fel în audio-vizual este sancţionată, în virtutea legilor române.

Vă rugăm, stimate domnule Preşedinte, să dispuneţi analizele şi măsurile adecvate pentru a evita, pe viitor, situaţii de genul celor la care ne-am referit.

Cu stimă,
Deputat dr. AUREL VAINER,
Preşedintele F.C.E.R.

Zvastici pe pereţii Naţionalului timişorean

Zece zvastici şi un înscris cu „Heil Hitler" au fost găsite pe zidurile Teatrului Naţional din Timişoara. Poliţia a început o anchetă. În cadrul unei conferinţe de presă, în care şi-a manifestat îngrijorarea faţă de acest fenomen „într-un oraş multicultural cum este Timişoara", directoarea teatrului, regizoarea Ada Lupu, a citat poliţia care a afirmat că în oraş ar exista o grupare neonazistă.

Ziarul „Gândul" nu va permite incitări la ură rasială sau xenofobie

Într-un recent comunicat de presă, F.C.E.R. condamnă apariţia în mijloacele mass media a unor articole şi luări de poziţie xenofobe, antisemite, de incitare la ură de rasă, atitudini ce contravin spiritului democratic şi bunei convieţuiri între etnii. Comunicatul arată, de asemenea, că - deşi există instrumente legale de contracarare a acestor fenomene - organele abilitate ale statului nu le folosesc. Adevărul este că astfel de articole sau emisiuni de televiziune nu ar trebui să-şi găsească locul în presa scrisă sau audio-vizuală din România.

Spre bucuria noastră, constatăm că există publicaţii, conştiente de caracterul nociv al unor articole de acest gen şi de consecinţele lor, care, animate de spirit democratic, european au decis să ia măsuri ferme pentru contracararea unor astfel de manifestări. Un exemplu a fost destituirea de către Uniunea Scriitorilor a redactorului-şef al revistei „Viaţa Românească", determinată de publicarea unor fragmente din „Jurnalul" lui Paul Goma ce cuprindea atacuri împotriva autorilor Raportului Comisiei Internaţionale pentru Studierea Holocaustului în România, împotriva conţinutului acestui document, dar şi împotriva unor personalităţi marcante ale vieţii literare româneşti.

Acestei atitudini principiale i se adaugă o recentă decizie, tot în acest spirit, a conducerii ziarului „Gândul". Măsura este cu atât mai merituoasă, cu cât ea a fost luată într-un domeniu, nereglementat de legislaţia în vigoare, în cea a Internetului. Ca în cazul multor publicaţii româneşti şi străine ce pot fi accesate pe Internet, la sfârşitul articolelor de pe *site*-ul ziarului se oferă posibilitatea exprimării opiniilor cititorilor. Din păcate, profitând de acest drept, printre părerile fireşti ale cititorilor, inclusiv critice, se regăsesc şi puncte de vedere extremiste, formulate într-un limbaj jignitor, ale căror apariţii afectează în ultimă instanţă imaginea publicaţiei.

Nu ştim dacă decizia ziarului „Gândul", pe care o publicăm în continuare, a fost determinată de reacţia la un articol al directorului Consiliului Editorial al ziarului, prestigiosul publicist Cristian Tudor Popescu, despre cauzele răzmeriţelor din Franţa, de altfel o analiză pertinentă a situaţiei. Fapt este că folosirea o singură dată în articol a expresiei „tineri evrei", alături de „tineri musulmani şi francezi", a avut ca rezultat cel puţin 40 de luări de poziţie antisemite şi unele antimusulmane din cele 278 apărute pe *site*. Peste câteva zile, fără să se teamă că va fi acuzată de cenzură, conducerea a hotărât să nu mai publice astfel de opinii. Iată cum îşi argumentează ziarul hotărârea: „Consiliul Editorial al cotidianului «Gândul» a luat decizia ca, începând din data de 14 noiembrie 2005, să elimine de pe forumul de opinii al *site*-ului *www.gandul.info* toate acele postări cu caracter obscen, precum şi incitări la ură rasială sau xenofobie. Regretăm că trebuie să luăm această măsură, mai ales că *site*-ul cotidianului «Gândul» a fost gândit, de la început, ca unul foarte liber şi deschis oricăror opinii. Din păcate, rezultatul acestei permisivităţi maxime a fost aglutinarea unor personaje cu vizibile deviaţii comportamentale sau manifestări psihopate, ale căror postări imunde au ajuns deja în zona supusă sancţiunilor penale... Administratorul *site*-ului va realiza o curăţare periodică a forumului unic de discuţii *on-line*. Suntem convinşi că demersul nostru va fi corect înţeles de toţi cititorii a căror opinie contează pentru noi".

Am ţinut să menţionăm această hotărâre a cotidianului „Gândul", pentru a sublinia că, atunci când există un bun simţ elementar, nu este necesar să se apeleze la lege. Mai mult, dacă acest mod de abordare s-ar generaliza în România, nu ar fi necesară nici măcar o legislaţie în domeniu. Ceea ce a făcut „Gândul" ar trebui să servească drept *model de atitudine civică* pentru întreaga societate românească. (R.E.)

FONOTECA

OTTO DEUTSCH

„Fiecare om are şi un univers propriu“

Sinagoga din Sibiu - o clădire frumoasă, care a fost construită în urmă cu 106 ani - era, odinioară, plină cu enoriaşi. Meandrele vieţii, sita anilor au lăsat neocupate sute de jilţuri. Unul dintre foarte puţinii evrei (32) care trăiesc astăzi în acest oraş medieval, inginerul Otto Deutsch, preşedintele comunităţii locale, este invitatul „Fonotecii R.E.“.

AVRAM CROITORU: - *În aceste zile, Sibiul îşi reface vechea haină uzată de timp pentru a-şi etala şi nestematele arhitecturale în anul 2007, când va fi Capitală Culturală Europeană. Este desigur un motiv de mândrie pentru orice sibian.*

Sibian prin adopţie

OTTO DEUTSCH: - Aveţi dreptate, dar este un motiv de mândrie şi pentru un sibian prin adopţie aşa cum sunt eu, care m-am stabilit în acest oraş în 1961. De fapt, sunt bucureştean, căci acolo am văzut lumina zilei în 1935, şi am stat patru ani până când părinţii mei, determinaţi de valul nazist ce se apropia, au decis să plece la Chişinău unde se afla familia mamei. Tata, evreu ardelean din Reghin, nu mai avea rude, aşa că nu lăsau pe nimeni în urmă. Părinţii erau tineri, aveau în jur de 30 de ani şi sperau să-şi facă o viaţă mai bună.

- *Ce meserie aveau?*

- Tata croitor, mama casnică.

- *La Chişinău li s-a îndeplinit dorinţa unei vieţi mai bune?*

- Nicidecum! Basarabia trecând la ruşi, noi am plecat la Cernăuţi, unde tata a găsit de lucru la o cooperativă. În 1941 s-a născut fratele meu, Saşa, care, după puţine zile, împreună cu mama au fost luaţi de pe patul spitalului pentru a fi închişi alături de noi, cei de acasă, într-un ghetou. De acolo am fost duşi într-un lagăr din Transnistria.

*

- *Cum au văzut deportarea ochii copilului de 6 ani?*

- Nu pot uita drumul. Până la Soroca am fost înghesuiţi împreună cu alţi evrei în vagoanele de vite ale trenului, iar de acolo am pornit pe jos într-un nesfârşit convoi de peste două mii de oameni. Făceam popasuri de noapte prin păduri. Era toamnă, ploua. Tata căra în spate un balot mare cu diverse lucruri luate de acasă. Din când în când, mai scotea câte ceva din el pentru a obţine o pâine. Pe tot parcursul drumului vedeam cadavrele unor oameni din convoaiele care ne precedaseră. Şi convoiul nostru a lăsat asemenea urme. A fost groaznic. Ajunşi la Ustia, am fost băgaţi în grajdurile unui sovhoz. Tifosul exantematic măcina mereu rândurile noastre. Ţin minte foarte bine reacţia mamei când şi-a dat seama, abia după un timp, că fratele meu, pruncul pe care îl încălzea la sânul ei, murise. Pe retina copilului de 6 ani s-au întipărit multe scene de coşmar. Două surori se ghemuiseră sub o pătură şi noi am crezut, o vreme, că nu se mişcau din cauza frigului, dar ele plecaseră în altă lume. În despărţitura unde stăteam mai erau încă vreo 40 de oameni. Printre ei o familie de tineri polonezi - ea evreică, el neamţ. Se afla acolo pentru că a vrut să-şi urmeze nevasta. După ce trupele sovietice au eliberat lagărul, el, neamţul, a fost deportat în Siberia. Ca să vedeţi ce înseamnă soarta! Din lagărul de la Ustia oamenii mari erau trimişi să muncească în construcţii la Bug sau pe ogoare, iar nouă, copiilor, ni se dădea în fiecare dimineaţă câte o sticlă pe care trebuia să o umplem cu gândacii care atacau recolta. Dacă nu o umpleam, ni se scădea din raţia mizeră de mâncare. Ne mai salvam cu câte un cartof luat de pe câmp.

Ani de lagăr

*

Setea de carte

- *Aveaţi vârsta la care alţi copii mergeau la şcoală.*

- Despre şcoală am aflat iniţial din povestirile mamei. Tot ea m-a învăţat alfabetul şi tabla înmulţirii, scriind cu cărbune pe o scândură. Aveam o dorinţă teribilă de a învăţa. După ieşirea din lagăr, am mai stat un an şi ceva la Cernăuţi ca să-l aşteptăm pe tata să se întoarcă de pe front. Eu aveam deja 9 ani şi am fost înscris la o şcoală ucraineană. În '46, când ne-am întors în România, am fost trimis la internatul din Sinaia al unei organizaţii evreieşti (O.S.E.), care îi ajuta pe cei nevoiaşi. Era şi cazul nostru, căci mama trebuia să aibă grijă de micuţa mea surioară care avea un an şi de tata căruia lagărul şi frontul îi şubrezise sănătatea şi avea să se stingă la doar 39 de ani. Eu, la Sinaia, am fost înscris la Şcoala Domnească, în clasa a treia.

- *Direct în a treia?*

- Aveam 11 ani.

- *Şi doar pe baza vârstei?*

- Nu, pe baza cunoştinţelor şi a claselor urmate în Ucraina, deşi, la drept vorbind, nu prea ştiam româneşte şi nici scrisul cu litere latine. În toţi anii am luat premiul întâi. La Sinaia, în clasă cu mine erau copiii unor oameni avuţi, dar eu aveam o sete de carte atât de mare încât nu mă putea nimeni depăşi. Nici măcar colega mea, Manuela de Claranaga, fiica unei contese.

- *Liceul?*

- La Bucureşti, la „Matei Basarab“, unde directorul Ilie Stanciu, Schuster de fapt, impresionat de situaţia materială a familiei mele, mi-a aprobat să stau la internat. În toţi anii de liceu am fost premiant şi am absolvit ca şef de promoţie. Probabil că aveam şi aptitudini, dar lipsurile m-au îndârjit şi „mâncam“ cartea. Sibian am devenit după absolvirea Facultăţii de Mecanică. Am fost repartizat la una dintre cele mai mari baze a Armatei, de fabricare şi reparaţii. Acolo am lucrat 33 de ani, având funcţii importante până la cele de inginer şef şi director. A fost o etapă importantă a vieţii mele: inovaţii, invenţii, decoraţii, avansări în grad la excepţional până la gradul de colonel.

■ Ierusalim 1990. Împreună cu fiica, Florence

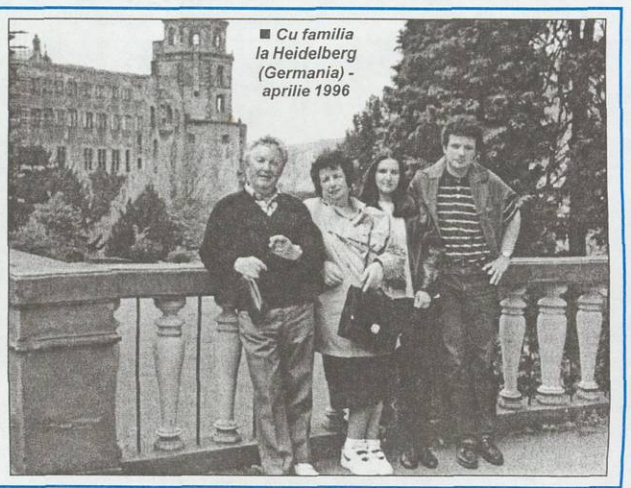

■ Cu familia la Heidelberg (Germania) - aprilie 1996

*

Sămânţa n-a căzut departe

- *Aţi început o nouă viaţă.*

- Dar nu eram singur. Claudette este o bună soţie, un bun medic şi o foarte bună evreică. Copiii noştri au moştenit de la ea căldura familiei şi de la mine rigoarea pentru învăţătură.

- *Câţi copii aveţi?*

- Doi. Băiatul a fost trimis cu o bursă în Germania pe când era în anul cinci la Facultatea de Calculatoare. Simultan cu ultimul an de facultate, a urmat cursurile Universităţii Tehnice din Darmstadt şi, ca şef de promoţie, a rămas la catedră. Acum este în America, unde, de pe când avea 32 de ani, a devenit profesor plin la Universitatea din San Diego - California. Fiica a urmat cam acelaşi drum. Pe când era aici în anul doi de facultate, a primit o bursă la Universitatea statului Missouri. Acolo s-a evidenţiat, a luat un premiu de literatură care i-a dat un impuls să continue. A făcut masteratul la engleză şi germană şi este asistentă la Facultatea din Portland - Oregon. Acum câteva luni am asistat la *brisul* copilului ei.

- *Aţi fost acolo?*

- Nu, prin computer, în direct, am văzut toată ceremonia. Atunci n-am fost prezenţi fizic, dar în fiecare an ne ducem în vizită la copii. Pentru a ne simţi mai aproape de ei, am învăţat să navighez pe Internet. Acum ne vedem şi stăm de vorbă prin computer. Cu băiatul marţi dimineaţa, iar cu fata luni, miercuri, vineri avem program de „teleconferinţe“.

*

Prietenia cu Selbing

- *Sunteţi în Sibiu de peste patru decenii. Aţi ajuns să cunoaşteţi bine oraşul...*

- ...şi oamenii. Vreau să vă vorbesc de o mare personalitate căreia i-am fost aproape. Este vorba de Henri Selbing - un muzician de anvergură, care a înfiinţat Orchestra Simfonică din Sibiu, al cărei director şi dirijor a fost timp de 30 de ani.

- *Sunteţi meloman?*

- Pe când eram în Bucureşti, participam la lecţiile ce se ţineau duminica dimineaţă la Ateneu şi aşa am prins gustul muzicii simfonice. Beethoven şi Ceaikovski sunt la sufletul meu.

- *Cum l-aţi cunoscut pe Selbing?*

- Îl ştiam ca dirijor, dar ne-am apropiat atunci când a început să vină mai des la templu. M-au impresionat cunoştinţele sale din Talmud şi aveam să aflu că se trăgea dintr-o familie de rabini. Mă invita adesea la el acasă unde ascultam benzi cu muzică simfonică şi purtam lungi discuţii. Am mai avut relaţii de amiciţie şi cu alte personalităţi locale: pictoriţa Vera Marcu, doctorul Weiss, care a fost şeful secţiei de reumatologie pe când soţia mea era directoarea policlinicii de copii.

- *Are ca specialitate pediatria?*

- Şi homeopatia, pentru care a făcut studii în România şi în Franţa. Ca medic, ea se ocupă şi de asistaţii comunităţii noastre.

*

Comunicare intercomunitară

- *Mi-aţi spus că aţi alcătuit o monografie a Comunităţii evreilor sibieni...*

- ...pe care am prezentat-o prima dată în urmă cu patru ani, când Forumul German a organizat „Zilele Culturii Evreieşti“. Mă bucur că am reuşit să atragem şi oameni de alte confesiuni la manifestările noastre. Pentru elevii români şi germani eu ţin conferinţe despre istoria poporului evreu.

- *Unde au loc aceste conferinţe?*

- În incinta frumoasei noastre sinagogi.

- *Şi cam câţi elevi participă?*

- Clase întregi vin cu profesori şi cu preotul care le predă religia la şcoală. De asemenea, preotul german Reginald Schlattner, care oficiază într-un sat de lângă Sibiu, participă cu multă plăcere la sărbătorile noastre. El a scris două cărţi şi este interesant că una dintre eroine poartă numele fiicei mele Florence. Nu întâmplător. Preotul a cunoscut-o pe când era în liceu şi s-a distins ca o lăudată pianistă.

- *Şi băiatul avea înclinaţii spre muzică?*

- A studiat la şcoala de muzică şi cântă la xilofon şi la alte instrumente de percuţie.

- *Ce mai face Otto Deutsch în afara timpului pe care şi-l dedică treburilor comunitare?*

- Citeşte cu pasiune, ascultă muzică, vizionează spectacole teatrale şi spotive. Fiecare om are şi un univers propriu pe care şi-l creează, şi construieşte în aşa fel încât să se simtă bine în el, să aibă un aer respirabil.

*

Discuţia noastră nu se putea încheia fără a reveni la tema de la care am pornit Sibiu 2007 - Capitală Culturală Europeană. Şi am aflat că s-a înocmit un ghid turistic, destinat acelui eveniment major, ghid în care figurează şi sinagoga. De asemenea, se pregăteşte un istoric al comunităţii evreieşti locale în limbile română, engleză, germană şi ivrit, ce va fi pus în anticamera templului pentru ca toţi vizitatorii să se poată documenta. Firesc că Otto Deutsch, cu amabilitatea ce-l caracterizează, le va oferi mereu informaţii suplimentare.

AVRAM CROITORU

■ Hanuca 2001. Alături de regretatul Prim Rabin dr. Ernest Neuman

■ La Şcoala „Regina Maria“ din Sibiu - lansarea proiectului şcolar european „Copiii şi Holocaustul“ (printre participanţi - E.S. Rodica Radian Gordon, ambasadorul Statului Israel în România)

Omagiu actriţei LIA KÖNIG – la Cinemateca din Ierusalim

La 22 noiembrie a.c., marea actriţă israeliană originară din România, **Lia König**, a fost sărbătorită la Cinemateca din Ierusalim (Cercul Cultural), cu prilejul împlinirii a 55 de ani de activitate artistică. Au rostit alocuţiuni omagiale E.S. dr. **Valeria Mariana Stoica**, ambasadorul României în Israel, criticul de teatru **Andrei Strihan**, publiciştii şi scriitorii **Costel Safirman** şi **Leon Volovici** (organizatorii evenimentului). Au fost proiectate secvenţe din cele mai reprezentative creaţii ale **Liei König**. Prezentarea în ebraică a fost asigurată de cunoscutul actor israelian **Shlomo Bar-Shavit**. Directorul Cinematecii, **Lia van Leer**, i-a înmânat Liei König Premiul Cinematecii din Ierusalim pentru întreaga activitate.

Târgul Internațional „Gaudeamus – carte de învățătură“

Ediția a XII-a

Zeci de mii de vizitatori

Pe când în preajma Arcului de Triumf încep repetițiile pentru defilarea armată tradițională de 1 decembrie, Ziua Națională, bucureștenii iubitori ai cărții s-au obișnuit să ia cu asalt autobuzele care traversează zona, spre pavilionul central Romexpo, unde an de an are loc o adevărată paradă a producției editoriale. S-ar zice că toți dau ascultare semnalelor sonore acute emise de trompeta frenetică a poetului Paul Daian, altfel travestit de fiecare dată, deși intră constant în pielea aceluiași rol, de presupus Orfeu, vestitor al bucuriilor lecturii.

Organizatorii cred în magia cifrelor si alcătuiesc sărguincios statistici cu numărul edituriilor participante, întinderea suprafețelor ocupate, mulțimea lansărilor de noi colecții și noi volume, de natură să aducă în spațiul expozițional personalități notorii din lumea literelor, a presei, vedete ale micului ecran, răspândite și în emisiuni de radio. Vizitatorii dau atenție sau nu informațiilor promoționale, dar au înclinația de a acorda credit celor ce văd cu propriii ochi. Cel mai grăitor este fluxul masiv

al publicului. Culoarele dintre standuri, botezate cu nume respectabile de creatori (scriitori, dar și compozitori), ajung a face față cu greu circulației sporite de la o zi la alta. Vârstnici și tineri foiesc în sus și-n jos, mânați de interese specifice, de intuiții norocoase, de învățăminte trase din experiența edițiilor anterioare ale Târgului. La naștere o mișcare plină de vervă, de culoare, căreia e aproape imposibil să te sustragi în postură de observator independent. Furat de animația generală, îți rămân prea puține descoperiri de unul singur. Câteva constatări și câteva repere s-au impus unanim.

În primul rând, nu prea mai rămâne loc pentru îndoieli în ce privește soarta cititului. Dorința achiziționării de cărți e vie, doar prețurile provoacă inhibiții. Dovadă îmbulzeala acolo unde coeficientul de reduceri s-a aplicat în procente atractive. Se caută, evident, soluții prin diversificarea tipurilor de tipărituri, exploatând, cu o viziune modernă, tradiția populari „Bibliotieci pentru toți“. Pentru elevi, pentru cine are nevoie, pe moment, doar de orientări didactice, potrivit prevederilor din programa analitică a diverselor stadii de învățământ, circulă pe piață ediții cu costuri convenabile. Pare a face carieră seria „Biblioteca școlarului“, activ propulsată de „Litera internațional“ (cu dublă apartenență: București-Chișinău). O copertă standardizată, dar nu monotonă, policromă pe un fond sobru, individualizează seria și atrage atenția de la distanță, oriunde ar fi expusă. În interior un minim aparat critic, fără pedantism, oferă informația bio-bibliografică esențială, acompaniată de repere fotografice atractive. Uneori, ca în cazul selecției din *Cronica de familie* a lui Petru Dumitriu, ai surpriza unui copios album documentar, cu imagini inedite ale autorului la diverse vârste. Totul în volum incită lectorul să caute o ediție mai cuprinzătoare, care se și află într-un stand alăturat, sub emblema „Univers enciclopedic“: sunt trei volume compacte, mii de pagini, elegant înfățișate, însă la un preț de 10-11 ori multiplicat, ceea ce taie respirația ipoteticului doritor. În aceeași formulă tipografică, după modelul și exigențele impuse de Colecția „Pleiade“(Ed. Gallimard), s-au succedat de câțiva ani încoace, scrierile celor mai importanți autori români, rămase să împodobească vitrinele și rafturile librăriilor, căci prețurile cu 5-6 zerouri *în coadă paralizează și cele mai generoase intenții*. S-a publicat aici, în premieră, într-o ordine cronologică, publicistica lui Arghezi (inclusiv cea din perioada primului război mondial, cu buclucrurile știute), dar fără ecoul meritat și asta numai din pricină că cercetătorul de profesie nici în vis nu se poate atinge de carte și nici nu îndrăznește a spera în vreun gest filantropic din partea instituției care patronează vastul proiect academic. O soartă similară pândește orgoliosul op al criticului Al. Ștefănescu, *care preia* formatul călinescian și anunță chiar pe copertă că duce mai departe întreprinderea profesorului, de la 1941 până spre zilele noastre, dar cine va îndrăzni să îa în seamă provocarea masivei *Istorii a literaturii*, când costul bate în pragul a două milioane.

În mozaicul de manifestări de la „Romexpo“, s-a remarcat anvergura confruntării competitive între accesul modern pe Internet, datorită bateriilor de computere la dispoziția iscusiților „navigatori“, și impecabilele tipărituri capabile să ateste că această clasică artă e departe de a-și fi epuizat modalitățile de expresivitate și fascinație. Cartea-obiect și-a găsit o ilustrare memorabilă chiar și pentru cine a luat în mână, doar pe apucate, splendida ediție din *Istoria frumuseții* sub îngrijirea lui Umberto Eco („Enciclopedia Rao“). Mai temperată sub raportul podoabelor fastuoase, dar întru totul impecabilă tocmai prin punerea austeră în pagină, trezește admirație rafinata arhitectură a ilustrațiilor ce susțin edificiul textului în cartea venită de la Timișoara, concepută și făptuită de pictorul Constantin Flondor: *De la „111“ + „Sigma“ la „Prolog“*. Privirea și sufletul, deopotrivă, au parte de generosul răsfăț al tiparului. Favorizat astfel, cititul transferă asupra fidelilor săi însemnele unei plasări privilegiate în contextul cultural curent și ar trebui să rămână imun, cu suveran calm, față de proliferarea opțiunilor în direcția audio-vizualului.

Exerciții de audiență, preludii și confirmări

*

Unele edituri, cu înțelegere pentru sensibilitatea autorilor, n-au mai avut răbdare și au propus atenției titluri de ultimă oră, înaintea premierelor prevăzute pe lista de lansări în cadrul Târgului. Un preludiu, grăbit de așteptări previzibile, s-a desfășurat la sediul Institutului Cultural Român, pe data de 18 noiembrie, în prezența poetei Nina Cassian, anume invitată de la New York, cu ocazia ieșirii de sub tipar a celei din urmă părți din trilogia *Memoria ca zestre*. Memorialista aduce la zi relatarea „aventurilor interioare“ trăite din 1985 încoace. Este perioada transplantării ei intempestive în afara peisajului și *oamenilor de care fusese legată prin toate fibrele* existenței. Uimită de a se trezi brusc confruntată cu surprizele derutante și amare adesea ale exilului, caută zadarnic în însemnări o supapă a exasperărilor, transcrise lapidar, cu numeroase sincope și șalturi peste săptămâni de nu chiar luni de zile. În principiu, refuză să-și asume postura „evreului rătăcitor“, dar cursul existenței sale se înscrie într-o asemenea matcă. Suferă și se tânguiește, ajunge la un pas de a-l imita pe prietenul din tinerețe, Paul Celan, victimă a repetatelor crize de nevroză identitară. Nici nu-i de mirare că riscă să-și piardă busola, urmărită parcă fatidic de ghinionul unor succesive deteriorări ale sănătății. E persecutată de coșmaruri, la răscrucea în care se zbate între un trecut încărcat de scrupule morale, de incertitudini în planul conștiinței și un viitor cu multe necunoscute, nu numai materiale, ci direct și dramatic spirituale, cum ar fi atrofierea sensibilității, pe fondul neconcordanțelor dintre impulsurile lăuntrice proprii și reacțiile mediului de adopție. Pe măsură ce învață lecțiile acomodării, apar și semne de posibilă sudură, totuși fisuri subzistă, iar remediul cade tot pe seama echilibrului pe care trebuie să-l realizeze, de una singură. Cum era de așteptat, satisfacțiile încep să se contureze numai după reveniri tenace în atelierul de creație, atât literară, cât și muzicală. În condiții norocoase de a-și etala în lume înzestrările artistice, pune capăt izolării distorsionante, cu precădere pentru ființa orgolioasă deprinsă a ieși frecvent la luminile rampei. Reintrarea în scenă e armonios asociată convingerii că a păstrat intacte disponibilitățile iubirii, încât izbutește refacerea cuplului familial, soarta fiind încă o dată generoasă cu ea când îi scoate în cale un partener de similară efervescență intelectuală. Totuși, marile ei speranțe încă nu depășesc pragul iluziilor. A crezut și s-a înșelat când a nutrit nădejdi că prăbușirea regimului totalitar „de acasă“ o va ajuta să redobândească statutul scriitoricesc de altădată. Chiar mărturia depusă în *Memoria ca zestre* nu obține ecourile scontate de autoare. În ciuda vorbelor bune adresate de unul sau altul, în public, comentariile drastice din presă, insistând a pune la îndoială tocmai sinceritatea distanțării de fostele compromisuri, capătă greutatea unei punitive stigmatizări. De aici, tristețea tonului adoptat de poetă în finalul întâlnirii de la Institutul Cultural și lectura versurilor impregnate de sfielnice regrete, cu evidentă tentă de „adio“!

Tot în pragul deschiderii Târgului, un alt dialog de întâmpinare l-a avut protagonist pe Andrei Oișteanu, invitat în ambianța librăriei „Cărturești“ pentru a marca reeditarea prozelor sale grupate în volumul *Cutia cu bătrâni*. Ediția inițială, din urmă cu zece ani, a surprins și a contrariat în același timp. La retrăirea de acum, autorul a adăugat un dosar de presă, cu intenția ușor de ghicit de a-i pune în dificultate pe criticii excesiv tentați a stabili categorice denivelări între tentațiile naratorului și intervențiile, bine cotate, ale exegetului solid ancorat în domeniile antropologiei culturale, imagologiei și etnografiei. Argumente în favoarea reflecției mai atente asupra personalității multiplu înzestrate ofereau standurile Târgului, unde publicul a regăsit două dintre elaborările riguros eșafodate de Andrei Oișteanu: la „Polirom“, *Ordine și Haos (Mit și magie în cultura tradițională românească)* și la „Humanitas“, *Imaginea evreului în cultura românească*, versiune amplificată, în comparație cu ediția inițială, din 2001, față de care aduce și mai numeroase ilustrații. Nevoia aceasta de a da textului analitic un consistent suport vizual corespunde tocmai vocației atestate de paginile naratorului, îmbibate de plasticitate. Între proza de ficțiune și proza aplicat-documentară există punți care-și au sorgintea comună în gustul rafinat al autorului pentru atmosfera locală, pentru ambianța cristalizată prin evocarea gesturilor particulare, componentelor de viață cotidiană, cu arome și motivații stratificate de-a lungul vremurilor și perpetuate, cu rol catalizator, în mentalitatea oamenilor, pentru a le feri existența de cosmaruri și fatale rătăciri. Nimic artificial în prozele, aparent bizare, ale *Cutiei cu bătrâni*, pe care cineva ar putea fi ispitit să le treacă în succesiunea *Crailor* lui Mateiu Caragiale. Dacă e vorba de afinități stilistice, gândul alunecă, deopotrivă de îndreptățit, către Radu Albala și eleganța cu care acesta făcea apologia voluptăților vieții, cu argumente culese din frecventarea asiduă a clasicităților. Oișteanu coboară în timp spre a extrage acele sugestii de arhaitate imemorială, la limita fantasticului mitologic, pe urmele lui Mircea Eliade. Pana *contemporanului nostru* e înmuiată în cerneala unei prestigioase serii de analiști moderni, călăuze de nădejde prin labirintul antichității. Și „cutia“ lui e plină de secrete cu amprentă magică. Probă, fotografia obiectului (din speța colajelor suprarealiste), plasat simbolic pe coperta reeditării de la „Cartea Românească“. Păstrând proporțiile, unele asociații ar fi îndreptățite cu extravaganta vitrină care căptușea un întreg perete din camera de lucru a colecționarului André Breton. Prizăritele lucruri de prin sertarele deschise au, în ansamblu, un aer neutru, de banale reziduuri, dar luate separat, inspiră o ciudată „vrajă“ asemeni unor tainice urme (semne ancestrale), intermediare între prezență întâmplătoare la vedere și înscriere într-o ordine superioară, deloc ușor de conștientizat, solicitând insistent intuiția. Asupra dificultății de a le descifra rostul, avertizează acel unic sertar, ferecat sub lacăt, situat în colțul de sus, stânga, adică la începutul parcursului normal pentru orice tentativă de pătrundere în miezul semnificațiilor. „Cheia“ trebuie căutată în experiența condensată în fiecare dintre anonimele exponate, inclusiv recipientele de farmacie, dacă nu mai ales acestea, ca instrumente indispensabile în orice laborator unde se distilează esențe. Este de luat în seamă, aici, ipoteza unei aluzii simbolice la depozitul de înțelepciune transmis autorului pe filiera bunicului, pomenit altundeva, farmacistul Kelman Oigenstein, evreu basarabean, dedat - s-ar presupune - prin obârșie, ca și prin profesie, subtilităților kabalistice.

*

Breviar de erudiție îmblânzită

Cohorte de învățați și-au predat, din secol în secol, ștafeta cufundării prin studiu în meandrele Kabalei. Rezultatele străduinței lor au intrat în patrimoniul bibliotecilor și catalizează fervoarea eruditilor din lumea întreagă. Problema culturală este cum trec aceste rezultate dincolo de bariera acelui respect înțepenit, care înconjoară curent erudiția, pentru a conta în procesul modelării conștiințelor contemporane. S-au întreprins și la noi pași importanți în direcția constituirii unui repertoriu specializat de referințe, fundamentat prin traduceri reper. Cititorul român are astăzi la îndemână sinteza lui Papus, analizele de mistică iudaică proiectate pe un larg orizont intelectual de Gershom Scholem, circumscrieri teoretice operate de Moshe Idel, cea mai recentă despre „Eros și Kabala“, în cadrul unei mai întinse *colaborări cu redacția* „Hasefer“. La Gaudeamus, în acest an, standul Editurii „Vremea XXI“ a fost înnobilat de o contribuție cu rază lungă de bătaie: *Kabala între gnoză și magie*, de Constantin Bălăceanu-Stolnici. Explicațiile date în prefață trimit la un actual curs universitar, precedat de o pasiune descoperită încă pe băncile liceului. Alianța matură dintre curiozitatea adolescentină și disciplina didactică explică de ce textul absoarbe suplu o mare cantitate de informație, ferit totuși de aridităteа pedantismului profesoral. În 22 de capitole (câte căi de edificare a conștiinței oferă dogma aplicată pe trunchiul alfabetului ebraic) se alcătuiește tabloul sinoptic al multiplelor încrengături cunoscute în istoria constituirii, treaptă cu treaptă, a edificiului Kabbalei, meditație filosofică și practică rituală, totodată, care a depășit de mult granițele iudaismului, intersectând gândirea creștină prin luminați exponenți în epoca medievală sau în Renaștere. Abundența materialului de arhivă a obligat să se procedeze deseori prin inventariere lapidară. Însă listele de titluri la care se fac trimiteri sunt așezate în rama fluxului teoretic menit să le legitimeze și capătă un temei stimulativ prin sumedenia de reproduceri fotografice documentare și grafice inserate mai la fiece pagină. Ele vin să ajute delimitările necesare pentru a nu alimenta speculații aduse în contul specificității tradiționalo-iudaice, asupra căreia veghează rabinatul, responsabil de conservarea identității, liant de atâtea ori primejduit de valurile adversităților, uzurpatoare și negaționiste.

Ș. CONSTANTIN

Continuare în pag. 10

Binefăcătoare, reînnoită speranță

Urmare din pag. 1

● Expoziția „La mii de ani lumină...“, organizată cu sprijinul Cité des Sciences et de l'Industrie (Paris) ● Concursul național de lectură „Mircea Nedelciu“ ● Salonul de carte pentru copii „Ion Creangă“ ● Salonul ilustratorilor de carte (ne)publicați încă ● spațiul generos acordat Standului Minorităților Naționale (toate edituriile pentru minorități grupate laolaltă). Printre aceste edituri, Hasefer a fost o prezență notabilă, fiind vizitat, de altfel, și de premierul *Călin Popescu Tăriceanu*. Standul Minorităților Naționale a reușit, o dată în plus, să evidențieze faptul că minoritățile nu sunt o problemă, ci o bogăție a culturii țărilor de adopție, respectiv, a culturii românești. Care au fost constantele Târgului? ● promovarea valorilor culturii naționale. ● vizitarea Târgului pe Internet ● seminarii și simpozioane de analiză a punctelor nevralgice privind starea culturii și a sistemului educațional românesc. Răsfoind cataloagele Târgului, încercăm un sentiment tonic: există un Bibliopolis al universalei comunicări interumane, o dără de lumină tivind culorile sumbre ale acestui început de veac cu binefăcătoare, reînnoită speranță.

*

La deschiderea Târgului au participat, din partea F.C.E.R., fostul președinte interimar, av. *Iulian Sorin*, dr. ing. *José Blum*, consilierul cultural, prof. *Alexandru Singer*, directorul Editurii Hasefer.

În exclusivitate pentru „Realitatea Evreiască“

◆ **JONATHAN SCHEELE**, șeful Delegației Comisiei Europene din România:

- Ce reprezintă pentru dvs. această ediție a „Gaudeamus“-ului?

- Sub raportul multiculturalității, o invitație la adâncirea triadei informație-dialog-înțelegere a Celuilalt. Tratamentul minorităților naționale este un test al democrației unei țări și faptul că, la Standul Minorităților Naționale, vizitatorii (re)descoperă valorile atâtor culturi - parte din cultura română - , este o modalitate prin care, în România, se combat prejudecăți și stereotipii generatoare de conflicte interetnice.

◆ **CRISTIAN TUDOR POPESCU**, președintele Clubului Român de Presă:

- Cum poate mass media să canalizeze energia maselor în direcțiile constructive ale conlucrării, respectului reciproc, unității în diversitate?

- În măsura în care jurnalistul se simte responsabil în demersul lui social. Subiectul face parte, de altfel, din agenda colocviului organizat la standul ziarului „Gândul“, în 26 noiembrie, la Salonul Presei. Tema generală - procesul de comunicare la nivel macrosocial și interpersonal - s-a coagulat din convingerea că succesul individului și al comunității sale depinde de acest proces.

◆ **VLADIMIR EPSTEIN**, directorul executiv al Târgului Internațional „Gaudeamus - carte de învățătură“:

- Ce sentimente încercați la a XII-a ediție?

- Bucurie, regret, speranță. Bucurie, când văd că ochii oamenilor care intră în acest Palat al Cărții se luminează, trăsăturile chipurilor se destind. E un teritoriu al armoniei, pe care numai promisiunea lecturii îl poate crea. Regret, fiindcă sunt mult prea multe cărți și albume de artă de foarte bună calitate față de prea puținii cititori cu bani. Speranță, când observ că există interes pentru carte din partea tineretului, ceea ce dovedește că accest univers are viitor.

„A fost un ștetl în Carpați“

Așa se intitulează cartea lansată la Târg de Editura *Hasefer*. O carte-document despre o lume, azi dispărută, scrisă de Claus Stephani, originar din România, stabilit, în prezent, la München. După *Basme evreiești*, publicată anul trecut tot la Hasefer, autorul a scos la iveală, din convorbiri cu oameni aparținând altor etnii, fiindcă ultimii evrei din Vișeul de Sus s-au stins, impresionante mărturii despre buna conviețuire interetnică între evrei, români, germani, maghiari, ruteni din acest târgușor transilvan, înainte ca urgia Holocaustului să distrugă această lume.

Din prefața cărții, scrisă de autor, am reținut copleșitorul sentiment al însingurării descris de unul dintre ultimii doi supraviețuitori ai Holocaustului reîntorși în '46 în locurile natale. „Aici suntem noi doi și afară, în grajd, mai îi o vacă. Dacă ai o vacă, îi dai de mâncare, îi sănătoasă, îți dă lapte. Apoi asta-i bine, da' vaca nu-i om. Cu o vacă nu poți vorbi. De asta-i atâta tăcere aici. Nu se aude nici râs de copil, nici plâns de copil. Se aud numa' vocile noastre bătrâne în care-i numa' durere. Acum știu ce înseamnă să fii singur“.

Prezentatorul cărții, directorul Editurii Hasefer, prof. *Alexandru Singer*, a amintit cu acest prilej că anul acesta s-au împlinit zece ani de la înființarea Editurii, din inițiativa academicianului Nicolae Cajal z.l., fostul președinte al F.C.E.R., director-fondator fiind reputatul istoric literar Zigu Ornea. La lansare au participat fostul președinte interimar al Federației, av. *Iulian Sorin*, ing. *Albert Kupferberg*, secretar general, dr. ing. *José Blum*, consilier cultural, scriitorul *Dorel Dorian*, redactorul șef al „Realității Evreiești“.

IULIA DELEANU

Trecutul nemăsluit – terapie profilactică pentru prezent

Numele lui Octavian Sava a devenit, în timp, sinonim cu „Unda Veselă“ și musicalul românesc contemporan. Există, însă, un Octavian Sava fără zâmbet, cel exmatriculat din școlile de stat în anii legislației rasiale, cel care a trăit pogromul legionar din București în '41, martor al stărilor de lucruri postdecembriste, când, după euforia inițială a eliberării de dictatură, au fost reactivate partide național-extremiste, derivații ale fostului totalitarism naționalist, care au început să vehiculeze ideea grupurilor de presiune supranațională, urmărind un plan diabolic concertat, fondat pe ideea „dușmanului“, adică a Celuilalt, lucrând, în secret, asupra cetățenilor majoritari. Octavian Sava avea nevoie de o canava pe desenul căreia să dea expresie acestor stări de spirit. A găsit-o în „Cazul Beilis. Filmul unei neleguiri“ (Editura Hasefer, București, 2005), mai puțin mediatizat decât „Afacerea Dreifus“, pentru că drama s-a consumat înaintea izbucnirii primului război mondial și cu alți câțiva înaintea revoluției bolșevice. Procesul intentat unui evreu acuzat de „omor ritual“, nu în Evul Mediu, ci în secolul XX, redeschide o problemă, din nefericire, actuală: aceea a stratului subțire de cultură și civilizație al comunității umane. Dacă se zgârie puțin tencuiala, ies la suprafață barbaria, sadismul, violența. Proza lui Octavian Sava face casă bună cu scenariul de film. Scenaristul din el excelează mai ales în procesul, în sine, al lui Menahem Mendel Beilis, demontând, din unghi contemporan, toate stereotipiile puse în circulație de antisemiți. Ceea ce dă de gândit în procesul „Beilis“ este cumulul de emoții colective, provocat de antisemiții-regizori, din momentul înmormântării lui Andriușa - ucis de capul unei bande de răufăcători - până la scena mulțimii dezlănțuite, după aflarea verdictului „nevinovat“, la proces. Dezlănțuite, în ambele sensuri: efuziune de afectivitate, răbufnire a contrarierii în mentalitatea conform căreia „evreul“ trebuie să fie, întotdeauna, „vinovat“. Acest efect hipnotic, depersonalizant, destructiv, rezultat al discursului politic provocator, care a făcut posibil Holocaustul și face posibil terorismul, dă, de asemenea, de gândit în proza-scenariu a lui Octavian Sava. O îngrijorătoare paralelă se impune între tragediile-preambul ale falilor sociale care au devastat secolul XX și fundamentalismele care au dus la megaterorismul începutului de secol XXI. Cu atât mai binevenită este apariția unei asemenea cărți, atrăgând atenția asupra trecutului nemăsluit pentru ca viitorul să nu mai fie amenințat de patogenii netratate la vreme. (I.D.)

Romanul unui proces celebru

„Cazul Beilis“ a fost, probabil, ultimul dintr-o serie de mii și mii de acuze împotriva evreilor, considerați, de-a lungul istoriei, ca „făptuitori de ritual“, de infanticid. Nu era suficientă acuza teologică de „deicid“, evreii erau priviți de fanaticii ignoranți ca niște canibali, gata să folosească sângele creștinilor pentru a-l utiliza la pregătirea mațot-ului de Pesah. Este ciudat că în secolul XX, într-o țară considerată „mare putere“, aflată într-un proces de modernizare, a fost posibilă propagarea celor mai primitive stereotipuri antisemite, din arsenalul Evului Mediu. Octavian Sava, cunoscut scriitor, scenarist, realizator de emisiuni Tv., a avut temeritatea să pună în spațiul prozei „filmul unei nelegiuiri“, cum este mult cunoscutul „caz Beilis“, evreul din Kievul anilor dinainte de primul război mondial. Acțiunea romanului se desfășoară începând cu războiul ruso-japonez, înfrângerea Rusiei fiind primul semnal al prăbușirii ce avea să urmeze în 1917. Pe 21 martie 1911 a fost găsit cadavrul unui copil într-o grotă de lângă fabrica de cărămizi din Kiev. Menahem Mendel Beilis, funcționar la fabrică, a fost acuzat pe baza unor probe false și implicat într-un răsunător proces. Doi ani și jumătate a durat coșmarul, procesul a avut un răsunet asemănător cu cel al „afacerii Dreyfus“ din Franța. Se cunoaște rolul unor intelectuali de frunte din Rusia, al opiniei publice cu vederi umaniste, ca și al forțelor urii, obscurantismului (despre care scrisese cândva Tolstoi, în piesa *Puterea întunericului*). Beilis a fost achitat, dar antisemitismul are multe capete.

Este interesant de reținut modul în care Octavian Sava redă atmosfera din Rusia, poziția țarului, acțiunile antițariste, la care participau și evrei, atitudinea comunității evreiești din Kiev, părerile unor oameni simpli, participarea poliției, lipsa de onestitate a unor magistrați. Dar, astăzi, este omenia la loc de frunte? Nu este Beilis un „caz“ din posibile cazuri în viitor, ca și din trecut, nu numai de evrei, ci și de oameni acuzați pe nedrept în numele unor zei ai cruzimii?

BORIS MARIAN

„O excelentă saga a unei familii evreiești“

Iulia Deleanu și-a lansat, la Târgul Gaudeamus, romanul de debut „Kadiș pentru mama mea“

Eveniment deosebit și emoționant la Târgul „Gaudeamus“. La standul Editurii Kriterion, colega noastră, *Iulia Deleanu*, și-a lansat, în fața unui numeros public - format din prieteni, confrați în ale scrisului, conducerea F.C.E.R. și membri ai comunității -, romanul de debut *Kadiș pentru mama mea*. Este cea de-a patra carte a luliei Deleanu, dar *dacă primele trei volume au fost de* publicistică, ultima lansată are o valoare deosebită - a arătat *Elena Diatcu*, redactor la Editura Kriterion, cea care s-a ocupat de editarea romanului. Este o saga de familie a trei generații prin intermediul căreia facem cunoștință cu viața târgurilor evreiești și valorile morale ale locuitorilor lor, elemente foarte importante pentru a ne da seama ce înseamnă o viață comunitară. Un aspect impresionant în roman este descrierea fantasticei relații de familie a autoarei, devotamentul ei față de părinți, față de universul în care trăiește. Este o legătură pe care trebuie s-o respectăm astăzi când ele slăbesc din ce în ce mai mult, a menționat vorbitoarea.

Numindu-l, de asemenea, o saga a lumii evreiești, scriitorul *Dorel Dorian* a scos în evidență valoarea de document a romanului care descrie ultimii 50-60 de ani ai vieții acestei comunități. Cartea s-a născut după o profundă meditație. Folosind cuvântul Kadiș în titlul romanului - a mai remarcat domnia-sa -, scriitoarea a vrut în mod simbolic să mulțumească Domnului că i-a dat-o pe mama ei, dar acest Kadiș este rostit pentru întreaga familie, pentru toate generațiile de evrei din România, este o mărturie interesantă despre *evreimea de la noi, despre marginalizarea ei* treptată, până la dispariția ei numerică. Cartea luliei Deleanu - a subliniat Dorel Dorian - este primul roman important despre o generație care începe și se sfârșește, despre evreii acestui timp, prezentați așa cum au fost și cum se percep pe ei înșiși. Este o lume evreiască simplă, a oamenilor obișnuiți, fără titluri, anonimi, dar care tocmai prin ceea ce au reprezentat, nu au fost anonimi, deoarece și-au făcut datoria. Romanul deschide un drum de dezvoltare și reevaluare a ceea ce *am fost și am rămas, a conchis vorbitorul.*

Prof. univ. *Ștefan Cazimir* a apreciat atât conținutul, cât și forma romanului, încadrându-l în spațiul literaturii nonficțive, numindu-l o carte de confesiuni. Domnia-sa a remarcat modalitatea narațiunii, acea trecere cu mult firesc de la un plan la altul. Este istoria a trei generații a căror notă comună este împletirea luptei cu resemnarea, a înfrângerii cu tenacitatea, chiar și fără final. Totuși, cel care pleacă dintre noi, nu pleacă singur, ia ceva din noi și ne lasă ceva nouă. Romanul *luliei Deleanu dedicat mamei sale este un* monument al obștii evreiești de o jumătate de secol - a arătat prof. Cazimir.

Scriitorul *Oliver Lustig* a găsit în romanul luliei Deleanu multe elemente comune în ceea ce privește relația cu mama sa. Remușcarea autoarei că nu a făcut totul pentru a cunoaște gândurile mamei înainte de a muri sunt asemănătoare cu ale lui, care nu a putut cunoaște gândurile mamei sale pe când aștepta moartea în camerele de gazare de la Auschwitz. Kadiș-ul luliei pentru mama ei este un Kadiș și pentru mama lui și toate mamele și toți copiii care au murit la Auschwitz, a spus vorbitorul. Ceea ce a scris Iulia Deleanu reprezintă adevărul general valabile, nu numai ale evreilor, a arătat *Ștefan Zserhanszky*, director în Departamentul pentru Relații Interetnice. Domnia-sa a apreciat cartea drept „strălucită“ și a îndemnat-o pe autoare să-și continue activitatea de scriitor. (E.G.)

RESTITURI

Doctorul YGREC... pe urmele înţelepţilor

Nu vom vorbi despre publicistul care semna Dr. Ygrec, pe numele său Glückmann, cunoscut în prima jumătate a veacului XX, ci despre o carte a sa, extrem de originală, *Pe urmele înţelepţilor*, apărută la Bucureşti, în interbelic, la Ed. „I. Brănişteanu". Cartea se constituie într-un act de cultură şi educaţie, nu numai pentru tineri, prin referinţele semnificative conţinute în text. De pildă, din Spinoza: „Întreaga natură e un Individum", adică, solidaritatea tuturor (fiinţe, nefiinţe) în sânul aceluiaşi Tot, iar Eminescu: „Ascunsa lumii dezlegare". Despre înţelepţi, dr. Ygrec, contrazicându-l pe Cicero, afirmă: „Înţelept, filosof nu e numai spectatorul minunilor universului, ci, mai cu seamă, acel care ştie să suporte cu curaj durerile şi nici nu jubilează când a dat peste ceea ce se numeşte fericire". În acest sens este citat Maeterlink, care spunea că Oedip ar fi trebuit să aibă spiritul unui Marc Aureliu, adică stoicism. Dr. Ygrec aduce critici justificate spiritualismului lui Bergson, care nu poate oferi nici o soluţie pentru suferinţa oamenilor. Dacă Eminescu scria: „Când sorii se sting şi stelele pică / Îmi vine a crede că totu-i nimică", Ernest Renan crede că, de s-ar prăbuşi cerul, Natura tot ar continua să existe. Iar Spinoza consideră că filosofia trebuie să fie o meditare a vieţii şi nu a morţii. Rabindranath Tagore se exprimă astfel: „Dumnezeu are nevoie de om spre a căpăta conştiinţă de creaţiunea sa". Ilustrativ este simbolul „marea", care conţine apă şi sare, iar noi, uitând compoziţia ei eternă, privim doar valurile. Şi totuşi marea există prin valuri. Este o chestiune filosofică spinozistă, cercetată de mulţi învăţaţi. Un filosof al timpului a fost Eminescu: „Doar ceasornicul urmează lunga timpului cărare"... „Vreme trece, vreme vine"... „Şi se duc pe rând, pe rând / Şi se duc ca clipele / Scuturând aripele"... „Vise deşarte gonind după vise".

Dr. Ygrec găseşte o valenţă între aporiile lui Zenon şi „exerciţiile" poetice eminesciene, de pură filosofie.

Un alt „lanţ de aur" este descoperit în verigile: Spinoza-Leibnitz-Kant-Nietzsche. Kant spunea: „Toate calităţile obiectelor ce ne înconjoară nu se află chiar în obiecte, ci în noi". Dualismul: suflet şi materie a dezbinat lumea filosofilor deşi obiectul cercetării era acelaşi.

Leibnitz îl contrazicea pe Descartes, Spinoza încearcă să readucă armonia prin noţiunea de Tot, sunt implicaţi anticii, iar Kant este categoric metafizician. Schopenhauer a continuat ideile lui Leibnitz, introducând noţiunea de „voinţă". Până la Nietzsche mai era doar un pas: „Trăiţi în război cu voi înşivă şi cu semenii voştri", este cea mai teribilă provocare pentru omenire.

Umanistul Nietzsche i-a înarmat pe fanaticii de mai târziu cu o armă îngrozitoare: sacrificiul eroic. Dar omenirea nu s-a oprit în loc. A venit Albert Einstein cu epocala sa „relativitate", dovedind imperfecţiunea observaţiei directe, imperfecţiune intuită genial de Eminescu cu două decenii mai devreme (v. poemul „La steaua").

Dr. Ygrec trece în revistă şi marii eretici Giordano Bruno, Michel Servet, Roger Bacon, pe care îi compară cu *Sărmanul Dionis* al lui Eminescu. Ultimii învăţaţi pomeniţi în carte sunt Freud, Compte, Mach şi, desigur, Marx, Engels, fără a li se face apologia cu care eram cândva obişnuiţi.

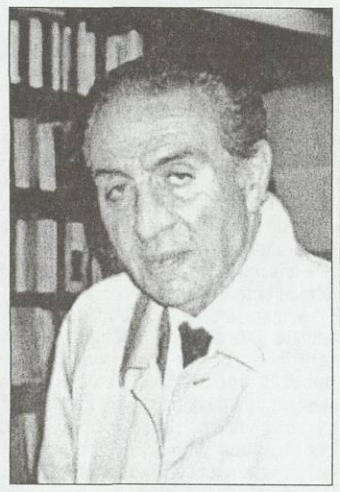

În anul 2004 apărea, în revista „Apostrof", un interviu pe care Marta Petreu îl obţinuse de la Alexandru Vona cu mult timp în urmă (prin 1997), dar pe care scriitorul nu dorea să-l facă public. A murit la 23 octombrie 2004 şi, „in memoriam", a fost publicat acest incitant interviu în care Vona se referea la Cioran, omul plin de contradicţii, la Eliade, Eugen Ionescu ş.a.

ALEXANDRU VONA
o celebritate mai mult postumă

Al. Vona s-a născut la 3 martie 1922, într-o familie de evrei sefarzi, înrudit fiind cu Elias Canetti. A studiat la Politehnica din Bucureşti. În 1947, a primit Premiul Fundaţiei Regale pentru poezie (deşi în liceu un pedagog xenofob îl sfătuia să nu scrie în limba română). În acelaşi an scrie romanul *Ferestre zidite*, cunoscut abia în ultimii ani la noi. Anul 1947 i-a fost nefast, căci, ajungând la Paris, i-a murit soţia într-un accident şi Vona a renunţat la cariera de scriitor. Singurul său roman a devenit cunoscut după 1997, fiind tradus în franceză, italiană, germană. În România au mai apărut povestirea *Misterioasa dispariţie a oraşului în câmpie* şi antologia *Esmeralda* (cu ilustraţii de Gabriela Melinescu, notă bio-bibliografică de Florin Manolescu), ambele volume sub îngrijirea Martei Petreu.

La Paris, Vona s-a bucurat de preţuirea unor specialişti în domeniul literar care l-au considerat precursor al Noului roman (Roger Caillois, Jérôme Lindon, Brice Parrain, Alain Robbe-Grillet), chiar la un nivel ce îl apropie de alţi doi mari precursori: Joyce şi Musil. Alain Paruit (Herşcovici), originar din România, „părintele" multor traduceri din română în franceză, îl face cunoscut publicului francofon. Au fost critici care l-au comparat pe Vona (o anagramă din Navon, numele de familie al mamei) cu Kafka şi Proust.

Personaj el însuşi enigmatic, cu un nume sonor: Alberto Enrique Samuel Bejar y Mayor, scriitorul stăpânea un stil pe cât de limpede în aparenţă, pe atât de înşelător pentru cititorul neavizat. Fără să observi, intri, ca prin oglinda din „Alice în ţara minunilor", într-o atmosferă de altă compoziţie, cu alte reguli, ciudată şi aproape ininteligibilă. Ca şi la Eugen Ionescu, dominantă este efemeritatea, fascinaţia acestei efemerităţi absurde. Viaţa, privită astfel, este o halucinaţie. Atunci, ce nu este halucinant, ce este real? Poate arta? O întrebare la care nici Vona nu răspunde. A fost discret? Nu a vrut să fie crud cu noi? Edgar Reichmann, prietenul său, nu a găsit nici el răspunsul.

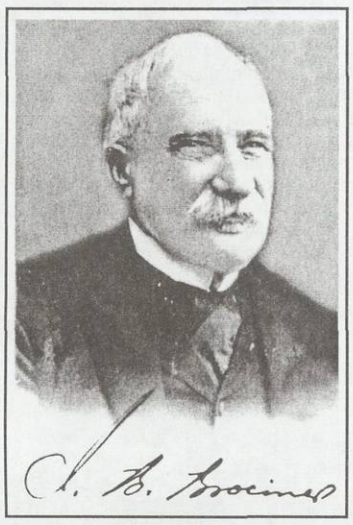

JOSEPH BROCINER – un strălucit lider al evreilor români

Dintre cei patru fraţi Brociner - anume: Joseph (1846-1919), jurist; Marco (1852-1942), scriitor austriac; Mauriciu (1855-1946), erou al asaltului de la Grivita; André (1856-1930), lider evreu la Galaţi -, primul a trăit cel mai puţin, dar viaţa sa a fost încununată de realizări însemnate.

Joseph Brociner a fost unul dintre fondatorii „Uniunii israelite", iar la Galaţi a contribuit la investiţii economice importante. În 1866, se află la Paris, la Conferinţa Alianţei Israelite Universale, condusă de Adolphe Crémieux. În august 1879, l-a însoţit pe ministrul de externe Vasile Boerescu la tratative, tot la Paris, unde a mijlocit contactul cu această organizaţie, cea mai importantă pentru evreii din Europa, la acea dată. Se cunoaşte lupta îndelungată pe care evreii din România şi din Europa au dus-o pentru obţinerea dreptului de cetăţenie în România, drept pe care însuşi Regele Carol I era dispus să-l acorde, dar politicienii de atunci nu îl considerau oportun. Devenit sionist, participant la mişcarea „Chowewe Zion", J. Brociner întocmeşte un proiect de statut pentru coloniile agricole din Palestina, gândite ca societăţi pe acţiuni. Proiectul, cu totul modern, nu a fost, din păcate, aplicat. Pentru comunităţile evreieşti din ţară, el a conceput, de asemenea, un proiect de organizare, pe baze juridice, susţinut de primul ministru Lascăr Catargiu. În 1893, a avut loc un Congres la Galaţi, primul de acest fel, salutat de ministrul de interne Vasile Lascăr. În 1901, la Iaşi, iniţiativa a fost reluată, înfiinţându-se Uniunea Comunităţilor Israelite din România, sub preşedinţia lui Joseph Brociner. Iniţiativele sale au dat naştere la polemici, la care el a răspuns cu interesante intervenţii în „Cronica israelită", referitoare la trecutul evreilor din cele două principate, până la Unirea din 1859.

În 1908, a fondat „Societatea Israeliţilor Români" pentru popularizarea istoriei şi cunoştinţelor despre evrei, prin broşuri, articole etc. A fost susţinut, în aceste acţiuni, de Adolphe Stern, Steuermann-Rodion ş.a. În 1909, este membru în Comitetul Executiv al „Reprezentanţei Evreilor Pământeni". În „Chestiunea israeliţilor români", publicată în 1910, J. Brociner vine cu argumente, dovedind că evreii nu pot fi consideraţi „străini" pe teritoriul unei ţări ce se doreşte a fi europeană, civilizată. Cu o vechime de câteva secole, populaţia evreiască din România - inclusiv cei veniţi din Galiţia (Ucraina) în secolul al XIX-lea - s-a integrat în viaţa socială, a contribuit la modernizarea ţării. Războiul de Independenţă din 1877, ca şi cel de Întregire (1916-1919) au fost susţinute direct şi de evreii români, deşi nu li s-a recunoscut cetăţenia decât după încheierea primului război mondial.

Joseph Brociner nu a apucat să fie prezent la promulgarea Constituţiei din 1923. A murit în 1918, spre regretul multor colaboratori şi prieteni evrei şi români. Enciclopedia Judaica îl menţionează pe o coloană, fiindu-i acordat un spaţiu echivalent „vecinului" său de pagină, cunoscutul scriitor austriac Hermann Broch.

Rubrică realizată de BORIS MARIAN

TÂRGUL INTERNAŢIONAL „GAUDEAMUS – CARTE DE ÎNVĂŢĂTURĂ"

Zeci de mii de vizitatori

Urmare din pag. 8-9

Ghidate atent după sondajele de opinie ale cititorilor, editurile continuă să afişeze în vitrina noutăţilor cărţi de amintiri, jurnale, reconstituiri ale trecutului de familii, mai mult sau mai puţin ilustre, din care au răsărit, însă, urmaşi destoinici, devotaţi sentimentului de continuitate. „Humanitas" iese în faţă cu titluri semnate de Neagu Djuvara şi Mircea Berindei, la „Paideia" ţine afişul un volum de Ion Filitti cu titlul lămuritor, *Emigraţie şi călătorie - un român în Germania* (din itinerariile căruia nu lipseşte Ierusalimul), „Kriterion"-ul îşi îmbogăţeşte catalogul în zona mărturiilor emoţionale, cu *Kadiş pentru mama mea* încredinţat tiparului de Iulia Deleanu, în fine „Albatros" oferă de mult promisele *Memorii* lăsate posterităţii de Lucia Demetrius. Cititorul va fi satisfăcut să obţină lămuriri, o dată pentru totdeauna, din cea mai autorizată sursă, asupra ascendenţei scriitoarei. Se consideră, în spirit, debitoare tatălui, condeier dintr-o pleiadă cu Arghezi şi Gala Galaction, fără să atingă reputaţia lor. Din spre partea mamei, tabloul genealogic cunoaşte ramificaţii, apte să asigure substanţa unei fascinante *saga*. Nucleul ei, deşi schiţat în fugă, deşteaptă rezonanţe ce se multiplică unele dintr-altele: „Mama era fiica unui medic, Benedict Rabinovici. Acest medic, pe care nu l-am apucat, era originar din Iaşi, fiul unui anticar, şi fusese trimis pentru studii superioare la Viena de către Gheorghe Asachi, datorită meritelor lui excepţionale. Studiase acolo medicina şi poate şi alte facultăţi, pe apucate. Cunoştea perfect latina, greaca veche, ebraica şi mai multe limbi moderne. Era un cititor pasionat al textelor vechi, al literaturii moderne, cunoştea filosofia şi ştiinţele naturale. Întors în ţară, s-a căsătorit cu bunica mea, Maria, născută, cred, Wexler, o fată de familie bogată, care învăţase la pensionul Humpel din Iaşi". E lesne de dedus ce însemna pentru modelarea mentalităţilor la sfârşit de secol XIX, implicarea unor asemenea elemente din comunitatea iudaică, şcolite în spirit occidental, dezbărate de prejudecăţi izolaţioniste, convinse că pot ajuta emanciparea colectivă, în rând cu elitele autohtone. Caleidoscopic, pe sărite, memorialista ţese istoria intersectării diverselor fire din familie, mătuşi fragile, destine oropsite, cu tandreţe şi discreţie. Cu precădere, în raza ei de interes intră personalităţi pe care soarta proprie i le scoate în cale şi, uneori, ajung a-i înrâuri orientarea, percepţia valorilor, alegerea relaţiilor. Galeria de portrete e amplă, de la Alice Voinescu la Camil Petrescu, Emil Botta, Maria Banuş, Leny Caler, G.M. Zamfirescu, Eugen Ionescu. În unele cazuri, precum al Mărgăritei Miller-Verghi (surprinsă în mijlocul unei constelaţii de selecte doamne ale vechii societăţi), mărturiile devotatei prietene vin să înlăture ceţuri cumulate în absenţa altor izvoare de informare. Tot atât de adevărat e că, alteori, comite excese de generozitate, pradă sentimentalismelor scăpate de sub tutela discernământului critic. Sunt de-a dreptul jenante aprecierile ultraelogioase la adresa „îndrumătorului" N. Moraru, celebru pentru simplismul metodelor sale de a emite judecăţi apodictice în domenii artistice pentru care n-avea elementare antene. Memoriile Luciei Demetrius fixează în beneficiul celor de mâine verigile unei cariere, în teatru şi literatură, elocvente pentru o epocă teribil amalgamată, căreia scriitoarea s-a străduit să-i facă faţă, cu rezultate poate nu atât de strălucite pe cât îşi închipuie, dar suficient de oneste în intenţii pentru a merita un examen atent, răbdător, pe toată întinderea.

Un capitol mereu actual în topul preferinţelor: memorialistica

*

Oricât de conştiincios s-ar vrea, cel ce întreprinde radiografia Târgului, constată pe parcurs că nici nu e cercetătorul habotnic, abonat din principiu la imparţialitate, nici nu poate evita scăpări din vedere. Zadarnic tinde a fi prezent pretutindeni, întârzie, inevitabil, mai mult la un stand decât la altul, stabileşte, între autori şi titluri, priorităţi subiective, bagă de seamă prea târziu că travaliul său e vrednic de imputări. Îi rămâne o singură soluţie ca să mai tempereze din scrupule, să revină la tolba plină cu care s-a ales din raitele efectuate în lungul şi latul animatului Gaudeamus. Şi cum în tot răul e un bine, se bucură anticipat de favorul unui popas mai calm reclamat cu prisosinţă de o culegere de studii ca *Simţul realităţii* de Isaiah Berlin.

Motive de a reveni

Înainte de a cădea cortina la Târg, s-a petrecut un eveniment în afară, dar care se cere consemnat în relaţie nemijlocită. La Institutul Goethe a rulat în premieră un film documentar realizat de doamna Lucia Hossu-Longin, pornind de la *Jurnalul* lui Mihail Sebastian. Va fi timp să-l comentăm pe îndelete când canalul principal al postului naţional de televiziune îi va găsi loc în programele sale.

„ANCHETA R.E.“ – deschisă tuturor colaboratorilor şi cititorilor noştri

Speranţe, gânduri, perspective şi dincolo de 2005

La fiecare început de an, cu toţii ne facem planuri pentru viitor. Mai ambiţioase sau mai modeste, fiecare cum îşi imaginează viitorul. La sfârşit de an, urmează apoi bilanţul, unele proiecte continuându-se mai târziu. De aceea, am decis să lansăm o anchetă, atât în rândul unor personalităţi din viaţa culturală şi socială, prezente adesea în paginile revistei, evrei şi prieteni de-ai noştri neevrei, al liderilor de comunităţi, dar şi al oamenilor obişnuiţi, tineri şi vârstnici, cititori fideli ai revistei. Intenţia noastră a fost să-i întrebăm despre proiectele, planurile lor pentru anul 2005, dar am dorit să ne împărtăşească şi din gândurile, preocupările, grijile lor. După lansarea anchetei, am constatat, cu bucurie, că a avut succes. Cei întrebaţi ne-au înţeles intenţiile şi ne-au răspuns cu multă solicitudine. Le mulţumim din tot sufletul.

Foto: LIANA GRILL

HERTA SPUHN

Dependenţa de prieteni

Încep cu o mărturisire: am crezut şi cred în şansa întâlnirilor norocoase. Sunt dependentă de prieteni. Fără sfatul şi sprijinul lor, fără lauda lor (sobră) şi dojana lor (nu o dată aspră), n-aş fi realizat mai nimic în viaţă. O altă mărturisire se referă strict la traseul meu biografic. Intrând în vârsta a treia, când darurile vieţii se împuţinează, mi-am constatat o atenţie mult sporită la „prinderea“, la non-ratarea şanselor care mi s-au mai oferit.

Socotesc o şansă esenţială faptul că, după 33 de ani petrecuţi în sistemul editorial (la Editura Tineretului, din care s-a desprins, în 1970, Editura Albatros), am putut să rămân, după pensionare, credincioasă „uneltelor“ profesiei mele: numai că am schimbat pixul de redactor pe cel de traducător. Traduc din germană, prima limbă pe care, născută la Cernăuţi, am vorbit-o acasă. O concretizare fericită a acestei activităţi este colaborarea mea la revista trimestrială „Lettre Internationale“, editată de Institutul Cultural Român, pentru care, din vara 2001, am tradus constant; preţuirea şi afecţiunea mea pentru echipa redacţională dedicată unei publicaţii de excepţie sunt greu de exprimat în cuvinte.

A traduce înseamnă pentru mine o altă variantă a împrietenirii: când te implici într-un text, străduindu-te să-i redai nuanţele şi mesajul, autorul îţi devine, fără să-l întâlneşti, o cunoştinţă apropiată. Aşa mi s-a întâmplat cu Bernhard Schlink, remarcabil prozator german de succes internaţional, obsesiv preocupat de confruntarea cu problematica şi vinovăţiile trecutului nazist. În 2005, Editura Polirom a publicat o a doua mea traducere din opera scriitorului, romanul *Crima lui Selb* (după volumul de povestiri *Evadări din iubire*, apărut la aceeaşi editură în 2003).

Proiecte? Sunt superstiţioasă. Nu desconspir datele unei lucrări în curs, măcar până n-o văd 80% finisată: mă ocup de o traducere dificilă, dintr-un autor prestigios, pe care sper s-o închei în trei luni.

Ce-mi doresc? Tot din superstiţie, nu-mi fac planuri decât pe termen scurt. Aş vrea să fiu destul de sănătoasă, în limitele impuse de vârstă, pentru a putea rosti cotidian dictonul lui Scalett O'Hara: „Şi mâine va fi o zi“. O zi în care să mă bucur: de o plimbare, de un film, de câteva pagini traduse. O zi în care să-mi cultiv mărturisita dependenţă: de prieteni - cei de aproape şi cei aflaţi departe, în Israel, Franţa, Germania şi S.U.A.

ROZINA STEIGMANN, cercetător fizician (Iaşi)

Doresc să aplic proiecte pentru tineri

Cel mai important obiectiv pentru mine, în această perioadă, îl reprezintă susţinerea tezei de doctorat de care mă despart doar câteva luni. Lucrez în cercetare ca fizician şi munca mea este interesantă şi plină de satisfacţii. În plan comunitar încercăm să ne organizăm mai bine. Îmi doresc să reiau în curând cursurile de calculatoare pentru cei de vârstă medie şi vârstnici, care au avut mare succes în trecut. Aş dori să aplic proiecte pentru tineri, pe care le-am acumulat în timp, în taberele şi seminarele la care am participat. Seminarul recent desfăşurat în oraşul nostru, „Ios, man şteitolâ Ios“ a fost, de asemenea, un imbold în sensul continuităţii vieţii noastre ca evrei. Îmi doresc ca toţi cei dragi mie, atât familia, cât şi prietenii şi colegii, să fie sănătoşi şi să putem împărţi cât mai multe momente de bucurie.

DAVID IOSIF, preşedintele Comunităţii Evreilor din Botoşani

Vreau să refac sinagoga – un monument istoric al oraşului

Deşi astăzi comunitatea evreilor din Botoşani nu mai este ceea ce a fost în trecut, când existau 72 de sinagogi, fiind mult redusă numeric, facem eforturi pentru a menţine spiritul iudaic şi a crea o viaţă comunitară activă. Pe de o parte, ne preocupăm să nu-i lăsăm singuri şi neajutoraţi pe cei în vârstă, pe care-i sprijinim şi din resurse proprii şi din cele ale JOINT-ului, prin F.C.E.R.

Generaţia de mijloc se ocupă de organizarea acţiunilor comunităţii urmărind păstrarea tradiţiilor. Membrii comunităţii se întâlnesc la sărbătorile religioase şi cu alte prilejuri, într-o atmosferă în care toată lumea se simte bine. Copiii şi femeile sunt implicate în diferite activităţi - cor, cursuri de Talmud Tora pentru cei mici, dezbateri pe marginea unor cărţi, filme vizionate în comun.

Comunitatea din Botoşani a fost o prezenţă apreciată la Festivalul Etniilor şi participă la acţiunile Direcţiei Judeţene de Cultură. Şi în anul 2006 îmi propun să continuăm şi să diversificăm toate activităţile noastre - pentru copii, tineret, femei, generaţia de mijloc. De asemenea, membrii comunităţii vor participa la acţiunile pe plan municipal, unde suntem frecvent invitaţi.

Dar dorinţa mea cea mai fierbinte - un obiectiv pe care mi l-am propus de multă vreme şi pe care sper să-l realizez şi cu ajutorul Federaţiei - este restaurarea sinagogii noastre, singura care mai funcţionează, un adevărat monument istoric al Botoşanilor. Trebuie să refacem acoperişul, încălzirea şi picturile de pe pereţi. La marile sărbători ale noastre, aici vin şi invitaţi din oraş, reprezentanţi ai cultelor sau ai autorităţilor centrale şi locale. Văzând situaţia în care se găseşte sinagoga, chiar ei mi-au promis sprijin. Astfel, protopopul din Botoşani ne-a oferit o sumă de bani, autorităţile locale s-au angajat să ne realizeze proiectul şi avem promisiuni şi din partea Federaţiei. Aş fi foarte mulţumit dacă acest proiect va prinde viaţă.

Conf. univ. dr. SIEGFRIED WOLF

Un an cu noi împliniri

Sper ca în noul an să pot continua redactarea rubricii permanente „Calendar“, pe care o găzduieşte de câtiva ani cu generozitate „Realitatea Evreiască“. Aş dori să subliniez, cu acest prilej, că revista evreilor din România este aşteptată cu viu interes de cercuri largi de cititori evrei şi neevrei, care găsesc în paginile ei inepuizabile surse de înţelepciune. Urez colectivului redacţional al revistei mult succes în eforturile de a menţine ridicată ştacheta exigenţei faţă de slova tipărită.

Pe plan personal, doresc familiei mele şi prietenilor mei multă sănătate şi putere de muncă, chiar dacă suntem la o vârstă când proiectele nu mai pot fi atât de ambiţioase ca acum câţiva ani.

Dorinţe? Sigur, fiecare dintre noi are păstrate „undeva“ diferite dorinţe, unele mai greu de realizat, altele poate mai uşor. Mă gândesc că n-ar fi lipsit de interes dacă am putea pune pe picioare o Asociaţie a evreilor originari din Cernăuţi (Bucovina). Cred că mai sunt în ţară câteva zeci de cernăuţeni. Am avea multe lucruri comune de rememorat - bune şi rele - şi, de ce nu, am putea face o vizită colectivă în oraşul nostru natal.

Doresc ca noul an să aducă mult visata pace în Orientul Mijlociu, spre binele poporului israelian şi al întregii regiuni.

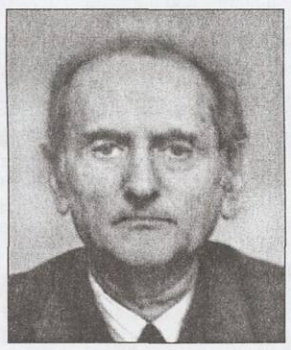

Congresul „B'nai B'rith Europa“

Combaterea antisemitismului şi terorismului

Urmare din pag. 1

Vorbind despre activitatea internaţională a B.B.I., respectiv convorbirile avute cu şefi de stat şi de guverne, reprezentanţi ai organizaţiilor internaţionale sau cu diplomaţi, Kaplan a menţionat pozitiv discuţiile cu preşedintele Traian Băsescu şi cu ministrul de externe, Mihai Răzvan Ungureanu.

Luând cuvântul în cadrul şedinţei plenare cu tematica „Situaţia B'nai B'rith şi a comunităţilor evreieşti din ţările Europei Centrale şi de Est“, *José Iacobescu*, preşedintele Forumului „B'nai B'rith «Dr. Moses Rosen»“ din România a prezentat programele de activitate ale acestuia, care urmăresc atât îmbunătăţirea statutului social al evreilor români, cât şi menţinerea spiritului iudaic, a vieţii religioase, promovarea contribuţiei evreieşti la viaţa socială şi culturală românească, lupta împotriva antisemitismului şi a intoleranţei, menţinerea memoriei Holocaustului în România, sprijinirea Israelului în realizarea păcii în regiune. Subliniind că B.B.R. vrea să-şi aducă contribuţia la integrarea europeană a României, domnia-sa a cerut sprijinul B.B.E. în acest demers, „care nu este doar o problemă de demnitate pentru această ţară... dar şi o îndatorire istorică a Europei faţă de România“. Preşedintele B.B.R. a propus organizarea în România, în primăvara anului viitor, a Convenţiei zonale extinse, cu tema: „Unitatea europeană şi internaţională a «B'nai B'rith» în lupta împotriva antisemitismului, rasismului, intoleranţei şi întrajutoare reciprocă“.

În cadrul reînoirii organelor de conducere ale „B'nai B'rith Europa“, în funcţia de preşedinte a fost ales *Simon Reinold* (Olanda).

Orientul Mijlociu: integrismul – evoluţie şi delimitări

Urmare din pag. 1

la integrismul iudaic, iar statul a ţinut cont de atitudinea societăţii. Eşecul cel mai usturător suferit de integrism s-a concretizat în dezangajarea din Gaza. Faptul că s-a renunţat la visul Marelui Israel este o dovadă a evoluţiei societăţii israeliene, a subliniat vorbitorul. În continuare, prof. Elie Barnavi a făcut o analiză a integrismului musulman, a cauzelor evoluţiei şi consecinţelor dramatice ale conceptului în societăţile vest-europene, unde populaţiile musulmane primite cu generozitate propagă valorile acestuia. În acest context, prof. Barnavi a vorbit despre refuzul imigranţilor musulmani de a se integra în ţările în care s-au stabilit, de a prelua valorile societăţii occidentale. Potrivit profesorului Barnavi, conceptul de multiculturalism susţinut de Occident este eronat, este o iluzie. Multiculturalismul, a apreciat el, înseamnă că o societate nu posedă o cultură pe care să o apere, că nu dispune de principii fundamentale cu care să-şi susţină cultura. Soluţia societăţilor occidentale cu diferite etnii şi culturi este integrarea lor şi nu separarea, a afirmat el. (E.G.)

Urmare din pag. 5

Capitala eternă a Israelului, Ieruşalaim şel Zahav, demnitatea fără fisură a eroilor Massadei, Menora care străluceşte fiindcă Mordehai şi Ester, Matitiahu şi fiii săi, Macabeii, Herzl, Ben Gurion, Meir, Begin, Rabin, atâţia conducători contemporani ai Ereţ Israelului, ca şi făuritorii oraşelor moderne şi ai grădinilor răsărite din dune de nisip n-au lăsat ca lumina să scadă, au fost doar câteva puncte de reper în vastitatea temei. Discuţiile despre film (participanţi - *Dorin Baras, Toma Hirth, Iulia Deleanu*) au fost urmate de preludiul la Hanuca, cu întreaga încărcătură de istorie, filosofie, sociologie a sărbătorii, semnificaţii desluşite de prof. *Ilan Ben Ari*, accentuând asupra luptei pentru cultură, păstrarea identităţii spirituale, şi, mai ales, pentru monoteism într-o lume politeistă, luptă fără de care n-ar fi existat nici creştinism, nici islamism, au suscitat interes general.

Generaţia de mijloc

INIŢIATIVE, PREOCUPĂRI ŞI ÎMPLINIRI

O nouă concepţie organizatorică adecvată contemporaneităţii

*

Este religia un *summum* de reguli canonice, respectate fără explicaţii? Cel puţin, din punct de vedere iudaic, categoric - nu. Prin flexibilitatea lui, iudaismul este viu şi azi, ebraica n-a murit în Diaspora, iar atitudinea iudaică în faţa vieţii - etică, profilactică medical, filosofic-comportamentistă - ne-a conservat fiinţa naţională, atunci când Templul ne fusese distrus şi ţara - pustiită. A fost rezumatul, presărat cu anecdote şi confesiuni, al ghidului nostru voluntar, prof. *Ilan Ben Ari*, oferind o temă de meditaţie privind mozaismul şi *Beit Kneset*-ul (clubul comunitar, datorită căruia am supravieţuit din vechime până azi). Momente de respiro artistic (minispectacol oferit de înzestraţii actori ai T.E.S. *Mihai Ciucă* şi *Mircea Drâmbăreanu*, cu poezii de Ion Pribeagu; mulţumim directorului *Harry Eliad*, prezent în sală, împreună cu doamna *Leonie Waldmann-Eliad*) au alternat cu dezbateri pasionate despre stadiul actual al procesului de pace cu palestinienii (participanţi - vice-preşedintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*, consilierul pentru generaţia de mijloc, ing. *Rudy Marcovici*, prof. *Ilan Ben Ari, Boris Marian Mehr, Dorin Baras, Natan Neta, Arnold Leinweber, Iancu Ţukerman, Mauriciu Ţuperman* ş.a.). Soarele era aproape de asfinţit, dar nimeni nu se uita la ceas. Într-un cuvânt, totul a fost *altfel*, constând într-o *altă concepţie organizatorică adecvată exigenţelor vieţii contemporane*, care ne-a făcut să ne simţim bine, „să fie frumos“, cum comenta una dintre participante, a doua zi.

● În finalul reuniunii, a fost format Comitetul de iniţiativă pentru înfiinţarea celui de-al 26-lea Club Comunitar în C.E.B., din care fac parte: consilierul *Rudy Marcovici, Manuela Alşec, Tatiana Zadoina, Iulia Deleanu, Sergiu Iscovici.*

CĂRȚI NOI

Philon din Alexandria vine să ne învețe

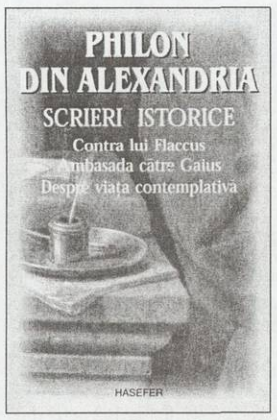

S-a scris mult despre marele Philon, un „far al culturii" din Alexandria, dar nu se ştie totul. Noi scrieri publicate, republicate, întregesc portretul acestui filosof - scriitor antic şi „modern".

Editura Hasefer a publicat recent *Scrieri istorice*, în traducerea din elină a lui Ion Acsan, îngrijitorul ediției şi cu un cuvânt înainte de Alexandru Barnea, cunoscut istoric. După *Viața lui Moise*, carte de referință pentru două milenii, iată, citim acum: „Contra lui Flaccus", „Ambasada către Gaius" şi „Despre viața contemplativă".

„Contra lui Flaccus sau despre Providență" este o narațiune morală despre antisemitismul „avant la lettre", căci Flaccus, înalt funcționar roman, în împrejurări tulburi şi defavorabile lui, a devenit un adversar al evreilor „in corpore". Cred că este prima scriere în care apare mecanismul diabolic al urii xenofobe: resentimentul pentru câțiva oameni de o anumită etnie se răsfrânge asupra etniei, devine o boală. Pe lângă Flaccus apar şi complicii, „uneltitorii", „sfătuitorii", xenofobia atacă pe mai multe căi. Batjocura mulțimii din Alexandria se năpusteşte asupra lui Herodes Agrippa, unul dintre tetrarhii Iudeei. Lăcaşele de cult ale iudeilor sunt profanate, sunt aduse statui ale zeilor romani. Urmează violențele, invitațiile la violență sunt fățişe, victimele sunt, în primul rând, bătrânii. Flaccus este, totuşi, pedepsit, dar mai mult pentru alte păcate. Fiind Sucot, Philon consideră că mânia lui Dumnezeu a jucat un rol determinant.

„Ambasada către Gaius sau despre virtuți" este o cronică a fărădelegilor lui Caligula, ca o „învățătură de minte" (să ne amintim de istoricii latini, dar şi de cronicarii moldoveni, munteni). Fără o justificare politico-morală, ura lui Gaius Caligula, ce se dorea „zeu", se îndreaptă şi spre iudei, închinători la Unicul Dumnezeu, ce nu puteau accepta un om în această postură. Începe războiul împotriva iudeilor alexandrini, cea mai numeroasă comunitate din imperiu. Încep tratativele cu împăratul, la care participă Philon. Herodes Agrippa intervine şi el în favoarea iudeilor.

„Despre viața contemplativă", a treia scriere din volum, se referă la esenieni, numiți şi terapeuți. Se cunoaşte, astăzi, rolul acestora, de premergători ai creştinismului.

Publicarea celor trei eseuri ale vestitului învățat Philon din Alexandria, la Ed. Hasefer, ne apropie mai mult de neprețuitele pilde lăsate moştenire de acest umanist evreu care a înțeles în profunzime menirea sa, a iudaismului şi necesitatea apărării, cu ajutorul rațiunii, a unor valori perene. O notă excelentă o conferă, pe lângă bogatul conținut, aspectul grafic, ilustrația de pe coperta frumoasei cărți oferite de Hasefer (artistul Done Stan, redactor fiind Ana-Maria Caloianu).

Inedit document despre Holocaust

Editura Compania a pus, de curând, la dispoziția cititorilor o nouă carte, dintr-o lungă serie documentară de valoare: *Frontiera dintre viață şi moarte*, de Zoltán Tibori Szabó.

Născut în 1957, la Alba Iulia, autorul a studiat la Cluj, apoi în S.U.A. Este jurnalist şi editor de limbă maghiară, colaborează la „Enciclopedia geografică a Holocaustului din Ungaria" (coordonator Randolph Braham, care prefațează cartea lui Szabo). A fost distins cu premii în Ungaria („Nagy Imre" ş.a.), Anglia, S.U.A. etc.

Cartea este o sumă de mărturii şi comentarii despre refugiul şi salvarea evreilor la granița româno-maghiară (1940-1944). Se cunosc lucrările lui Randolph Braham, Oliver Lustig, Mozes Teresa ş.a. despre martiriul evreilor din Nordul Ardealului ocupat de regimul fascist maghiar. Au adus mărturii, de asemenea, Raoul Şorban, Moshe Carmilly-Weinberger ş.a. Zoltán Szabó reevaluează aceste aspecte, fapt ce va trezi, desigur, numeroase reacții. „Este o ironie a istoriei faptul că, de-a lungul celui de-al doilea război mondial, evreii care s-au identificat entuziast cu cauza maghiară au avut mai mult de suferit de pe urma ungurilor, decât din pricina românilor, îndeobşte considerați mai xenofobi şi mai antisemiți", afirmă Braham în prefață, extrapolând în mod eronat vina unor regimuri la „vina" unor nații. Din fericire, autorul este mai reținut, menținându-se într-un cadru obiectiv, argumentat. El a apelat la sprijinul unor personalități din Cluj (Ernö Gáll, Samuel Izsak), ca şi din străinătate.

Studiul se deschide cu o analiză a situației antebelice din România: privarea evreilor de drepturi cetățeneşti (Legea din 1924 pentru teritoriile nou intrate în componența României Mari), acțiunile teroriste ale Gărzii de Fier (asasinate, amenințări), politica guvernului Goga-Cuza, venirea la putere a Legiunii şi a generalului Antonescu. Nici astăzi presa din România nu acordă atenția cuvenită fenomenului negaționist şi antisemit, iar raportul Comisiei Wiesel a apărut după multe aşteptări.

Un alt capitol se referă la situația evreilor din Ungaria (1919-1944), apoi din Transilvania, cazuri de salvare a evreilor de la deportare. Se discută despre rolul organizațiilor evreieşti, sprijinul din afară pentru salvarea evreilor. Sunt puse sub semnul îndoielii multe date şi afirmații ale rabinului Carmilly-Weinberger şi Raoul Şorban, „rolul" lor de salvatori ai evreimii. Autorul se bazează pe informații şi mărturii directe. Apoi se dau exemple de acte umanitare ale românilor, căile

de salvare a evreilor prin Turda, Cristuru Secuiesc, situația din Oradea, Cluj. În ultimul capitol sunt reproduse interviuri cu martori şi participanți la acțiuni de salvare, români şi maghiari.

O impresionantă bibliografie însoțeşte acest important studiu - cărți, reviste, autori (Oliver Lustig, Aurel Socol, Carmilly-Weinberger, W. Filderman, Adrian Riza, Mihai Stoian, Marius Mircu, Iosif Micu, Victor Neumann, dr. Al. Şafran, Hannah Arendt, Raul Hilberg, Hary Kuller, Dinu Giurescu, Zigu Ornea, Manase Radnev, Şlomo Leibovici-Laiş, Teodor Wexler, Gh. Onişoru ş.a.).

BORIS MARIAN

Un avangardist aproape necunoscut - IONATHAN X. URANUS

Se cunoaşte aportul masiv al unor autori evrei la evoluția artei şi literaturii secolului XX. Printre ei se numără şi Mihail (Marcel) Avramescu, alias Mark Abrams, Ionathan X. Uranus, Jerusalimus Unicornus şi alte circa 100 de pseudonime şi porecle date de amicii săi avangardişti. Editura Compania a lansat în ziua de 17 noiembrie 2005, la Galeria Anticarilor, o a treia carte de avangardism şi a doua din seria „Avramescu" (după Tzara, Cugler), cu titlul *În potriva veacului* [sic!]. *Texte de avangardă (1926-1932)*. Despre autor a scris, în urmă cu circa doi ani, Nicolae Manolescu, într-un editorial din „România literară". Cartea cuprinde 47 de texte apărute în „Bilete de papagal" (pe care Uranus le numea „Chitanțe de pelican", iar pe Arghezi îl poreclise Rumor Zambezi), „Ulise", „Vremea" ş.a. Ediția este îngrijită de fiica scriitorului, Mariana Macri, şi de criticul Dorin-Liviu Bîtfoi, care au luat cuvântul şi la lansarea cărții. Discipol al lui René Guénon, autorul a fost un mistic şi un umorist, a scris un „Calendar incendiat" (a dorit să-şi ardă manuscrisele, precum Kafka) ş.a. „Adevărul şi veşnicia sunt sinonime" - afirma Avramescu -, ca şi „civilizația este anti-divină". Iordan Chimet, unul dintre antologatorii avangardiştilor, l-a inclus pe Uranus în cartea *Cică nişte cronicari* (Ed. Universal Dalsi, 1999).

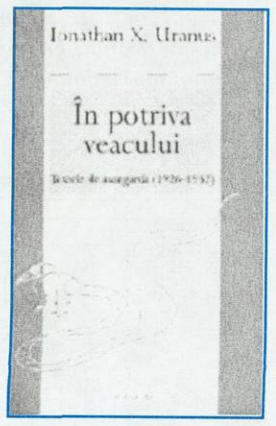

Mihail Avramescu s-a născut la 17 ianuarie 1909, ca unic copil al unei familii evreieşti cu un trai modest. I-a cunoscut îndeaproape pe Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Sesto Pals, Oscar Lemnaru ş.a. În 1931, înființează la Craiova revista „Radical", iar în 1934, revista „Memra" (în ebraică, „cuvânt"). Scrie articole antifasciste în „Cuvântul liber", „Fapta". În 1941, este pus să efectueze muncă forțată, ca evreu (deşi se convertise). A obținut licența după război, cu o lucrare despre Cabala şi Vechiul Testament. În timpul *războiului ajută* tineri antifascişti să-şi găsească de lucru la Institutul de Statistică, unde el se ocupa de cosmo-biologie. Între 1945-1947, scrie la „Dimineața" şi la „Democrația". A fost prieten cu Nicolae Steinhardt, cu care a traversat cam aceleaşi crize spirituale şi existențiale (nu le vom judeca aici). La moartea sa, în 30 august 1984, Geo Bogza a scris un necrolog în „România literară": „Mi-aş fi dorit destinul lui".

Înainte de război, Avramescu a fost elogiat de Ieronim Şerbu („Cel mai interesant din generația esoterică"), Petru Comarnescu (care, în jurnalul său îl aprecia mai mult decât pe Cioran), iar în ultimii ani, Mihail Constantineanu (care a vorbit la lansare), Cornel Ungureanu, C. Crişan, Al. George, Al. Paleologu, Şerban Foarță, Paul Cernat ş.a. Avramescu este considerat: horoscopist, astrolog, grafolog, fizionomist, ocultist, magician, parapsiholog, hipnotist, telepat... şi redutabil şahist. Unii cred că i-a inspirat pe Eliade (în proza *Pe strada Mântuleasa*) şi pe Marin Preda (în *Delirul*) la creionarea unor personaje (fii de rabini, esoterişti etc.). Confundat cu alte persoane, i s-a anunțat decesul înaintea decesului real. Deşi unii analişti ai avangardismului îl omit (Ion Pop, Gabriela Duda, Ov.S. Crohmălniceanu), se consideră că el a fost un „avangardist aparte, spiritualizat", iar Aşa Până nu uită să-l includă în antologia sa (ca şi Chimet, cum am arătat). Ignorat de regimul comunist, el nu şi-a intrat „în drepturi" (postumitate) nici astăzi. Uranus s-a declarat cândva „un mare adolescent român", considerând că Urmuz s-a inspirat de la el şi nu invers. El a colaborat şi la „Zodiacul" lui Peltz, care a „cochetat" şi el cu avangardismul, ca şi Miron Grindea. Este păcat să citezi trunchiat din Uranus, el crează o atmosferă pe care, poate, numai copiii dotați o pot înțelege, ca şi adulții neîmbătrâniți. Vom cita doar autocaracterizarea reprodusă pe coperta a patra: „Auzit-ați, fireşte, de Ionathan X. Uranus. Eu eram. Umoristul absurdului, apologistul absurdului. Maestru de ceremonie al vorbelor goale şi saltimbanc amețit de propria sfârlează. Ionathan X. Uranus era un ins a cărui mecanică interioară... izvora dintr-o experiență, în fond tragică: din conştiința uscăciunii logicului".

Nu avem decât să le mulțumim lui Petru Romoşan şi Adinei Kenereş, care au editat cartea, ca şi Marianei Macri şi lui Dorin Liviu Bîtfoi, care s-au îngrijit ca ea să fie cât mai edificatoare.

Sfert de oră... PAUL GRIGORIU

Ispitiți continuu şi intimidați totodată de potopul a mereu alte şi alte apariții editoriale (dar şi înciudați de prețul care face aproape prohibitiv accesul la cărți), trecem uneori cu nedreaptă întârziere pe lângă lucrări care merită interesul nostru, o dată cu voluptatea lecturii lor. Cum s-a întâmplat cu această *Moştenire a tinichigiului* - o carte de povestiri semnată de cunoscutul publicist Paul Grigoriu, cel care-şi onorează invitații cu radiofonicul „Sfert de oră academic" de la orele 14 (postul „România Actualități"), interviu de o concizie şi profunzime ce poate servi drept lecție tinerilor breslaşi ai gazetăriei. Şi iată-l pe acest distins domn al undelor (format - o repetă adesea - la şcoala regretatului Eugen Preda) zburând înapoi, precum Nică a Petrei, spre amintirile sale din copilărie, petrecute nu departe de Humuleşti lui Creangă, pe străzile, prin grădinile paradite şi maidanele Bacăului anilor '50, unde copii români, armeni şi evrei, ce habar n-aveau de diferențierile etnice, trăiau într-o năzbâtioasă şi hazoasă solidaritate a şolticăriilor. „Paraşutarea" ambițioasă de pe acoperişul casei, cu ajutorul unei umbrele bărbăteşti, a lui Păvălucă, fiul profesorului armean Grigoriu, şi a lui Mundi, fiul prăvăliaşului evreu Stern, expedițiile „de pradă" în grădina lui Mardorisian sau în băcănia lui Valman, prietenia dintre nebunii târgului - armeanul Iacobaş şi evreul Herş, toată această antantă provenea - le explica savant Ben Doliner colegilor săi de primară - din faptul că părintele Jeban e văr cu rabinul Zissu. Şi când Păvălucă, istețul chinuit de pe atunci de contradicția dintre metafizică şi poftele ludice, l-a întrebat cum se face că primul are barbă neagră, iar celălalt - roşie, Ben a căzut o clipă pe gânduri grele şi apoi le-a explicat misterul: preotul şi rabinul sunt veri de-al doilea.

Umorul jucăuş şi candoarea acestor copii ce-şi trăiau cu inconştiență vesel-infantilă sărăcia anilor postbelici şi schimbarea vremurilor tot mai vitrege în acele decenii, nu-i prea afecta pe aceşti viitori constructori ai „celei mai bune dintre lumile posibile" - construcție în care s-au turnat tone din cimentul urii: cea de atunci sau cea de acum. Paul Grigoriu te cucereşte şi prin savoarea limbii pe care o foloseşte, moldoveneasca noastră dulce şi caldă, şi prin acest filon ecumenico-patriotic ce străbate cartea. Poate şi pentru că în sângele lui de român-armean circulă apa pe care a băut-o în copilărie şi care - spunea savantul Henri Coandă - nu-ți mai părăseşte niciodată sângele. Sânge literar în care a pătruns, poate, şi o picătură din sarcasmul caragialian, şi din hazul amar al băiețaşului care se fălea în idiş, „Halal de mine, sunt orfan!".

SANDA FAUR

ADRIAN MARINO şi legenda lui Ahaşver

Dispariția din viață a ilustrului istoric literar Adrian Marino a însemnat o mare şi dureroasă pierdere pentru literatura română şi pentru toți cei care iubesc aceasta literatură. Doresc să aduc amintirii sale un modest omagiu, menționând un episod mai puțin cunoscut, legat de prezența evreului în tradiția literară din România. În revista „Kalende" (anul II, nr. 8-9, Bucureşti, august-septembriie 1943) a apărut un amplu studiu al lui Adrian Marino intitulat „Ahaşver în literatura română". Eruditul cercetător citează numeroase publicații şi manuscrise, considerând că prima apariție a *legendei evreului rătăcitor* în literatura română ar fi „Istoria pentru Jidovul care umblă în toată lumea şi trăieşte până la sfârşitul veacului", fragment dintr-un miscelaneu aflat în B.A.R. (nr. 826, F 1-100), datând din 1830. Aşa cum e redactat studiul, sub pana lui Adrian Marino, el vădeşte o netă respingere a antisemitismului. Iată că unei personalități de înaltă ținută morală, unei conştiințe neabătute, i-a fost cu putință o astfel de luare de atitudine chiar şi în plin regim fascist şi în plin Holocaust. Ce-i drept, mai trebuie adăugat că directorul revistei nu era altul decât Vladimir Streinu. Marile spirite se întâlneau.

Cu acest prilej, mă simt obligat să fac şi o corectură tardivă cărții mele *Evreul rătăcitor* (Editura Hasefer, 2002). M-am referit, printre multe altele, în această carte, la poezia „Evreul călător", aflată într-un manuscris nesemnat descoperit în Arhiva Gaster şi socotită o producție anonimă. În perioada când mi-am făcut documentarea românească, unele depozite ale Bibliotecii Academiei erau închise. Abia după apariția cărții mele am avut acces la colecția revistei „Kalende" şi am aflat din studiul lui Adrian Marino că poezia „Evreul călător" (din care el citează trei strofe) a fost scrisă de poetul germano-român Henric Winterhalder şi publicată în volumul *Flori de scaieți culese pe malul Dâmboviței*, 1846. Adrian Marino o ştiuse, în urmă cu şase decenii!

AVRAM ROTENBERG

MERIDIANE • MERIDIANE

COLEGIUL HAMPSHIRE din Massachusetts (S.U.A.)

Centrul Național de Cărți Idiș

Cum a salvat un tânăr evreu un milion de cărți în idiș

Într-un peisaj idilic din centrul statului Massachusetts, printre dealuri line, întâlnești, surprinzător, o îngrămădire de clădiri care aduce aievea cu un *ștetl* din Polonia, Ucraina sau Rusia. Casele aparțin Colegiului Hampshire și adăpostesc o instituție unică în felul ei - Centrul Național de Cărți Idiș, locul unde au fost salvate și adunate peste 1,5 milioane de cărți în această limbă. Cu 32.000 de membri, Centrul menține legături în toată lumea, primește cărți de pretutindeni (de curând, a venit un colet din Zimbabwe) și-i invită pe tineri să vină să studieze limba, literatura și cultura idiș. Povestea acestui Centru se leagă de numele unui tânăr care și-a propus să păstreze pentru generațiile viitoare de evrei o cultură în dispariție. Numele lui este *Aron Lansky*, fondatorul și directorul Centrului.

Aron Lansky s-a născut în 1955, la New Bedford, Massachussetts, și, în copilărie, a auzit vorbindu-se în idiș numai când părinții și bunicii lui, originari din Europa de Est, vroiau ca el să nu înțeleagă ceea ce spuneau. Interesul față de limba idiș i s-a trezit în 1973, când s-a dus la facultate și s-a înscris la un curs despre Holocaust. El recunoaște că l-a interesat nu atât Holocaustul ca atare, ci problemele legate de identitatea evreilor europeni și de cultura lor, dorind să găsească o explicație pentru ura viscerală a naziștilor germani față de acest popor. A început să studieze istoria modernă a evreilor și, pe parcurs, și-a dat seama că pentru a le înțelege cultura, trebuia să învețe idiș, care pentru evreii europeni, alături de ebraică, a devenit cea de-a doua lor limbă, vorbită în ultimii o mie de ani. Cu timpul, și-a dat seama cât de interesantă și vie este limba și cultura idiș. „Nu a fost vorba de vreun atașament nostalgic, ci de un mod de a înțelege identitatea evreiască", afirmă el. Lansky nu este de acord cu ideologia anti-Diaspora din Israel care vrea să înlăture idișul din cultura iudaică. „Fără idiș - susține el - nu există o identitate evreiască completă; acesta acoperă un mileniu de istorie, face legătura dintre trecutul biblic și istoria contemporană. Alegerea de către Israel a limbii ebraice a fost o idee excelentă, dar nu trebuie să se renunțe la idiș, mai ales dacă se ia în considerare faptul că în prima jumătate a secolului XX s-au publicat aproximativ 25-30.000 de titluri în idiș". Din păcate, arată Lansky, în America idișul a dispărut, iar cultura idiș cu tot ceea ce a cuprins ea - muzică, literatură și teatru - a fost abandonată.

Dându-și seama de valoarea acestei culturi, la 23 de ani, Lansky s-a lansat în ceea ce a devenit aventura vieții lui - salvarea cărților idiș din întreaga lume. Fără nici un fel de resurse, deoarece organizațiile evreiești cărora li s-a adresat i-au refuzat fondurile, Lansky și prietenii lui (câțiva studenți săraci) au început să cotrobăie prin poduri și subsoluri în căutare de cărți, dar și a unui loc de depozitare. Întâlneau evrei bătrâni care le povesteau viața lor și le dădeau ceea ce mai aveau în bibliotecile lor, colindau anticariatele, scormoneau prin depozitele de gunoi ale municipalităților. Munca lor nu a fost în zadar. Până la urmă, au obținut și fonduri și loc de depozitare.

Acum Centrul a început să strângă cărți și din alte regiuni ale lumii, mai ales din America de Sud. Tot Centrul a început să traducă în engleză cele mai importante lucrări, să le retipărească pe cele deteriorate și să microfilmeze cărțile. Următorul pas va fi să le facă accesibile pe Internet.

EVA GALAMBOS

AHARON APPELFELD, distins cu titlul de Comandor al Ordinului Artelor și Literelor

Într-un număr din octombrie al cotidianului „Jerusalem Post", este publicat un articol consacrat decernării, din partea Republicii Franceze, a titlului de Comandor al Ordinului Artelor și Literelor cunoscutului scriitor israelian *Aharon Appelfeld*, originar din Cernăuți, supraviețuitor al Holocaustului. Ceremonia, care a avut loc la Iaffo, a fost onorată de prezența E.S. *Gérard Araud*, ambasadorul Franței în Israel.

(Coresp. *Tania Lovinescu*)

Suprarealistul MAX ERNST (1891-1976)

„Max Ernst a creat opera suprarealistă cea mai complexă și cea mai densă", scrie Joseph-Émile Muller, coautor al minienciclopediei *Histoire illustrée de la peinture de l'art rupestre a l'art abstrait*, apărută la Paris, în 1971 (trad. românească - Sorin Mărculescu, Ed. Meridiane, 1973). Muller consideră că Max Ernst îl depășește pe Dali în profunzime și erudiție, ocolind orice capcană a vulgarității și valorificând moștenirea cubismului, a artei abstracte. A fost coleg de generație și de „orientare" cu Joan Miró, André Masson, prieten cu „teribilii" dada-iști (Tzara, Hugo Ball, Richard Huelsenbeck, Hans Arp), confrate cu Marcel Duchamp, Francis Picabia, Yves Tanguy, Magritte, abstracționiștii Kandinski, Malevici, Kupka, Mondrian, neuitându-i pe Matisse, Dufy (fauvismul), Picasso, Léger, Braque (cubismul), Chirico (arta „metafizică"), Münch, Soutine, Chagall (expresionismul), Kokoschka (gruparea „Podul"-„Brücke"), Klee (gruparea „Călărețul albastru"), Utrillo („naivul"-„Blaue reiter") ș.a. Influențat de toți aceștia, influențând la rândul său, Max Ernst a știut să preia și nestemate din tezaurul biblic (ex. „Neprihănitul Iosif", 1928).

Suprarealist prin vocație și formație, el a teoretizat această manieră, susținută de Bréton în literatură, scriind un volum de eseuri *Dincolo de pictură*, unde nu se sfiește să recurgă la Lautréamont (puțin înțeles și astăzi), ce știa să evoce elemente șocante din natura moartă și vie, animale și pietre, sentimente și năluci, „mașini de cusut, umbrele pe o masă de operație" etc. Umorul absurd rezultă din arta colajului care la Ernst capătă dimensiunile unor poeme în culori bine delimitate (azuriu, negru, roșu, alb, gri, verde, vernil, ca dominante). (B.M.M.)

Pentru încercarea de a salva nouă evrei refugiați din Transnistria

Orașul Gura Humorului a primit titlul de „Drept între popoare"

În cadrul unei ceremonii solemne, primarului orașului Gura Humorului, *Marius Ursaciuc*, i-a fost înmânată diploma prin care localitatea a primit titlul de „Drept între popoare". Prin acest gest, Statul Israel recunoaște actul de umanism și abnegație al familiei Valerian și Minodora Beleca. În aprilie 1944, cu orașul aflat sub ocupație nazistă, familia Beleca, deși era conștientă de pericolul la care se expunea, a adăpostit nouă evrei refugiați din Transnistria. După nouă zile, Valeriu Beleca a fost denunțat de un vecin și a fost dus, împreună cu doi dintre fugari la comandamentul german. După interogatoriu, Beleca și cei doi evrei au fost împușcați. Demersurile pentru recunoașterea gestului familiei Beleca au fost făcute de Asociația „Urmașii comunității evreiești din Humor", care a trimis documentele necesare la Institutul „Yad Vashem" din Ierusalim. Deoarece nu a fost identificat nici un urmaș al familiei, distincția a fost înmânată orașului, de către *Netta Balazs*, vice-ambasador și secretar cu probleme culturale al Ambasadei Israelului. La ceremonie au participat prefectul de Suceava, *Orest Onofrei*, *Friedrich Antschel*, din partea Asociației Supraviețuitorilor Holocaustului, *Tania Grinberg*, din partea F.C.E.R., și alte oficialități.

Schimbări politice dramatice pe scena politică israeliană

- Ariel Sharon și Shimon Peres și-au părăsit partidele pe care le-au creat
- Atentat sinucigaș în Natanya

Mai multe momente importante au avut loc în actualitatea israeliană, ale căror consecințe vor determina reconfigurarea scenei politice. Premierul Ariel Sharon a decis să părăsească Likud-ul, pe care l-a înființat, și să-și formeze un alt partid, Kadima, cu orientare de centru-dreapta. El și-a motivat demersul prin faptul că, în cazul rămânerii în continuare în fruntea unui guvern Likud, din cauza opoziției aripii dure a partidului, nu ar putea urma politica de pace care va presupune noi cedări teritoriale, de această dată în Cisiordania. El speră că va fi învingătorul alegerilor anticipate din 28 martie, devansate în urma câștigării șefiei Partidului Muncii de către Amir Peretz, care a hotărât să-și retragă toți miniștrii din cabinetul de coaliție. Dar victoria lui Amir Peretz a avut o altă consecință neașteptată. Dezamăgit de înfrângerea suferită, Shimon Peres, liderul emblematic al social-democrației israeliene, a hotărât, la rândul său, să-și părăsească partidul la a cărui înființare a contribuit din plin. Chiar dacă nu va intra în Kadima, Peres a declarat că va sprijini acest partid în alegeri și se va alătura premierului, deoarece, după părerea lui, este singurul capabil să conducă un guvern de coaliție viabil care să ducă mai departe procesul de pace în care se va implica și el.

Din păcate, perspectivele păcii au fost subminate de un nou atentat sinucigaș la Natanya, revendicat de Jihadul Islamic și soldat, potrivit ultimelor informații, cu șase morți și numeroși răniți. (E.G.)

CALENDAR

● 4 noiembrie 2005 - se împlinesc zece ani de la tragica moarte a primului ministru israelian Yitzhak Rabin, victimă a unui atentat comis de un extremist evreu în cursul unei mari demonstrații pentru pace. Născut în 1922, la Ierusalim, s-a remarcat prin activitatea desfășurată atât ca militar, cât și ca om politic.

● 4 noiembrie 1930 - s-a născut, la Iași, scriitorul HORIA ARAMĂ, autor al unor apreciate povestiri științifico-fantastice.

● 6 noiembrie 1931 - s-a născut, la Berlin, regizorul MIKE NICHOLS, stabilit în S.U.A. Filmul *Examenul maturității* i-a adus un Oscar.

● 6 noiembrie 1870 - s-a născut, la Liverpool, omul de stat LOUIS HERBERT SAMUEL. În 1902, a fost ales în Camera Comunelor, devenind apoi membru al guvernului. În 1920, a fost numit Înalt Comisar britanic în Palestina. În 1937, a fost înnobilat, devenind Viconte.

● 7 noiembrie 1938 - tânărul evreu german HERSHEL GRYNSZPAN a săvârșit un atentat împotriva diplomatului Ernst von Rath. Acest atentat a servit ca motiv pentru organizarea unui pogrom în cursul căruia au fost uciși zeci de evrei.

● 8 noiembrie 1920 - a murit, la Varșovia, marele scriitor de limbă idiș S. ANSKI. Cea mai cunoscută operă a sa este *Dibuk*, un poem dramatic în care autorul a folosit numeroase elemente din folclorul evreiesc.

● 8 noiembrie 1875 - s-a născut, la Kiev, istoricul EVGHENI TARLE. Opere fundamentale: *Blocada continentală*, *Napoleon*, *Războiul Crimeei* și altele. În 1927, a fost ales membru al Academiei de Științe a U.R.S.S.

● 10 noiembrie 1926 - a murit, la Berlin, JOSEF SCHWARTZ, unul dintre cei mai importanți baritoni ai vremii.

● 11 noiembrie 1910 - s-a născut, la Hârlău, dramaturgul MIHAIL DAVIDOGLU (Moise Davidson). Este autorul pieselor: *Omul din Ceatal, Minerii, Cetatea de foc, Nunta.*

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII NOIEMBRIE

● 13 noiembrie 1998 - a murit, în S.U.A., baritonul ROMAN CYCOWSKI, care a făcut parte din grupul vocal „Comedian Harmonists".

● 16 noiembrie 1924 - s-a născut, la Viena, omul de stat israelian CHAIM BAR-LEV. În 1939, s-a stabilit în Ereț Israel. A fost unul dintre cei mai remarcabili comandanți militari, aducând o importantă contribuție la întărirea armatei israeliene. A fost și reprezentantul diplomatic al țării sale la Moscova.

● 19 noiembrie 2005 - se împlinesc 105 ani de la nașterea scriitoarei ANNA SEGHERS. Este autoarea celebrului roman *A șaptea cruce*, în care zugrăvește soarta unor luptători antifasciști.

● 20 noiembrie 1925 - s-a născut, la Moscova, marea balerină MAIA PLISEȚKAIA. A fost primită în colectivul Teatrului Mare din Moscova, în 1943, atingând aici culmile artei coregrafice. A fost distinsă cu numeroase premii naționale și internaționale.

● 20 noiembrie 1915 - a murit, la New York, rabinul și omul de știință SALOMON SCHECHTER, născut la Focșani. A fost lector de teologie rabinică la Universitatea din Cambridge, iar apoi director al Jewish Theological Seminary din New York. A publicat diferite texte ebraice vechi, printre care *Eclesiastul* și *Documentul de la Damasc*.

● 23 noiembrie 2005 - împlinește 60 de ani regizorul și actorul ASSI DAYAN, fiul fostului om politic Moșe Dayan.

● 23 noiembrie 1914 - s-a născut, la Corabia, ALICE SARAGEA, specialistă în microbiologie. A lucrat la Institutul „Cantacuzino". A făcut parte din conducerea F.C.E.R.

● 23 noiembrie 1852 - s-a născut, la Göteborg, KARL WARBURG, istoric literar. Și-a adus contribuția la ridicarea Bibliotecii Naționale a Academiei din Stockholm.

● 23 noiembrie 1920 - s-a născut, la Cernăuți, poetul de expresie germană PAUL CELAN (Paul Ancel). După ce lucrează un timp la București, pleacă la Viena, iar apoi se stabilește la Paris. În multe din versurile sale descrie soarta evreilor în timpul Holocaustului. Volume de poezii: *Nisipul din urne*, *Mac și memorie*, *Trandafirul nimănui*, *Lumina-forță* și altele.

● 24 noiembrie 1994 - a încetat din viață poetul GEORGE ALMOSNINO, născut la București, în 1936. Volume de versuri: *Laguna*, *Omul de la fereastră*, *Nisipuri mișcătoare* etc.

● 27 noiembrie 2005 - împlinește 80 de ani regizorul CLAUDE LANZMANN. A semnat regia a două filme consacrate Holocaustului: *Shoah* și *Sobibor*.

● 30 noiembrie 2005 - împlinește 60 de ani (născut în 1945, la Galați) pianistul RADU LUPU. A fost distins la diferite concursuri internaționale. Și-a început activitatea concertistică în 1972, la New York.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Mai multe despre ce se întâmplă în comunități

Răspunzând dorințelor cititorilor noștri, vom căuta să prezentăm în R.E. mai multe informații despre ce se întâmplă în comunități. Am încercat și până acum să facem acest lucru, conștienți fiind că revista trebuie să fie o reflectare a vieții comunitare de peste tot, nu numai din București, dovadă articolele despre acțiuni care au avut loc la Iași, Cluj, Brașov, Timișoara sau Craiova. Dar pentru a prezenta o imagine fidelă și echilibrată a evenimentelor, trebuie să avem informația. În acest sens, apelăm din nou la prietenii noștri să ne scrie, să trimită articole, reportaje, pe adresa redacției, sau să ne dea câte un telefon, și cât mai repede, după desfășurarea acțiunilor. Desigur, ne vom duce și noi, deoarece ne face plăcere să ne întâlnim cu ei, dar, din păcate, cu un număr atât de mic de redactori, nu putem face față tuturor invitațiilor - dacă ni se adresează. De aceea, așteptăm vești în primul rând de la dvs. **(R.E.)**

IAȘI

Retragerea din Gaza și personalitatea lui Yitzhak Rabin – dezbătute în cadrul Clubului generației de mijloc

Un număr mare de membri ai generației de mijloc și nu numai au participat la o incitantă dezbatere despre retragerea forțelor militare israeliene din Gaza și desființarea coloniilor. Cei prezenți au venit la această dezbatere bine pregătiți, informându-se din presa israeliană și din alte materiale găsite pe Internet despre situația din Israel, cauzele și condițiile care au determinat guvernul israelian să ia astfel de măsuri. Vorbitorii au pus accentul pe situația creată în urma declanșării Intifadei și pe eforturile premierului Ariel Sharon de a găsi o cale de rezolvare prin planul de dezangajare din Gaza. Ei s-au arătat foarte preocupați și de consecințele dezangajării, mulți întrebându-se dacă nu cumva retragerea din Gaza va duce la o nouă ofensivă a terorismului, la întărirea Organizației „Hamas" sau la o nouă instabilitate în zonă.

Ținând cont de interesul prezentat de membrii comunității față de evenimentele din Israel, Clubul și-a mai propus o altă temă de mare actualitate: o conferință-omagiu la zece ani de la moartea fostului premier israelian, Yitzhak Rabin, desfășurată în luna noiembrie. În cadrul prelegerii intitulată „Yitzhak Rabin – eroul și victima păcii", ing. Martha Eșanu a vorbit, în fața unei săli arhipline, cu participanți din toate generațiile, evrei și români, despre omul, conducătorul și miliarul de excepție care a fost Y. Rabin, enumerând evenimentele deosebite în care acesta a jucat un rol și care au marcat etapele carierei sale militare și politice. S-a scos în evidență faptul că, începând din 1948, viața și întreaga sa activitate s-au identificat cu istoria Israelului. Conferința s-a constituit într-un omagiu adus marii sale personalități la împlinirea a zece ani de la brutala și incredibila sa trecere în neființă.

(Coresp. - ing. MARTHA EȘANU)

TIMIȘOARA

Premiul de Excelență Culturală pentru IOAN HOLENDER

Ioan Holender, directorul Operei vieneze, revine periodic la Timișoara, iar reîntoarcerile în orașul natal sunt mereu motive de bucurie și recunoaștere din partea oamenilor de cultură din urbea de pe Bega. Recent, directorului cu cel mai lung mandat al Operei din „capitala muzicii" i-a fost decernat, de către „Austrian Airlines Timișoara", Premiul de Excelență Culturală pentru 2005. Societatea a atribuit, constant, în ultimii șapte ani această distincție unor personalități care au contribuit la îmbogățirea și promovarea vieții artistice a orașului. Momentul sărbătoresc, ilustrat cu muzică și teatru, a avut loc în Sinagoga din Cetate, sortită să devină cea mai importantă sală de concerte a Timișoarei. Pentru reușita acestui proiect, Ioan Holender a donat suma primită cu acest prilej Societății Filarmonice, în scopul continuării proiectului de reconstrucție și amenajare a sinagogii. Oficialitățile orașului, primarul *Gheorghe Ciuhandu* și prefectul Județului Timiș, *Ovidiu Drăgănescu*, au ținut să îl felicite pe laureat cu această ocazie.

SIGHIȘOARA

Zece zile de festival la „ProEtnica"

La 19 noiembrie a.c., la Sighișoara a avut loc o ședință tehnică de evaluare a Festivalului „ProEtnica" 2005 și, totodată, de pregătire a strategiei pentru manifestarea similară de anul viitor. Organizatorii (echipa I.B.Z. – Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret, coordonat de *Reiter Volker* și *Adrian Ivanițchi*) au prezentat raportul „ProEtnica" 2005 (număr de participanți, buget, impact mediatic). Momentul cel mai animat al întâlnirii l-a reprezentat discutarea proiectului „ProEtnica" 2006. Anul viitor, organizatorii doresc o schimbare radicală a strategiei Festivalului. Conform discuțiilor purtate și dezbaterilor, acesta se va desfășura în perioada 18-27 august. Astfel, la Sighișoara, Festivalul se va întinde pe o perioadă de zece zile, în care participanții pot combina în mod fericit relaxarea cu participarea la unul dintre cele mai importante evenimente culturale din țară. Dr. ing. *José Blum*, consilier cultural al F.C.E.R., coordonează programul comunității evreilor în cadrul acestui proiect. În acest timp comunitățile își vor putea aduce mai multe formații, expozanți, meșteșugari. Vor continua să fie cuprinse, în continuare, în program lansările de carte, conferințele și teatrul interactiv. Ședințele tehnice pentru pregătirea „ProEtnica" vor continua în anul viitor. **(L.F.)**

Revista revistelor

◆ **„ȘALOM"**, nr.10/2005, mini-revista comunității evreilor din Focșani, evocă, în articolul de fond, Ziua Holocaustului din România, explicând semnificația cuvântului Holocaust și de ce se folosește termenul în cazul nimicirii celor șase milioane de evrei din Europa. Referindu-se la marcarea Zilei Holocaustului în România, se menționează concluziile Comisiei „Wiesel" cu privire la numărul evreilor români uciși sau morți în perioada regimului Antonescu. „Declararea de către Guvernul României a zilei de 9 octombrie ca Zi a Holocaustului nu mai constituie un memento doar pentru membrii comunității evreiești, ci pentru întreaga societate românească", concluzionează revista. În paginile revistei apar rubricile permanente „Glosar" (explicații despre obiectele iudaice de cult), „Din cotidianele israeliene", „Medicină", „Pagina de cultură generală" și mult gustata rubrică de umor.

◆ **„INSIDE BRASOV"**, nr. 15-16/octombrie-noiembrie 2005 - revistă trilingvă (engleză, franceză, italiană) de informații despre acest oraș -, a inserat un articol consacrat marcării Zilei Holocaustului de către comunitatea evreiască brașoveană. Se reproduc fragmente din cuvântarea președintelui comunității, ing. Tiberiu Roth, și momentele cele mai semnificative ale comemorării. Articolul scoate în evidență și faptul că Brașovul, în care trăiesc numeroase etnii, este un oraș fără prejudecăți. **(E.G.)**

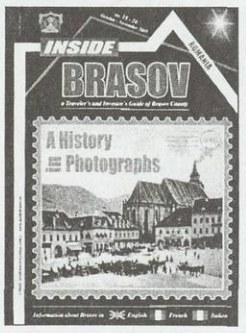

„Împreună în Europa", cu Tania Lovinescu

La 25 noiembrie 2005, în emisiunea „Împreună în Europa" de pe postul Tv.R.2 (realizatori - Lucia Perojuc și Mariana Borcescu), printre alte momente, am reținut un dialog cu scriitoarea Tania Lovinescu. Am aflat astfel (unele amănunte le cunoșteam) despre colaborarea fructuoasă a poetei cu numeroși compozitori de muzică ușoară, romanțe, operetă, cum sunt Florin Bogardo, Vasile Șirli, Marcel Dragomir, Aurel Giroveanu, Cornel Fugaru. Tania Lovinescu l-a amintit cu afecțiune pe Dan Mizrahi, cu care a realizat două succese: „Romanța toamnei" și „Înserare", reluate adeseori la radio. De altfel, circa 80 de înregistrări la radio poartă „semnătura" Taniei Lovinescu ca autoare a textelor. Cunoscuți cântăreți au interpretat cântece pe aceste texte - Angela Similea, Olimpia Panciu, Stela Enache, Doina Badea, Aurelian Andreescu, Marius Țeicu ș.a. Ca prozator, Tania Lovinescu s-a făcut cunoscută, în special, cu *Mă cheamă Alzheimer*, roman tradus în America și citit și de Nancy Reagan. Cartea a fost inclusă de Ministerul Sănătății în documentația necesară cunoașterii acestei grele boli de care a suferit soțul scriitoarei. Nu vom expune aici bogata bibliografie a Taniei Lovinescu, vom spune doar că ne-am bucurat văzând-o într-o emisiune importantă a Tv.R.

BORIS MARIAN

Seară literară „In memoriam" Dr. HARALD ALEXANDRESCU

Joi, 17 noiembrie, s-a desfășurat, sub auspiciile Societății Astronomice Române de Meteori (S.A.R.M.), la Observatorul „Vasile Urseanu", o seară literară consacrată regretatului dr. **Harald Alexandrescu** z.l., plecat prematur dintre noi. Moderator a fost **Andrei Dorian Gheorghe**, director fondator al Festivalului Național de Astropoezie, care a participat și la unele ședințe ale *Salonului literar R.E.* și a contribuit la organizarea unor activități comune ale acestuia cu S.A.R.M., consacrate Zilei Mondiale a Poeziei în 2004 și în 2005. Printre participanți s-au aflat pictorul **Toma Hirth**, precum și **Zigmund Tauberg**, împreună cu soția, membri ai *Salonului literar*. În cadrul acestei manifestări a fost evocată personalitatea de neuitat a lui Harald Alexandrescu și au fost prezentate poezii cu subiecte cosmice, printre acestea figurând și poeme din creația lui Boris Marian Mehr, Arnold Leinweber, Zigmund Tauberg. Au fost distinși cu „Diplome de onoare": **Toma Hirth**, pentru picturile sale cu subiecte cosmice, și **Zigmund Tauberg**, pentru întreaga sa activitate astropoetică. **(Z.T.)**

O mare pierdere pentru comunitatea orădeană

A dispărut „un om între oameni" – dr. CAROL MOZES

Comunitatea orădeană a pierdut unul dintre cei mai valoroși membri - dr. Carol Mozes z.l., un *adevărat om între oameni*. Medic și cercetător, autor a sute de articole și lucrări de specialitate (printre care „Tehnica îngrijirii bolnavului", apărută în opt ediții), întemeietor de școală, dr. Carol Mozes a fost o personalitate marcantă a vieții sociale orădene, un tămăduitor al miilor de bolnavi care i s-au adresat cu încredere, cunoscându-i calitățile excepționale de medic și de om. S-a născut la Oradea, la 29 aprilie 1917. În 1941, a început să practice medicina la Budapesta, dar activitatea lui a fost întreruptă de legile rasiale instituite în Ungaria, fiind trimis în detașamente de muncă obligatorie în Ucraina, Belarus, Polonia și Slovacia. A supraviețuit și, revenit *la Oradea, s-a confruntat cu tragedia pierderii întregii familii, deportate la* Auschwitz. A rămas totuși în orașul său natal unde, timp de 60 de ani, a desfășurat o activitate remarcabilă, rămânând în memoria concetățenilor săi ca exemplu de conștiinciozitate și dăruire. A lucrat la Spitalul Județean, a fost medic consultant la secția de hepatită, medic primar la Spitalul de Boli Infecțioase, apoi medic primar, șef de secție la secția de neuroinfecții, unde a rămas până la pensionare (la vârsta de 73 de ani), fiind reținut în continuare până în 1996. A lucrat apoi ca voluntar până la vârsta de 83 de ani. Pentru meritele sale cu totul ieșite din comun, în 2003 i s-a acordat titlul de „Cetățean de Onoare" al orașului.

Văduva lui, *Tereza Mozes*, muzeografă și cercetătoare în domeniul etnografiei, supraviețuitoare a Holocaustului, este, de asemenea, o personalitate de excepție, fiind și autoarea unor cărți de memorii despre anii petrecuți în lagărele morții. Dr. Carol Mozes a murit la Tel Aviv, fiind în vizită la fiul său, de asemenea un cunoscut medic. Vestea morții lui *i-a îndurerat pe miile de orădeni care l-au cinstit și l-au iubit. Dumnezeu* să-l odihnească! **(E.G.)**

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

În luna noiembrie 2005, au fost înhumați în cimitirele C.E.B.: BĂLEANU MIRCEA (80 de ani), str. Barajul Sadului nr. 7; ALBU RODICA MONICA (80), str. Ceaikovski nr. 8; PASCA PETRU (94), str. Drumul Taberei nr. 62B; AVRAM BERLĂ (84), str. Emil Racoviță nr. 22; UHLYARIK LENA (53), B-dul N. Titulescu nr. 163; PERL IRMA (87), B-dul Basarabiei nr. 92; JIANU JEAN (85), Cal. Victoriei nr. 142-148; CÂMPEANU IULIANA (80), B-dul Magheru nr. 32-36; LUTENBERG GHISELA (88), Cămin „Amalia și dr. Moses Rosen".

Copleșit de durere, fiul Daniel anunță dispariția, pe 9 Heșvan 5766 (11 noiembrie 2005), a celei mai dragi ființe, MAMA, ing. LYA BLUMENFELD, din Suceava. O viață întreagă nu mi-ar fi de ajuns să te pomenesc, iubită MAMĂ. „Main idișe mame". Dumnezeu să te ocrotească în ceruri, alături de cei dragi, și sufletul tău cel bun să îmi călăuzească pașii! Fie-ți amintirea binecuvântată.

Comunitatea Evreilor din Galați anunță, cu durere și regret, pierderea celui ce a fost BARUTCIEFF SAMI, decedat la data de 16 noiembrie 2005. *„An de an venea la șil / Chinuit de durere și nevoi / Să se roage Domnului. / Acum a plecat liniștit / Spre zări cunoscute / Doar de Dumnezeu. / Iar noi enoriașii / Gălățeni / Să ne rugăm pentru el. / Nu te vom uita niciodată, / Prietene BARUTCIEFF SAMI".* (Ing. Groper Harie)

Familia, zdrobită de durere, anunță încetarea din viață, la 28 noiembrie 2005 (26 Heșvan 5766), după o lungă și grea suferință, a celei ce a fost VEXLER EVA, din Roman, în vârstă de 71 de ani - soție, mamă și bunică cu însușiri excepționale, iubită și stimată de toți cei care au cunoscut-o. *Chipul ei luminos va rămâne pentru totdeauna în memoria noastră.*

Au trecut nouă ani de când soțul meu, IACOB HALLER, profesor de biologie, a plecat pe drumul fără întoarcere. A funcționat la liceul din Dorohoi și la Liceul „Laurian" din Botoșani, unde a fost un timp și director. Concomitent, a depus și muncă cultural-științifică, fiind, timp de 24 de ani, rectorul Universității „Nicolae Iorga" din Botoșani. „Gazeta de Botoșani", din 18 septembrie 1996, a scris: „Moartea profesorului Iacob Haller reprezintă o pierdere pentru viața intelectuală a Botoșaniului". Rog pe cei ce l-au cunoscut și apreciat să-i acorde o clipă de aducere aminte. Mulțumesc. Maly Haller.

Păstrându-le vie amintirea, aduc un pios omagiu bunilor mei părinți JEANA și dr. MILU POLAC (medic pediatru), suflete pline de dragoste. Neștearsă iubire. Recunoștință veșnică! Dr. Edith Polac.

Întreaga familie amintește tuturor că au trecut patru ani de la trecerea în neființă a dragului nostru ing. NIUMA GOLDEMBERG ȘERBAN.

„A mai trecut un an / Și încă unul / Și va urma așa mereu / În veșnicie / Aduceri aminte, regrete / Și durere / Pentru pierderea părinților mei / SIMCHA și ȚIVIA GROPER, / Decedați la 14 noiembrie 1984, / Respectiv, 17 octombrie 1986. / Vă caut în tot ce mă înconjoară / În amintirile frumoase / Ce îmi inundă sufletul / Dragostea și sfaturile date. / Și simt mângâierea vântului / Ce bate de departe / Sunteți amândoi în tot / Și veți rămâne pentru mine / Până dincolo de veac / Cântecul amintirii și simfonia / Dorului de a fi alături de voi. / Îngenunchez în fața vieții / Și mă rog bunului Dumnezeu / Să vă dea liniștea, odihna / Și lumina veșnică. / Odihniți-vă în pace până ce Dumnezeu / Vă va readuce acasă". (Ing. Groper Harie).

O viață dăruită iubirii de carte

Mai de preț decât ziua nașterii, este ziua morții, sună un aforism talmudic, fiindcă atunci tragem linia și facem bilanțul, de aceea *larțait*-ul - comemorarea zilei de final a unei traiectorii umane - este un moment de meditație, în care analizăm ceea ce omul trecut în Lumea-De-Dincolo a lăsat în noi. S-a scurs un an de când locul **EVELINEI FONEA** z.l. a rămas gol, nu doar în redacția noastră, dar și în viața culturală evreiască, comenta scriitorul *Dorel Dorian*, redactorul șef al „Realității Evreiești", vorbind despre documentarista de vocație, autoare a câtorva zeci de anuare de consemnări privind cele mai importante evenimente culturale românești, realizate ca biblioteconomist la Biblioteca Centrală de Stat. Evelin Fonea a fost o intelectuală dintr-o specie pe cale de dispariție, cu mare respect pentru aprofundarea fiecărui subiect, care trudea pentru un articol cât pentru un studiu. A fost un om educat în spiritul râvnei de a cunoaște, de mare sensibilitate și simț al datoriei. Pe lângă mica ei familie, Evelin Fonea z.l. a mai avut o familie: a colectivului redacțional și a obștii pe care a slujit-o. Recunoștința, prețuirea, afecțiunea noastră îi vor însoți, de-a pururi, amintirea! **(R.E.)**

JEWISH REALITY

DECEMBER 1st, HALLMARK FOR UNITY

This year December 1st, the National Day of Romania, became the hallmark for deeper understanding of the meaning of national unity. There were no confrontations between the leading parties and those in opposition; the political parties were ready to listen to the President's demand to forget the political disputes and to be united on this day. President Basescu's image near the former presidents Ion Iliescu and Emil Constantinescu, near the heads of the leading and opposition parties, following from the Triumph Arch the military defilation, is worth to be more often seen on the TV broadcasting channels. Though there were few speeches, people knew what and whom to celebrate. The Great Union was an act of will not only of the Romanian population living in this area, but also of the national minorities that had been promised in Alba Iulia equal rights and the possibility of maintaining their ethnic identity. Between those there were also the Jews who promoted the reunion of Romania not only with words, but also with their military deeds, and many of them sacrificed their lives in war. But, in spite of the promises, the Jews became citizens of Romania with full rights only in 1923, after many external pressures.

AN IMPORTANT "OTER" SEMINARY

The Jewish Community from Cluj-Napoca became the host of the first seminary "OTER" on November 25th-27th, 2005 where the platform-program of the organization and the future projects were discussed. On the occasion, leaders of the youth organizations and active members involved in several programs participated to the debates. Attila Gulyas, member of the Leadership Committee of F.J.C.R and national leader organized the seminary. Parker Crockford, the Joint organization volunteer, had a particular role in this action. The essential aspects discussed in the meeting were the description of the opportunities involved by the community life and the idea of being young and in the same time a follower of important tradition. The presence during the whole event of Israel Sharli Sabag, vice-director of "Joint" for Romania, sealed once again the importance seen in this institution for the future of the Jewish community in the world and in this case, in Romania.

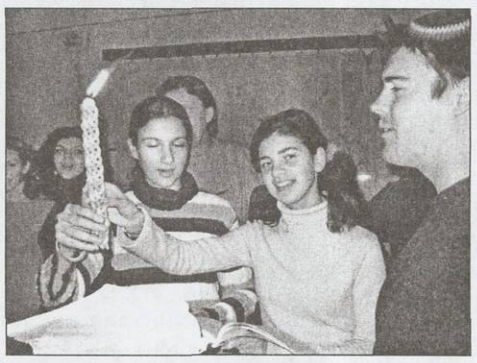

YOUTH REGIONAL SEMINARY

IASSY, december 1st - 4th, 2005

On December 1st – 4th the Youth Department of F.J.C.R. organized in Iassy a Regional Seminary that included in its program the national phase of the Jewish knowledge competition. Young Victor Rosenzveig from Oradea is the winner of the contest. From the nine participants, on the next two positions were Andrei Schwartz (Timisoara) and Asher Pusztai (Arad). Dr. Aurel Vainer, president of F.J.C.R and member of the Parliament, participated to the event and led a panel on "Anti-Semitism versus Real-Semitism or Pro-Semitism - a present problem and possible modalities of approach and action", in the presence of many important personalities from Iassy. Israel Sabag, vice-director of "Joint" for Romania, also participated to this important event.

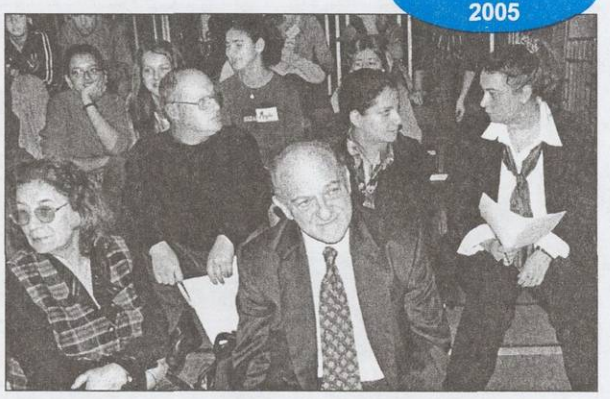

BUCHAREST, november 23rd - 27th, 2005

THE INTERNATIONAL BOOKFAIR "GAUDEAMUS" – LEARNING BOOK, AT ITS 12TH EDITION

Tens of thousands of visitors

It is already a tradition at the end of each autumn to organize in Bucharest an international bookfair named "Gaudeamus". Even the name reflects the main objective, that of contributing to the stimulation and maintaining the pleasure of reading of the youth. Tens of publishing houses from the country, beside some similar enterprises invited from abroad, take part in an authentic competition of new titles (and also of the last years production), able to answer the preoccupations and to stir the interest of various categories of readers, oriented to exact sciences, and to humanities as well. The editorial production fills the bookstalls near the computers connected to Internet, in a chain of fertile interferences, benefic for the augmentation of the spiritual life. The Prime Minister spoke at the opening of the fair, underlying the importance of this event. Jonathan Scheele (head of Delegation, Delegation of the European Comission in Romania) who accepted to be the honor president of the "Gaudeamus" Bookfair, was an encouraging presence.

THE CONFERENCES OF 5766

Acad. SOLOMON MARCUS

PAUL ERDOS, A LEGEND FROM THE 20TH CENTURY

On November 20th, at the Community Cultural Center, in an overcrowded hall, the legend Paul Erdos was presented by acad. Solomon Marcus with the literary gifts of the family and with the passion for the queen of the sciences, the mathematics. This was the début for the 5766 conferences on Judaic themes, with its opening – the children choir conducted by Bogdan Lifsin, the opening speech of Dr. Aurel Vainer, M.P., president of F.J.C.R., and also the interventions of other participants: eng. Ossy Lazar, president of the Jewish Community from Bucharest, architect Aristide Streja, Emanuel Reicher, the world chess champion, Dr. Liviu Beris, professor Sigmund Tauberg, and others. The event proved metaphorically and in reality as well, the youth of a community that still has something to say in the contemporary Jewish world.

THE SYMPOSIUM DEDICATED TO THE WRITER GHEORGHE SCHWARTZ

On November 27th at the Community Cultural Center, the homage symposium dedicated to the writer Gheorghe Schwartz on the occasion of the anniversary of his 60th birthday took place. Dr. Jose Blum, cultural counselor, opened the symposium that was led by Toma George Maiorescu, writer. Dr. Aurel Vainer, M.P., President of F.J.C.R. spoke about the important work of the writer and awarded the "Excellence Diploma" of F.J.C.R. The vice-president of the Writers' Union, *Varujan Vosganian*, senator and poet, academician *Alexandru Bogdan*, professor *Vasile Morar, Dorel Dorian*, writer, chief editor of the "Jewish Reality", *Boris Marian Mehr*, poet and publicist, *George Balaita*, poet, completed Gheorghe Schwartz's portrait. In this edition we dedicate a page to this cultural event, reflecting the manifestation, a literary portrait of Gheorghe Schwartz, a presentation of the most recent editorial publication of the writer, "The World Axis", a novel published by "Polirom" Publishing House.

BARUCH TERCATIN'S VOLUME, "THE SCROLL OF ESTHER", LAUNCHED IN CLUJ-NAPOCA AND BUCHAREST

The release of "The Scroll of Esther" in Cluj and in Bucharest, translated and commented in Romanian by the well-known Israeli scholar and writer born in Romania, eng. Baruch Tercatin, represented a memorable event in the cultural Romanian life. Memorable through its participation: personalities of the social and cultural life, leaders of F.J.C.R., of the Jewish Community from Bucharest, of the Rabbinate, of the "B'nai B'rith" Forum from Romania, of the Cultural Association for Friendship Romania – Israel, of the Association of the Romanian Jews Victims of the Holocaust. Also memorable through the substance of its recommendations: Professor Ladislau Gyemant and the writer Dorel Dorian, chief editor of the "Jewish Reality", in Cluj. Dr. Aurel Vainer, M.P., President of F.J.C.R., Her Excellence Rodica Radian Gordon, ambassador of the State of Israel in Romania, academician Gabriel Strempel, academician Cornelia Bodea, adv. Constantin Visinescu, honorific president of the Cultural Association for Friendship Romania – Israel, in Bucharest. Everywhere the moderator of these panels of book release was Professor Alexandru Singer, director of "Hasefer" Publishing House, which published all the mentioned volumes, "The Scroll of Esther" – "Megilath Esther", included. The event was also memorable due to the splendor of the cultural spaces that hosted the book release: the "Babes-Bolyai" University in Cluj, the Romanian Academy and the "Gaudeamus" Bookfair in Bucharest.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956
de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

יז מר-חשון – ו כסלו תשס"ו • דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

דצמבר 1, תחת כותרת האחדות

השנה 1 דצמבר, יום הלאומי של רומניה, התבלט בהבנה המעמיקה יותר של משמעות אחדות לאומית. חסרו העמותים בין המפלגות בשלטון ואלה באופוזיציה, והן נענו לקראת נשיא רומניה טראין בססקו לשכוח את הסכסוכים הפוליטיים ולהתאחד ביום הזה. תמונת נשיא בססקו לצד הנשיאים לשעבר יון איליאסקו ואמיל קונסטנטינסקו, מנהיגי המפלגות המנוגדות, בזמן צפיה בצעדה הצבאית בקשת הנצחון, היא שווה לראיה לעיתים קרובות יותר ברשת הטלויזיה. למרות מספר המצומצם של הנאומים, האנשים ידעו את מה ואת מי חוגגים. ההאחדות הגדולה היתה מעשה רצון לא רק של האוכלוסיה הרומנית מהאזורים האלה, אלא גם של המיעוטים הלאומיים שהובטחו באלבה יוליה זכויות שווים ואפשרות שמירת זהותם. ביניהם היו גם היהודים שתמכו בהשלמת רומניה לא רק במילים אלא גם במעשי נשק, רבים מהם במחיר אובדן חייהם במלחמה. אבל למרות ההבטחות, היהודים קבלו את האזרחות הרומנית עם זכויות מלאות רק ב 1923, אחרי לחצים חיצוניים רבים.

סמינר אזורי של הצעירים

יאסי, 1-4 דצמבר 2005

מחלקת הצעירים של הפדרציה ארגנה בתקופת 1 - 4 דצמבר 2005 ביאסי, סמינר אזורי שכלל בתוכניתו השלב הארצי של תחרות הידע ביהדות. מנצח התחרות הוא הצעיר ויקטור רוזנצוייג מאורדאה. בין 9 המשתתפים, במקום שני ושלישי יצאו אנדרי שורץ - טימישוארה, ואשר פוסטאי - ערד. נשיא הפדרציה, דר אורל ווינר, נכח בסמינר כולו והוביל דיון בנושא "אנטישמיות בניגוד לריאלשמיות או פרושמיות. נושא עכשיוי ודרכים אפשריים לגשת ולפעול". באירוע החשוב הזה השתתף גם ישראל סבג, סגן מנהל "ג'יוינט" לרומניה.

סמינר "אותר" מכריע

בין 25-27 נובמבר קהילת היהודים מקלוז'-נפוקה היתה המארחת של הסמינר הראשון "אותר", בו נדונה תוכנית הארגון והתוכניות לעתיד. בהזדמנות זאת השתתפו בדיונים מנהיגי ארגוני הצעירים וחברים פעילים המעורבים במספר תוכניות של הארגון. אטילה גוליאס, חבר בועד ההנהלה של הפדרציה ומנהיג ארגון הצעירים "אותר", ארגן את האירוע בתמיכת ארגון "ג'יוינט". גם לפרקר קרוקפורד, מתנדב "ג'יוינט", היה תפקיד משמעותי באירוע. הנושאיים המרכזיים בדיון היו: הזדמנויות הנמצאות בחיים הקהילתיים והתפיסה לגבי להיות צעיר וממשיך מסורת חשובה. נוכחותו בכל האירוע של ישראל שרלי סבג, סגן המנהל של "ג'יוינט" ברומניה, החתימה מחדש את תפיסת חשיבותו של עתיד הקהילה היהודית בעולם, ובמקרה הזה, ברומניה.

הרצאות שנת 5766

חבר אקדמיה סולומון מרקוס על פאול ארדוש, אגדה ממאה ה 20

במרכז הקהילתי ה 20 בנובמבר השנה, בעולם מלא לאפס מקומות, אגדת פאול ארדוש נערכה בעמוד ע"י סולומון מרקוס, עם הכישורים הספרותיים של המשפחה ועם האהבה של מלכת המדעים, המתמטיקה. זאת היתה תחילת ההרצאות בנושאים יהודיים לשנת 5766. ההתחלה הזאת שקפה בפתיחתה - מקהלת הילדים בניצוחו של בוגדן ליפשין), בנאום הפתיחה של נשיא הפדרציה, דר' אורל ווינר, חבר פרלמנט, וגם במילים הדוברים אחריו (אוסי לזר, נשיא קהילת יהודי בוקרשט, האדריכל אריסטידה סטרז'ה, עימנואל רייכר, אלוף עולמי בשחמט, דר' ליביו בריס, פרופסור סיגמונד טאוברג, וכ"ד), את צעירותה של קהילה שעדיין מסוגלת לתרום לעולם היהודי בן זמננו.

הכרך "מגילת אסתר" מעת ברוך טרקטין, פורסם הקלוז'-נפוקה ובבוקרשט

הפירסום בקלוז'-נפוקה ובבוקרשט של "מגילת אסתר", תורגם ומפורש ברומנית ע"י ברוך טרקטין, משכיל וסופר ידוע ישראלי ממוצא רומני, היה אירוע נזכר החיים התרבותיים הרומניים. מרשים בהשתתפות בה הוא זכה: אנשים מוכרים של החיים החברתיים והתרבותיים הרומניים, מנהיגי הפדרציה, מנהיגי קהילת בוקרשט, נציגי הרבנות, הפורום "בני ברית" רומניה, של התאחדות התרבותית לידידות רומניה- ישראל, ושל התאחדות יהודי רומניה קורבנות השואה. מרשים בתוכן ההמלצות: פרופסור לדיסלאו גימנט הסופר דורל דוריאן, עורך ראשי של כתב העת "המציאות היהודית", בקלוז' וחבר הפרלמנט דר' אורל ווינר, נשיא הפדרציה, הגד' רודיקה רדיאן גורדון, שגרירת מדינת ישראל ברומניה, חבר אקדמיה גבריאל שטרמפל, חברת אקדמיה קורנליה בודאה, עו"ד קונסטנטין וישינסקו, נשיא הכבוד של ההתאחדות התרבותית לידידות רומניה- ישראל, בבוקרשט. בשני המקומות פרופסור אלקסנדרו זינגר, מנהל ההוצאה לאור "הספר" שפרסמה את העבודות הנ"ל, כולל "מגילת אסתר", היה מנחה המפגשים. האירוע היה מרשים גם בעקבות היערכותו במקומות תרבות זוהרים: האוניברסיטה "בבש-בוליאי" בקלוז', אקדמיה הרומנית ושוק הספר "גאודאמוס", בבוקרשט. בשבת בבוקר ב 19 נובמבר, המהנדס ברוך טרקטין עירך קידוש בבית הכנסת הכורלי בבוקרשט, הו השתתפו מנהיגי הפדרציה וקהילת בוקרשט, חברים רבים של הקהילה.

סימפוזיון מוקדש לסופר גאורגה שורץ

ב 27 נובמבר השנה במרכז התרבותי הקהילתי נערך סימפוזיון מוקדש לסופר גאורגה שורץ, בהזדמנות יום הולדתו ה 60. מנחה הסימפוזיון היה הסופר תומה ג'יורג'יה מאיורסקו. האירוע נפתח ע"י חוזה בלום, יועץ תרבותי. נשיא הפדרציה, חבר הפרלמנט דר' אורל ווינר, דיבר על יצירתו של הסופר והעניק לו את דיפלומה הצטיינות של הפדרציה. דיוקנו של גאורגה שורץ הושלם בדברי הסנטור והמשורר ורוז'אן ווסגניאן, סגן הנשיא של התאגדות הסופרים, חבר אקדמיה אלקסנדרו בוגדן, פרופסור וסילה מורר, הסופר דורל דוריאן, עורך ראשי של "המציאות היהודית", בוריס מריאן מאר, י. וייזנפלד. במהדורה הנוכחית מקדישים עמוד לאירוע התרבותי החשוב הזה בסרט הטקס, בדיוקן הספרותי של גאורגה שורץ, בהצגת עבודתו החדשה ביותר, "מישור העולם", רוצן שפורסם בהוצאה לאור "פולירום".

בוקרשט, 23 - 27 נובמבר 2005

שוק הספר הבין- לאמי "גאודאמוס" - ספר לימוד, במהדורה ה 12

עשרות אלפי מבקרים

בסוף כל סתיו כבר נכנס למסורת שוק הספר הבין-לאומי הנקרא "גאודאמוס". שמו משקף את עצם יעדו העיקרי, לתרום ולהפוך לקבוע את נוהג הקריאה בין הצעירים. עשרות הוצאות לאור מרומניה לצד מפעלים דומים מוזמנים מחו"ל משתתפים בתחרות אמיתית של כותרות חדשות, וגם ישנות, מסוגלות להיענות להתעסקותם ולהתעניינותם של קבוצות שונות של קוראים, הן מכוונים למדעים המדויקים, והן לתחומים הומניסטים. תוצרת העורכים מונחת על השולחנות התערוכה שכנים למחשבים נקשרים לרשת, בשרשרת פוריה התורמת חיובית לחיים הרוחניים. ראש הממשלה עצמו דיבר בפתיחת השוק, כסימן של שימת הלב של הפוליטיקאים המשפיעים על הדעה הציבורית. נוכחותו של יונתן שאלה, ראש הנציגות הקבועה של האיגוד האירופי ברומניה, שהסכים להיות נשיא הכבוד של שוק הספר "גאודאמוס" במהדורה ה 12, היתה מעודדת ביותר.

CONFERINȚELE ANULUI 5766

PAUL ERDÖS – o legendă din secolul XX

Acad. SOLOMON MARCUS despre:

Urmare din pag. I

Dar se întâmpla ca la scurt timp să primesc de la el o scrisoare în care prezenta soluția problemei. În acest fel am fost onorat în 1964 cu un articol al lui Erdös în care se rezolvau două dintre problemele pe care i le propusesem. Altădată m-a citat într-un articol al său în colaborare cu G. Fodor. Care este tâlcul numărului Erdös 2? Acest savant este unic în lumea matematică prin numărul mare de coautori ai publicațiilor sale și prin varietatea acestora, explicabilă prin faptul că Erdös a lucrat în multe domenii ale matematicii (deci varietate tematică) și a călătorit în câteva zeci de țări și continente (deci varietate sub aspect național și geografic). Lista coautorilor săi dă o imagine sugestivă a dimensiunii planetare a spiritului acestui matematician, a capacității sale de a stabili punți de legătură cu oameni foarte variați sub aspectul intereselor profesionale, al naționalității, orientării politice sau religioase. Harta celor care au un număr Erdös finit dă seamă despre amploarea procesului prin care Erdös a polarizat o parte imensă a scenei matematice a secolului al XX-lea, în special a celei de-a doua jumătăți a acestui secol. Sute de tineri și-au făcut teza de doctorat pornind de la o idee, un rezultat, o problemă legate de numele lui Erdös. Tot atât de mulți sunt cei care au fost definitivați pe o anumită poziție universitară ca urmare a rezolvării unor probleme propuse de Erdös sau pe baza ajutorului primit de la el.

În multe privințe, omul pe care atât de mult l-am lăudat era dificil în relațiile sociale, chiar greu de suportat. Gestul atât de obișnuit de a da mâna cu colegul pe care l-ai întâlnit îi repugna și acest fapt făcea parte dintr-un comportament mai general al său: nu agrea contactul fizic cu o altă persoană [...]. Venea cu mâinile goale atunci când era invitat la masă la cineva (și era mereu invitat) sau atunci când (foarte frecvent) era găzduit acasă la cineva. Inutil să mai adaug faptul că ignora gesturile elementare de politețe și atenție față de femei [...]. La o expoziție Matisse l-a cuprins plictiseala, s-a retras imediat pe o bancă, scoțându-și un pix și un petic de hârtie, bănuiți desigur cu ce scop. La un spectacol de mimică a adormit înainte ca spectacolul să înceapă. Ultima dată când citise un roman fusese în anul 1940. Ultimul film pe care-l văzuse, prin anii '50, „Cold days", era istoria unor atrocități din anul 1942, la Novisad, Iugoslavia, unde câteva mii de evrei și de ruși căzuseră victimă violențelor maghiare [...]. Era foarte pisălog cu șoferii, dorea să învețe pe unde să meargă, el care nu conducea niciodată un automobil. În micul lui bagaj de mână se afla și un radio cu tranzistori. Se pare totuși că era stimulat de ascultarea muzicii clasice. Bach și Beethoven aveau asupra sa un efect hipnotic. Frumusețea Simfoniei a IX-a a acestuia din urmă era pentru Erdös un reper. Un aspect impresionant în comportamentul său social era atitudinea față de copii, care pentru el erau niște epsiloni, ca urmare a faptului că litera grecească respectivă este simbolul obișnuit în matematică pentru notarea cantităților arbitrar de mici. Față în față cu un copil, Erdös își dezvăluia resurse surprinzătoare de candoare și duioșie; îl contempla cu o infinită bunătate în priviri și se angaja cu el într-un dialog în care curiozitatea sa încerca s-o provoace pe aceea a interlocutorului său.

Erdös folosea un limbaj conspirativ, pe care cei apropiați îl cunoșteau foarte bine: un proaspăt căsătorit era un sclav, soția era un boss, alcoolul era otravă, cel care divorța era unul care își recăpăta libertatea, cel care ținea o comunicare matematică era unul care ținea o predică, cel care înceta să mai facă matematică era unul care a murit, iar cel care murea era unul care ne-a părăsit. Dar toate acestea se menționau în registrul glumei specifice lui Erdös, iar purtarea sa era totdeauna de o civilitate desăvârșită. Ironia sa se manifesta cu precădere sub forma autoironiei.

Erdös s-a simțit atras de multe domenii ale matematicii. S-a observat de multă vreme faptul că inteligența umană procedează, în esență, prin articularea a două tipuri de operații: alegeri și combinări. Alegem anumite tipuri de entități, le supunem anumitor operații combinatoriale, care conduc la noi tipuri de entități, pe care le supunem unor noi operații combinatoriale ș.a.m.d. Există un moment inițial și unul final în această alternare de alegeri și combinări? În principiu, nu. Dar dacă vrem să impunem o anumită ordine, putem, de exemplu, să presupunem că există un moment inițial, în care pornim la drum cu anumite obiecte considerate ca date, deci obiecte primitive, pe care le supunem unor operații combinatoriale controlate de anumite restricții, sub forma unor reguli și/sau axiome. Există o tipologie a inteligențelor după cum excelența se manifestă în domeniul alegerii entităților supuse analizei sau în cel al activității lor combinatoriale. Erdös și-a manifestat excelența cu precădere în materie de aspecte combinatoriale. Sloganul care guvernează aceste aspecte a fost pus în evidență de britanicul Frank Plumptron Ramsey (un student al lui Bertrand Russell și al lui Ludwig Wittgenstein). În raport cu orice posibilă idee de ordine, nu există dezordine totală. Erdös s-a atașat cu pasiune de acest pariu al lui Ramsey și a adus în sprijinul sloganului său o serie de argumente puternice, sub forma unor teoreme profunde, care guvernează orice mulțime de elemente, indiferent de natura acestora; ele pot fi numere, puncte, atomi, molecule, compuși chimici, celule biologice, baze nucleotide, aminoacizi, insecte, mamifere, persoane, instituții, guverne, corpuri cerești, cuvinte, semne de orice fel, țări, idei, versuri, litere, figuri geometrice etc. În aceasta stă puterea matematicii: ea operează asupra unor entități cărora nu este nevoie să le specificăm natura iar rezultatele obținute sunt valabile indiferent care este interpretarea data entităților respective. Așa se explică faptul că ea își manifesta relevanța în raport cu orice domeniu posibil din natură, din societate sau din propria noastră lume interioară și în același timp identifică numitorul lor comun. Matematica este prin excelență o cercetare a analogiilor între universuri care aparent pot fi dintre cele mai îndepărtate. În particular, în aceasta constă și forța teoremelor pe care Erdös le-a obținut. Aceste teoreme privesc în egală măsură lumea noastră spirituală și universul la care ne raportăm. Cartea la care Erdös se referă nu este una preexistentă nouă; dimpotrivă, ea este o metaforă a unui obiect care se cristalizează chiar sub acțiunea procesului metaforic. Sloganului lui Galileo Galilei, după care Cartea Naturii este scrisă în limbajul matematicii, Erdös, prin simbolul Cărții, îi răspunde: „Cartea se elaborează în măsura în care noi o scriem". De aceea nu accepta Erdös odihna, repeta mereu că va avea timp destul să se odihnească în mormânt. Cât suntem în viață, trebuie să contribuim la scrierea Cărții. Dar Erdös ne-a atras atenția asupra faptului că matematica este infinită, inepuizabilă, lucru care, credea el, nu este deloc sigur în ceea ce privește fizica, chimia sau biologia, care s-ar putea să-și epuizeze la un moment dat obiectul.

După cât se poate prevedea contemplând peisajul actual al matematicii, Erdös se înscrie, cel puțin prin unele dintre teoremele sale, printre autorii de opere care vor rămâne multă vreme în atenția lumii savante, atât prin profunzimea, cât și prin frumusețea lor, opere cu nimic mai prejos decât cele care rezistă de multă vreme timpului în pictură, sculptură, arhitectură, muzică și literatură, dar și în domeniul fizicii, chimiei sau biologiei. Încrederea sa în plauzibilitatea Cărții - cu C mare - și în infinitatea matematicii se află în puternică similaritate cu atributele similare ale Divinității în multe religii ale lumii. Erdös nu excludea existența lui Dumnezeu, o credea chiar foarte probabilă, dar necesară, vitală pentru el era credința în Carte. Nu se pune problema de a-l urma pe Erdös, după cum nici lui nu-i părea atrăgătoare povestea cu modelele demne de a fi urmate. Însă el merită să fie cunoscut, înțeles, respectat, admirat și iubit pentru unicitatea, coerența, forța sa creatoare și umanitatea sa atât de originală.

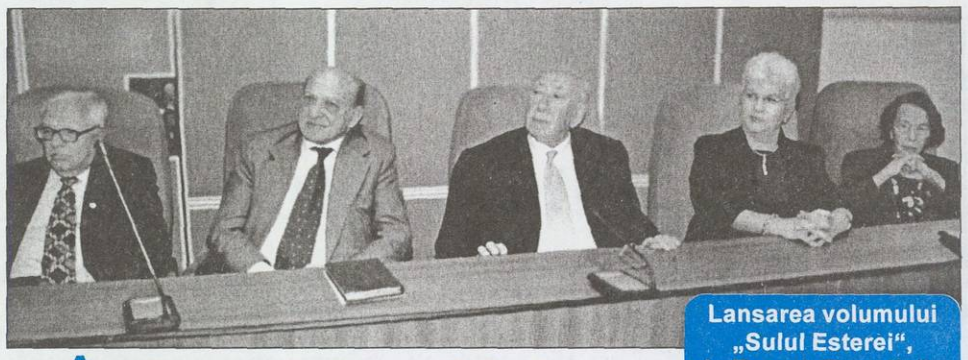

Lansarea volumului „Sulul Esterei", de Baruch Tercatin" – la Cluj-Napoca și București

Înaintea lui Matitiahu, Mordehai și Ester au salvat existența monoteismului în Antichitate

Lansarea la Cluj și București a „Sulului Esterei", copie a originalului „Meghilat Ester", manuscris aflat la Academia Română, datat 1673, tradus și comentat în română de cunoscutul cărturar și scriitor israelian originar din România, ing. *Baruch Tercatin*, a însemnat un eveniment memorabil în viața culturală românească. Memorabil - prin *participare*: personalități ale vieții socio-culturale, lideri ai F.C.E.R., C.E.B., ai Rabinatului, ai Forumului „B'nai B'rith" din România, ai A.C.P.R.I. , ai A.E.R.V.H. Memorabil - prin *substanțialitatea recomandărilor*: prof. dr. *Ladislau Gyémánt* și scriitorul *Dorel Dorian*, redactor-șef al „Realității Evreiești" - la Cluj. Președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, acad. *Gabriel Strempel*, acad. *Cornelia Bodea*, av. *Constantin Vișinescu*, președinte de onoare al A.C.P.R.I. - la București. Recomandări cărora E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, le-a adăugat noi valențe prin relifarea punții peste Mediterana, la care acest ambasador cultural care este ing. Baruch Tercatin are o amplă contribuție. Pretutindeni, moderatorul acestor lansări-simpozion a fost prof. *Alexandru Singer*, directorul Editurii Hasefer, care a scos toate volumele sus-amintite, inclusiv, „Sulul Esterei" („Meghilat Ester"). Evenimentul a fost memorabil și prin *strălucirea lăcașurilor de cultură* în care s-au derulat lansările: Universitatea „Babeș Bolyai", la Cluj, Academia Română și Târgul „Gaudeamus", la București.

Câteva cuvinte despre prodigioasa activitate literară a inginerului *Baruch Tercatin*. Participam, în 2000, la lansarea celei dintâi cărți apărute sub semnătura sa la Hasefer, *Din înțelepciunea Torei și a hasidismului*, elogiată de regretatul director, de atunci, al Editurii Hasefer, reputatul istoric literar Zigu Ornea. Cartea a avut un asemenea succes încât a cunoscut o a doua ediție. A urmat apoi lansarea la Târgul Internațional de Carte Bookarest, ediția din 2003, a unui inedit *Dicționar de personalități biblice și reprezentarea lor în artă*, lucrat în colaborare cu prof. univ. dr. Viorica Constantinescu. A venit pe urmă traducerea în română a *Sfaturilor înțelepților poporului evreu - „Pirkei Avot"*. Lansarea a fost găzduită de Uniunea Scriitorilor din România. Ambele volume au beneficiat de subtilele comentarii ale președintelui interimar, de atunci, al F.C.E.R., av. *Iulian Sorin*. Dar, poate, niciodată nu am trăit momente de mai intensă emoție ca în 21 noiembrie a.c, la Academia Română, însuflețită fiind de forța discursului intelectual despre prima carte din Biblie care vorbește despre dreptul la autoapărare al poporului evreu, atunci când este atacat.

Nimic din valoarea literară, etică a scrierilor autorului nu a fost uitat de președintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*: de la rubrica permanentă „Pericopa săptămânii", din cotidianul israelian de limbă română „Ultima Oră", până la cartea recent apărută. „În numele Federației Comunităților Evreiești din România, aduc cele mai calde mulțumiri acestui minunat fiu al poporului evreu, care nu-și uită obștea-mamă, îmbogățind literatura cu tematică iudaică din România și, totodată, literatura universală", a spus vorbitorul, elogiind prosemitismul practicat de acad. Gabriel Strempel, din convingerea că Poporul Cărții trebuie cunoscut prin tot ce a dăruit lumii, de la *Decalog* la operele atâtor laureați ai Premiului Nobel.

Subliniind valoarea acestei inestimabile contribuții la mai buna înțelegere a unuia din capitolele de mare importanță ale Bibliei, E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România, a accentuat asupra actualității lui „Meghilat Ester" și a rolului pe care-l joacă dialogul interconfesional în lumea contemporană, în combaterea incitării la ură și violență practicată de urmașii de azi ai lui Haman. În acest spirit, doamna ambasador a menționat că „în ultima vreme, am avut câteva dialoguri interreligioase care au oferit o nouă dimensiune relațiilor culturale și sufletești între România și Israel. Sunt convinsă că și «Sulul Esterei», în tălmăcirea românească și cu înțeleptele comentarii ale domnului Tercatin, își va aduce o contribuție de seamă în direcția sus-amintită".

Rememorând etapele alcătuirii propriului studiu despre manuscrisul „Sulul Esterei", aflat în B.A.R., acad. *Cornelia Bodea* a opinat că el a putut fi adus din Italia, elementele românești fiind preluate din *Psaltirea lui Dosoftei*, și a omagiat, cu acest prilej, memoria regretatului acad. Nicolae Cajal z.l., care i-a încurajat cercetările.

Subliniind importanța femeii evreice în Biblie și în istoria poporului evreu și poposind asupra personajului feminin care dă titlul cărții, punând frumusețea în slujba înțelepciunii, acad. *Gabriel Strempel* observa: „*Comentariile domnului Tercatin* sunt nu doar religioase, ci și filosofice. Cunoștințele de iudaistică ale autorului sunt atât de vaste încât mă întreb dacă nu cumva e rabin. Felicit Editura Hasefer pentru forma grafică a lucrării, datorată înzestratului ilustrator de carte Alexandru Done".

Ceea ce a pus în valoare av. *Constantin Vișinescu* a fost gestul simbolic al elaborării, la Tel Aviv, a cărții și al tipăririi ei la București. Simbolic, fiindcă între România și Israel au existat și există relații speciale. „Baruch Tercatin nu face decât să țină aprinsă făclia acestor strânse legături de prietenie în contemporaneitate".

Mulțumind pentru caldele aprecieri făcute asupra ediției și comentariilor, în română, despre Cartea Esterei, atât de iluștrii prefațatori, dr. *Alexandru Șafran* și Marele Rabin *Menachem Hacohen*, cât și de prestigioșii antevorbitori, ing. *Baruch Tercatin* a realizat o pertinentă analiză asupra a ceea ce voia să distrugă Haman. Este vorba nu doar de exterminarea unui popor, dar și de eliminarea, din lumea antică, a monoteismului, fără de care n-ar fi existat nici creștinism, nici islamism. Înaintea lui Matitiahu, Mordehai și Ester sunt cei ce salvează nu numai ființa biologică, dar și ființa spirituală a poporului evreu. „Haman a înțeles că ceea ce face Mordehai este legat de un principiu, de Legile Torei, de Pentateuch", a accentuat autorul și comentatorul ediției. „El a știut că Mordehai este o personalitate, este președintele forului suprem al evreilor, Sanhedrin-ul, că el reprezintă toți iudeii [...]. Ura împotriva evreilor a fost, dintotdeauna, cea mai la îndemână diversiune a politicienilor unui stat sau altul în momente de dificultăți economice, sociale [...]. Mordehai a știut că singura șansă de salvare a evreilor este vitejia. Și, cu ajutorul Esterei, a reușit ca Ahașveroș să semneze un al doilea edict care consfințea dreptul evreilor la autoapărare. «Să se adune și să-și apere viața» [...]. Aparent, «Sulul Esterei» este o carte laică. În substanță - și acesta este scopul introducerii «Cărții Esterei» între cele 24 de cărți ale Bibliei -, Divinitatea a îndrumat lucrurile în așa fel încât poporul evreu să fie salvat și dușmanii îndepărtați".

Recitirea admirabilei ediții a Cărții Esterei în română relevă încă un aspect: acela că specificitatea unei culturi nu se pierde, ci se evidențiază în contact cu alte culturi. Diaspora babiloniană a evreilor, ca și cea europeană, de mai târziu, o atestă indubitabil.

IULIA DELEANU

*

Cu prilejul vizitei sale la București, ing. *Baruch Tercatin* a oferit un *Kiduș*, în dimineața de sâmbătă, 19 noiembrie a.c., în sala mică a Templului Coral. Au participat lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., numeroși enoriași. Interesante comentarii la pericopa săptămânii au fost făcute de Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, de deputatul dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., și, desigur, de distinsul oaspete, ing. *Baruch Tercatin*.

CONFERINȚELE ANULUI 5766

Acad. SOLOMON MARCUS despre:

PAUL ERDÖS – o legendă din secolul XX

A existat în secolul trecut un om care colinda lumea cu o pungă de plastic şi un mic geamantan având în ele tot avutul sau personal. Era fidel unei vechi înţelepciuni: să nu ai în posesie mai mult decât poţi să duci cu tine. Pe lângă faptul că nu avea avere, acest om nu avea o locuinţă stabilă, nu avea familie, nu era salariat al nici unei instituţii, nu avea carte de credit, nici carnet de cecuri, nu conducea automobilul, nu ştia să-şi pregătească nici măcar un ceai sau să-şi fiarbă un ou [...]. Avea în schimb un număr imens de prieteni în zeci de ţări ale lumii, mai toţi cei care doreau să-l cunoască şi să-l întâlnească lucrau în universităţi şi aveau nevoie de creierul său pentru a-i scoate din impas. Ca un corolar, avea multe convorbiri telefonice şi scria multe scrisori (poşta electronică l-a prins în ultimii ani ai vieţii, dar, oricum, nu cred că s-ar fi acomodat cu ea). Omul acesta îşi petrecea o mare parte a timpului în călătorii cu avionul, deoarece locurile unde era invitat şi aşteptat se aflau în diferite ţări şi continente, aflate uneori la mari depărtări. Singurul viciu pe care-l practica era consumul cafelei. Şi-a trăit o bună parte a vieţii în hoteluri, pe care însă nu le plătea niciodată; ele erau plătite de cei care-l invitau. Nu stătea într-un acelaşi loc mai mult de o lună, uneori numai câteva zile sau chiar o zi. Desigur, universităţile care-l invitau îi şi plăteau, de obicei sub formă de cecuri trimise la o adresă a unui prieten pe care el îl indica. De exemplu, în ultimii săi ani de viaţă, acest prieten care îi ţinea toate socotelile era Ronald Graham, profesor la o universitate americană. Datorită vieţii pe care o ducea şi ca urmare a faptului că mereu aveau alţii grijă de el, cheltuielile lui erau foarte reduse, îi rămâneau foarte mulţi bani, pe care-i împărţea în dreapta şi-n stânga, sub formă de premii acordate celor care rezolvau problemele pe care el le propunea (este vorba de probleme pe care cercetarea le lăsase deschise), sub formă de ajutoare, donaţii, cadouri făcute unor rude, unor tineri aflaţi la început de carieră, unor fundaţii, unor societăţi de binefacere, unor universităţi etc. De exemplu, când a primit marele Premiu Wolf, unul dintre cele mai prestigioase premii ale Israelului, în valoare de 50.000 de dolari americani, a reţinut pentru dânsul numai 750 de dolari, iar restul i-a împărţit pe loc altora. Sosit în India, a trimis o sumă importantă văduvei unui mare matematician indian, Ramanujan. A înfiinţat un fond în memoria mamei sale [...]. Am uitat să spun un lucru esenţial: acest om era matematician şi se numea Paul Erdös [...].

S-a născut la Budapesta, la 26 martie 1913, ambii săi părinţi fiind profesori de liceu, specialitatea matematică. Era al treilea copil în familie. Cele două surori, una în vârstă de cinci ani, cealaltă de trei ani, se îmbolnăviseră de scarlatină şi aveau să moară la scurt timp după naşterea lui Paul. La această nenorocire s-a adăugat imediat o alta: când Paul avea un an şi jumătate, tatăl său a fost luat prizonier în cursul unei ofensive a armatei ruse şi trimis în Siberia pentru şase ani. Astfel, Paul îşi trăieşte „cei şapte ani de-acasă" numai cu mama sa. De teamă ca Paul să nu ia şi el microbul scarlatinei, mama decide să nu-l dea la şcoală. Paul primeşte de la mama sa educaţia celor patru clase primare, după care alternează anii de liceu cu ani de învăţătură acasă, cu profesori particulari.

Legătura specială a acestui copil cu numerele devenise clară încă de la vârsta de trei ani, când era capabil să facă din cap înmulţirea a două numere de ordinul sutelor şi chiar al miilor. La patru ani, după cum îşi aminteşte mai târziu, „i-am spus mamei mele că dacă scazi pe 250 din 100 obţii numărul 150 sub zero: şi aşa am descoperit numerele negative" [...].

Precocitatea sa i-a permis să devină, la vârsta de 17 ani, student al Universităţii din Budapesta, iar la 21 de ani să obţină doctoratul în matematică de la aceeaşi universitate. În octombrie 1934, capătă o bursă post-doctorală la Universitatea din Manchester. De atunci, el colinda lumea, îmbrăcat într-o cămaşă de mătase şi în ciorapi de mătase (avea o sensibilitate a pielii incompatibilă cu orice alt fel de material textil), eventual un pulover, în funcţie de vreme, în sandale de cele mai multe ori, dar rareori sau poate niciodată în costum şi cravată. Erdös devine cunoscut în lumea matematică încă de la vârsta de 17 ani, când reuşeşte să obţină o demonstraţie relativ simplă a unei teoreme a lui Pafnuty Lvovitch Chebyshev de la mijlocul secolului al XIX-lea: între orice număr natural mai mare decât 1 şi dublul său există un număr prim. Bucuria lui Erdös luase forma unui limerick: „Chebyshev a spus-o şi o repet mereu / Între un număr şi dublul său / Un număr prim îşi are locul său". Dar, Erdös era convins că există „Cartea", în care toate teoremele mari figurează cu o demonstraţie impecabilă, deci fără nimic în minus sau în plus faţă de ceea ce este necesar; demonstraţia lui Erdös era de acolo, aceea a lui Chebyshev nu. Ce i se cere unei demonstraţii? Frumuseţe şi pătrundere, era răspunsul său. Cu alte cuvinte, o demonstraţie reuşită are menirea nu numai de a explica cum se întâmplă un anumit lucru, ci şi de a dezvălui *de ce*-ul său [...].

Demonstraţiile propuse de Erdös comportă uneori dificultăţi tehnice deosebite, dar enunţul problemelor de care s-a ocupat şi al rezultatelor pe care le-a obţinut nu este niciodată lipsit de eleganţă şi de o relativă simplitate. Nu-l putem închide pe Erdös într-o formulă. A creat (împreună cu Alfred Renyi) teoria probabilistă a numerelor, alianţa naturală a două domenii clasice ale matematicii: teoria numerelor şi teoria probabilităţilor.

Încă de la vârsta de nouă ani, când tatăl său i-a vorbit despre demonstraţia lui Euclid privind infinitatea numerelor prime, Erdös ştia că rostul său pe lume este, în bună măsură, acela de a încerca să descifreze tainele acestor cărămizi ale universului care sunt numerele prime. Cel mai important rezultat privind aceste numere era cel obţinut în 1896 de Jacques Salomon Hadamard şi Charles de la Vallée Poussin [...]. În 1949, Paul Erdös şi Atle Selberg surprind lumea matematică printr-o demonstraţie „din Carte", elementară şi directă, a teoremei din 1896. Era o lecţie de ceea ce înseamnă perfecţiunea logică şi artistică în ştiinţă. Celebritatea lui Erdös era definitiv stabilită. Peste milenii, se stabilea o punte între oameni ca Pitagora, Gauss şi Erdös. Ca şi ceilalţi doi, Erdös avea matematica în sânge, o practica tot aşa cum respira. Fiecare număr avea, pentru el, o personalitate anume. L-au atras aşa numitele numere perfecte, egale cu suma divizorilor lor. Primele două numere perfecte, cunoscute încă de greci, sunt 6 şi 28, fapt pus în legătura de către unii cu ceea ce ştim din Biblie (Dumnezeu a făcut lumea în şase zile) şi din astronomie (durata unei rotaţii a Lunii în jurul Pământului este de 28 de zile). Erdös şi unii colegi ai săi au pus în evidenţă peste 30 de numere perfecte, constatând că toate sunt numere pare; dar nu s-a putut încă demonstra că paritatea lor este o consecinţă a perfecţiunii. Erdös a mai fost atras şi de aşa-numitele numere prietene, cum ar fi 220 şi 284 (cunoscute de Pitagora) [...]. S-a observat că în Biblie (*Geneza*, cap. 32, alineatul 14), Iacov îi oferă fratelui său Isav 200 de capre şi 20 de ţapi (total 220), 200 de oi şi 20 de berbeci (total 220), dar nu ştim unde să-l găsim pe 284. Erdös a fost printre primii autori moderni care s-au ocupat de numerele prietene, el crede că există o infinitate de perechi de numere prietene, dar problema rămâne deschisă. În urmă cu câteva decenii, Yeshiva University din S.U.A. publica revista „Scripta Mathematica", dedicată simbolismului matematic din cărţile sfinte. Rămâne de văzut câte dintre aceste speculaţii rezistă unei analize mai atente. Deşi nu are nici un articol de informatică, numele său este printre cele mai citate în informatica teoretică. La fel, este foarte citat în diferite aplicaţii ale matematicii în ştiinţele naturii şi în ştiinţele sociale, deşi nu a publicat nimic de acest fel. Faptul acesta arată gradul de universalitate al rezultatelor pe care le-a obţinut. Paradoxul constă în faptul că Erdös nu realiza deloc impactul aplicativ, nu numai teoretic, al rezultatelor sale; el era un artist care se mulţumea cu faptul că aceste rezultate sunt frumoase, sunt din Carte.

■ Paul Erdös alături de mama sa

„Am părăsit Ungaria din motive politice", declara Erdös. „Eram evreu, iar Ungaria devenise o ţară semifascistă. Dar nu m-am obişnuit cu ideea de a o părăsi definitiv, am dus totdeauna dorul de acasă. Însă după martie 1938, când Hitler ocupa Austria, devenise tot mai dificil să mai merg în Ungaria, iar în toamna 1938 mă îndreptam spre Statele Unite ale Americii. Din Ungaria îmi veneau în perioada următoare veşti tragice: patru dintre cei cinci fraţi şi surori ai mamei mele fuseseră asasinaţi de nazişti, iar în 1942 tatăl meu moare în urma unui infarct".

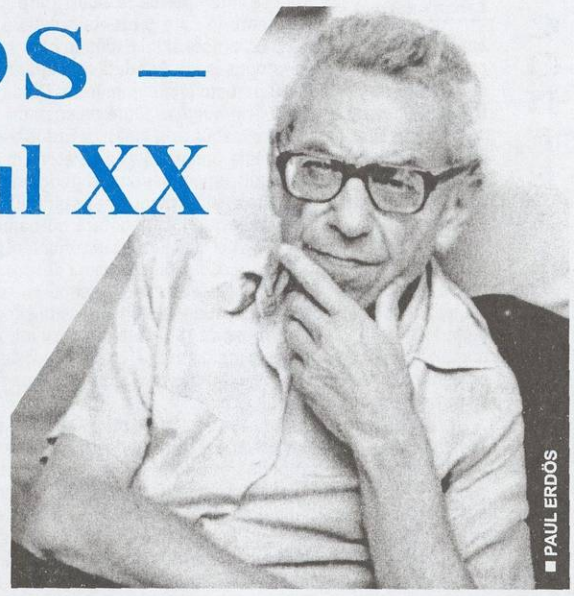

■ PAUL ERDÖS

În anii '50 putea să revină în Ungaria, dar era deranjat de faptul că aceasta se afla sub ocupaţie sovietică [...]. Erdös a păstrat tot timpul paşaportul său maghiar şi a fost considerat de cetăţenie maghiară, dar, curios, în acest paşaport era specificată drept ţară de rezidenţă Israelul. Statul maghiar i-a acordat totdeauna un statut special, de libertate totală de călătorie oriunde în lume. De altfel, devenise, încă din anii '50, membru al Academiei de Ştiinţe a Ungariei şi se impunea prin valoarea sa în faţa întregii comunităţi matematice maghiare. Dar Erdös a păstrat o relaţie specială şi cu Israelul. Aşa se explică faptul că a creat, pe numele său, premii în dolari pentru tinerii matematicieni, atât în Ungaria, cât şi în Israel.

Începând cu anul 1964, Erdös nu se mai desparte de mama sa (atunci în vârstă de 84 de ani), care-l însoţeşte în toate călătoriile sale în lume; cu o singură excepţie, India, unde mama sa refuză să meargă, temându-se de posibile boli pe care le-ar putea contacta. În general, mama sa nu agrea călătoriile, dar dorinţa de a fi împreună cu fiul ei era mai puternică. În fiecare seară, fiul îi ţinea mâna în mâna sa, până ea adormea. Luau masa împreună, formau un cuplu de nedespărţit; până într-o zi din vara anului 1971, când, aflaţi într-o cameră de hotel din Calgary, Canada, mama sa moare în urma unei hemoragii cauzate de ulcer. De atunci, Erdös colindă lumea singur. Se spune despre călători de acest fel: alte oraşe, alte femei; pentru Erdös, acest slogan nu era valabil, trebuia înlocuit cu un altul: another roof, another proof (alt acoperiş, altă demonstraţie). Mă aflam şi eu atunci în Canada, la Universitatea din Toronto, şi am aflat printre primii despre acest deces. De atunci, Erdös nu a mai revenit în hotelul respectiv şi nici în locuinţa mamei sale, din Budapesta, pe care o dăruise Academiei. Ori de câte ori revenea la Budapesta, locuia într-o reşedinţă a Academiei Ungare de Ştiinţe. A putut supravieţui mamei sale numai luând zilnic diferite medicamente antidepresive, care au contribuit sensibil la deteriorarea stării sale de sănătate. Pentru a ne face o idee despre ce a însemnat în viaţa sa dispariţia mamei sale, vom menţiona următoarea relatare a unui profesor american: „În 1981 (deci la zece ani după moartea mamei sale), văzându-l pe Erdös într-o stare de aparentă depresie, l-am întrebat ce i s-a întâmplat. «Ştii - mi-a răspuns - mama mea a murit!»". Rămas singur, Paul Erdös devenise obsedat de ideea morţii, pe care, după cum mărturiseşte, o descoperise de la vârsta de patru ani. Şi cum putea muri altfel decât tot într-o cameră de hotel (care s-a întâmplat să fie din Varşovia), la 20 septembrie 1996, când tocmai se pregătea să ţină o nouă conferinţă [...].

„Ce număr Erdös aveţi?". Această întrebare a devenit atât de populară încât, atunci când membrii delegaţiei române la Olimpiada Internaţională de Matematică din 2005 s-au prezentat la o ambasadă străină pentru obţinerea vizei, ambasadorul le-a adresat, în glumă, exact întrebarea respectivă. Despre ce este vorba? Toţi cei care au măcar un articol în colaborare cu Erdös primesc numărul Erdös egal cu 1. Aceştia sunt în număr de aproximativ 250. Toţi cei care, fără a avea un articol în colaborare cu Erdös, au totuşi un articol în colaborare cu cineva care are numărul Erdös egal cu 1, primesc numărul Erdös egal cu 2 ş.a.m.d. De exemplu, Einstein are numărul Erdös egal cu 2, deoarece are un articol în colaborare cu Straus, care are numărul Erdös 1 [...].

Am şansa de a mă afla printre cei 250 de autori cu numărul Erdös egal cu 1. S-a întâmplat în 1956, cu prilejul celui de-al patrulea Congres al matematicienilor români. Erdös se afla printre participanţi. Cu prilejul unei excursii la Cheile Bicazului, am observat că Erdös nu prea acorda atenţie peisajului cu totul deosebit, care mie îmi era cunoscut dintr-o excursie anterioară. L-am abordat cu timiditate şi m-a întrebat imediat dacă am o problemă interesantă. O aveam. Era o problemă a lui Emile Borel, mare matematician francez, se referea la posibilitatea descompunerii dreptei reale într-un număr finit mai mare decât 1 sau într-o infinitate numărabilă de mulţimi omogene. A intrat repede în atmosfera problemei; discuţia începută acolo a fost continuată prin corespondenţă şi a rezultat în rezolvarea completă a problemei, cu răspuns negativ în cazul finit şi cu răspuns afirmativ în cazul infinit. De atunci, ori de câte ori l-am mai întâlnit, oriunde în lume, m-a întâmpinat cu aceeaşi întrebare: aveţi o problemă interesantă? Aveam totdeauna măcar una şi i-o spuneam. Apoi mă invita la masă, deschidea discuţia pe diverse teme nematematice, era atras şi de politică, aveam impresia că uitase de problema pe care i-o propusesem.

Continuare în pag. II

Debut de rezonanţă al matineelor culturale iudaice bucureştene

Deschiderea „stagiunii" de conferinţe pe anul 5766, la Centrul Cultural Comunitar, în 20 noiembrie a.c., cu o sală arhiplină, a avut trei mari merite. Primul mare merit este al C.E.B., care a avut iniţiativa de a invita un conferenţiar de elită, una dintre personalităţile marcante ale societăţii româneşti, impus în mediile ştiinţifice internaţionale: acad. *Solomon Marcus*. Cel de-al doilea mare merit aparţine ilustrului conferenţiar, care şi-a ales ca subiect evocarea unui confrate şi coreligionar, nume de prim rang în lumea a matematicii secolului XX, pe care l-a înţeles cu mintea şi cu sufletul: Paul Erdös. Cel de-al treilea mare merit, dar nu cel din urmă, este faptul că a ştiut să dea viaţă medalionului, prezentându-ne nu doar „legenda *Paul Erdös*" din perspectiva pasiunii şi performanţelor extraordinare ale savantului pentru regina ştiinţelor, matematica, dar şi un model umanist, generos un Om cu majusculă. Şi aceasta, fiindcă, portretist autentic, acad. Solomon *Marcus închide* - subiacent - autoportretul. A fost o conferinţă mişcătoare până la lacrimi, pentru că *proeminentul* om de ştiinţă a reconfirmat şi de această dată certele-i înzestrări literare, trăsătură de familie. (Publicăm alăturat extrase din conferinţă). Una dintre dominantele eminentului dascăl care este acad. Solomon Marcus, modelator şi sprijinitor al atâtor generaţii de studenţi talentaţi care i-au trecut „prin mână", a fost evidenţiată în confesiunea făcută de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, fost student al conferenţiarului: „Eram la o sesiune de comunicări a Academiei Române. Aşteptam ca fostul meu profesor să-şi înceapă prelegerea. Dar academicianul Solomon Marcus a spus: «Dau cuvântul acestor tineri de lângă mine»". A fost un incitant debut al conferinţelor din Popa Soare, dovedit şi prin interesantele intervenţii ce au urmat expunerii (participanţi - preşedintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, arh. *Aristide Streja*, campionul mondial de şah *Emanuel Reicher*, dr. *Liviu Beris*, prof. *Sigmund Tauberg* ş.a.). (I.D.)

MITROPOLIA
ARHIEPISCOPIA TIMIŞOAREI
BIBLIOTECA EPARHIALĂ
Nr.

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAŢIE A FEDERAŢIEI COMUNITĂŢILOR EVREIEŞTI DIN ROMÂNIA

ANUL XLIX • NR. 242-243 (1042-1043) • 8-31 DECEMBRIE 2005 • 7-30 KISLEV 5766 • 16 PAGINI – 1,20 (12 000) LEI

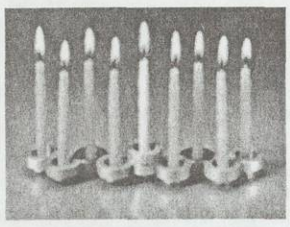

HANUCA 5766

Sărbătoarea luminilor – cronică şi legendă

PAG. 8-9

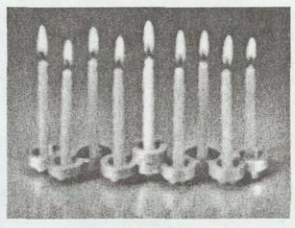

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Menora – întruchiparea libertăţii religioase a evreilor

Cu peste 2000 de ani în urmă, evreii s-au răsculat împotriva imperiului grec care le cucerise ţara, ridicându-se împotriva dominaţiei tiranice a lui Antiohus Epifanes, cel care îi înrobea şi căuta să elimine legea şi cultura lor. Micuţa armată a lui Iehuda Macabeul şi a fraţilor săi, Haşmonaimii, a reuşit - într-un război cu nenumărate jertfe de sânge - să învingă puternica armată a lui Antiohus şi să elibereze ţara şi poporul de sub jugul înrobitorilor lor, să purifice Capitala sfântă, Ierusalim, de zeităţile politeismului, impus de ocupanţi, să cureţe Templul sfânt care fusese profanat şi, în final, să reaprindă luminile în Menora cu şapte braţe, simbol al independenţei ţării şi al libertăţii religioase a poporului evreu.

Când au fost chemaţi conducătorii spirituali ai poporului evreu să stabilească o sărbătoare pentru a marca victoria strălucită din războiul celor puţini împotriva celor mulţi, ei s-au lovit de două întrebări esenţiale: prima - cum să intituleze sărbătoarea şi ce simbolistică să-i dea; a doua - care să fie conţinutul specific al sărbătorii şi cum anume să fie sărbătorită?

La o primă privire, se părea că ar fi fost just ca sărbătoarea să fie numită după numele eroilor ei care s-au jertfit, „Sărbătoarea Macabeilor" sau „Sărbătoarea Haşmonaimilor", dar înţelepţii noştri au preferat să numească sărbătoarea „Hanuca" (Sărbătoarea reînnoirii), după faptul reînnoirii, al reinaugurării Templului. Ei au fost atenţi să păstreze tradiţia denumirilor ce se dau sărbătorilor evreieşti. Astfel ca sărbătorile, stabilite în amintirea unor evenimente istorice, oricât de importante şi hotărâtoare ar fi fost ele în istoria poporului evreu, să nu fie numite după numele personalităţilor care le-au determinat şi au stat în fruntea lor, chiar dacă aceştia au fost conducători foarte distinşi.

Continuare în pag. 8

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Perenitatea simbolurilor de Hanuca

Hanuca, rememorarea unui moment fericit din istoria evreilor, este o victorie care obligă la meditaţie. O meditaţie despre timpul reînnoirii, al încrederii că lumina - cât de firavă ar fi - are această putere miraculoasă de a împrăştia tenebrele intoleranţei, ale violenţei. Există o perenitate a semnificaţiilor sărbătorii de Hanuca, depăşind naraţiunea evenimentelor de acum câteva mii de ani: • nevoia de ripostă, când duşmanul îţi refuză dreptul la existenţă spirituală şi naţională • necesitatea supravieţuirii spirituale prin orice efort, prin orice sacrificiu • adeziunea la marile idei umaniste ale justiţiei, progresului şi păcii.

Pentru noi, evreii români, Hanuca reprezintă, în acelaşi timp, reafirmarea loialităţii depline faţă de cetatea în care trăim, de binele Cetăţii depinzând şi binele nostru, cum ne învaţă profetul Irmiahu.

O fericită coincidenţă a făcut ca anul calendaristic universal 2006 şi Hanuca să fie celebrate în acelaşi interval de timp. Un motiv în plus pentru a-mi exprima încrederea că Hanuca 5766 şi anul care vine ne vor aduce, odată cu lumânărelele ce se vor aprinde în aceste zile, liniştea binecuvântată a păcii în România, în Israel şi în lume.

Dorim ca evreii din România să ducă o autentică viaţă evreiască, să dezvoltăm identitatea iudaică, cu toate valenţele sale, religioase, spirituale şi morale, împreună cu membrii comunităţilor noastre;

Continuare în pag. 8

Mesaje de Hanuca

Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" 14 decembrie 2005

Întâlnire cu E.S. RODICA RADIAN GORDON, ambasadorul Statului Israel în România

Analiza societăţii israeliene în pragul alegerilor

„Israelul nu va ataca militar Teheranul. Este obligaţia comunităţii internaţionale să reacţioneze la luările de poziţie ale liderilor iranieni care nu reprezintă un pericol numai pentru statul evreu" - a afirmat E.S. *Rodica Radian Gordon*, ambasadorul Israelului în România. Domnia-sa s-a referit - în cadrul prelegerii „Analiza societăţii israeliene în pragul alegerilor", ţinută la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren" al Universităţii din Bucureşti - la declaraţiile belicoase ale preşedintelui iranian Mahmud Ahmadinejad.

E.S. Rodica Radian Gordon a recunoscut că Iranul reprezintă o ameninţare reală pentru întreaga lume occidentală, pentru comunitatea internaţională şi şi-a exprimat speranţa că aceasta

Continuare în pag. 3

Iniţiativa de constituire a unui Institut Cultural „IUDAICA - MOSES GASTER"

Zeci de personalităţi ale vieţii culturale bucureştene s-au reunit la 8 decembrie a.c., în Biblioteca Templului Coral pentru a constitui Institutul Cultural „Iudaica - Moses Gaster". Dincolo de eveniment, onorat de liderii F.C.E.R. şi C.E.B., acest demers al intelectualităţii evreo-române, cu deschidere către întreaga intelectualitate din România şi originară din România, aparţinând atât populaţiei majoritare, cât şi tuturor etniilor, a însemnat împlinirea unei mari datorii spirituale către înaintaşii noştri care, în acelaşi loc, acum mai bine de o jumătate de veac, îi primeau în rândurile membrilor Institutului Cultural al Templului Coral pe Wilhelm Filderman, Iosif Brucăr, Marcel Iancu...

Reactivarea lui, în renăscuta democraţie românească, avea să fie iniţiativa scriitorului *Dorel Dorian*, redactor-şef al „Realităţii Evreieşti", şi a etnosociologului dr. *Hary Kuller*, susţinută de actuala conducere a Federaţiei, cum a reieşit din alocuţiunile rostite de preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, ing. *Paul Schwartz*, vice-preşedintele aceleiaşi organizaţii, şi, firesc, scriitorul *Dorel Dorian*.

Continuare în pag. 11

Dr. ALEXANDRU FLORIAN

Legislativul sau Justiţia în eroare?

Mă adresez în egală măsură societăţii civile, Senatului României, Ministerului Justiţiei şi Ministerului Public. Chestiunea mi se pare de interes naţional, civic şi educaţional.

Citesc în presă că istoricul englez David Irving, cunoscut negaţionist, invitat la Viena să conferenţieze despre Holocaust, a fost reţinut pentru conferinţele ţinute în 1989 în care a negat Holocaustul evreilor şi pentru care a fost condamnat în baza unei legi din 1947.

În România Ordonanţa de Urgenţă nr. 31/2002, *„privind interzicerea organizaţiilor şi simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob şi a promovării cultului persoanelor vinovate de săvîrşirea unor infracţiuni contra păcii şi omenirii"*, a fost retrimisă la Parlament de către preşedintele României la sesizarea întemeiată a societăţii civile. Din definiţia consacrată victimelor celui de-al doilea război mondial au fost omişi rromii. În România, Antonescu a deportat în Transnistria 25.000 de rromi, dintre care 11.000 au murit. Această atitudine a dlui preşedinte Traian Băsescu mi s-a părut un caz exemplar de comunicare între societatea civilă şi instituţii ale puterii. Senatul reanalizează acum textul ordonanţei pentru a găsi o formulă reparatorie.

Însă, o situaţie care părea clară şi în care decizia luată a fost anapoda mă face să mă întreb dacă în România această ordonanţă se va aplica vreodată.

Continuare în pag. 11

BRAŞOV, 9 noiembrie 2005

SIONISM ŞI POSTSIONISM

Întrunirea pregătitoare a Reuniunii Asociaţiei Sioniste din România

Renaşterea Statului Israel reprezintă o extraordinară lecţie de istorie despre forţa visătorilor oameni de acţiune, despre truda lor fără preget, dragostea fără sfârşit, lupta mergând până la jertfa supremă pentru a-i continua existenţa, suveranitatea. Lupta continuă şi astăzi, motiv pentru care a vorbi despre sionism sau, mai exact, postsionism - aşa cum a făcut-o preşedintele Asociaţiei Sioniste din România şi preşedintele Comunităţii Evreilor din Braşov, ing. *Tiberiu Roth*, în 9 noiembrie a.c., la întrunirea pregătitoare, de la Braşov, pentru reuniunea pe ţară, din 20 decembrie, de la Bucureşti - reprezintă o repunere în ecuaţie, la zi, a unui secol şi mai bine de sionism ca termen consacrat.

Continuare în pag. 2

Reuniunea Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

În zilele de 19 şi 20 decembrie a.c., la Centrul Cultural al C.E.B., s-a desfăşurat reuniunea Consiliului de Conducere al F.C.E.R. Despre problemele abordate şi dezbaterile în jurul lor vom relata în numărul viitor al revistei.

În PAG. 2 – interviu cu ing. TIBERIU ROTH, preşedintele A.S.R.

Cele mai calde şi sincere urări, cititorilor şi colaboratorilor „Realităţii Evreieşti" – cu ocazia celebrării zilelor de HANUCA, a sărbătorilor de iarnă şi a ANULUI NOU 2006

LA MULŢI ANI!

BRAŞOV, 9 noiembrie 2005

SIONISM ŞI POSTSIONISM

Întrunirea pregătitoare a Reuniunii Asociației Sioniste din România

Întrunirea, deschisă de vice-preşedintele comunităţii braşovene, ing. *Ştefan Guth*, a avut ca temă prelegerea preşedintelui A.S.R., însoţită de proiecţii video şi intitulată „Sionism - «de când» şi «de ce»". *Prelegerea, începută cu o definire a conceptului, s-a constituit într-o istorie in nuce a sionismului din antichitate până în prezent.* Sionismul, mişcare politică militând pentru întoarcerea evreilor în Ereţ Israel, vine de la Sion, unul din supranumele Ierusalimului, şi militează pentru recunoaşterea poporului evreu ca naţiune. Sunt încă dispute pe această temă, atât între evrei cât şi între evrei şi neevrei, pentru că se pune *problema, judicioasă, a dublei apartenenţe*. Există evrei români, evrei maghiari, evrei germani ş.a. Sionismul ia în considerare poporul evreu ca entitate de sine stătătoare. Mişcarea sionistă a luat fiinţă de când poporul evreu a fost silit să-şi părăsească ţara, de către cuceritorii asirieni, moment în care s-au pierdut, spune legenda, zece triburi, în timp ce două triburi au supravieţuit, în regatul Iuda, până la invazia lui Nabucadneţar, urmată de distrugerea primului Templu, şi de exilul celor două triburi timp de 300 de ani. Conducătorii sionişti ai acelor timpuri ale reîntoarcerii, Ezra şi Nehemia, au construit cel de-al doilea Templu, nucleul în jurul căruia s-au adunat evreii. După distrugerea şi acestui al doilea Templu, în 70 e.a., de către armatele lui Titus, a început marea Diasporă de 2.000 de ani, timp în care evreii, cu precădere, cei din Europa, au trăit, până în epoca Haskalei, în ghetouri. Unul dintre înaintaşii mişcării sioniste moderne, din secolul al XIX-lea, scriitorul Israel Zangwill, a formulat primul necesitatea reîntoarcerii în Sion, asimilat cu Ereţ Israel, „o ţară fără popor, iar noi, un popor fără ţară". Ceea ce a deschis drumul sionismului a fost Afacerea Dreyffus, proces din care s-au nutrit ideile sintetizate de părintele sionismului, Teodor Herzl, în „Judenstadt". Interesant că ideile sioniste au prins, mai ales, la evreii din Europa de Est, printre care cei din România au ocupat un loc de frunte. Nu întâmplător, primele aşezări evreieşti de la sfârşitul secolului al XIX-lea, în Ereţ Israel, au fost întemeiate de colonişti originari din România.

Vorbitorul s-a oprit asupra câtorva *momente de referinţă în istoria sionismului modern*: ● Declaraţia Balfour, din 1917, care consfinţea dreptul evreilor la un cămin naţional ● *işuv*-urile, după primul război mondial, concomitent cu Keren Kayemet (strângerea de fonduri pentru cumpărarea de pământ în Ereţ Israel şi Keren Haiesod (fondul de achiziţionare) ● mişcarea gordoniană (kibuţurile) ● mişcarea condusă de Jabotinski (a avea o ţară înseamnă a şti s-o aperi cu arma în mână) ● acordul dat de O.N.U., în 1947, pentru existenţa unui stat evreu ● Aliaua ilegală (Alia Bet), imediat după partajul din 1947 ● Legea Reîntoarcerii (dreptul fiecărui evreu de a fi cetăţean al Israelului).

În 2006 va avea loc, probabil, al 35-lea Congres al Organizaţiei Sioniste Mondiale, la Ierusalim, în care va fi dezbătut Programul de perspectivă al mişcării: 1. Unitatea poporului evreu; 2. Recunoaşterea centralităţii Israelului în viaţa evreiască internaţională; 3.Continuarea Alialei; 4. Întărirea Statului Israel. 5. Caracteristicile epocii postsioniste.

Este un motiv de mândrie că, după mai bine de o jumătate de veac în care mişcarea sionistă a fost interzisă în România totalitaristă, astăzi, în conducerea Organizaţiei Sioniste Mondiale, compusă din mari organizaţii evreieşti, există şi un reprezentant al A.S.R., în persoana preşedintelui acestei Asociaţii, ing. *Tiberiu Roth*. Şi, revenind asupra Sionului = Ierusalim, supranumit şi „oraş al păcii", continuăm să nutrim speranţa că acest deziderat va deveni realitate, aşa cum realitate a devenit renaşterea Israelului modern.

Datoria de a împlini aşteptările

Portret literar şi interviu cu ing. TIBERIU ROTH

Inginerul Tiberiu Roth - Tibi, pentru apropiaţi - face parte din categoria naturilor robuste, care-ţi întind o mână de oţel şi-o inimă ca pâinea caldă. Manager abil, ţinând piept cu zâmbet, îndemânare şi hotărâre adversităţilor cu care s-a confruntat din copilărie (tatăl deportat, în '40, la muncă obligatorie, datorită legislaţiei rasiale antonesciene, când el avea cinci ani, ambii părinţi arestaţi, în '49, din cauza „originii sociale nesănătoase", când el avea 11 ani), Tibi Roth a ales să trăiască în conformitate cu sine însuşi. Şi-a afirmat evreitatea atunci când mulţi intelectuali şi oameni de acţiune se fereau s-o facă, „fiindcă cine se trădează pe sine, trădează şi pe alţii". Peregrinările dureroase din anii de formare (evacuarea din Lupenii natali în lagărul de la Păclişa, mutări succesive la Arad, Deva, Satu Mare, oraş din care toate rudele din partea mamei, deportate la Auschwitz, au fost prefăcute în fum) i-au fost contrapunctate de binefăcătoarele raze aduse în existenţa lui de domnişoara Herşcovici, învăţătoarea din clasa întâi a şcolii evreieşti arădene, de Luger *bácsi*, faimos profesor în aceeaşi şcoală, de ilustrul literat, traducător al lui Ady Endre în română, George Georgescu, pe care are norocul să-l aibă profesor la Liceul „Eminescu" din Satu Mare. Tot la Satu Mare trăieşte, între '46-'49, momentul de renaştere a mişcării sioniste, Satu Mare fiind oraş de graniţă, prin care se făcea Aliaua clandestină; aşa-numita Alia Bet (pe ruta Austria, Italia, Cipru, Israel). Activa, atunci, la „Dror Habonim" şi se pregătea, ca mulţi tineri evrei, să plece şi el în Ereţ Israel. „În '47, când s-a hotărât împărţirea Palestinei, noi, tineretul evreu, am ieşit în Piaţa Mare cu torţe aprinse. A fost un spectacol extraordinar", şi-aminteşte. Există destin? E o întrebare nerostită de el, dar stăruitoare în toată convorbirea noastră. În '49, Aliaua i-a fost împiedicată de arestarea părinţilor, mai târziu, de peripeţiile intrării la facultate, cu acte false, de problemele cu repartiţia, de sinuozităţile carierei unui profesionist cu remarcabil spirit organizatoric, fapt care i-a atras animozităţi la Fabrica „Steagul Roşu", unde a ajuns să fie director şi unde avea să fie anchetat, prin '78, pentru „sabotaj", „relaţii cu străinii", „plecări în străinătate". S-a mers până la inderdicţia de a mai pleca din ţară, care a durat până în '89. „Am avut posibilitate să rămân în Statele Unite şi am refuzat oferta, pentru că n-am vrut să părăsesc ţara în acest fel", povesteşte. După '90, visul de-o viaţă avea să-i fie împlinit prin fiul său, cu ale cărui realizări se mândreşte: un masterat în *business management* la Purdue University, în S.U.A., o carte de călătorie despre America de Sud... Spirit neliniştit, creator, considerând viaţa o misiune pe care trebuie s-o împlineşti cu reverenţă faţă de sacralitatea clipei, ing. Tiberiu Roth se împotriveşte rutinei, amatorismului, suficienţei în tot ce face.

Sionismul cultural pe care-l realizează, în spiritul lui Ahad Ha'am, se îmbină cu devotamentul pentru comunitatea braşoveană al cărei lider este. Şi crede în viitorul comunităţii noastre, pentru că noi am fost întotdeauna puţini, dar ne-am menţinut într-o istorie multimilenară. „Foarte mulţi oameni de valoare, de diverse etnii şi confesiuni, vin în toate comunităţile noastre din ţară", argumentează. „O fac - cred - fiindcă vor ceva special, frumos, de altă factură. Datoria noastră este să le împlinim aşteptările".

Într-un număr viitor – un reportaj despre Comunitatea Evreilor din Braşov

- **Ce este sionismul modern?**
- Afirmarea poporului evreu ca naţiune.
- **Care sunt obiectivele Asociaţiei Sioniste din România?**
- Unitatea poporului evreu, recunoaşterea centralităţii Israelului în viaţa evreiască internaţională, reabilitarea ebraicii ca limbă de comunicare.
- **Care sunt raporturile între F.C.E.R. şi A.S.R.?**
- Nevoia de susţinere reciprocă, pentru că evreii din România nu pot rămâne în afara Organizaţiei Sioniste Mondiale.
- **Unul dintre sloganurile antisemite cu priză la mase este „evreii au adus comunismul". Cum îl contracaraţi?**
- Cred că antisemitismul, antiisraelismul, negaţionismul trebuie combătute nu atât prin polemică cât prin dezbateri publice pe aceste subiecte, ceea ce nu am făcut suficient.
- **În ce constă proiectul de Program al celui de-al 35-lea Congres al O.S.M.?**
- Există mai multe variante propuse în iunie 2005, la dezbaterile Comitetului Executiv, sub preşedenţia lui Zeev Bielsky, dar toate au câteva puncte comune: ● Statul Israel democratic ● demografie adecvată ● susţinerea Alialei, în special, a evreilor din Europa Occidentală şi S.U.A. ● unitatea între Israel şi Diaspora ● centralitatea Ierusalimului, capitala eternă a Statului Israel şi a întregului popor evreu.
- **Care sunt perspectivele A.S.R.?**
- ● Cât mai multe adeziuni ● Continuarea istoriei sionismului în România ● Conlucrarea cu membrii Consiliului de Conducere al F.C.E.R.

Peste un veac de viaţă evreiască

Reporterul Iulia Deleanu îşi găseşte cu greu cuvintele atunci când trebuie să scrie despre surpriza pe care i-au făcut-o braşovenii, emoţionând-o până la lacrimi: lansarea, în oraşul lor, a cărţii, recent apărute în Editura „Kriterion", a cărei autoare este, ***Kadiş pentru mama mea***. Prima reacţie a fost să trec sub tăcere darul, dar gestul ar fi însemnat o impolitеţe faţă de: ● organizatori (Comunitatea Evreilor din Braşov, Direcţia pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Naţional a Consiliului Judeţean - Braşov, Centrul de Librării RELU) ● mişcătoarele recomandări ale cărţii făcute de: ing. **Tiberiu Roth**, compozitorul **Virgil Mihăilescu**, scriitorul **Doru Munteanu**, ing. **Vera Roth**, **Sami Fiul** ● numeroşii participanţi la această lansare (personalităţi ale vieţii culturale braşovene, jurnalişti, membri ai comunităţii).

Cum să le mulţumesc? Cum să-mi exprim recunoştinţa? Pentru că - trebuie să mărturisesc - Braşovul este şi el unul dintre personajele cărţii şi pelerinajul pe care l-am făcut, pentru mama şi tata, în fiecare din locurile dragi nouă, gândindu-mă că le văd şi pentru ei, a fost un fel de alinare îndurerată, dacă mi-e permis să mă exprim astfel. Atunci m-am hotărât ca, în locul obişnuitelor comentarii jurnalistice, să las câteva din gândurile lor să vorbească în locul meu. „Romanul este o frescă a unui secol şi mai bine de viaţă evreiască. Trăiesc în paginile Iuliei Deleanu trei generaţii de evrei români. Şi una din faţetele acestei lumi, care, prin inserţiile în idiş, te fac să trăieşti o anumită atmosferă, este şi reverberaţia sionistă" (ing. **Tiberiu Roth**). „Cartea este elaborată într-o manieră simfonică. Iulia Deleanu m-a învăţat să plâng pentru treptele din Cer, când ne duce gândul la urcarea spre *Porţi*; înspre *baba*, mama mamei, care este o Poartă; înspre *Mama*. Iulia Deleanu deţine tehnici de scriere literară venite din buna asimilare a literaturii franceze, germane... Dar scriitoarea are o sensibilitate particulară, cu care urcă, întotdeauna, la munte, atunci când are nevoie de puritate; cu care se îndreaptă şi la Operă, cu bunica, cu mama, cu tatăl ei. Îi mulţumesc pentru darul făcut braşovenilor incluzându-i în această carte" (compozitor **Virgil Mihăilescu**). „Este o proză scrisă într-un stil particular, o carte de dragoste pentru mama ei, pentru familia ei; o omagiere a tradiţiilor evreieşti, care încântă şi invită la reflecţie" (ing. **Vera Roth**).

Pagină realizată de IULIA DELEANU

Întâlnire cu E.S. RODICA RADIAN GORDON,
ambasadorul Statului Israel în România –
la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren"

Analiza societăţii israeliene în pragul alegerilor

Urmare din pag. 1

va şti să-şi impună punctul de vedere în ceea ce priveşte regimul iranian.

Preşedintele iranian a avut o serie de declaraţii antiisraeliene şi antisemite, în care nega Holocaustul şi dreptul la existenţă al Statului Israel. În mai multe discursuri - ultimul din 14 decembrie a.c. - el i-a acuzat pe europeni că au creat „mitul masacrării evreilor". „Occidentalii au inventat un mit numit Holocaust, pe care l-au plasat deasupra lui Dumnezeu, a religiilor şi profeţilor... Dacă cineva neagă mitul masacrării evreilor, purtătorii de cuvânt sionişti şi guvernele aflate în solda sionismului încep imediat să vocifereze", a spus Ahmadinejad, care, după ce a propus „mutarea" Israelului în Germania sau Austria, acum a sugerat... Alaska. Declaraţiile, la care se adaugă străduinţele iraniene de a continua, în cadrul centralelor lor nucleare, încercările de a obţine uraniu îmbogăţit, „materia primă" necesară fabricării unei bombe atomice, au pus în gardă comunitatea internaţională. S.U.A., U.E, Germania şi chiar Rusia, aliata Iranului în regiune, au condamnat vehement poziţiile extremiste ale liderului de la Teheran. La rândul său, Israelul a atras atenţia asupra pericolului reprezentat de regimul iranian şi programul său nuclear. Purtătorul de cuvânt al premierului Sharon, Raanan Gissin, a subliniat că „Israelul este pământul milenar al poporului evreu şi va rămâne astfel pentru eternitate, indiferent dacă acest lucru place sau nu preşedintelui iranian. El a arătat şi că, în caz de forţă majoră, Israelul are mijloace militare pentru a se apăra împotriva Teheranului. „Nu va mai exista o a doua «soluţie finală»" - a subliniat oficialitatea israeliană, referindu-se la Şoah.

*

Modificări pe eşichierul politic israelian

În prelegerea de la Centrul de Studii Ebraice „Goldstein-Goren", ambasadoarea Statului Israel a făcut o analiză pertinentă a ultimelor schimbări de pe eşichierul politic israelian, în perspectiva alegerilor anticipate din 28 martie 2006, analizând cauzele şi consecinţele acestora. Potrivit opiniei domniei-sale, cea mai importantă schimbare o constituie polarizarea voturilor alegătorilor către cele trei partide mari: noul partid Kadima al premierului Sharon cu orientare evidentă de centru-centru (dacă se poate spune aşa), Partidul Muncii, sub conducerea noului său lider, Amir Peretz, care s-a deplasat mai la stânga eşichierului politic, şi Likud, opţiunea alegătorilor de extremă dreapta. Deoarece ideologiile celor trei partide sunt fără echivoc, ele reprezintă poluri de atracţie pentru alegătorii partidelor mici cu orientări similare, dar şi pentru alegătorii Likud sau ai laburiştilor cu simpatii de centru, care se vor simţi mai apropiaţi de ideologia Kadima.

De aceea, vorbitoarea a preconizat formarea unei coaliţii Kadima - Partidul Muncii, neexcluzând nici posibilitatea intrării Likud-ului în guvern şi pierderea rolului important jucat până acum de partidele mici.

EVA GALAMBOS

La aproape 100 de ani de la înfiinţarea kibuţului Degania

KIBUŢUL

dincolo de experiment

În doar 57 de ani de existenţă a Statului Israel, renumele tehnologiei utilizate în agricultura ţării a făcut înconjurul lumii. Transformarea ţinuturilor mlăştinoase şi a deşertului în teren fertil reprezintă un model recunoscut. Kibuţul a fost în acest context un experiment unic, deşi nu a constituit vreodată un fenomen de masă. Chiar dacă mişcarea kibuţurilor a furnizat doar o mică parte din producţia agricolă a ţării, istoria sa merită privită în lumina unicităţii sale. La această micro-formă de organizare socială au aderat până la şapte procente din populaţie, în perioada sa de înflorire, ce aveau ca ideal principal construirea Statului Israel. Ca şi moşavul (aşezare agricolă apărută în aceeaşi perioadă de clădire a Israelului modern), kibuţul rămâne un experiment de organizare socială şi economică izvorât din dorinţa de reclădire a „căminului naţional evreiesc". Apariţia kibuţului este legată de ideea construcţiei Israelului modern. Numele desemnează o „aşezare comună" - o societate dedicată ajutorului mutual şi justiţiei sociale, un sistem socio-economic bazat pe proprietatea comună, egalitate şi cooperare, acces la educaţie. Cuvântul, care înseamnă „adunare" sau „împreună", reprezintă un experiment exclusiv israelian căci, în esenţă, combină două idealuri: sionismul şi egalitatea socială. Ele s-au născut ca un rezultat firesc al visului tinerilor care veneau singuri în Israel, dorind să construiască, împreună, o ţară. La acea vreme nu era vorba despre o iniţiativă particulară sau despre dezvoltare capitalistă. Raţiunea vitală a pionierilor era legată de un ideal colectiv şi nu de un progres personal. Deşi niciodată kibuţurile nu au inclus mai mult de şapte procente din populaţia israeliană, un număr impresionant dintre liderii politici şi militari ai statului provin din acest mediu.

*

Egalitate şi sionism

„De la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi" este ideea de bază a celor care au „inventat" acest fel de convieţuire. Nouă, celor din estul Europei, lozinca ne este, desigur, mai mult decât cunoscută. Diferenţa dintre egalitarismul socialist şi micro-realitatea kibuţului este că, dacă una a rămas în faza de utopie, cealaltă a reuşit, măcar parţial, să devină realitate. Primele kibuţuri au fost create cu 40 de ani înainte de declararea independenţei Statului Israel. Kibuţul Degania („dagan" însemnând „sământă" în ebraică) a fost fondat în 1909 de către un grup de pionieri, la sud de lacul Kineret. Pământul fusese achiziţionat de Keren Kayemet. Fondatorii erau tineri din estul Europei, care au venit să înceapă un nou stil de viaţă pe pământul strămoşilor lor. Drumul lor a fost dificil, presărat cu greutăţi ce păreau insurmontabile - munca fizică istovitoare şi lipsa experienţei în acest domeniu, absenţa infrastructurii, a surselor de apă, deşelenirea, practic, a unui teren arid. Dar de unde veneau toţi aceşti tineri? În primii ani ai secolului al XX-lea, asupra Rusiei şi Europei de Est se abătea un nou val de pogromuri. În 1903, la Chişinău, a avut loc unul dintre cele mai sângeroase pogromuri, cu sute de morţi, distrugeri şi ameninţarea unui viitor îngrozitor pentru evreii din zonă. Întemeietorii kibuţului făceau parte din cel de-al doilea val de Alia, după ce primii imigranţi au construit deja ferme, organizate în mod tradiţional. Iniţiatorii kibuţului nu aveau încredere în „biluimi", primii aşezaţi în Israel care au construit oraşele Rişon LeZion (Primul în Sion), Rehovot şi Gedera. Mişcarea celor care au făcut parte din prima Alia a fost finanţată prin donaţiile evreilor americani, în special a baronului Edmond de Rothschild. „Kibuţnicii" au dorit să se bazeze doar pe propriul efort în înfăptuirea visului lor sionist.

*

În trecut...

Dincolo de problematica economică, administraţia centrală a kibuţului se ocupă, aşa cum a pornit iniţial, de grădiniţele şi locurile de joacă pentru copii, de bucătăria comună şi sală de mese, auditoriu, bibliotecă, piscină, teren de tenis, clinică, spălătorie, magazin, etc. Fiecare kibuţ are crescătorii de animale - pentru lapte şi carne - livezi (de mango, curmali, portocali, etc.) şi ogoare cultivate. Multe au şi crescătorii proprii de peşte. În interiorul kibuţului se merge pe jos sau cu bicicleta, iar cei bolnavi au maşini electrice. Kibuţul funcţionează ca o democraţie directă. Adunarea generală formulează strategia, alege conducerea, aprobă bugetul şi acceptă noii membri. Conducerea este în general formată din coordonator, secretar şi trezorier, iar alături de aceştia funcţionează comitete alese de voluntari.Principiul egalităţii a fost dus la extrem, în cele mai multe kibuţuri, până în anii 1970. Oamenii nu puteau poseda, în momentul în care aderau la principiile kibuţului, animale, aparate, unelte... nici măcar haine proprii. Cadourile sau câştigurile obţinute în afară erau automat trecute ca „bun comun". În perioada de început a kibuţurilor, copiii înşişi erau consideraţi „proprietate comună" şi crescuţi în „Societăţi pentru copii" („Mossad hinuhi"). Teoria spunea că cei mici vor fi crescuţi de asistente şi profesoare special pregătite, iar ca rezultat, părinţii nu vor mai avea un rol coercitiv. Iniţiativa, născută în 1920, susţinea că astfel se elimină „tragedia biologică" a femeii şi, pe de altă parte, nu va mai exista „complexul lui Oedip". Tocmai copiii, felul în care ei se purtau, deşi făceau parte din acest mediu de când s-au născut, le-a deschis ochii multor membri ai acestor aşezări asupra adevăratei naturi a omului. Copiii se băteau pentru jucării, vroiau să meargă doar la părinţii lor, egoismul începea să pară un instinct natural al fiinţei.

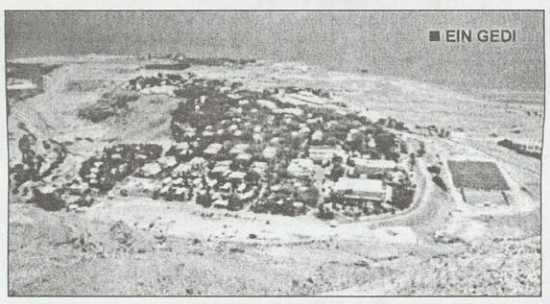

■ EIN GEDI

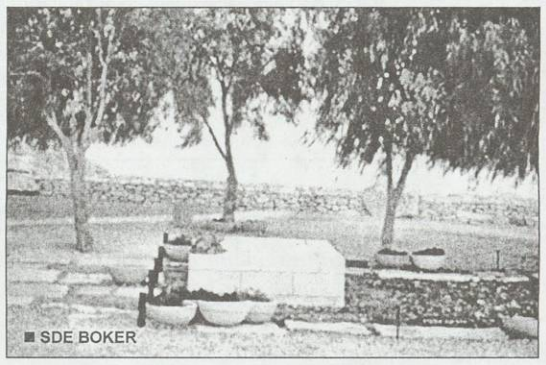

■ SDE BOKER

■ KETURA

La începutul anilor '90, a început o perioadă foarte dificilă pentru mişcarea kibuţurilor. Media de vârstă a celor care ţineau de aceste comunităţi a crescut în mod îngrijorător, iar numărul „kibuţnicilor" a scăzut. Totuşi, entuziasmul celor care credeau în această formă de organizare nu s-a risipit şi au luat naştere noi aşezări în deşertul Arava, în sud, lângă Eilat. Unul dintre cele mai importante kibuţuri din deşert este Samar, care, deşi nu se declară anarhist, duce o asemenea politică. Membrii săi muncesc unde cred că este nevoie de ei şi nimeni nu le impune nimic,

Realitatea de azi

există un „fond" deschis, din care doritorii se pot servi după necesităţi. Între membrii kibuţului funcţionează, aşadar, un sistem de încredere mutuală, atipică pentru societatea actuală. Organizatorii şi-au dat seama că, din punct de vedere realist, o societate nu poate funcţiona ignorând progresul tehnologic şi social. Membrii kibuţurilor nu mai doresc să schimbe lumea, dar încearcă să contribuie, prin eforturi mici şi susţinute, la o formă de echitate între oameni. În ultimii ani, s-au introdus numeroase reforme în viaţa din kibuţuri. După 2003, se observă o nouă epocă de revigorare a vieţii din kibuţuri. În special cele cu o politică administrativă modernă şi reformată încep să atragă membri din rândul populaţiei, mai ales al noilor imigranţi. Alături de agricultură, industria şi turismul au început să aibă un rol tot mai important în existenţa kibuţului. Unele dintre ele se bazează astăzi exclusiv pe succesul în ramuri industriale specifice (*industrie uşoară, chimică, metalurgie, prelucrarea materialelor plastice, etc.*). Azi există peste 270 de kibuţuri răspândite pe cuprinsul Israelului, cu un număr de membri între 40 şi 1.000 de persoane. Numărul total al celor care locuiesc în kibuţuri i este de aproximativ 130.000, reprezentând 2,5% din populaţia ţării. Ele sunt afiliate, , în general, uneia dintre cele trei organizaţii naţionale, fiecare cu o ideologie proprie. .

*

Câteva exemple de succes

Unul dintre kibuţurile bogate şi atractive este Ein Gedi. Oricine a fost în Israel cunoaşte produsele terapeutice, de îngrijire şi cosmetice aflate sub marca AHAVA (în traducere „Iubire"). Acest kibuţ se găseşte pe ţărmul Mării Moarte, la poalele Colinelor din Iudeea, în apropierea Muntelui biblic Moab, la cea mai mică altitudine din întreaga lume. Hoteluri şi bazine moderne cu apă termală, izvoare vindecătoare şi proceduri terapeutice, ateliere de artizanat şi un paradis al cosmeticelor îi aşteaptă pe cei ce poposesc în acest loc fascinant. Unul dintre cele mai cunoscute kibuţuri este Sde Boker, în care şi-a trăit ultimii ani din viaţă prim-ministrul David Ben Gurion, alături de soţia sa. Locul este vizitat în mod tradiţional de tineri în cadrul programelor educative. Yotvata este o firmă ce produce sute de sortimente de lactate de calitate. Fabrica se găseşte în kibuţul cu acelaşi nume, aflat la 42 de kilometri de Eilat - fiind una dintre aşezările cele mai mari şi prospere. Kibuţul Naot Mordehai a devenit cunoscut în întreaga lume datorită pantofilor şi sandalelor Teva-Naot, încălţăminte de calitate cu deosebite proprietăţi ortopedice, ce se poate găsi sub „brand"-ul kibuţului în întreaga lume.

*

O percepţie personală

Nu cred că cineva poate uita prima vizită într-un kibuţ. Aşa mi-a rămas în minte - şi profit de aceste rânduri, spre a mărturisi - kibuţul Ketura din Negev. O oază în mijlocul unei întinderi *secetoase, un refugiu verde, proaspăt şi răcoros* într-o mare de uscăciune gălbuie, întinsă dincolo de limita orizontului. Un micro-univers cu toate cele aferente, un spaţiu atât de viu, de funcţional, ca un mecanism aproape perfect. Ce mi-a rămas în minte? Ogoarele (ogoare în deşert!) irigate prin picurare, iarba crudă, vacile şi oile cu micro-cipuri la picior pentru a fi monitorizate în permanenţă... Îmi aduc aminte de sala de mese şi de bucate cum la noi se mai găsesc doar pe la ţară sau în aşa-zisele „ferme ecologice". Gazdele ne-au primit în casele lor mici, lipsite de lux, dar care includeau tot ceea ce impune viaţa modernă... de la fierbătorul de apă (nelipsit în casele israelienilor) la televizor şi alte accesorii tehnice. Copiii se jucau afară în voie, căci nu circulau maşini pe aleile kibuţului şi totul părea mai degrabă un camping sau un parc ceva mai mare. Cum erau oamenii? Nu puteam distinge ceva special în felul lor de a se purta. Poate doar, la o privire foarte atentă, mai puţin ataşament faţă de bunurile materiale şi disciplină în ceea ce priveşte regulile kibuţului.

„Tumbalalaika" este o melodie la fel de cunoscută de generaţia bunicilor, cât şi a celor mai tineri. Să privim puţin, în timp ce ne amintim melodia, versurile ebraice ale cântecului „Ma ose hehaluţ ke şe hu ba, hu ba la kibuţ, roţe leehol, roe bahura şoheah hakol..." („Ce face pionerul când vine la kibuţ, vrea să mănânce, vede o tânără şi uită de toate"). Versurile amintesc de vremuri ale idealului, curajului, dedicării totale şi necondiţionate. Fie că va muri, îngropată de firescul economiei de piaţă pe baza căreia funcţionează dintotdeauna societatea israeliană, fie că va mai rămâne pentru ceva timp în vigoare, ideea de kibuţ va fi mereu un experiment social unic şi irepetabil.

LUCIANA FRIEDMANN

EVREII ÎN LUME

Comunitatea evreilor din Ungaria - etnie sau cult?

Evreii din Ungaria nu fac parte din cele 13 minorităţi etnice recunoscute de Parlament, deoarece, în 1993, când s-a votat legea minorităţilor, Federaţia Comunităţilor Evreieşti din Ungaria (Mazsihisz) nu a dorit acest lucru. Acum, un grup de iniţiativă a lansat o campanie de strângere de semnături pentru a obţine înscrierea pe ordinea de zi a Parlamentului a includerii comunităţii evreieşti în rândul minorităţilor. Pentru a se realiza acest obiectiv ar fi necesare 1.000 de semnături. Iniţiativa a provocat mari controverse în rândul evreilor din Ungaria. „Prin această acţiune nu dorim să scindăm evreimea, ci să o extindem, să dublăm numărul celor care ar intra sub autoritatea unei instituţii evreieşti", a declarat Andras Szegö, unul dintre membrii grupului de iniţiativă, referindu-se la caracterul în exclusivitate de cult al Mazsihisz. Iudaismul, a spus el, a contribuit decisiv la menţinerea timp de milenii a evreimii, dar trebuie să recunoaştem că secularismul a creat o nouă situaţie. Din cei aproximativ 100.000 de evrei din Ungaria, abia cinci-şase mii ţin legătura cu Federaţia, a apreciat Szegö. El a arătat că, la fel ca un german sau slovac, şi un evreu ar putea avea identitate naţională dublă, iar dreptul de a avea o autoguvernare evreiască, de care se bucură celelalte minorităţi, ar contribui la consolidarea legăturilor tuturor evreilor din Ungaria.

Peter Feldmajer, preşedintele Mazsihisz, se opune acestei iniţiative. Potrivit opiniei lui, conferirea statutului de minorităţe naţională evreilor nu ar fi o decizie nici eficientă, nici înţeleaptă. Este vorba de o chestiune de principiu, deoarece cei ce se consideră evrei îşi determină identitatea mai ales din considerente religioase. El susţine că în acest demers nu se poate trece peste voinţa Federaţiei şi evreimea nu va putea fi înregistrată ca minoritate. Feldmajer se îndoieşte şi de posibilitatea strângerii celor 1.000 de semnături, dar această afirmaţie nu este susţinută de Jenö Kaltenbach, Avocatul Poporului pentru minorităţi. Oficialul ungar a subliniat că, pentru a fi înregistrat ca minoritate, un grup etnic trebuie să îndeplinească două condiţii - petiţia să fie semnată de 1.000 de persoane, iar grupul etnic să poată demonstra că trăieşte de cel puţin 100 de ani pe teritoriul ţării. În ceea ce-i priveşte pe evrei, a doua condiţie poate fi uşor îndeplinită. Pe de altă parte, din punct de vedere legal, nimeni nu poate verifica identitatea semnatarilor, astfel că petiţia poate fi semnată de oricine, chiar şi de reprezentanţi ai extremei drepte. Dacă în cazul celor care au vrut recunoaşterea hunilor ca etnie, a fost uşor de demonstrat lipsa legalităţii, în ceea ce-i priveşte pe evrei, Parlamentul are o sarcină mult mai dificilă, a declarat Jenö Kaltenbach.

EVA GALAMBOS

MICHAEL BLOOMBERG - reales primar al NewYork-ului

Deşi republican, evreii – majoritatea democraţi – l-au votat în bloc

Michael Bloomberg a fost reales în funcţia de primar al New York-ului. Potrivit analiştilor, în această victorie, un rol decisiv l-au avut voturile evreilor. Deşi republican, evreii, în majoritate democraţi, l-au susţinut, şi nu fiindcă este coreligionar, ci datorită performanţelor sale foarte bune - au arătat analiştii. Ed Koch, fostul primar democrat al New York-ului, a apreciat că evreii „au bunul simţ să treacă dincolo de partizanatul politic când este vorba de persoanele care le vor dirija viaţa de zi cu zi. Alegătorii evrei au decis că primarul a făcut o treabă extraordinară şi bunul simţ îţi impune să nu înlocuieşti ceea ce merge bine. Calitatea de evreu a lui Bloomberg a avut un rol minor în orientarea votanţilor evrei" - a afirmat Koch. Opinia lui este împărtăşită şi de alţi comentatori care vorbesc despre „votul pragmatic" al evreilor, care vor ca oraşul să fie bine administrat, iar primarul să se preocupe de îmbunătăţirea calităţii vieţii. Bloomberg a reuşit să reducă rata criminalităţii chiar mai mult decât predecesorul său, Rudolf Giuliani, fapt apreciat în mod deosebit de majoritatea evreilor.

Susţinerea evreiască masivă pentru candidaţii republicani la primărie nu este o noutate la New York, unde oameni politici republicani au reuşit să impună măsuri severe de respectare a legii, adoptând în acelaşi timp poziţii moderate, chiar liberale, în probleme sociale. Astfel, în 1997, Rudolf Giuliani, tot candidat al republicanilor, s-a bucurat de sprijinul majorităţii evreilor, deşi contracandidatul lui a fost democrata Ruth Messinger, evreică. În 2001, la prima candidatură a lui Bloomberg, alegătorii evrei l-au susţinut pe el şi nu pe contracandidatul său, democratul evreu Mark Green.

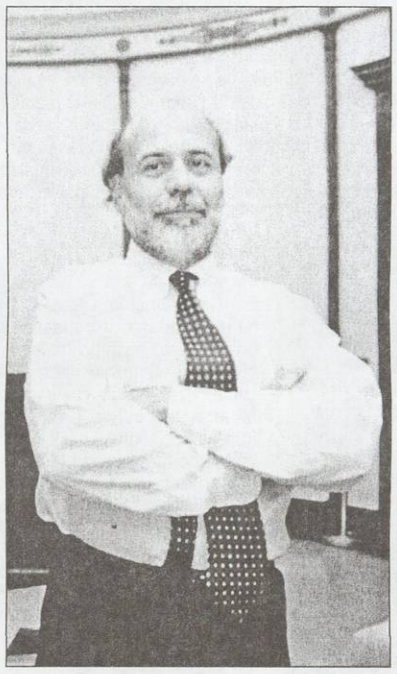

Un prestigios economist – viitorul preşedinte al Rezervelor Federale

La 24 octombrie a.c., preşedintele Bush l-a numit pe dr. *Ben S. Bernake*, preşedintele Consiliului Consilierilor Economici de la Casa Albă, succesor al lui Alan Greenspan, binecunoscutul preşedinte al Rezervelor Federale americane. După decenii în care şi-a exercitat această funcţie - una dintre cele mai importante în cadrul economiei americane -, Greenspan se va retrage în ianuarie 2006.

Născut în 1953, Bernake a absolvit cu „Summa cum laudae" Universitatea Harvard şi şi-a dat licenţa în economie la Massachusetts Institute of Technology. Profesor universitar, el a fost preşedintele Departamentului Economic al Universităţii Princeton şi a servit ca membru în Consiliul Guvernatorilor al Sistemului Rezervelor Federale.

Ben S. Bernake se trage dintr-o familie de evrei credincioşi din oraşul Dillon, Georgia, prenumele lui întreg fiind Ben-Shalom. Bunicii lui, ambii medici, proveneau din Viena interbelică şi au emigrat în S.U.A. în ajunul războiului. Deoarece diplomele lor nu au fost recunoscute, şi-au deschis o farmacie.

Ben S. Bernake a fost interesat de religia iudaică şi a frecventat cursurile care se ţineau la singura sinagogă din oraş. Deoarece nu exista un rabin permanent, mulţi dintre tinerii care frecventau cursurile de religie, printre care şi Ben S. Bernake, serveau ca oficianţi de cult. Prietenii îşi amintesc că acasă la el se respecta caşrutul. Bernake a păstrat şi în propria familie spiritul iudaic. Este unul dintre cei mai apreciaţi şi prestigioşi membri ai comunităţii economiştilor americani. (E.G.)

Evreii din Italia

Italia are o populaţie de aproape 60 de milioane de locuitori, din care circa 35.000 sunt evrei. Odinioară, prezenţa lor era mai importantă, dar persecuţiile din Evul Mediu şi evenimentele din ultimele două secole au redus şansele extinderii comunităţii lor. Încă din anul 200 î.e.a. trăiau evrei pe acest teritoriu, dar în sec. al XV-lea, spaniolii au început persecuţiile în Sicilia şi Neapole. În sec. al XVI-lea, Papa legalizează ghetourile. Napoleon a iniţiat emanciparea evreilor, iar în 1870, noul stat italian le-a acordat drept de cetăţenie. Mussolini a impus restricţii pentru evrei în 1938, sub presiunea lui Hitler, ceea ce a dus la emigrarea unora dintre intelectualii de valoare, care au ales America drept patrie adoptivă. Aproape 8.000 de evrei au fost ucişi la Auschwitz.

Majoritatea evreilor italieni sunt sefarzi, mai puţin în nordul Italiei, cândva sub stăpânire austriacă. Primii creştini de la Roma proveneau cu preponderenţă din Palestina, dar timp de aproape 3000 de ani papalitatea i-a persecutat pe evrei, schimbarea radicală de atitudine începând cu Papa Ioan al XXIII-lea şi apoi Ioan Paul al II-lea.

■ Inscripţie pe Arcul lui Titus reprezentând Menora

Roma a fost un centru cultural şi pentru evrei. Josephus Flavius, apoi în Evul Mediu, mulţi învăţaţi, talmudişti, cabalişti au trecut prin Roma ori au locuit aici. La fel Veneţia, Genova (de unde provenea maranul Cristofor Columb), Florenţa, Milano au adăpostit centre de cultură evreiască. Evreii şi-au făcut simţită prezenţa în economie, dar şi în muzică, literatură.

Spre deosebire de Franţa, în ultimii ani în Italia antisemitismul nu s-a manifestat prin violenţă (în 1982, a fost, totuşi, un atac la o sinagogă, cu 38 de răniţi), mişcările neo-fasciste fiind xenofobe „per tutti". Totuşi, antiisraelismul răzbate în mass media, precum şi în unele manifestaţii în favoarea „bieţilor" teroriştilor islamici. Fenomenul nu este generalizat.

BORIS MARIAN

Diaspora... exotică

Noţiunea de Diaspora se referea, iniţial, la exilul populaţiei evreieşti în anul 586 î.e.a. din Iudeea în Babilon şi la dispersarea populaţiei evreieşti după distrugerea Marelui Templu de către romani, în 135 e.a. Supravieţuirea, păstrarea religiei şi tradiţiei, perpetuarea unor valori rămase aceleaşi din vremuri antice - o constantă a iudaismului - au fost considerate chiar miraculoase.

Tibetul şi evreii – o lecţie de supravieţuire?

În urmă cu 15 ani, Dalai Lama a iniţiat un proiect cu totul inedit. Liderul spiritual al comunităţii budiste tibetane, aflat în exil la Dharamasala (India), după ocuparea Tibetului de către chinezi în 1959, a invitat opt evrei, din diferite medii şi cu o arie diversă de cunoaştere şi percepţie asupra lumii, pentru o dezbatere cu privire la supravieţuire. Toată această experienţă, care povesteşte misterioasa întâlnire şi comunicare dintre două religii şi şcoli filosofice, a fost rezumată în volumul „Evreii în Lotus", un volum fascinant despre ce înseamnă identitate, suflet şi continuitate. Dalai Lama i-a numit pe evrei - unicul popor care a continuat să existe, fără o patrie sau o limbă comună, aproape două milenii - „experţii în supravieţuire". Un moment deosebit în crearea acestei legături a fost, la acea vreme, Sederul de Pesah pentru Tibet, în care evrei şi tibetani au celebrat împreună eliberarea din exil. Conducătorul budist continuă să aibă un respect nemărginit pentru felul în care evreii au reuşit să transforme năpastele ce i-au ajuns într-o cultură şi o civilizaţie ce nu pot fi asimilate.

■ Dalai Lama la Dharamasala (India)

Costa Rica – „un prieten din America Centrală"

*

O ţară relativ mică, dar, totuşi, de două ori mai mare decât Israelul, este statul care, alături de Salvador, îşi are ambasada în Ierusalim, capitala Israelului. Încă din 1948, acest stat din America Centrală s-a dovedit un aliat şi un prieten al Israelului. Dincolo de frumuseţea naturală a regiunii, Costa Rica se poate mândri ca fiind cea mai stabilă democraţie a zonei. Conform documentelor, evrei sefarzi au trăit în Costa Rica în secolele XVI-XVII, iar comercianţi evrei au venit în această regiune în secolul al XIX-lea. Actuala comunitate evreiască datează dinaintea celui de-al doilea război mondial, fiind compusă din evrei veniţi din Europa de Est. Peste jumătate dintre aceştia au venit din *ştetl*-urile poloneze şi folosesc în serviciul religios ritualul hasidic *Nusah Sefard*. Populaţia locală i-a numit iniţial „Polacos". Se afirmă că printre spaniolii care s-au aşezat iniţial în această regiune erau şi mulţi evrei, fapt care a dus, conform localnicilor, la dezvoltarea spectaculoasă a ţării.

Evreii din Java

*

Diaspora evreiască înseamnă, oricât ar părea de straniu, că evrei (chiar dacă foarte puţini la număr) se găsesc în toate colţurile lumii. În Indonezia, spre exemplu, trăiesc şi azi câteva familii de evrei. Evreii olandezi au contribuit la dezvoltarea „Insulei Mirodeniilor". În 1850, Jacob Saphir, un emisar de la Ierusalim care a vizitat Batavia (Jakarta), a cunoscut peste 20 de familii evreieşti provenite din Olanda şi Germania care trăiau în Samarang şi Surabaya şi aveau o legătură foarte limitată cu iudaismul. În aceeaşi regiune s-au aşezat, mai târziu, evrei din Bagdad şi Aden. În 1921, se estima că aproximativ 2.000 de evrei trăiau în Java. În anii '30, au venit în această regiune evrei est-europeni şi din Rusia. Comunitatea cea mai ortodoxă era formată din evrei irakieni, proveniţi din medii închise şi religioase. Mai târziu, membrii acestei comunităţi izolate au optat pentru Alia sau pentru a se întoarce în ţările de origine.

LUCIANA FRIEDMANN

CĂRŢI NOI

Bun venit poetului ŢICU VALER!

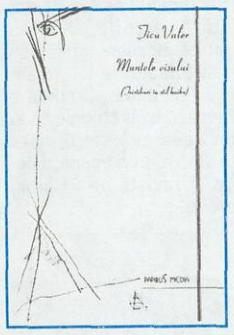

Ştiam că eseistul şi traducătorul prodigios Ţicu Goldstein scrie versuri şi nu din orice gen, ci *haiku*. I-am ascultat cu încântare „producţiile" (termen uzat deci mai bine, în ghilimele) la o seară de *Salon literar*. Iată, *avem o mini-plachetă (numai ca format, dar nu şi* după conţinut, „mic la stat, mare la sfat"), *Muntele visului* (titlu, evident, împrumutat din Orientul pomilor înfloriţi şi al răsăritului de soare). Editura „Papirus Media" a publicat, la finele anului 2005, această bijuterie, despre care Cornel Paiu scrie, în prezentare: „Avem convingerea că *Muntele Visului*, de o rară frumuseţe lirică, reprezintă o premieră îndelung aşteptată în literatura română". Autorul, Ţicu Valer (Goldstein), ne oferă în postfaţă şi o panoramă a „mondializării *haiku*-ului". Dar să ne oprim la poemele-„tristihuri", gen pe cât de „lesne" de a fi parcurs, pe atât de dificil pentru cei care îl iau în serios. Este greu să alegi un poem înaintea altora, se pare că autorul *şi-a selecţionat drastic versurile, pentru că placheta* este omogenă şi cităind un *haiku*, nedreptăţeşti altele. Mergem, deci, pe un traseu în zigzag, „da capo sin al fine": „Între iad şi rai / plăpândul fir de iarbă / ţine cumpănă"... „Pisc înzăpezit / un rece ochi de vultur / în zbor solitar"... „Luna lui Cuptor / ulița e pustie / îmi caut umbra"... „Vreau un sunet pur / s-aud căzând în apă / floarea de cireş"... „Nu mişcă frunza / de ce tremură-n prag / îndrăgostiţii?"... „Singur, cucul trist / se cheamă pe sine / din risipire"... „Dramele verii / stejar lovit de trăsnet / în timp ce visa"... „Pe obrazul meu / lama rece a toamnei / taie potecă"... „Forţă de poet / firavul *fir de iarbă / să calce moartea*" (se dedică lui Whitman)... „Ţintirim uitat / ce linişte de lespezi / îmbie vrabia?"... „Deşertul din noi / nesfârşite poteci / fără ieşire" (se dedică lui Borges!)... „Sorb ceaiul serii / şi ascult. Tăcerea mea / descoase timpul"... „Zorii *la atac / o suliță-n fereastră / îmi scot papucii*" ş.a.

Sensibilitate, înţelepciune, umor discret, trimiteri cu totul originale şi adecvate, la poeţi, în esenţă, străini de *haiku*, acestea sunt albastrele piscuri din care se alcătuieşte *Muntele visului*, pe care îl urcă (şi îi dorim să-l urce ani mulţi şi buni) colegul şi prietenul Ţicu.

BORIS MARIAN

Saga lui BASHEVIS SINGER continuă

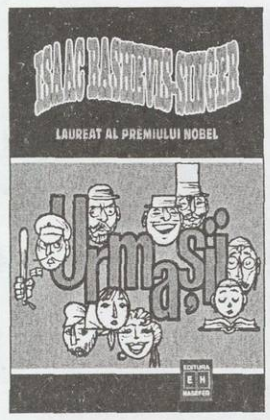

Se pare că este a şasea carte, pe care o citim, din seria romanelor lui Bashevis Singer, apărute la Hasefer, în traducerea *neostenitului* Anton Celaru, căruia îi mulţumim din nou şi nu uităm să-l elogiem pentru frumoasa limbă română, pe sunetele căreia vine spre noi, din idiş, marele prozator, laureat cu Nobel. Cartea se numeşte *Urmaşii*, continuare la *Conacul*, roman publicat în primele luni ale anului 2005.

Povestea începe cu moartea lui David Kaminer, descrierea momentului neavând nimic lugubru, un umor „singerian", fără pereche, ridicând tonusul cititorului. „Ce-o să fac, Doamne-Dumnezeule, cu copiii mei?". „Pune-i la murat *în oţet*" - este dialogul dintre hâtrul muribund şi nevastă, care avea „o mutră amărâtă, veche cât toată speţa femeiască". Iar la înmormântare, „Celina (nevasta) era înconjurată de copiii ei, *unul mai mic decât celălalt, ca treptele unei scări*".

Ne aflăm în lampol, orăşel polonez sub ocupaţie rusească, înaintea marilor evenimente ce vor marca începutul secolului al XX-lea. În buna tradiţie a lui Şalom Alehem, avem aici un savuros schimb de scrisori, cu tot felul de întâmplări, pierderi, câştiguri, moravuri, gânduri. Polonezi, ruşi, desigur evrei, o lume pestriţă, multietnică, multiculturală, plurisocială, apolitică, politică: acesta este mediul în care Singer se simte ca un cetaceu (căci este un gigant) în apa oceanului. Mai dăm o mostră de stil: „Era zi de spălat. O albie umplută cu albăstreală trona în bucătărie. Pe plită fierbea o oală mare, plină cu rufe, pe care Tekla, slujnica, le amesteca mereu cu un băţ. Mirosului de săpun şi sodă i se adăuga şi cel al rămăşiţelor cinei". Parcă ar fi un tablou din şcoala flamandă din secolul al XVII-lea ori din cea rusă din secolul al XIX-lea. Atmosfera, mişcarea lentă, paşnică. Am spune că nu e nimic căutat, dar încercaţi să scrieţi simplu şi sugestiv, *în acest mod*. Un alt tablou, într-o casă veche, evreiască: „Deşi abia mai vedea [n.n. - *tatăl unuia din* personaje], pe masă ardea o lampă cu gaz, cu un abajur alb ca laptele, iar în faţa sa stăteau cărţile".

Ca în toată proza lui Singer, nici aici nu lipseşte pasiunea, erotismul, dar nicăieri nu există platitudine. Raţiunea şi poezia, nebunia şi înţelepciunea coexistă aşa cum le-a lăsat Dumnezeu. Întrebările existenţiale sunt puse în mod firesc, nimeni nu e filosof, bunul simţ ghidează şi pe cel neînvăţat, ca şi pe ştiutor. „Ce mai e nou în medicină?". „Nimic, fiecare *trebuie să-şi descopere singur totul*" - este discuţia dintre tatăl habotnic şi fiul său, student la medicină.

Evenimentul politic nu-i ocoleşte pe evrei, ei reacţionează, în *special cei tineri, unii devin sionişti, alţii pleacă în Lumea* Nouă, alţii devin revoluţionari socialişti. Antisemitismul din Polonia este o realitate nu numai din ultimele două secole.

Desigur, nu vom repovesti naraţiunea, extrem de bogată în momente semnificative. Romanul se încheie tot cu moartea unui personaj - cea a Rabinului Iohanan din Marşinov, un hasid dintre cei vestiţi. Cu el, viaţa ghetourilor şi obiceiurile evreilor se transferă în cronici, în istorie, în literatură.

B. MEHR

Un nou volum de istorie a evreilor din România

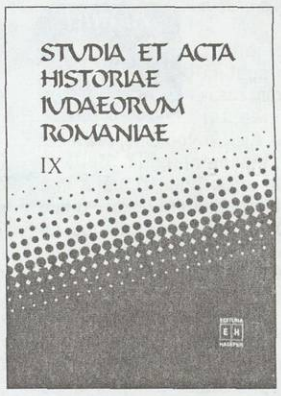

A apărut al nouălea volum din *Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae*, editat de Academia Română - Filiala Iaşi, împreună cu F.C.E.R.-C.S.I.E.R., coordonatori dr. Silviu Sanie şi dr. Dumitru Vitcu. Ne vom opri la ceea ce ni se pare mai semnificativ pentru profilul revistei. Lucian Zeev Herşcovici pledează pentru o „Periodizare a istoriei evreilor din România" după unele modele, ca de pildă cel propus de Hasdeu, de dr. Niemirower, M.A. Halevy, iar mai recent de Th. Loewenstein-Lawi, Carol Iancu, Hary Kuller. Flavius Solomon scrie despre comunităţile din Basarabia în sec. XIX-XX, iar studiul lui Şlomo Leibovici-Laiş se referă la presa evreiască din România. Lucian Leuştean se opreşte la problema relaţiilor evreo-româno-maghiare în anii postbelici, iar Leon Eşanu evocă momente tulburi din viaţa universitară ieşeană la începutul secolului XX (Cuza, Codreanu ş.a.). Arthur Tuluş scrie despre emigrarea evreilor din porturile Dunării în Palestina, între 1939-1941. La trecutul cultural al Bucovinei se referă Mariana Hausleitner. Dinu Bălan semnează articolul „Imaginea evreului în publicistica lui Caragiale", Florin Faifer scrie despre Adolphe Clarnet. Mai menţionăm printre numeroasele articole: „Au locuit kazarii pe teritoriul românesc?", de Martin Bodinger, despre Max Blecher scrie Cristian Sandache ş.a. Toţi autorii, desigur şi cei nenominalizaţi aici din motive de spaţiu, merită elogii. (B.M.M.)

Meditaţii asupra istoriei secolului XX

Lansarea, la Muzeul Literaturii Române, în 8 decembrie a.c., a unei cărţi ieşite din comun, *Viaţa între destin şi istorie*, prin excepţionala conlucrare între un as al baroului, ilustrul avocat *Constantin Vişinescu*, preşedintele de onoare al A.C.P.R.I., şi eminentul profesor universitar doctor în ortopedie *Andrei Voinea*, colaborare născută din pasiunea comună pentru filosofie, etică, istorie, literatură, politologie, a însemnat un eveniment memorabil în viaţa culturală românească. Memorabil - prin *participare*: personalităţi ale vieţii socio-culturale, lideri ai F.C.E.R. şi C.E.B., ai A.C.P.R.I., ai A.E.R.V.H. Memorabil prin *substanţialitatea şi ţinuta academică* a recomandărilor: criticul şi istoricul literar *Alexandru Condeescu*, director al Muzeului sus amintit, acad. *Constantin Băläceanu Stolnici*, preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*, prof. univ. dr. *Mihai Milca*, prof. univ. dr. *Nicolae Georgescu*, *Doinea Rizea*, directorul Editurii „Floare Albastră", care a publicat cartea. *Recomandări cărora, autorii* - av. *Constantin Vişinescu*, cunoscut apărător în procesele sioniştilor din „obsedantul deceniu", fapt pentru care a suferit ani grei de temniţă în închisorile comuniste, şi prof. univ. dr. *Andrei Voinea*, martor, la Moscova, al proceselor intentate de Stalin *medicilor* evrei, supranumite procesele „halatelor albe" - le-au adăugat noi valenţe prin încărcătura emoţională a retrăirii momentelor de „istorie şi destin" personal. Este o carte care acoperă mai bine de jumătate de veac XX, cu inserţii în narea literatură, privită din unghiul jurisdicţiei („primul cod penal al lumii: «Divina Comedie»"). O carte remarcabilă pri: ● vasta documentare a unor „intectuali de viţă veche", cum observa p bună dreptate unul dintre cititorii „di faşă" ai cărţii, prefaţatorul ei, prof. uiv. dr. *Nicolae Georgescu* ● calitateade manual *sui generis* de filosofie a istoriei (scriitorul *Alexandru Condeescu* ● demontarea unui fals: „Protocoaele Înţelepţilor Sionului" ● omagiul aius unuia dintre marii lideri ai obştii evreilor români, dr. Wilhelm Filderman ● datele inedite aduse la lumină de un nartor ocular la procesele „halatelor abe" şi gentileţea rechizitoriului (acad. *Constantin Bălăceanu Stolnici*); „insolită" ca formulă şi mesaj privind istoria Holocaustului, cu accent pe tragedia evreilor români, recompusă din experienţe proprii, sub ochii cititorului, de la pagina 37 până la sfârşitul volumului, de prof. dr. *Andrei Voinea* (prof. univ. dr. *Mihai Milca*). O carte de maturitate, cu reverenţă faţă de jurisdicţie, memorialistică, literatură de bună calitate (directorul Editurii „Floare Albastră", *Doinea Rizea*). O *carte cu funcţii cathartice*, aşa cum a reieştit din cuvintele de mulţumire ale celor doi autori; cu *valenţe ecumenice*. O *carte specială*, cum a caracterizat-o conclusiv preşedintele F.C.E.R., deputat dr. *Aurel Vainer*. Ce alte cuvinte mai potrivite i se cuvin decât epitalamul arghezian?: „*Carte frumoasă / Cinste cui te-a scris* / Încet gândită / Gingaş cumpănită".

IULIA DELEANU

Eveniment editorial filosofic

Încep cu o evocare. În toamna anului 2002, profesorul Ladislau Gyémánt m-a invitat să particip la lucrările Conferinţei Internaţionale „Misiunea filosofiei în secolul XXI", organizată de Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai" şi de Institutul de Iudaistică şi Istorie Evreiască „Dr. Moshe Carmilly" din Cluj-Napoca. M-am prezentat cu comunicarea „Lévinas - Etica Prima". Se pare că a avut un anumit ecou, de vreme ce a fost publicată nu numai în limba engleză, în *Studia Judaica*, vol. XI-XII, dar şi în româneşte, în „Observator cultural" (22 octombrie 2003) şi difuzată prin Internet (lucru aflat, cu surprindere, de la prieteni din Franţa!). La sesiunea respectivă a luat cuvântul, la dezbateri, şi dl Vianu Mureşan, cu care am stat apoi de vorbă, într-o pauză. Aveam să aflu, cu uimire şi bucurie, că domnia-sa *trudea de mai bine de zece ani la o lucrare dedicată operei lui Lévinas*. Acolo, la Cluj, lucrurile se fac temeinic. Bătrânul bucureştean era chiar intimidat de profunzimea interlocutorului său. Acum, după mai bine de 12 ani, lucrarea sa fundamentală, intitulată *Heterologie - Introducere în etica lui Lévinas*, a apărut (la Editura Limes, Cluj, 2005, 507 p.). Mi-a trimis preţiosul volum cu o dedicaţie semnificativă pentru uvertura de spirit a autorului său (sper să nu se supere că o destăinui!): „Cu mult respect şi apreciere, *uniţi în pasiunea pentru înţelepciunea şi filosofia iudaică*" (s.n.). Lucrarea - un veritabil tratat - este o exegeză densă, care devine un instrument absolut necesar pentru oricine se interesează de opera lui Lévinas (socotit de unii cel mai mare filosof postheideggerian, dar, dacă vrem să renunţăm la ierarhizări, în orice caz *cel mai important*), în căutarea unei „soluţii terapeutice la violenţele şi meschinăriile lumii noastre". Această ştiinţă despre *Celălalt* („heterologia") ne învaţă solidaritatea umană, instruindu-ne „să-l credităm, să-l ascultăm, să-l valorizăm" pe celălalt. Factorul declanşator al acestei laborioase şi dificile întreprinderi a fost, după mărturia proprie a autorului, reputatul profesor şi teolog sibian, Ion I. Ică jr. (cel ce a tradus *Cărticica despre mintea omenească sănătoasă şi bolnavă* a lui Franz Rosenzweig, spirit afin cu cel al lui Lévinas), de la care a auzit prima oară numele lui Lévinas, suficient ca să-şi dedice ani buni de tinereţe filosofului evreo-lituanian-francez.

Cartea se vrea, modest, o „introducere". De altfel, coperta o şi sugerează: o poartă, o uşă pe care cititorul, deschizând-o, se poate orienta mai lesne într-o operă profundă şi dificilă. Aflăm din capul locului că „nu poate fi veritabilă o relaţie cu Celălalt, dacă ea nu duce la o kenoză în economia eului". Aceasta presupune o „smerenie" pe care, dacă *o ignorăm sau o distrugem, cum se exprimă Lévinas*, „lăsăm ca electiunea să se degradeze în orgoliu, iar crucea în cruciade şi prigoane" (apud Marc Faessler, *Dieu, autrement*, în *Cahier de l'Herne, Emmanuel Lévinas* eds. de l'Herne, 1991, p. 479). Este una dintre acele idei - doar una dintre ele, dar esenţială - prin care civilizaţia iudeo-creştină, pusă astăzi la grea încercare, poate să edifice o etică iudeo-creştină izbăvitoare. Caracterul filosofic şi ecumenic îşi găsesc în opera lui Lévinas şi la interpretul său o solidă împlinire.

Cartea domnului Vianu Mureşan, profesor de filosofie la Universitatea „Avram Iancu" din Cluj-Napoca, „configurată pe baza unei teze de doctorat în filosofie", reprezintă, după opinia mea, evenimentul filosofic românesc al anului 2005. Un premiu ar fi o răsplată modestă, dar de luat în seamă, şi ar onora instituţiile noastre universitare şi academice abilitate, pentru ca demersul despre *alteritate să continue, fiind în joc o miză mare. Etica împotriva* filosofiei... Neantului!

ŢICU GOLDSTEIN

P.S. - Poate chiar o instituţie culturală a comunităţii ar putea să o premieze. E o sugestie!

Madridul cultural

Apărută în condiţii grafice excelente, cu un mare decalaj de timp (nr. 11-12/2004, 1-3/2005), revista **„SECOLUL 21"** ne oferă numeroase articole interesante despre Madridul cultural, în prima parte, ca şi despre (şi cu) Solomon Marcus, care a împlinit 80 de ani în martie 2005 (în a doua parte). A treia parte este dedicată *Cercului literar* de la Sibiu. Istoria culturală a Spaniei ne interesează şi pentru faptul că istoria evreilor poartă în sine istoria sefarzilor, a evreilor de limbă ladino, proveniţi din Peninsula Iberică. Un capitol din revistă este semnat de Jean Starobinski, marcantă personalitate culturală din Elveţia (de asemenea, evreu). (B.M.M.)

FONOTECA

MIOARA CREMENE

«N-am scris totdeauna ce am crezut, dar niciodată ce n-am crezut»

Întâlnirea peste ani cu Mioara Cremene, venită pentru câteva zile la Bucureşti, a prilejuit o convorbire cu multiple aduceri aminte despre viaţa literară trăită cu intensitate, dar şi o caldă evocare a celui ce i-a fost bunic, eminentul publicist B. Brănişteanu.

AVRAM CROITORU: - *Activitatea prodigioasă pe care aţi desfăşurat-o în domeniul literelor se întinde pe o perioadă de peste şase decenii...*

MIOARA CREMENE: - Doamne, cum trece timpul!

- *Aţi scris poezii, romane, literatură pentru copii, aţi făcut traduceri şi mai putem lăsa puncte de suspensie până la a spune că, poate, perla coroanei este un inedit dicţionar.*

Copil supradotat

- Am început să scriu poezii de pe când eram tare mică. Eram, ceea ce se cheamă, un copil supradotat. Nu trebuia să zăbovesc asupra lecţiilor, căci aveam parcă un ecran ce mi se punea în faţa ochilor şi era suficient să arunc o privire asupra foilor unui manual pentru a reţine conţinutul. Primele versuri mi-au apărut la „Dimineaţa copiilor" şi la „Universul Copiilor". Ţin minte că eram operată de amigdale când a apărut la „Poşta redacţiei" următorul răspuns pentru Mioara Gorea, acesta a fost numele meu: „Poezia nu e scrisă de tine şi nu e frumos să o semnezi". Am început să plâng şi mama i-a telefonat la revistă lui Nicolae Batzaria, cunoscut copiilor şi sub semnătura Moş Nae, care m-a chemat la redacţie şi mi-a comandat o poezie cu prilejul Crăciunului. Tot pe atunci ţineam un minijurnal personal...

- *...al unei vieţi care număra...*

- ...7 anişori. Apoi, un timp, scriam numai pentru mine până am început să public la „Ecoul", condus de Miron Radu Paraschivescu. Un descoperitor de talente. Când s-a schimbat titlul publicaţiei în „Tribuna Poporului" semnam note culturale. Nu mai ştiu exact dacă Miron sau Ion Caraion amintea undeva că veneam la redacţie în uniforma de elevă.

*

Nume sonore

- *Despre anii studenţiei...*

- ...numai de bine. Se terminase războiul când am dat examen de intrare la diferite facultăţi. Prima a fost cea de teatru. M-am prezentat cu poezia „Duhovnicească", de Arghezi. Deşi credeam că am recitat tare prost, spre mirarea mea am reuşit. Marioara Voiculescu a dorit să mă înscriu la clasa ei, dar eu am vrut să-l am ca profesor pe Victor Ion Popa. În acelaşi timp, urmam şi Regia, la clasa lui Dinu Negreanu, aşa că le-am absolvit pe ambele.

- *Aţi avut colegi care au devenit nume sonore ale scenei?*

- Să-i amintesc doar pe Vlad Mugur, Sorana Coroamă, Toma Caragiu. Şi pentru că m-aţi întrebat de nume sonore să-i amintesc pe George Vraca şi Camil Petrescu, printre alţii cărora le-am luat interviuri pentru revista „Rampa" la care colaboram în acel timp.

*

- *În domeniul gazetăriei, despre care aţi început să vorbiţi, aveaţi rădăcini familiale.*

- Bunicul dinspre mamă era B. Brănişteanu, care semna „B. Br.". El a fost zeci de ani directorul ziarelor „Dimineaţa" şi „Adevărul". Mama spunea adesea despre el că este un bun evreu fără a fi religios. Dintre prietenii săi apropiaţi îl ţin minte pe Henri Sanielevici.

B. Brănişteanu şi al său „Jurnal"

- *Bunicul v-a îndrumat spre gazetărie?*

- El nu era de părere ca cei din familie să facă gazetărie. Deşi fratele mamei avea talent la scris, bunicul i-a spus că-i preferabil să facă „ceva serios" în viaţă. Nu i-a plăcut nici când am început eu să public în presă, dar după ce mi-a apărut cronica la piesa *Manasse*, de Ronetti Roman, m-a felicitat.

- *V-aţi îngrijit de publicarea unui „Jurnal" al său.*

- Într-un fel. Să mă explic. Atunci când bunicul s-a întors din Franţa şi, fiind evreu, nu avea voie să publice, a început să scrie zilnic într-un jurnal personal, de sertar, editoriale, cronici politice şi literare. A continuat să scrie şi după ce, prin '41 sau '42 a făcut un prim atac cerebral. În '45 am asistat la sărbătorirea sa cu prilejul semicentenarului de activitate gazetărească. Apoi a avut al doilea atac cerebral care l-a imobilizat la pat. A avut totuşi puterea şi capacitatea să conducă ziarul „Adevărul" şi să scrie. Dar nu articole „la zi", ci despre Titulescu, cel ce îi era bun prieten, despre întâlnirile cu Caragiale şi Gherea la o berărie din Ploieşti... amintiri. Atunci când a murit, în 1947, nu era un om bogat, dar avea o bibliotecă mare, bine organizată şi cu peste o mie de fişe. A dorit ca această bibliotecă să ajungă la Ierusalim şi să constituie un fond de documentare pentru viitorii jurnalişti. Frida, cea de-a treia soţie a lui, i-a împlinit dorinţa şi a predat

■ *Alături de soţul ei, cineastul Sergiu Huzun*

biblioteca protectoratului englez ca să ajungă în Ţara Sfântă. Nu mai ştiu despre soarta cărţilor, dar ceea ce ştiu sigur este că Frida a depus personal *Jurnalul* la „Yad Vashem", unde este şi azi. Când am ajuns prima dată în Israel, prin 1978, am dat un anunţ în ziare şi m-a contactat o doamnă. Se numea Dora Litani şi fusese asistenta profesorului universitar G. Călinescu. Ea mi-a zis că *Jurnalul*, alcătuit din 36 de caiete, se află la „Yad Vashem". Deoarece plecam din ţară în ziua următoare, abia când am revenit în Israel m-am dus la „Yad Vashem" şi am putut avea în mână *Jurnalul*, cu scrisul greu descifrabil al bunicului. De atunci m-am gândit să-l valorific. Când eram deja stabilită în Franţa am primit microfilmele. Împreună cu soţul meu, Sergiu Huzun, specialist în tehnica filmării, m-am dus la un centru de transpunere de pe film pe hârtie. La finalul operaţiunii, filele cântăreau pe puţin 25 de kilograme. Când am ajuns cu ele în România, i le-am dat lui Dumitru Hîncu, cel cu care fusesem colegă la „Contemporanul", ca să le valorifice. Au apărut primele două volume şi mai urmează.

*

„Mediul meu"

- *Deşi aţi făcut studiile la Conservator, drumul dvs. nu a fost spre scenă, ci spre literatură, spre gazetărie. În ce redacţii aţi lucrat?*

- Prima a fost „Contemporanul", între 1947 şi 1950. A existat totuşi o legătură cu scena - scriam cronică dramatică, deşi la început am publicat reportaje. Colegi de redacţie mi-au fost Crohmălniceanu, Tertulian, Simion Alterescu, Radu Lupan, Al.I. Ştefănescu, oameni care s-au realizat în literatura română.

- *În 1950, s-a rupt firul „Contemporanul".*

- Pentru că „fluierasem în biserică", am fost transferată la redacţia revistelor pentru preşcolari, ce-i drept ca redactor-şef adjunct. În realitate, mi s-a făcut un bine, căci am intrat pe un domeniu curat. Pe mulţi dintre colaboratorii „Contemporanului" i-am atras să publice la „Pogonici". Sadoveanu, Arghezi, Labiş, Otilia Cazimir au găsit aici o pajişte unde puteau să-şi lase liberă fantezia.

- *Aveţi în palmares şi cărţi pentru copii.*

- Prima a fost piesa *Mălina şi cei trei ursuleţi*. Au urmat aproape 30 de cărţi.

- *Aţi respirat aerul tare al prieteniilor literare.*

- Acesta era mediul meu. O perioadă am locuit pe strada Dionisie Lupu, într-un bloc unde îi aveam vecini pe Croh, Mihnea Gheorghiu, Tăutu, Marin Preda cu Aurora Cornu. De altfel, Aurora şi Ana Novac îmi sunt şi acum, la Paris, cele mai bune prietene.

*

Alături de „omul cel mai talentat"

- *Când aţi plecat în Franţa?*

- În noiembrie 1969, am plecat în Germania. Eram căsătorită cu cineastul Sergiu Huzun. Aici, în România, el a făcut o perioadă documentare la Studioul „Sahia", până într-o bună zi, când m-a sunat la telefon regizorul Lucian Pintilie şi m-a întrebat cum e soţul meu ca operator. Şi i-am zis: „Dragă, nu că e soţul meu, dar e omul cel mai talentat pe care l-am întâlnit". A lucrat cu Pintilie pentru filmele *Duminică la ora 6* şi *Reconstituirea*. Cât am stat în Germania, a mai făcut filme despre România într-un nou limbaj cinematografic, brevetat chiar de soţul meu. Aceste filme au fost prezentate în Franţa, unde am fost invitaţi de către Pierre Scheffer - personaj proeminent, care conducea Centrul de Cercetări Audiovizuale. Ne-au solicitat să facem un film. Şi, în acel decembrie luminat de Crăciun, eu am scris scenariul, iar Sergiu a făcut filmul care s-a intitulat *Metropoeme*.

- *Aţi mai scris şi alte scenarii?*

- Toate filmele făcute de Sergiu ca regizor, nu ca operator, au fost după scenariile mele. Astfel, în 1983, am realizat un film artistic de lung metraj intitulat, în traducere, *Aleea ceţurilor*, unde prezentam procesul de creaţie al pictorului Maurice Utrillo din Montmartre, cartier în care locuiam şi noi pe atunci.

- *Acum unde locuiţi?*

- Într-un oraş din Normandia. Singură, căci Sergiu s-a dus să filmeze în Rai.

*

Dicţionar unic

- *Cum de v-a venit ideea de a scrie un „Dicţionar al Ordinelor Cavalereşti"?*

- Denumirea exactă este *Dicţionar iniţiatic al Ordinelor Cavalereşti*. Este interesant cum s-a născut ideea lui. După o perioadă de activitate în Franţa, am devenit membră a Societăţii Autorilor şi Compozitorilor, având astfel acces la Biblioteca Naţională din Paris. Acolo am găsit documente pe care le-am publicat într-o revistă de istorie. Cum se adunaseră destul de multe, fişasem peste 350 de ordine cavalereşti cu ritualurile lor, m-am gândit să le adun într-un dicţionar. Cred că e unicul de acest fel. Francezii îşi închipuie că ei au inventat cavaleria, ceea ce este o mare eroare, căci ea datează din vremuri imemoriale. Eu am făcut o trecere în revistă prin China, Japonia, India, ţările arabe...

■ *O prietenie ce durează de peste patru decenii: Herta Spuhn - Mioara Cremene*

- *Este mai curând un studiu.*

- Aşa este. Un studiu care prezintă o istorie paralelă. Eu am descris ce se petrecea pe plan istoric şi ce a circulat pe cale orală. Deci, o cultură paralelă. Dicţionarul a apărut în România, în două ediţii, dintre care ultima în 2003.

*

În partea finală a convorbirii noastre, am întrebat-o pe Mioara Cremene dacă a obţinut ceea ce a dorit de la viaţă. Răspunsul a fost puţin surprinzător: „Eu am avut mai multe vieţi. Totdeauna o luam de la început. M-am reprofilat în literatura pentru copii, am reînceput să scriu pentru maturi, m-am măritat de patru ori, am publicat în Franţa, sub pseudonimul Doina Dor, nişte romane şi o carte de bucate, „Bucătăria bunicelor noastre romînce"; sosită în Franţa, am luat-o de la prima linguriţă, acum, după moartea soţului meu, iar o iau de la început". După acest răspuns am refăcut întrebarea iniţială astfel: „Aţi obţinut ce aţi dorit în vieţile trăite?". Şi am aflat că a dorit să comunice ceea ce avea de spus şi crede că mai are încă multe de spus. Iar toată activitatea şi-a desfăşurat-o şi o desfăşoară sub deviza moştenită de la B. Brănişteanu, care afirma: „N-am scris totdeauna ce am crezut, dar niciodată ce n-am crezut".

AVRAM CROITORU

■ Librăria „Mihail Sadoveanu", Bucureşti, 30 noiembrie 1993. Lansarea vol. „Prinţul de Hamburg", de Heinrich von Kleist (Ed. „Minerva", trad. - Mioara Cremene).
În imagine: ***Herta Spuhn, Mioara Cremene, Jean Grosu, Dan Grigorescu*** (prezentând cartea), ***Tiberiu Avramescu*** (şeful Colecţiei „Biblioteca pentru toţi" şi editorul cărţii)

Filosoful ANDREI CORNEA - laureat al Premiului „Cartea Anului"

Filosoful *Andrei Cornea* a primit Premiul „Cartea Anului", distincţie decernată de revista „România literară" şi Fundaţia „Anonimul", pentru volumul *Când Socrate nu are dreptate* (Editura Humanitas). El a împărţit premiul cu scriitoarea *Florina Ilis*, distinsă pentru romanul *Cruciada copiilor* (Editura Cartea Românească). Andrei Cornea a mulţumit „unui juriu de literaţi, pentru că a nominalizat un filosof".

Număr de Hanuca al revistei „ŞALOM" din Focşani

Noul număr al minirevistei „Şalom" din Focşani (11/2005) oferă, de Hanuca, articole „pentru toate gusturile", cele serioase alternând cu cele de divertisment. Editorialul minirevistei marchează un eveniment important - zece ani de la asasinarea lui Yitzhak Rabin, cu consecinţele pentru evoluţiile ulterioare ale Statului Israel -, însoţit de o pagină ce cuprinde informaţii cu caracter politic şi social din această ţară. Două pagini ale revistei sunt dedicate obiceiurilor de Hanuca, un articol descriind diferitele tipuri de lămpi sau candelabre speciale folosite cu prilejul acestei sărbători. Şi în acest număr, rubricile „Mozaic" şi „Flash Cinema" cuprind date şi informaţii culturale interesante, mai puţin cunoscute de cititori. Pagina de umor este nelipsită. Informaţiile legate de activitatea comunităţii focşănene, cele mai importante aniversări, precum şi o pagină de cuvinte încrucişate completează revista.

La Universitatea Națională de Muzică din Bucureşti

Seară omagială ANATOL VIERU

Prietenii şi admiratorii muzicii lui Anatol Vieru - unul dintre cei mai importanți compozitori români moderni din cea de-a doua jumătate a secolului trecut, pe nedrept uitat - au avut rarul prilej de a asista la un concert de excepție. Întitulat „Autour de la percussion", temă sugerată de maestrul Matei Alexandru, şeful Catedrei de percuție a Universității, concertul cameral în memoria lui Anatol Vieru a cuprins în program şi trei piese în primă audiție absolută - *Leggero, Archipelagus* şi *Trio* -, compoziții care, aşa cum au fost caracterizate de dirijorul Ludovic Bacs, poartă amprenta indiscutabilă şi pregnantă a lui Vieru.

La şapte ani după decesul compozitorului, cei care l-au cunoscut şi l-au apreciat au ținut nu numai să organizeze un concert în memoria lui, ci şi să-i evoce personalitatea. Cuvinte emoționante au fost rostite de filosoful *Sorin Vieru*, fratele compozitorului. „Nu voi face aprecieri asupra creației lui Anatol Vieru, deoarece fără să vreau aş deveni subiectiv, dar ştiu că timpul este cel mai bun judecător, care-şi va spune cuvântul asupra valorii creațiilor sale. Dar este evident chiar şi acum că cele mai multe compoziții vor rezista timpului", a arătat vorbitorul. Sorin Vieru l-a evocat mai ales pe omul Vieru, relația dintre cei doi frați, în care la început Anatol a jucat rolul de mentor, apoi de prieten, unele trăsături de caracter ale compozitorului care avea în sine o bunătate înnăscută, dând dovadă de înțelegere a slăbiciunilor omeneşti. „Era incapabil să urască, să se răzbune, să condamne", a ținut să ne transmită Sorin Vieru. Era înzestrat cu ceea ce azi numim gândire pozitivă, „temperată de un scepticism, dar care nu a ajuns *niciodată la blazare*", *ne-a mai spus el.*

Dirijorul *Ludovic Bacs*, care a dirijat atât de multe dintre compozițiile lui, a vorbit despre puternica personalitate a lui Anatol Vieru şi despre capacitatea sa de a merge mereu înainte, de a oferi în permanență noul.

Compozitorul *Ulpiu Vlad*, fost student al compozitorului, l-a numit pe Anatol Vieru lider al generației sale, un reprezentant al avangardismului muzical al celei de-a doua jumătăți a secolului trecut.

Muzicologul *Octavian Lazăr Cosma*, preşedintele Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor, a zugrăvit o imagine plină de tristețe a lumii muzicale contemporane, în care compozitori de talia lui Vieru *nu-şi mai găsesc locul*, idee susținută şi de un alt fost student al lui Vieru, Octavian Neniescu.

Concertul a oferit auditoriului posibilitatea să asculte piese de Vieru, compuse pentru instrumente de percuție mai puțin cunoscute. Astfel, tânărul *Sorin Rotaru* a interpretat cu mare măiestrie compoziția „Ritmuri" pe marimbaphon, iar maestrul *Matei Alexandru* a redat pe vibrafon compoziția „Patru unghiuri din care am văzut Florența. Cercuri care se îndepărtează (partea a IV-a)", instrumentul cu vibrații cu totul speciale fiind folosit şi la „Orologii la sonata pentru violoncel", împreună cu *Anca Vartolomei* şi ca acompaniament la „Archipelagus", interpretat de basul *Ştefan Schuller*, de la Opera Română.

Unul dintre cele mai frumoase momente ale concertului a fost intepretarea de către *Lena Vieru-Conta*, fiica compozitorului, a celor „Trei piese pentru pian: Discurs, Mirabilis, Cortegiu". Toate nuanțele acestei compoziții foarte melodice, dar punctate şi de abordări moderne, au fost redate cu măiestre de pianistă. O seară cu adevărat de neuitat.

EVA GALAMBOS

O permanență artistică: MAIA MORGENSTERN

Perioadă de bucurie pentru admiratorii (şi sigur nu-s puțini!) ai artistei Maia Morgenstern. După implicări în atâtea realizări de teatru şi film prin străinătate (răsunet european cu o ultimă festivitate de teatru evreiesc la Budapesta), iat-o şi „acasă". Pentru o binemeritată odihnă? Termenul se opune noțiunii de „Maia". Acest „acasă" nu poate să însemne decât noi *generoase dăruiri publicului iubit. Locul prim în rodnica agendă îl ocupă* premierele.

În filmul *15* continuă fructuoasa colaborare cu regizorul Sergiu Nicolaescu (după cea cu filmul *Orient Express*). De data asta într-o peliculă, poate uneori cu durități excesive, protagonista aduce benefice nuanțe „calmante" (chiar şi detalii ca cele de la o schimbare de bască, şapcă, basma, până la o privire cu o lume de semnificații, constituie, la interpretă, un spectacol în sine).

„Naționalul" bucureştean o cooptează în musicalul *Chicago*, unde artista va juca, dansa, cânta (aceeaşi „Maia" din tragediile clasice sau dramele contemporane!!) în complexul rol Mama Morton (şefa închisorii de femei). Omenescul e nota ce nu o uită întrepreta, oricare ar fi văltoarea rolului. Şi tot la „Național", în noi... „patimi" (*Patimile lui Tomasso d'Aquino*) aduce, mai ales într-un rol de calm, de rațiune, temperarea exceselor de comportament medieval. (Nu scapă a da aici contur deosebit unei caracteristici făcute pentru un contemporan: „Are prieteni evrei? Atunci înseamnă că-i Om!").

Reluarea succeselor din trecut înseamnă consolidarea (citeşte plus de strălucire) acestora: *Numai iubire* (la același „Național"), *Şase personaje în căutarea unui autor* la „Bulandra", *Lola Blau* şi *Ultimul tango* (la TES Bucureşti) *Psyhosis* (la Teatrul „Act"). Din această salbă de spectacole, unele, momente de referință, la recentul Festival Național de Teatru.

Privindu-i harul, hărnicia, dăruirea, sporul, beneficiarii, de cele mai multe ori uimiți, dorindu-i, dorindu-şi cât mai longevive aceste daruri (după ce mai... scapă câte un „nu i-ar fi de deochi" sau *chinoră* - în idiş) îi închină la unison un „vivat, crescat, floreat".

G. BRUCHMAIER

Dramaturgie israeliană la Timişoara

Pentru prima oară un teatru din România a pus în scenă - chiar dacă sub forma unui spectacol-lectură - o piesă a celui mai important dramaturg israelian, **HANOH LEVIN**. Teatrul Național din Timişoara (director - *Adriana Hausvater*, în lumea teatrului cunoscută ca Ada Lupu) a adus în fața publicului piesa „Requiem", o poveste în esență tristă, despre zădărnicie şi moarte, pigmentată, însă, cu replici de un umor subtil. Cum preciza şi coordonatorul proiectului, regizoarea *Mihaela Murgu*, acest spectacol prezintă acea specificitate veche, izvorâtă din experiență şi din nevoia de supraviețuire a poporului evreu, de a face „haz de necaz". Levin nu oferă soluții şi răspunsuri, nu judecă, ci doar consemnează neputințele şi şochează publicul prin sinceritatea dusă la extrem a sentimentelor. Autorul arată acea fațetă a durerii, a singurătății şi superficialului pe care încercăm să o ocolim. Personajele - Bătrâna (*Irene Flamann Catalina*), Bătrânul (*Vladimir Jurăscu*), tânăra mamă (*Roberta Popa Ionescu*) şi toți ceilalți implicați în acest angrenaj al călătoriei dintre viață şi moarte - sunt portretizate cu finețe de actorii implicați în acest proiect. Aceeaşi piesă, în montarea regretatului autor H. Levin, a fost prezentată, anul trecut, de cunoscutul Teatru „Hakameri" din Tel Aviv, pe scena Teatrului Național „I.L. Caragiale" din București. Adriana Hausvater afirma la finalul spectacolului că îşi propune ca printre proiectele Naționalului Timişorean să se găsească în curând o piesă a lui H. Levin, autor care aduce în textele sale sentimentele universal-umane, *dincolo* de spațiu, etnie sau credință. În viitor se dorește ca acest spectacol să fie montat pe scena mare a Teatrului. La invitația secretarului literar al teatrului, dna *Codruța Popov*, Comunitatea Evreilor din Timişoara a prezentat, cu acest prilej, revistele „Realitatea Evreiască", „Revista O.T.E.R." şi o serie de apariții recente ale Editurii Hasefer.

*

Hanoh Levin s-a născut în 1943, în Israel, iar tatăl său, provenit din Polonia, a fost un supraviețuitor al Holocaustului. Deşi s-a stins foarte repede, la doar 56 de ani, Hanoh Levin a scris o operă considerabilă - 63 de piese de teatru, la care s-au adăugat cântece, proză şi poezie. La vârsta de 12 ani, după moartea tatălui său, este obligat să abandoneze şcoala pentru o perioadă. Deşi a dus o luptă câştigată pentru a-şi continua studiile, deşi a absolvit facultățile de Litere şi Filosofie ale Universității din Tel Aviv, opera sa a păstrat puternice accente sociale. Diferențele şi contradicțiile din societatea israeliană (între evrei şi arabi, între sefarzi şi aşchenazi, între nou veniți şi cei stabiliți de mult timp în țară) se regăsesc în piesele autorului. Acestea sunt adesea critice şi, inițial, în anii '70, când intră în prim-planul dramaturgiei israeliene, au darul să revolte opinia publică. Specifică pentru scrierile lui Hanoh Levin este combinarea disperării cu umorul, râsul fiind un refugiu, dacă nu o salvare. „Requiem", pusă recent în scenă la Timişoara, se bazează pe trei scurte povestiri de Cehov, pe care, însă, autorul le transformă într-o metaforă coerentă despre întrebările fundamentale ale ființei umane.

LUCIANA FRIEDMANN

DIN PRESA CULTURALĂ

NOIEMBRIE - DECEMBRIE 2005

◆ În **„ADEVĂRUL LITERAR ŞI ARTISTIC"**, nr. 795/22 noiembrie 2005, Teodor Vârgolici discută pe marginea *Jurnalului inedit al lui Mircea Eliade*, publicat de M. Handoca la Ed. Grafnet, Oradea. Eliade este, în continuare, un subiect insuficient cunoscut. Oltea Şerban Pârâu prezintă cronica la concertul Orchestrei şi Corului Radio cu „Oratoriul Elias" al lui F. Mendelssohn-Bartholdy. În numărul din 6 dec. 2005 este analizată creația poetică a lui Mircea Dinescu, dar autorul B. Al. Stănescu pare a fi dur şi nedrept. Poetul este, totuşi, un nume în istoria literară. Articolele, în bună parte, sunt dedicate unor teme teologice, literatura fiind mai puțin prezentă, în comparație cu alte numere, mai vechi.

◆ În **„ROMÂNIA LITERARĂ"**, nr. 46/23 noiembrie 2005, Ioana Pârvulescu scrie despre „Oameni care lipsesc", amintind şi de Z. Ornea, printre personalitățile care au colaborat la revistă. Simona Vasilache recenzează cartea de proză a lui Andrei Oişteanu *Cutia cu bătrâni* (Ed. Cartea Românească), cronică pozitivă, cu unele rezerve (pasaje eseistice etc.). În nr. 47/30 noiembrie 2005, citim un eseu „Despre conceptul de ironie" de Sören Kirkegaard, despre care aflăm că era un admirator al lui Heine. George Radu Bogdan îşi continuă observațiile pe marginea cărții lui Mihai Pelin, *Deceniul prăbuşirilor*, evocând multe *deficiențe din comportamentul lui Ion Frunzetti, care a ocupat funcții* importante după 23 august 1944 (n.n. şi înainte). Într-o fotografie de arhivă îi vedem pe Al. Graur, Miron Grindea alături de cunoscuți scriitori români. De asemenea, este prezentat un important scriitor austriac Thomas Bernhard, comparat cu Kafka. Aflăm că pentru „Cartea anului 2004-2005" candidează şi o carte a lui Andrei Cornea, *Când Socrate nu are dreptate* (Ed. Humanitas), ca şi *Casanova în Boemia*, de Andrei Codrescu (Ed. Polirom).

◆ Interesant este nr. 97/25 noiembrie 2005 al **„DILEMEI VECHI"**, cu pagini precum „Săraci, coloraţi, devotaţi lui Alah", despre imigranții din Europa şi necesitatea găsirii unui compromis (Magdalena Boiangiu), articolul lui Andrei Pleşu, „Multiculturalism" (pe marginea aserțiunilor profesorului Elie Barnavi de la Universitatea din Tel Aviv), o scrisoare de protest a lui Andrei Codrescu împotriva torturii. Dar, ne întrebăm, ce este real şi ce nu este real în toată povestea? Vom mai avea de aflat multe. Vintilă Mihăilescu scrie „Cui îi e frică de Celălalt?", o problemă gravă, în care întrebarea complementară este „Cine e celălalt?" Omul sălbatic? Despre megalomanie scrie, cu umorul ştiut şi suculent, Radu Cosaşu. În nr. 98/2 dec. 2005, Andrei Pleşu se exprimă tranşant față de declarația preşedintelui Iranului care a cerut, în contradicție cu normele elementare de convieţuire, dispariția Statului Israel. Mircea Vasilescu se referă la raportul lui Pierre Moscovici despre corupția din România. Sever Voinescu reia tema multiculturalismului, privit şi ca o confruntare. Originală este rubrica lui Dan Goanță, „Medalia de aur" („perle" din mass media, cu implicații politice), Radu Cosaşu consideră cartea lui Şt. Iureş, *Vecia abreviată* (Ed. Hasefer) cea mai originală în 2005. Silviu Lupaşcu descoperă o tradiție spirituală paşnică în evoluția islamismului.

◆ **REVISTA „22"**, nr. 821/29 noiembrie 2005, cuprinde un comentariu despre situația politică în țările arabe din Orient, semnat de Filon Morar („Toamna preşedinților"). Petre Iancu scrie despre Germania, „Merkel şi Golemul" (analiză socio-politică). De asemenea aflăm despre conferința de presă a GDS referitoare la „cazul Gheorghe Ursu" (martirul represiunii comuniste, prieten cu Nina Cassian ş.a.), ca şi despre masa rotundă de la Institutul Goethe din 24 nov. a.c. „Intelectualii şi fascismul", la care au participat, printre alții, Andrei Oişteanu şi Geo Şerban. Din nr. 822/6 dec., reținem reacțiile la comentariile din numerele anterioare referitoare la „Revolta mahalalelor" (este vorba de imigranții din Franța) şi răspunsul unor comentatori. Gh. Schwartz îşi expune opinia despre „greva dascălilor" din România şi prevede urmări tragice.

◆ În revista **„IDEI ÎN DIALOG"**, nr. 12/2005, Traian Ungureanu scrie despre revolta imigranților de la Paris. Unul dintre subtitluri: „Verde islamic de Paris". Se propun soluții sociale pentru noile minorități din Europa. Dan C. Mihăilescu, în analiza anului 2005, se opreşte la intelectualii de stânga, făcând aluziv (şi abuziv) trimitere la „inhibiții necesare" pentru colaborationism înşirând, fără noimă, nume: Zigu Ornea, Ion Ianoşi, Radu Cosaşu, Radu Florian, Gabriel Andreescu, Ion Iliescu, Valeriu Cristea, Ion Gheorghe, Alin Teodorescu. Critic remarcabil, DCM-ul se dovedeşte un... analist politic „derutant".

◆ Revista **„APOSTROF"**, poate cea mai prestigioasă publicație literară „din provincie" (aşa vorbim noi, bucureştenii), ne oferă, în nr. 11-12 (186-187)/2005, multe pagini demne de tot interesul. Amintim aici „serialul" lui Matei Călinescu despre teatrul lui Eugène Ionesco (*Macbeth* - „remake" după Shakespeare), *Quasipsalmi*, de Magda Cârneci, o recenzie la *Miturile fundamentale ale antisemitismului*, de Carol Iancu (Ed. Hasefer, 2005), semnată de Maria Ghitta, o amplă semnalare a apariției, la Chicago, a cărții Martei Petreu, *An Infamous Past. Emil Cioran and the Rise of Fascism in Romania*, cu o prefață de Norman Manea. Cartea este prezentată, în revistă, de Andrei Marga. La rândul ei, Marta Petreu prezintă cartea de dialoguri dintre Jürgen Habermas şi Joseph Ratzinger (actualul papă Benedict al XVI-lea), *Dialectica secularizării - despre rațiune şi religie*. Mai citim o evocare şi un text de regretatul scriitor Aurel Dragoş Munteanu (ne amintim de conferințele susținute la Casa de Cultură a Evreilor de către acest om de cultură), o prezentare a Adrianei Bittel (cam superficială şi succintă, prozatoarea merita un spațiu mai generos), o proză de Aura Christi ş.a.

◆ În **„OBSERVATOR CULTURAL"**, nr. 39/24 noiembrie 2005, Michael Finkenthal evocă două personalități ale secolului XX: Adorno şi Sartre, amintind în context de Eliade şi de Isaiah Berlin. Subiectul merita un spațiu mai amplu decât o tabletă, oricât de densă. Reținem comparația *Eliade-Sartre, priviți în oglindă, fiecare cu „păcate" politice*, dar sunt necesare mai multe lămuriri. Tudor Ştefan reia cronica la filmul *Va, Vis et deviens* al lui Radu Mihăileanu, cu titlul „Evreii etiopieni şi coproducțiile". Dumitru Țepeneag semnează cu pseudonim o „scrisoare pariziană" despre „Benjamin Fondane, pirat al metafizicii". În nr. 40/1 dec., sunt recenzate două reeditări ale lui Norman Manea.

◆ **„CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ"**, din decembrie 2005, îşi serbează cel de-al 125-lea număr, amintind pe principalii colaboratori, printre care Ion Ianoşi, Janina Ianoşi, Ion Vianu, Dumitru Bălan, Adrian Mihalache, Henri Zalis, Boris Marian, Cristina Sârbu, Mihai Cimpoi, C. Abăluță, M.V. Buciu, Horia Gârbea, Hary Kuller, Lya Benjamin, Ion Bălu, Luiza Barcan, S. Damian, D. Țepeneag, Nicolae Balotă, Edward Sava ş.a. Aura Christi aminteşte de marile dificultăți financiare în care se găseşte revista. În continuarea lecturii, o frază din Şestov: „Omul trebuie ascultat aşa cum e. Să-i iertăm în prealabil păcatele, numai să spună adevărul". OK! B. Marian scrie despre S. Damian (75 de ani) şi despre Relgis. Gh. Schwartz este prezent cu un fragment din romanul *Vara rece*. Revista continuă serialul dedicat lui Ion Ianoşi, cu texte şi fotografii. De asemenea citim un interviu cu doamna Irina Cajal despre viața acesteia şi cariera în domeniul istoriei artei.

BORIS MARIAN

Marele Rabin MENACHEM HACOHEN

Urmare din pag. 1

De asemenea, înţelepţii noştri au fost prudenţi să nu fixeze zile de sărbătoare pentru celebrarea unor victorii militare şi pe numele unor eroi încununaţi cu lauri, aceasta ca poporul să nu se dedea la venerarea conducătorilor şi a eroilor până la zeificare, căci este ştiut că zeificarea personalităţilor duce la tiranie şi la oprimarea poporului. Din acelaşi motiv, într-un caz similar, nu s-a dat numele lui Moşe sărbătorii care vine să marcheze evenimentul de importanţă covârşitoare al ieşirii evreilor din robia egipteană şi, de asemenea, nu a fost dat numele lui Mordehai şi Ester sărbătorii închinate minunii de Purim, sărbătoare care marchează salvarea evreilor de la exterminare pe baza ordinului pe care l-a dat regele Ahaşveroş, la cererea nelegiuitului Haman.

Aceasta şi încă ceva. După ce au stabilit numele sărbătorii, intitulând-o Hanuca, înţelepţii noştri s-au întrebat ce conţinut să se dea sărbătorii şi ce specific să i se stabilească? În faţa conducătorilor spirituali ai poporului a stat dilema educativ-morală: cum să pui în centrul sărbătorii şi al memoriei istorice faptele de eroism ale Macabeilor şi victoria celor puţini în faţa celor mulţi, dar să nu determini

MENORA – întruchiparea libertăţii religioase a evreilor

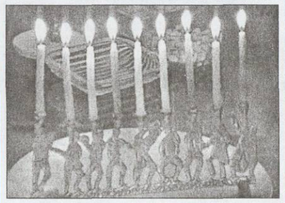

proslăvirea forţei fizice şi a eroismului războinic? Înţelepţii noştri n-au intenţionat să diminueze importanţa faptelor de eroism ale Macabeilor, dar au căutat să scoată în evidenţă scopul pentru care Macabeii au pornit la luptă, iar scopul acesta era păstrarea libertăţii culturale şi religioase.

Ei au căutat să arate că, deşi în acea perioadă şi în acel moment lupta a fost necesară şi obligatorie, nu se stabileşte o sărbătoare în amintirea unui război, care implică ucidere şi vărsare de sânge. Mijloacele folosite într-un anumit moment nu se pot transforma în scop final şi metodă permanentă. De altfel, este ştiut că nu există, la poporul evreu, sărbători pentru marcarea victoriilor în războaie, sau în amintirea eroilor din războaie.

Iată de ce înţelepţii poporului evreu au stabilit în centrul sărbătorii de Hanuca minunea micului vas cu ulei pur care a ars opt zile în loc de una şi înălţarea luminii în Menora cu şapte braţe din Templu. În rugăciunile de mulţumire către Dumnezeu, care sunt rostite în timpul sărbătorii de Hanuca, este evocată lupta Haşmonaimilor şi vitejia Macabeilor.

Înţelepţii poporului evreu au indicat să nu se aprindă toate lumânărelele de Hanuca dintr-o dată, ci să se înceapă de la o lumânărică şi să se adauge în fiecare zi câte una în plus, până când toată Menora va lumina. Aceasta, ca să ne înveţe că, dacă aprindem multe lumini dintr-o dată, după o perioadă de mare întunecime, lumina cea mare poate provoca orbirea omului. De aceea trebuie sporită lumina în mod gradat: o luminiţă şi încă o luminiţă, până când întreaga Menoră va lumina totul împrejur şi va împrăştia căldura ei în toate sufletele.

Deputat dr. AUREL VAINER, preşedintele F.C.E.R.

Perenitatea simbolurilor de Hanuca

Urmare din pag. 1

să muncim mai mult şi mai bine pe ogorul realizării unor importante proiecte menite să ne facă viaţa mai bună şi mai frumoasă.

În acest moment sărbătoresc, gândurile mele se îndreaptă către întreaga noastră obşte şi doresc ca, în numele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România şi al meu personal, să transmit tuturor coreligionarilor noştri cele mai sincere şi calde urări de sănătate, bucurii, împliniri.

Fie ca Hanuca 5766 să arcuiască deasupra omenirii curcubeul armoniei şi al păcii, conducându-ne spre ecumenism, spre o conlucrare fructuoasă cu toate minorităţile naţionale, cu întreg poporul român, fiindcă toţi suntem copiii aceluiaşi Dumnezeu, Creator al Lumii şi Omului.

HANUCA SAMEAH şi LA MULŢI ANI!

24 Kislev 5766 – 25 decembrie 2005

Sărbătoarea luminilor – cronică şi legendă

Hanuca (devotament, în ebraică), sărbătoarea anuală de opt zile, începând la 25 Kislev, a fost instituită, potrivit tradiţiei, de Iehuda Macabeul şi urmaşii lui. Cuvântul *Hanuca*, existent, deopotrivă, în greacă, aramaică şi în literatura rabinică, înseamnă, literal, „devotament faţă de altar" (*Macabei, Cartea întâi*, 4, 59) sau, în literatura rabinică, „devotament faţă de Templul Haşmonaimilor". Sursele istorice referitoare la sărbătoarea de Hanuca nu sunt prea bogate în informaţii. Textele au fost scrise după un mare interval de timp; probabil, la distanţă de câteva generaţii de la instituire. Legendele se întrepătrund cu faptele istorice. În *Cartea întâi* a Macabeilor (4:36-39) este consemnată intrarea lui Iehuda Macabeul în Templu, după victoria asupra lui Lysias, unul dintre comandanţii armatelor lui Antiohus al IV-lea Epifanes. Altarul profanat a fost distrus şi a fost reconstruit un altar nou. Iehuda l-a împodobit cu un candelabru, o masă şi perdele pentru Aron Kodeş şi, la 25 Kislev, a organizat festivitatea de reinaugurare a Templului. Se împlineau, atunci, trei ani de la proclamarea edictului dat de Antiohus Epifanes potrivit căruia, pe platforma ridicată peste altar se aduceau jertfe zeilor. Altarul cel nou a fost consacrat serviciilor zilnice de sacrificii, însoţite de muzică liturgică (instrumentală şi vocală). Sărbătoarea a durat opt zile şi Iehuda a hotărât ca aceste zile de bucurie să fie celebrate de generaţiile viitoare. Ca sărbătoare în onoarea reînnoirii altarului, Hanuca este amintită în „Meghilat Ta'anit", ca şi în tradiţionala rugă „Al ha-Nisim" („Ţie îţi mulţumim pentru minuni").

Cartea a doua a Macabeilor aduce câteva elemente de noutate. Cele opt zile dedicate ceremoniei sunt interpretate prin analogie cu consacrarea Templului lui Solomon (2:12). Cele opt zile au fost celebrate cu aceeaşi bucurie ca sărbătorirea Tabernacolelor, de unde şi supranumele Hanucăi de sărbătoare a Tabernacolelor (1:9) şi a Focului (1:18). În epoca lui Moşe Rabeinu şi a sacralizării Templului lui Solomon, exista credinţa că focul cobora din Cer, perpetuată, apoi, în timpul lui Nehemia (perioada celui de-al doilea Templu) şi, aşijderi, în zilele lui Iehuda Macabeul. Josephus Flavius, care scrie o istorie a Hanucăi bazată pe Cărţile Macabeilor, concluzionează: „Din acele vremuri până azi, celebrăm Sărbătoarea Luminilor", dat fiind faptul că dreptul de a-l sluji pe Dumnezeu Unicul (respectiv, victoria repurtată asupra armatelor lui Antiohus al IV-lea de o mână de oameni slab înarmaţi) a venit asemenea unei lumini neaşteptate.

Nici una dintre aceste scrieri nu menţionează aprinderea de lumânărele de Hanuca. Prima referire legată de ceremonialul practicat, azi, în toată lumea, apare într-o *baraita* (cronică), în care se precizează că modul de a celebra Hanuca este aprinderea unei lumini în fiece cămin; religioşii aprind o lumină în fiecare casă; ultrareligioşii - o lumină pentru fiecare membru al familiei, în fiecare noapte. Conform Şcolii lui Şamai - în prima zi, se aprind opt lumânărele, apoi se scad progresiv. Potrivit Şcolii lui Hilel - în prima zi, se aprinde o lumânărică, după care se ajunge, tot progresiv, la opt. Într-o altă *baraita*, se arată că Haşmonaimii n-ar mai fi folosit candelabrul din Templu după ce grecii l-au profanat. Ei au luat o frigare din fier, au acoperit-o cu zinc şi au folosit-o drept candelabru. Într-adevăr, cărturarii din secolul al II-lea e.a. confirmă faptul că, în perioada timpurie a dinastiei Haşmonaimilor, candelabrul nu era lucrat din aur. Într-o altă *baraita* se aminteşte despre ceremonia aprinderii candelabrului în Templu, de Hanuca. În aceasta din urmă apare versiunea cea mai cunoscută până azi: intrând în Templu, oamenii din armata lui Iehuda Macabeul au descoperit că grecii au profanat tot uleiul, cu excepţia unui vas mic care conţinea suficient ulei pentru o zi. Minunea a constat în faptul că acest ulei a durat opt zile şi, în amintirea ei, a fost instituită sărbătoarea.

Toate aceste naraţiuni par să nu fie altceva decât legende şi autenticitatea vasului mic cu ulei neprofanat a fost subiect de dezbateri în Evul Mediu.

*

Hanuca – victorie militară

În anul 332 î.e.a., Alexandru cel Mare cucereşte Orientul Mijlociu. Începând de atunci, Iudeea antică va trăi sub tutela suveranilor eleni. Clasa de mijloc şi înalta societate a vremii îşi însuşesc, treptat, elenismul ca mod de viaţă. Procesul de elenizare, însă, este unul de suprafaţă. La sate, viaţa tradiţională continuă. Abia când monarhul seleucid Antiohus al IV-lea Epifanes (175-174 î.e.a.), care, urmărind să asigure, prin forţă, unitatea religioasă a imperiului, atacă monoteismul (fără de care n-ar fi existat nici creştinism, nici islamism) cohenul Matitiahu din Modiin, împreună cu fiii săi, pornesc, în 167 î.e.a. revolta împotriva ocupantului. Circa 6.000 de oameni, conştienţi că Antiohus Seleucidul urmăreşte exterminarea noastră spirituală, se adună în jurul lui Matitiahu şi a fiilor săi, Haşmonaimii, care purtau numele străbunicului lui Matitiahu, Asamonaios. Supranumele de Macabei (de la ebraicul *makaba* - ciocan) îl capătă pe câmpul de bătălie, unde dau dovadă de curaj, forţă morală, calităţi militare remarcabile. *Este momentul trecerii de la rezistenţă spirituală mergând până la sacrificiul vieţii (martiriul Hanei şi al celor şapte fii ai ei) la autoapărare armată. Autoapărare care vizează libertatea de gândire, exprimare şi practicare a preceptelor iudaice (studiul Torei, respectarea Şabatului, circumcizia), dreptul la suveranitate naţională, credinţa în Dumnezeu Unicul. Acest ultim şi fundamental alineat deschide poarta spre universalitate a Hanucăi.* Lupta este inegală. Şi, totuşi, cei puţini şi sumar înarmaţi, dar însufleţiţi de credinţă, obţin, în cele din urmă, victoria împotriva unei armate bine structurate. Fiindcă luptele cu seleucizii au durat 25 de ani, patru dintre cei cinci fii ai lui Matitiahu au fost ucişi în bătălii. *Încleştarea cu duşmanul continuă până când seleucizii sunt siliţi să se retragă şi, în 143 î.e.a., să semneze tratatul de pace cu Şimon Haşmoneul, ultimul dintre fiii lui Matitiahu, care, cumulând funcţiile de prinţ, mare preot, general comandant, întemeiază dinastia Haşmonaimilor.*

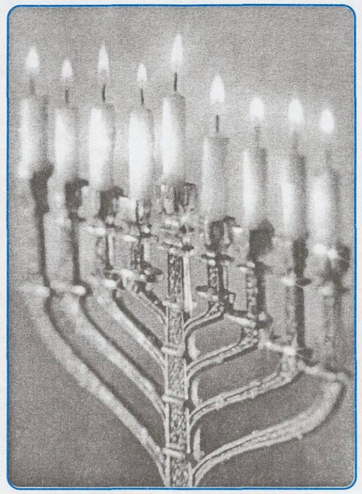

*

Hanuca – celebrare a spiritului

Hanuca a devenit, în timp, metaforic, o formă de celebrare a spiritualizării materiei. *Cultura este asemuită luminii, căci ea trebuie să pornească de la o minte la cealaltă, precum şames-ul aprinde, treptat, toate cele opt lumânărele ale Hanukiei. Această reacţie în lanţ a mutat centrul de greutate al sărbătorii de la victoria militară la victoria spirituală.* Această deplasare de accent vine din faptul că orice victorie militară presupune vărsare de sânge, sacrificii de vieţi omeneşti, indiferent din ce tabără. N-am dorit şi nu dorim să purtăm războaie împotriva nimănui.

Semnificativă pentru această trăsătură de caracter este observaţia autorului biblic privitoare la momentul în care, reîntors în Canaan, laacov realizează iminenţa unei confruntări cu Esav: „[Lui laacov] *i-a fost teamă că va fi omorât şi i-a părut rău că va trebui să omoare*". Totuşi, atunci când am fost (suntem) ameninţaţi cu exterminarea, este dreptul nostru să ne apărăm. Dar mai sus amintita deplasare de accent traduce şi o formulă de viaţă general-umană, în care voinţa de dăinuire prin spirit joacă un rol deloc neglijabil.

Ce este, de fapt, lumina? Punctul de graniţă între concret şi imaterial. Ce este semnul scrijelit pe pergament, hârtie, ecran de calculator? Litera, nota muzicală, linia pe pânza de pe şevalet? Suntem, într-adevăr, *hoşanot*, dar, conştienţi de perisabilitatea noastră, transmitem mesajul nostru viitorimii prin singura portiţă între lumea care pleacă şi lumea care vine.

Lumânărelele de Hanuca strălucesc pentru toate popoarele lumii. Hanuca devine un mod de expresie general-umanist contemporan, pledând împotriva tuturor extremismelor, fundamentalismelor de gândire. Şi, din acest punct de vedere, Hanuca este un reper spiritual permanent.

IULIA DELEANU

Hanuca – în viziunea unor mari lideri spirituali ai evreilor români

◆ **Dr. J.I. NIEMIROWER:** „Şamesul lumânărilor de Hanuca este un simbol al poporului nostru, care, în vechime, a aprins focul sacru al monoteismului, în Evul Mediu a răspândit în Europa razele filosofiei arabe şi, în timpurile de faţă, a conlucrat la farul de lumină al culturii moderne, dar care, totuşi, e osândit de societate [...]. Înmulţirea luminilor în serile de Hanuca ne vorbeşte tocmai de înaintarea omenirii, precum şi de dezvoltarea uriaşă a lui Israel. Într-adevăr, lumânărica pe care o aprindem în cinstea Macabeilor, eroii nemuritori ai trecutului nostru, ne luminează prezentul cu strălucirea istoriei noastre, care renaşte în noi cu prilejul sărbătorii de Hanuca".

◆ **Dr. MOSES ROSEN:** „Specificul sărbătorilor noastre este că ele nu prăznuiesc bătălii pe câmpul de luptă, victorii militare sau subjugări de popoare. Nici una din sărbătorile noastre nu apoteozează vreo figură eroică şi nu preamăreşte fapte de arme [...]. Singura sărbătoare care, s-ar părea, face excepţie de la această regulă este Hanuca. Evenimentul care a prilejuit festivitatea este victoria Macabeilor împotriva lui Antiohus, iar personajul care, prin vitejia şi neînfricarea sa, a salvat poporul e Iehuda Hamacabi. Totuşi, izbânzile militare nu constituie obiectul sărbătorii, nici o rugăciune şi nici un imn nu evocă pe comandantul oştii, Iehuda. În locul acestora, simbolul zilelor de Hanuca sunt... rămăşiţe de ulei [...]. N-am încetat niciodată să credem că întreg rostul în viaţă este să te identifici cu candela ce dă lumină".

◆ **Dr. ERNEST NEUMANN:** „Sensul victoriei pe care o prăznuim de Hanuca este că nu prin frângerea unor vieţi omeneşti, ci prin puterea spiritului sacru, vom putea instaura o viaţă demnă pe acest pământ pentru făpturile lui Dumnezeu".

◆ **Dr. ALEXANDRU ŞAFRAN:** „Omul care nu crede în «miracole ascunse», crede că totul e *herghel* - obişnuinţă: soarele luminează ziua, iar luna luminează noaptea [...]. Dar atunci când omul devine conştient de «miracolele ascunse» pe care Domnul, Creatorul, binecuvântat fie El, le-a săvârşit, «dând pe cei puternici în mâna celor slabi» înţelege că [...] Numele, binecuvântat fie El, este acela care «eliberează prizonierii», «ridică pe cei căzuţi», «face să dispară lumina dinaintea tenebrelor şi tenebrele dinaintea luminii», «formează lumina şi creează tenebrele»".

Traseele HANUKIADEI 5766

■ *Traseul nr. 1*: ● TIMIŞOARA - marţi, 27 decembrie, ora 15,00 ● ARAD - marţi, 27 decembrie, ora 17,30; ● ORADEA - miercuri, 28 decembrie, ora 11,30 ● CLUJ - miercuri, ora 18,30.

■ *Traseul nr. 2*: ● BRĂILA - marţi, 27 decembrie, ora 11,00 ● GĂLAŢI - marţi, 27 decembrie, ora 15,00 ● TECUCI - miercuri, 28 decembrie, ora 10,00 ● BÂRLAD - miercuri, 28 decembrie, ora 12,00 ● IAŞI - miercuri, 28 decembrie, ora 18,00.

■ *Traseul nr. 3*: ● DOROHOI - duminică, 25 decembrie ● DEJ - luni, 26 decembrie ● SIGHETUL MARMAŢIEI - marţi, 27 decembrie ● BAIA MARE - miercuri, 28 decembrie ● SATU MARE - miercuri, 28 decembrie ● BOTOŞANI - joi, 29 decembrie.

■ *Traseul nr. 4*: ● FOCŞANI - vineri, 23 decembrie, ora 10,30 ● PIATRA NEAMŢ - sâmbătă, 24 decembrie, ora 17,30 ● FĂLTICENI - duminică, 25 decembrie, ora 9,00 ● SUCEAVA - duminică, 25 decembrie, ora 11,00 ● RĂDĂUŢI - duminică, 25 decembrie, ora 14,00 ● ROMAN - luni, 26 decembrie, ora 9,30 ● BACĂU - luni, 26 decembrie, ora 14,00 ● PLOIEŞTI - marţi, 27 decembrie, ora 10,00 ● PITEŞTI - marţi, 27 decembrie, ora 16,30 ● CRAIOVA - miercuri, 28 decembrie, ora 11,30.

■ *Traseul nr. 5*: ● RÂMNICU SĂRAT - vineri, 30 decembrie, ora 10,00 ● DEVA - luni, 2 ianuarie 2006, ora 9,30 ● PETROŞANI - luni, 2 ianuarie, ora 15,00.

■ *Traseul nr. 6*: ● LUGOJ - vineri, 30 decembrie, ora 9,30 ● REŞIŢA - vineri, 30 decembrie, ora 13,00.

■ BUCUREŞTI - ● joi, 29 decembrie, festivităţi de Hanuca la Căminul „Amalia şi dr. Moses Rosen", ora 12,30 ● la Templul Coral, ora 17,00.

*

Hanuca va fi celebrată în toate comunităţile din ţară.

Împreună cu Purimul, Hanuca este una dintre puţinele noastre sărbători vesele, în amintirea salvării miraculoase a poporului evreu ameninţat de un genocid în Antichitate. În consecinţă, o atmosferă de bucurie domneşte în casa fiecărei familii, resimţită atât de părinţi, cât şi de copii. Fiind „sărbătoarea luminii", de Hanuca se aprinde Menora. „Minunea uleiului care a durat opt zile" se evocă prin consumarea unor feluri de mâncare gătite în ulei. În sfârşit, copiii capătă cadouri şi bănuţi („Hanuca gheld") şi se joacă cu „dreidl" (titrez), dar, de multe ori, şi cei mari se implică (făcând pariuri şi câştigând bani). În cele ce urmează, vom încerca să vă oferim un mic „ghid" al tradiţiilor şi obiceiurilor de Hanuca.

Pentru cititoarele şi cititorii interesaţi

Hanuca în casele noastre

Menora este cuvântul ebraic pentru candelabru. Ca simbol religios, ea îşi are originea în timpurile biblice. Tora povesteşte cum marele artist Bezalei a confecţionat o menoră cu şapte braţe pentru Tabernacolul din deşert, îndeplinind o poruncă divină (*Exodul* 25:31-40; 37:17-24). O astfel de menoră cu şapte braţe se afla în Templul din Ierusalim şi a fost luată de legiunile romane la distrugerea Templului în 70 e.a. Menora cu nouă braţe de Hanuca este o modificare a modelului biblic şi îşi are originea în secolul I e.a. Are opt braţe, pentru fiecare zi a sărbătorii şi cea de a noua, pentru „şames" (servitorul), cu care se aprind lumânările. Odinioară, Menora ardea cu ulei, acum se folosesc lumânările. Unii cercetători afirmă că folosirea unor candele mici pentru Menora a fost o alegere deliberată pentru a deosebi luminile de Hanuca de candelele votive creştine.

Aprinderea Menorei

Toată lumea ştie că în cele opt zile, în fiecare zi se aprinde o lumânare. Dar şi acest gest îşi are regulile sale. Lumânările se aşează de la dreapta la stânga, dar se aprind de la stânga la dreapta. În acest an, prima lumânare se aprinde în seara zilei de 25 decembrie. (Contrar unor afirmaţii, Hanuca nu este „Crăciunul evreiesc", ea simbolizând cu totul altceva).

Atât bărbaţii, cât şi femeile pot aprinde lumânările şi participă cu toţii la acest moment solemn. Copiii sunt încurajaţi să aibă Menora lor pe care să şi-o aprindă. La fel şi studenţii de la cămine sau tinerii singuri. Menora poate fi aşezată în uşă, faţă-n faţă cu cea ornată cu *mezuza*, alţii o pun în fereastra dinspre stradă. Pentru această ceremonie pot fi folosite lumânări, lămpi sau candele cu ulei, dar nu lumânări electrice sau pe bază de gaz metan. Lămpile sau candelele trebuie să aibă suficient ulei ca să rămână aprinse o jumătate de oră după căderea nopţii - respectiv 20-30 de minute după apusul soarelui, când este destul de întuneric ca să se vadă trei stele. Lumânările trebuie aşezate într-un singur rând şi să aibă aceeaşi înălţime. „Şames"-ul trebuie să stea separat.

Deoarece de Şabat nu este voie să se aprindă focul, vineri, 30 decembrie, lumânarea de Hanuca trebuie aprinsă mai devreme, înaintea lumânărilor de Şabat, care se aprind cu 18 minute înaintea apusului soarelui. Pentru această seară se va folosi fie o lumânare mai mare, fie se va adăuga ulei suplimentar la candelă ca să dureze întreaga jumătate de oră după căderea nopţii. Nu se aprinde şi nu se mută Menora în perioada dintre aprinderea lumânărilor de Şabat (vineri seara) până la terminarea Şabatului şi până după rostirea rugăciunii *Havdalah*. Sâmbătă seara, lumânarea de Hanuca se aprinde după terminarea Şabatului.

În seara zilei de 25 decembrie, când se aprinde prima lumânare, se recită cele trei binecuvântări speciale; în celelalte seri, numai primele două.

În timp ce arde lumânarea de Hanuca, toţi membrii familiei se aşează lângă Menora şi povestesc momente legate de această sărbătoare. În unele locuri există şi obiceiul ca în jumătatea de oră cât arde lumânarea de Hanuca, femeile să nu facă nici o activitate în gospodărie, pentru a onora în acest fel pe curajoasele evreice care au jucat un rol important în povestea Hanucăi.

În aceste zile se obişnuieşte să se dăruiască mai mult în scopuri caritabile, iar vineri se dă dublu în contul Şabat-ului.

„Hanuca gheld"

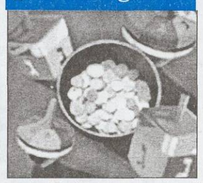

Copiii primesc, cu acest prilej, „Hanuca gheld" - fie monede de ciocolată învelite în poleială, fie bani reali sau chiar cecuri şi acţiuni. Tradiţia „Hanuca gheld" îşi are originea în Evul Mediu sau, potrivit unor cercetători, este chiar mai veche. Deşi nu este menţionată nici în Talmud şi nici în Şulhan Aruh (rezumatul legilor iudaice), nu se poate nega importanţa monedelor în perioada haşmoneiană şi se referă la dreptul acestei dinastii de a bate monedă, conferit în 143 î.e.a., la 22 de ani după recucerirea Templului, lui Şimon Macabeul de către regele Antiohus al VII-lea al Siriei. Într-adevăr, în următorii ani de domnie a dinastiei Haşmonaimilor, au fost bătute primele monede din istoria evreilor. Una dintre monede avea pe o parte imaginea Menorei cu şapte braţe. Unii cercetători susţin că această reprezentare era menită să evoce Hanuca, a cărei semnificaţie începuse să fie dată uitării în ultimii ani ai domniei Haşmonaimilor. După distrugerea celui de-al doilea Templu, în afara scurtei perioade din timpul revoltei lui Bar Kohba (132-135 e.a.), nu a mai existat monedă iudaică. Astfel că, în Evul Mediu, „Hanuca gheld" se oferea în moneda locală. La început, aceşti bani se dădeau învăţătorului evreu - de fapt, era unicul său mijloc de trai. După ce obiceiul s-a extins şi la copii, acesta era un mod de a sublinia importanţa educaţiei iudaice şi a studierii Torei.

Începând din 1958, Banca Naţională a Statului Israel a iniţiat un program special de emitere de monede pentru a fi oferite ca „Hanuca gheld". Prima emisiune a reprodus imaginea menorei aflate pe ultimele monede ale Macabeilor. În rest, în fiecare an, monedele onorau cele o comunitate evreiască din lume.

Astăzi, a oferi „Hanuca gheld" este un prilej pentru părinţi de a-i recompensa pe copii pentru rezultatele bune de la şcoală sau pentru comportament exemplar, „Hanuca gheld" fiind şi un stimulent. „Hanuca gheld" se dă după aprinderea lumânării, iar copiii sunt încurajaţi să ofere o parte din bani pentru scopuri caritabile.

Dreidl

Potrivit legendei, când sirienii au ocupat Iudeea, copiilor evrei li s-a interzis să studieze Tora. Pentru a sfida această dispoziţie, învăţau în secret şi, când militarii sirieni terceau lângă ei, pretindeau că joacă *dreidl* (titirez). Potrivit tradiţiei, acest joc ar fi provenit din India şi s-ar fi răspândit în timpul Evului Mediu, în special în Germania. *Dreidl* este, de fapt, adaptarea unui joc de noroc. Hanuca era una dintre puţinele sărbători din an când rabinii permiteau astfel de jocuri. Cele patru părţi ale titirezului sunt împodobite cu patru litere ebraice - *nun, gimel, hei* şi *şin*. Fiecare participant la joc învârte „dreidl"-ul şi urmăreşte litera care se vede după ce titirezul se opreşte şi cade pe o parte: *nun* înseamnă *nichts* - nu iei nimic, *gimel* înseamnă *ganz* - iei totul, *hei - halb* (jumătate), *şin - stell* (adică mizează). Câştigătorul ia de obicei bani („Hanuca gheld"). Mai târziu, sensul cuvintelor s-a schimbat pentru a forma o propoziţie în ebraică: „Nes Gadol Hayah Sham" - „Acolo s-a întâmplat o mare minune". În acest fel, un joc de noroc a căpătat valori iudaice şi a retransmis evreilor importantul mesaj al sărbătorii de Hanuca. În Israel, litera *şin* a fost înlocuită cu *pei*, pentru ca propoziţia să sune „Nes Gadol Hayah Pei" - „O mare minune s-a întâmplat aici". Există şi o altă semnificaţie a literelor de pe *dreidl*. Potrivit Kabalei, ele reprezintă cele patru imperii care au încercat să distrugă poporul evreu - babilonienii, perşii, grecii şi romanii.

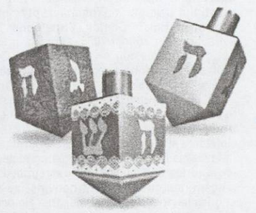

Câteva reţete tradiţionale

Aşa cum am mai amintit, de Hanuca se consumă preparate prăjite în ulei. Cele mai cunoscute sunt *latkes* (clătite cu cartofi), dar se oferă şi mâncare pe bază de brânză, aceasta din urmă evocând povestea lui Iudit. Potrivit legendei, ea făcea parte din dinastia Haşmonaimilor. Iudit a reuşit să-l omoare pe Holofernes, comandantul inamicilor evreilor, care asediau un oraş, megând în tabăra lui şi oferindu-i preparate pe bază de brânză. Felurile de mâncare i-au provocat sete şi a băut o mare cantitate de vin. După ce a adormit, Iudit i-a tăiat capul, salvându-i pe evrei de asediu.

Vă oferim câteva reţete, nu foarte complicate, de feluri ce pot fi pregătite de Hanuca.

Latkes cu cartofi

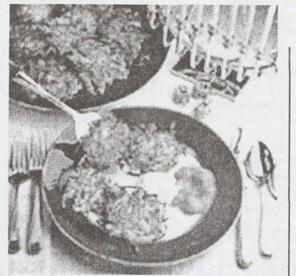

Ingrediente:
12 cartofi mari,
daţi prin răzătoare;
3 cepe rase;
4 ouă bătute uşor;
5 linguri de făină;
sare şi piper după gust;
ulei pentru prăjit.

Secretul preparării *latkes*-ului constă în eliminarea lichidului atât din cartofi, cât şi din ceapă. De aceea, după ce se rad, cartofii şi apoi ceapa se pun într-un ştergar şi se storc cât mai mult. Apoi, toate ingredientele se pun la un loc şi se amestecă cu mâna. O tigaie mai mare se umple trei sferturi cu ulei, care se încălzeşte. Se fac clătitele, se pun în vas şi se prăjesc pe ambele părţi. Se scot, se pun pe şervetele de hârtie pentru a le usca de ulei. Ele pot fi servite imediat, cu smântână, cu sos de mere sau, pur şi simplu, cu zahăr tos.

Papanaşi de Hanuca

Ingrediente:
o ceaşcă de suc de mere;
1/2 pachet de margarină;
o ceaşcă de făină;
4 ouă.

Se amestecă margarina cu sucul de mere. Se pune amestecul, împreună cu făina, într-un vas ţinut pe aragaz şi se amestecă până când formează o cocă omogenă care să nu se lipească de pereţii vasului. Se ia de pe foc şi se adaugă ouăle. Într-un vas mai adânc se încălzeşte uleiul. Când este fierbinte, se ia cu lingurica câte o cantitate din amestec şi se pune în uleiul fierbinte. Se prăjesc papanaşii până devin aurii. Se pun pe un şervet de hârtie pentru a elimina surplusul de ulei. Se servesc fierbinţi, cu zahăr şi scorţişoară, gem de afine încălzit, sos de ciocolată, miere fierbinte şi nuci, marmeladă fierbinte şi nucă de cocos rasă.

Latkes cu brânză şi *latkes* dulce

Folosindu-se aceleaşi ingrediente, dar fără ceapă, la compoziţie se poate adăuga brânză rasă sau caşcaval, albuş de ou bătut spumă, în prealabil, cu sos tartar. În varianta dulce, se bate albuşul spumă, iar în făină se adaugă zahăr, scorţişoară şi vanilie. Se amestecă toată compoziţia cu mixerul.

Sufganiot

Ingrediente:
un pachet de drojdie;
4 linguri de zahăr;
o ceaşcă de lapte;
2,5 ceşti de făină;
puţină sare;
o linguriţă de scorţişoară;
2 ouă (separat albuşul de gălbenuş);
2 linguri de unt topit;
gem de caise
sau de căpşuni;
ulei;
zahăr.

Se amestecă drojdia, două linguri de zahăr şi lapte şi se lasă la dospit. Făina cernută se amestecă cu restul de zahăr, sarea, scorţişoara, gălbenuşurile şi maiaua. Se frământă coca şi i se dă o formă rotundă. Se adaugă untul şi se mai frământă până ce untul se omogenizează cu coca. Se acoperă şi se lasă o noapte în frigider. A doua zi se întinde o foaie subţire. Se decupează pe foaie 24 de rondele cu ajutorul unui păhărel. La mijlocul a 12 rondele se aşează gemul. Restul de 12 rondele se aşează deasupra. Se lipesc marginile cu albuş şi se lasă să stea o jumătate de oră. Rondelele se prăjesc apoi în ulei fierbinte, se scot pe şervetele de hârtie şi apoi se presară deasupra zahăr pudră.

EVA GALAMBOS

POŞTA REDACŢIEI

Pentru a satisface o doleanţă mai veche a cititorilor, reieşită în urma numeroaselor întâlniri pe care revista le-a avut cu ei, reluăm rubrica „Poşta redacţiei". Intenţionăm să publicăm aici opinii, memorii, întâmplări sau tot ceea ce crede semnatarul unei scrisori că ar interesa, ca o experienţă de viaţă, pe ceilalţi cititori. Oferim astfel şi o altă posibilitate de a reflecta diferite aspecte din viaţa comunităţilor. **(E.G.)**

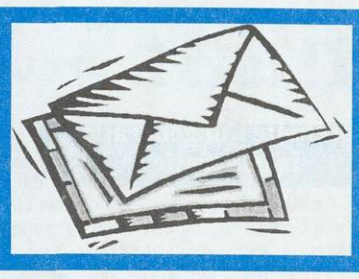

Mai multe informaţii despre Israel

Doamna **PAULA LITTMAN** face o serie de consideraţii cu privire la soarta evreilor din Diaspora în zilele noastre şi se întreabă ce ar trebui făcut pentru supravieţuire şi menţinerea identităţii lor şi cui îi revine o astfel de responsabilitate. „Cine, când, cum să aducă în timpul acesta o nouă, salvatoare idee pentru ca evreul să nu-şi uite rădăcinile, uluitoarea sa istorie şi înţelesurile noi ale Bibliei şi Talmudului?" - se întreabă domnia-sa. În context, corespondenta se referă la unele opinii ale politologului şi profesorului american (evreu) Daniel Bell, preocupat de conflictul israeliano-palestinian. „Evreul american Daniel Bell, acum în vârstă de 85 de ani, transmite un esenţial-necesar gând: oriunde se află în Diaspora, evreul se cuvine (trebuie?) să ştie, să cunoască (şi să încerce să înţeleagă!) ce se petrece în Israel. Ar fi pentru orice evreu un mijloc de a nu-şi uita evreitatea". De aceea, dna Littman propune ca „Realitatea Evreiască" să publice în fiecare număr două pagini - de mijloc - cu ştiri din şi despre Israel.

Destinul dramatic al unei familii de evrei din Bucovina

Într-o corespondenţă trimisă de la Vatra Dornei, dna **CARLA BERKOVITS** ne relatează despre momentele dramatice prin care a trecut familia ei şi a soţului în perioada şi după cel de-al doilea război mondial. Familia dnei Carla (Stern) era compusă din bunică, părinţi şi trei fete. Cu excepţia uneia dintre surori, care trăia la Cernăuţi şi a fost deportată în Siberia de către ruşi, toţi ceilalţi au fost deportaţi în Trasnistria, „transportaţi în vagoane de vite, în nişte condiţii greu de descris" care au provocat imediat moartea bunicii, scrie autoarea scrisorii. La Moghilev „am suferit de foame, frig, tifos. Permanent ne era frică şi trăiam sub ameninţarea atât a autorităţilor române, cât şi a soldaţilor nemţi... Tatăl meu nu a rezistat frigului şi foamei şi, după trei ani de chin, a murit la 3 martie 1944, cu trei săptămâni înainte de eliberarea noastră de către armata sovietică". Dna Carla şi-a cunoscut soţul la Moghilev, dar s-au căsătorit legal abia după deportare. Ea descrie şi suferinţele prin care a trecut acesta. „Soţul meu, Mauriţiu Berkovits... a avut un drum al vieţii spinos şi chinuit. Deportat din Transilvania în Transnistria, a fost luat de nemţi la muncă forţată, la construcţia unui pod peste Bug... Când am fost eliberaţi de către ruşi, a fost luat de armata sovietică şi dus la muncă grea în diferite locuri... S-a întors la Vatra Dornei în 1945, după terminarea războiului, devenind apoi victima unuia din multele procese intentate aşa-numiţilor anticomunişti. A fost condamnat la închisoare şi eliberat după zece luni, constatându-i se nevinovăţia, dar i s-a redus salariul şi pensia cu o treime. Abia după Revoluţia din 1989 i s-a făcut dreptate", a relatat dna Berkovits.

WILLY MICHEL, muzicolog evreu din Paris – originar din România

Într-o relatare trimisă redacţiei, **ANGELO-BARBU POPESCU** evocă personalitatea lui Willy Michel, cântăreţ, muzicolog şi poet evreu originar din România, emigrat în Israel şi apoi la Paris. Născut la Iaşi, a fost, împreună cu tatăl său, supravieţuitor al „Trenurilor morţii" şi al unor lagăre de muncă. Reîntors la Iaşi, urmează, la Bucureşti, Conservatorul (secţia de canto) şi Dreptul. Emigrează în Israel, câştigă la Tel Aviv, la un concurs de canto, Premiul Internaţional „Mozart", dă numeroase concerte în străinătate, dar, nesuportând clima, se stabileşte la Paris unde obţine funcţia de consilier muzical. Adună peste 12.000 de discuri şi-şi alcătuieşte o bibliotecă muzicală demnă de un muzeu. Ca muzicolog, a fost membru al „Marelui Juriu al Franţei", care alegea doritori de a ocupa posturi în ansamblurile vocale ale teatrelor de operă, orchestrelor simfonice şi Radiodifuziunii. A funcţionat ca profesor-invitat la institute muzicale din Elveţia, Austria şi Paris. A murit în 2003 şi a lăsat în urma lui o familie îndurerată, compusă din soţia Nini (care a povestit semnatarului scrisorii toate aceste date), un fiu şi două nepoate. I-a plăcut să scrie şi poezii, trei dintre ele fiind găsite de soţie după decesul soţului ei.

La şcoală

O interesantă relatare ne-a fost trimisă de la Timişoara de către prof. dr. FRANCISC SCHNEIDER, a cărui a doua pasiune, după medicină, este scrisul. Domnia-sa evocă primele zile petrecute la şcoala israelită din localitate.

1940 - în prag de toamnă. Tramvaiul 5 mă duce, împreună cu mama, din Fratelia la Timişoara, să mă înscrie la şcoală. Împlinisem 7 ani. Coborâm la staţia Frobl, ce marca capătul străzii cu acelaşi nume, largă ca un bulevard, locul târgurilor de marţi şi vineri. Parcurgem drumul kilometric până la sinagogă, pe lângă tejghele şi tarabe, unde găseai de toate, la îndemâna unei lumi pestriţe. Trecem pe lângă prăvălioare ovreieşti, ca apoi să traver-săm intersecţia cu strada Preyer, o stradă ce contrastează prin îngustimea ei, cât şi prin prevalenţa pietonilor bărboşi în caftan. Copii de diverse vârste se jucau zgomotos în plină stradă, aruncându-şi vorbe de-a valma în limba română şi în idiş.

Sinagoga, un edificiu ce domina casele din jur, avea pe frontispiciu Tablele Legii, iar ceva mai jos o nişă cu o stea în şase colţuri. Trecem, în curtea sinagogii, pe lângă o clădire veche, întunecoasă, în care de sărbători, prin geamuri minuscule, la lumina palidă a lumânărilor, se zăreau bărbaţi în *tales*, care se rugau zgomotos, înclinându-se ritmic. Acum însă, în incintă erau băieţi de vârsta mea şi mai mici, cu tichie şi perciuni, repetând în cor frazele rostite de rebe, conducător al *hederului*. Mai încolo, la capătul curţii, se ridica, impunătoare, clădirea etajată a şcolii primare.

Peste câteva zile, am păşit pragul clasei întâi, împreună cu vreo douăzeci de fete şi băieţi, întâmpinaţi de învăţătoarea noastră, Serena Hirsch. Era o femeie nu prea înaltă, plinuţă, între două vârste, cu o faţă nefardată, ridată, dominată de o privire blândă, umbrită de un păr roşcat-decolorat. Venea la şcoală ţinându-l de mână pe colegul meu Shai, la familia căruia locuia în pensiune. Shai era un copil plăpând şi palid, dar elev eminent, care avea doar o singură problemă - lipsa poftei de mâncare. În rarele ocazii când reuşea să termine micul dejun, învăţătoarea noastră îl lăuda în faţa clasei. Orele curgeau într-o linişte desăvârşită, fiind captivaţi de frumuseţea povestirilor ce însoţeau scrisul şi cititul silabelor româneşti, alternând cu semnele scrierii ebraice.

În vacanţa mare de după clasa întâi a început războiul. Am fost evacuaţi din Fratelia - socotită pe atunci comună rurală, dar am găsit adăpost la periferia cartierului timişorean Elisabetin, într-o mică locuinţă dintr-o casă cu douăzeci de apartamente, aparţinând Comunităţii Evreilor. În clasa a doua au venit câţiva noi colegi, evacuaţi şi ei din casele lor de la ţară. Erau viguroşi şi rumeni la faţă, îmbrăcaţi parcă altfel, care au recuperat rapid cunoştinţele de ebraică, de care nu avuseseră parte în şcolile sătеşti. Învăţătorul nostru, Ignaţiu Kalman („Tanci", cum îl numeam noi - poreclă transmisă din generaţie în generaţie), era un bărbat în vârstă, scund şi corpolent. Pe pielea feţei şi a mâinilor avea pete roşii ne-regulate, alternând cu zone zdrenţuite de epidermă îngroşată, pe cale de descuamare. Faţa îi exprima o suferinţă continuă, atenuată de o privire hotărâtă şi o voce blândă. Era deosebit de exigent, nu-i scăpa nici o greşeală - penalizată cu note mici în catalog. Aşteptam încordaţi soneria ce anunţa pauzele. Deseori călătoream cu acelaşi tramvai până la piaţa Kütl, unde cobora. Eu mă retrăgeam în capătul opus al tramvaiului, să nu fiu văzut de el. Totuşi, ştia de drumul nostru comun. Dovadă, odată, după ore, m-a reţinut, să-l ajut în a duce acasă un teanc de caiete. Locuia la parterul unui bloc din spatele Bisericii Ortodoxe. La apelul soneriei ne-a deschis o femeie scundă, plinuţă. M-a poftit în camera cu pereţii ticsiţi de fotografii cu oameni gravi. Întunericul din cameră era suplinit de lumina unui bec anemic. În locuinţa lor de oameni însinguraţi, fără copii, nu intra nici măcar o rază de soare.

Clasa a treia o avea ca învăţătoare pe doamna Sara Fleischer, o femeie înaltă şi solidă, deosebit de energică. Avea o voce puternică, răsunătoare, dar care devenea duioasă când ne citea poveşti evreieşti şi învăţăminte biblice. Sub „comanda" ei era soneria şcolii, ce anunţa începutul şi sfârşitul pauzelor, butonul fiind manevrat de elevul numit de dânsa. Era o cinste deosebită, ce conta drept privilegiu al celor aleşi. Nu mi-a fost dat să beneficiez de o asemenea onoare, până când... într-o pauză, m-am postat lângă sonerie şi când fericitul ales s-a apropiat pentru a suna, i-am luat-o înainte. Am fost urechiat şi făcut de ruşine în faţa clasei, iar după ore am fost reţinut de dânsa. S-a uitat în ochii mei şi mi-a zâmbit. Cu această imagine a ei am rămas până în ziua de azi.

Domnul învăţător Hugo Herşcovici a asigurat desăvârşirea învăţământului primar. Ne trata ca viitori liceeni şi ni se adresa pe un ton ce ne făcea să simţim importanţa ce ni se acordă. Era un brunet masiv, îngrijit îmbrăcat, cu o faţă rotundă reliefată de ochelari mari cu ramă neagră ce accentua o privire calmă şi blândă, iar mai jos scoteau în evidenţă un zâmbet îngăduitor. Învăţam cu plăcere, să auzim laudele lui, iar frumuseţea orelor făceau ca timpul să zboare.

Azi, după ani şi ani, încerc să-i revăd pe colegii mei din primară. Pe foarte puţini îi mai întâlnesc. Marea majoritate au făcut Alia. De unii am mai auzit: Ossi Klein - arbitru, devenit celebru la campionatele *mondiale* de fotbal; Moişi Gross - militar, remarcat pentru bravura lui în Războiul de Iom Kipur. După jumătate de secol şi mai bine, cu prilejul vizitei în Timişoara a reputatului imunolog Michel Sella, din Rehovot, după slujba de la sinagogă, însoţit de regretatul Prim Rabin dr. Ernest Neumann, i-am arătat clădirea şcolii, în care am învăţat între anii 1940-1944. A fost parcă aşa, cum se putea citi până în 1948, deasupra porţii: ŞCOALA PRIMARĂ CONF. IZR. ORT. TIMIŞOARA IV.

ALBERT POCH

„Pentru mine, Holocaustul nu s-a sfârşit"

Vi se adresează Albert Poch, din Bucureşti, str. Ştirbei Vodă nr. 68, Sector 1, a cărui semnătură ce va încheia aceste rânduri se regăseşte pe multe lucrări de grafică din România şi din lume, în calitatea mea de artist plastic-grafician, mai ales de caricaturist.

Acest apel disperat vi-l adresez în calitate de supravieţuitor al Holocaustului evreilor din România, asupra căruia urmările acelor ani blestemaţi şi-au făcut recent reapariţia, punându-mă în situaţia de a constata că PENTRU MINE, HOLOCAUSTUL NU S-A SFÂRŞIT.

În urmă cu câteva zile, am fost somat ca în termen de o săptămână să accept să părăsesc apartamentul cumpărat după revoluţie, în mod legal, cinstit şi cu bună credinţă de la stat. Motivul: a fost retrocedat unor pretinşi succesori ai criminalului de război Constantin C. Stoicescu, ministru al Justiţiei în Guvernul Antonescu, autor al legilor antievreieşti din perioada cea mai cruntă a persecuţiilor, cel ce a fundamentat, din punct de vedere juridic, Holocaustul din România.

Se împlinesc exact 61 de ani de când, în baza legilor sale, tot în plină iarnă, în numai 24 de ore am fost goniţi, nu numai din case, dar şi din localitatea Babadag, toţi evreii fiind duşi la Tulcea în vederea expulzării în Transnistria. Menţionez că, în afara celor peste 20 de legi care au adus cumplite suferinţe, groaznice umiliri şi moartea a sute de mii de coreligionari de-ai mei, Constantin C. Stoicescu se edifică şi prin definiţia dată evreilor, consemnată în fondul de documente A.S.B. al Cabinetului Antonescu, dosar 480/1941, filele 222-224: „Pentru a nu mi se reproşa că sunt mai catolic decât Papa, am să adopt definiţia germană-hitleristă (sic !)... în felul acesta nu ne va scăpa nici unul, îi terminăm pe toţi". Constantin C. Stoicescu a murit înainte de a apuca să dea socoteală pentru fărădelegile sale, fentând Justiţia în mod laş, în acelaşi mod ca şi „ilustrul" său mentor Adolf Hitler. Dar iată că şi mort, asasinul în serie mare Constantin C. Stoicescu continuă să trăiască şi se bucură chiar de suportul Justiţiei care nu vrea să-i deranjeze somnul liniştit.

Curios, dar şi semnificativ, spre deosebire de perioada în care victimele sinistrului personaj erau exclusiv evrei, cei ce suferă azi de pe urma lui, alături de mine, sunt neevrei, vecinii mei de bloc, creştini, precum familiile: Niculescu, Constantinescu, Vieru-Conta, Smarandache, sau cunoscuta interpretă de muzică populară Ştefania Rareş, recent evacuată forţat dintr-o casă ce a aparţinut fostului ministru Constantin Buşilă, responsabil cu transportul evreilor în Transnistria.

În ceea ce mă priveşte, realizez o adevărată performanţă, ca într-o singură viaţă să fiu deposedat de patru ori de acoperişul de deasupra capului: prima oară au făcut-o legionarii, simplu, cu pistolul în pieptul tatălui meu, a doua oară dictatura antonesciană prin legile lui Constantin C. Stoicescu, a treia oară regimul comunist, care ne-a transformat din proprietari în proletari şi a patra oară, de necrezut, în noua Românie - Stat de Drept şi Democrat -, prin tertipuri avocăţeşti, ignorararea unor legi şi inducerea în eroare a unor instanţe. S-a reuşit astfel, din nou, deposedarea mea de locuinţă, la vârsta de 75 de ani. Dar mai rău ca orice este că acum, Constantin C. Stoicescu, autorul legislaţiei criminale care a pus în mişcare Holocaustul evreilor din România, este practic reabilitat şi repus în drepturile cetăţeneşti ca un Stoicescu oarecare, printr-o acţiune de drept comun. Mai rămâne ca într-o zi să i se ridice şi statuie în faţa Palatului Justiţiei.

Culmea este că toate acestea se petrec prin încălcarea legilor ţării (inclusiv a Legii 312/1945, în vigoare, lege elaborată ca urmare a Conferinţei de la Teheran, România angajându-se în acest sens prin articolul 15 al Acordului de Armistiţiu cu Puterile Aliate, valabilă şi azi în toată Europa, de la Atlantic la Ural). Se ignoră, de asemenea, intervenţiile unor foruri şi personalităţi internaţionale de mare prestigiu, prieteni ai României, precum Excelenţele lor Sam Brownbac, Hillary Clinton, Christopher Smith şi alţii care, prin scrisoarea din 26 mai 2005, adresată preşedintelui României din partea „Commission on Security and Cooperation in Europe", protestează împotriva reabilitării unor criminali de război, printre care şi fostul ministru al Justiţiei, Constantin C. Stoicescu.

Ei bine, aşa cum într-o picătură de apă se reflectă întreg oceanul, în cazul meu se reflectă întreaga murdărie de sub covorul pe care presa, pe bună dreptate, îl numeşte „Mafia Retrocedărilor". Hotărârea prin care mi s-a anulat ilegal actul de vânzare-cumpărare, în favoarea ministrului legislaţiei criminale, constituie o bătaie de joc la adresa nobilului principiu al retrocedărilor şi anulează practic, sinceritatea cu care, sunt convins, au fost adoptate legile ce condamnă antisemitismul, negarea Holocaustului şi hotărârea de înfiinţare a unui Muzeu al Holocaustului. Iar dacă, până la urmă nu se va găsi nici o instanţă care să mă repună în drepturi, atunci cer să mi se elibereze, mie şi soţiei mele, două foi de drum pentru Transnistria, ca să se împlinească legea lui Stoicescu.

Strigătul de disperare pe care-l lansez către dumneavoastră, precum şi către alte importante personalităţi şi foruri din ţară şi din străinătate,

Continuare în pag. 11

„O trecere prin lume, vegheată de un set de convingeri pragmatice, preluate din generație în generație“

BRAVELE BUNICI

Săptămânalul „Dilema Veche“ a atins iar coarda sensibilă a cititorilor săi fideli cu numărul dedicat *bunicilor*. Bunicul din poza de pe copertă are un aer țanțoș și parcă n-ar ține să legitimeze tipologia sfătoasă popularizată de Delavrancea. La concurență, bunica de la pagina 16, evocată de „extremistul de centru“, e întruchiparea ființei care a știut să treacă prin viață discretă, austeră, încrezătoare în busola bunului simț, derivat din însușiri de natură să tulbure încă sufletul și memoria nepotului. Maia, cum i se spunea în intimitate, avea pudoarea de a nu se plânge de încercările existenței, găsea împlinire chiar și în onestele deprinderi cotidiene (gastronomice și de ținută vestimentară), iar după strămutarea târzie în Israel i s-a părut firesc să aranjeze lucrurile de asemenea manieră încât nici un echivoc să nu fie posibil relativ la obârșia ei bucureșteană. Trecerea aceasta prin lume, vegheată de un set de convingeri pragmatice, preluate din generație în generație, ca să consolideze rosturile familiei în jurul câte unui caracter ferm, brav și care a fost nu o dată al bunicilor de pe vremuri, conferă profilului lor uman o aură perpetuă.

Măcar prin unele detalii biografice, Maia lui Radu Cosașu prezintă similitudini cu Raveica, ființa tutelară din patrimoniul afectiv al Mariei Banuș, așa cum se desprinde din jurnalul poetei pentru anii teribili 1943-44 (*Sub camuflaj*, Ed. „Cartea Românească“,1978). Același simț al devotiunii față de ai săi, aceeași energie răzbătătoare dovedită în confruntarea victorioasă cu vitregii de tot felul, gesturi de apărare identice, devenite cutumă prin ani, strategie de supraviețuire, la suprafață, dar în fond, temei moral pentru a transmite lecții de comportament până la crepuscul: „Da, era cineva bunică-mea, azi octogenară, stafidită de ani și de cancerul care o roade lent... E senină. Nu vorbește de boală. Croșetează, când nu are dureri, citește jurnalul. Mă întreabă de noutăți. Mi-a cerut ceva să citească și i-am dus *Sfârșit de veac în București*.

- Nu-mi place cartea pe care mi-ai adus-o. Știu foarte bine ce-i acolo. Cum era sfârșitul veacului: maidane, bălegar...și lotonul. Când eram fete, așa jucam și noi. La Ida Vais, la Găiești. Și ea avea un săculeț pentru loton, de unde scoteam numerele...Să știi, Marioara, că până am să-nchid ochii n-am să-ți dau pace cu pieptănătura asta a ta. E groaznică. Uiți că urechile tale sunt măricele. Ții mortiș să mergi cu ele descoperite.

- Țara arde și baba se piaptănă.

- Pace ori război, femeia trebuie să fie cochetă și dichisită.

Mă uit la ea și mi se pune un nod în gât. E consecventă, într-adevăr. Nici papucul nu-l mai poate încălța peste piciorul butucănos, învelit în fețe, dar părul argintiu, cu reflexe albăstrii, e pieptănat cu grijă, periat în fiecare seară, împletit în codițe, ascunse sub coafura înaltă, care-i lasă liberă fruntea gălbejită, plină de riduri“ (pp.360-61).

Pe măsură ce memoria scoate la suprafață alte secvențe și noi tușe se adaugă la portretul bunicii, conștiința de sine a naratoarei intră în rezonanță, dimensiunile propriei individualități se precizează prin efectul de oglinzi paralele:

„De Iom Kipur am fost cu mama-mare la sinagogă. Adică la *șilul* din strada Antim. E o casă de rugăciuni mai mică... Mama-mare de-abia merge. Piciorul cu sarcom supurează. E încălțat într-un șoșon bărbătesc, tras peste fețe. Diform. Mama-mare a ajuns o rădăcină. E rădăcina mea. Merg, de braț cu rădăcina mea. Deasupra pământului, a rămas atât de puțin. O bucățică de tulpină degerată. De-abia îmi ajunge la umăr. Părul argintiu, rar, devitalizat, îmi atinge jacheta. Rămânem în curtea *șilului*. Înăuntru e prea cald, prea multă lume. Copiii se zbenguie printre cei doi salcâmi pirpirii. Țin în mână gutui. În gutui sunt înfipte cuișoare. Cunosc, ca din altă viață, izul lor eteroclit, amestecul de miresme din grădinile dâmbovițene ale copilăriei, și de mirodenie venită peste mări, din răsărit. Nu știu dacă obiceiul de a înfige cuișoare în gutui are vreo semnificație. Totul mi-e familiar și străin, apropiat și ostil. Pe ferestrele deschise ale casei de rugăciuni se aude predica rabinului în românește:

...Să nu avem sufletul închis la suferințele semenilor noștri, cei ce n-au avut norocul nostru, să doarmă într-un pat, la ei acasă, și să mănânce o mâncare caldă. Frații noștri din Transnistria așteaptă ajutorul celor din țară...

Un băiat oacheș, slăbănog, cu ochi de învățăcel studios, îmi împrumută pentru o clipă gutuia. O duc la nas și inspir adânc mirosul ascuțit, pipărat. Copilăria...

Stau într-o curte și trag cu urechea. Nu drumul, nu casa. Destinul meu: curtea și o fereastră deschisă, prin care prind frânturi, pe sfert descifrate. Care moarte e a mea? Cea care râde în fiecare din noi, moartea rilkeană? Moartea ciobanului mioritic, limpezită, transfigurată: «Preoți, munții mari...». Poate vreun frate de-al meu, cum le spune rabinul, păzit de-o armă automată, sapă-n pământul generos al stepei groapa lui Sorin și a mea, a mamei, a lui Jac? Bocancii noștri, bine ceruiți, așteaptă în raftul de jos, din dulap... Dar pe mama-mare cum o s-o ducem? Cum o să-și oblojească piciorul bolnav? Pe drum nu te așteaptă nimeni să-ți faci pansamentul, să-ți speli fețele purulente. Nici să-ți piepteni, să-ți împletești în codițe părul alb și rărit, ascuns sub coafura «montantă»... Stupid e că nu mă gândesc la moarte. Nu mă gândesc cum or să ne împuște în fața gropilor săpate de «frații noștri». Mă gândesc la ritualul de boală și la dichisul de cochetă al mamei-mari... Propabil însă că vom scăpa. Că nu ne vor duce... Mai sus ceva, la mânăstirea din Antim se face slujbă pentru soldații morți în aceeași stepă. În fața mânăstirii e piața, cu câțiva copaci, unde m-am oprit într-o seară cu Dionisie, când mă conducea acasă, acum o mie de ani. Mă uitam la buzele lui. I le-am atins cu degetele. Am simțit netezimea lor de petală... Trotuarul, de-a lungul mânăstirii. Eu, la fereastră. Îl vedeam trecând în sus și în jos, când totul era la început și el, conchistadorul, nu îndrăznea să sune la ușa noastră. Sau era o tactică, amânarea? Cartierul ăsta, Antim, Logofătul Nestor, Apolodor, Sfinții Apostoli - o bubă. Mai bine să n-o ating“ (pp.238-240).

> ◆ [Bunica] e întruchiparea ființei care a știut să treacă prin viață discretă, austeră, încrezătoare în busola bunului simț, derivat din însușiri de natură să tulbure încă sufletul și memoria nepotului.
> ◆ „Mama-mare a ajuns o rădăcină. E rădăcina mea. Merg, de braț cu rădăcina mea. Deasupra pământului, a rămas atât de puțin“

După episodul petrecut în curtea *șilului* din Antim, bunica va continua să-și târâie piciorul tot mai greu. Abia mai putea coborî din pat, dar se încăpățâna să nu se dea bătută, susținută lăuntric de o speranță nespusă. Până în momentul când Maria Banuș, în brațe cu întâiul ei prunc, a venit să i-l prezinte direct de la maternitate. Părtașă la suprema bucurie în familie, Raveica se va fi simțit dezlegată de toate suferințele. Țeluri sacre pentru ea primeau iarăși confirmare. Peste câteva zile numai, închidea ochii împăcată, în convingerea că nu e totul zădărnicie. Se întâmplă ca actuala pomenire a pildei sale de devotiune să pice în pragul aprinderii lumânărilor de Hanuca, exact la împlinirea a 60 de ani de când trecea la cele veșnice.

GEO ȘERBAN

Rămas bun de la „ANCHETA R.E.“

La începutul acestui an, R.E. s-a gândit să prezinte, în paginile revistei, gândurile, planurile și speranțele, pentru anul 2005, ale unor personalități evreiești din toate categoriile sociale - tineri și vârstnici -, precum și ale unor prieteni ai comunității, în speranța că îi va interesa pe cititori. Într-adevăr, după lansarea „Anchetei“, am constatat cu bucurie că a avut succes. Au răspuns solicitărilor noastre aproape 150 de persoane din cele mai variate domenii de activitate - oameni de știință, oameni de cultură (scriitori și poeți, actori, regizori, directori de teatru, pictori și sculptori), medici, ingineri, cercetători, ziariști, persoane implicate în activități sociale, lideri ai Federației și ai A.E.R.V.H., 21 de președinți de comunități și mulți alții, atât din țară, cât și din străinătate. Cei prezenți în paginile noastre ne-au permis să cunoaștem firimituri din laboratoarele lor de creație sau ce-și doresc pentru ei și pentru familiile lor. Mai optimiști sau mai sceptici, ei ne-au transmis un mesaj deosebit de valoros - indiferent de vârstă, toți visează, toți își fac planuri.

Acum, la sfârșit de an, punem punct acestei anchete. Știm că lista noastră n-a fost și nici nu putea fi exhaustivă. Suntem convinși că mai sunt numeroși oameni valoroși ale căror idei, experiență, planuri ar merita să-și găsească loc în paginile noastre. Îi rugăm pe toți cei care au câte ceva să ne împărtășească, să ne scrie, și noi îi vom publica, găsind o altă formulă, un alt titlu de pagină. Noi, colectivul redacțional, mulțumim celor care au colaborat cu R.E., că au înțeles ceea ce am vrut să facem și ne-au sprijinit. Contăm și în viitor pe solicitudinea lor și în alte privințe. (R.E.)

Dr. ALEXANDRU FLORIAN

Legislativul sau Justiția în eroare?

Urmare din pag. 1

Iată de ce:

Asociația *Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului în România, Federația Comunităților Evreiești din România* și *Asociația Evreilor din România, Victime ale Holocaustului* au depus în primăvara acestui an o sesizare Parchetului general pentru a decide în cazul articolului lui Corvin Lupu, „Impactul problematicii Holocaustului asupra României contemporane și aspecte ale relațiilor dintre români și evrei“, editat în revista „Transilvania“ (nr.3/2005). În aprecierea acestor organizații, articolul - care afirma clar: *„Conform acestor concluzii ale mele, ca și ale altor cercetători, nu poate fi acceptată ideea că in Romania s-a comis un genocid (Holocaust) împotriva poporului evreu“* - se află sub incidența ordonanței amintită mai sus.

Stupefacție! În două rezoluții, pe 17 octombrie și 21 noiembrie 2005, Parchetul de pe lângă Tribunalul Sibiu decide neînceperea urmăririi penale (NUP), între altele, pe considerentul că „nu se neagă Holocaustul ca fenomen general“ și deci „latura obiectivă a infracțiunii nu este întrunită“. Cu alte cuvinte, nu negați Holocaustul, așa în general, că vă paște Codul penal, dar negați Holocaustul din România că e de bine. Cel mult vor sări ca arse câteva ONG-uri evreiești sau holocaustologi înfierbântați și orbiți de subiectivitatea evreiască.

În aceste condiții, sau Ordonanța a fost făcută de mântuială și este într-adevăr inaplicabilă și atunci nici lege să nu mai ajungă sau procurorii (unii dintre ei) sunt avocații diavolului și justiția mai are mult până să se reformeze, până să dobândească câte ceva din practica europeană. Adică să respecte litera, dar și spiritul legii precum și să garanteze valorile democratice.

Inițiativa de constituire a unui Institut Cultural „IUDAICA - MOSES GASTER“

Urmare din pag. 1

Acțiunea face parte dintr-un vast proiect cultural din care nu lipsește Festivalul Euro-Iudaica de la Sibiu, în 2007, atunci când Sibiul va deveni capitală culturală europeană, a specificat președintele *Aurel Vainer*. Au existat câteva întrebări pragmatice enunțate de vicepreședintele *Paul Schwartz*: pentru cine facem acest Institut; cine va scrie și va citi potențiala lui revistă trimestrială; în ce stadiu se află statutul Institutului; cine va finanța Institutul? Răspunsuri la problemele ridicate și-au găsit expresia în expozeul scriitorului *Dorel Dorian*. Institutul, care va avea filiale în toată țara, are în vedere: ● cooptarea în rândurile sale a unor mari personalități culturale evreiești și neevreiești, din țară și originare din România, stabilite peste hotare ● acordarea de titluri de membri de onoare *post mortem* unor însemnați cărturari și creatori din trecut ● constituirea Premiului „Nicolae Cajal“, acordat de Institut. Vorbitorul a specificat că există un proiect de statut elaborat de vice-președintele C.E.B., av. *Ida Schottek*, care urmează să fie definitivat și autentificat la tribunal, și că există potențiali sponsori (evrei originari din România stabiliți în Brazilia și Israel).

Notabilă a fost intervenția profesorului univ. dr. *Paul Cornea*, care: ● a considerat cu atât mai oportună înființarea unui asemenea institut în condițiile actuale ale recrudescenței antisemitismului ● a accentuat asupra stabilirii unor criterii cât mai largi în ceea ce privește primirea de membri ● a propus discutarea statutului la viitoarea întrunire ● și-a dat acordul în privința numelui de Moses Gaster, ce urmează să-l poarte viitorul Institut, argumentându-l cu multiplele aspecte ce le incumbă personalitatea aleasă: erudiție, contribuție majoră la dezvoltarea culturii românești și universale, activitate de lider spiritual ● înființarea unei publicații științifice evreiești, trimestriale, care să îndeplinească și ceea ce „Realitatea Evreiască“ nu poate face ● dezbaterea viitorului statut.

Au participat la dezbateri av. *Ida Schottek*, dr. *Irina Cajal*, dr. *Alexandru Elias*, dr. *Alexandru Florian*, dr. *Albert Kovacs*, președintele Fundației „Dostoievski“ și al Fundației Culturale Est-Vest, publicistul și scriitorul *Boris Marian Mehr* ș.a. (I.D.)

*

Publicăm în continuare, în ordine alfabetică, lista participanților la întrunire: conf. dr. **OTTO ADLER**; **RADU F. ALEXANDRU**; **HORIA ARAMĂ**; **ANDREI BANC**; dr. **LYA BENJAMIN**; dr. **IRINA CAJAL**; prof. univ. dr. **PAUL CORNEA**; **IULIA DELEANU**; **DOREL DORIAN**; **HARRY ELIAD**; dr. **ALEXANDRU ELIAS**; **B. ELVIN**; dr. **ALEXANDRU FLORIAN**; **EVA GALAMBOS**; **ȚICU GOLDSTEIN**; dr. **DUMITRU HÂNCU**; **TOMA HIRTH**; dr. **ALBERT KOVACS**; dr. **HARY KULLER**; ing. **ALBERT KUPFERBERG**, secretar general al F.C.E.R.; ing. **OSY LAZĂR**, președintele C.E.B.; **BORIS MARIAN MEHR**; **ALBERT POCH**; prof. univ. dr. **LIVIU ROTMAN**; av. **IDA SCHOTTEK**; ing. **PAUL SCHWARTZ**, vicepreședintele F.C.E.R.; av. **IULIAN SORIN**; **TUDOR STERIADE**; **GEO ȘERBAN**; deputat dr. **AUREL VAINER**, președintele F.C.E.R.; prof. univ. dr. **SORIN VIERU**; **DOINA VOINEA**; prof. univ. dr. **ANDREI VOINEA**.

ALBERT POCH

„Pentru mine, Holocaustul nu s-a sfârșit“

Urmare din pag. 10

prieteni dovediți ai României, este un apel la ajutor și solidaritate cu protestul meu împotriva incompetenței și corupției, împotriva mafiei și grupurilor de interese pentru care fărădelegea a devenit lege. Ceea ce s-a abătut asupra mea, după 61 de ani de când credeam că Holocaustul s-a încheiat, a devenit o chestiune de viață și de moarte. Reabilitările mascate ale unor criminali de război, membri ai guvernului Antonescu, le consider nu doar o nedreptate, dar, pentru mine și soția mea, o imensă jignire, de nesuportat.

Cu sinceritate, dar și cu speranța că până la urmă (având în vedere vârsta mea înaintată - 75 de ani și a soției mele - 73 de ani, de asemenea supraviețuitoare a Holocaustului), Justiția se va grăbi să-și facă datoria, pentru a îndrepta lucrurile cât nu e prea târziu, când și dreptatea deplină devine inutilă și se transformă în contrariul ei.

În încheiere, nu-mi pot reține următoarea constatare amară-tragică: dacă Hitler ar fi fost român, cu ajutorul unui avocat abil, precum dna Elena Ciurezu, ar fi reabilitat legal pe motiv că, murind înainte de a fi judecat și neexistând împotriva lui nici o hotărâre de condamnare, Adolf Schicklgruber *(adevăratul nume al lui Hitler - 1889-1945)* ar deveni un inocent, așa cum este acceptat ciracul său, Constantin C. Stoicescu.

P.S. - Deoarece soția mea este bolnavă de Parkinson, formă avansată și agravată de situația în care ne aflăm, și neavând cine să o îngrijească în afară de mine, nu mă pot hotărî să protestez prin „greva foamei“. Dar dacă „în extremis“ se va pune problema evacuării noastre forțate din acest apartament, așa cum suntem amenințați, vom recurge amândoi la această formă de protest și, având în vedere vârsta și starea sănătății noastre, în mod cert problema se va rezolva în câteva zile, definitiv.

Ultima noastră dorință va fi: acest apartament, pe care l-am dobândit cinstit, legal și cu bună credință, să revină în proprietatea statului român, în nici un caz și pentru nimic în lume juristului criminal Constantin C. Stoicescu!

EPHRAIM KISHON

„Dragă cititorule, îngăduie-mi să-ți spun Tată!"

Stau în sala de aşteptare a gării. Privirea mea *iscoditoare* - privirea unui scriitor înnăscut - alunecă peste mulţimea care trece pe lângă mine. În mod deosebit mă interesează un domn aşezat în cealaltă parte a sălii care citeşte ziarul de azi. De fapt, mă uit numai la el. Citeşte ziarul de vineri în care a apărut acea povestire memorabilă, odrasla creierului meu, dacă nu mă înşel.

De data asta sunt chiar curios. Ştiu pe de rost fiecare rând tipărit în ziarul acela şi urmăresc foşnetul foilor din mâna cititorului necunoscut. Unde se va opri mai întâi îmi va da posibilitatea să determin nivelul lui educativ, opiniile politice şi, într-o oarecare măsură - problemele lui biologice. Unii oameni încep cu ştirile, alţii cu cronicile de film, iar alţii cu sinuciderile. Iată - domnul a ajuns la povestirea mea. Trece mai departe...

Omul acesta, de pildă, este un idiot.

Fără îndoială că nu mă aştept să-mi citească povestirea; nimeni nu-l poate sili să o facă. Unii oameni sunt binecuvântaţi cu un simţ sănătos al umorului, alţii se întâmplă să fie săraci cu duhul, ca omul ăsta. Nu o citi! Fără hatâruri, te rog...

Am penibila impresie că sunt în prezenţa unei persoane ale cărei cerinţe intelectuale nu depăşesc nivelul unui copil de trei ani. Un comersant oarecare sau vreun negustor ambulant. Pe cuvânt, mi-e milă de el. Acum răsfoieşte ziarul de la capăt. De-a dreptul înspre povestirea mea. Ei şi? Tocmai din acest motiv să-mi schimb şi eu părerea mea bine formată despre el? Fiindcă a condescins să acorde o oarecare atenţie povestirii mele? Aşa mă cunoaşteţi? Nu, domnilor, el este acelaşi tip respingător care a fost dintotdeauna. Nu sunt impresionat deloc de intelectul lui, de excelenta lui ţinută, de ochii lui inteligenţi...

Firește, nu-i port pică. Mai la urma urmei ce mi-a făcut? A răsfoit cu atenţie întregul ziar şi apoi s-a oprit direct la cea mai bună bucată. Nu-i nimic în neregulă în treaba asta. Dimpotrivă, dovedeşte un mod metodic de gândire şi o remarcabilă maturitate ideologică.

Deşi acum ar fi trebuit să râdă.

În al zecelea sau unsprezecelea rând, e un joc de cuvinte scăpărător, aici ar fi trebuit măcar să zâmbească. Dar omul stă acolo cu capul lui chel de parcă ar fi la o înmormântare. Un speculant oarecare. Îi pasă numai de bani. Bani! Bani! Bani! Dezgustător! Nu i-aş încredinţa nici un sfanţ, lui şi mâinilor lui păroase. Iată, acuma cască. Din cauza unor asemeni indivizi avem o *inflaţie galopantă*! Şi autorităţile nu mişcă nici un deget. Halal ţară, ce să zic.

A zâmbit!

Categoric, a zâmbit! Am văzut clar colţul stâng al buzelor lui zvâcnind. Aristocraţii ăştia sunt, fără îndoială, nişte maeştri în a-şi ascunde sentimentele lor reale. Are o extraordinară stăpânire de sine. Dar până la urmă chiar şi el a trebuit să cedeze farmecului umorului adevărat. Fiecare mişcare a sa exprimă demnitate şi noblețe. Ştie atât de multe. Teribil de multe! Gândindu-mă bine, cred însă că n-a zâmbit deloc, şi-a curăţat dinţii gălbui cu degetele pătate de nicotină. Ce animal, Dumnezeule! Un măcelar! Da, e un măcelar.

În văgăuna ta întunecoasă, printre coastele de vită şiroind de sânge nevinovat, acolo e locul tău, mizerabilă creatură! Lasă deoparte lucrarea mea, te implor, n-o mânji cu ochii tăi.

Dac-o şti măcar să citească.

Cine ştie? Poate că se face că citeşte? Poate că asta e doar un pretext pentru săvârşirea unei oribile crime. Unul ca el e capabil de orice. Uită-te numai la ochii lui. E ceva malefic în privirea sa. Nasul - ca un plisc de vultur. Urechile - vădesc răutate. *Trupul lui gras şi puhav e putred pe dinăuntru. De fapt, ce face în staţia asta? Ce unelteşte creierul lui bolnav? E un spion? Tot ce e posibil. Oricine poate citi cu o mutră atât de sumbră povestirea pe care am scris-o - nu poate fi evreu! Te-ai deghizat bine, băiete, dar nu-mi poţi înşela instinctele! Trebuie să înştiinţez poliţia: un individ suspect se învârte prin preajma gării şi nu e amuzat de povestirile mele; vă rog să trimiteţi imediat maşina de serviciu...*

Hopa, râde!

Literalmente râde în hohote. *Probabil că până acum nu s-a concentrat îndeajuns. Mai la urma urmei e şi el un om, nu-i aşa? Probabil că e un profesor distrat, cu capul plin de gânduri nucleare. Deşi, ca să fiu sincer nu arată a profesor. Mai degrabă îmi aminteşte de figura unui judecător de la Curtea Supremă sau de un amiral sau cam aşa ceva.*

Fie cum o fi, oricine poate râde cu atâta poftă citind o excelentă povestire e un cetăţean onest, fie binecuvântat. Numai acum îmi dau seama cât de înşelătoare pot fi primele impresii. Unde mai vezi asemenea trăsături clasice? Ochi inteligenţi, plin de compasiune şi înţelegere; dinţi imaculaţi care strălucesc în lumina soarelui. E un poet. Un umanist cu inima caldă, un binefăcător, *Cititorul meu. Aş dori să-i sărut fruntea înaltă.* Îl iubesc pe acest om. Iubesc râsul lui perlat. Fiindcă e o personalitate. *Fericită ţara care are fii ca el şi ca mine. Dragă* domnule, îngăduie-mi să-ţi spun Tată...

(Din volumul de proză umoristică „De 99 de ori")

Approfel

LA ÎNCEPUT DE AN NOU

Sătul de propriile-mi belele
Spun şi eu, precum se spune:
„Cele rele să se spele,
Cele bune să se-adune".
Şi-adaug la ce-aveam să spun,
că...
N-ar fi rău s-avem un an mai bun!

- Voi, evreii, chiar nu puteţi să uitaţi?
- Nu, că ni se aduce mereu aminte!

I. SCHECHTER

Contraindicaţii

Toate, toate au contraindicaţii.
De la antinevralgice
te alegi cu o nevralgie cumplită,
iar de la calmante, cu mulţi nervi.

Cuvintele au două înţelesuri
care se anulează reciproc.
Drumul spre dreptate duce
într-un labirint de nedreptăţi.

Prieteniile sunt cu două feţe.
Numai duşmăniile sunt sincere.
Dragostea s-a scumpit enorm
din cauza petrolului brut.

De toate trebuie să ne ferim
fiindcă au contraindicaţii.
Viaţa însăşi, dacă o trăieşti,
te omoară.

Pericopa laică

Şapte ani de acasă la vârsta înaintată

Copilăria are cu totul şapte ani. După aceea, de la opt ani în sus, nu mai eşti propriu-zis un copil, ci elev, student, pe urmă recrut, logodnic, mire şi contribuabil fiscal până la pensionare. După pensionare nu mai contează ce eşti pentru că nu mai eşti nimic. Cel mult, un pensionar.

Cei şapte ani de copilărie - cărora li se spune „cei şapte ani de acasă" - au faima unei şcoli *aproape aristocratice* de educaţie. La orice grosolănie ţi se reproşează că nu ai cei şapte ani de acasă. Dacă te porţi *ca un bădăran*, nimeni n-o să-ţi spună „se cunoaşte că nu ai urmat facultatea de avocatură".

Deci tot ceea ce trebuie să ştii în viaţă - cum se ţine furculiţa, ce spui când intri într-o casă de oameni, când spui mersi etc. - toate astea trebuie să le înveţi până la 7 ani, când îţi pui ghiozdanul în spate şi te duci la şcoala de alfabetizare.

Dar dacă n-ai învăţat până atunci...

Ei, dacă până atunci ai rămas cu această restanţă, se întâmplă să te ţii cu ea până la o vârstă înaintată.

Sunt septuagenari cu diplome universitare care intră dimineaţa, cu diplome cu tot, într-o cameră plină cu oameni vii şi nu spun „Şalom". Oamenii se şifonează de indignare - dar n-ar trebui. Nu e chiar aşa de simplu să spui „Şalom". Pentru asta nu sunt suficiente patru *diplome şi o funcţie de conducere. Pentru asta e nevoie de cei şapte ani de acasă.*

Cine ştie pe unde a copilărit personalitatea care nu ştie să spună „Şalom" şi n-a apucat să înveţe!

În cei şapte ani ai copilăriei se învaţă, de obicei, că nu-i frumos să minciuneşti pe cineva, că un împrumut se restituie şi că o promisiune se îndeplineşte. Toate astea se învaţă dacă le înveţi. Dacă nu...

Ei, dacă nu, ajungi ca la vârsta când eşti bunic şi personalitate publică să îngheţi apa cu minciunile dumitale, să-i faci pe creditori să-şi rupă picioarele alergând după împrumutul pe care ţi l-au dat şi să-ţi iei înapoi toate cuvintele de onoare pe care le-ai dat cu uşurinţă şi nepăsare.

Dacă societatea ar fi mai bine construită, ar avea şcoli de corecţie pentru adulţi sau cel puţin şcoli primare pentru ei. E necesar. În fond, e mai nevoie să fii educat la bătrâneţe decât în copilărie.

Copiii, chiar cei nesilitori şi repetenţi, încă nu pot fi numiţi analfabeţi. Dar sunt părinţi, bunici, intelectuali, autori de broşurele şi cărţi care - să nu-ţi vină să crezi - nu ştiu să scrie şi nici să citească.

Pentru toţi aceştia ar trebui să existe şcoli. Niciodată nu-i prea târziu să înveţi să spui „Şalom". *(Din „Orient expres")*

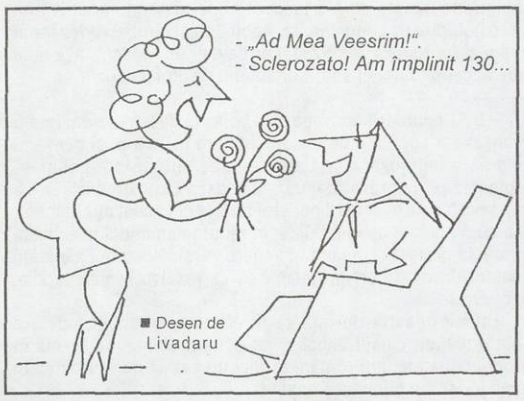

- „Ad Mea Veesrim!".
- Sclerozato! Am împlinit 130...

■ Desen de Livadaru

BANCURI

● Un preot catolic, un pastor protestant şi un rabin se află *într-un avion şi discută cum separă banii* lor de ceea ce i se cuvine lui Dumnezeu. Preotul catolic spune: „Stau *într-un cerc, pun toţi banii mei într-o pălărie, îi arunc* în sus şi ce cade în cerc îi dau lui Dumnezeu". Pastorul *protestant spune*: „Pun toţi *banii mei într-o pălărie*, îi arunc în sus şi ce cade la loc în pălărie îi dau lui *Dumnezeu*". În sfârşit, rabinul spune: „Îmi pun toţi banii într-o pălărie, îi arunc în sus şi ce rămâne în aer îi dau lui Dumnezeu".

● O bunică plină de amabilitate sună la spital.

- Aş putea vorbi cu cineva care să mă informeze despre starea unui pacient?

Centralistul i-a răspuns:

- Vă ajut cu plăcere. Spuneţi-mi numele pacientului şi numărul camerei unde este internat.

Cu voce tremurătoare, bunica îi răspunde:

- Holly Finkel, camera 302.

- Lăsaţi-mă să verific - o roagă centralistul, revenind după câteva minute: Vă dau veşti bune. Potrivit fişei pacientei, Holly face foarte bine. Tensiunea ei este excelentă şi circulaţia i-a revenit la normal. Dr. Cohen, medicul care o tratează, a programat-o pentru externare marţi.

- Vă mulţumesc foarte mult. O veste minunată. Eram atât de îngrijorată. Dumnezeu să vă binecuvânteze pentru ceea ce mi-aţi spus acum.

- Cu multă plăcere, îi răspunde centralistul. Holly este fiica dvs.?

- Nu. Eu sunt Holly Finkel de la camera 302. Dar nimeni nu-mi spune nimic.

MERIDIANE • MERIDIANE

Primul alfabet ebraic, descoperit în apropiere de Ierusalim

De curând, arheologi americani care fac săpături în Israel au făcut o descoperire senzațională. Pe o piatră de mari dimensiuni, încastrată într-un zid al unei clădiri antice de la Tel Zayt, în apropiere de Ierusalim, au găsit săpat un șir de litere, în ordine alfabetică. După ce au analizat straturile de ruine, cei care au făcut descoperirea au ajuns la concluzia că este cel mai timpuriu specimen de alfabet ebraic și un moment important în istoria scrisului. Dacă și alte analize vor confirma ipoteza, înseamnă că este vorba de cel mai vechi abecedar, literele alfabetului fiind înscrise în secvențele sale tradiționale - *alef-bet-ghimel*... Experți în scrierea veche au declarat că, în acea etapă, alfabetul ebraic mai era în perioada de tranziție de la rădăcinile sale feniciene, dar având caracter ebraic. Potrivit lui Frank Moore Cross jr., un expert al inscripțiilor ebraice timpurii, de la Universitatea Harvard, este vorba de un alfabet ebraic foarte vechi, poate chiar primul, și literele ebraice pe care le-a cercetat ar atesta proveniența lor din secolul X. î.e.n. Kyle McCarter, autoritate în scrierile din Oriental Mijlociu,

de la Universitatea Johns Hopkins, a fost mai precaut în aprecieri. El consideră inscripția drept „un alfabet de tip fenician care a fost adaptat. Cred că este protoebraic, dar nu pot fi sigur", a afirmat omul de știință. Arheologii au declarat că sunt necesare datări mai extensive cu radiocarbon pentru a stabili vechimea alfabetului. Cele două rânduri de litere săpate, cuprinzând cele 22 de simboluri ale alfabetului ebraic, au fost găsite pe o parte a unei pietre de 20 de kg. Cealaltă parte avea o adâncitură în formă de cană, sugerând că piatra a fost un vas de băut folosit în ritualuri de cult. Piatra a fost inclusă în zid din cauza credinței în puterea literelor de a alunga răul, a explicat dr. R. Teppy, șeful echipei de arheologi.

Săpăturile arheologice de la Tel Zayt au dus la descoperirea mai multor clădiri, ceea ce ar demonstra că localitatea a fost un important oraș de graniță, fondat în condițiile existenței unui regat israelit în expansiune, cu centrul la Ierusalim. Aceasta - afirmă dr. Teppy - ar susține imaginea biblică a regatului unificat al regilor David și Solomon, în secolul X î.e.n., idee contestată de un mic grup de arheologi care susțin că David și Solomon nu au fost decât niște șefi de trib minori și că un adevărat stat politic ar fi apărut abia peste un secol.

EVA GALAMBOS

Muzeul de Istorie din Hamburg este gazda unei expoziții permanente despre evrei

Începând din 1997, există în marele port hanseatic o mărturie concludentă a existenței evreilor, a contribuției adusă de aceștia timp de patru secole la înflorirea lui în plan economic, științific și cultural: expoziția permanentă „Evrei în Hamburg", înființată în cadrul Muzeului de Istorie al orașului. Expoziția, împărțită în opt secțiuni, conține atât statistici și alte documente referitoare la istoria evreilor hamburghezi, precum și portrete, gravuri, machete de sinagogi și de școli evreiești, ca și de clădiri particulare, obiecte casnice și de cult, toate laolaltă reflectând tradițiile și obiceiurile lor, într-un cuvânt modul lor de viață. Primii evrei care se stabiliseră la Hamburg, în 1580, au fost negustori sefarzi fugiți de Inchiziția din Portugalia. Ei au fost însă semnalați pentru întâia oară drept evrei în mod public, abia în 1603, când burghezii cu drept de vot au cerut expulzarea lor, din cauza prejudecăților, dar și a fricii de concurența econo-mică. Au revenit în oraș peste 50 de ani. Abia în 1688 au apărut la Hamburg evrei aşkenazi, veniți din orașul apropiat Vandsbek, în căutarea unor condiții de trai mai bun. Una dintre cele mai interesante secțiuni ale expoziției este cea consacrată iluminismului și mișcării de emancipare a evreilor germani, inițiată de ilustrul filosof și reformator Moses Mendelssohn. Reven-dicările privind emanciparea evreilor au fost transpuse în legislație abia în anii 1806-1813, în timpul ocupării orașului de către armatele napoleoniene, revocate după înfrângerea lui Napoleon. Abia după 1860, o nouă constituție garanta drepturile cetățenești ale locuitorilor evrei din Hamburg. Expoziția îi permite vizitatorului și cunoașterea realizărilor unor personalități evreiești care s-au afirmat în domeniul economic, științific și cultural în secolele XVIII, XIX și XX. Printre acestea se numără Gabriel Riesser, jurist, publicist și deputat combativ, Albert Balin, directorul unei importante linii maritime, Meyer Iser, director al Bibliotecii Municipale, pictorul Erich Brill.

■ Muzeul de Istorie din Hamburg

Am lăsat în mod special la urmă pomenirea unei personalități proeminente din Hamburgul secolului al XVIII-lea: bancherul Salomon Heine, un mecena al orașului, unchi al marelui scriitor german Heinrich Heine. Conștient de situația nesatisfăcătoare a spitalelor din Hamburg, în 1838 a hotărât să fondeze, în amintirea soției sale Betti, decedată, un nou spital israelit, pus mai târziu și la dispoziția populației neevreiești.

Dar toate meritele evreilor pe plan local și național nu au mai contat din momentul în care nazismul s-a înscăunat în Germania. O ultimă secțiune a expoziției este dedicată persecutării și apoi decimării evreilor sub stăpânirea național-socialistă. Se constată aici, între altele, că în luna mai 1945, din cei 17.000 de evrei locuitori ai Hamburgului, în 1933 mai trăiau în oraș doar câteva sute.

JOSETTE DAN MAIDANEK

De ce a revenit KIRK DOUGLAS la iudaism?

A fi evreu este, astăzi, o opțiune, pe lângă anumite legături de rudenie, limbă, religie etc. Pe măsură ce trece timpul, evreii din Diaspora își pun tot mai des întrebarea: „Ce înseamnă să fii evreu?", la care răspunsul nu este foarte simplu. Numai antisemiții - fie ei inculți, fie oameni „cu diplomă" (dar fără inimă) - știu despre evrei mai mult decât evreii înșiși, ba chiar numesc evrei pe toți cei care li se par adversari ori antipatici. Despre Kirk Douglas, celebrul actor, puțini știu că este de origine evreiască. Un „Spartacus" evreu, mai rar. Tatăl lui Kirk a fost negustor de vechituri. Era un sărac din marele oraș New York. La *Heder* (școala primară evreiască) copilul era harnic și foarte lăudat, astfel că a fost trimis la *Ieșiva* (școala secundară evreiască) în vederea pregătirii sale pentru funcția de rabin. A trebuit să-și convingă, după multe dispute, familia, că nu orice evreu învățat trebuie să ajungă rabin, iar pe el îl atrăgea actoria. De fapt, la vârsta de 14 ani, a fost impresionat de scena sacrificiului cerut de Dumnezeu lui Abraham - să-și ucidă propriul fiu, Isaac. Această impresie l-a urmărit mulți ani, timp în care s-a îndepărtat de iudaism fără a-și ascunde vreodată apartenența la evreitate.

Atitudinea față de religie o compară cu aceea față de iubire, când impresiile din adolescență pot determina întreaga viață a unui om. În *Memoriile* sale, Kirk Douglas amintește și un moment comic, când s-a prezentat la Teatrul Evreiesc din New York și i s-a propus rolul unui nazist, chipul său fiind cel mai potrivit. Mai târziu, fiul său, Michael, l-a întrebat despre părinții, bunicii, strămoșii lui, iar Kirk și-a dat seama că știa prea puțin. De iudaism l-a „reapropiat" creația lui Chagall; Kirk Douglas îi admira litografiile de inspirație biblică. A început să citească asiduu istoria și cărțile de înțelepciune ale evreilor. Părinții lui Douglas s-au născut în Moghilev (Belarus), nu departe

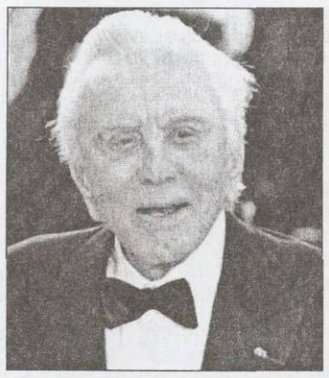

de Vitebsk, orășelul natal al lui Chagall. Este un destin al evreilor est-europeni plecați în America. Tora a devenit pentru Kirk Douglas un reper moral, iar Holocaustul - căruia i-au căzut victimă nu numai evreii neasimilați, ci și cei ce se considerau cu totul „adop-tați" de patria mai multor generații din Germania - l-a convins pe marele actor să nu se îndepărteze de tradiția propriei familii. Soarta maranilor din Spania Evului Mediu i-a oferit încă un argument. Iom Kipur a devenit și pentru el ziua împăcării cu sine, după ce ani de zile a ignorat-o. Este adevărat că și salvarea miraculoasă dintr-o catastrofă aviatică l-a îndemnat să se aplece asupra problemelor religioase.

A vizitat Israelul în numeroase călătorii ca turist și actor, l-a cunoscut personal pe Ben Gurion, a învățat să vorbească ivrit, atât cât a putut să vorbească cu acesta. La Zidul Plângerii a aflat că de aici se înălța cândva Muntele Moria, unde au urcat Abraham și fiul său, Isaac.

BORIS MARIAN

La 60 de ani de la proces

NÜRNBERG – oraș de neuitat pentru evrei

Unul dintre cele mai faimoase orașe ale Germaniei, aflat în Bavaria, orașul Nürnberg număra la începutul veacului al XX-lea circa 400.000 de locuitori, dintre care doar 9.000 erau evrei, stabiliți în acest oraș cu nouă secole mai devreme. Cea de-a doua Cruciadă a produs, în 1247, distrugeri și jertfe, în special în rândul populației evreiești (628 de oameni uciși), astfel că regele Albrecht a fost nevoit să aducă meșteșugari și negustori evrei din alte orașe. În secolul al XIV-lea, s-a ridicat o sinagogă, apoi un spital, o brutărie ș.a. Data înființării cimitirului evreiesc nu este cunoscută, dar se știe că în 1499 el a fost profanat și distrus, pietrele tombale fiind folosite la construcții și la pavarea drumurilor. Astfel, și în secolul al XX-lea, una dintre treptele Bisericii „Sf. Laurențiu" provenea de pe mormântul unui evreu, cu datele încrustate în ebraică și germană. În secolul al XIX-lea, situația evreilor s-a îmbunătățit, în 1839 s-au acordat „diplome" de stabilire în oraș, în 1866 a fost numit un rabin districtual, între anii 1864 și 1910 s-au înființat două cimitire, au fost ridicate două noi sinagogi. Muzeul Național German expune obiecte și pietre tombale din secolele al XIII-lea și al XIV-lea, ca și alte mărturii ale existenței evreilor din comunitatea nürnbergheză. La 15 septembrie 1935, la Nürnberg au fost promulgate legile rasiste care au transformat antisemitismul într-un program al politicii de stat, copiat apoi și de alte regimuri ori luat ca model (Italia, România, Ungaria) demn de epoci revolute ale umanității.

În seara de 9 noiembrie 1938, a început un pogrom care a intrat în istorie ca „Noaptea de cristal". În întreaga Germanie, imediat după Nürnberg, au fost reținuți și bătuți 30.000 de evrei, 191 sinagogi au fost distruse și 7.500 de magazine ale evreilor, sparte. La 8 octombrie 1945, a început procesul marilor criminali naziști, care s-a încheiat la 1 octombrie 1946 prin condamnarea la moarte a lui Goering, Ribbentrop, Rosenberg, Keitel ș.a. Șapte acuzați au primit pedepse cu închisoare, iar trei au fost achitați. Goering s-a sinucis în închisoare, dar Streicher, redactorul șef al ziarului „Stürmer", din Nürnberg, a fost spânzurat. La Nürnberg au mai fost judecați și înalți funcționari ai Reich-ului, militari - criminali de război. Să amintim excelenta peliculă, *Procesul de la Nürnberg*, cu Burt Lancaster în rolul ministrului nazist de justiție, cel ce a semnat, printre alții, legile rasiste, în 1935. (B.M.M.)

CALENDAR

● 1 decembrie 1945 - s-a născut, în New Jersey, actrița și cântăreața BETTE MIDLER. A obținut un mare succes cu musicalul *Un scripcar pe acoperiș*, prezentat pe Broadway.

● 1 decembrie 2005 - împlinește 70 de ani (n. 1935, Brooklyn) marele actor, regizor și scenarist WOODY ALLEN. Creațiile sale au fost distinse cu diferite premii: Oscar, Ursul de Argint, Cézar și altele.

● 2 decembrie 1980 - a murit, la Paris, scriitorul ROMAIN GARY, născut în 1914, la Vilna. Romane: *Rădăcinile cerului, Lady L., Temerile regelui Solomon.*

● 4 decembrie 2005 - se împlinesc 30 de ani de la încetarea din viață a scriitoarei HANNAH ARENDT (n. 1906, Hanovra). Este autoarea volumului *Eichmann la Ierusalim: Un raport asupra banalității răului* (1963).

● 7 decembrie a.c. - se împlinesc 175 de ani de la nașterea (Vilna, 1830) scriitorului de expresie ebraică JUDAH LEIB GORDON. Autor de fabule, poezii, balade, eseuri. Prin întreaga sa operă a contribuit la trezirea conștiinței naționale evreiești.

● 7 decembrie 1960 - a murit, la Bruxelles, pianista CLARA HASKIL, născută la București. A fost considerată copilul minune al începutului secolului XX.

● 8 decembrie 1952 - YITZHAK BEN ZVI devine cel de-al doilea președinte al Statului Israel.

● 8 decembrie 1928 - s-a născut, la Reșița, scriitorul și publicistul TOMA GEORGE MAIORESCU, reprezentant de seamă al literaturii române contemporane. A publicat peste 30 de volume de poeme, proză și publicistică, dintre care multe au fost traduse în rusă, portugheză, franceză,

ANIVERSĂRILE ȘI COMEMORĂRILE LUNII DECEMBRIE

turcă, greacă, germană etc. Este membru al unor prestigioase foruri internaționale: Academia Internațională de Turism din Monaco, Academia de Științe din New York. În 1990, Institutul Biografic American îi conferă titlul de „Omul Anului". A fost distins cu premii literare naționale și internaționale.

● 8 decembrie 1895 - s-a născut, la Vitebsk, scriitoarea BELLA CHAGALL, care din 1915 a fost soția marelui pictor Mark Chagall.

● 12 decembrie 1905 - s-a născut, la Berdicev (Ucraina), scriitorul VASILI GROSSMAN. Este autorul unor romane consacrate celui de-al doilea război mondial. Într-o serie de lucrări a zugrăvit soarta evreilor în timpul ocupației naziste: *Iadul de la Treblinka, Ucraina fără evrei*. A fost membru al conducerii Comitetului Antifascist Evreiesc din U.R.S.S.

● 13 decembrie 1955 - a murit scriitorul și jurnalistul LEON WERTH (n. 1878).

● 17 decembrie 1941 - a avut loc, în sala Madison Square Garden din New York, o mare adunare a reprezentanților evreilor americani, unde s-a exprimat sprijinul pentru lupta armatei sovietice împotriva agresiunii Germaniei naziste.

● 21 decembrie 1935 - a murit, în Suedia, scriitorul KURT TUCHOLSKY, autorul romanului *Castelul Gripsholm*.

● 23 decembrie 2005 - împlinește 75 de ani caricaturistul și graficianul ALBERT POCH (n. 1930, Babadag). A fost prezent cu lucrările sale la diferite expoziții internaționale, câștigând numeroase premii.

● 25 decembrie 1995 - a încetat din viață filosoful EMMANUEL LEVINAS (n. 1905, Kaunas).

● 26 decembrie 1936 - Orchestra Simfonică a Palestinei, care avea să devină Orchestra Filarmonică a Israelului, a dat primul său concert la Tel Aviv, dirijor fiind Arturo Toscanini.

● 27 decembrie 1896 - s-a născut, la Nackenheim (Germania) scriitorul CARL ZUCKMAYER. Între 1939 și 1946 a trăit în S.U.A.

● 31 decembrie 2005 - se împlinesc cinci ani de la trecerea în neființă a muzicologului CECILIA STEIN, care și-a adus o importantă contribuție la buna desfășurare a activității cultural-artistice a tineretului evreu din București.

SIEGFRIED WOLF

INFORMAȚII DE INTERES GENERAL, EVENIMENTE, ACȚIUNI

DIN VIAȚA COMUNITARĂ

Cum a devenit o zi obișnuită zi de neuitat

Vizita Excelenței Sale RONALD S. LAUDER la Școala „Lauder-Reut"

La 2 decembrie a.c., elevii Școlii Evreiești „Lauder-Reut" învățau liniștiți în clasele lor, când, dintr-o dată, a venit onoranta surpriză: însuși *Ronald S. Lauder* venea la ei în vizită! A făcut-o ca să-și țină promisiunea față de două eleve ale școlii, *Miruna Cronta* și *Oana Erbașu*, cunoscute cu prilejul aniversării a zece ani de la înființarea postului de televiziune ProTv. - ne-a mărturisit directoarea școlii, *Rosa Arsene Brumfeld*. Majoritatea nu avuseseră până atunci bucuria unei întâlniri cu Excelența Sa. Aruncând o privire critică asupra lor înșiși pentru ca înaltul oaspete să-i descopere în cea mai bună formă, au constituit, spontan, un „comitet de bun venit". Asemenea evenimente ca vizita lui Ronald Lauder sunt de o

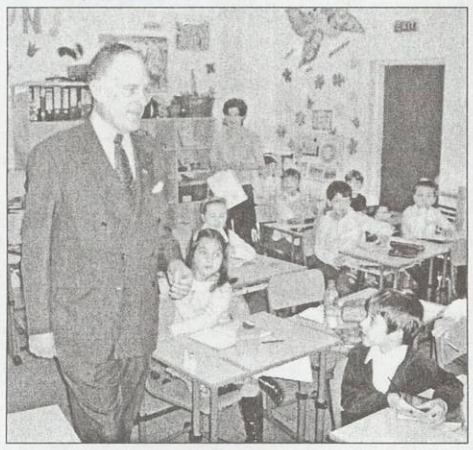

enormă importanță și, de obicei, iau mai mult timp de pregătire decât puținele minute din curtea școlii. Profesorii au reacționat cu mare eficiență. Care dintre elevii din clasa întâi era pregătit să-l întâmpine pe omul căruia ei îi datorau totul? Fiecare elev, fiecare profesor făceau tot ce le stătea în putință pentru a-i arăta domnului Lauder marea lor considerație. A primi vizita celui care a inițiat proiectul și a construit școala în care învăț de zece ani, faptul de a participa la primirea domnului Lauder a fost una din marile mele bucurii. Ne vom aminti toți de vizita sa ca de unul dintre cele mai frumoase evenimente care au transformat o zi obișnuită într-o zi de neuitat.

CATHERINE BONDER
(elevă în clasa a VIII-a)

Bar Mițva la Arad

Eveniment major în viața oricărui evreu, marcând marele salt calitativ de la statutul de copil la cel de adult, *Bar Mițva* este și o splendidă sărbătoare, din păcate rarisimă în zilele noastre. Comunitatea noastră a avut fericita ocazie de a asista la un asemenea eveniment în ziua de 26 noiembrie 2005, când *Emanuel Pusztai* a trecut, emoționat, de „focurile" impuse de ritual și de tradiții.

Emanuel, un foarte activ membru al comunității, de mic copil participă la toate formele de învățământ religios, este nelipsit de la cor, cât și de la activitățile O.T.E.R. Pianist talentat, pe lângă propria contribuție vocală, mai și acompaniază corul, contribuind decisiv la solemnitatea și frumusețea tuturor sărbătorilor și serbărilor noastre. Fratele lui mai mare, Asher, a avut *Bar Mițva* cu trei ani în urmă, iar părinții lor - Ani și Szilard - sunt model de viață evreiască. În aceste condiții, nu este de mirare că atât Emanuel, cât și întreaga noastră comunitate, au avut plăcerea să beneficieze de participarea excepțională a Eminenței Sale, Rabinul *Abraham Ehrenfeld*, un oaspete mereu așteptat și primit cu dragoste și respect.

Atât serviciul divin de dimineață, cât și cina festivă au decurs într-o atmosferă solemnă, dar încărcată cu bucurie și bună dispoziție. Suntem recunoscători celor doi părinți care și-au educat exemplar copiii, suntem mândri că avem printre noi asemenea tineri. „Mazel Tov!", Emanuel, „Mazel Tov!" întregii familii.

IONEL SCHLESINGER

„Ziua Minorităților" la Timișoara

Banatul a devenit recunoscut, în timp, ca una dintre regiunile în care numeroase minorități și confesiuni trăiesc în armonie. Pentru a marca încă o dată acest fapt, reprezentanții grupărilor etnice au celebrat, la Timișoara, „Ziua Minorităților Naționale" printr-o expoziție de cărți, reviste și ziare editate de fiecare dintre acestea. Cu același prilej, a fost inaugurată oficial filiala Timiș a Direcției de Relații Interetnice a Guvernului României. *Ivana Gvozdenovici*, președintele Direcției din orașul de pe Bega, afirma cu acest prilej că „minoritățile sunt creatoare de valori și contribuie la cultura și civilizația din România". Alături de maghiari, rromi, sârbi, reprezentanți ai românilor din Serbia, germani, italieni, s-a aflat și comunitatea evreiască (prezentă în expoziție cu un stand cu cele mai recente apariții ale Editurii Hasefer, revistele „Realitatea Evreiască" și „Revista O.T.E.R."). Președintele Comunității Evreilor din Timișoara, dr. *Paul Costin*, a salutat deschiderea acestui Centru și expoziția care pecetluiește încă o dată relațiile trainice dintre etniile din această regiune. Pe de altă parte, domnia-sa a subliniat nevoia ca minoritățile să se susțină în momentul în care dreptul la identitate al uneia este prejudiciat. În mod specific, el s-a referit la articolele antisemite apărute recent, care fac afirmații aberante cu privire la cetățenii evrei din România și Israel. Întâlnirea s-a încheiat cu un moment literar, în care reprezentanți ai comunităților au prezentat publicului fragmente din propria creație. Din partea comunității evreiești, *Luciana Friedmann* a recitat câteva versuri cu tematică iudaică.

Eveniment emoționant la PLĂIEȘII DE JOS (jud. Brașov)

Locuitorii comunei au imortalizat memoria a doi medici evrei

Un eveniment pe cât de deosebit, pe atât de emoționant s-a desfășurat, în ziua de 30 noiembrie a.c., în pitoreasca așezare Plăieșii de Jos (jud. Brașov): la inițiativa medicului *Sztojka Tamas*, a primarului *Andras Zoltan* și a directorului școlii din localitate, *Andras Ignacz*, a avut loc dezvelirea unei plăci comemorative, așezată pe zidul dispensarului din localitate, în memoria medicilor evrei Weisz Mor și Kiszelnik Ferdinand, care au slujit pe rând sănătatea localnicilor, începând din 1923. Cei doi medici evrei au rămas vii în memoria sătenilor, deși au intrat demult în eternitate. Primul, dr. Weisz, a murit în 1944, în timpul deportărilor (se pare că nu a supraviețuit călătoriei spre lagărul de exterminare de la Auschwitz). Cel de-al doilea - care s-a luptat pentru construirea frumosului dispensar - s-a pensionat în 1972 și a murit la Brașov, departe de cei pe care i-a îngrijit la nevoie.

La acest moment solemn au participat ca invitați: președintele Comunității Evreilor din Brașov, *Tiberiu Roth*, cu soția, și doi medici din comunitate - dr. *Ruth Greif* și dr. *Edith Adler*. Cu ocazia dezvelirii plăcii comemorative Tiberiu Roth a rostit rugăciunea „El Male Rahamim". Parohul Bisericii Reformate din localitate a ținut un scurt serviciu divin. Au rostit discursuri dr. *Sztojka Tamas*, directorul școlii, și moașa care a lucrat timp de 15 ani cu dr. Kiszelnik. După dezvelirea plăcii, ceremoniile au continuat la monumentul ridicat, în 1946, în memoria doctorului Weisz - alături de ceilalți săteni pieriți pe câmpul de luptă -, pe dealul din centrul satului, unde au fost rostite rugăciuni.

La rugămintea autorităților locale, în sala de festivități a școlii, președintele Comunității brașovene le-a vorbit celor prezenți despre iudaism, istorie și destin. Cuvântarea, urmărită cu atenție deosebită, a fost urmată de întrebări și răspunsuri, dovadă a interesului deosebit pe care l-a stârnit subiectul.

În încheiere, dorim să subliniem că acum, când și în România au loc din nou numeroase manifestări antisemite, gestul plin de omenie și înfrățire etnică al celor din Plăieșii de Jos, de a comemora dispariția dintre cei vii a celor doi medici evrei, este remarcabilă, reprezentând și o pildă de urmat. (*Coresp. - Edith Adler și Vera Roth*)

SATU MARE

Activitate bogată în cadrul Clubului Generației de Mijloc

Clubul Generației de Mijloc din Satu Mare se poate lăuda cu un program bogat de activități, pe care îl susține împreună cu ceilalți membri ai comunității. Astfel, sunt foarte apreciate cursul de istorie a iudaismului și orele de ivrit ce se desfășoară sub conducerea lui *Peter Markovits*. După curs au loc audiții muzicale sau proiecții de filme. La invitația președintelui, *Nicolae Decsei*, comunitatea a fost vizitată de Rabinul *Szerdocz Ervin*, din Budapesta. Eminența Sa a ținut un serviciu religios de *Kabalat Șabat* și de *Oneg Șabat*, iar pe 28 noiembrie a.c., a oficiat slujba de Șabat în fața unei sinagogi pline de lume. Domnia-sa a promis să viziteze comunitatea o dată pe lună pentru a ține serviciul religios și a-i instrui pe oficianți asupra modalității de a rosti rugăciunile, în special cele de Șabat.

ALFRED SEBOK (secretar responsabil cu activitățile Clubului Generației de Mijloc

ÎN NUMĂRUL VIITOR: **HANUCA 5766**

sărbătorită la Templul Coral din București și în comunitățile din țară

RĂDĂUȚI

Întâlnirea minorităților

Primăria orașului Rădăuți a organizat, împreună cu Muzeul Etnografic și Direcția județeană de Cultură, Culte și Patrimoniu, o întâlnire a minorităților. Etnia noastră a fost reprezentată de formația Klezmer „Mazal Tov" din Cluj-Napoca, cu un program de excepție, răsplătită pe măsură de public și de oficialitățile din Rădăuți. *(Coresp. - Tania Grimberg)*

✡ DECESE ✡ COMEMORĂRI ✡

René Jacques Bally, frate, și Maria Bally, împreună cu Ioana Bally, soție, anunță, cu durere, decesul - în ziua de 9 noiembrie 2005 - lui DOREL BALLY, profesor universitar, doctor docent, care și-a dedicat viața domeniului fizicii nucleare.

Un sfârșit de an trist și îndurerat prin dispariția bunei noastre prietene BEATRICE MARCOVICI. Suntem alături de Nelu, Gabi, Liviu și Sandi. Familiile Pascalovici, Rosenrauch, Grosswald și Fruchter.

Prietenul nostru PUIU DRUCKER a decedat, după o grea suferință. Veșnic îi vom păstra amintirea. Familia Proca.

Familia îndoliată anunță împlinirea a 30 de zile de la dispariția iubitului nostru soț, tată, socru și bunic SHMUEL (Samy) GRÜNBERG, Botoșani - Netanya (Israel). Fie-i memoria binecuvântată! Dora (soție), Malvina (fiică), Raul (fiu), Carmen (noră), Dimitrie (ginere), nepoții: Karin, Diana, Robert, Jean.

Cu aceeași nemărginită durere, comemorez trei ani de la dispariția adoratului meu soț HABER SRUL IVAINIER. Comemorarea va avea loc la data de 5 ianuarie 2006, la Templul Coral.

Se împlinesc zece ani de când dragul meu soț, ing. HOLDY MARCOVICI, a plecat fulgerător de lângă mine. Îi port veșnică amintire. Claire.

Cuvintele sunt prea sărace pentru a împărtăși durerea încercată de familiile Cajal și Marin la această lovitură a destinului: plecarea mult prea timpurie dintre noi a unei proeminente personalități a lumii științifice românești și universale, cum a fost *Alexandru Adalbert (Minou) Marin*. Comemorarea a fost deschisă de președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, care a realizat o sinteză asupra unei vieți de mari împliniri profesionale a celui trecut în veșnicie (doctor al Institutului de Fizică din București, colaborator la programe internaționale în domeniul cosmonauticii, profesor la Universitățile din Boston și Harvard, și, cel mai recent, constructor al Programului ATLAS pentru supercoliderul CERN, din Elveția) și de mari împliniri familiale (fiu, soț, tată și bunic fericit). Comemorarea a fost o rememorare a clipelor de viață cele mai emoționante, așa cum vor rămâne pentru totdeauna în memoria afectivă a fiicei sale, dr. *Catherine Marin de Ugarte*, scrisoare citită, printre lacrimi, de soția sa, dr. *Irina Cajal Marin*. A fost o convorbire cu cel pe care sora lui, *Jacqueline Ossmann*, nu-l poate considera decât viu, pentru că viu este în sufletul ei. A fost sinceră, întristată solidaritate umană însoțită de nespusă considerație pentru cel intrat în Lumea-De-Dincolo, aflate în cuvintele academicianului *Virgil Constantinescu*; ale directorului general al Institutului „Global Video Media", *Andrei Dorobanțu*; ale academicianului *Ioan Ursu*; ale directorului Laboratorului de Fizică Atomică, dr. *Ticu Hațeganu*; ale membrului corespondent al Academiei, *Andrei Deveny*. „Vă rog să primiți gândurile mele de compasiune în aceste clipe grele", a citit președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, mesajul de condoleanțe transmis de *Elie Wiesel*, însoțit de *Hesped*-ul, cu referire la un pasaj din Talmud despre forța dăinuirii umane prin valoarea lucrării spiritului. Dar momentul care a cutremurat cel mai puternic întreaga suflare a celor reuniți în Templul Coral, la 14 ianuarie a.c., l-a reprezentat cuvântul de mulțumire, pentru sincera dorință de a lua parte la durerea sa, adresat participanților de *Gaston Marin*, tatăl celui smuls atât de fulgerător dintre noi. Acolo unde cuvintele sunt neputincioase, doar muzica poate pătrunde înspre miezul fărâmelor stelare care suntem. Cântecul mișcător al lui Ravel, interpretat de *Carla Löwensohn*, a „vorbit" în locul nostru. (I.D.)

IN MEMORIAM
ALEXANDRU ADALBERT MINOU MARIN

*

La comemorare au participat lideri ai F.C.E.R. și C.E.B., importante personalități ale vieții culturale, științifice românești, un numeros public.

JEWISH REALITY

HANUKKAH 5766

THE HOLIDAY OF LIGHT, CHRONICLE AND LEGEND

Two pages of our review present the Hanukkah holiday. "The Holiday of Light, chronicle and legend" is reviewing the biblical texts referring to the Hanukkah roots and the historical data related to the events that led to the confrontation between the Maccabeans and the Seleucids occupants who desecrated the Temple. The Jews' fight symbolizes a fight for monotheism, for the belief in God the Unique, for the right to maintain and follow the Judaic precepts, as well as the right to national sovereignty. The Hanukkah symbol, as holiday of light and of freedom of thought, has moved at present its emphasis from the military victory to the spiritual victory. The second page dedicated to the event "Hanukkah in our Homes", describes the holiday traditions and customs with their history, and the celebrating traditions in a Jewish family. The review also publishes the Hanukkah messages of Great Rabbi Menachem Hacohen and of Dr. Aurel Vainer, Member of Parliament and President of F.J.C.R., from which we selected some fragments.

Great Rabbi MENACHEM HACOHEN

Menorah, the symbol of the religious freedom of the Jews

Over 2000 years ago, the Jews revolted against the Greek Empire that had conquered their country, fighting against the tyrannical occupation of Antiochus Epiphanes, the one who enslaved them and was trying to eliminate their law and culture. The small army of Judas Maccabeus and of his brothers, the Hashmoneans, succeeded – in a war having countless sacrifices - to beat Antiochus's powerful army, to free the country and the people from the yoke of their enslavers, to purify the holy capital, Jerusalem, from their gods and impurities, to clean the Holy Temple that had been desecrated and, finally, to rekindle the light of the seven arms of the Menorah, a symbol of the country's independence and of the religious freedom of the Jewish people [...]. At first sight, it seemed right to call the holiday after the heroes who sacrificed themselves - "The Holiday of the Maccabeans" or "The Holiday of the Hashmoneans", but our sages preferred to call it "Hanukkah" (The Holiday of Renewal), after the fact of the renewal, of the reconsecration of the Temple. Also, our sages were prudent not to mark holidays to celebrate military victories and names of heroes awarded with laurel, so that the people should not start worshipping the leaders and heroes as gods, for it is well-known that the deification of personalities leads to tyranny and oppression of the people [...]. Our sages did not mean to lessen the importance of the Maccabeans's deeds of heroism, but only tried to underline the purpose for which they started fighting, which was keeping our cultural and religious freedom [...]. This is why our sages placed in the center of the Hanukkah holiday the miracle of the small pot with pure oil that lasted eight days instead of one, as well as the rise of the light of the Menorah having seven arms in the Temple. In the prayers of gratitude to God that go to the heavens during the holiday of Hanukkah, it is evoked the fight of the Hashmoneans and the courage of the Maccabeans [...].

Dr. AUREL VAINER, Member of Parliament and President of F.J.C.R.

The perennial symbols of Hanukkah

[...] The different meanings of the Hanukkah holiday are perennial beyond the narrative of the events that happened some thousands of years ago: ● the need for retort when the enemy refuses the right to spiritual and national existence; ● the necessity of spiritual survival through any efforts, through any sacrifice; ● the adherence to the great humanistic ideas of justice, progress and peace. For us, the Romanian Jews, Hanukkah represents in the same time the assertion of our full loyalty to the world we are living in, because our well being depends on the community well being, as prophet Jeremiah said [...].

We wish the Romanian Jews to have an authentic Jewish life, we wish to develop the Jewish identity with all its values, religious, spiritual and moral, together with the members of our community; we wish to work, more and better, on the field of achieving important projects meant to make a better and a more beautiful life.

In this celebrating moment, my thoughts turn to our entire community and I wish, on behalf of the Federation of the Jewish Communities from Romania, and of myself, to send the most sincere and warm wishes for health, joy and achievements to all our community members [...].

Hanukkah Sameah and Happy New Year!

The initiative of the foundation of the Cultural Institute "JUDAICA – MOSES GASTER"

Tens of personalities of the cultural life of Bucharest gathered on December 8th 2005 in the library of the Choral Temple to found the Cultural Institute "Judaica – Moses Gaster". Leaders of F.J.C.R. and of the Jewish Community from Bucharest honored the event. The reactivation after more than 50 years of interruption during the totalitarian era, of the Cultural Institute of the Choral Temple was an initiative of Dorel Dorian, writer and editor in chief of the "Jewish Reality" and of the ethno-sociologist Dr. Harry Kuller, supported by the present leadership of the Federation. Professor Paul Cornea had a notable intervention in which: he considered the foundation of such an institute in the present conditions of recrudescence of the anti-Semitism as very opportune; he emphasized the necessity of establishing the members' admission criteria as permissive as possible; he proposed the discussion of the statute in the next meeting; he agreed to the name of Moses Gaster, proposed for the future institute, as appropriate, offering as argumentation the multiple aspects represented by the chosen personality: erudition, major contribution to the development of the Romanian and universal culture, his activity as a spiritual leader. The speaker also proposed the initiation of a new Jewish scientific quarterly, which would achieve what the "Jewish Reality" cannot achieve: the debate over the statute.

BRAŞOV, December 9th, 2005

THE MEETING OF THE ZIONIST ASSOCIATION FROM ROMANIA

ZIONISM AND POST-ZIONISM

On December 9th 2005 in Braşov the preparing meeting for the Zionist Association from Romania Reunion, planned for December 20th in Bucharest, took place. Ştefan Guth, vice-president of the Jewish Community from Braşov, opened the meeting. Eng. Tiberiu Roth, president of the local community, lectured in front of a large public on an interesting topic, "Zionism - since when and what for". A literary portrait and an interview with eng. Tiberiu Roth, on the meaning of the modern Zionism, the aims of the Zionist Association from Romania, the project program of the 35th Congress of the World Zionist Organization in 2006, are a completion to the page dedicated to the meeting. On the same occasion the novel "Kaddish for My Mother", by Iulia Deleanu was released.

THE AUDIO LIBRARY OF THE "JEWISH REALITY"

MIOARA CREMENE:

"I didn't always write what I believed, but I never wrote what I didn't believe"

Meeting Mioara Cremene over the years, when she arrived for a few days in Bucharest, offered an opportunity for many memories from the literary life she lived with intensity, and also for a warm evocation of her grandfather, B. Brănişteanu, the eminent publicist.

THE BRAVE GRANDMOTHERS

The weekly review *Dilema Veche* (*Old Dilemma*) brought to the readers' attention a substantial cluster of pleadings, evocations, portraits dedicated to memorable persons as "grandmothers". The charming profile of his grandmother described by Radu Cosasu, writer, reminds the fragile, but always overcoming creature of her grandmother also kept in her memory by Maria Banus , poetess, who dedicated her moving pages of her journal during the terrible years 1943-1944, a journal published years ago under the title *Under the Camouflage*. In reality the image had the role of a lighthouse leading the way to the development of her Jewish identity, in a time when it was dramatically jeopardized by the storms of the history.

REALITATEA EVREIASCĂ
www.romanianjewish.org
E-mail: re2000@rdslink.ro
realitateaevreiasca@yahoo.com
Serie nouă a REVISTEI CULTULUI MOZAIC Fondată în 1956 de Şef-Rabin dr. Moses Rosen
APARE BILUNAR

Director de onoare: HAIM RIEMER
Redactor-şef: DOREL DORIAN
Secretar general de redacţie: ELENA MARINESCU
Redactori: IULIA DELEANU, LUCIANA FRIEDMANN, EVA GALAMBOS, BORIS M. MEHR, AVRAM CROITORU, SOLOMON FLORIAN, FLORIN Z. FLORIN

Corectură: MIHAELA OBERSCHI
Traducător (ebraică şi engleză): SANDA LEPOIEV
Tehnoredactare computerizată: ANCA MEŞINĂ, MARIUS GELLER
Administraţie: MARCU GOLDSTEIN, N. GHERBEZEANU

REDACŢIA: Bucureşti, str. Popa Nan, nr. 70. Tel. / fax: 322.75.60
ADMINISTRAŢIA: Str. Vasile Adamache nr. 11 Telefon: 314.96.90
Tiparul: SINOROM PRINTING & PACKAGING CORPORATION S.R.L.
I.S.S.N. 1223 - 7736

Preţul unui abonament pe un an este de 19,80 (198.000) lei. Pentru semestrul întâi, preţul unui abonament va fi de 12 (120.000) lei; pentru semestrul doi, preţul unui abonament va fi de 9 (90.000) lei. Abonamentele pentru cititorii din provincie se vor face la comunităţile evreieşti din localitatea respectivă. Pentru cei din Bucureşti – la sediul F.C.E.R. din str. Sfânta Vineri nr. 9-11, cod poştal 030202. Abonamentele se mai pot achita şi prin mandate poştale fie pe adresa F.C.E.R. – la oficiile poştale din localitate, conform catalogului de presă poz. 3030 – pe cont B.C.R. RO10-RNCB-5030-0000-0170-0001 filiala sector 3, Bucureşti. Pentru cititorii din străinătate un abonament pe un an costă 65 de dolari USA. Această sumă include taxele vamale şi poştale şi se poate trimite pe adresa F.C.E.R., cont B.C.R. RO20-RNCB-5030-0000-0170-0015 (USD), filiala sector 3, Bucureşti-România.

המציאות היהודית

ז – ל כסלו תשס"ו ● דו ירחון של ועד הקהילות היהודיות מרומניה

חג האורים - כרוניקה ואגדה

חנוכה 5766

חגי החנוכה משתקפים בשני עמודי כתב.העת. "חג האורים - כרוניקה ואגדה" מציג הן את כתבי התורה המדברים על מקורות החנוכה, עם הפרשנויות השונות לגבי משמעות החג, והן את המידע ההיסטורי הקשור לאירועים שגרמו את התמודדות בין המכבים והקובשים היבנים שחללו את ביתם. מאבקם של היהודים מסמל את המקבק למען הצלת אמונת-היחוד, האמונה באלוהים היחיד, למען הזכות לשמור ולהמשיך לקיים את המצוות, וגם למען הזכות לעצמאות לאומית. היום בסמל החנוכה של חג אורים, של חג חרות המחשבה, כובד החשיבות של החג עבר מהנצחון הצבאי לנצחון הרוחני. "מבוא מעשי לחנוכה", העמוד השני המוקדש לאירוע מציג את המנהגים ואת מסורת החג, עם ההיסטוריה שלהם ועם הדרך שמשפחה יהודית חוגגת את חג החנוכה. כתב העת מפרסם גם את המסרים לחנוכה של הרב הגדול מנחם הכהן ושל נשיא הפדרציה, דר' אורל וינר,מהם מפרסמים קטעים.

מסר הרב מנחם הכהן, הרב הכולל ליהודי רומניה לחנוכה תשס"ו

מנורה, סמל החרות הדתית של היהודים

לפני למעלה מאלפיים שנה, לאחר שהיהודים עמדו על נפשם, ומרדו באימפריה היוונית שכבשה את ארצם, והתקוממו נגד שלטונו העריץ של אנטיוכוס, ששיעבדם וביקש לחסל את דתם ותרבותם, הצליח צבא קטן של יהוה המכבי ואחיו , במלחמה עקובה מדם לגבור על צבאו האדיר של אנטיוכוס, לשחרר את ארצם ואת עמם מעול משעבדים, לטהר את הירתם הקדושה ירושלים משיקוצים ואלילים, לשפץ את בית המקדש וחולל, ולהעלות מחדש את הנרות במנורת שבעת הקנים, סמל העצמאות המדינית והחרות הדתית של עם ישראל [...] לכאורה, ראוי היה לקרוא את החג על שם גיבוריו-מחוללי-"חג המכבים" או "חג ", אבל חכמי ישראל העדיפו לקרוא את החג בשם "חנוכה" על שם חנוכתו המחודשת של בית המקדש. הם הקפידו לשמור על מסורת שמות החגים בישראל, לא לקרוא לימי מועד שנקבעו לזכר מאורעות היסטוריים חשובים ומכריעים התולדות העם היהודי על שמות האישים שחוללו אותם ועמדו בראשם, גם אם היו אלה מנהיגים דגולים ככל שהיו. כמו כן הקפידו חכמי ישראל לא לציין ימי חג על ניצחונות צבאיים, ועל שמם של גיבורים עטורי תהילה, זאת, כדי שהעם לא ייסחף להערצת מנהיגים וגיבורים עד כדי פולחן האלהת בני תמותה, פולחן האישיות שסופם שלטון של עריצות ודיכוי[...]. חכמי ישראל לא התכוננו חלילה להמעיט בערכם של במעשי הגבורה של המכבים אלא ביקשו להבליט את המטרה למענה יצאו למלחמה, והיא השמירה על החופש התרבותי והדתי[...]. על כן העמידו חכמי ישראל במרכז חג החנוכה את נס פך השמן והעלאת האור במנורת שבעת הקנים בבית המקדש. ואילו בתפילות ההודיה לאלוהים הנאמרות בחג החנוכה הודגשה מלחמת וגבורת המכבים.

מסר חבר הפרלמנט דר' אורל וינר, נשיא הפדרציה

המשכיותם של סמלי חג החנוכה

[...] למשמעויות חג החנוכה המשכיות העוברת מעבר להיסטוריה האירועים מלפני כמה אלפי שנה: ● הצורך בהתנגדות אשר האויב מסרב לך את הזכות לקיום רוחני ולאומי; * הצורך בהישרדות רוחנית בכל מאמץ ובכל קורבן; ● ההצטרפות לרעיונות ההומניסטיים הגדולים של הצדק, הקידום והשלום. בשבילנו היהודים הרומניים, חנוכה היא גם ההצהרה מחדש של נאמנותנו המלאה כלפי הבירה בנו אנו חיים, כי טובתנו תלוי בטובת בירתנו, כפי שהנביא ירמיהו אמר [...]. אנחנו רוצים שהיהודים מרומניה ינהלו חיים יהודיים אמיתיים, לפתח את הזהות היהודית, עם כל ערכיה הדתיים, הרוחניים והמוסריים, יחד עם חברי קהילותנו; רוצים לעבוד טוב ויותר בדרך הגשמת פרויקטים חשובים המיועדים לשפר את חיינו. ברגע החגיגי הזה מחשבותי פונות לכל קהילתנו, ואני רוצה בשם הפדרציה ובשמי למסור לכל חברינו את האיחולים החמים ביותר לבריאות, שמחה והגשמות [...]. **חנוכה שמח ושנה טובה!**

ברשוב, 9 דצמבר 2005

פגישת ההתאחדות הציונית מרומניה

ציונות ופוסט-ציונות

ב 9 בדצמבר 2005 בברשוב נערכה פגישה מכינה לאספת ההתאחדות הציונית מרומניה, אספה שתערך בבוקרשט ב 20 בדצמבר השנה. המפגש נפתח ע"י סגן הנשיא של קהילת יהודי ברשוב, המהנדס שטפן גוט. נשיא ההתאחדות הציונית מרומניה, שהוא גם נשיא קהילת היהודים מברשוב, המהנדס טיבריו רוט, הרצא לקהל רב בנושא מאד מרתק: "ציונות - ממתי ולמה?" . וזאת מכיוון שסיפור המשפחה המתנהל על יותר ממאב שנה של חיים יהודיים, קשור לתנועה הציונית מרומניה. העמוד המוקדש לפגישה הושלם בדיוקן ספרותי ובראיון עם טיבריו רוט, על מה משמעותו של הציונות המודרנית, על יעדיה של ההתאחדות הציונית מרומניה, על תוכניתו של כנס ה 35 של הארגון הציוני הבין-לאומי מ 2006. באותה הזדמנות הוצג הרומן "קדיש לאמי" מעת יוליה דלאנו.

יוזמת הקמת מכון תרבותי "יודאיקה - מוזס גסטר"

עשרות אישים מוכרים של החיים התרבותיים מבוקרשט התאספו ב 8 לדצמבר השנה, בספרית בית הכנסת הכורלי על מנת להקים המכון התרבותי "יודאיקה - מוזס גסטר". מנהיגי הפדרציה והקהילה מבוקרשט כיבדו בנוכחותם את האירוע. הפעלתו מחדש של המכון התרבותי של בית הכנסת הכורלי, אחרי יותר מ 50 שנה של הפסקה בגלל השלטון הטוטאליטריות, היא תוצאת יוזמתו של דורל דוריאן, סופר ועורך ראשי של "המציאות היהודית" ושל הסוציולוג חרי קולר, עם תמיכת הפדרציה. בדבריו פרופסור פאול קורנאה, הדגיש: ● הקמת המכון הזה היא מתאימה ביותר לאור התחדשות האנטי-שמיות ● הצורך להרחיב את הקריטריה לקבלה ● הציע דיון סביב תקנון המכון ● הסכים לשם "מוזס גסטר" בשביל המכון, לאור אישיותו המשכילה, תרומתו לתרבות הרומנית והבין-לאומית, תכונותיו כמנהיג ● הקמת פרסומים מדעים יהודיים, כל שלושה חודשים שיעדה שונה מהמציאות ושתוכל להגשים מה ש"המציאות היהודית" לא יכולה ● דיון התקנון העתידי.

ספריית האודיו של המציאות היהודית

מיוארה קראמנה: "לא כתבתי תמיד מה שחשבתי, אבל לא כתבתי אף פעם מה שלא חשבתי"

המפגש אחרי שנים עם מיוארה קראמנה, שהגיעה לכמה ימים לבוקרשט, היתה הזדמנות לשוחח על זכרונות מהחיים הספרותיים שהיוותה בעוצמה, וגם על מי ש היה סבה, ב. ברנישטאנו, עתונאי מצטיין.

הסבתות האמיצות

כתב העת "דילמה ווקה" ("הדילמה הישנה") בשרשרת הנושאים שמרכזיים, הביא לשימת הלב של קוראיו קובץ של פרדנויות, זכרונות ודיוקנים מוקדשים לאישים מרשימים במעמד סבתאות. דיוקנה של סבתא של רדו קוסשו, סופר, מזכיר את דמות האישה העדינה אך גם מתגברת על הכל שנשארה בזכרונה של המשוררת מריה בנוש וביומנה המרגש מתקופת 1944-1943, יומן שפורסם לפני שנים תחת הכותרת "תחת הסואה". למעשה זה היה נקודת-אחיזה של קיומה, מגדלור שהאיר את הדרך לבנית זהות עצמית יהודית, בזמנים שהיתה מותקפת בסערות קשות של ההיסטוריה.